

วารสาร มจร
สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
 JOURNAL OF MCU Social Science Review

JSSR

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
 สำนักงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 อาคารพระราชรัตนโมลี (นคร เขมปาลี) ชั้น 4 เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170 โทร. 0936359515 E-mail: journal.ssr@mcu.ac.th
<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jssr>

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
 Journal of MCU Social Science Review

| ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 มีนาคม-เมษายน 2567

Vol. 13 No. 2 March-April 2024 |

วารสาร มจร
สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
 JOURNAL OF MCU
 ISSN (Print) : 2985-1319
 ISSN (Online) : 2985-1335

ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 มีนาคม-เมษายน 2567

Vol. 13 No. 2 March-April 2024

JSSR

Journal of MCU
 Social Science Review

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วารสาร มจร

สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

JOURNAL OF MCU *Social Science Review*

ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน 2567

จำนวนพิมพ์: 100 เล่ม

เลขมาตรฐานสากล:

ISSN 2985-1319 (Print)

ISSN 2985-1335 (Online)

วัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสาร:

วารสารฯ มีนโยบายรับตีพิมพ์บทความคุณภาพสูงในด้านสังคมศาสตร์และแขนงวิชาที่เกี่ยวข้องอันได้แก่ พระพุทธศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ บริหารธุรกิจและการศึกษา ตลอดจนบทวิเคราะห์ที่เสนอทางออกของปัญหา ให้แก่สังคม เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 6 ฉบับ (เริ่มปี 2565 เป็นต้นไป):

- ฉบับที่ 1 มกราคม - กุมภาพันธ์
- ฉบับที่ 2 มีนาคม - เมษายน
- ฉบับที่ 3 พฤษภาคม - มิถุนายน
- ฉบับที่ 4 กรกฎาคม - สิงหาคม
- ฉบับที่ 5 กันยายน - ตุลาคม
- ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน - ธันวาคม

ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสาร:

- 1) บทความวิชาการ (Academic Article)
- 2) บทความวิจัย (Research Article)
- 3) บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ:

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) จำนวนไม่น้อยกว่า 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double – Blind Peer Review)

บรรณาธิการ:

สุรพล สุขะพรหม

journal.bim@mcu.ac.th

ผู้ช่วยบรรณาธิการ:

เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง

kietsn@hotmail.com

พระครูสุธีกิตติบัณฑิต

krisada.sae@mcu.ac.th

กองบรรณาธิการ:

พระเมธาวินัยรส

psbud@hotmail.com

พระมหามหวินทร์ ปุริสุตตโม

maghavin9@gmail.com

ธีร์โชค เกิดแก้ว

tongin2000@gmail.com

บุษกร วัฒนบุตร

busaaiey2516@gmail.com

ปุริมปรัชญ์ คณินพศุศย์

jpkaninphasut@gmail.com

วันชัย สุขตาม

wanchai2526@sru.ac.th

วันทนา เนาว์วัน

wanthana_nt@hotmail.com

สายชล ปัญญชิต

saicholpa@g.swu.ac.th

อนันต์ อุปสอด

ananupsod9541@gmail.com

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, ประเทศไทย

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, ประเทศไทย

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ประเทศไทย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ประเทศไทย

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ประเทศไทย

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ประเทศไทย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, ประเทศไทย

กองจัดการวารสาร:

ฝ่ายเลขานุการ:

นิกร ศรีราช

สุภัทรชัย สีสะใบ

พระมหาสมชาย ขนติสรโณ

พระมหาสมัคร อติภทโท

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายศิลปกรรม:

สุรียา รักษาเมือง
พระพลวัฒน์ สฟโล

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายการเงิน:

วรรณที สุวรรณจิรไพศาล
กชพรรณ บุญเทียน

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายพิสูจน์อักษร:

พระปลัดสมนึก ธีรปัญญา
นายนเรศ ฤทธิเดช

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายกฎหมาย:

ธัชชนันท์ อิศรเดช

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

สำนักงานวารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหารศรัทธา

บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารพระราชรัตนโมลี (นคร เขมปาลี) ชั้น 4 เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

จัดพิมพ์โดย:

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170 โทร. 035-248-000 ต่อ 8555, 8556, 5541. แฟกซ์. 035-248-000 ต่อ 8545

วารสาร มจร

สังคมศาสตร์ปริทัศน์

JOURNAL OF MCU *Social Science Review*

Vol. 13 No. 2 March - April 2567

Number of prints: 100 copies

Journal of MCU Social Science Review:

ISSN 2985-1319 (Print)

ISSN 2985-1335 (Online)

Aims & scope:

The journal has a policy to publish high quality articles in the field of social sciences and related subjects such as Buddhism, Political Science, Public Administration, Business Administration and Education including the problems analysis to provides solutions for the society. Articles are accepted, both, in Thai and English.

Publication is 6 issues per year:

Issue 1 January-February

Issue 2 March - April

Issue 3 May - June

Issue 4 July - August

Issue 5 September - October

Issue 6 November - December

Types of works published in the journal:

1) Academic Articles

2) Research Articles

3) Book Review

Consideration and selection of articles:

Each article will be rigorously reviewed by at least 3 scholars and experts in the fields without knowing the authors' names and, likewise, the authors do not know the reviewers' names: double-blind system peer review.

Editor-in-chief:

Surapon Suyaporn
journal.ssr@mcu.ac.th

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Editorial Assistants:

Kiettisak Suklueang
kietsn@hotmail.com
Phrakhrusuthikittibundit
krisada.sae@mcu.ac.th

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Editorial Board Members:

Phramedhavinaiyaros
psbud@hotmail.com
Phramaha Makhavin Purisuttamo
maghavin9@gmail.com

Graduate School, Mahamakut Buddhist University, Thailand

Teerachoot Kerdkaew
tongin2000@gmail.com

Graduate School, Mahamakut Buddhist University, Thailand
Faculty of Liberal Arts, Huachiew Chalermprakiet
University, Thailand

Busakorn Watthanabut
busaaiey2516@gmail.com

Faculty of Liberal Arts, North Bangkok University, Thailand

Purimpratch Khaninphasut
jpkhaninphasut@gmail.com

School of Educational Studies,
Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand

Wanchai Suktam
wanchai2526@srru.ac.th

Faculty of Humanities and Social Sciences
Surindra Rajabhat University, Thailand

Wanthana Nowwan
wanthana_nt@hotmail.com

Faculty of Management Science
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Thailand

Saichol Panyachit
saicholpa@g.swu.ac.th

Faculty of Social Sciences Srinakharinwirot University,
Thailand

Anan Upsod
ananupsod9541@gmail.com

Faculty of Humanities and Social Sciences
Lampang Rajabhat University, Thailand

Journal Manager Team:

Secretary:

Nigorn Srirat

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Suphattharachai Sisabai

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Phramaha Somchai Khantisarano

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Phramaha Samak Atibhaddho Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Fine Arts Department:

Korakoth Chabandit Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Phra Phonlawat Sapalo Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Finance Department:

Wantanee Suwanjiraphaisan Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Kotchaphan Bunthian Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Proofreading Department:

Phrapalad Somnuek Dhirapañño Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Naret Ritthidej Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Legal Team:

Tatchanan Isaradej Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

The Office Journal of Interdisciplinary Innovation.

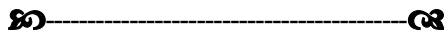
Graduate School of Political Science Faculty of Social Sciences

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phra Rajrattanamoli Building (Nakhon
Khemapali),

4th Floor, 79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya 13170.

Published by:

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Printing House 79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi,
Ayutthaya. 13170. Call. 035-248 - 000, ext. 8555,8556,5541 Fax. 035-248-000. ext. 8545.

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ : วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

ARTICLE REVIEW BOARD: JOURNAL OF MCU SOCIAL SCIENCE REVIEW

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายใน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

1. พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.
2. พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.
3. พระวชิรภิกขิตบัณฑิต, รศ.ดร.
4. พระครูบูรیمانูรักษ์, รศ.ดร.
5. พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, ศ.ดร.
6. พระมหาสมบุญรณ์ วุฑฒิกโร, รศ.ดร.
7. พระครูสุธีภิกขิตบัณฑิต, รศ.ดร.
8. พระคมสัน ลีตเมธโส, ผศ.
9. พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ฐิริปโย, ผศ.ดร.
10. พระครูชินวีรบัณฑิต, ผศ.ดร.
11. ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง
12. ศาสตราจารย์ ดร.จ่านงค์ อติวัฒน์สิทธิ์
13. รองศาสตราจารย์ อนุภูมิ ไชวเกษม
14. รองศาสตราจารย์ ดร.โกนิฐ์ ศรีทอง
15. รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ จันทะนี
16. รองศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ หามนตรี
17. รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู
18. รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ศรีนอก
19. รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย
20. รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน งามสนิท
21. รองศาสตราจารย์ ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช
22. รองศาสตราจารย์ ดร.พิเชฐ ทังโต
23. รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทรพล ใจเย็น
24. รองศาสตราจารย์ ดร. เต็มศักดิ์ ทองอินทร์
25. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ผดุง วรรณทอง
26. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธิติวดี หมั่นมี
27. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ยุทธนา ปราณีต
28. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พรทิพย์ วรรณวิโรจน์
29. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ ธิลาว
30. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุริยา รักษาเมือง
31. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวัฒน์ รักขันโท
32. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย สติมัน

Lecturers In-House Professional:

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

1. Prof. Dr. Phra Dhamvatjarabundit
2. Assoc. Prof. Dr. Phratheppariyattimethi
3. Assoc. Prof. Dr. Phra Vachirakittibundit
4. Assoc. Prof. Dr. Phrakhru Purimanurak
5. Prof. Dr. Phramaha Hansa Dhammahaso
6. Assoc. Prof. Dr. Phramaha Somboon Uddhikaro
7. Assoc. Prof. Dr. Phrakhru Suthikittibundit
8. Asst. Prof. Phra Khomsan Titamataso
9. Asst. Prof. Dr. Phrakhru Sangkharakchakrit Phuripanyo
10. Asst. Prof. Dr. Phrakru Chinnaverabundit
11. Prof. Dr. Boonton Dockthaisong
12. Prof. Dr. Chamnong Adivadhanasit
13. Assoc. Prof. Anuphum Sowkasem
14. Assoc. Prof. Dr. Konit Sithong
15. Assoc. Prof. Dr. Aphinant Chantaneer
16. Assoc. Prof. Dr. Wiwat Harmontree
17. Assoc. Prof. Dr. Somsak Bunpu
18. Assoc. Prof. Dr. Somchai Sino
19. Assoc. Prof. Dr. SutthiPhong Siwichai
20. Assoc. Prof. Dr. Saman Ngamsanit
21. Assoc. Prof. Dr. Tatchanan Isaradej
22. Assoc. Prof. Dr. Phichet Thangto
23. Assoc. Prof. Dr. Pattarapol Chaiyen
24. Assoc. Prof. Dr.Toemsak Thongin
25. Asst. Prof. Dr. Phadung Wanthong
26. Asst. Prof. Dr. Thitiwut Manmee
27. Asst. Prof. Dr. Yuttana Praneet
28. Asst. Prof. Dr. Phonthip Wannawiro
29. Asst. Prof. Dr. Prasert Thilao
30. Asst. Prof. Dr. Suriya Raksamueng
31. Asst. Prof. Dr. Suwatsan Ragkhantao
32. Asst. Prof. Dr. Uthai Satiman

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ : วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

ARTICLE REVIEW BOARD: JOURNAL OF MCU SOCIAL SCIENCE REVIEW

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

Outside Professional:

1. พระเมธาวิจารย์รส, รองศาสตราจารย์ ดร.
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	1. Assoc. Prof. Dr. Phramedhavinaiyaros
Mahamakut Buddhist University
2. ศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช	2. Prof. Dr. Thirapat Serirangsan
Sukhothai Thammathirat Open University
3. ศ. ร.ท.ดร.บรรจบ บรรณรุจิ
นักวิชาการอิสระ	3. Prof. Lt. Dr. Banjob Bannarujj
Independent Scholar
4. ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.กาญจนา เจริญชัย
มหาวิทยาลัยนเรศวร	4. Prof. Dr. Kanchana Ngaorangsi
Naresuan University
5. รองศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ บัวศิริ
สภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ	5. Assoc. Prof. Dr. Amnat Buasiri
Education Council, Ministry of Education
6. รองศาสตราจารย์ วราคม ที่สุกะ
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	6. Assoc. Prof. Warakhom Thisuka
Mahamakut Buddhist University
7. รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยยุทธ ชินกุล
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์	7. Assoc. Prof. Dr. Chaiyuth Chinokul
National Institute of Development Administration.
8. รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสงวงศ์
มหาวิทยาลัยมหิดล	8. Assoc. Prof. Dr. Yothin Sawaengdee
Mahidol University
9. รองศาสตราจารย์ ดร.ธีรโชติ เกิดแก้ว
มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ	9. Asst. Prof. Dr. Teerachoot Kerdkaew
Hua Chiew Chalermprakiet University
10. รองศาสตราจารย์ พัฒนะ เรือนใจดี
มหาวิทยาลัยรามคำแหง	10. Assoc. Prof. Phatthana Rueanchaidee
Ramkhamhaeng University
11. รองศาสตราจารย์ ดร.วาสนา แก้วหาล้า
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์	11. Assoc. Prof. Dr. Wasana Kaewla
Surin Rajabhat University
12. รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิญ รักษ์ตย์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	12. Assoc. Prof. Dr. Suwin Raksat
Mahamakut Buddhist University
13. รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ แก่นอินทร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	13. Assoc. Prof. Dr.Thiraphong Kaenin
Prince of Songkla University
14. รองศาสตราจารย์ ดร.สรเสริญ อินทร์ตัน
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต	14. Assoc. Prof. Dr. Sansoen Intarat
Suan Dusit University
15. รองศาสตราจารย์ ดร.จำเริญ ชูช่วยสุวรรณ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย	15. Assoc. Prof. Dr. Chamroen Chuchuaisuwan
Rajamangala University of Technology Srivijaya.
16. รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม	16. Assoc. Prof. Dr. Phakdi Phosing
Mahasarakham Rajabhat University
17. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม	17. Assoc. Prof. Dr. Sanya Khenaphum
Mahasarakham Rajabhat University

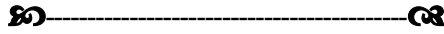
18. รองศาสตราจารย์ ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
19. รองศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล สรรสวัสดิ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
20. รองศาสตราจารย์ ดร.กาสัก เต๊ะขันหมาก
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
21. รองศาสตราจารย์ ดร. ขวลิต สวัสดิ์ผล
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
22. รองศาสตราจารย์พิเศษ ว่าที่ พ.ต. ดร.สวัสดิ์ จิรัฏฐิติกาล
กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม
23. รองศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา หล่อตระกูล
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
24. รองศาสตราจารย์ ดร. สำเนียง เลื่อมใส
มหาวิทยาลัยศิลปากร
25. รองศาสตราจารย์ ดร. วันทนา เนาววัน
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
26. รองศาสตราจารย์ ดร.ศรชัย ท้าวมิตร
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
27. รองศาสตราจารย์ ดร.สุกิจ ชัยมุสิก
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
28. รองศาสตราจารย์พิเศษ วิชัย ธรรมชอบ
นักวิชาการอิสระ
29. รองศาสตราจารย์ ดร. อภิชาติ พานสุวรรณ
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
30. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลับพลึง คงชนะ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
31. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี เพชรนาจักร
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
32. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน
มหาวิทยาลัยมหิดล
33. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสิน ปัญญาวุฒตระกูล
มหาวิทยาลัยนเรศวร
34. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศนีย์ เจนวนิสิสุข
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
35. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน
มหาวิทยาลัยศิลปากร
18. Assoc. Prof. Dr. Chonwit Chianchit
Srinakharinwirot University
19. Assoc. Prof. Dr. Phaisan Sansonwisut
Nakhon Sawan Rajabhat University
20. Assoc. Prof. Dr. Kasak Tekhanmak
Thepsatri Rajabhat University
21. Assoc. Prof. Dr. Chawalit Sawatphon
Suan Dusit Rajabhat University
22. Assoc. Prof. Dr. Sawat Chiratthitikan
Department of Corrections, Ministry of Justice
23. Assoc. Prof. Dr. Atchara Lotrakun
Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
24. Assoc. Prof. Dr. Samniang Leurmsai
Silpakorn University
25. Assoc. Prof. Dr. Wanthana Naowan
Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
26. Assoc. Prof. Dr. Sornchai Taomitr
Mahamakut Buddhist University
27. Assoc. Prof. Dr. Sukit Chaimusik
Mahamakut Buddhist University
28. Assoc. Prof. Wichai Thamchop
Independent Scholar
29. Assoc. Prof. Dr. Apichat Pansuwan
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
30. Asst. Prof. Dr. Phlapphlueng Khongchana
Srinakharinwirot University
31. Asst. Prof. Dr. Montri Phetnachak
Prince of Songkla University
32. Asst. Prof. Dr. Wutthinan Kanthatian
Mahidol University
33. Asst. Prof. Dr. Wasin Panyawuttrakun
Naresuan University
34. Asst. Prof. Dr. Thatsani Chenwithisuk
Chandrakasem Rajabhat University
35. Asst. Prof. Dr. Chonsit Sitisungnoen
Silpakorn University

36. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สอาด บรรเจิดฤทธิ์
มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด	36. Asst. Prof. Dr. Sa-At Banchoetrit
Stanford University
37. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เรือโท ดร.อนันท์ ใจสมุทร
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี	37. Asst. Prof. Lt. Jg. Dr. Anan Chaisamut
Surat Thani Rajabhat University
38. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชยสร สมบุญมาก
มหาวิทยาลัยนครพนม	38. Asst. Prof. Dr. Chayason Sombunmak
Nakhon Phanom University
39. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ	39. Asst. Prof. Dr. Busakorn Watthanabut
North Bangkok University
40. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรายุ ทรัพย์สิน
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์	40. Asst. Prof. Dr. Chirayu Sapsin
Surindra Rajabhat University
41. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมคิด ดวงจักร
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง	41. Asst. Prof. Dr. Somkhit Duangchak
Chom Bueng Rajabhat University
42. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญชู ภูศรี
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี	42. Asst. Prof. Dr. Boonchoo Poo Sri
Ubon Ratchathani University
43. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชุกร นาคธน
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา	43. Asst. Prof. Dr. Witchukon Nakathon
Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
44. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัชวาล แอร่มหล้า
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง	44. Asst. Prof. Dr. Chatchawan Araemla
Chom Bueng Rajabhat University
45. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุภูมิ เขตจัตุรัส
มหาวิทยาลัยขอนแก่น	45. Asst. Prof. Dr. Chatuphum Khetchatturat
Khonkaen University
46. อาจารย์ ดร.จิตต์วิมล คล้ายสุบรรณ
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต	46. Dr. Chitwimon Khlaisuban
Suan Dusit University
47. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มนัสสวาส กุลวงศ์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ศรีวิชัย	47. Asst. Prof. Dr. Manassawas Kullawong
Rajamangala University of Technology Srivijaya
48. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิภาณี เฟือกบัวขาว
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี	48. Asst. Prof. Dr. Wipavane Phueakbuakhao
Phetchaburi Rajabhat University
49. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสกสรรค์ สนวา
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด	49. Asst. Prof. Dr. Seksan Sonwa
Roi Et Rajabhat University
50. อาจารย์ ดร.อนงศ์วิญา สาริบุตร
มหาวิทยาลัยรามคำแหง	50. Dr. Anongwitya Saribut
Ramkhamhaeng University
51. อาจารย์ ดร.วิยะดา วรรณทน์นิช
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ	51. Dr. Wiyada Waranonwanit
North Bangkok University
52. อาจารย์ ดร. กฤษณะ ทองแก้ว
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี	52. Dr. Kitsana Thongkaeo
Suratthani Rajabhat University

บทบรรณาธิการ

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์นี้เป็นปีที่ 13 ฉบับที่ 2 ประจำเดือน มีนาคม - เมษายน พ.ศ. 2567 คณะกองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความโดยเสนอบทความต่อ คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Reviewer) พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความ สมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์โดยคัดเลือกและกลั่นกรองบทความให้เกิดความ ความสมบูรณ์และมีคุณภาพมากที่สุด ควบคู่กับการตีพิมพ์เผยแพร่ อีกทั้งเพื่อให้เกิด ประโยชน์สูงสุดทางวิชาการและเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานทาง วิชาการ

คณะกองบรรณาธิการขอขอบคุณคณะกรรมการกลั่นกรองบทความทุกท่านที่ได้ ใช้ความเพียรพยายามชี้แนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขงานของแต่ละท่านให้ออกมาได้ อย่าง ถูกต้องน่าอ่านเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ และท้ายสุดขอขอบคุณเจ้าของผลงานทาง วิชาการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ทำให้มีวารสารฉบับนี้มีคุณค่าทางวิชาการที่ นำไปสู่การปฏิบัติและเผยแพร่ในวงกว้างและโปรดติดตามฉบับต่อไป

ด้วยความปรารถนาดียิ่ง

รศ.ดร.สุรพล สุษะพรหม

บรรณาธิการวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

สารบัญ

กองบรรณาธิการ	(1)
คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ	(7)
บทบรรณาธิการ	(14)
สารบัญ	(15)

บทความวิจัย:

๘๐--๘๑	๘๐--๘๑
วัฒนธรรมองค์การภาครัฐที่เหมาะสมกับยุคไทยแลนด์ 4.0 สำหรับองค์การภาครัฐในราชการบริหารส่วนกลาง	
๘ สุรยุทธ บุญมาทัต, พีระพงศ์ ภัคศิริ, กล้าหาญ ณ น่าน, ดำรงค์ วัฒนา	1-14
รูปแบบสภามุขมนตรีที่เหมาะสมต่อการเสริมสร้างความร่วมมือ ในการจัดการทรัพยากรชุมชน	
๘ สิทธิชัย ธรรมชั้น, สมคิด แก้วทิพย์, เฉลิมชัย ปัญญาดี, ปรารธนา ยศสุข	15-28
นโยบายที่ดินแห่งชาติที่ส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำในเชิงพื้นที่ของเกษตรกร	
๘ วรพงษ์ วงศ์สกุล, สืบพงศ์ สุขสม	29-43
อิทธิพลของความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรที่มีต่อผลการดำเนินงาน ทางการเงินของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย	
๘ ฐานุเศรษฐ โขคพิริยวัชร, กัลยา นารีจันทร์	44-55
การศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเพื่อการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ จากผ้าขาวม้า "โนนบัวทาย" ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์	
๘ อลิศา โชตินนท์ภิษา, นุสรรา ทองคลองไทร, สุธิดา วรรณณะปรกรณ์, ภักดี ปริดาศักดิ์, สุทธิชาติ ใจชอบสันเทียะ	56-67

การพัฒนาโมเดลเชิงตรรกะสำหรับประเมินระบบคลังข้อสอบมาตรฐาน

๘ สุพรรณษา หลังประเสริฐ, รัชกฤษ ชนพัฒน์ดล 68-81

กลยุทธ์การบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาณลีนธุ์ เขต 1

๘ สุธรรม ธรรมทัศนานนท์, เสน่ห์ คำสมหมาย 82-94

คุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์กรของข้าราชการครู
ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี

๘ สุพาสนา ศิริเลิศ, ประภาวรรณ ตระกูลเกษมสุข 95-107

กลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์รายย่อย
ในพื้นที่ระยองเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

๘ ยอดชาย สมขำ, ตรีเนตร ต้นตระกูล 108-121

รูปแบบการบริหารความรอบรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ

๘ มนตรี อ่อนทะเล, ธนินาฏ ณ สุนทร, พิมพ์ประภา อมรกิจภิญโญ 122-135

การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะ
ของแรงงานต่างด้าว

๘ ภาณุมาศ มหาทรัพย์สกุล 136-150

การประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ เพื่อพัฒนาแนวทาง
การเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ
ของครูในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง(จังหวัดอ่างทอง)

๘ ปวรรรณ การวะวิชัย, วรณวิศา สืบนุสรณ์ คล้ายจำแลง, สูดารัตน์ สารสว่าง 151-163

- การพัฒนาการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี แผนกวิชาช่างยนต์
ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ของวิทยาลัยการอาชีพ
โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
- ๘ ทองสุข พามี, ฉลอง ชาตรูประชีวิน, สกักรพร เขาวนชัย 164-178
- ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบอใจลกับความพึงพอใจใน
การปฏิบัติงานของครูโรงเรียนขนาดใหญ่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร
- ๘ ฐิติการย ฤทธิชัยนุวัฒน์, สุชาดา นันทะไชย,
วรรณวิศา สีนุสรณ์ คล้ายจำแลง 179-190
- ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบอใจลกับความพึงพอใจใน
การปฏิบัติงานของครูโรงเรียนขนาดใหญ่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร
- ๘ ฐิติการย ฤทธิชัยนุวัฒน์, สุชาดา นันทะไชย 179-190
- ศาสตร์พระราชากับปัจจัยพลังอำนาจของชาติส่งผลต่อ
การแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้
- ๘ มารดารัตน์ สุขสง่า, ชันทอง ใจดี 191-203
- การยอมรับและการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนมของ
เกษตรกรกลุ่มสมาชิกเชียงใหม่เฟรมิลค์ จังหวัดลำพูน
- ๘ ภัททิยา สิรินันทิตา, จักรพงษ์ พวงงามชื่น, นครศ รังควัด,
พุดิสรรค์ เครือคำ 204-216
- เชียงใหม่ เมืองพหุวัฒนธรรม
- ๘ ฉันยภฤศ พองดาวิรัตน์ 217-230
- การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมผ่านการจัดการการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว
เพื่อการพึ่งพาตนเองของกลุ่มนาแปลงใหญ่ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา
- ๘ ยุทธกร ฤทธิไธสง, เอกรัตน์ เอกศาสตร์, อิศริย เดชตานนท์ 231-245

การพัฒนาหลักสูตรการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ระดับชั้นอนุบาล ปีที่ 2

ฅ ชนิกานต์ กันทาททรัพย์, เกษทิพย์ ศิริชัยศิลป์ 246-258

บทบาทของวัดในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง : กรณีศึกษาวัดในเขต อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี

ฅ จตุพล พรหมมี, พระครูปรียัติวรธรรมาภรณ์ (ปรัชชนันท์ ฉัตรแก้ว), พระมหาขุนทอง อคฺควโร 259-274

นโยบายรัฐบาลต่อการส่งเสริมธุรกิจอสังหาริมทรัพย์สำหรับผู้มีรายได้น้อย ในพื้นที่ภาคตะวันออก

ฅ กฤษติญารัตน์ แก้วผงสุข, พงษ์สรรณ์ วรภัทร์ธีระกุล 275-289

เส้นทางความสำเร็จของผู้บริหารสตรีในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี

ฅ กรกนก ดัดแวว, พร้อมพิไล บัวสุวรรณ, สุชาดา นันทะไชย 290-302

การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ตามทัศนะของครูโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2

ฅ เพ็ญญา หุยวัน, สุดารัตน์ สารสว่าง, สุชาดา นันทะไชย 303-318

การประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์เพื่อพัฒนาแนวทางการส่งเสริมความไว้วางใจครูในการบริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

ฅ สุพัตรา แสนสินธ์, วรณวิศา สีนุสรณ์ คล้ายจำแลง, สุชาดา นันทะไชย 319-335

ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรม Kahoot ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความคงทนในการเรียนรู้ และความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ของนิสิตแพทย์

ศุภชัย ศรีจันทะ 336-348

การดำเนินงานขององค์กรเพื่อสังคมที่ส่งผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในบริบทประเทศไทย

สุภาวดี ขุนทองจันทร์ 349-359

TOURIST REVISIT INTENTION OF THEME PARK:
A CASE STUDY ON FANTA THEME PARK

Fang Yang, Jirachai Yomkerd, Winitra Leelapattana,
Prayong Kusirisin 360-375

TOURISM MOTIVATION AND BEHAVIOR OF COLLEGE STUDENTS
AT NANNING

Dong Liang, Winitra Leelapattana, WeeraponThongma,
Jirachai Yomkerd 376-390

การแก้ไขปัญหาความยากจนภายใต้แนวคิดทุนทางสังคม
: กรณีศึกษาจังหวัดพิษณุโลก

ปริญญา สร้อยทอง, วัลลภช สุขสวัสดิ์, ดาริน คงสังวิวัฒน์,
อาทิตย์ พงษ์พานิช 391-404

บทความวิชาการ:

~~๓๐~~–๓๑

RISING INEQUALITY AND RECOVERY FOR ECONOMIC
TRANSFORMATION IN THE POST- COVID19

Hathairat Chaiyasat, Wiranya Sutthikun,
Anocha Suwannasan 405-416

- พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5)
ในยุคล่าอาณานิคม
- ๘ กำพล ศรีโท, พระเมธีวัชรประชาทร (ประยูร นนทีโย), วารินทร์ จันทรัตน์, นรพัชร เสาธงทอง 417-430
- ประชาธิปไตยกับสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคล
สาธารณะ
- ๘ กิตติพงษ์ โคตรจันทิก, พระศิวกกร ปณญาวุฑฒโฒ, อภิขญา ฤชัย 431-442
- แนวทางการนำมหาสติปัญญาสู่อุตสาหกรรมประยุกต์ใช้กับการแสดงในการเข้าถึง
อารมณ์ของตัวละคร
- ๘ ชีวรัตน์ กสิบาล, พันพัสสา รูปเทียน 443-459
- ประสิทธิภาพการบริหารจัดการผลลัพธ์การเรียนรู้ตามกฎกระทรวง
มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565
- ๘ พระครูสิทธิวิจิตรโสภิต (ประสิทธิ์ สมมาปญโญ), อภินันท์ จันตะนี, เอกรัตน์ เอกศาสตร์ 460-475
- การบูรณาการตามหลักไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของ
สำนักงานพื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรี
- ๘ วินัส ธรรมสาโรรัชต์ 476-483
- บทบาทของวัดในการบริหารจัดการฌาปนสถานและงานศพ
ในจังหวัดนนทบุรี
- ๘ พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงกโร), พระครูโสภาสนนทกิตติ์ (ศักดิ์ดา โอภาโส), สุภัทรชัย สีสะไบ 484-497
- คำแนะนำสำหรับผู้แต่ง 498

วัฒนธรรมองค์การภาครัฐที่เหมาะสมกับยุคไทยแลนด์ 4.0
สำหรับองค์การภาครัฐในราชการบริหารส่วนกลาง*

PUBLIC ORGANIZATIONAL CULTURES SUITED FOR THAILAND 4.0 ERA
FOR PUBLIC ORGANIZATIONS UNDER CENTRAL ADMINISTRATION

สุรยuth บุญมาตต์, พีระพงษ์ ภักดิ์ศรี, กล้าหาญ ณ น่าน, ดำรงค์ วัฒนา

Surayuth Boonmatat, Peerapong Pukkeeree, Khahan Na Nan, Damrong Wattana

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Ramkhamhaeng University

Corresponding Author E-mail: surayuth_b@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาวัฒนธรรมองค์การและ 2. วิเคราะห์ส่วนประกอบวัฒนธรรมองค์การภาครัฐที่เหมาะสมกับยุคไทยแลนด์ 4.0 โดยใช้การวิจัยแบบผสมระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 14 ราย จาก 14 หน่วยงาน โดยการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และยืนยันด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์โดยการวิจัยเชิงปริมาณซึ่งใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 199 ราย จากองค์การภาครัฐในราชการบริหารส่วนกลาง โดยใช้แบบสอบถามแบบมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับซึ่งทวนสอบแล้วว่ามี $IOC = 1$ และ $\alpha = 0.971$ และการวิเคราะห์ตัวประกอบเชิงยืนยัน (CFA) ด้วยโปรแกรมวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM)

ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมองค์การภาครัฐที่เหมาะสมกับยุคไทยแลนด์ 4.0 ประกอบด้วย 5 ส่วนประกอบหลัก และ 39 ส่วนประกอบย่อย ได้แก่ 1. มโนทัศน์จากยุทธศาสตร์การปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 มีส่วนประกอบย่อย 4 ส่วน 2. มโนทัศน์จากโมเดลไทยแลนด์ 4.0 มีส่วนประกอบย่อย 5 ส่วน 3. มโนทัศน์จากระบบราชการ 4.0 มีส่วนประกอบย่อย 6 ส่วน 4. วัฒนธรรมการทำงานที่ดีตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ PMQA 4.0 มีส่วนประกอบย่อย 7 ส่วน และ 5. ค่านิยมหลักและมโนทัศน์ที่เอื้อต่อการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงและองค์การแห่งความเป็นเลิศ มีส่วนประกอบย่อย 17 ส่วน ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปรับวัฒนธรรมองค์การภาครัฐให้สอดคล้องกับยุคไทยแลนด์ 4.0 ได้

คำสำคัญ: วัฒนธรรมองค์การ; องค์การภาครัฐ; ไทยแลนด์ 4.0

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study organizational cultures, 2. To analyze their cultural elements of public organizational cultures suitable for Thailand 4.0 era. This research employed mixed methods of qualitative research comprising 14 key informants from 14 organizations using semi-structured in-depth-interviews and confirmed by quantitative research conducted with samples of 199 informants from public organizations under central administration using 5-level rating-scaled questionnaire which had been verified that IOC=1 and a =0.971 and using confirmatory factor analysis by running a structural equation modeling (SEM) program.

The results revealed that public organizational cultures suited for Thailand 4.0 were comprised of 5 main elements and 39 sub-elements as follows: 1. Concepts from the 4th Industrial Revolution consisting of 4 sub-elements 2. Concepts from Thailand 4.0 model consisting of 5 sub-elements 3. Concepts from Bureaucracy 4.0 consisting of 6 sub-elements 4. Good cultures according to PMQA 4.0 consisting of 7 sub-elements and 5. Core values and concepts fostering high performance and excellence organizations consisting of 17 sub-elements. These elements can be applied to cultural changes of public organizations towards Thailand 4.0 era.

Keywords: Organizational Culture; Public Organization; Thailand 4.0

บทนำ

การปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 ทำให้เกิดกระแสการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ในส่วนของประเทศไทยรัฐบาลได้นำเสนอแนวคิดโมเดลไทยแลนด์ 4.0 เมื่อวันที่ 22 เมษายน 2559 การนำโมเดลไทยแลนด์ 4.0 มาใช้ทำให้องค์การภาครัฐมีแนวโน้มที่จะมีปัญหาเนื่องจากปรับตัวไม่ทันเพราะมีวัฒนธรรมองค์การที่ล้าหลังและไม่เอื้อต่อการแข่งขันในเวทีโลก ในส่วนของระบบราชการนั้น สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการได้วิเคราะห์ว่าเพื่อรองรับยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ 4.0 ระบบราชการไทยต้องปฏิรูปขนานใหญ่ใน 3 เรื่อง คือ 1. เปิดกว้างและเชื่อมโยงกัน 2. ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง และ 3. มีขีดสมรรถนะสูงและทันสมัย และความสำเร็จของการพัฒนาไปสู่ระบบราชการ 4.0 ต้องอาศัยปัจจัย 3 ประการ ได้แก่ (ก) การประสานพลังระหว่างภาครัฐและภาคส่วนอื่น ๆ ในสังคม (ข) การสร้างนวัตกรรม (ค) การปรับเข้าสู่ความเป็นดิจิทัล (Thailand 4.0-Bureaucracy 4.0, 2018)

องค์การจะอยู่รอดและเติบโตต่อไปได้ต้องสามารถปรับตัวให้ทันกับสภาพแวดล้อมภายนอกที่เปลี่ยนแปลงไป วัฒนธรรมองค์การเป็นส่วนสำคัญที่จะเป็นแกนกลางให้ผู้ปฏิบัติงานทุกระดับมีแนวทางในการร่วมแรงร่วมใจกันทำงานให้เกิดประสิทธิผลหรือประสิทธิภาพสูงสุด ทำให้องค์การเป็นองค์การสมรรถนะสูงและมีขีดความสามารถในการแข่งขัน จากการวิเคราะห์พบว่า มีช่องว่างระหว่างสถานภาพปัจจุบัน กับโมเดลไทยแลนด์ 4.0 อยู่มากในแทบทุกมิติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมิติราชการ 4.0 ดังข้างต้น และการสร้างวัฒนธรรมการทำงาน การดำเนินธุรกิจ และวัฒนธรรมการเรียนรู้ (Department of Local Administration Promotion, 2016) การที่จะปิดช่องว่างดังกล่าวจำเป็นต้องปรับวัฒนธรรมองค์การภาครัฐโดยการปลูกฝังวัฒนธรรมใหม่ที่ประกอบด้วย ส่วนประกอบวัฒนธรรมที่เหมาะสมกับยุคไทยแลนด์ 4.0 ซึ่งไม่มีรายละเอียดอยู่ในโมเดลไทยแลนด์ 4.0 ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาส่วนประกอบวัฒนธรรมภาครัฐเหล่านี้ให้ชัดเจนขึ้นจนถึงระดับที่จะนำไปประยุกต์ใช้ร่วมกับโมเดลไทยแลนด์ 4.0 ได้เพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องสรุปได้ ดังนี้

วัฒนธรรมองค์การประกอบด้วยส่วนประกอบวัฒนธรรม ได้แก่ ค่านิยมร่วม ความเชื่อร่วมและฐานคติพื้นฐาน ประสพการณ์ร่วม ปทัสถานทางพฤติกรรมร่วม และลักษณะเฉพาะเชิงพฤติกรรมอื่น ๆ (Boonmatat, 2019) จึงสามารถนำส่วนประกอบเหล่านี้มาสังเคราะห์วัฒนธรรมองค์การขึ้นได้

ผลกระทบของการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 ทำให้ภาครัฐต้องถูกแปรรูปให้มีขนาดกะทัดรัดและมีประสิทธิผลมากขึ้น ภายในสภาพแวดล้อมที่ใหม่และมีโครงสร้างอำนาจเพื่อการแข่งขัน (Schwab, 2016) ในยุคการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 องค์การจำเป็นต้องปรับตัวโดยการกำหนดยุทธศาสตร์การปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (IR 4.0) ที่มีเนื้อหาสำคัญ คือ ต้องมีการแปรรูปเชิงดิจิทัล ซึ่งเส้นทางสู่การแปรรูปต้องการผู้นำที่จะนำวิถีทางที่แตกต่างของคนและกระบวนการมารวมเข้ากับเครื่องมือทางเทคโนโลยี ในขณะที่ต้องเปิดใจในการกำหนดวิสัยทัศน์ใหม่เกี่ยวกับรูปแบบทางธุรกิจดั้งเดิมและกระบวนการความคิด (Mindset) (Digital Transformation, 2016) ส่วนประกอบวัฒนธรรมที่แฝงอยู่ในยุทธศาสตร์ IR 4.0 ของประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น Industrie 4.0 ของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (Industrie 4.0, 2018) และ Industrial Value Chain Initiative (IVI) ของประเทศญี่ปุ่น (Industrial Value Chain Initiative, 2018) เป็นแบบอย่างของกรอบแนวคิดนี้

โมเดลไทยแลนด์ 4.0 มีหลักว่าต้องปรับวัฒนธรรมในการดำเนินธุรกิจ (ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยี การแบ่งปันข้อมูล ส่งเสริมเศรษฐกิจนวัตกรรม) และวัฒนธรรมของการทำงาน (เทคโนโลยีดิจิทัลทำให้สามารถทำงานหลายอย่างในเวลาเดียวกัน การทำงานอยู่ในลักษณะเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย กระบวนการผลิตเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรม 4.0 เปลี่ยนจากงานประจำเป็นงานไม่ประจำ) ตลอดจนวัฒนธรรมของการเรียนรู้ (ไม่ผูกขาดความรู้ ไม่ผูกขาดข้อมูล

เรียนรู้ให้มีความสามารถสร้างสรรค์นวัตกรรม เรียนรู้สถานการณ์จากมุมมองใหม่ ปรับตัวให้ทันความรู้อื่นตลอดเวลา) (Department of Local Administration Promotion, 2016)

วัฒนธรรมการทำงานที่ดีตามคู่มือการประเมินสถานะของหน่วยงานภาครัฐในการเป็นระบบราชการ 4.0 (PMQA 4.0, 2019) ได้กำหนดแนวทางในการประเมินด้านวัฒนธรรมองค์การของหน่วยงานภาครัฐไว้บ้าง แต่เป็นเพียงแนวทางกว้าง ๆ ซึ่งไม่มีรายละเอียดมากพอภายใต้แนวคิดเชิงระบบ วัฒนธรรมองค์การมีบทบาทสำคัญในการปรับปรุงสมรรถนะขององค์การ และองค์การที่ต้องการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันต้องให้ความสนใจต่อการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับบริบทดังกล่าว ซึ่งทำได้โดยการพัฒนาองค์การให้เป็นองค์การแห่งความเป็นเลิศ ตามเกณฑ์ของโมเดลต่าง ๆ เช่น โมเดลความเป็นเลิศอีเอฟคิวเอ็ม (EFQM, 2013) โครงสร้างความเป็นเลิศบอลดริจ (Baldrige Excellence Framework, 2019)

วัฒนธรรมองค์การส่งผลต่อสมรรถนะขององค์การ (Burke, 2014) และส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์การ (Organization Effectiveness) (Gibson, et al., 2012) ความเชื่อมโยงนี้เป็นกรอบแนวคิดในการมองย้อนกลับได้ว่าสมรรถนะที่ได้รับการปรับปรุงขององค์การเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดวัฒนธรรมองค์การที่เหมาะสมกับยุคไทยแลนด์ 4.0

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมองค์การภาครัฐและส่วนประกอบวัฒนธรรมองค์การภาครัฐที่เหมาะสมกับยุคไทยแลนด์ 4.0
2. เพื่อวิเคราะห์ตัวประกอบเชิงยืนยันของวัฒนธรรมองค์การภาครัฐที่เหมาะสมกับยุคไทยแลนด์ 4.0 ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมตามลำดับเชิงสำรวจ (Exploratory Sequential Mixed Methods) (Creswell & Creswell, 2018) โดยเริ่มต้นด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อสำรวจหาส่วนประกอบวัฒนธรรมองค์การ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ แล้วสังเคราะห์วัฒนธรรมองค์การภาครัฐที่เหมาะสมกับยุคไทยแลนด์ 4.0 ขึ้น ลำดับถัดมาใช้การวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือในการได้มาซึ่งส่วนประกอบวัฒนธรรมองค์การภาครัฐและวัฒนธรรมองค์การภาครัฐที่เหมาะสมกับยุคไทยแลนด์ 4.0 ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ องค์การภาครัฐในราชการบริหารส่วนกลาง จำนวน 293 หน่วยงาน ประกอบด้วยหน่วยราชการในระดับกรมสังกัดกระทรวงต่าง ๆ รัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชน และองค์การอิสระที่อยู่ในกำกับของรัฐบาล กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยองค์การภาครัฐที่เป็นตัวแทน

ขององค์กรต่าง ๆ ข้างต้น จำนวน 200 หน่วยงาน ที่สุ่มโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างเชิงช่วงชั้นอย่างมีสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) ซึ่งขนาดตัวอย่างได้จากการคำนวณตามหลักเกณฑ์อัตราส่วนของขนาดตัวอย่างต่อพารามิเตอร์อิสระ (5:1) (Bentler & Chou, 1987)

การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารระดับสูงขององค์กรภาครัฐ จำนวน 14 คน จาก 14 หน่วยงาน ได้แก่ 1. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ 2. สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน 3. สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ 4. สถาบันรับรองมาตรฐานไอเอสโอ 5. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 6. สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล 7. ธนาคารออมสิน 8. บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) 9. การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค 10. สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย 11. สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ 12. สถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจศศินทร์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 13. ธนาคารแห่งประเทศไทย และ 14. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น และตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ซึ่งปรากฏว่าได้ค่าความตรงเชิงเนื้อหาเป็นรายข้อ (I-CVI) เท่ากับ 1 และความตรงเชิงเนื้อหาทั้งฉบับ (S-CVI) เท่ากับ 1 ซึ่งถือว่าแบบสัมภาษณ์นี้มีความตรงเชิงเนื้อหา (Polit & Beck, 2006)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยใช้ส่วนประกอบวัฒนธรรมองค์กรภาครัฐที่เหมาะสมกับยุคไทยแลนด์ 4.0 จำนวน 39 ส่วนประกอบ ซึ่งได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นรายการคำถามสำคัญ (Creswell & Creswell, 2018) แบบสอบถามนี้ใช้มาตราวัดแบบประมาณค่า (Rating Scale) โดยให้ผู้ตอบประมาณค่าความเหมาะสมของส่วนประกอบวัฒนธรรมกับยุคไทยแลนด์ 4.0 จากมากไปหาน้อย เป็น 5 ระดับ คือ ระดับ 5 = เหมาะสมมากที่สุด ระดับ 4 = เหมาะสมมาก ระดับ 3 = เหมาะสมปานกลาง ระดับ 2 = เหมาะสมน้อย ระดับ 1 = เหมาะสมน้อยที่สุด แบบสอบถามได้รับการทดสอบความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์เป็นรายข้อ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ได้ค่า IOC เกิน 0.5 ทุกรายการ ซึ่งถือว่าทุกรายการมีความตรงเชิงโครงสร้าง (Rovinelli & Hambleton, 1977) แบบสอบถามที่สร้างขึ้นประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และส่วนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กรภาครัฐที่เหมาะสมกับยุคไทยแลนด์ 4.0 พร้อมทั้งได้จัดให้มีส่วนที่เป็นคำชี้แจง นิยามปฏิบัติการ และหมายเหตุชี้แจงเพิ่มเติมว่าต้องการข้อคิดเห็นเพียงหน่วยงานละ 1 ชุดเท่านั้น ไว้ในส่วนท้ายของแบบสอบถาม แบบสอบถามที่ได้พัฒนาขึ้นได้ผ่านการทดลองใช้ (Try-Out) กับกลุ่มทดลองที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 หน่วยงาน เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการคำนวณสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช (Cronbach's Alpha Coefficient) ปรากฏ

ว่ามีค่าเท่ากับ 0.971 ซึ่งไม่น้อยกว่า 0.7 จึงถือว่ามีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลจริงต่อไปได้ (Nunnally, 1978) และในส่วนของค่า Corrected-Item Total Correlation นั้นไม่มีค่าของรายการใดน้อยกว่า 0.3 ผู้วิจัยจึงมิได้ตัดข้อคำถามรายการใดออกจากแบบสอบถาม (Hair, Et Al., 2019)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

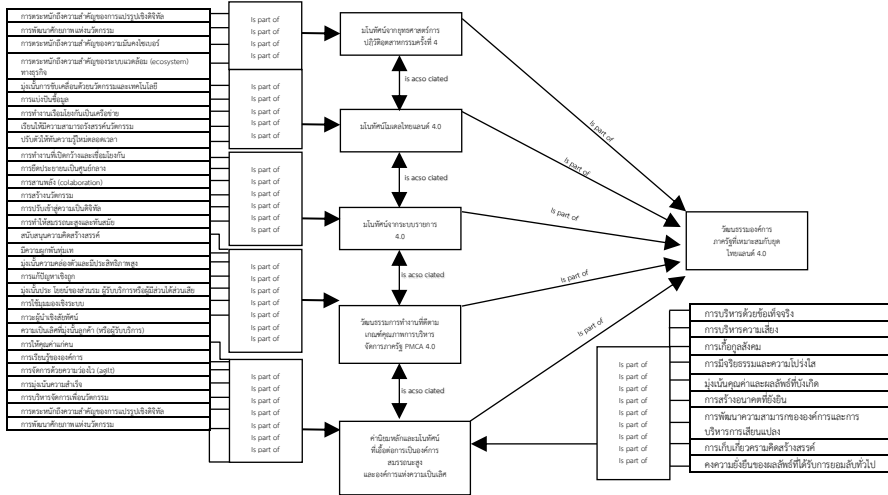
ทำการเก็บแบบสอบถามจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และแบบสอบถามโดยผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์และบันทึกการสัมภาษณ์ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) อย่างละเอียด จนกระทั่งข้อมูลครบถ้วน จากนั้นจึงนำประเด็นหลักมาพิจารณาแบ่งออกเป็นประเด็นย่อย หัวข้อย่อย และตรวจสอบความถูกต้องของผลการศึกษาที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ทั้งหมดมาจำแนก และจัดหมวดหมู่ หลังจากนั้นจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยการตีความ (Interpretation) เพื่อสร้างข้อสรุปของข้อมูลประเด็นต่าง ๆ และนำเสนอผลการวิจัยด้วยการเขียนแบบพรรณนา จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) เป็นโมเดลที่บูรณาการ โมเดลการวัดตามหลักการวิเคราะห์องค์ประกอบ และโมเดลโครงสร้างตามหลักการวิเคราะห์เส้นทาง กับวิธีการประมาณค่าพารามิเตอร์ตามหลักทฤษฎีความน่าจะเป็น โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling หรือ SEM) เป็นเทคนิคทางสถิติที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย เนื่องจากเป็นวิธีการทางสถิติที่สามารถใช้ในการยืนยันโครงสร้างของทฤษฎีว่าสามารถนำไปใช้กับข้อมูลเชิงประจักษ์ได้จริง และที่สำคัญการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างเป็นวิธีการที่ผ่อนคลายข้อตกลงเบื้องต้นโดยยอมให้ความคลาดเคลื่อนของข้อมูลที่ได้จากการวัดตัวแปรสังเกตได้แต่ละตัวแปรมีความสัมพันธ์กันได้ ทำให้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างมีความถูกต้องมากยิ่งขึ้น

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ด้วยโปรแกรม ATLAS.ti สามารถจัดประเภทได้ 5 ประเภท เชื่อมโยงกันเป็นโครงข่ายของวัฒนธรรมองค์การภาครัฐที่เหมาะสมกับยุคไทยแลนด์ 4.0 ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ผลการวิเคราะห์วัฒนธรรมองค์กรภาครัฐที่เหมาะสมกับยุคไทยแลนด์ 4.0 ด้วยโปรแกรม ATLAS.ti

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ สติติเบื้องต้นและการแปลผล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้มีจำนวน 200 หน่วยงาน ซึ่งหลังจากส่งแบบสอบถามออกไปแล้ว ได้รับตอบทั้งสิ้น 199 หน่วยงาน คิดเป็นร้อยละ 99.5 ค่าสถิติเบื้องต้นและการแปลผล เป็นไปตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าสถิติเบื้องต้นและการแปลผล

ตัวแปร	สัญลักษณ์	\bar{X}	Median	SD	การแปลผล
การปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4	IR4				
การตระหนักถึงความสำคัญของการแปรรูปเชิงดิจิทัล	DigiTransf	4.47	5.00	.634	เหมาะสมมากที่สุด
การพัฒนาศักยภาพแห่งนวัตกรรม	InnoPotent	4.37	4.00	.652	เหมาะสมมาก
การตระหนักถึงความสำคัญของความมั่นคงไซเบอร์	CyberSecur	4.49	5.00	.627	เหมาะสมมากที่สุด
การตระหนักถึงความสำคัญของระบบแวดล้อม (ecosystem) ทางธุรกิจ	Ecosys	4.32	4.00	.707	เหมาะสมมาก
โมเดลไทยแลนด์ 4.0	Th40				
มุ่งเน้นการขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยี	Inno_Tech	4.59	5.00	.561	เหมาะสมมากที่สุด
การแบ่งปันข้อมูล	DataShare	4.47	5.00	.610	เหมาะสมมากที่สุด
การทำงานเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย	Network	4.63	5.00	.571	เหมาะสมมากที่สุด
เรียนรู้ให้มีความสามารถสร้างสรรค์นวัตกรรม	LearnInnov	4.36	4.00	.666	เหมาะสมมาก
ปรับตัวให้ทันความรู้ใหม่ตลอดเวลา	ContNewKnow	4.56	5.00	.608	เหมาะสมมากที่สุด
ระบบราชการ 4.0	Beauroc4				
การทำงานที่เปิดกว้างและเชื่อมโยงกัน	Open_Connect	4.54	5.00	.592	เหมาะสมมากที่สุด
การยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง	CitizenCentr	4.54	5.00	.664	เหมาะสมมากที่สุด

ตารางที่ 1 ค่าสถิติเบื้องต้นและการแปลผล (ต่อ)

ตัวแปร	สัญลักษณ์	\bar{X}	Median	SD	การแปลผล
การทำให้มีสมรรถนะสูงและทันสมัย	HiPer_Smart	4.50	5.00	.585	เหมาะสมมากที่สุด
การสานพลัง (collaboration)	Collab	4.43	5.00	.662	เหมาะสมมากที่สุด
การสร้างนวัตกรรม	InnoCreat	4.39	4.00	.641	เหมาะสมมาก
การปรับเข้าสู่ความเป็นดิจิทัล	Digitiz	4.54	5.00	.584	เหมาะสมมากที่สุด
PMQA 4.0	PMQA4				
ความเป็นมืออาชีพ	Profes	4.58	5.00	.597	เหมาะสมมากที่สุด
เปิดโอกาสในการนำเสนอความคิดริเริ่ม	OportNew	4.53	5.00	.584	เหมาะสมมากที่สุด
สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์	Creativ	4.62	5.00	.563	เหมาะสมมากที่สุด
มีความผูกพันทุ่มเท	Commit	4.38	5.00	.734	เหมาะสมมากที่สุด
มุ่งเน้นความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพสูง	Agil_HiPer	4.51	5.00	.627	เหมาะสมมากที่สุด
การแก้ปัญหาเชิงรุก	Proact	4.44	5.00	.670	เหมาะสมมากที่สุด
มุ่งเน้นประโยชน์ของส่วนรวม ผู้รับบริการ หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	AllSteakh	4.72	5.00	.473	เหมาะสมมากที่สุด
การเป็นองค์กรสมรรถนะสูงและองค์การแห่งความเป็นเลิศ	HPO				
การใช้มุมมองเชิงระบบ	SysView	4.44	4.00	.607	เหมาะสมมาก
ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์	VisionLead	4.62	5.00	.545	เหมาะสมมากที่สุด
ความเป็นเลิศที่มุ่งเน้นลูกค้า (หรือผู้รับบริการ)	CustumExcel	4.59	5.00	.542	เหมาะสมมากที่สุด
การพัฒนาขีดความสามารถขององค์กรและการบริหารการเปลี่ยนแปลง	Perform_Chang	4.56	5.00	.599	เหมาะสมมากที่สุด
การให้คุณค่าแก่คน	ValuPeople	4.63	5.00	.553	เหมาะสมมากที่สุด
การเรียนรู้ขององค์กร	OrgLearn	4.45	5.00	.608	เหมาะสมมากที่สุด
การจัดการด้วยความว่องไว (agility)	Agil	4.37	4.00	.682	เหมาะสมมาก
การสร้างอนาคตที่ยั่งยืน	SustFutur	4.50	5.00	.619	เหมาะสมมากที่สุด
การมุ่งเน้นความสำเร็จ	Succ	4.59	5.00	.551	เหมาะสมมากที่สุด
การเก็บเกี่ยวความคิดสร้างสรรค์	HarnCrea_Inno	4.33	4.00	.650	เหมาะสมมาก
การบริหารจัดการเพื่อนวัตกรรม	ManagInno	4.35	4.00	.655	เหมาะสมมาก
การบริหารด้วยข้อเท็จจริง	ManagFact	4.52	5.00	.618	เหมาะสมมากที่สุด
การบริหารความเสี่ยง	RiskManag	4.44	4.00	.607	เหมาะสมมาก
การเกื้อกูลสังคม (societal contributions)	SociContr	4.33	4.00	.681	เหมาะสมมาก
การมีจริยธรรมและความโปร่งใส	Eth_Transp	4.68	5.00	.582	เหมาะสมมากที่สุด
มุ่งเน้นคุณค่าและผลลัพธ์ที่บังเกิด	Valu_Resul	4.64	5.00	.558	เหมาะสมมากที่สุด
คงความยั่งยืนของผลลัพธ์ที่ได้รับการยอมรับทั่วไป	SustResul	4.52	5.00	.602	เหมาะสมมากที่สุด

การวิเคราะห์ตัวประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม SPSS Amos เพื่อวิเคราะห์ตัวประกอบเชิงยืนยัน โดยใช้เกณฑ์ในการพิจารณาตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ดัชนีความสอดคล้อง (fit indices) ที่แสดงความกลมกลืนในสถานการณ์ต่าง ๆ

ค่าสถิติหรือดัชนี	เกณฑ์
χ^2	ค่าที่ให้ p-value มีนัยสำคัญตามที่คาดหวัง
CFI	มากกว่า .93
SRMR	น้อยกว่า .09 ที่ค่า CFI มากกว่า .93
RMSEA	น้อยกว่า .08 ที่ค่า CFI มากกว่า .93

หมายเหตุ ดัชนีต่าง ๆ เป็นค่าสำหรับขนาดตัวอย่างน้อยกว่า 250 และจำนวนตัวแปรสังเกตมากกว่าหรือเท่ากับ 30 (Hair, et al., 2019) รายละเอียดของผลการวิเคราะห์เป็นไปตามลำดับดังนี้

ผลการวิเคราะห์ตัวประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรแฝงลำดับที่ 1 (1st order)

วิเคราะห์ตัวประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรแฝงลำดับที่ 1 ซึ่งได้แก่ 1. มโนทัศน์จากยุทธศาสตร์การปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (IR4) 2. มโนทัศน์จากโมเดลไทยแลนด์ 4.0 (TH40) 3. มโนทัศน์จากระบบราชการ 4.0 (Beuroc4) 4. วัฒนธรรมการทำงานที่ดีตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ PMQA 4.0 (PMQA4) และ 5. ค่านิยมหลักและมโนทัศน์ที่เอื้อต่อการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงและองค์การแห่งความเป็นเลิศ (HPO) ด้วยโปรแกรม SPSS Amos ผลปรากฏว่าโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรแฝงลำดับที่ 1 ทุกตัวมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งดูได้จากดัชนีความสอดคล้องต่าง ๆ ตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ดัชนีความสอดคล้องของตัวแปรแฝงลำดับที่ 1

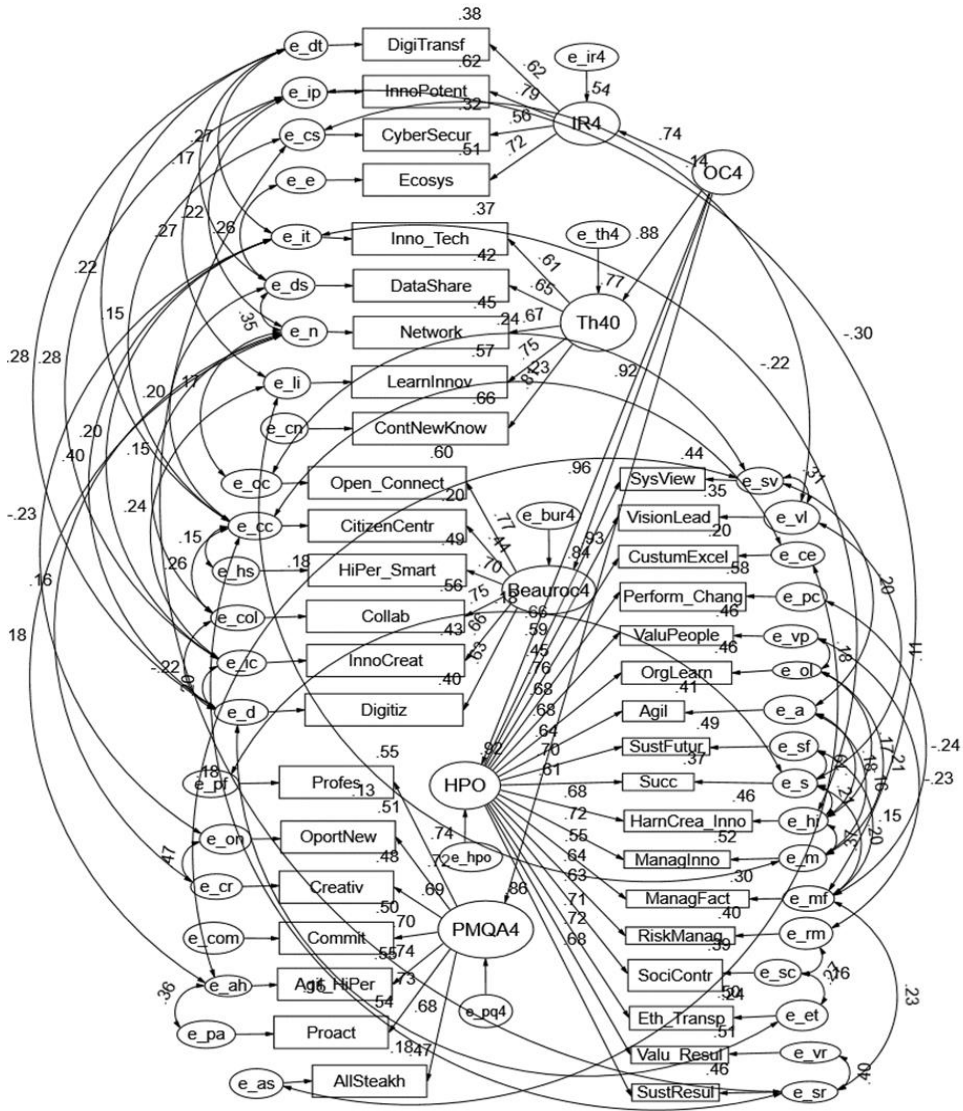
ตัวแปรแฝง	χ^2	χ^2/df	p	CFI	RMSEA
IR4	3.784	1.892	.151	.992	.067
TH40	7.693	1.923	.104	.990	.068
Beuroc4	1.293	1.293	.249	.995	.038
PMQA4	12.609	1.051	.398	.999	.016
HPO	116.605	1.190	.097	.989	.031

ผลการวิเคราะห์ตัวประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรแฝงลำดับที่ 2 (2nd order)

ในขั้นตอนนี้เป็นการวิเคราะห์ตัวประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรแฝงลำดับที่ 2 ซึ่งได้แก่ วัฒนธรรมองค์การภาครัฐที่เหมาะสมกับยุคไทยแลนด์ 4.0 (OC4) โดยการนำโมเดลทางทฤษฎีในภาพที่ 1 มาเขียนแผนภาพเส้นทาง (Path Diagram) แล้ววิเคราะห์ความสอดคล้องของโมเดลตัวประกอบเชิงยืนยันของวัฒนธรรมองค์การภาครัฐที่เหมาะสมกับยุคไทยแลนด์ 4.0 กับข้อมูลเชิงประจักษ์ ด้วยโปรแกรม SPSS Amos ในเบื้องต้นได้ค่า $\chi^2=1235.938$, $df=676$, $p < .001$, $\chi^2/df=1.828$, $RMSEA=.065$, $CFI=.875$ ซึ่งความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ยังไม่ดีเท่าที่ควร จึงได้ปรับปรุงความสอดคล้องให้ดีขึ้นโดยอาศัยดัชนีการปรับปรุง (Modification Indices) ที่โปรแกรมแนะนำ จนกระทั่งดัชนีความสอดคล้องอยู่ในเกณฑ์ที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นอย่างดี (Byrne, 2016)

ผลการวิเคราะห์โมเดลตัวประกอบเชิงยืนยันของวัฒนธรรมองค์การภาครัฐที่เหมาะสมกับยุคไทยแลนด์ 4.0 หลังการปรับ เป็นไปตามภาพที่ 2

$\chi^2 = 908.641, df = 641, p < .001, \chi^2/df = 1.418, RMSEA = .046, CFI = .940$

ภาพที่ 2 ผลการวิเคราะห์โมเดลตัวประกอบเชิงยืนยันของวัฒนธรรมองค์การภาครัฐที่เหมาะสมกับยุคไทยแลนด์ 4.0 (หลังปรับ)

จากภาพที่ 2 แสดงให้เห็นว่าโมเดลตัวประกอบเชิงยืนยันของวัฒนธรรมองค์การภาครัฐที่เหมาะสมกับยุคไทยแลนด์ 4.0 มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นอย่างดี จึงถือได้ว่าสมมติฐานได้รับการสนับสนุน และสามารถสรุปได้ว่าผลการวิจัยเชิงปริมาณสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

นอกเหนือจากการตอบวัตถุประสงค์การวิจัยแล้ว การวิจัยนี้ยังแสดงถึงการยืนยันหลักการและความสอดคล้องในเรื่องต่าง ๆ อีก ดังต่อไปนี้

1. การยืนยันความถูกต้องของกรอบแนวคิดในการวิจัย ผลการวิจัยยืนยันว่ากรอบแนวคิดของความเชื่อมโยงระหว่างมโนทัศน์จากยุทธศาสตร์การปฏิวัติอุตสาหกรรม ครั้งที่ 4 มโนทัศน์จากโมเดลไทยแลนด์ 4.0 มโนทัศน์จากระบบราชการ 4.0 วัฒนธรรมการทำงานที่ดีตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ PMQA 4.0 และค่านิยมหลักและมโนทัศน์ที่เอื้อต่อการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงและองค์กรแห่งความเป็นเลิศ เป็นที่มาของส่วนประกอบวัฒนธรรมองค์การภาครัฐที่เหมาะสมกับยุคไทยแลนด์ 4.0 เป็นสิ่งที่ถูกต้องและสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

2. ความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของภาครัฐ เช่น ยุทธศาสตร์ชาติ การปรับวัฒนธรรมองค์การภาครัฐเข้าสู่ยุคไทยแลนด์ 4.0 ตามแนวทางที่งานวิจัยนี้เสนอเป็นการเสนอแนวทางในการปรับวัฒนธรรมองค์การที่เป็นอุปสรรคในการเข้าสู่ยุค 4.0 โดยการปลูกฝังวัฒนธรรมใหม่ที่พิจารณาเห็นว่าเหมาะสมกับบทบาท ภารกิจ และวิสัยทัศน์ของหน่วยงาน ซึ่งงานวิจัยนี้วิเคราะห์และถ่วงถ่วงมาได้ทั้งสิ้น 39 ส่วนประกอบ ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐนั้น สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580) (Chandarasorn, 2019) แผนปฏิบัติการด้านการสร้างและพัฒนากำลังคนภาครัฐเชิงกลยุทธ์เพื่อการไปสู่ดิจิทัลไทยแลนด์; ส่วนประกอบวัฒนธรรมองค์การภาครัฐจากการวิจัยนี้ สอดคล้องกับวัฒนธรรมดิจิทัลภาครัฐ (Digital Culture) ของสำนักงาน ก.พ. ซึ่งประกอบด้วย 1. การริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ เพื่อประชาชน 2. ความพร้อมรับปรับตัว 3. การทำงานร่วมกัน (Collaboration) 4. การใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ (Data Driven) 5. มีธรรมาภิบาล (Digital Governance) (Office of the Civil Service Commission, 2018)

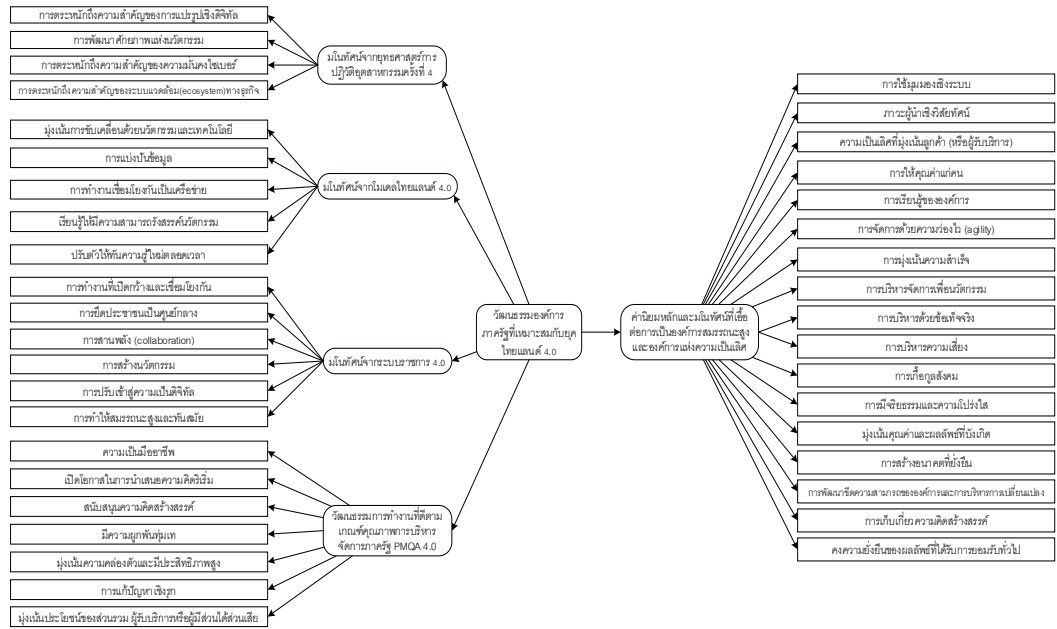
3. ความสอดคล้องกับวัฒนธรรมดิจิทัล (Digital Culture) ที่ยอมรับกันในวงการต่าง ๆ ลักษณะทางวัฒนธรรมมีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพในโลกดิจิทัล ซึ่งประกอบด้วย 1. ว่องไว (Agile) 2. เชิงทดลอง (Experimental) 3. ยอมรับความเสี่ยง (Risk Tolerant) และ 4. สานพลัง (Collaborative) สอดคล้องกับส่วนประกอบวัฒนธรรมองค์การภาครัฐที่ได้จากการวิจัยนี้ ได้แก่ การจัดการด้วยความว่องไว (Agility) เรียนรู้ให้มีความสามารถ

รังสรรค์นวัตกรรม ปรับตัวให้ทันความรู้ใหม่ตลอดเวลา การบริหารความเสี่ยง และการสานพลัง (Collaboration) (Kane, et al., 2019)

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยได้องค์ความรู้จากการวิจัยวัฒนธรรมองค์การภาครัฐที่เหมาะสมกับยุคไทยแลนด์ 4.0 ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 วัฒนธรรมองค์การภาครัฐที่เหมาะสมกับยุคไทยแลนด์ 4.0

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ในเชิงนโยบาย ผู้กำหนดนโยบายสาธารณะ เช่น คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปเพื่อรองรับการปรับเปลี่ยนตามนโยบาย Thailand 4.0 ควรพิจารณานำส่วนประกอบวัฒนธรรมองค์การที่เหมาะสมกับยุคไทยแลนด์ 4.0 ที่เป็นข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ไปเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูปหน่วยงานภาครัฐอย่างทั่วถึง เป็นตัวเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่มีทิศทางที่แน่นอน ให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างสมบูรณ์ขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ในเชิงปฏิบัติการงานวิจัยนี้แม้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปใช้กับองค์การภาครัฐในราชการบริหารส่วนกลาง แต่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับองค์กรทั่วไปได้ด้วย ส่วนประกอบวัฒนธรรมที่

ค้นพบเปิดโอกาสให้นำไปประยุกต์ใช้อย่างอิสระให้ตรงกับบริบทขององค์การ เช่น พันธกิจ บทบาทภารกิจ และวิสัยทัศน์ ซึ่งแตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งต่อไปหากมีผู้สนใจที่จะทำวิจัยต่อยอด ควรขยายขอบข่ายให้ครอบคลุม องค์การภาครัฐในราชการบริหารส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- Bentler, P. M., & Chou, C. P. (1987). Practical issues in structural equation modeling. *Sociological Methods and Research*, 16(1), 78–117.
- Boonmatat, S. (2019). Organizational Culture Suited for Thailand 4.0 Era: Cultural Elements Fostering the Improvement of Organizational Performance. *Journal of Economics and Management Strategy*, 6(2), 159-175.
- Burke, W. W. (2014). *Organization Change: Theory and Practice*. California: SAGE.
- Byrne, B. M. (2016). *Structural equation modeling with AMOS: basic concepts, applications, and programming* (3rd ed). New York: Routledge.
- Chandarasorn, V. (2019). *National Strategy and Implementation. Presented to the Conference of Royal Institute Members*. Bangkok: Office of the Royal Society.
- Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2018). *Research Design* (5th Edition). California: SAGE.
- EFQM. (2013). *EFQM Excellence Model*. Belgium: EFQM.
- Federal Ministry for Economic Affairs and Energy. (2018). *Platform Industrie 4.0*. Berlin: Public Relation Division.
- Gibson, J. L., et al. (2012). *Organizations: Behavior, Structure, Processes*. New York: McGraw-Hill.
- Hair, J. F. et al. (2019). *Multivariate Data Analysis* (8th ed). United Kingdom: Cengage Learning.
- Industrial Value Chain Initiatives. (2018). *IVRA Next*. Tokyo: Monodukuri Nippon.
- Kane, G. C., et al. (2019). *The Technology Fallacy: How People Are the Real Key to Digital Transformation*. US: MIT Press.
- Digital transformation. (2016). *Seven steps to success*. Retrieved March 20, 2022, from <https://shorturl.asia/n5LR4>

- National Institute of Standards and Technology (NIST). (2017). *Baldrige Excellence Framework: A systems approach to improving your organization's performance, 2017-2018*. USA: United States Department of Commerce.
- Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric theory* (2nd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Office of the Civil Service Commission. (2018). *Strategic Action Plan for Establishing and Developing Public Human Resource toward Digital Thailand (B.E. 2561-2565)*. Retrieved March 20, 2021, from <https://www.ocsc.go.th/node/5280>
- Office of the Public Sector Development Commission. (2018). *Thailand 4.0 - Bureaucracy 4.0*. Retrieved March 20, 2021, from <https://www.opdc.go.th>
- _____. *PMQA 4.0 (2019)*. Retrieved March 20, 2021, from <http://www.opdc.go.th>
- Polit, D. F., & Beck, C. T. (2006). The Content Validity Index: Are You Sure You Know What's Being Reported? Critique and Recommendations. *Research in Nursing & Health*, 29(5), 489-497.
- Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Dutch Journal of Educational Research*, 2, 49-60.
- Schein, E. H. (2017). *Organizational Culture and Leadership* (5th ed). New Jersey: John Wiley & Sons.
- Schwab, K. (2016). *The Fourth Industrial Revolution* World Economic Forum. UK: Penguin Random House.
- Department of Local Administration Promotion. (2016). *Thailand 4.0, a model that drives Thailand towards stability, prosperity and sustainability*. Retrieved April 13, 2019, from <https://shorturl.asia/SjaO7>

รูปแบบสภาชุมชนที่เหมาะสมต่อการเสริมสร้างความร่วมมือใน การจัดการทรัพยากรชุมชน*

AN APPROPRIATE MODEL OF A COMMUNITY COUNCIL FOR ENHANCING COMMUNITY RESOURCES MANAGEMENT COOPERATION

สิทธิชัย ธรรมชั้น, สมคิด แก้วทิพย์, เฉลิมชัย ปัญญาดี, ประรณดา ยศสุข

Sittichai Thummakun, Somkid Kaewthip, Chalermchai Panyadee, Pradtana Yossuck

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

Maejo University

Corresponding Author E-mail: Sittichai.mju@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบสภาชุมชนที่เหมาะสมต่อการสร้างความร่วมมือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านการจัดการทรัพยากรชุมชน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 15 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบสภาชุมชนพื้นที่กลางของการเสริมสร้างความร่วมมือในการจัดการทรัพยากรชุมชน ประกอบด้วย 1. การมีฐานคิดแบบองค์รวม 2. การมีโครงสร้างที่ยืดหยุ่น 3. การให้ความสำคัญต่อความไม่เป็นทางการ 4. ระบบการดำเนินงานที่รองรับการทำงานแบบเครือข่าย 5. การสื่อสารบทบาทการทำงานที่ชัดเจน และ 6. เปิดกว้างและพร้อมปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ อีกทั้งสภาชุมชนเป็นเครื่องมือที่เสริมสร้างความร่วมมือในการทำงานร่วมกันของกลุ่มองค์กรชุมชนและภาคีเครือข่ายเพื่อจัดการปัญหาทรัพยากรชุมชนร่วมกัน ที่นำไปสู่การลดปัญหาความเหลื่อมล้ำของชุมชน 4 ประการ ได้แก่ 1. การเสริมสร้างความร่วมมือต่อการลดความเหลื่อมล้ำด้านทรัพยากรชุมชน 2. การสร้างโอกาสเข้าถึงทรัพยากรชุมชน 3. การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชุมชน และ 4. การจัดการทรัพยากรที่เป็นธรรมและเสมอหน้า

คำสำคัญ: สภาชุมชน; การจัดการทรัพยากรชุมชน; ความร่วมมือ

Abstract

This research article aimed to study the appropriate community council model for building cooperation to reduce inequalities in community resource management, conducted by the qualitative research, collected data by In-depth interviewing 15 key informants. Data were analyzed by content descriptive interpretation.

The results showed that the central area community council model of strengthening cooperation in community resource management consisted of 1. Holistic thinking 2. Flexible structure 3. Emphasis on informality 4. An operational system that supported network operations, 5. Clear communication of work roles, and 6. Open-minded and ready to adjust according to the situation. In addition, the community council was a tool that enhanced cooperation in working together among community organizations and network partners to manage community resource problems together, leading to the reduction of community inequality problems in 4 dimensions, namely: 1. Strengthening cooperation to reduce community resource inequality 2. Creating opportunities to access community resources 3. Utilizing community resources and 4. Fair and impartial resource management.

Keywords: Community Council; Community Resources Management; Cooperation

บทนำ

แนวคิดการจัดการทรัพยากรชุมชนปัจจุบันที่มุ่งให้ความสำคัญกับภาคประชาชนและชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมกับรัฐในการจัดการ พร้อมทั้งได้มีการพัฒนานโยบายเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการ รวมทั้งกลไกของกฎหมายเพื่อรองรับสิทธิในการจัดการ ให้สอดคล้องกับแนวโน้มและพัฒนาการของการจัดการทรัพยากรในปัจจุบัน (พัชรินทร์ โชคศิริ, 2560) ที่มองการจัดการทรัพยากรชุมชนเป็นเรื่องของการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดความเสมอภาคและเท่าเทียมในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชุมชน 3 มิติ ได้แก่ การจัดการทรัพยากรดิน การจัดการทรัพยากรน้ำ และการจัดการทรัพยากรป่า (ธงชัย ภูวนาถวิจิตร, 2563) ซึ่งการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนโดยชุมชนท้องถิ่นอยู่ภายใต้บทบาทและภาระหน้าที่ของกลุ่มผู้นำชุมชน แกนนากลุ่มองค์กร และสมาชิกในนามสภาชุมชน ซึ่งแต่ละพื้นที่มีลักษณะ รูปแบบ กลไกวิธีดำเนินงานที่แตกต่างกัน ซึ่งโดยส่วนใหญ่มีฐานคิดการดำเนินงานที่เหมือนกัน กล่าวคือ การเป็นพื้นที่กลางในการปรึกษาหารือ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่นำไปสู่การแก้ปัญหาการจัดการทรัพยากรชุมชน เป็นกลไกสำคัญในแก้ปัญหาชุมชน (ชัชวาลย์ ทองดีเลิศ, 2564) และหากมอง

ว่าทรัพยากรชุมชนเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตของชุมชนท้องถิ่น ชุมชนย่อมมีความสามารถที่จะดูแลควบคุมวิถีการดำรงชีวิตของตนเอง ซึ่งเป็นสิทธิในชีวิตและปัจจัยการดำรงชีวิต ชุมชนย่อมมีสิทธิเหนือทรัพยากรชุมชนในการที่จะอนุรักษ์และจัดการ เพื่อให้ทรัพยากรชุมชนได้รับการดูแลรักษาเพื่อใช้ประโยชน์ให้ยั่งยืน (อุดมศักดิ์ เดโชชัย, 2562)

ชุมชนท้องถิ่นจึงมีความชอบธรรมที่มีสิทธิเหนือทรัพยากรชุมชนในพื้นที่ของตนมากกว่าคนภายนอกชุมชนที่ไม่ได้เป็นผู้อาศัยทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน เป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่รัฐต้องยอมให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรดังกล่าว เพื่อจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมในแง่ของการใช้ทรัพยากรการบำรุงรักษาและอนุรักษ์ (บุญชู ฌ บ่อมเพ็ชร, 2552) ทั้งยังเป็นการป้องกันปัญหาความขัดแย้งอันเนื่องมาจากการแย่งชิงทรัพยากร ตลอดจนจัดการปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของคนในท้องถิ่น และยังเป็นการสร้างระบบการจัดการทรัพยากรชุมชนโดยชุมชนที่ลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชุมชน

จากความสำคัญของปัญหาและเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษารูปแบบสภาชุมชนที่เหมาะสมต่อการสร้างความร่วมมือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านการจัดการทรัพยากรชุมชนควรมีเงื่อนไขหรือองค์ประกอบอย่างไร เพื่อพัฒนาเป็นแนวทางการจัดการทรัพยากรชุมชนโดยใช้สภาชุมชนเป็นพื้นที่กลางในการปรึกษาหารือ และหาแนวทางการจัดการทรัพยากรชุมชนที่นำไปสู่การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านการจัดการทรัพยากรชุมชนที่ชุมชนสามารถจัดการได้ด้วยตนเอง

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษารูปแบบสภาชุมชนที่เหมาะสมต่อการสร้างความร่วมมือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านการจัดการทรัพยากรชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาโดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้ คือ สภาชุมชนในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่คัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 15 คน ประกอบด้วย ประธานสภาชุมชน จำนวน 8 ท่าน เลขาธิการสภาชุมชน จำนวน 2 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญงานขับเคลื่อนสภาชุมชน 2 ท่าน และนักวิชาการที่ขับเคลื่อนเรื่องสภาชุมชน จำนวน 3 ท่าน ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมและสอดคล้องกับประเด็นการวิจัย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตอนที่ 2 ฐานคิดในการก่อตั้ง ลักษณะ โครงสร้าง บทบาทการทำงาน และระบบการดำเนินงานสภาชุมชนที่มีอยู่ในประเทศไทย ตอนที่ 3 แนวทางการเสริมสร้างให้เกิดความร่วมมือในการจัดการทรัพยากรชุมชนของสภาชุมชน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

1. ทำการนัดหมายวันเวลาที่ขอสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
2. ขออนุญาตจากคณบดีวิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
3. ส่งหนังสือแนะนำและแบบสัมภาษณ์ให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญล่วงหน้าอย่างน้อย 7 วัน
4. เตรียมและศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป เตรียมสมุดจดบันทึกและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์
5. สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแล้วนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยสามารถนำเสนอผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการศึกษารูปแบบสภาชุมชนที่เหมาะสมต่อการเสริมสร้างความร่วมมือในการจัดการทรัพยากรชุมชน ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและนำมาวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอด้วยวิธีการพรรณนาดังนี้

จากการศึกษาพบว่า สภาชุมชนเป็นพื้นที่กลางของการปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนความคิด ความรู้ มุมมอง เพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดการทรัพยากรชุมชน รวมถึงการพัฒนาชุมชนในระดับท้องถิ่นให้เกิดความเข้มแข็ง โดยรูปแบบที่เหมาะสมต่อการสร้างความร่วมมือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านการจัดการทรัพยากรชุมชนมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่

1. การมีฐานคิดแบบองค์รวม โดยพื้นฐานทางความคิดสภาชุมชนมีฐานความคิดการก่อเกิดจากแนวคิดที่ว่าด้วยความเป็นชุมชน ที่ต้องการจัดการทรัพยากรชุมชนที่ประสบปัญหาหรือต้องการพัฒนาให้เกิดประโยชน์แก่คนในชุมชนสูงสุด โดยใช้กระบวนการสภาชุมชนเป็นกลไกกลางของการขับเคลื่อนงานภาคประชาชนและเชื่อมโยงการทำงานร่วมกันขององค์กรภาคเครือข่ายที่มีทั้งในและนอกชุมชนให้เกิดการทำงานร่วมกัน

2. การมีโครงสร้างที่ยืดหยุ่น สภาชุมชนจึงควรวางโครงสร้างการทำงานที่มีความยืดหยุ่น ไม่ยึดติดกับโครงสร้างที่ถูกกำหนด มุ่งเน้นการมองถึงประโยชน์ของการทำงานร่วมที่ทำให้เกิด

ระบบการทำงานบนฐานการเสริมสร้างความร่วมมือเพื่อจัดการทรัพยากรชุมชน และควรมีการวางกรอบการทำงานที่มีการเชื่อมโยงการทำงานที่หลากหลายและต่อเนื่อง ควบคู่กับการวางโครงสร้างของคณะทำงานของสภาชุมชนที่สามารถขับเคลื่อนงานของสภาชุมชนสู่การพัฒนาประเทศที่มีความยืดหยุ่นและเปิดกว้างต่อการเสริมสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เข้ามาดำเนินงานร่วมตั้งแต่ระดับชุมชนไปจนถึงระดับประเทศ

3. การให้ความสำคัญต่อความไม่เป็นทางการ จากเงื่อนไขของการจัดตั้งสภาชุมชนหลายพื้นที่ที่ถูกวางโครงสร้างการทำงานที่มีความชัดเจน จึงส่งผลต่อลักษณะการทำงานของสภาชุมชนที่มีความเป็นทางการ ไม่ว่าจะในรูปแบบการดำเนินงานหรือการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีความเป็นทางการเข้ามาเกี่ยวข้อง หรือแม้แต่การติดต่อประสานงานกับสภาชุมชนต้องมีการประสานงานที่เป็นทางการ ซึ่งเป็นรูปแบบการดำเนินงานที่ดีต่อสภาชุมชนที่ต้องดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานราชการต่าง ๆ แต่เนื่องด้วยความเป็นธรรมชาติของสภาชุมชนในพื้นที่ชุมชนเขตชนบทที่ต้องดำเนินงานร่วมกับภาคีเครือข่ายที่มีความไม่เป็นทางการสูง การดำเนินงานของสภาชุมชนจึงต้องตั้งอยู่บนฐานของความไม่เป็นทางการเพื่อเอื้อให้เกิดการทำงานร่วมกัน ประกอบกับการดำเนินงานของสภาชุมชนที่ต้องเป็นแกนกลางของการเชื่อมโยงการทำงานกับภาคีเครือข่ายและพี่น้องประชาชนในพื้นที่ การจัดเวทีที่เป็นทางการจึงอาจไม่ตอบโจทย์การทำงานในพื้นที่ จึงต้องอาศัยความไม่เป็นทางการของการพบปะพูดคุย สร้างความไว้วางใจ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการเข้ามาร่วมเป็นส่วนหนึ่งของแก้ปัญหาคัดจัดการทรัพยากรชุมชน

4. ระบบการดำเนินงานที่รองรับการทำงานแบบเครือข่าย ถือเป็นหนึ่งในเงื่อนไขสำคัญของการเสริมสร้างการทำงานเพื่อจัดการทรัพยากรชุมชน เนื่องด้วยหากสภาชุมชนมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงการทำงานของกลุ่มองค์กรชุมชนและภาคีเครือข่าย จึงต้องมีการออกแบบวางแผนการทำงานร่วมกัน การวางกรอบกติกาการทำงานร่วม การออกแบบเวทีเพื่อสร้างการเรียนรู้ร่วม การจัดกิจกรรมโครงการเพื่อสร้างพื้นที่การทำงานร่วมกัน รวมถึงการควบคุมการดำเนินงานของสภาชุมชนเพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันที่ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งและเกิดการจัดการทรัพยากรชุมชนที่ตอบโจทย์ความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง โดยมีสภาชุมชนเป็นกองเลขที่เอื้ออำนวยความสะดวกให้เกิดการทำงานร่วมกัน ทั้งมิติของการเป็นผู้สร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การเป็นผู้จัดทำข้อมูลสนับสนุนการทำงานของคณะทำงานและภาคีเครือข่าย รวมถึงการเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้เกิดกิจกรรมกิจกรรม โครงการ หรือเวทีสร้างข้อเสนอเชิงนโยบายที่ผลักดันไปสู่การจัดการทรัพยากรชุมชนในระดับท้องถิ่น

5. การสื่อสารบทบาทการทำงานที่ชัดเจน จากปัญหาที่พบจากการดำเนินงานของสภาชุมชนกับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง พบว่า สภาชุมชนโดยส่วนใหญ่ประสบปัญหาเรื่องของการสื่อสารเพื่อสร้างความรู้และความเข้าใจต่อบทบาทการทำงานของสภาชุมชนต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เนื่องด้วยการดำเนินงานของสภาชุมชนไม่ได้เป็นการทำงานที่มีการประชาสัมพันธ์ที่

ผ่านช่องทางสื่อสารหรือสื่อของชุมชน จึงทำให้คนในชุมชนหรือหน่วยงานต่าง ๆ ไม่ได้รับรู้ ข้อมูลข่าวสารการทำงานของสภาชุมชน จึงทำให้ไม่เข้าใจว่าสภาชุมชนมีบทบาทหน้าที่ทำอะไร ถึงแม้จะมีหลายหน่วยอย่างสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนเป็นผู้คอยหนุนเสริมและสร้างความเข้าใจ ต่อบทบาทการทำงานของสภาชุมชน แต่ก็ไม่ได้เกิดการรับรู้ของชุมชนเท่าที่ควร ดังนั้น สภาชุมชนเองจึงควรมีการสื่อสารและประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของตนเองต่อพื้นที่ชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง รวมถึงการเชิญชวนให้ผู้ที่สนใจหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เข้ามา ร่วมดำเนินกิจกรรมหรือร่วมประชุมกับสภาชุมชนที่เป็นช่องทางการสื่อสารถึงบทบาทการทำงานของสภาชุมชนอีกทางหนึ่ง

6. เปิดกว้างและพร้อมปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ เนื่องด้วยการเปลี่ยนแปลงของชุมชนมีความซับซ้อนสูงและยากต่อการจัดการโดยอาศัยเพียงการจัดการจากหน่วยงานของรัฐที่ทำตามแนวนโยบายของหน่วยงานของตนเอง ซึ่งไม่สามารถแก้จัดการปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชนได้ทั้งหมด ชุมชนเองต้องลุกขึ้นมาเป็นผู้ดูแลและจัดการชีวิตของตนเอง ซึ่งการมีสภาชุมชนเป็นเครื่องมือในการจัดการปัญหาทรัพยากรชุมชนจึงทำให้ชุมชนเกิดความตระหนักรู้ต่อปัญหาและหาแนวทางในการจัดการปัญหาร่วมกัน สภาชุมชนจึงควรเป็นองค์กรที่มีการเปิดกว้างทั้งในแง่ของการสร้างการเรียนรู้ให้แก่คนในชุมชนและภาคีเครือข่าย และการเปิดกว้างต่อการปรับเปลี่ยนทิศทางการดำเนินงานของสภาชุมชนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ประเด็นปัญหาของชุมชนและปัญหาของสังคมที่เกิดขึ้น โดยไม่ยึดติดต่อการดำเนินงานตามแนวนโยบายของหน่วยงานที่สนับสนุนเท่านั้น และควรมีการเปิดและแสวงหาการสนับสนุนจากหน่วยงานแหล่งทุนที่สนับสนุนการพัฒนาชุมชนที่มีการดำเนินงานบนความหลากหลายแต่ต้องยึดผลประโยชน์ร่วมของชุมชนเป็นฐานคิดสำคัญในการดำเนินงานของสภาชุมชน

อีกทั้งสภาชุมชนเป็นเครื่องมือที่เสริมสร้างความร่วมมือในการทำงานร่วมกันของกลุ่มองค์กรชุมชนและภาคีเครือข่ายเพื่อจัดการปัญหาทรัพยากรชุมชนร่วมกัน ที่นำไปสู่การลดปัญหาความเหลื่อมล้ำของชุมชนที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะความเหลื่อมล้ำด้านการจัดการทรัพยากรชุมชนที่เป็นปัญหาและต้นตอของการสร้างความไม่เท่าเทียมกันของคนในชุมชน ซึ่งสามารถวิเคราะห์การดำเนินงานของสภาชุมชนลดความเหลื่อมล้ำด้านการจัดการทรัพยากรชุมชนแบ่งออกเป็น 4 ประการ ดังนี้

1. การเสริมสร้างความร่วมมือต่อการลดความเหลื่อมล้ำด้านทรัพยากรชุมชน พลังอำนาจการต่อรองของกลุ่มองค์กรชุมชนเป็นพลังความสามารถของกลุ่มองค์กรชุมชนที่เกิดการรวมตัวบนเงื่อนไขของการก่อตั้งสภาชุมชน ที่มีความต้องการที่จะแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนจากผลกระทบของการจัดการทรัพยากรชุมชนที่ไม่เป็นธรรม เพื่อสะท้อนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเห็นถึงปัญหาความรุนแรงของปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไข บนฐานของการเสริมสร้างความร่วมมือในการจัดการทรัพยากรชุมชน ที่ดำเนินการสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ด้วยการตัดสินใจร่วมและเป็นทั้งกระบวนการและเป้าหมายการทำงานที่จะต้องมียุทธศาสตร์อย่างต่อเนื่อง เป็นสภาชุมชนแห่งการสร้าง

การเรียนรู้เพื่อให้ชุมชนสามารถจัดการตนเอง โดยการรวมพลังกลุ่มองค์กรชุมชนและภาคีเพื่อสร้างอำนาจต่อรองเป็นระบบการจัดการตนเอง ก่อให้เกิดความเสมอภาคการกระจายทรัพยากรชุมชนอย่างเท่าเทียม การเสริมสร้างกลุ่มองค์กรชุมชนและภาคีเพื่อสร้างอำนาจต่อรองจึงเป็นกระบวนการที่บุคคลสามารถควบคุมชีวิตตนเองและการมีส่วนร่วมอย่างเป็นประชาธิปไตยในการดำรงชีวิตอยู่ในชุมชน

2. การสร้างโอกาสเข้าถึงทรัพยากรชุมชน เป็นการสร้างเงื่อนไขที่ใช้สภาชุมชนเป็นเวทีกลางของการสร้างข้อตกลงร่วมกันของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้สามารถเข้าถึงทรัพยากรของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นวางกฎกติกาชุมชน การสร้างข้อตกลงร่วม หรือการทำธรรมาภิบาลชุมชน ที่เชื่อมโยงและเกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรชุมชน เช่น การเข้าถึงทรัพยากรที่ป่าไม้เพื่อนำมาใช้ในครัวเรือน การเข้าถึงของป่าในพื้นที่ป่าชุมชนเพื่อนำมาขายสร้างรายได้ การเข้าถึงแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคและน้ำเพื่อการเกษตร การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับทรัพยากรของชุมชน และเปิดโอกาสให้คนผู้ที่มีส่วนได้เสียทั้งระดับบุคคล องค์กรชุมชน หรือหน่วยงานภาคีเครือข่ายได้เข้ามาร่วมพัฒนารูปแบบการจัดการและการเข้าถึงทรัพยากรชุมชน รวมถึงการมีโอกาสในการออกแบบ นำเสนอ และพัฒนาแนวทางการจัดการทรัพยากรชุมชนสู่การผลักดันเชิงนโยบายให้แก่หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3. การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชุมชน สภาชุมชนถือเป็นกลไกของการจัดการระบบการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชุมชน โดยการออกกฎกติกาการใช้ประโยชน์ร่วมกัน ก่อให้เกิดระบบการแบ่งปันผลประโยชน์จากทรัพยากรชุมชน คนในชุมชนได้รับประโยชน์ และช่วยกันดูแลรักษาผืนป่าให้อยู่อย่างยั่งยืน ชุมชนช่วยกันดูแล แบ่งกันกิน แบ่งกันใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชุมชน รวมถึงมีการจัดสรรทรัพยากรชุมชนให้คนในชุมชนได้ใช้ประโยชน์ เพื่อให้ชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชุมชน และเป็นวิธีให้คนในชุมชนช่วยกันสอดส่องดูแลบุคคลภายนอกที่จะบุกรุกเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์จากทรัพยากรชุมชน การจัดการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชุมชนจึงเป็นการลดช่องว่าง สร้างความเท่าเทียมและเป็นธรรมต่อการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีในชุมชน และลดความขัดแย้ง สร้างความเข้าใจ ความสามัคคี และพัฒนาระบบการจัดการทรัพยากรชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและสามารถจัดการตนเองได้

4. การจัดการทรัพยากรที่เป็นธรรมและเสมอหน้า สภาชุมชนมีรากฐานทางความคิดมาจากความเป็นชุมชนที่เกิดจากการรวมกลุ่มองค์กรชุมชนผ่านการพูดคุย ปรึกษาหารือ เพื่อให้เกิดการจัดการและแนวทางการแก้ไขปัญหาทรัพยากรชุมชน ที่เชื่อว่าการเข้ามาร่วมเป็นส่วนหนึ่งของสภาชุมชนทั้งในส่วนของความเป็นสมาชิกหรือการเป็นภาคีเครือข่ายเป็นการสร้างการเรียนรู้ร่วม เกิดพลังเป็นแห่งปัญญารวมหมู่ที่นำไปสู่การพัฒนากระบวนการจัดการทรัพยากรชุมชนที่ดี และเชื่อว่าการมีสภาชุมชนสามารถทำให้เกิดการจัดการทรัพยากรชุมชนที่เป็นธรรมและเสมอหน้า ที่หมายถึง การกระจายอำนาจการจัดการทรัพยากรให้แก่ชุมชนผู้จัดการ เป็นเจ้าของและปกป้องดูแลฐานทรัพยากรนั้น เชื่อมโยงถึงการจัดสรรการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชุมชน

เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการเข้าถึงทรัพยากรชุมชน และลดความเหลื่อมล้ำด้านการจัดการทรัพยากรชุมชนบนพื้นฐานของการแบ่งปัน ซึ่งสภาชุมชนหลายพื้นที่ได้มีการดำเนินงานเพื่อให้เกิดการจัดการทรัพยากรชุมชนที่ตอบโจทย์ การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านการจัดการทรัพยากรชุมชน บนแนวคิดการจัดการจัดสรรและแบ่งปันโอกาสของผู้มีโอกาสหรือผู้ที่มีอำนาจในการเข้าถึงทรัพยากร ที่เป็นการเอื้อให้เกิดความได้เปรียบต่อการเข้าถึงทรัพยากรชุมชน เช่น ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มองค์กรชุมชน เจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐ นายทุน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้มาร่วมดำเนินสร้างพื้นที่แบ่งปันและสร้างโอกาสในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชุมชนผ่านพื้นที่กลางของสภาชุมชน หรือเป็นการแบ่งปันทรัพยากรที่มีให้แก่ส่วนกลางเพื่อส่งต่อโอกาสให้ผู้ขาดโอกาสได้มีโอกาส เช่น การแชร์ความรู้ข้อมูลข่าวสาร การสนับสนุนงบประมาณหรือทรัพยากรที่มีเพื่อเอื้อให้เกิดการทำงานร่วมกัน การไม่ใช้อำนาจหรือตำแหน่งเพื่อการเข้าถึงทรัพยากรแต่เป็นการใช้เพื่อส่วนรวม เป็นต้น ส่วนมุมมองของผู้ขาดโอกาสหรือชาวบ้านผู้ถูกกดขี่ทางสังคมที่เข้ามาร่วมดำเนินงานกับสภาชุมชน เป็นการเข้ามาเรียนรู้และพัฒนาตนเองเพื่อให้มีโอกาสของการเข้าถึงการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชุมชน โดยผ่านการเป็นผู้มีส่วนร่วมในการออกแบบกฎกติกาการใช้ทรัพยากรชุมชน เช่น กติกาการใช้น้ำร่วมกันของเกษตรกร กฎระเบียบการใช้ป่าชุมชน เป็นต้น

จากผลศึกษาการวิเคราะห์สภาชุมชนที่เหมาะสมต่อการเสริมสร้างความร่วมมือในการจัดการทรัพยากรชุมชน ทำให้เห็นว่าสภาชุมชนที่มีอยู่ในประเทศที่มีความหลากหลาย ทั้งมิติของฐานคิดการก่อตั้ง โครงสร้าง ลักษณะ แบบแผน ระบบการดำเนินงาน และบทบาทการดำเนินงานของสภาชุมชน มีการปรับเปลี่ยนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของชุมชน โดยการให้ความสำคัญต่อฐานคิดการดำเนินงานแบบองค์รวม การปรับโครงสร้างการดำเนินงานของสภาชุมชนให้ความยืดหยุ่น การใช้ความไม่เป็นทางการเป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงการทำงานกับชุมชนและภาคีเครือข่าย การมีระบบการดำเนินงานที่รองรับการทำงานแบบเครือข่าย การสื่อสารบทบาทการทำงานของสภาชุมชนที่ชัดเจน และสร้างเงื่อนไขให้สภาชุมชนเป็นองค์กรที่เปิดกว้างพร้อมปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อชุมชน เพื่อให้ชุมชนเกิดเรียนรู้และสามารถจัดการตนเองได้

อภิปรายผลการวิจัย

รูปแบบสภาชุมชนที่เหมาะสมต่อการสร้างความร่วมมือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านการจัดการทรัพยากรชุมชน ประกอบด้วย 1. การมีฐานคิดแบบองค์รวม โดยพื้นฐานทางความคิดสภาชุมชนมีฐานความคิดการก่อเกิดมาจากแนวคิดที่ว่าด้วยความเป็นชุมชน ที่ต้องการจัดการทรัพยากรชุมชนที่ประสบปัญหาหรือการต้องการพัฒนาให้เกิดประโยชน์แก่คนในชุมชนให้สูงที่สุด โดยใช้กระบวนการสภาชุมชนเป็นกลไกกลางของการขับเคลื่อนงานภาคประชาชนและเชื่อมโยงการทำงานร่วมกันขององค์กรภาคเครือข่ายที่มีทั้งในและนอกชุมชนให้เกิดการทำงาน

ร่วมกัน 2. การมีโครงสร้างที่ยืดหยุ่น สมาชิกชุมชนจึงควรวางโครงสร้างการทำงานที่มีความยืดหยุ่น ไม่ยึดติดกับโครงสร้างที่ถูกกำหนด แต่มุ่งเน้นการมองถึงประโยชน์ของการทำงานร่วมกันที่ทำให้เกิดระบบการทำงานบนฐานการเสริมสร้างความร่วมมือเพื่อจัดการทรัพยากรชุมชน และควรมีการวางกรอบการทำงานที่มีการเชื่อมโยงการทำงานที่หลากหลายและต่อเนื่อง 3. การให้ความสำคัญต่อความไม่เป็นทางการ การดำเนินงานของสมาชิกชุมชนต้องตั้งอยู่บนฐานของความไม่เป็นทางการ เพื่อเอื้อให้เกิดการทำงานร่วมกัน และสมาชิกชุมชนถือเป็นแกนกลางของการเชื่อมโยงการทำงานกับภาคีเครือข่ายและพี่น้องประชาชนในพื้นที่ การจัดเวทีที่เป็นทางการอาจไม่ตอบโจทย์การทำงานในภาพรวมทั้งหมด สมาชิกชุมชนจึงต้องอาศัยความไม่เป็นทางการของการพบปะพูดคุย สร้างความไว้วางใจ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการเข้ามามีส่วนร่วมเป็นส่วนหนึ่งของแก้ปัญหาการจัดการทรัพยากรชุมชน 4. ระบบการดำเนินงานที่รองรับการทำงานแบบเครือข่าย สมาชิกชุมชนต้องมีการออกแบบวางแผนการทำงานร่วมกัน การวางกรอบกติกาการทำงานร่วม การออกแบบเวทีเพื่อสร้างการเรียนรู้ร่วม การจัดกิจกรรมโครงการเพื่อสร้างพื้นที่การทำงานร่วมกัน รวมถึงการควบคุมการดำเนินงานของสมาชิกชุมชนเพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันที่ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งและเกิดการจัดการทรัพยากรชุมชนที่ตอบโจทย์ความต้องการของชุมชน โดยมีสมาชิกชุมชนเป็นกองหนุนที่เอื้ออำนวยความสะดวกให้เกิดการทำงานร่วมกัน ทั้งมิติของการเป็นผู้สร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การเป็นผู้จัดทำข้อมูลสนับสนุนการทำงานของคณะทำงานและภาคีเครือข่าย รวมถึงการเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้เกิดกิจกรรมกิจกรรม โครงการ หรือเวทีสร้างข้อเสนอเชิงนโยบายที่ผลักดันไปสู่การจัดการทรัพยากรชุมชนในระดับท้องถิ่น 5. การสื่อสารบทบาทการทำงานที่ชัดเจน สมาชิกชุมชนควรมีการสื่อสารและประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของตนเองต่อพื้นที่ชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง รวมถึงการเชิญชวนให้ผู้ที่สนใจหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เข้ามาร่วมดำเนินกิจกรรมหรือร่วมประชุมกับสมาชิกชุมชนที่เป็นช่องทางสื่อสารถึงบทบาทการทำงานของสมาชิกชุมชน และ 6. เปิดกว้างและพร้อมปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ สมาชิกชุมชนเป็นเครื่องมือในการจัดการปัญหาทรัพยากรชุมชนจึงทำให้ชุมชนเกิดความตระหนักรู้ต่อปัญหาและหาแนวทางในการจัดการปัญหาร่วมกัน สมาชิกชุมชนควรเป็นองค์กรที่มีการเปิดกว้างทั้งในแง่ของการสร้างการเรียนรู้ให้แก่กันในชุมชนและภาคีเครือข่าย และการเปิดกว้างต่อการปรับเปลี่ยนทิศทางการดำเนินงานของสมาชิกชุมชนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ประเด็นปัญหาของชุมชนและปัญหาของสังคมที่เกิดขึ้น โดยไม่ยึดติดต่อการดำเนินงานตามแผนนโยบายของหน่วยงานที่สนับสนุนเท่านั้น และควรมีการเปิดและแสวงหาการสนับสนุนจากหน่วยงานแหล่งทุนที่สนับสนุนการพัฒนาชุมชนที่มีการดำเนินงานบนความหลากหลายแต่ต้องยึดผลประโยชน์ร่วมของชุมชนเป็นฐานคิดสำคัญในการดำเนินงานของสมาชิกชุมชน สอดคล้องกับสหวิทยา วิเศษ (2562) ศึกษาสภาประชาชนลุ่มน้ำอิง พบว่า กระบวนการพัฒนาสภาประชาชนลุ่มน้ำอิง ประกอบด้วย การพัฒนาศักยภาพสภาประชาชน การพัฒนาพื้นที่รูปธรรม การพัฒนาระบบข้อมูลและ

สารสนเทศ การรณรงค์ด้านนโยบายระดับชาติและระดับท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติลุ่มน้ำอิง ในการพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติในลุ่มน้ำอิงอย่างบูรณาการ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนยึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ด้านการจัดการฐานทรัพยากรธรรมชาติ ยุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจชุมชนบนฐานทรัพยากรธรรมชาติ และยุทธศาสตร์ด้านสังคมและการมีส่วนร่วม และข้อค้นพบจากการวิจัยบางประการมีความสอดคล้องกับสุวิน ทองปั้น (2563) ที่เสนอการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสภาพลเมืองเชิงพุทธในจังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย สภาพลเมืองทำงานร่วมกันโดยอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือทำงานด้วยจิตอาสา และนำหลักธรรมมาภิบาลไปใช้ในการทำงาน การจัดเวทีสาธารณะให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน การวางแผนร่วมกัน การตัดสินใจร่วมกัน การปรึกษาหารือกัน การสร้างกัลยาณมิตรในการทำงานร่วมกัน

อีกทั้งจากการศึกษาพบว่า สภาพชุมชนเป็นพื้นที่กลางการทำงานร่วมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านการจัดการทรัพยากรชุมชน โดยสามารถวิเคราะห์การเสริมสร้างความร่วมมือของสภาพชุมชนที่ส่งผลต่อการลดความเหลื่อมล้ำด้านการจัดการทรัพยากรชุมชนแบ่งออกเป็น 4 ประการ ได้แก่ 1. การเสริมสร้างความร่วมมือต่อการลดความเหลื่อมล้ำด้านทรัพยากรชุมชน พลังอำนาจการต่อรองของกลุ่มองค์กรชุมชนเป็นพลังความสามารถของกลุ่มองค์กรชุมชนที่เกิดการรวมตัวบนเงื่อนไขของการก่อตั้งสภาพชุมชน ที่มีความต้องการที่จะแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนจากผลกระทบของการจัดการทรัพยากรชุมชนที่ไม่เป็นธรรม เพื่อสะท้อนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเห็นถึงปัญหาความรุนแรงของปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไข บนฐานของการเสริมสร้างความร่วมมือในการจัดการทรัพยากรชุมชน สอดคล้องกับวาสนา ศรีจำปา (2564) ที่ได้เสนอแนวคิดสิทธิชุมชนกับความเป็นพื้นที่สาธารณะของฮาเบอร์มาส เป็นเครื่องมือในการต่อรองอำนาจรัฐที่มองว่าอาณาบริเวณที่พลเมืองสามารถมารวมกันเพื่อการสนทนา อภิปราย ไตร่ตรอง และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่มีผลประโยชน์สาธารณะร่วมกัน ดังนั้น กระบวนการต่อรองทางอำนาจของรัฐในเรื่องสิทธิชุมชนจากชุมชนทำให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการทรัพยากรส่วนภายใต้แนวคิดของพื้นที่สาธารณะที่เปิดโอกาสให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการสนทนาในปริมาณที่ได้อย่างน่าสนใจ

2. การสร้างโอกาสเข้าถึงทรัพยากรชุมชน เป็นการสร้างเงื่อนไขที่ใช้สภาพชุมชนเป็นเวทีกลางของการสร้างข้อตกลงร่วมกันของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้สามารถเข้าถึงทรัพยากรของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นวงกฏกติกาสภาชุมชน การสร้างข้อตกลงร่วม หรือการทำธรรมนูญชุมชน ที่เชื่อมโยงและเกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับมุมมองความเหลื่อมล้ำและการเข้าถึงทรัพยากรของผาสุก พงษ์ไพจิตร (2557) ได้เสนอผลกระทบที่เกิดจากปัญหาความเหลื่อมล้ำไว้ที่น่าสนใจ กล่าวคือ ความเหลื่อมล้ำทางด้านเศรษฐกิจไม่ใช่ต้นตอของความขัดแย้งโดยตรง แต่ความเหลื่อมล้ำทางด้านเศรษฐกิจนั้นส่งผลไปถึงความเหลื่อมล้ำด้านอื่น ๆ เช่น การเข้าถึง

ทรัพยากร การเข้าถึงนโยบาย และการบริการสาธารณะ ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีนัยสำคัญในการทำให้เกิดความขัดแย้งทางการเมือง

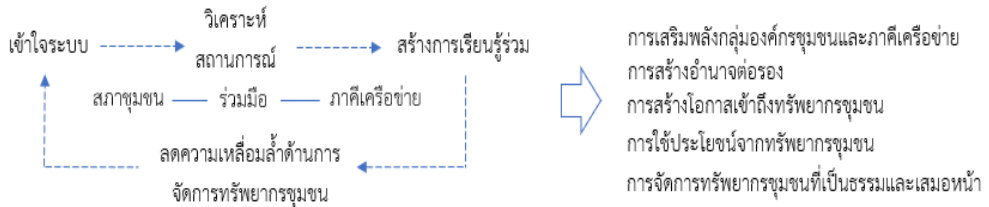
3. การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชุมชน สภาชุมชนถือเป็นกลไกของการจัดการระบบ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชุมชน โดยการออกกฎกติกาการใช้ประโยชน์ร่วมกัน ก่อให้เกิดระบบการแบ่งปันผลประโยชน์จากทรัพยากรชุมชน คนในชุมชนได้รับประโยชน์ และช่วยกันดูแลรักษาผืนป่าให้ได้อย่างยั่งยืน ชุมชนช่วยกันดูแล แบ่งกันกิน แบ่งกันใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชุมชน สอดคล้องกับบุญมี โททำ (2563) ทำการศึกษาสิทธิชุมชนในการจัดการและใช้ประโยชน์ ทรัพยากรธรรมชาติและป่าไม้ พบว่า การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชุมชน คือ สิทธิของชุมชนที่จะได้รับประโยชน์ และใช้ประโยชน์จากป่าในฐานะผู้อนุรักษ์ บำรุงรักษา ผืนฟู ทรัพยากรธรรมชาติและป่าไม้ไว้ประกอบด้วยประโยชน์ 3 ด้าน ได้แก่ 1. ประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อม 2. ประโยชน์ด้านสังคม และ 3. ประโยชน์ด้านเศรษฐกิจและ 4. การจัดการทรัพยากรที่เป็นธรรมและเสมอหน้า สภาชุมชนมีรากฐานทางความคิดมาจากความเป็นชุมชนที่เกิดจากการรวมกลุ่มองค์กรชุมชนผ่านการพูดคุย ปรึกษาหารือ เพื่อให้เกิดการจัดการและแนวทางการแก้ไขปัญหาทรัพยากรชุมชน ที่เชื่อว่าการเข้ามาร่วมเป็นส่วนหนึ่งของสภาชุมชนทั้งใน ส่วนของการเป็นสมาชิกหรือการเป็นภาคีเครือข่ายเป็นการสร้างการเรียนรู้ร่วม เกิดพลังเป็นแห่ง ปัญหารวมหมู่ที่นำไปสู่การพัฒนากระบวนการจัดการทรัพยากรชุมชนที่ดี และเชื่อว่าการมีสภาชุมชนสามารถทำให้เกิดการจัดการทรัพยากรชุมชนที่เป็นธรรมและเสมอหน้าที่ หมายถึง การกระจายอำนาจการจัดการทรัพยากรให้แก่ชุมชนผู้จัดการ เป็นเจ้าของและปกป้องดูแลฐาน ทรัพยากรนั้น เชื่อมโยงถึงการจัดการสรรการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชุมชนเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการเข้าถึงทรัพยากรชุมชน และลดความเหลื่อมล้ำด้านการจัดการทรัพยากรชุมชนบน ฐานของการแบ่งปัน สอดคล้องกับสุภาวิณี ทรงพรวาณิชย์ (2562) การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำ ควรมองว่าเป็นกระบวนการ การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำควรมองว่าเป็นกระบวนการ ที่จำเป็นต้องดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง และไม่ได้ยุติลงเพียงแค่การออกกฎหมาย การสร้าง โครงสร้างเชิงสถาบัน หรือการบรรลุเป้าหมายทางสถิติบางประการ การมองแนวทางแก้ปัญหา ความเหลื่อมล้ำแบบหยุดนิ่ง การดำเนินจึงจำเป็นต้องผ่านการเสริมพลังและสร้างศักยภาพให้กับ กลุ่มคนที่อาจได้รับผลกระทบจากปัญหาความเหลื่อมล้ำ นอกจากนี้การสร้างเครือข่ายกับภาค ส่วนต่าง ๆ ทั้งภาคการเมือง และภาคประชาสังคม ยังถือเป็นหัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนอีก ด้วย เช่นเดียวกับการแสวงหายุทธวิธีการสื่อสารสังคมเพื่อให้รับรู้ถึงความสำคัญของปัญหาความ เหลื่อมล้ำ ถือเป็นสิ่งที่แนวทางที่จำเป็นในระยะยาว

โดยอาจกล่าวได้ว่า สภาชุมชนถือเป็นพื้นที่กลางของการเสริมสร้างความร่วมมือของผู้ที่ เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการจัดการทรัพยากรชุมชน ให้ได้มีพื้นที่ทำงานร่วมกัน มีพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และยกระดับการทำงานไปสู่การจัดการปัญหาทรัพยากรชุมชนอย่าง เป็นระบบ และสามารถลดความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นจากการจัดการทรัพยากรชุมชนที่เป็นธรรม

เปลี่ยนผ่านไปสู่การจัดการทรัพยากรชุมชนที่เอื้อให้โอกาสของการเข้าถึงและใช้ประโยชน์อย่างเสมอหน้าของทุกคนในชุมชน โดยมีรูปแบบและลักษณะการจัดการทรัพยากรชุมชนที่หลากหลายที่เชื่อมโยงกับบริบทและประเด็นปัญหาของพื้นที่ชุมชน และเกิดเป็นระบบการจัดการฐานทรัพยากรชุมชนของตนเอง

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 สภามุมชนพื้นที่กลางการทำงานร่วมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านการจัดการทรัพยากรชุมชน

จากภาพที่ 1 สภามุมชนพื้นที่กลางการทำงานร่วมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านการจัดการทรัพยากรชุมชนที่ได้จากการวิเคราะห์รูปแบบสภามุมชนที่เหมาะสมต่อการเสริมสร้างความร่วมมือในการจัดการทรัพยากรชุมชน พบว่า การแก้ไขปัญหาหรือการจัดการสถานการณ์วิกฤตที่เกิดขึ้นชุมชนเกี่ยวข้องกับประเด็นการจัดการทรัพยากรชุมชนที่ใช้สภามุมชนเป็นพื้นที่กลางของการพูดคุย ปรัชญาหรือ เพื่อหาแนวทางในการจัดการปัญหาร่วมกันต้องเริ่มจากการสร้างความเข้าใจต่อระบบในภาพรวมร่วมกันของปัญหาที่เกิดขึ้น โดยอาจใช้เวลาที่สภามุมชนเป็นพื้นที่วิเคราะห์หรือทบทวนเพื่อสร้างความเข้าใจต่อปัญหาเชิงระบบ และเมื่อทำการวิเคราะห์ต่อสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างลึกซึ้งที่เกิดจากการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนทั้งจากแกนนำสภามุมชน สมาชิกสภามุมชน และภาคีเครือข่ายที่เกิดเป็นความรู้ร่วม จึงนำความรู้ที่ได้มาพัฒนาเป็นแนวทางการแก้ปัญหาที่เกิดจากการสร้างการเรียนรู้ร่วมกันผ่านการปฏิบัติงานร่วม ทั้งการสร้างความรู้ต่อปัญหาผ่านเวทีประชุมของชุมชน เวทีประชุมวิชาการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อประเด็นปัญหาการจัดการทรัพยากรชุมชน หรือการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมเพื่อสร้างการเรียนรู้ร่วมกันในการแก้ปัญหามุมชนการจัดการทรัพยากรชุมชน เป็นต้น โดยสภามุมชนเป็นกลไกกลางของการขับเคลื่อนงานที่เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การคิดร่วม วางแผนลงมือปฏิบัติ ติดตาม และรับประโยชน์จากการดำเนินงานร่วมกันที่นำไปสู่การแก้ปัญหาด้านการจัดการทรัพยากรชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ในเชิงนโยบาย สภาชุมชนควรมีการสื่อสารการทำงานให้แก่ภาคีเครือข่ายและผู้ที่เกี่ยวข้องได้เข้าใจถึงบทบาทการทำงานของสภาชุมชนอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. สภาชุมชนควรให้ความสำคัญต่อกระบวนการสร้างการเรียนรู้แก่สมาชิกสภาชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาและยกระดับการทำงานของสภาชุมชน

2. สภาชุมชนควรมีการวางแผนงานของการสร้างผู้นำรุ่นใหม่ให้เข้ามามีบทบาทและสานต่อการทำงานของสภาชุมชนเพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีทำการศึกษาวิจัยการออกแบบโครงสร้างการจัดการสภาชุมชนที่มีความเหมาะสมต่อการขับเคลื่อนงานในพื้นที่ชุมชนและยกระดับไปสู่การขับเคลื่อนงานระดับประเทศ

2. ควรมีการศึกษาแนวทางการสร้างพื้นที่กลางในการจัดการทรัพยากรชุมชนที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ชุมชน

3. ควรมีการศึกษากระบวนการเสริมพลังการทำงานของสภาชุมชนที่เกิดผลสำเร็จเชิงรูปธรรม

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ โครงการปริญญาเอกกาญจนาภิเษก (คปก.) สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ที่เล็งเห็นความสำคัญการวิจัยและอนุมัติทุนสนับสนุนทุนประจำปี พ.ศ. 2560 รุ่นที่ 20

เอกสารอ้างอิง

ชัชวาลย์ ทองดีเลิศ. (2564). *คู่มือสภาพลเมือง*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน.

ธงชัย ภูวนาถวิจิตร. (2563). การจัดการทรัพยากรชุมชนผ่านการเรียนรู้เชิงออกแบบเป็นฐานสู่การพึ่งตนเองของชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน. *วารสารศิลปศาสตร์มหาวิทาลัยสงขลานครินทร์*, 12(2), 39-53.

บุญชู ณ ป้อมเพ็ชร. (2552). *สิทธิในการจัดการทรัพยากรโดยชุมชน : ศึกษาเปรียบเทียบต่างประเทศกับประเทศไทย* (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

บุญมี โทท่า. (2563). สิทธิชุมชนในการจัดการและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและป่าไม้กรณีศึกษาป่าชุมชนบ้านดงยาง ตำบลก่อเอ้ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 8(4), 1452-1465.

ผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2557). *สู่สังคมไทยเสมอหน้า*. กรุงเทพฯ: มติชน.

- พัชรินทร์ โชคศิริ. (2560). การจัดการทรัพยากรร่วม : ศึกษากรณีป่าชุมชนในอำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการพัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วาสนา ศรีจำปา. (2564). สิทธิชุมชนกับความเป็นพื้นที่สาธารณะของฮาเบอร์มาส : เครื่องมือในการต่อรองอำนาจรัฐ. *วารสารความเป็นธรรมทางสังคมและความเหลื่อมล้ำ*, 2(3), 32-52.
- สหทัย วิเศษ. (2562). สภาประชาชนลุ่มน้ำอิง : พลวัตภาคประชาสังคมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในลุ่มน้ำอิง. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา*, 10(2), 331-345.
- สุภาวินี ทรงพรวาณิชย์. (2562). 8 วิธีออกจากความเหลื่อมล้ำ. สืบค้น 20 มกราคม 2562, จาก <https://shorturl.asia/182ZY>
- สุวิน ทองปั้น. (2563). รูปแบบการบริหารจัดการสภาพลเมืองเชิงพุทธ จังหวัดขอนแก่น. *วารสารสถาบันวิจัยพหุวัฒนธรรม*, 7(2), 85-100.
- อุดมศักดิ์ เตโชชัย. (2562). บริบทการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนตำบลนาแ้ว สู่ชุมชนจัดการตนเองภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยปี 2560. *วารสารมหาจุฬานาครทรรคนันท์*, 6(10), 5381-5392.

นโยบายที่ดินแห่งชาติที่ส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำในเชิงพื้นที่ของเกษตรกร*
NATIONAL LAND POLICY AFFECTING SPATIAL INEQUALITY OF
AGRICULTURISTS

วรพงษ์ วงศ์สกุล, สิบพงศ์ สุขสม

Worapong Wogsakul, Suebpong Suksom

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University

Corresponding Author Email: vorapong.vg@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษานโยบายที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติที่ส่งผลต่อเกษตรกรเชิงพื้นที่ของจังหวัดกาญจนบุรี 2. ศึกษาผลกระทบของการนำนโยบายที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติของจังหวัดกาญจนบุรี และ 3. ศึกษาแนวทางการกำหนดนโยบายเพื่อแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่ของเกษตรกร การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวนทั้งสิ้น 35 คน ได้แก่ 1. กลุ่มผู้บริหารส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงผู้เชี่ยวชาญอื่น ๆ จำนวน 25 คน 2. กลุ่มเกษตรกร ผู้นำชุมชน และผู้นำเกษตรกร จำนวน 6 คน และ 3. กลุ่มตัวแทนภาคเอกชนจังหวัดกาญจนบุรีในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 4 คน ใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก และการสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัยพบว่า 1. นโยบายที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติที่ส่งผลต่อเกษตรกรเชิงพื้นที่ของจังหวัดกาญจนบุรี เป็นการจัดที่ดินตามนโยบายรัฐบาล (คทช.) เพื่อเกษตรกรรม แต่มีข้อจำกัดที่การดำเนินการได้ไม่มากพอตามความต้องการของราษฎร สำหรับจังหวัดกาญจนบุรี อยู่ระหว่างการดำเนินการ 2. ผลกระทบของการนำนโยบายที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติของจังหวัดกาญจนบุรี พบว่า นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากที่ดินยังไม่มีชัดเจนเนื่องจากอยู่ระหว่างการดำเนินการ และ 3. แนวทางการกำหนดนโยบายเพื่อแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่ของเกษตรกร เพื่อที่จะให้เกษตรกรได้เข้าถึงข้อมูลได้มากยิ่งขึ้น การพัฒนาควรร่วมกันเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์และเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่ดิน

คำสำคัญ: นโยบายที่ดินแห่งชาติ; การจัดที่ดินให้เกษตรกรตามนโยบายรัฐบาล; ความเหลื่อมล้ำ

Abstract

This research article aimed to study: 1. The national land policy in national reserved forest area that affected area-based agriculturists of Kanchanaburi Province. 2. The impact of the national land policy implementation in national reserved forest area in Kanchanaburi Province; and 3. The guidelines for developing policy to solve the spatial inequality of agriculturists, conducted by the qualitative research. There were 35 key informants including 1. 25 administrators of government agencies and related organizations and experts in the field; 2. 6 agriculturists, community leaders, and agricultural leaders; and 3. 4 representatives from private sectors in Kanchanaburi Province as stakeholders. Data were collected and analyzed by documentary research, in-dept interview, and focus group discussion.

The research results showed that: 1. The national land policy in national reserved forest area that affected area-based agriculturists in Kanchanaburi Province was the land allocation for agriculture under the Department of Land was not sufficient for public need. Moreover, the land allocation in Kanchanaburi is still in process. 2. Regarding the impact of policy implementation, it was found that the policies and laws applicable to land utilization were unclear due to incomplete implementation. 3. The guidelines for developing policy to solve the spatial inequality problem of agriculturists where the agriculturist database should be built to encourage more access of information. The development should be integrated for good achievement for agriculturists and efficiency of land policy management.

Keywords: National Land Policy; Land Allocation to Agriculturists Under Government Policy; Inequality

บทนำ

จากคณะกรรมการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้กล่าวถึงข้อเท็จจริงในการบริหารทรัพยากรธรรมชาติ การคุ้มครองธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและสัตว์ป่า การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมของประชาชน ปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านที่ดินที่ส่งผลกระทบต่อคนไทย ทั้งหมดต้องการนวัตกรรมหรือกรรมวิธีรูปแบบใหม่ด้วยจินตนาการใหม่ในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร โดยปัจจุบันประชาชนมากกว่าร้อยละ 75 ไม่ได้ครอบครองที่ดิน และมีประชาชนร้อยละ 10 ที่ได้ถือครองที่ดินส่วนใหญ่ของประเทศ ถือ

ครองที่ดิน 94.86 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 61.5 ขณะที่ประชากรที่ยากจนที่สุดร้อยละ 10 ของประเทศ ถือครองที่ดินรวมกันเพียง 68,330 ไร่ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 0.1 ภาครัฐยังคงขาดการบริหารจัดการทางที่ดินเพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ เช่น การเก็บภาษีอัตราก้าวหน้าตามการถือครอง หรือการโซนนิ่งพื้นที่อย่างเคร่งครัดและเหมาะสม สถิติทางคดีช่วงปี พ.ศ. 2557 ถึงปีพ.ศ. 2561 มีคดีป่าทับที่ทำกินถึง 46,610 คดี (Green New, 2023) การแก้ไขปัญหาในระยะสั้น การแก้ไขการใช้กลไกในรัฐสภา การตั้งกระทู้ถามถึงรัฐมนตรี ส่วนการแก้ไขปัญหาระยะยาวจะเสนอญัตติตั้งกรรมาธิการวิสามัญศึกษาเกี่ยวกับปัญหาที่ดิน และข้อกฎหมายต่าง ๆ เช่น นโยบายโฉนดชุมชน ที่ดินรื้อนอกเขตป่า และการแก้ไขผังเมือง เพื่อไม่ให้ประชาชนถูกรังแกด้วยข้อกฎหมาย (พิสิษฐ์ พานิช, 2562) The United Nations (2004) ได้ให้นิยามที่ดิน Land and Conflict ไว้ว่า ที่ดิน หมายถึง พื้นผิวโลก รวมถึงพื้นผิวด้านล่าง อากาศด้านบน และทุกสิ่งที่มีนิกอยู่ในดิน โครงสร้างของที่ดิน ประกอบด้วยทรัพยากรและภูมิทัศน์ มีนัยยะสำคัญทางการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม จิตวิญญาณและความหมายเชิงคุณค่า ที่ดินเป็นเสมือนทรัพย์สินที่สำคัญทางเศรษฐกิจและสังคมที่ผูกพันใกล้ชิดกับความสัมพันธ์ทางการผลิตที่ซับซ้อน เป็นทรัพยากรที่มีการเข้าถึงจำกัดและเป็นทรัพย์สินที่มีมูลค่าสูง (พรประภา เหม่งเวหา, 2561) เกี่ยวข้องกับการเข้าถึง ควบคุม ความเป็นเจ้าของที่ดิน อำนาจ ความมั่งคั่ง อัตลักษณ์ และความอยู่รอดของประชากรของโลก ที่ดินในรูปแบบด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรมและกิจกรรมทางประวัติศาสตร์ผูกพันโดยตรงกับสันติภาพ ความมั่นคง สิทธิมนุษยชนและการพัฒนา รวมถึงสิทธิในทรัพย์สิน เขตแดน และความชอบธรรมการถือครอง ซึ่งการถือครองที่ดินตอบสนองตามความสัมพันธ์ทางสังคม ประเภทการถือครองที่ดินต้องถูกพิจารณาความชอบธรรมในสายตาของชุมชนและความถูกต้องตามกฎหมายด้วยเอกสารรับรองที่ดิน โดยรูปแบบทางการและไม่เป็นทางการ ได้แก่ รูปแบบการเช่าที่อยู่อาศัยแบบสหกรณ์ วัฒนธรรมประเพณีและสิทธิของชนเผ่าพื้นเมือง ชุมชนและสิทธิเชิงกลุ่มรวมทั้งที่ดินที่ไม่เป็นทางการของสลัมในเมือง (Thai PBS, 2019)

สำนักจัดการที่ดินป่าไม้ กรมป่าไม้ (ธีรยุทธ สนทน, 2562) ได้อธิบายถึงมาตรการแก้ไขปัญหาการอยู่อาศัยทำกินในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ กรมป่าไม้ได้ดำเนินการสำรวจรังวัดแปลงที่ดินของราษฎรตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2541 ในพื้นที่ที่มีร่องรอยการทำประโยชน์ในภาพถ่ายทางอากาศ ปี พ.ศ. 2545 กำหนดให้พื้นที่ลุ่มน้ำ 1 และ 2 ควบคุมไม่ให้มีการบุกรุกเพิ่มเติม และพื้นที่ลุ่มน้ำ 3 และ 4 ออกหนังสืออนุญาต สทก. หรือหนังสืออนุญาตให้ทำประโยชน์และอยู่อาศัยภายในเขตปรับปรุงป่าสงวนแห่งชาติ จำแนกรายละเอียด คือ 1. ชุมชนอยู่ในลุ่มน้ำ 1 และ 2 ก่อนมติกำหนดกรอบมาตรการ 4 ข้อ ได้แก่ 1. จัดระเบียบการใช้ที่ดินทำกินและรับรองการอยู่อาศัยทำกินในลักษณะแปลงรวม 2. กำกับ ควบคุม การจัดการใช้ที่ดินป่าไม้ ภายใต้การอนุรักษ์และพัฒนาอย่างยั่งยืน ห้ามบุกรุกขยายพื้นที่ 3. พื้นฟูสภาพป่าในรูปแบบการมีส่วนร่วม ส่งเสริมราษฎรปลูกป่า 3 อย่าง และ 4. ใช้มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ ควบคุมผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ลดการชะล้างพังทลายของหน้าดิน 2. ชุมชนอยู่ในลุ่มน้ำ

1 และ 2 หลังมติดวางแผนร่วมกับราษฎรและกรรมการหมู่บ้าน ประชาคม ออกแบบคัดเลือกพันธุ์ไม้ตามแนวพระราชดำริ และปลูกป่า 3 อย่าง เพื่อฟื้นฟูสภาพป่า โดยกรมป่าไม้จัดหาพันธุ์ไม้และให้ราษฎรเป็นผู้ดูแลต้นไม้ที่ปลูกและราษฎรใช้ประโยชน์ที่ดินในระหว่างแถวของต้นไม้ได้รวมถึงเก็บเกี่ยวผลผลิตจากไม้ที่ปลูกและพืชพื้นล่างได้ 3. ชุมชนที่อยู่ในลุ่มน้ำ 3 4 และ 5 ก่อมนมติดอนุญาตให้ถูกต้องตามกฎหมายโดยโครงการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาล (คทช.) 4. ชุมชนอยู่ในลุ่มน้ำ 3 4 และ 5 หลังมติดอนุญาตให้อยู่อาศัยและทำกินแบบแปลงรวมโดยออกแบบการใช้พื้นที่ร่วมกันระหว่างชุมชนและหน่วยงานรัฐ ทั้งนี้ชุมชนต้องดูแลรักษาและใช้ประโยชน์พื้นที่ในลักษณะเกื้อกูลต่อการอนุรักษ์ ตามที่กำหนดร่วมกัน (ผาสุก พงษ์ไพจิตร, 2562)

จากการศึกษาข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าการเก็บข้อมูลเชิงพื้นที่เป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้เห็นวามติของแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่าง ซึ่งหมายถึง ต้องการวิธีการแก้ปัญหาที่เหมือนกัน ขณะเดียวกัน ด้วยบริบททางสังคมของประชากรที่ต่างกันด้วยสภาพแวดล้อม ทรัพยากร ความเจริญของเทคโนโลยี การกระจายงาน ดังนั้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการศึกษานโยบายที่ดินแห่งชาติที่ส่งผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำในเชิงพื้นที่ของเกษตรกร จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกในระดับพื้นที่ที่จะส่งผลการจัดสรรความช่วยเหลือให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมายสามารถแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำได้ตรงจุดมากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษานโยบายที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติที่ส่งผลกระทบต่อเกษตรกรเชิงพื้นที่ของจังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อศึกษาผลกระทบของการน่านโยบายที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติของจังหวัดกาญจนบุรี
3. เพื่อศึกษาแนวทางการกำหนดนโยบายเพื่อแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่ของเกษตรกร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาโดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นหลักในการศึกษาข้อมูลจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นโดยผู้วิจัยเป็นผู้สังเกต เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) นำมาพรรณนาถึงสิ่งที่พบเห็นและตีความตามปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น (เอกพร รักความสุข, 2561; Babbie, 2013) ประกอบด้วย การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เทคนิคในการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง

(Semi-Structured Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในการเก็บรวบรวม เช่น แบบสัมภาษณ์เชิงลึก อุปกรณ์บันทึกภาพและเสียง

การสนทนากลุ่ม (Focus Group) เป็นการสนทนากลุ่มไม่เกิน 12 คน เป็นการรวบรวมข้อมูลจากการนั่งสนทนาของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล (Key Informant) เป็นกลุ่ม ให้ทุกคนร่วมวงสนทนากันอย่างเป็นธรรมชาติในบรรยากาศที่เหมาะสม

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่คัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 35 คน ได้แก่ 1) กลุ่มผู้บริหารส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงผู้เชี่ยวชาญอื่น ๆ จำนวน 25 คน 2) กลุ่มเกษตรกร ผู้นำชุมชน และผู้นำเกษตรกร จำนวน 6 คน และ 3) กลุ่มตัวแทนภาคเอกชนจังหวัดกาญจนบุรี ในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 4 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ที่ใช้มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เพื่อเป็นแนวประเด็นในการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ส่งหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น เรื่องขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ไปยังผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 3 กลุ่ม และได้เข้าสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวันเวลาที่ได้นัดหมายไว้

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ มีหลักการพื้นฐาน ได้แก่ การลดทอนข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้จากภาคสนาม เพื่อให้ได้กลุ่มข้อมูลที่มีความหมายร่วมกัน และมีการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มของข้อมูลจนได้แบบแผนของความเชื่อมโยงที่ใช้อธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาได้ดีที่สุด (เอกพร รักความสุข, 2561) กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย

1. การจัดระเบียบข้อมูล ประกอบด้วย การสรุปผลการติดต่อกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การอ่านข้อมูล และวิเคราะห์โครงสร้างของข้อมูล
2. การลดทอนข้อมูล ประกอบด้วย การแยกแยะและจัดกลุ่มข้อมูล
3. การกำหนดประเด็นหลัก เปรียบเทียบความเหมือนความต่างกันของข้อมูล และจัดหมวดหมู่
4. การสร้างแบบแผนของข้อมูล ทำความเข้าใจ หาความเชื่อมโยง และให้ความหมายจากการเชื่อมโยงข้อมูล
5. การแปลความหมาย และวางแนวทางในการบรรยาย
6. การสร้างข้อสรุป ตรวจสอบความเหมาะสมของทฤษฎี และพัฒนาข้อค้นพบ

การตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation) โดยการเปรียบเทียบข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นำมาสรุปความสอดคล้องกัน (Denhardt & Denhardt, 2000)

ผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษานโยบายที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติที่ส่งผลต่อเกษตรกร เชิงพื้นที่ของจังหวัดกาญจนบุรี พบว่า นโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) มีคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) เกิดขึ้นตามคณะรัฐมนตรี มีมติอนุมัติออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ และประกาศในราชกิจจานุเบกษามีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 16 ตุลาคม 2557 เป็นต้นไป โดยมีเหตุผลความจำเป็นคือเพื่อให้การบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนและพัฒนาศักยภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด สมดุล เป็นธรรม และยั่งยืน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และความมั่นคงของประเทศ ต่อมาได้ตราเป็นพระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. 2562 โดยมีเหตุผลในการออกพระราชบัญญัตินี้คือ โดย การที่กำหนดนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศในปัจจุบันมีกำหนดไว้ในกฎหมายหลายฉบับและการบังคับใช้กฎหมายอยู่ภายใต้กรอบอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบรวมถึงวัตถุประสงค์ของกฎหมายนั้น ๆ โดยไม่มีการทำงานร่วมกัน ทำให้การควบคุมดูแลและการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศไม่เป็นเอกภาพ และไม่มีกรอบแนวทางเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาภารกิจและการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน สมควรให้มีคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติเพื่อกำหนดนโยบายและแผนงานการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ เพื่อประโยชน์ ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และความมั่นคง โดยบูรณาการกระจายอำนาจการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน ซึ่งจะทำให้การบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศที่มีอยู่อย่างจำกัดมีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์สูงสุด สมดุล เป็นธรรม และยั่งยืน แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม

สรุปนโยบายการจัดการที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) ส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำในเชิงพื้นที่ของเกษตรกร

1. จัดที่ดินให้แก่ผู้ยากไร้ โดยไม่ให้กรรมสิทธิ์ แต่อนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในที่ดินของรัฐ เป็นกลุ่มหรือชุมชน ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่ คทช. กำหนด ในรูปแบบสหกรณ์ หรือรูปแบบอื่นที่เหมาะสม รวมทั้งการส่งเสริมการประกอบอาชีพตามศักยภาพของพื้นที่

2. ที่ดินของรัฐทุกประเภท ต้องป้องกันไม่ให้มีการบุกรุกโดยเด็ดขาด โดยเฉพาะ

2.1. พื้นที่ต้นน้ำในชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ ชั้นที่ 1 และ 2 ซึ่งในหลักการต้องให้ผู้บุกรุกออกจากพื้นที่ และให้หน่วยงานของรัฐพิจารณาหาแนวทางแก้ไขให้เหมาะสม โดยน้อมนำแนวพระราชดำริที่เกี่ยวข้องมาพัฒนา

2.2. พื้นที่กันชนรอบพื้นที่ป่าสงวน ป่าอนุรักษ์ และพื้นที่ป่าสมบูรณ์ ให้จัดในรูปป่าชุมชน เพื่อป้องกันไม่ให้พื้นที่ป่าสมบูรณ์ถูกบุกรุก

3. การจัดที่ดินของรัฐให้แก่ผู้ยากไร้ ภายใต้การดำเนินงานของ คทช. ให้เป็นไปตามกฎหมายและหลักเกณฑ์ที่หน่วยงานของรัฐ และ คทช. กำหนด ตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการดำเนินงานของ คทช. จังหวัด

2. ศึกษาผลกระทบของการนำนโยบายที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติของจังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ผลกระทบของนโยบายที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติของจังหวัดกาญจนบุรี ด้านเศรษฐกิจ (Economics Inequality) ด้านสังคม (Social Inequality) และด้านการเมือง (Politics Inequality) มีรายละเอียดดังนี้

1. การลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจนั้น จะต้องมีการปรับปรุงรูปแบบหรือแนวทางในการบริหารจัดการ มีการปรับปรุงโครงสร้างผู้บริหารและบุคลากร สร้างความท้าทายให้กับผู้บริหารเพิ่มเหตุผลในการขอรับการจัดสรรงบประมาณที่มากขึ้น การลดช่องว่างทางเศรษฐกิจหรืองบประมาณ การปรับลดการบริหารสาธารณะที่มีความทับซ้อนกัน การพัฒนาให้เกิดการ

ลงทุนทางเศรษฐกิจ การช่วยกันประหยัดงบประมาณในการบริหารจัดการ และดำเนินการควมรวมเพื่อให้การดำเนินงานเข้มแข็งและเติมเต็มการพัฒนา

2. การลดความเหลื่อมล้ำด้านสังคม จะต้องมีการยกระดับงานสวัสดิการสังคมให้มีคุณภาพสูงขึ้น ขยายขอบเขตการจัดการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น ลดความเหลื่อมล้ำด้านสาธารณสุข มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น สร้างระบบสาธารณสุขปฐมภูมิขั้นพื้นฐานที่ครบพร้อมสมบูรณ์ การพัฒนาพื้นที่ให้เกิดความเจริญต่อเนื่องกัน การสร้างความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ รวมถึงการสร้างความรักความผูกพันของคนในท้องถิ่น สร้างความเป็นพี่เป็นน้องและเป็นเครือญาติกัน เคารพในการตัดสินใจของประชาชน ทุกการตัดสินใจจะต้องมีความรอบคอบและรอบด้าน หมั่นสร้างความเข้มแข็งของภาคประชาสังคม ทุกการพัฒนาจะต้องตอบโจทย์ความจำเป็นทางด้านกายภาพของพื้นที่และมีส่วนช่วยให้ประชาชนเจ้าของพื้นที่กินดีอยู่ดีขึ้น

3. การลดความเหลื่อมล้ำด้านการเมือง จะต้องมีการดำเนินการทุกระบวนการขั้นตอน ด้วยความโปร่งใส มีการสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เคารพในการตัดสินใจของประชาชน พูดคุยกันด้วยเหตุด้วยผล พยายามที่จะลดปัญหาความขัดแย้งในทางการเมืองแบบสันติ พึงระลึกเสมอว่าทุกคนต่างก็เป็นคนบ้านเดียวกัน มีการเปิดเวทีประชาคมเพื่อให้เกิดการตัดสินใจต้องมีความรอบคอบและรอบด้าน และเป็นไปตามความต้องการของประชาชนเจ้าของพื้นที่ ขณะเดียวกันก็ต้องร่วมกันกระตุ้นเตือนให้นักการเมืองท้องถิ่นนึกถึงประโยชน์ส่วนรวมหรือของประชาชน เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม กำหนดแนวนโยบายเพื่อที่จะสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับคนในพื้นที่ และการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี ที่ทัดเทียม หรือเท่าเทียมกัน

จากการศึกษา พบว่า ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายเกี่ยวกับปัญหาที่ดินป่าสงวนและการบังคับใช้กฎหมายเป็นประเด็นสำคัญประการหนึ่ง สภาพปัญหาและแนวทางในการแก้ไขกฎหมายจากทุกภาคส่วนพบสภาพปัญหาและแนวทางในการแก้ไขในด้านกฎหมาย ทั้งจากบัญญัติของกฎหมายที่มีส่วนสำคัญทำให้มีการใช้ที่ป่าสงวนได้โดยง่ายและนำไปสู่การบุกรุกเขตป่าสงวนอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ได้สิทธิทางกฎหมาย ปัญหาการบริหารจัดการป่าสงวนที่ยังไม่มีเอกภาพ ปัญหาโครงสร้างองค์การในการจัดการป่าสงวน และการมีส่วนร่วมของชุมชน และปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายส่งเสริมการเพิ่มพื้นที่ป่าสงวนอย่างแท้จริง จึงมีความจำเป็นต้องแก้ไขปรับปรุง และตรากฎหมายในการส่งเสริมการปลูกป่าหรือเพิ่มพื้นที่ป่าสงวน เพื่อสร้างความสมดุลทางกฎหมายในการใช้ประโยชน์ที่ดินและการอนุรักษ์ป่าสงวนต่อไป

นอกจากนี้ กฎหมายบางฉบับยังไม่สามารถบังคับใช้ได้อย่างเป็นระบบหรือครบวงจร ปัญหาขาดมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมในการนำมาใช้กับบุคคลผู้อยู่ในที่ดินเขตป่าสงวน ความรุนแรงแห่งการกระทำได้อย่างชัดเจน ปัญหาการขาดมาตรการในการดำเนินการเกี่ยวกับของกลางในคดีป่าสงวนหรือขาดการนำมาตรการทางอาญามาใช้อย่างจริงจัง ทำให้ไม่สามารถ

แก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้ ในการจัดทำแผนที่และการจำแนกพื้นที่นั้นจะทำให้ทราบว่า มาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมและควรจะใช้บังคับกับบุคคลที่อยู่ในพื้นที่แต่ละประเภทควรเป็นอย่างไร ซึ่งจะนำไปสู่ข้อพิจารณาในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับป่าสงวนให้มีประสิทธิภาพในการป้องกันและแก้ไขปัญหามากขึ้น

3. แนวทางการกำหนดนโยบายเพื่อแก้ปัญหาคความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่ของเกษตรกร แนวทางการแก้ปัญหานี้จะสามารถหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ และสามารถตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในปัจจุบันเรื่องพื้นที่ทำกินอันเนื่องมาจากการเพิ่มขึ้นของประชากรได้ ผู้วิจัยได้ศึกษาและพิจารณาแนวทางการกำหนดนโยบายเพื่อแก้ปัญหาคความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่ของเกษตรกร โดยยึดถือตามแนวพระราชดำรัสปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามกรอบแนวทางคณะกรรมการนโยบายการจัดที่ดินแห่งชาติ (คทช.) ดังนี้

3.1 การพัฒนาระบบฐานข้อมูลระบบฐานข้อมูลเกี่ยวกับเกษตรกรและเกี่ยวกับที่ดินเขตป่าสงวนแห่งชาติ มีความสำคัญมากต่อการกำหนดนโยบายและแผนแม่บทในการแก้ไขปัญหาที่ดินซึ่งจะช่วยลดปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับขอบเขตที่ดินได้ดีขึ้น จึงควรปรับปรุงระบบฐานข้อมูล นอกจากนี้ การจัดทำฐานข้อมูลแนวเขตป่าสงวนและแนวเขตที่ดินรัฐแบบบูรณาการที่ถูกต้องตามกฎหมาย มอบหมายให้หน่วยงานที่เป็นกลางมาทำหน้าที่ประสานงานบูรณาการการจัดทำแผนที่แนวเขตป่าสงวนและแนวเขตที่ดินรัฐอื่น ๆ ให้ถูกต้อง ทันสมัย และอยู่บนมาตรฐานแผนที่ บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และข้อมูลต่าง ๆ ภายในหน่วยงาน กรมหรือในกระทรวง และต้องมีความสอดคล้องกันทั้งหมด และแนวเขตทั้งหมดจะต้องต่อกันสนิท ไม่ทับซ้อนหรือ มีช่องว่างโดยกระบวนการจัดทำแนวเขตต้องมีการสำรวจในภาคสนามเพื่อตรวจสอบความถูกต้องตามหลักวิชาการด้วยการสำรวจและจัดทำฐานข้อมูลราษฎร เกษตรกร และแปลงที่ดินทั้งหมดที่อยู่ในเขตป่าสงวนและที่ดินรัฐ ต้องดำเนินการจัดทำฐานข้อมูลราษฎร และแปลงที่ดินทั้งหมด ทั้งที่มีเอกสารสิทธิและไม่มีเอกสารสิทธิที่อยู่ในเขตป่าสงวนและที่ดินรัฐ ให้มีความถูกต้องตามกฎหมายและหลักวิชาการ โดยเป็นการสำรวจภาคสนามบนแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศ

3.2. การพัฒนาควรบูรณาการร่วมกันจัดให้มีการจัดทำแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินแบบบูรณาการ (Zoning) ตามหลักวิชาการ ในระหว่างการวิเคราะห์ให้เห็นถึงประเด็นปัญหาต่าง ๆ จำเป็นต้องออกแบบและจัดทำแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินแบบบูรณาการ (Zoning) โดยจะต้องให้ผู้ที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ มาร่วมกันออกแบบตามหลักวิชาการ บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้ตอบสนองต่อนโยบายป่าสงวนแห่งชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นอกจากนี้ การบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาป่าสงวนแห่งชาติและที่ดินของรัฐ เมื่อนำประเด็นปัญหาที่วิเคราะห์ได้และแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินแบบบูรณาการ มาวิเคราะห์ร่วมกัน จะทำให้สามารถกำหนดแนวทางในการบริหารจัดการและ

แก้ไขปัญหาที่ดินของรัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงธรรม โดยมีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน โปร่งใสและถูกต้องตามหลักวิชาการ ซึ่งจะเป็นการบริหารและแก้ไขปัญหาที่ดินของรัฐได้อย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่า แนวทางการกำหนดนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่ของเกษตรกรให้มีประสิทธิภาพ นอกจากการพัฒนากระบวนการข้อมูลเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรได้เข้าถึงข้อมูลได้มากยิ่งขึ้น การพัฒนากระบวนการร่วมกัน เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อเกษตรกรและเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการนโยบายที่ดิน ในส่วนของพื้นที่เป้าหมายของพื้นที่ดำเนินการเองต้องมีการพัฒนาศักยภาพในการนำนโยบายมาปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จและยั่งยืนอภิปรายผลได้ดังนี้

คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) เกิดขึ้นตามคณะรัฐมนตรี มีมติอนุมัติออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ และประกาศในราชกิจจานุเบกษามีผลบังคับใช้ ตั้งแต่วันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ. 2557 เป็นต้นไป โดยมีเหตุผลความจำเป็นคือ เพื่อให้การบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน และพัฒนาศักยภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด สมดุลเป็นธรรมและยั่งยืน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และความมั่นคงของประเทศ ต่อมาได้ตราเป็นพระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. 2562 โดยมีเหตุผลในการออกพระราชบัญญัตินี้คือ การที่กำหนดนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศในปัจจุบันมีกำหนดไว้ในกฎหมายหลายฉบับและการบังคับใช้กฎหมายอยู่ภายใต้กรอบอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ รวมถึงวัตถุประสงค์ของกฎหมาย โดยไม่มีการทำงานร่วมกัน ทำให้การควบคุมดูแลและการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศไม่เป็นเอกภาพ และไม่มีกรอบแนวทางเพื่อให้การกำหนดแนวทางการพัฒนาภารกิจและการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน สมควรให้มีคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติเพื่อทำหน้าที่กำหนดนโยบายและแผนงานการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ เพื่อประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และความมั่นคง โดยบูรณาการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน และภูมิสังคม ซึ่งจะทำให้การบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศที่มีอยู่อย่างจำกัดมีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์สูงสุด สมดุล เป็นธรรม และยั่งยืน แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน และลดความเหลื่อมล้ำในสังคม

องค์ประกอบ คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ รองนายกรัฐมนตรีซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมาย เป็นรองประธานกรรมการ กรรมการโดยตำแหน่ง จำนวน 8 คน กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 คน ผู้อำนวยการ

สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ เป็นกรรมการและเลขานุการ รวมจำนวนทั้งสิ้น 19 คน

อำนาจหน้าที่พระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. 2562 มีอำนาจหน้าที่หลักในการกำหนดนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ เพื่อขอความเห็นชอบต่อคณะรัฐมนตรี การติดตามการตรวจสอบและประเมินผล กำหนดมาตรการหรือแนวทางการกระจายถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม ซึ่งรวมรูปแบบการจัดที่ดินในลักษณะแปลงรวมโดยไม่ให้กรรมสิทธิ์ หรือรูปแบบในลักษณะอื่นตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ คทช. กำหนด โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีเพื่อให้การใช้ที่ดินเกิดประโยชน์สูงสุด กำหนดมาตรการหรือแนวทางเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐ ภาคเอกชน และประชาชนในการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน มีการตรากฎหมาย แก้ไข ปรับปรุง หรือยกเลิกกฎหมายที่เกี่ยวข้อง การแก้ไขปัญหาแนวเขตที่ดินของรัฐ และมาตรการช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการกำหนดแนวเขตที่ดินของรัฐ การเชื่อมต่อระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศของที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ เพื่อการวางแผนพัฒนาการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ รวบรวม จัดเก็บ วิเคราะห์ และเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ

กลไกการดำเนินงาน การจัดที่ดินทำกินตามนโยบายรัฐบาล มีกลไกการดำเนินงาน 2 ระดับ ดังนี้ 1. กลไกระดับนโยบาย คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) มีอำนาจหน้าที่จัดทำนโยบายและแผน การบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ เสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาอนุมัติและกำหนดแนวทางหรือมาตรการเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามนโยบาย และแผนบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรอย่างเหมาะสม 2. กลไกระดับการขับเคลื่อนผ่านคณะอนุกรรมการภายใต้คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ จำนวน 4 คณะ เพื่อเป็นกลไกที่ใช้ในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ดังนี้ 1. คณะอนุกรรมการจัดหาที่ดิน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นประธาน มีอำนาจหน้าที่ในการสำรวจ ตรวจสอบ จัดทำข้อมูลที่ดิน และแผนที่ขอบเขตที่ดินที่จะจัดให้แก่ผู้ยากไร้ที่ไม่มีที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย พร้อมด้วยรายชื่อผู้ครอบครอง และส่งมอบให้คณะอนุกรรมการจัดที่ดินดำเนินการ 2. คณะอนุกรรมการจัดที่ดิน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นประธาน มีอำนาจหน้าที่ในการสำรวจ ตรวจสอบ และจัดทำข้อมูลผู้ยากไร้ที่ไม่มีที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย รวมทั้งกำหนดหลักเกณฑ์การจัดที่ดินในรูปแบบชุมชนที่เหมาะสม 3. คณะอนุกรรมการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นประธาน มีอำนาจหน้าที่ส่งเสริม พัฒนาอาชีพ และการตลาดในรูปแบบเศรษฐกิจชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ภายใต้การใช้ระบบการอนุรักษ์ดิน และน้ำ โดยการพัฒนาระบบสาธารณสุขโรค พัฒนาคุณภาพชีวิตและสร้างรายได้ในรูปแบบสหกรณ์หรือรูปแบบอื่นที่เหมาะสม รวมทั้งส่งเสริม สนับสนุนให้สหกรณ์/ชุมชน เกิดความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ตามแนวพระราชดำริ 4. คณะอนุกรรมการ

นโยบายที่ดินจังหวัด (คทช.จังหวัด) ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน มีอำนาจหน้าที่สำรวจ ตรวจสอบ จัดทำข้อมูลที่ดิน และแผนที่ขอบเขตที่ดินที่จะจัดให้แก่ผู้ยากไร้ที่ไม่มีที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย การตรวจสอบและจัดทำบัญชีรายชื่อผู้ครอบครองที่ดิน และรายชื่อผู้ยากไร้ การจัดทำแผนปฏิบัติการการจัดที่ดิน การส่งเสริมและพัฒนาอาชีพและการตลาดให้แก่ผู้ยากไร้ การตรวจสอบหลักเกณฑ์ในการจัดที่ดิน และจัดที่ดินให้แก่ผู้ยากไร้ รวมทั้งการส่งเสริมพัฒนาอาชีพ และการตลาด ตลอดจนการพัฒนาาระบบสาธารณูปโภค โดยดำเนินการร่วมกับ คณะอนุกรรมการที่เกี่ยวข้อง

กล่าวโดยสรุป การกำหนดนโยบายที่ดินแห่งชาติ เป็นขั้นตอนสำคัญของกระบวนการนโยบายสาธารณะ เมื่อกำหนดนโยบายได้แล้วจึงจะนำไปสู่การนำนโยบายไปปฏิบัติจริงต่อไป เช่นนี้จึงต้องทำความเข้าใจกับผู้กำหนดนโยบายและผู้ที่เกี่ยวข้อง และประเภทของการกำหนดนโยบายด้วย อีกทั้งยังต้องตระหนักถึงข้อเท็จจริงที่ว่าแม้ว่าในกระบวนการกำหนดนโยบายจะมีฐานคิดที่ว่า ทุกอย่างเป็นไปอย่างเปิดเผย ประชาชนหรือตัวแทนมีส่วนผลักดันการตัดสินใจและการกำหนดนโยบาย กระนั้นยังมระเบียวาระอีกประเภทหนึ่งที่คนส่วนน้อย ซึ่งมีอำนาจเหนือรัฐ เป็นผู้ผลักดัน แต่กลับมีผลในทางนโยบาย เรียกว่า ระเบียบวาระซ่อนเร้น ด้วยเหตุนี้ระเบียบวาระซ่อนเร้นจึงเป็นตัวชี้วัดความเป็นประชาธิปไตย เนื่องจากมีคนที่ได้รับผลประโยชน์เพียงด้านเดียวหรือมีคนที่อ้างความเป็นตัวแทน ก็ไม่ใช่ตัวแทนที่แท้จริง จะเห็นได้ว่า การกำหนดนโยบายสาธารณะเป็นขั้นตอนสำคัญที่รัฐได้ตัดสินใจเลือกทางเลือกเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม รวมไปถึงการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในสังคม

องค์ความรู้จากการวิจัย

แนวทางการแก้ปัญหา นั้นจะสามารถหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ และสามารถตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในปัจจุบันเรื่องพื้นที่ทำกินอันเนื่องมาจากการเพิ่มขึ้นของประชากรได้ ผู้วิจัยได้ศึกษาและพิจารณาแนวทางการกำหนดนโยบายเพื่อแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่ของเกษตรกร โดยยึดถือตามแนวพระราชดำรัสปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามกรอบแนวทางการนโยบายการจัดที่ดินแห่งชาติ (คทช.) ดังนี้

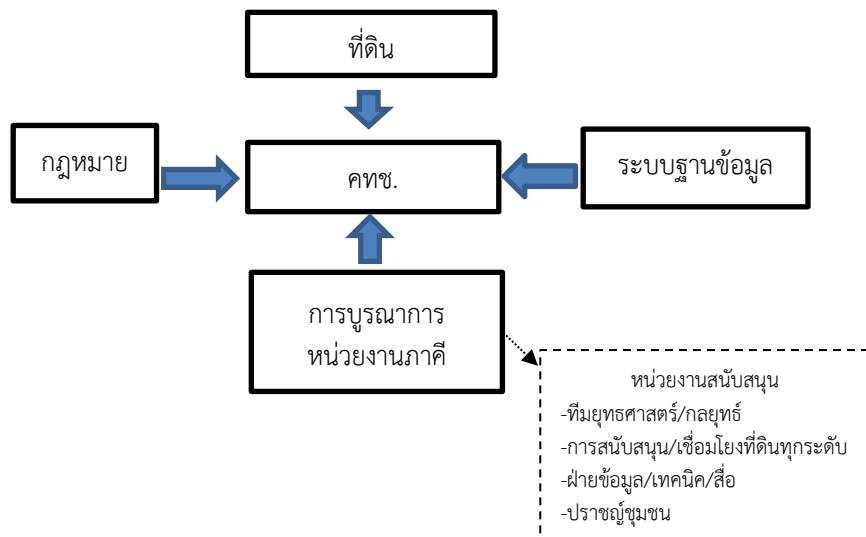
1. การพัฒนาระบบฐานข้อมูล ระบบฐานข้อมูลเกี่ยวกับเกษตรกรและเกี่ยวกับที่ดินเขตป่าสงวนแห่งชาติ มีความสำคัญมากต่อการกำหนดนโยบายและแผนแม่บทในการแก้ไขปัญหาที่ดิน ซึ่งจะช่วยลดปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับขอบเขตที่ดินได้ดียิ่งขึ้น จึงควรปรับปรุงระบบฐานข้อมูล นอกจากนี้ การจัดทำฐานข้อมูลแนวเขตป่าสงวนและแนวเขตที่ดินรัฐแบบบูรณาการที่ถูกต้องตามกฎหมาย มอบหมายให้หน่วยงานที่เป็นกลางมาทำหน้าที่ประสานงานบูรณาการการจัดทำแผนที่แนวเขตป่าสงวนและแนวเขตที่ดินรัฐอื่น ๆ ให้ถูกต้อง ทันสมัย และอยู่บนมาตรฐานแผนที่ บนพื้นฐาน การมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และข้อมูลต่าง ๆ ภายในหน่วยงาน กรมหรือในกระทรวง และต้องมีความสอดคล้องกันทั้งหมด และแนวเขตทั้งหมดจะต้องต่อกันสนิท

ไม่ทับซ้อนหรือมีช่องว่างโดยกระบวนการจัดทำแนวเขตต้องมีการสำรวจในภาคสนามเพื่อตรวจสอบความถูกต้องตามหลักวิชาการ

การสำรวจและจัดทำฐานข้อมูลราษฎร เกษตรกร และแปลงที่ดินทั้งหมดที่อยู่ในเขตป่าสงวนและที่ดินรัฐ ต้องดำเนินการจัดทำฐานข้อมูลราษฎรและแปลงที่ดินทั้งหมด ทั้งที่มีเอกสารสิทธิและไม่มีเอกสารสิทธิ ที่อยู่ในเขตป่าสงวนและที่ดินรัฐ ให้มีความถูกต้องตามกฎหมายและหลักวิชาการ โดยเป็นการสำรวจภาคสนามบนแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศ

2. การพัฒนากระบวนการร่วมกัน จัดให้มีการจัดทำแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินแบบบูรณาการ (Zoning) ตามหลักวิชาการ ในระหว่างการวิเคราะห์ให้เห็นถึงประเด็นปัญหาต่าง ๆ จำเป็นต้องออกแบบและจัดทำแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินแบบบูรณาการ (Zoning) โดยจะต้องให้ผู้ที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ มาร่วมกันออกแบบตามหลักวิชาการบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้ตอบสนองต่อนโยบายป่าสงวนแห่งชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

นอกจากนี้ การบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาป่าสงวนแห่งชาติและที่ดินของรัฐ เมื่อนำประเด็นปัญหาที่วิเคราะห์ได้และแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินแบบบูรณาการ มาวิเคราะห์ร่วมกัน จะทำให้สามารถกำหนดแนวทางในการบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาที่ดินของรัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพเที่ยงธรรม โดยมีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน โปร่งใสและถูกต้องตามหลักวิชาการ ซึ่งจะเป็นการบริหารและแก้ไขปัญหาที่ดินของรัฐได้อย่างยั่งยืน

ภาพที่ 2 โครงสร้างใหม่ คทช. องค์กรความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 2 แนวทางการกำหนดนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่ของเกษตรกร นอกเหนือจากจะเน้นเรื่องการจัดสรรที่ดินเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ร่วมกันแล้ว

ยังคำนึงถึงการสร้างความยั่งยืนในการดำรงชีวิตของประชาชนหรือชุมชน การรักษาฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อลดต้นทุน ตลอดจนฟื้นฟูภูมิปัญญาวัฒนธรรมต้นทุนทางสังคม นำไปสู่การสร้างชุมชนและครอบครัวที่เป็นสุข โดยมีกระบวนการทำงานและผลจากการทำงาน ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ และรูปแบบที่นำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่ดินและที่อยู่อาศัย เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ทำความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของนโยบายว่าทำอะไร เมื่อใด เท่าใด อย่างไร เพื่อให้ นโยบายดังกล่าวสามารถนำไปปฏิบัติได้บรรลุผลสัมฤทธิ์ ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้
2. นโยบายควรต่อเนื่อง หรือเป็นการรับช่วงแนวนโยบายนั้นมาปฏิบัติต่อเนื่องกัน ตลอดจนสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมและความต้องการของประชาชน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ และด้านการเกษตรกับ ผู้ได้รับการจัดสรรที่ดินก่อนให้เข้าทำประโยชน์ในที่ดิน ซึ่งเป็นการคัดสรรผู้เข้าทำประโยชน์ เบื้องต้นในที่ดิน คทช. ได้
2. พัฒนาองค์ความรู้และเพิ่มขีดความสามารถของเจ้าหน้าที่ให้ทันกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของโลก และความซับซ้อนของนโยบายที่เพิ่มขึ้น เจ้าหน้าที่และบุคลากรแต่ละคน จะต้องได้รับการพัฒนาองค์ความรู้และขีดความสามารถให้ทันการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เหล่านี้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยลักษณะการดำเนินงานภายใต้นโยบาย คทช. ในเขตพื้นที่อื่น เพื่อศึกษาว่าปัญหาและอุปสรรคในการนำนโยบายไปปฏิบัติมีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเฉพาะเขตป่าสงวนแห่งชาติ จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งมีการดำเนินงานต่าง จากพื้นที่อื่น บริบทของแต่ละพื้นที่ไม่เหมือนกัน ทั้งลักษณะการดำเนินงาน การกำกับดูแล ทำให้ มีลักษณะปัญหาต่างกัน การดำเนินงานแตกต่างกันด้วย
2. ควรมีการวิจัยลักษณะการกำกับดูแลในการนำนโยบายมาปฏิบัติ โดยเฉพาะบทบาท หน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นกลไกในการนำนโยบายมาปฏิบัติในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

ธีรยุทธ สนทน. (2562). รายงานสรุปการอบรม สัมมนาพัฒนาความรู้ประชุมเชิงปฏิบัติการ และเป็นวิทยากร กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน. สืบค้น 24 มกราคม 2564, จาก <https://webapp.ldd.go.th/lpd/>

- ผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2562). รายงานสรุปการอบรม สัมมนาพัฒนาความรู้ประชุมเชิงปฏิบัติการ และเป็นวิทยากร กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน. สืบค้น 24 มกราคม 2564, จาก <https://webapp.ddd.go.th/lpd/>
- พรประภา เหม่งเวหา. (2561). ปัญหาการโอนสิทธิการเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน ส.ป.ก. 4-10. สืบค้น 24 มกราคม 2564, จาก <https://shorturl.asia/r4C0s>
- พิสิษฐ์ พานิช. (2562). รายงานสรุปการอบรม สัมมนาพัฒนาความรู้ประชุมเชิงปฏิบัติการ และเป็นวิทยากร กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน. สืบค้น 24 มกราคม 2564, จาก <https://webapp.ddd.go.th/lpd/>
- เอกพร รักความสุข. (2560). การให้บริการสาธารณสุขแนวใหม่โดยสำนักงานรัฐสภาประจำจังหวัด. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 3(2), 139-151.
- Babbie, E. (2013). *The Practice of Social Research* (Thirteenth Edition). Canada: Wadsworth Cengage Learning.
- Denhardt, J. V. & Denhardt, R. B. (2000). The new public service Serving rather than sterring. *Public Administration Review*, 60(6), 549-559.
- Green New. (2023). Entering the forest - suspended punishment - fine - forced to leave the area Judgment in the Saeng Duan case. Retrieved January 24, 2022, from, <https://greennews.agency/?p=30716>
- Thai PBS. (2019). *The NCPO guidelines may solve the problem of people and forests. But it does not solve land inequalit.* Retrieved January 24, 2022, from, <https://www.thaipbs.or.th/news/content/284779>
- The United Nations. (2004). *World urbanization prospects: The 2003 revision.* New York: United Nations.

อิทธิพลของความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรที่มีต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย*

THE INFLUENCES OF CORPORATES SOCIAL RESPONSIBILITY ON
FIRM FINANCIAL PERFORMANCE OF LISTED COMPANIES IN
THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND

ฐานุเศรษฐ โชคพิริยวัชร, กัลยา นารีจันทร์

Thanuset Chokpiriyawat, Kanlaya Nareejun

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Khon Kaen University

Corresponding Author E-mail: note_krub@msn.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาอิทธิพลของความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรที่มีต่อผลการดำเนินงานทางการเงินด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ 2. ศึกษาอิทธิพลของความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรที่มีต่อผลการดำเนินงานทางการเงินด้านอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณที่เก็บข้อมูลจากบริษัทที่มีผลประกอบการอยู่ใน 100 อันดับแรก ระหว่างปี พ.ศ. 2562-2564 พบว่า มีบริษัทที่มีข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์จำนวน 79 บริษัท รวมทั้งสิ้น 237 ข้อมูล ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (CSR) เป็นตัวแปรพยากรณ์ผลการดำเนินงานทางการเงินการวิจัยนี้กำหนดให้ตัวแปรควบคุม ได้แก่ ขนาดของกิจการ อัตราสินทรัพย์ที่มีตัวตนต่อสินทรัพย์รวม อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์รวม อัตราส่วนค่าเสื่อมราคาต่อสินทรัพย์รวม และเงินปันผลจ่าย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การถดถอยเชิงพหุ

ผลการวิจัยพบว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรไม่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานทางการเงินทั้งด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) และด้านอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) การวิจัยนี้สามารถสร้างความรู้ใหม่ให้แก่หน่วยธุรกิจในการดำเนินนโยบายเพื่อกระตุ้นให้เกิดการรับรู้ถึงความรับผิดชอบต่อสังคมของภาคธุรกิจในประเทศไทยได้

คำสำคัญ: ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร; ผลการดำเนินงานทางการเงิน; หุ้น 100 อันดับแรก

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the influence of corporate social responsibility on financial performance in terms of return on assets. 2. To study the influence of corporate social responsibility on financial performance, finance in terms of return on equity ratio of companies listed in the Stock Exchange of Thailand, conducted by the quantitative research that collected data from companies with top 100 operating results between 2019-2021 Findings were found that there were 79 companies with complete data necessary for analysis, a total of 237 data. Corporate social responsibility (CSR) was a variable predicting financial performance. This research determined that the control variables were Size of the business. Ratio of tangible assets to total assets. Debt to total assets ratio. Depreciation to total assets ratio and dividends paid. Data were analyzed using multiple regression.

The research results were found that Corporate social responsibility had no influence on financial performance in terms of return on assets (ROA) and return on equity (ROE). This research can create new knowledge for the business units for policy implementation to stimulate awareness of social responsibility of the business sector in Thailand.

Keywords: Corporate Social Responsibility; Firm Financial Performance; SET 100

บทนำ

การแข่งขันของธุรกิจในปัจจุบันที่รุนแรงและการณรงคเพื่อลดภาวะการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศในปัจจุบัน ทำให้องค์กรจำเป็นต้องปรับนโยบายและกลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างตราสินค้าของธุรกิจ (Ajina et al., 2019) ถือเป็นกลยุทธ์หนึ่งในการทำให้องค์กรเป็นที่รู้จักและเป็นที่ยอมรับจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อธุรกิจ ไม่ว่าจะเป็นลูกค้า ผู้บริโภค ผู้ถือหุ้น ตลอดจนหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง มีการศึกษาว่าการรับรู้นโยบายความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพทางการเงินขององค์กรและสามารถพัฒนาตราสินค้าให้แก่อุตสาหกรรมได้ (Carlini & Grace, 2021) แต่ก็ยังมีความขัดแย้งกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในหลายพื้นที่ในโลก พบว่าในแต่ละภูมิภาคที่มีการเติบโตด้านการรับรู้ทัศนคติและแนวคิด เกี่ยวกับนโยบายความรับผิดชอบต่อสังคมของหน่วยธุรกิจที่แตกต่างกันออกไป ทั้งระหว่างกลุ่มธุรกิจที่แตกต่างกันเอง เพศหรือช่วงอายุของบุคคล ซึ่งทำให้การสร้าง ความได้เปรียบทางธุรกิจจากการยึดถือนโยบายการรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรมีความแตกต่างและยังขาดความชัดเจน (Stuart et al., 2021; Titko et al., 2021)

การยอมรับแนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (Corporate Social Responsibility) ในประเทศไทยเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจอย่างต่อเนื่อง (Koojaroenprasit & Pumpinyo, 2019) ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร หมายถึง การที่องค์กรมีการกำหนดให้มโนนโยบายด้านความรับผิดชอบต่อสังคม สิ่งแวดล้อมรวมถึงมีการบริหารงานที่ยึดหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ให้เป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินกิจการ รวมถึงไปถึงการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบาย ทิศทางหรือรูปแบบในการดำเนินธุรกิจ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการมีความใส่ใจสังคมและสิ่งแวดล้อมตลอดจนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่อาศัยอยู่ร่วมกันในสังคม เพื่อส่งเสริมให้การดำเนินกิจการมีความโปร่งใสและมีจริยธรรม

ความรับผิดชอบต่อสังคม ยังถูกกล่าวถึงว่าเป็นภาระผูกพันของนักธุรกิจในการกำหนดนโยบายหรือการตัดสินใจในการกำหนดแนวทางในการดำเนินกิจการ เพื่อให้ธุรกิจมีความสำเร็จและแนวคิดที่ว่า การดำเนินกิจการจำเป็นต้องสร้างคุณค่าให้กับสังคมไปพร้อมกัน (Ajina et al., 2019; Bowen, 1953) มาตรฐานองค์กรที่มีลักษณะความรับผิดชอบต่อสังคมได้นั้น จะต้องสามารถตรวจสอบได้ มีความโปร่งใส มีการปฏิบัติอย่างมีจริยธรรมต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างเป็นธรรม มีหลักนิติธรรมในองค์กร มีแนวปฏิบัติที่เป็นสากล และมีการพิทักษ์สิทธิมนุษยชน (Hahn, 2013) การดำเนินนโยบายความรับผิดชอบต่อสังคมต่อองค์กรในปัจจุบันจำเป็นต้องใช้งบประมาณจากองค์กรเป็นจำนวนมาก จึงเป็นเรื่องที่มีการถกเถียงอย่างกว้างขวางเกี่ยวกับประโยชน์ของนโยบายนี้ว่าจะส่งผลทางด้านบวกต่อผลประโยชน์ประกอบการของกิจการและสร้างข้อได้เปรียบในการแข่งขันได้เมื่อเทียบกับต้นทุนที่องค์กรต้องจ่ายเพิ่มเพื่อรักษาการมีอยู่ของนโยบายรับผิดชอบต่อสังคม (Suto & Takehara, 2021) อีกทั้งการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์องค์กรประกอบของความรับผิดชอบต่อสังคมต่อประสิทธิภาพทางการเงินขององค์กรยังขาดความชัดเจน (Úbeda-García et al., 2021) โดยเฉพาะในประเทศไทยการแสดงให้เห็นถึงการรับผิดชอบต่อสังคมโดยมากจะอยู่ในรูปแบบของการบริจาคหรือการส่งเสริมกิจกรรมจิตอาสา ต่อมาได้ประยุกต์ให้เข้ากับกลยุทธ์ทางการตลาด โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อสร้างความได้เปรียบทางธุรกิจพร้อมกับการรับรู้ว่าองค์กรนั้นไม่ละเลยที่จะสร้างสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ดีควบคู่ไปด้วยกัน ซึ่งถือว่าเป็นความท้าทายอย่างมาก นอกจากนี้ในปัจจุบัน ยังพบว่ามียุทธศาสตร์มากมายทั้งด้านแนวความคิด รูปแบบการปฏิบัติ และแนวทางในการสร้างคุณค่าของนโยบายความรับผิดชอบต่อสังคมในประเทศไทย (Sustainable Business Development Institute, 2013)

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรต่อประสิทธิภาพทางการเงินของธุรกิจพบว่า มีผลการศึกษาที่มีความแตกต่างในแต่ละพื้นที่ทั้งระดับประเทศและทวีป ในอดีตมีทั้งผลการวิจัยที่สนับสนุนความรับผิดชอบต่อสังคมว่ามีอิทธิพลทางบวกต่อประสิทธิภาพทางการเงินขององค์กร (Bird et al., 2007; Orlitzky et al., 2003) และในบางการศึกษาที่ไม่พบความสัมพันธ์ของความรับผิดชอบต่อสังคมต่อผลประโยชน์ทางการเงินของธุรกิจ (Hillman & Keim, 2001) หรือแม้กระทั่งบางการศึกษาที่พบอิทธิพลในทางลบของ

ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (Lima et al., 2011) ดังนั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่า มีความไม่ชัดเจนในด้านผลประโยชน์ที่หน่วยธุรกิจจะได้รับจากการดำเนินตามนโยบายความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อส่งต่อผลประโยชน์ขององค์กรธุรกิจไปในทางที่ดีขึ้น ดังนั้นการวิจัยนี้ ต้องการหาอิทธิพลของความรับผิดชอบต่อสังคมต่อองค์กรที่มีต่อผลการดำเนินการทางการเงินของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เพื่อนำเสนอผลการวิจัยในบริบทของประเทศไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาอิทธิพลของความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรที่มีต่อผลการดำเนินงานด้านการเงินด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรที่มีต่อผลการดำเนินงานทางการเงินด้านอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณที่เก็บข้อมูลจากบริษัทที่มีผลประกอบการอยู่ใน 100 อันดับแรก (SET100) ระหว่างปี พ.ศ. 2562-2564

2. ประชากร

ได้แก่ บริษัทที่มีข้อมูลที่จำเป็นในการวิเคราะห์ที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์ จำนวน 79 บริษัท รวมทั้งสิ้น 237 ข้อมูล

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร เป็นตัวแปรพยากรณ์ผลการดำเนินงานทางการเงินการวิจัยนี้กำหนดให้ตัวแปรควบคุม ได้แก่ ขนาดของกิจการ (SIZE) อัตราสินทรัพย์ที่มีตัวตนต่อสินทรัพย์รวม (TANG) อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์รวม (BLEV) อัตราส่วนค่าเสื่อมราคาต่อสินทรัพย์รวม (Nondebttax) และเงินปันผลจ่าย (Dividend)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลจากบริษัทที่มีข้อมูลที่จำเป็นในการวิเคราะห์ที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์ จำนวน 79 บริษัท

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) และใช้การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) เป็นวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหา

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตาม (Y) หรือตัวแปรที่ทำการวัด (Criterion Variable) กับตัวแปรอิสระ (X) หรือตัวแปรทำนาย (Predictor Variable) ตั้งแต่ 2 ค่าขึ้นไป

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) พบว่า ค่าเฉลี่ยของอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์และอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น มีค่าเท่ากับ 13.76 และ 8.22 ตามลำดับ โดยมีค่าสูงสุดอยู่ที่ 102.78 และ 64.17 ตามลำดับ ในขณะที่ตัวแปรพยากรณ์ด้าน ความรับผิดชอบต่อสังคม ขนาดของกิจการ อัตราสินทรัพย์ที่มีตัวตนต่อสินทรัพย์รวม อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์รวม และ อัตราส่วนค่าเสื่อมราคาต่อสินทรัพย์รวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.71, 4.97, 97.49, 57.17 และ 1.45 ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	SD	P5	P25	P50	P75	MAX
ROA	13.76	14.00	-6.28	7.29	12.60	19.82	102.78
ROE	8.22	8.37	-1.04	3.85	7.25	11.22	64.17
CSR	4.71	0.53	4.00	4.50	5.00	5.00	5.00
SIZE	4.97	0.67	3.98	4.47	4.91	5.41	6.64
TANG	97.49	8.56	84.46	99.04	99.72	99.96	100
BLEV	57.17	18.61	22.56	45.90	57.96	70.22	89.48
nondebttax	1.45	2.21	0.00	0.03	0.40	2.24	15.62

คำอธิบายตาราง: ROA, return on asset; ROE, return on equity; CSR, corporate social responsibility; Size, firm size; TANG, tangible assets to total assets ratio; BLEV, total Debt to total Assets Ratio; nondebttax, Depreciation to total assets ratio.

การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทำนาย ให้ผลดังตารางที่ 2 โดยพบว่า ความรับผิดชอบต่อสังคม มีความสัมพันธ์กับสินทรัพย์รวมและการจ่ายปันผล ในขณะที่ขนาดของธุรกิจมีความสัมพันธ์กับอัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์รวมและ อัตราส่วนค่าเสื่อมราคาต่อสินทรัพย์รวม ด้านการจ่ายปันผลพบว่ามีความสัมพันธ์กับ อัตราส่วนค่าเสื่อมราคาต่อสินทรัพย์รวม และอัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์รวมมีความสัมพันธ์กับอัตราส่วนค่าเสื่อมราคาต่อสินทรัพย์รวม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) ระหว่าง 0.14-0.517 การทดสอบปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (Multicollinearity) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์กันเองของตัวแปรอิสระให้ค่า VIF ระหว่าง 1.04-1.58 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 5 ดังนั้นการทดสอบนี้จึงไม่ได้รับผลกระทบจากความสัมพันธ์กันระหว่างตัวแปรอิสระ (Texas A&M International University et al., 2012)

ตารางที่ 2 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

ตัวแปร	CSR	SIZE	Dividend	TANG	BLEV	Nondebt tax	VIF
CSR	1	.356**	.196**	-.040	.109	-.014	1.20
SIZE		1	.032	-.067	.517**	-.206**	1.58
Dividend			1	.0598	-.091	.271**	1.14
TANG				1	-.116	-.090	1.04
BLEV					1	-.243**	1.44
Nondebt tax						1	1.18

คำอธิบายตาราง CSR, corporate social responsibility; Size, firm size; TANG, tangible assets to total assets ratio; BLEV, total Debt to total Assets Ratio; nondebt tax Depreciation to total assets ratio. *** $p < 0.01$, ** $p < 0.05$, * $p < 0.1$

การทดสอบ Durbin-Watson มีค่าเท่ากับ 1.92 และ 1.98 ซึ่งอยู่ระหว่าง 1.5-2.5 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างค่าความคลาดเคลื่อน (Autocorrelation) และทำการทดสอบปัญหาความแปรปรวนของค่าคลาดเคลื่อนไม่คงที่ (Heteroskedasticity) ด้วยวิธี Breusch-Pagan-Godfrey และ White test ให้ค่า $p > 0.05$ แสดงว่าไม่มีปัญหาความแปรปรวนของค่าคลาดเคลื่อนไม่คงที่ในสมการถดถอยเชิงพหุ ดังนั้นจึงสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาอิทธิพลของความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรที่มีต่อผลการดำเนินงานด้านการเงินด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญ ณ ระดับ 0.5 ต่อผลการดำเนินงานด้านการเงินด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ โดยที่ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรมีความสัมพันธ์เชิงลบกับผลการดำเนินงานด้านการเงินด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ ในด้านของความสัมพันธ์และอิทธิพลของตัวแปรควบคุมที่มีต่อผลการดำเนินงานด้านการเงินด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ พบว่า ขนาดของกิจการและอัตราส่วนค่าเสื่อมราคาต่อสินทรัพย์รวม มีความสัมพันธ์เชิงลบ อย่างมีนัยสำคัญระดับ 0.01, 0.05 ตามลำดับ ส่วน เงินปันผลจ่ายมีความสัมพันธ์เชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ดังตารางที่ 3

2. การศึกษาอิทธิพลของความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรที่มีต่อผลการดำเนินงานทางการเงินด้านอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญ ณ ระดับ 0.5 ต่อผลการดำเนินงานด้านการเงินด้านอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น โดยที่ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรมีความสัมพันธ์เชิงลบกับผลการดำเนินงานด้านการเงินด้านอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น ในด้านของความสัมพันธ์และอิทธิพลของตัวแปรควบคุมที่มีต่อผลการดำเนินงานด้านการเงินด้านอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วน

ของผู้ถือหุ้น จะพบว่า เงินปันผลจ่าย มีความสัมพันธ์เชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ในขณะที่อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์รวม และอัตราส่วนค่าเสื่อมราคาต่อสินทรัพย์รวม มีความสัมพันธ์ในเชิงลบ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01, 0.05 ตามลำดับ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยโดยวิธีการกำลังสองน้อยสุดแบบธรรมดา

ตัวแปรอิสระ	ROA OLS (1)	ROE OLS (2)
CSR	-1.025 (1.774)	-1.601 (1.001)
SIZE	-6.304*** (1.614)	-2.547 (0.911)
Dividend	9.399*** (2.558)	3.969*** (1.444)
TANG	-0.105 (0.102)	-0.044 (0.058)
BLEV	0.006 (0.055)	-0.136*** (0.031)
nondebttax	-1.067** (0.423)	-0.616** (0.239)
Constant	52.426*** (13.785)	37.625*** (7.783)
Observations	237	237
R square	0.132	0.227
F-Statistic	5.81	11.23
Prob>F	0.000	0.000

คำอธิบายตาราง ROA, return on asset; ROE, return on equity; CSR, corporate social responsibility; Size, firm size; TANG, tangible assets to total assets ratio; BLEV, Debt to total Assets Ratio; nondebttax, Depreciation to total assets ratio. Standard errors are in parentheses. *** p<0.01, ** p<.05, * p<.0.1

สามารถเขียนสมการพยากรณ์ผลการดำเนินงานทางการเงินด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์และสมการพยากรณ์ผลการดำเนินงานทางการเงินด้านอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นได้ดังสมการที่ 1 และ 2

$$ROA = 52.426 - 6.304 \text{ Size} + 9.399 \text{ Dividend} - 1.067 \text{ nondebttax} + \epsilon_1$$

$$ROE = 37.625 + 3.969 \text{ Dividend} - 0.136 \text{ BLEV} - 0.616 \text{ nondebttax} + \epsilon_2$$

ดังนั้นสรุปได้ว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรไม่มีผลต่อผลการดำเนินงานด้านการเงินทั้งด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์และด้านอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นในบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ไม่พบอิทธิพลของการรับผิดชอบต่อสังคมต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยทั้งในด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์และด้านอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น ในช่วงเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562-2564 ซึ่งผลการศึกษาในครั้งนี้ขัดแย้งกับการศึกษาในภูมิภาคอื่น โดยที่ประเทศในทวีปยุโรปที่พบว่า การรับผิดชอบต่อสังคมต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัททั้งในประเทศฝรั่งเศส (Ben Saad & Belkacem, 2022) และในประเทศสเปน (Martínez-Ferrero & Frías-Aceituno, 2015) การศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกาที่สนับสนุนการรับรู้ต่อความรับผิดชอบต่อสังคมในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันให้แก่ธุรกิจและพัฒนาผลประโยชน์ประกอบการทางการเงินได้ (Rhou et al., 2016) แม้กระทั่งในทวีปเอเชียเอง เช่น ประเทศเกาหลีใต้ (Cho et al., 2019) หรือแม้กระทั่งในประเทศจีน (Ang et al., 2022) ที่ยังคงพบอิทธิพลของการรับรู้ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรวัดจากคะแนนความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรที่มีผลต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของกิจการในทั้งสองประเทศอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการศึกษาในประเทศไทยในครั้งนี้จะให้ผลที่แตกต่างออกไปจากการศึกษาในพื้นที่อื่น ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากสองประเด็นหลักได้แก่

ประเด็นที่หนึ่ง อาจเนื่องจากการตื่นตัวเกี่ยวกับนโยบายรับผิดชอบต่อสังคมของไทยยังไม่แพร่หลายมากนัก เมื่อเปรียบเทียบกับในต่างประเทศ (Lu et al., 2018) โดยพบระดับการรับรู้ต่อนโยบายหรือผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อบริษัทที่ขาดความรับผิดชอบต่อสังคมจนส่งผลกระทบต่อในเกิดการคว่ำบาตรทางธุรกิจสังคม (Socioeconomic Sanction) ยังพบมีไม่มากนักในประเทศไทย ดังนั้นจึงอาจเป็นสาเหตุให้ผลวิจัยครั้งนี้จึงไม่พบอิทธิพลของความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรต่อประสิทธิภาพทางการเงินขององค์กรในบริบทของประเทศไทย

ประเด็นที่สอง อาจมีสาเหตุมาจากจำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้ อาจจะไม่มากพอเมื่อเทียบกับจำนวนของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาในต่างประเทศ (Rhou et al., 2016) โดยการศึกษาในครั้งนี้ทำการศึกษาย้อนหลังเพียง 3 ปี ดังนั้นจึงอาจจะต้องมีการศึกษาในอนาคตต่อไปถึงแนวโน้มของความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรในอนาคตต่อไป

องค์ความรู้จากการวิจัย

1. ทราบถึงอิทธิพลของความรับผิดชอบต่อสังคมในประเทศไทยที่ไม่ส่งผลต่อผลประสิทธิภาพในการดำเนินงานด้านการเงินของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยที่การศึกษานี้มีความแตกต่างกับการศึกษาทั้งในชาติตะวันตก หรือแม้กระทั่งในภูมิภาคเดียวกัน

2. ปัจจัยทางการเงินอื่น ๆ เช่น ขนาดของธุรกิจ การจ่ายปันผล อัตราส่วนโครงสร้างทางการเงินและผลประโยชน์ทางภาษีที่ไม่ใช่หนี้สิน มีบทบาทสำคัญในการพยากรณ์

ประสิทธิภาพในการดำเนินงานด้านการเงินของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

3. แนวทางการประเมินการมีนโยบายความรับผิดชอบต่อสังคมของหน่วยธุรกิจยังไม่แพร่หลายมากนักในประเทศไทยเมื่อเปรียบเทียบกับต่างชาติ ทำให้ความตื่นตัวและความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) และการให้ความสำคัญต่อนโยบายความรับผิดชอบต่อสังคมที่หนักแน่น และมีผลต่อการตัดสินใจในการลงทุนยังพบไม่มากนัก

4. แม้ว่านโยบายความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณและเพิ่มต้นทุนแก่หน่วยธุรกิจ แต่ก็ยังเป็นสิ่งที่องค์กรในประเทศไทยได้ให้ความสำคัญที่จะต้องรักษาไว้เพื่อสร้างสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมที่ดีโดยได้มีบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจำนวนมากที่ได้ขึ้นในบัญชีเพื่อรับการประเมินและมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ทำความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของนโยบายว่าทำอะไร เมื่อใด เท่าใด อย่างไร เพื่อให้นโยบายดังกล่าวสามารถนำไปปฏิบัติได้บรรลุผลสัมฤทธิ์ ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้
2. นโยบายควรต่อเนื่อง หรือเป็นการรับช่วงแนวนโยบายนั้นมาปฏิบัติต่อเนื่องกันตลอดจนสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมและความต้องการของประชาชน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ และด้านการเกษตรกับผู้ได้รับการจัดสรรที่ดินก่อนให้เข้าทำประโยชน์ในที่ดิน ซึ่งเป็นการคัดสรรผู้เข้าทำประโยชน์เบื้องต้นในที่ดิน คทช. ได้
2. พัฒนาองค์ความรู้และเพิ่มขีดความสามารถของเจ้าหน้าที่ให้ทันกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของโลก และความซับซ้อนของนโยบายที่เพิ่มขึ้น เจ้าหน้าที่ บุคลากรแต่ละคนจะต้องได้รับการพัฒนาองค์ความรู้และขีดความสามารถให้ทันการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เหล่านี้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยลักษณะการดำเนินงานภายใต้นโยบาย คทช. ในเขตพื้นที่อื่น เพื่อศึกษาว่าปัญหาและอุปสรรคในการนำนโยบายไปปฏิบัติมีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเฉพาะเขตป่าสงวนแห่งชาติ จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งมีการดำเนินงานต่างจากพื้นที่อื่น บริบทของแต่ละพื้นที่ไม่เหมือนกัน ทั้งลักษณะการดำเนินงาน การกำกับดูแล ทำให้มีลักษณะปัญหาต่างกัน การดำเนินงานแตกต่างกันด้วย
2. ควรมีการวิจัยลักษณะการกำกับดูแลในการนำนโยบายมาปฏิบัติ โดยเฉพาะบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นกลไกในการนำนโยบายมาปฏิบัติในอนาคต

ในการศึกษาครั้งนี้เลือกใช้ใช้คะแนนการบริหารจัดการองค์กรที่ดี (Corporate Governance) เป็นตัวแทนของการรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรเพียงปัจจัยเดียวในการวิเคราะห์ ดังนั้นในการศึกษาในอนาคตอาจจะเพิ่มตัวแปรอื่นนอกเหนือจากนี้ที่สะท้อนถึงการมีความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร เช่น การได้รับมาตรฐาน ISO 260000 รายงานตามความรับผิดชอบต่อสังคม 5 ด้าน ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านพลังงาน ด้านพนักงานและลูกจ้าง ด้านชุมชน และด้านความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- Ajina, A. S., et al. (2019). The importance of CSR initiatives in building customer support and loyalty: Evidence from Saudi Arabia. *Asia Pacific Journal of Marketing and Logistics*, 31(3), 691–713.
- Ang, R., et al. (2022). The relationship between CSR and financial performance and the moderating effect of ownership structure: Evidence from Chinese heavily polluting listed enterprises. *Sustainable Production and Consumption*, 30, 117–129.
- Ben Saad, S., & Belkacem, L. (2022). How does corporate social responsibility influence firm financial performance? Corporate Governance. *The International Journal of Business in Society*, 22(1), 1–22.
- Bird, R. D. et al. (2007). What Corporate Social Responsibility Activities are Valued by the Market?. *Journal of Business Ethics*, 76(2), 189–206.
- Bowen, H. R. (1953). *Social Responsibility of the Businessman*. Harper and Row.
- Carlini, J., & Grace, D. (2021). The corporate social responsibility (CSR) internal branding model: Aligning employees' CSR awareness, knowledge, and experience to deliver positive employee performance outcomes. *Journal of Marketing Management*, 37(7–8), 732–760.
- Cho, S., et al. (2019). Study on the Relationship between CSR and Financial Performance. *Sustainability*, 11(2), 343.
- Hahn, R. (2013). ISO 26000 and the Standardization of Strategic Management Processes for Sustainability and Corporate Social Responsibility: ISO 26000 and Strategic Management Processes. *Business Strategy and the Environment*, 22(7), 442–455.

- Hillman, A. J., & Keim, G. D. (2001). Shareholder Value, Stakeholder Management, and Social Issues: What's the Bottom Line?. *Strategic Management Journal*, 22(2), 125–139.
- Koojaroenprasit, S., & Pumpinyo, S. (2019). *Behavior of Adoption of a Low Carbon Society: A Case Study of Bangkok, Thailand*. Retrieved March 20, 2022, from <https://shorturl.asia/aGnQC>
- Lima, C. V., et al. (2011). Corporate social responsibility, firm value and financial performance in Brazil. *Social Responsibility Journal*, 7(2), 295–309.
- Lu, W., et al. (2018). The paradoxical nexus between corporate social responsibility and sustainable financial performance: Evidence from the international construction business. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 25(5), 844–852.
- Martínez-Ferrero, J., & Frías-Aceituno, J. V. (2015). Relationship Between Sustainable Development and Financial Performance: International Empirical Research: Corporate Social Responsibility, Financial Performance. *Business Strategy and the Environment*, 24(1), 20–39.
- Orlitzky, M., et al. (2003). Corporate Social and Financial Performance: A Meta-Analysis. *Organization Studies*, 24(3), 403–441.
- Rhou, Y., et al. (2016). CSR and financial performance: The role of CSR awareness in the restaurant industry. *International Journal of Hospitality Management*, 57, 30–39.
- Stuart, A. C., et al (2021). Corporate Social Responsibility Disclosures and Investor Judgments in Difficult Times: The Role of Ethical Culture and Assurance. *Journal of Business Ethics*, 171(3), 565–582.
- Sustainable Business Development Institute. (2013). *Social Responsibility for Corporate Sustainability*. Bangkok: IDEOL Digital Print.
- Suto, M., & Takehara, H. (2021). Impact of corporate social responsibility intensity on firm-specific risk and innovation: Evidence from Japan. *Social Responsibility Journal*, 18(3), 484-500.
- Texas A&M International University, et al. (2012). Lateral Collinearity and Misleading Results in Variance-Based SEM: An Illustration and Recommendations. *Journal of the Association for Information Systems*, 13(7), 546–580.

Titko, J., et al. (2021). Differences in Attitude to Corporate Social Responsibility among Generations. *Sustainability*, 13(19), 1-12.

Úbeda-García, M., et al. (2021). Corporate social responsibility and firm performance in the hotel industry. The mediating role of green human resource management and environmental outcomes. *Journal of Business Research*, 123, 57-69.

การศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเพื่อการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์
จากผ้าขาวม้าโนนบัวทาย ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์*

THE STUDY OF CULTURAL IDENTITY FOR THE DESIGN AND DEVELOPMENT OF
LOINCLOTH PRODUCTS “NONBUATHAI” UNDER THE CONCEPT
OF CREATIVE ECONOMY

อลิศา โชตินนธ์ภิกษา, นุสรุา ทองคลองไทร, สุธิดา วรธณะปกรณ์,
ภักดี ปริดาศักดิ์, สุธธิชาติ ใจชอบสันเทียะ
Alisa Chotinonphicha, Nusara Thongklongsai, Suthida Watthanapakon,
Pakdee Predasak, Suttichat Jaichobsuntia
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
Ratchasima Rajabhat University
Corresponding Author Email: amarakaew@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของโนนบัวทาย ในกรณีศึกษา 3 พื้นที่ ได้แก่ อำเภอโนนแดง อำเภอบัวลาย และอำเภอประทาย 2. ศึกษาแนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าโนนบัวทาย และ 3. ศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าโนนบัวทาย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ตัวแทนกลุ่มทอผ้าของอำเภอโนนแดง อำเภอบัวลาย อำเภอประทาย รวมทั้งสิ้น 60 คน ใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ การสัมภาษณ์และแบบสอบถาม

ผลการวิจัยพบว่า 1. อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมผ้าขาวม้าโนนบัวทาย คือ โครงสร้างสีที่มาจากวัชดุธรรมชาติซึ่งเป็นพืชประจำท้องถิ่นนั้น ๆ 2. ผ้าขาวม้าโนนบัวทายมีความเหมาะสมในการนำไปออกแบบเป็น กระเป๋าถือ กระเป๋าสตางค์ กระเป๋าคาดอก ชุดเดรสคู่แม่-ลูก กระเป๋าสะพาย หมวก แมสปิดปาก กระเป๋าสะพายข้าง ย่อมแพชั่น กระเป๋าตุ๊กตาผ้าขาวม้าที่ปรับเป็นบรรจุภัณฑ์ให้กับผลิตภัณฑ์ผ้าคลุมไหล่ผ้าพันคอ และ ผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าสำหรับตกแต่งกระเป๋า 3. ความพึงพอใจต่อผลงานการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: อัตลักษณ์; ผ้าขาวม้า; เศรษฐกิจสร้างสรรค์

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the cultural identity of non-Bua Thai in case studies in 3 areas, namely Non Daeng District, Bua Lai District and Prathai District, 2. To study the design guidelines for the product of non-Bua Thai loincloth, and 3. To study the customer satisfaction with the design of the loincloth product non-Bua Thai, conducted by the quantitative research design. The population and the sample group were representatives of the weaving groups of Non Daeng District, Bua Lai District, Prathai District, totalling 60 people, purposefully selected. The research tools were interviews script and questionnaires.

Findings were as follows: 1. The cultural identity of Non-Bua Thai loincloth was the color structure that came from natural materials, which were local plants. 2. Non-Bua Thai loincloth was suitable for designing as handbags, bags, purse bags, crossbody bag, mother-daughter duo dress, shoulder bag, hatmouth mask, fashion bag, loincloth doll bag to be adapted for package of shawl, scarf and loincloth products for bag decoration 3. Satisfaction with product design and development work was at the highest level.

Keywords: Identity; Loincloth; Creative Economy

บทนำ

ประเทศไทยได้มีแนวทางการพัฒนาประเทศโดยได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี คือ เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561-2580 โดยยุทธศาสตร์ชาติฉบับนี้จะมีการมุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่าง การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ ชาติด้านความมั่นคง ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาส และความเสมอภาคทางสังคม ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็น มิตรต่อสิ่งแวดล้อม และยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการ ภาครัฐ (กองนโยบายและแผน, 2561) โดยเฉพาะในประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้าง ความสามารถในการแข่งขันนั้นมีเป้าหมายการพัฒนาที่มุ่งเน้นการยกระดับศักยภาพของประเทศ ในหลากหลายมิติ บนพื้นฐาน แนวคิด 3 ประการ ได้แก่ 1. ต่อยอดอดีตโดยมอง กลับไปที่รากเหง้าทางเศรษฐกิจ อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และจุดเด่นทาง ทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย รวมทั้งความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของประเทศในด้านอื่น นำมาประยุกต์ผสมผสานกับเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของเศรษฐกิจและ

สังคมโลกสมัยใหม่ 2. ปรับปัจจุบันเพื่อปูทางสู่อนาคต ผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศในมิติต่าง ๆ ทั้งโครงข่ายระบบคมนาคมและขนส่ง โครงสร้างพื้นฐานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และดิจิทัล และการปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการอนาคต และ 3. สร้างคุณค่าใหม่ในอนาคตด้วยการเพิ่มศักยภาพของผลิตภัณฑ์ให้กับผู้ประกอบการ รวมถึงปรับรูปแบบธุรกิจ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาด ผสมผสานกับยุทธศาสตร์ที่รองรับอนาคต (อาภรณ์พันธ์ จันทร์สว่าง, 2523) บนพื้นฐานของการต่อยอดอดีตและปรับปัจจุบัน พร้อมทั้งการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐ ให้ประเทศไทยสามารถสร้างฐานรายได้และการจ้างงานใหม่ขยายโอกาสทางการค้าและการลงทุนในเวทีโลก ควบคู่ไปกับการยกระดับรายได้และการกินดีอยู่ดี รวมถึงการเพิ่มขึ้นของคนชั้นกลางและลดความเหลื่อมล้ำของคนในประเทศได้ในคราวเดียวกัน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564)

ผ้าขาวม้ามีการผลิตกันในหลายชุมชนทั่วประเทศ และมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เดิมผลิตใช้ในชีวิตประจำวัน แต่ปัจจุบันเป็นสินค้าผลิตภัณฑ์ของชุมชน ที่สามารถสร้างอาชีพและรายได้ให้กับผู้ผลิต ผู้ประกอบการเป็นจำนวนมาก ก่อให้เกิดการจ้างงานและการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศเพื่อให้ผ้าขาวม้าซึ่งเป็นมรดกของแผ่นดิน ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่า ได้รับการยอมรับจากผู้บริโภค กรมการพัฒนาชุมชนจึงได้กำหนดแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนา ร่วมกับบริษัทประชารัฐรักสามัคคี วิสาหกิจเพื่อสังคม (ประเทศไทย) (เพ็ญสุภา สุขคตะ, 2559) จำกัดไว้ 4 ประการ กล่าวคือ 1. สร้างเรื่องราวของผลิตภัณฑ์ (Story) ให้เห็นถึงประวัติศาสตร์อันยาวนานของผ้าขาวม้า ตลอดจนจุดเด่นและกระบวนการผลิต เพื่อเพิ่มคุณค่าของผลิตภัณฑ์ 2. พัฒนาผลิตภัณฑ์ (Design) โดยการพัฒนารูปแบบให้มีความหลากหลายสอดคล้องกับรสนิยมของผู้บริโภค การแปรรูปเป็นสินค้าอื่น ๆ เช่น กระเป๋า เสื้อผ้า เป็นต้น ตลอดจนการนำนวัตกรรมมาใช้ในการผลิตเพื่อพัฒนาคุณภาพของสินค้า 3. การรับรองคุณภาพ (Certified) โดยการส่งเสริมให้ผลิตภัณฑ์ได้มีการรับรองคุณภาพและมาตรฐานจากหน่วยงาน เช่น การรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) เครื่องหมายผลิตภัณฑ์ OTOP กรมการพัฒนาชุมชน เป็นต้น 4. การส่งเสริมช่องทางการตลาดอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง โดยเฉพาะการส่งเสริมการจำหน่ายทางระบบออนไลน์ (Online) และการจัดหาพื้นที่จำหน่ายในงานที่จังหวัดและกรมการพัฒนาชุมชนจัดขึ้น (คณะทำงานการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ, 2560)

จังหวัดนครราชสีมาเป็นจังหวัดขนาดใหญ่ที่มีความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ชุมชน และมีกำลังในการพัฒนาศักยภาพการแข่งขันในตลาดที่ค่อนข้างสูง โดยผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อเสียงของจังหวัดนั้นมีอยู่หลายอย่าง โดยเฉพาะในกลุ่มของผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นเมืองนั้น ถือเป็นกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่ได้รับความนิยมสูง ซึ่งหนึ่งในประเภทของผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นเมืองนั้น ก็มีผ้าขาวม้าที่ถือว่าได้รับความนิยมในการผลิตและวางจำหน่ายจำนวนมาก ดังเช่น กลุ่มทอผ้าขาวม้ากลุ่ม

ทอผ้าบ้านป่าตะแบง ตำบลดอนยาวใหญ่ อำเภอโนนแดง กลุ่มทอผ้าหลากสี ตำบลหนองหัว
อำเภอบัวลาย จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มทอผ้าบ้านชลประทาน ตำบลหันห้วยทราย
อำเภอประทาย ซึ่งเป็นแหล่งผลิตและจำหน่ายผ้าขาวม้าในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งจากข้อมูลของ
สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครราชสีมา พบว่า กลุ่มผ้าขาวม้าทั้ง 3 อำเภอ (สมภพ จันทร
ประภา, 2526) มีศักยภาพด้านการบริหารจัดการกลุ่ม มีศักยภาพด้านแรงงาน วัสดุ และการ
ผลิต อยู่ในระดับดี แต่ในส่วนของศักยภาพด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ยังต้องปรับปรุงเนื่องจาก
ผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าของทั้ง 3 อำเภอเน้นการทอเป็นผืนยังไม่มีการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อื่น ๆ
(อินยชนก ปะวะละ และนลินี หิมพงษ์, 2563)

จากความสำคัญและปัญหาที่กล่าวมาในข้างต้นนี้ จึงเป็นที่มาของการศึกษาอัตลักษณ์
ทางวัฒนธรรมเพื่อการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าขาวม้าโนนบัวทายภายใต้แนวคิด
เศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างต้นแบบทางความคิดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์พื้น
ถิ่นของจังหวัดนครราชสีมา ในพื้นที่เป้าหมาย โดยกำหนดเป็นโครงการย่อย 3 ในพื้นที่ เพื่อเป็น
การเป็นนาร่อง ได้แก่ 1. กลุ่มทอผ้าบ้านป่าตะแบง ตำบลดอนยาวใหญ่ อำเภอโนนแดง 2. กลุ่ม
ทอผ้าบ้านชลประทาน ตำบลหันห้วยทราย อำเภอประทาย 3. กลุ่มทอผ้าหลากสี ตำบล
หนองหัว อำเภอบัวลาย จังหวัดนครราชสีมา โดยมุ่งที่กระบวนการศึกษาสัญลักษณ์
ทางวัฒนธรรมออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าขาวม้า เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับ
ผลิตภัณฑ์ รวมถึงการถ่ายทอดองค์ความรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สู่ชุมชน อันจะเป็นส่วนหนึ่ง
ในการเพิ่มประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์ให้กับกลุ่มที่ประกอบอาชีพทอผ้าขาวม้าในท้องถิ่น
สอดคล้องกับนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์เชิงวัฒนธรรมในการส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน
เพื่อเป็นแนวทางในการผลักดันเอกลักษณ์ สู่ตลาดสากลให้เติบโตอย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของโนนบัวทายในกรณีศึกษา 3 พื้นที่ ได้แก่
อำเภอโนนแดง อำเภอบัวลาย และอำเภอประทาย
2. เพื่อศึกษาแนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าโนนบัวทาย
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่สร้างเอกลักษณ์ให้กับ
ผลิตภัณฑ์ชุมชนบนฐานของนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์และเผยแพร่ให้ชุมชนได้ใช้ประโยชน์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณที่เก็บข้อมูลจากตัวแทนกลุ่มทอผ้าของอำเภอโนนแดง
อำเภอบัวลาย อำเภอประทาย

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ได้แก่ ประชาชนในอำเภอโนนแดง อำเภอบัวลาย และอำเภอประทาย ใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง คัดเลือกจากเกณฑ์ของผู้ให้ข้อมูลต้องเป็นผู้อาศัยอยู่ในพื้นที่มาเกิน 30 ปีขึ้นไป หรือเป็นผู้สูงอายุที่รู้ประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น จำนวนพื้นที่ละ 10 คน

การศึกษาแนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าขาม้าโนนบัวทาย ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมในการศึกษาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับสมาชิกกลุ่มซึ่งเป็นคนในพื้นที่ เพื่อให้ท้องถิ่นได้เกิดการตระหนักถึงคุณค่าและมีความรู้สึกร่วมในผลการออกแบบโดยสมาชิกที่มาเข้าร่วมศึกษาแลกเปลี่ยนคือ ตัวแทนกลุ่มทอผ้าบ้านป่าตะแบง ตำบลดอนยาวใหญ่ อำเภอโนนแดง จำนวน 17 คน ตัวแทนกลุ่มทอผ้าหลากสี ตำบลหนองหว้า อำเภอบัวลาย จำนวน 20 คน ตัวแทนกลุ่มทอผ้าบ้านชลประทาน ตำบลหันห้วยทราย อำเภอประทาย จำนวน 20 คน จากนั้นนำแนวทางการออกแบบที่ได้จากการสนทนาและแลกเปลี่ยนความรู้มาสรุปเป็นผลิตภัณฑ์ที่ตรงกับความต้องการและตรงกับศักยภาพการผลิตของกลุ่ม โดยต้องเป็นผลิตภัณฑ์ที่ตรงกับความต้องการของตลาดงานผ้าในยุคปัจจุบัน มีความสวยงาม และมีการประยุกต์ใช้วัสดุได้อย่างเหมาะสม จากนั้นศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่สร้างเอกลักษณ์ให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชนบนฐานของนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์และเผยแพร่ให้ชุมชนได้ใช้ประโยชน์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามความพึงพอใจกับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 60 คน จากจำนวนประชากรทั้งหมด 1,613 โดยเป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ที่เลือกจากตัวแทนกลุ่มทอผ้าบ้านป่าตะแบง ตำบลดอนยาวใหญ่ อำเภอโนนแดง จำนวน 17 คน ตัวแทนกลุ่มทอผ้าหลากสี ตำบลหนองหว้า อำเภอบัวลาย จำนวน 20 คน ตัวแทนกลุ่มทอผ้าบ้านชลประทาน ตำบลหันห้วยทราย อำเภอประทาย จำนวน 20 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านอัตลักษณ์วัฒนธรรม ด้านการออกแบบ ด้านสังคมศาสตร์ จำนวน 3 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เนื้อหาคำถาม คือ สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในท้องถิ่นประเภทใดเหมาะสมต่อการนำมาใช้เป็นอัตลักษณ์ประจำท้องถิ่น เช่น ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ประเพณี การละเล่น ลวดลายเฉพาะถิ่นบนงานหัตถกรรม และลักษณะเด่นทางธรรมชาติของชุมชน โดยเนื้อหาข้อคำถามเป็นการสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อต้นแบบผลิตภัณฑ์ผ้าขาม้าโนนบัวทายในด้านต่าง ๆ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่นำไปแจกและนำข้อมูลไปวิเคราะห์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้มาสรุปและแปรผลบรรยายหาความพึงพอใจในการออกแบบด้านต่าง ๆ ตามหลักการวัดของลิเคทสเกล

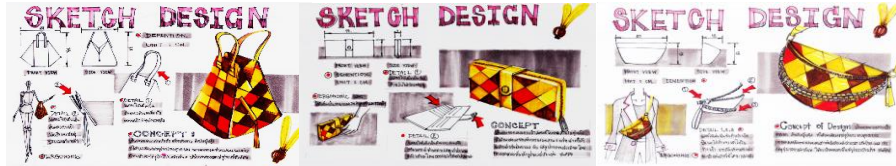
ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 รูปผลการศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและแนวทางการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าโนนบัวท่ายในกรณีศึกษา 3 พื้นที่ ได้แก่ อำเภอโนนแดง อำเภอบัวลาย และอำเภอประทาย

"โนนบัวท่าย" กรณีศึกษา 3 พื้นที่	ประเภทของอัตลักษณ์ทาง วัฒนธรรม	ประเภทพืชพรรณที่ แสดง ถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม "โนนบัวท่าย" กรณีศึกษา 3 พื้นที่	ถอดรหัสสีอัตลักษณ์ ทางวัฒนธรรม "โนนบัวท่าย" เป็นชุดโครงสร้างสี
กลุ่มทอผ้าบ้านป่าตะแบง อำเภอโนนแดง	สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ พืชพรรณที่มีอยู่ในท้องถิ่น	ต้นตะแบง หรือ สีของลูก ตะแบงที่มีลักษณะแก่จัด	สีน้ำตาล แดง เหลือง
กลุ่มทอผ้าทาลากสี อำเภอบัวลาย	สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ พืชพรรณที่มีอยู่ในท้องถิ่น	ต้นหว้า หรือ ลูกหว้า	สีม่วง
กลุ่มทอผ้า บ้านชลประทาน อำเภอประทาย	สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ พืชพรรณที่มีอยู่ในท้องถิ่น	เปลือกประตู ฝักคูณ มะเกลือ และ ตะแบกนา	โทนสีในกลุ่มสีน้ำตาล

จากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุที่อยู่ในท้องถิ่นโนนบัวท่าย คือ บ้านป่าตะแบง อำเภอโนนแดง จำนวน 10 คน ผู้สูงอายุที่อยู่ในท้องถิ่นตำบลหนองหว้า อำเภอบัวลาย จำนวน 10 คน ผู้สูงอายุบ้านชลประทาน อำเภอบัวลาย จำนวน 10 คน พบว่า ในอดีตทั้ง 3 พื้นที่ ได้มีการอพยพย้ายถิ่นฐานมาจากจังหวัดมหาสารคาม โดยเริ่มจากการตอนวัว ควาย ไปขายที่กรุงเทพฯ และได้ทำการจับจองถางป่าเพื่อใช้เป็นที่ทำการเกษตรสำหรับสะสมเสบียง และเป็นที่พักแรมชั่วคราว ต่อมาได้ปักหลักปักฐานทำกิน และอพยพตามเครือข่ายติดมาตั้งรกรากในลักษณะเครือข่าย ดังนั้นกลุ่มผู้วิจัยจึงไม่พบลักษณะเฉพาะถิ่นด้านโบราณสถาน ประเพณี การละเล่น และลวดลายเฉพาะถิ่นบนงานหัตถกรรม แต่ค้นพบลักษณะเด่นทางธรรมชาติของชุมชนทั้ง 3 พื้นที่ ที่มาจากพืชพรรณที่เกิดขึ้นอยู่ในท้องถิ่น โดยพบว่า อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของโนนบัวท่าย คือ สีของลูกตะแบงที่มีลักษณะแก่จัด สีของลูกหว้า สีของเปลือกประตู ฝักคูณ มะเกลือ และ ตะแบกนา ถอดโครงสร้างสีได้ชุดโครงสร้างสี น้ำตาล ม่วง แดง เหลืองซึ่งคืออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของ โนนบัวท่าย

สรุปผลการศึกษาแนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าโนนบัวท่าย พบว่า ตัวแทนกลุ่มทอผ้าบ้านป่าตะแบง ตำบลตอนยาวใหญ่ อำเภอโนนแดง จำนวน 17 คน ต้องการผลิตภัณฑ์ประเภทชุดเซ็ทกระเป๋า ประกอบด้วย กระเป๋าถือ กระเป๋าสตางค์ กระเป๋าคาดอก ซึ่งผลิตภัณฑ์ที่กลุ่มต้องการนั้นไม่เกินศักยภาพด้านการผลิตของกลุ่มเนื่องจากสมาชิกในกลุ่มบางคนมีพื้นฐานด้านงานผ้า และ งานหนังมาก่อน และกลุ่มเล็งเห็นว่าชุดเซ็ทกระเป๋าตรงกับความต้องการของตลาดงานผ้าในยุคปัจจุบัน

ภาพที่ 1 ภาพร่างแนวคิด ชุดเซทกระเป๋าผ้าวามานะโนบวทาย

ตัวแทนกลุ่มทอผ้าหลากสี ตำบลหนองหัว อำเภอบัวลาย จำนวน 20 คน ต้องการผลิตภัณฑ์ประเภทชุดเซตซึ่งประกอบด้วย ชุดเดรสสำหรับคุณแม่ ชุดเดรสคุณลูก กระเป๋าสะพาย หมวก และแมส ซึ่งผลิตภัณฑ์ที่กลุ่มต้องการนั้นที่ไม่เกินศักยภาพด้านการผลิตเนื่องจากมีพื้นฐานด้านตัดเย็บเป็นอย่างดี กลุ่มเล็งเห็นว่าผลิตภัณฑ์ชุด เดรสคู่สำหรับคุณแม่ และคุณลูก มีความแปลกใหม่ น่าสนใจ และตรงกับความต้องการของตลาดงานผ้าในยุคปัจจุบัน

ภาพที่ 2 ภาพร่างแนวคิดการออกแบบชุดเดรสเซตคุณแม่ - ลูก กระเป๋าสะพาย หมวก และแมสปิดपा

และตัวแทนกลุ่มทอผ้าบ้านชลประทาน ตำบลหันห้วยทราย อำเภอบางแพ จำนวน 20 คน ต้องการผลิตภัณฑ์ประเภทกระเป๋าสะพายข้าง กระเป๋าย่อม กระเป๋าเก็บผ้าคลุมไหล่ กระเป๋าใส่ผ้าพันคอ ซึ่งผลิตภัณฑ์ที่กลุ่มต้องการนั้นที่ไม่เกินศักยภาพด้านการผลิตของกลุ่มเนื่องจากสมาชิกกลุ่มบางคนมีพื้นฐานด้านตัดเย็บมาก่อน รวมถึงผลิตภัณฑ์ประเภทกระเป๋า เป็นสินค้าที่มีการใช้งานได้หลายหลายเหมาะกับทุกเพศ ทุกวัยตรงกับความต้องการของผู้บริโภคในทุกยุคทุกสมัย

ภาพที่ 3 ภาพร่างแนวคิดการออกแบบกระเป๋าตุ๊กตาผ้าวามานะโนบวทาย

สรุปผลการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าโนนบัวทายเป็นที่สร้างเอกลักษณ์ให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชนบนฐานของนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์และเผยแพร่ให้ชุมชนได้ใช้ประโยชน์

ภาพที่ 4 ผลิตภัณฑ์ต้นแบบชุดเชิ้ตกระเป๋าผ้าขาวม้าโนนบัวทายเป็นที่สร้างเอกลักษณ์ให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชนบนฐานของนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์และเผยแพร่ให้ชุมชนได้ใช้ประโยชน์

ภาพที่ 5 ผลิตภัณฑ์ต้นแบบชุดเดรสเชิ้ตคุณแม่ - ลูก กระเป๋าสะพาย หมวก และ แมสปิดปากโนนบัวทายเป็นที่สร้างเอกลักษณ์ให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชนบนฐานของนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์และเผยแพร่ให้ชุมชนได้ใช้ประโยชน์

ภาพที่ 6 ผลิตภัณฑ์ต้นแบบกระเป๋าตุ๊กตาผ้าขาวม้าโนนบัวทายเป็นที่สร้างเอกลักษณ์ให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชนบนฐานของนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์และเผยแพร่ให้ชุมชนได้ใช้ประโยชน์

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจที่มีต่อการออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าโนนบัวทายเป็นที่ได้จากตัวแทนกลุ่ม ทอผ้าบ้านป่าตะแบง ตำบลดอนยาวใหญ่ อำเภอโนนแดง

รายการ	ค่าเฉลี่ยความคิดเห็น (\bar{X}) คะแนน	S.D.	แปลความหมาย
1. การออกแบบที่แสดงถึงอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น	4.85	0.35	เห็นด้วยในระดับมากที่สุด
2. การออกแบบที่มีหน้าที่ใช้สอยสะดวกสบาย	4.8	0.35	เห็นด้วยในระดับมากที่สุด
3. การออกแบบที่มีความสวยงาม	4.8	0.39	เห็นด้วยในระดับมากที่สุด
4. การออกแบบที่มีความแข็งแรง	4.81	0.36	เห็นด้วยในระดับมากที่สุด
5. การออกแบบที่เลือกใช้วัสดุได้เหมาะสม	4.8	0.39	เห็นด้วยในระดับมากที่สุด
ภาพรวมของแบบสอบถาม	4.82	0.37	

อภิปรายผลการวิจัย

1. อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของโนนบัวทายในกรณีศึกษา 3 พื้นที่ ได้แก่ อำเภอโนนแดง อำเภอบัวลาย และอำเภอประทาย สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้ กลุ่มทอผ้าโนนบัวทาย ซึ่งประกอบไปด้วยกลุ่มทอผ้าบ้านป่าตะแบง อำเภอโนนแดง กลุ่มทอผ้าหลากสี อำเภอบัวลาย กลุ่มทอผ้าบ้านชลประทาน อำเภอประทาย ทั้ง 3 กลุ่มทอผ้านั้นมีความคล้ายคลึงด้านชาติพันธุ์ ด้านภาษา ด้านประเพณี ศิลปหัตถกรรมและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เนื่องจากทั้ง 3 พื้นที่ อยู่ในเขตอำเภอโนนแดงบัวลาย ประทาย ซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกันตั้งนั้นจึงมีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมด้านภาษา และวัฒนธรรมการทอผ้าเข้ามา โดยกลุ่มทอผ้าทั้ง 3 กลุ่มได้เลือก ลวดลายของผ้าขาวม้า และ ลักษณะทางธรรมชาติของพืชพรรณในท้องถิ่นมาเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเพื่อเป็นแนวทางการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าโนนบัวทาย โดยถอดอัตลักษณ์ออกมาเป็นผ้าขาวม้าลายตารางซึ่งเป็นลายแบบดั้งเดิม มีโครงสร้างสีที่นำมาใช้ในการทอ คือ กลุ่มโทนสีน้ำตาล สีแดง สีม่วง (ลูกหว้า) สีเหลือง และสีขาว ซึ่งเป็นโครงสร้างที่มีเอกลักษณ์ มีความโดดเด่น และ สวยงาม สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุธิษา ศรพรหม และคณะ (2556) ในการออกแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าปักอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ม้ง ผลการวิจัยพบว่า สิ่งถึงอัตลักษณ์ของผ้าปักกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง คือ เนื้อผ้าใยกล้วยง การเขียนเทียน และลายปัก ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ด้านศิลปหัตถกรรมในท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่ได้ทอใช้กันเองในชุมชนและได้ถ่ายทอดจากบรรพบุรุษมาสู่คนรุ่นหลัง ซึ่งสอดคล้องกับผ้าขาวม้าโนนบัวทายที่มีการใช้ลวดลายในการทอเป็นแบบตารางซึ่งเป็นการทอลายแบบดั้งเดิม

2. ผลจากการวิจัยในการพัฒนาแนวคิดในการออกแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าขาวม้าโนนบัวทาย จากการสัมภาษณ์ และการใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มทอผ้าบ้านป่าตะแบง กลุ่มทอผ้าหลากสี กลุ่มทอผ้าบ้านชลประทาน ต้องการพัฒนาแนวคิด โดยการนำผ้าขาวม้าที่มีลวดลายแบบดั้งเดิมซึ่งเป็นลายตาราง และเป็นผ้าขาวม้าที่มีโครงสร้างสีน้ำตาล แดง ม่วง (ลูกหว้า) เหลือง ขาว นำไปออกแบบเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1. กระเป๋าถือ
2. กระเป๋าสตางค์
3. กระเป๋าคาดอก
4. กระเป๋าสะพาย
5. ย៉ามแพพชั่น
6. กระเป๋าตุ๊กตาผ้าขาวม้าที่สามารถปรับเป็นบรรจุภัณฑ์ให้กับผลิตภัณฑ์ผ้าคลุมไหล่ หรือ ผ้าพันคอ
7. ผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าสำหรับตกแต่งกระเป๋า
8. ชุดเดรสเซ็ทคู่แม่ - ลูก
9. หมวก
- และ 10. แมสปิดปาก สอดคล้องกับงานวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ของรจนา จันทราสา (2554) ที่กล่าวถึงการลงพื้นที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการเรียนรู้ร่วมกันกับผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา ซึ่งงานวิจัยชุดนี้สามารถวิเคราะห์แนวทางในการเลือกประเภทของผลิตภัณฑ์ในกลุ่มของสินค้าที่ระลึกออกมาเป็นเกณฑ์ 3 ประการ ได้แก่

1. ชนิดของผลิตภัณฑ์ที่เป็นที่นิยม และเป็นที่ต้องการในตลาด
2. มีความสัมพันธ์กับเอกลักษณ์ของท้องถิ่น
3. กลุ่มสามารถผลิตในเชิงพาณิชย์ได้ โดย

ได้วิเคราะห์และพิจารณาเลือกผลิตภัณฑ์ในกลุ่มของกระเป่าที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาผลิตภัณฑ์หลัก เพื่อส่งเสริมการขายให้กับผลิตภัณฑ์ในส่วนอื่นด้วย

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจต่อผลงานการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าขาวม้าโนนบัวทวาย ให้จากการใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 60 คน ที่มีต่อต้านแบบผลิตภัณฑ์โนนบัวทวายประเภท 1. กระเป่าถือ 2. กระเป่าสตางค์ 3. กระเป่าคาดอก 4. กระเป่าสะพาย 5. ย่อมแพซัน 6. กระเป่าตุ๊กตาผ้าขาวม้าที่สามารถปรับเป็นบรรจุภัณฑ์ให้กับผลิตภัณฑ์ผ้าคลุมไหล่ หรือ ผ้าพันคอ 7. ผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าสำหรับตกแต่งกระเป่า 8. ชุดเดรสเซ็กซี่คุณแม่-ลูก 9. หมวก และ 10. แมสปิดปาก พบว่า ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจด้านการออกแบบ พบว่าการออกแบบที่แสดงถึงอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นมีคะแนนมากที่สุด โดยได้คะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 4.85 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าถึงแม้พื้นที่วิจัยนั้น ๆ อาจไม่มีความโดดเด่นทางด้านสถาปัตยกรรม ลวดลายศิลปกรรมที่โดดเด่นชัดเจน เนื่องจากเป็นที่ ๆ มีความโดดเด่นทางด้านภาษาและวิถีชีวิต และสามารถดึงความเป็นอัตลักษณ์วัฒนธรรมผ่านสี หรือรูปร่างของพืชพรรณที่เกิดอยู่ในท้องถิ่นนั้น สำหรับหรับคะแนนเฉลี่ยด้านความพึงพอใจในลำดับรองลงมาคือด้านการออกแบบที่มีความแข็งแรง ได้คะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 4.81 และ ด้านการออกแบบที่มีหน้าที่ใช้สอยสะดวกสบาย การออกแบบที่มีความสวยงาม และการออกแบบที่เลือกใช้วัสดุได้เหมาะสม ได้คะแนนเฉลี่ยเท่ากันคือ 4.8 สอดคล้องกับชมจันทร์ ดาวเดือน (2558) การพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป่าสตรีจากผ้าทอโบราณ บ้านผาตั้ง จังหวัดอุทัยธานี ได้กล่าวไว้ว่า กลุ่มนักออกแบบและผู้ประกอบการมีความคิดเห็นต่อรูปแบบรูปทรงผลิตภัณฑ์และการจัดวางลายผลิตภัณฑ์กระเป่าสตรีทั้ง 5 ประเภท ตามลักษณะการออกแบบแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การออกแบบรูปทรงผลิตภัณฑ์และการจัดวางลวดลายลงบนผลิตภัณฑ์สตรี โดยผลิตภัณฑ์ที่ด้อยเกิดมาจากการออกแบบที่ดี นักออกแบบต้องคำนึงถึงองค์ประกอบและหลักการออกแบบโดย หลักการออกแบบผลิตภัณฑ์มีอยู่ 9 ประการคือ 1. หน้าที่ใช้สอย 2. ความปลอดภัย 3. ความแข็งแรง 4. ความสะดวกสบายในการใช้งาน 5. ความสวยงาม 6. ราคาพอสมควร 7. การซ่อมแซมง่าย 8. วัสดุและการผลิต 9. การขนส่ง ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นการนำหลักการออกแบบด้านหน้าที่ใช้สอย ความสวยงาม ความแข็งแรง และวัสดุ มาเป็นข้อคำนึงในการพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเพื่อการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าขาวม้าโนนบัวทวาย ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ พบว่า อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมได้มาจากชุกโครสร้างสีที่มาจากสภาพแวดล้อมของพืชพรรณที่มีอยู่ในธรรมชาติดังนี้

ภาพที่ 7 โครงสร้างสีที่สื่อถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมโนนบัวทาย

ในส่วนของแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เหมาะสมต่อการออกแบบภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และเพื่อให้เกิดความยั่งยืนด้านการออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน นักวิจัยควรมีกิจกรรมในการให้ความรู้เพื่อเพิ่มขีดความสามารถให้กับกลุ่มผู้ผลิตผ่านรูปแบบกิจกรรมต้นน้ำ (ที่มาของแหล่งทุน วัตถุดิบ กระบวนการธุรกิจ) กลางน้ำ (กระบวนการแปรรูป กระบวนการเกิดสินค้า) ปลายน้ำ (กระบวนการสินค้าถึงมือผู้ซื้อ) ในส่วนการศึกษาริบทและประวัติศาสตร์ความเป็นมาของพื้นที่วิจัยเพื่อสร้างและหาอัตลักษณ์ให้กับผลิตภัณฑ์นั้น ๆ ควรมองบริบทของพื้นที่โดยรอบในหลากหลายมิติที่มีความเป็นมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันรวมถึงการนำความรู้ด้านหลักการออกแบบไปใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ก็ควรสอดคล้องกับขีดความสามารถในฝีมือแรงงานของกลุ่มผู้ผลิตในชุมชนนั้นด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรมีนโยบายผลักดันและส่งต่อกลไกการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัย และนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปเผยแพร่ ผลิต และทดลองตลาดไปใช้จริง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ผลักดันและส่งผลิตภัณฑ์ พร้อมทั้งเผยแพร่ ผลิต และทดลองตลาดเพื่อให้ตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาการนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปเผยแพร่ ผลิต และทดลองตลาดจริง ขณะเดียวกันควรประยุกต์ใช้องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยมาศึกษาถึงนวัตกรรมเพิ่มมูลค่าให้ผลิตภัณฑ์ทันสมัยและตรงกับความต้องการของในประเทศและต่างประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- กองนโยบายและแผน. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580*. สืบค้น 20 กุมภาพันธ์ 2566, จาก <https://shorturl.asia/BRXww>
- คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ. (2560). *ผ้าขาวม้าท้องถิ่นหัตถศิลป์ไทย คุณค่าและภูมิปัญญาจากอดีตถึงปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ชมจันทร์ ดาวเดือน. (2558). การพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋า สตรีจากผ้าทอโบราณ บ้านผาหัง จังหวัดอุทัยธานี. *วารสารวิชาการศิลปะสถาปัตยกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 6(1), 121-133.
- ฉันทชนก ปะวะละ และณลินี หิมพงษ์. (2563). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าทรงเครื่องของกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ตำบลขนวน อำเภอหนองน้ำคำ จังหวัดขอนแก่น. *Journal of Modern Learning Development*, 5(5), 138-148.
- เพ็ญสุภา สุขคตะ. (2559). *เขมรมองผ้าขาวม้าไทยหรือเทศ?*. สืบค้น 10 กันยายน 2563, จาก https://www.matichonweekly.com/column/article_5028
- รจนา จันทราสา. (2554). *การมีส่วนร่วมของกลุ่มชุมชนในการพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์และตราสัญลักษณ์กล้วย ทอดกรอบบ้านสารภี จังหวัดสมุทรสงครามเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็ง* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สมภพ จันทรประภา. (2526). *อยุธยาอาภรณ์*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *ยุทธศาสตร์ชาติด้านขีดความสามารถ*. สืบค้น 10 มกราคม 2564, จาก <http://nscr.nesdc.go.th>
- สุธิษา ศรพรหม และคณะ. (2556). การศึกษาและออกแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าปักอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ม้ง. *วารสารวิชาการศิลปะสถาปัตยกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 7(2), 111-123.
- อาภรณ์พันธ์ จันทรสว่าง. (2523). *ผ้าขาวม้า: เอกลักษณ์ไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสารนิเทศกองบัญชาการทหารสูงสุด.

การพัฒนาโมเดลเชิงตรรกะสำหรับประเมินระบบคลังข้อสอบมาตรฐาน*
DEVELOPING A LOGIC MODEL FOR EVALUATING THE STANDARDIZED ITEM
BANK SYSTEM

สุพรรณษา หลังประเสริฐ, รัชชกฤษ ธนพัฒน์ดล

Supunsa Langprasert, Ratchakrit Tanapattanadol

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

Sukhothai Thammathirat Open University

Corresponding Author E-mail: Ratchakrit.Tan@stou.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. พัฒนาโมเดลเชิงตรรกะสำหรับประเมินระบบคลังข้อสอบมาตรฐาน 2. ประเมินคุณภาพของโมเดลเชิงตรรกะที่พัฒนาขึ้น วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การพัฒนาโมเดลเชิงตรรกะสำหรับประเมินระบบคลังข้อสอบมาตรฐาน เป็นการพัฒนาโมเดลเชิงตรรกะจากการศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับระบบคลังข้อสอบมาตรฐานของสถาบันอุดมศึกษาตัวอย่าง จำนวน 6 คน ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างแบบปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อสรุปเป็นองค์ประกอบของโมเดลเชิงตรรกะ จากนั้นนำโมเดลเชิงตรรกะที่พัฒนาขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ตรวจสอบความเหมาะสมเพื่อปรับปรุงโมเดลเชิงตรรกะให้สมบูรณ์ ระยะที่ 2 การประเมินคุณภาพของโมเดลเชิงตรรกะที่พัฒนาขึ้น โดยใช้แบบประเมินตามเกณฑ์มาตรฐานของคณะกรรมการประเมินทางการศึกษา ได้แก่ มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม และด้านความถูกต้องซึ่งผู้ประเมิน ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน และผู้บริหารที่มีความเกี่ยวข้องกับการใช้งานระบบคลังข้อสอบมาตรฐาน 2 คน โดยการประเมินดังกล่าวเป็นการประเมินคุณภาพของโมเดลเชิงตรรกะหลังจากที่ได้นำไปทดลองประเมินกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับระบบคลังข้อสอบมาตรฐานของสถาบันอุดมศึกษาตัวอย่าง 31 คน

ผลการวิจัยพบว่า 1. โมเดลเชิงตรรกะสำหรับการประเมินระบบคลังข้อสอบมาตรฐานที่พัฒนาขึ้นมีจำนวนองค์ประกอบที่เหมาะสมแต่ละด้านดังนี้ 1. ด้านปัจจัยนำเข้า 4 องค์ประกอบ 2. ด้านกิจกรรม 6 องค์ประกอบ 3. ด้านผลผลิต 3 องค์ประกอบ 4. ด้านผลลัพธ์ 3 องค์ประกอบ

และ 5. ด้านผลกระทบ 4 องค์ประกอบ และ 2.โมเดลเชิงตรรกะที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพสำหรับนำไปใช้ประเมินระบบคลังข้อสอบมาตรฐาน ตามมาตรฐานการประเมินอยู่ในระดับมากทุกมาตรฐาน โดยมีคะแนนเฉลี่ยของมาตรฐาน ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม และด้านความถูกต้อง เท่ากับ 4.30 4.43 4.35 และ 4.42 ตามลำดับ

คำสำคัญ: การพัฒนาโมเดลเชิงตรรกะ; ระบบคลังข้อสอบมาตรฐาน; การประเมิน

Abstract

Objectives of this research are: 1. To develop a logic model for evaluating the standardized examination questions bank system, and 2. To evaluate the quality of the developed the standardized examination questions bank system. The research process was divided into two phases. Phase 1: Developing a logic model for evaluating the standardized examination questions bank system. This phase involved developing a logic model based on a literature review and interviews with six stakeholders who were associated with the standardized examination item bank system in an educational institution. Data were analyzed through content analysis to summarize the components of the logic model. Subsequently, the developed logic model underwent a review by five qualified experts in a focus group discussion, and their feedbacks were documented using a group discussion record form. Data were then analyzed to refine the logic model. Phase 2: Evaluating the quality of the developed standardized examination item bank system. In this phase, the quality of the developed logic model was assessed after it was tested on 31 stakeholders connected to the standardized examination item bank system of an educational institution. Three qualified evaluators and two relevant administrators evaluated the logic model's suitability. The evaluation covered aspects such as utility, feasibility, propriety, and accuracy, following the evaluation criteria established by the Joint Committee on Standard for Educational Evaluation.

The research findings indicated that: 1. The developed logic model for evaluating the standardized examination item bank system comprised appropriate components in each dimension, including 4 components related to input, 6 components related to activities, 3 components related to outputs, 3 components related to outcomes, and 4 components related to impact; and 2. The developed logic model was of high quality for use in evaluating the standardized examination

item bank system. The evaluation standards were at a very high level, with average scores of 4.30, 4.43, 4.35, and 4.42 for utility, feasibility, propriety, and accuracy, respectively.

Keywords: Developed Logic Model; Standardized Item Bank System; Evaluation

บทนำ

การสอบเป็นวิธีการวัดและประเมินผลการศึกษาที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในสถาบันการศึกษา ซึ่งเครื่องมือหลักที่นิยมใช้ในการวัดและประเมินผลในรูปแบบดังกล่าว คือ แบบทดสอบ ระบบคลังข้อสอบนับเป็นกลไกสำคัญในการทำหน้าที่เป็นแหล่งรวบรวมข้อสอบจำนวนมากสำหรับนำมาสร้างเป็นแบบทดสอบเพื่อใช้ในการสอบในรูปแบบต่าง ๆ นอกจากนี้ระบบคลังข้อสอบยังสามารถช่วยพัฒนาคุณภาพข้อสอบให้มีมาตรฐานตามหลักการวัดและประเมินผล ช่วยให้การดำเนินการเกี่ยวกับการจัดทำแบบทดสอบมีความสะดวกรวดเร็ว สามารถจัดและเก็บสืบค้นได้อย่างเป็นระบบ ช่วยประหยัดเวลาและลดภาระในการออกข้อสอบใหม่ รวมถึงการลดค่าใช้จ่ายในการสร้างข้อสอบใหม่ได้อีกด้วย (สุदारัตน์ ทวลมุกดา, 2563) จากความสำคัญและประโยชน์ของระบบคลังข้อสอบ ส่งผลให้ในปัจจุบันมีหน่วยงานทางการศึกษาระดับชาติหลายหน่วยงานได้พัฒนาระบบคลังข้อสอบขึ้นมาใช้งาน เช่น การพัฒนาระบบคลังข้อสอบมาตรฐานออนไลน์ โดยสำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกทำข้อสอบผ่านระบบการทดสอบออนไลน์ การพัฒนาระบบคลังข้อสอบสำหรับจัดเก็บข้อสอบ O-NET เพื่อให้สถานศึกษาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องนำไปใช้วางแผนและพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนรวมถึงยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้ดียิ่งขึ้น โดยสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) รวมทั้งมีนักวิชาการได้พัฒนาระบบคลังข้อสอบเพื่อใช้งานกับข้อสอบเฉพาะด้าน เช่น การพัฒนาคลังข้อสอบความรู้พื้นฐานทางพลศึกษา (ณพงษ์ ร่มแก้ว และคณะ, 2564) การพัฒนาคลังข้อสอบความรู้พื้นฐานความเป็นครู (สุรางรัตน์ ราช่อง และคณะ, 2563) การพัฒนาคลังข้อสอบวัดทักษะการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ประยุกต์ (ศรายุทธ ปลัดทอง, 2562) เป็นต้น นอกจากนี้ที่กล่าวมายังมีสถาบันอุดมศึกษาบางแห่งได้ดำเนินการพัฒนาระบบคลังข้อสอบมาตรฐานขึ้นมาใช้งานด้านการวัดและประเมินผลการศึกษาของผู้เรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบทดสอบให้มีคุณภาพตามหลักการวัดและประเมินผล ลดภาระและค่าใช้จ่ายในการออกข้อสอบใหม่ โดยระบบคลังข้อสอบมาตรฐานดังกล่าวสามารถแบ่งได้เป็น 2 องค์ประกอบหลัก คือ 1. การดำเนินการของกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับระบบคลังข้อสอบมาตรฐาน เช่น การจัดทำข้อสอบและแบบทดสอบที่มีคุณภาพ การจัดเก็บและสืบค้นแบบทดสอบอย่างเป็นระบบ รวมถึงการวิเคราะห์คุณภาพข้อสอบ และ 2. ระบบคอมพิวเตอร์สนับสนุนการดำเนินการของคลังข้อสอบ โดยข้อสอบที่ดำเนินการภายใต้ระบบและกลไกของระบบคลัง

ข้อสอบมาตรฐานข้างต้น จะเป็นข้อสอบที่ใช้วัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ประจำทุกภาคการศึกษา ของทุกชุดวิชาที่เปิดสอนในสถาบันการศึกษาดังกล่าว (สำนักทะเบียนและวัดผล, 2559)

ประเด็นสำคัญประการหนึ่ง ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้เกี่ยวข้องต้องดำเนินการกับระบบคลัง ข้อสอบมาตรฐานที่พัฒนาขึ้นใช้งาน คือ การประเมินเพื่อตรวจสอบและตัดสินประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพของกระบวนการทำงาน รวมถึงเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ที่เกี่ยวข้องเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทราบถึงจุดที่ควรปรับปรุงหรือพัฒนา เนื่องจากการดำเนินงานระบบคลัง ข้อสอบดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับงานด้านการวัดและประเมินผลเพื่อวัดระดับความรู้หรือ ตัดสินผลการเรียนประจำภาคการศึกษาของผู้เรียน ซึ่งนับเป็นภาระงานที่มีความสำคัญที่ต้อง ดำเนินการด้วยความละเอียดรอบคอบทุกขั้นตอน หากเกิดข้อผิดพลาดจากกระบวนการทำงาน ส่วนใดส่วนหนึ่ง ย่อมส่งผลให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการวัดและประเมินผลของผู้สอบโดยตรง ดังนั้น การประเมินระบบคลังข้อสอบมาตรฐานดังกล่าวจึงเป็นการมุ่งเน้นประเมินกระบวนการ ดำเนินงาน และองค์ประกอบแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเป็นหลัก เพื่อให้การดำเนินงาน ของระบบคลังข้อสอบมาตรฐานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอยู่เสมอ ซึ่งการประเมินดังกล่าว มีความสอดคล้องกับ แนวคิดโมเดลเชิงตรรกะหรือโมเดลเชิงเหตุผล (Logic Model) ที่มีรูปแบบ เชิงระบบที่แสดงด้วยแผนภาพความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำเข้า (Input) กิจกรรม (Activities) ผลผลิต (Output) ผลลัพธ์ (Outcomes) และผลกระทบ (Impact) ที่ให้ความสำคัญกับการ ประเมินกระบวนการหรือขั้นตอนการดำเนินงานของโครงการ (กมลชนก วุฒินญาโณ, 2562) และ สอดคล้องกับ (W.K. Kellogg Foundation, 2004) ได้กล่าวว่า โมเดลเชิงตรรกะ เป็นระบบและ แผนภาพที่แสดงและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของทรัพยากรที่มีอยู่ กิจกรรมที่ วางแผน และผลลัพธ์ที่คาดหวังไว้ ซึ่งอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ ดังนั้น จากบริบทความจำเป็นใน การประเมินระบบคลังข้อสอบมาตรฐาน และแนวคิดโมเดลเชิงตรรกะข้างต้น ผู้วิจัยคาดว่าโมเดล เชิงตรรกะจึงมีความเหมาะสมในการนำมาประยุกต์ใช้เป็นโมเดลการประเมินสำหรับประเมิน ระบบคลังข้อสอบมาตรฐานได้ เนื่องจากระบบคลังข้อสอบมาตรฐานมีลักษณะการดำเนินงาน ของระบบในรูปแบบกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำข้อสอบและแบบทดสอบให้ เป็นไปตามหลักการวัดและประเมินผลการศึกษาที่มีมาตรฐาน จึงมีความสอดคล้องกับแนวคิด การประเมินโมเดลเชิงตรรกะดังกล่าว

จากความสำคัญจากระบบคลังข้อสอบมาตรฐาน ความสำคัญของการประเมินระบบคลัง ข้อสอบมาตรฐาน และสาระสำคัญของแนวคิดโมเดลเชิงตรรกะที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น ทำให้ได้ สารสนเทศนำไปสู่การพัฒนาแนวคิดการประเมินเพื่อนำไปใช้ในการประเมินระบบคลังข้อสอบ มาตรฐาน ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาโมเดลเชิงตรรกะเพื่อใช้ในการประเมินระบบคลัง ข้อสอบมาตรฐาน ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ ปัจจัยนำเข้า กิจกรรม ผลผลิต ผลลัพธ์ และ ผลกระทบของระบบคลังข้อสอบมาตรฐาน โดยระบบคลังข้อสอบมาตรฐานที่นำมาใช้เป็น ตัวอย่างสำหรับดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นระบบคลังข้อสอบมาตรฐานของสถาบันอุดมศึกษาแห่ง

หนึ่งซึ่งมีการพัฒนาระบบคลังข้อสอบมาตรฐานขึ้นเพื่อใช้งานด้านการวัดและประเมินผล การศึกษามาอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 10 ปี ซึ่งผลการวิจัยที่ได้คาดว่าจะสามารถ นำไปประยุกต์ใช้ประเมินระบบคลังข้อสอบและระบบอื่น ๆ ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับระบบคลัง ข้อสอบมาตรฐานที่นำเสนอในงานวิจัยนี้ได้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาโมเดลเชิงตรรกะสำหรับประเมินระบบคลังข้อสอบมาตรฐาน
2. เพื่อประเมินคุณภาพของโมเดลเชิงตรรกะสำหรับประเมินระบบคลังข้อสอบ มาตรฐานที่พัฒนาขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้
ระยะที่ 1 การพัฒนาโมเดลเชิงตรรกะสำหรับการประเมินระบบคลังข้อสอบมาตรฐาน การวิจัยในระยะนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาโมเดลเชิงตรรกะสำหรับประเมินระบบคลังข้อสอบ มาตรฐาน ซึ่งการพัฒนาโมเดลเชิงตรรกะดังกล่าวมีการดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องดังนี้
ขั้นตอนการพัฒนาโมเดลเชิงตรรกะ

1. พัฒนาโมเดลเชิงตรรกะสำหรับประเมินระบบคลังข้อสอบมาตรฐาน (ฉบับร่าง) จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับระบบคลังข้อสอบมาตรฐาน และเอกสารทฤษฎีและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโมเดลเชิงตรรกะ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ดังกล่าวมาสังเคราะห์เพื่อจัดทำร่างองค์ประกอบของโมเดลเชิงตรรกะสำหรับการประเมินระบบ คลังข้อสอบมาตรฐานในบริบทของ ปัจจัยนำเข้า กิจกรรม ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบ ของการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับระบบคลังข้อสอบมาตรฐาน

2. สัมภาษณ์ผู้ที่ปฏิบัติงานหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวข้องกับระบบคลังข้อสอบ มาตรฐานของสถาบันอุดมศึกษาตัวอย่าง จำนวน 6 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับนำไปใช้พัฒนา โมเดลเชิงตรรกะ

3. นำผลจากการสัมภาษณ์ผู้ที่ปฏิบัติงานหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวข้องกับระบบคลัง ข้อสอบมาตรฐาน มาวิเคราะห์ร่วมกับร่างองค์ประกอบของโมเดลเชิงตรรกะสำหรับการประเมิน ระบบคลังข้อสอบมาตรฐานในข้อที่ 1 แล้วนำผลการวิเคราะห์ที่ได้มาปรับปรุง เพื่อพัฒนาโมเดล เชิงตรรกะสำหรับประเมินระบบคลังข้อสอบมาตรฐาน (ฉบับร่าง) ให้สอดคล้องกับทั้งเอกสาร และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง กับระบบคลังข้อสอบมาตรฐาน

4. ตรวจสอบความเหมาะสมของโมเดลเชิงตรรกะสำหรับประเมินระบบคลังข้อสอบ มาตรฐาน (ฉบับร่าง) โดยการจัดประชุมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ร่วมกับ

ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ให้พิจารณาในประเด็นดังต่อไปนี้ 1. ความครบถ้วน และความถูกต้องของเนื้อหาในโมเดลเชิงตรรกะเมื่อเทียบกับการดำเนินงานเกี่ยวกับระบบคลังข้อสอบมาตรฐาน 2. ความเป็นเหตุเป็นผลของแต่ละกระบวนการของระบบคลังข้อสอบมาตรฐานที่เชื่อมโยงหรือเกี่ยวข้องกันในโมเดลเชิงตรรกะ และ 3. ความเป็นไปได้ในการนำโมเดลเชิงตรรกะไปใช้ประเมินระบบคลังข้อสอบมาตรฐานของสถาบันอุดมศึกษาตัวอย่าง

5. ปรับปรุงโมเดลเชิงตรรกะสำหรับประเมินระบบคลังข้อสอบมาตรฐานของ (ฉบับร่าง) ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้เป็นโมเดลเชิงตรรกะสำหรับประเมินระบบคลังข้อสอบมาตรฐานฉบับสมบูรณ์

ระยะที่ 2 การประเมินคุณภาพของโมเดลเชิงตรรกะที่พัฒนาขึ้น

การวิจัยในระยะนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินคุณภาพของโมเดลเชิงตรรกะสำหรับประเมินระบบคลังข้อสอบมาตรฐานที่พัฒนาขึ้น โดยการประเมินดังกล่าวเป็นการประเมินคุณภาพของโมเดลเชิงตรรกะหลังจากที่ได้นำไปทดลองประเมินระบบคลังข้อสอบมาตรฐานของสถาบันอุดมศึกษาตัวอย่างเสร็จสิ้นแล้ว เพื่อตัดสินใจว่าโมเดลเชิงตรรกะที่พัฒนาขึ้นดังกล่าวมีคุณภาพในการนำไปใช้ประเมินระบบคลังข้อสอบมาตรฐานระดับใด ซึ่งขั้นตอนการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ข้างต้น ดังนี้

1. นำโมเดลเชิงตรรกะฉบับสมบูรณ์ที่ได้จากการพัฒนาโมเดลในระยะที่ 1 ไปออกแบบกรอบการประเมินระบบคลังข้อสอบมาตรฐาน พร้อมทั้งระบุรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบของกรอบการประเมิน ซึ่งประกอบด้วย 1. ประเด็นการประเมิน ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า กิจกรรม ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบ 2. วัตถุประสงค์การประเมิน 3. ตัวบ่งชี้การประเมิน 4. วิธีการประเมิน 5. ผู้ให้ข้อมูล 6. เครื่องมือการประเมิน 7. การวิเคราะห์ข้อมูล และ 8. เกณฑ์การประเมิน

2. นำกรอบการประเมินที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบความเหมาะสม โดยการจัดประชุมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ให้พิจารณาความเหมาะสมในประเด็นดังต่อไปนี้ 1. ความสอดคล้องของกรอบการประเมินกับโมเดลเชิงตรรกะที่พัฒนาขึ้น และ 2. ความเหมาะสมของรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบของกรอบการประเมินว่าเมื่อนำไปประเมินระบบคลังข้อสอบมาตรฐานแล้วผลการประเมินสามารถสะท้อนประสิทธิภาพของระบบคลังข้อสอบมาตรฐานได้หรือไม่

3. นำกรอบการประเมินที่ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมและปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ไปทดลองประเมินกับระบบคลังข้อสอบมาตรฐานของสถาบันอุดมศึกษาตัวอย่าง

4. สรุปผลประเมินจากการทดลองประเมินระบบคลังข้อสอบมาตรฐานของสถาบันอุดมศึกษาตัวอย่าง

5. ประเมินคุณภาพของโมเดลเชิงตรรกะที่พัฒนาขึ้นหลังนำไปใช้ทดลองประเมินระบบคลังข้อสอบมาตรฐาน ในประเด็นต่าง ๆ ตามเกณฑ์มาตรฐานการประเมินคุณภาพโมเดลจำนวน 4 ด้านของ Joint Committee on Standard for Educational Evaluation ได้แก่ มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ มาตรฐานด้านความเหมาะสม และ มาตรฐานด้านความถูกต้อง (Stufflebeam, 1994) โดยการจัดประชุมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวเป็นการแสดงให้เห็นถึงกระบวนการตรวจสอบความเหมาะสมของโมเดลการประเมินที่พัฒนาขึ้นว่ามีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ประเมินได้จริงหรือไม่

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ระยะที่ 1 ได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับพัฒนาโมเดลเชิงตรรกะ จำนวน 6 คน คือ ผู้ที่ปฏิบัติงานหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวข้องกับระบบคลังข้อสอบมาตรฐานของสถาบันอุดมศึกษาตัวอย่างมาไม่น้อยกว่า 5 ปี ประกอบด้วย 1) หัวหน้าหน่วยจัดทำแบบทดสอบ 2) หัวหน้าหน่วยวิเคราะห์ข้อสอบ 3) หัวหน้าหน่วยคลังข้อสอบ 4) หัวหน้าศูนย์วิชาการและประเมินผล 5) หัวหน้าศูนย์วิจัยและพัฒนาแบบทดสอบ และ 6) ผู้อำนวยการสำนักทะเบียนและวัดผล

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับตรวจสอบความเหมาะสมของโมเดลเชิงตรรกะ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย 1) อาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 1 คน 2) ผู้พัฒนาระบบคลังข้อสอบมาตรฐานหรือผู้ดูแลระบบคลังข้อสอบมาตรฐานของสถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่ง จำนวน 2 คน 3) หัวหน้าศูนย์วิจัยและพัฒนาแบบทดสอบของสถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่ง จำนวน 1 คน และ 4) อาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาโมเดลเชิงตรรกะสำหรับประเมินผลโครงการต่าง ๆ จำนวน 1 คน

ระยะที่ 2 ได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในขั้นตอนการตรวจสอบความเหมาะสมของกรอบการประเมิน จำนวน 5 คน ประกอบด้วย 1. อาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 1 คน 2. ผู้พัฒนาระบบคลังข้อสอบมาตรฐานหรือผู้ดูแลระบบคลังข้อสอบมาตรฐานของสถาบันอุดมศึกษาตัวอย่าง จำนวน 2 คน 3. หัวหน้าศูนย์วิจัยและพัฒนาแบบทดสอบของสถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่ง จำนวน 1 คน และ 4. อาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการประเมินผลโดยใช้โมเดลเชิงตรรกะ จำนวน 1 คน

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในขั้นตอนการนำกรอบการประเมินที่สร้างขึ้นจากโมเดลเชิงตรรกะไปทดลองประเมินระบบคลังข้อสอบมาตรฐาน คือ ผู้ที่ปฏิบัติงานหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวข้องกับระบบคลังข้อสอบมาตรฐานของสถาบันอุดมศึกษาตัวอย่าง จำนวน 31 คน

3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในขั้นตอนการประเมินความเหมาะสมของการนำโมเดลเชิงตรรกะที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในการประเมินระบบคลังข้อสอบมาตรฐาน จำนวน 5 คน ประกอบด้วย 1. อาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 3 คน 2. ผู้บริหารที่มีความเกี่ยวข้องกับระบบคลังข้อสอบมาตรฐานของสถาบันอุดมศึกษาตัวอย่าง จำนวน 2 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ระยะที่ 1 ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างแบบปลายเปิด และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และระยะที่ 2 ได้แก่ กรอบการประเมินฯ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และแบบประเมินความเหมาะสมของการใช้โมเดลเชิงตรรกะในการประเมินระบบคลังข้อสอบมาตรฐาน ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยระยะที่ 1 ดำเนินการดังนี้

1. ประสานงานกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกกลุ่ม เพื่อติดต่อขอเก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมทั้งนัดหมายวันเวลา และสถานที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. จัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย
3. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยตามวัน เวลา และสถานที่ที่ได้นัดหมายด้วยวิธีการสัมภาษณ์ และวิธีการสนทนากลุ่ม

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยระยะที่ 2 ดำเนินการดังนี้

1. ประสานงานกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกกลุ่ม เพื่อติดต่อขอเก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมทั้งนัดหมายวันเวลา และสถานที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. จัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย
3. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยตามวัน เวลา และสถานที่ที่ได้นัดหมายด้วยวิธีการสัมภาษณ์ และวิธีการสนทนากลุ่ม

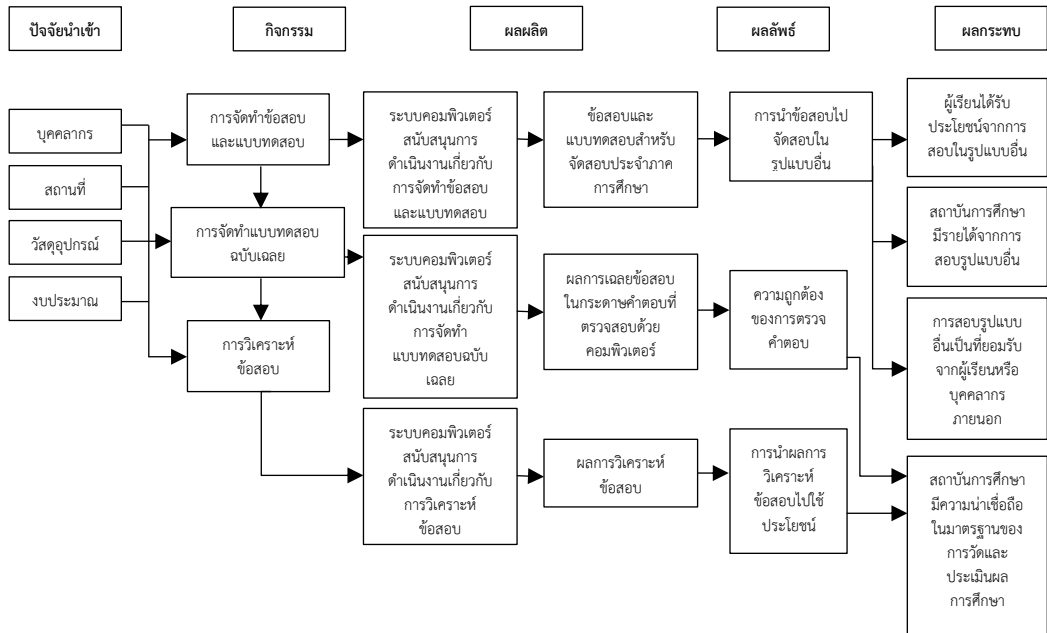
5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และระยะที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบบันทึกการสนทนากลุ่มจะใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในขณะที่การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินความเหมาะสมของการใช้โมเดลเชิงตรรกะในการประเมินระบบคลังข้อสอบมาตรฐาน วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยระยะที่ 1 ผลการพัฒนาโมเดลเชิงตรรกะสำหรับประเมินระบบคลังข้อสอบมาตรฐาน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดลเชิงตรรกะสำหรับประเมินระบบคลังข้อสอบมาตรฐาน

จากภาพที่ 1 สามารถสรุปองค์ประกอบของโมเดลเชิงตรรกะสำหรับประเมินระบบคลังข้อสอบมาตรฐาน ได้ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ บุคลากร สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และงบประมาณ

2. องค์ประกอบด้านกิจกรรม สามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1. การดำเนินการของกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับระบบคลังข้อสอบมาตรฐาน ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การจัดทำข้อสอบและแบบทดสอบ การจัดทำแบบทดสอบฉบับเฉลย และการวิเคราะห์ข้อสอบ 2. ระบบคอมพิวเตอร์สนับสนุนการดำเนินการของกระบวนการ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ระบบคอมพิวเตอร์สนับสนุนการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดทำข้อสอบและแบบทดสอบ ระบบคอมพิวเตอร์สนับสนุนการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดทำแบบทดสอบฉบับเฉลย และระบบคอมพิวเตอร์สนับสนุนการดำเนินงานเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อสอบ

3. องค์ประกอบด้านผลผลิต ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ข้อสอบและแบบทดสอบสำหรับจัดสอบประจำภาคการศึกษา เฉลยข้อสอบในกระดาษคำตอบที่ตรวจด้วยคอมพิวเตอร์ และผลการวิเคราะห์ข้อสอบ

4. องค์ประกอบด้านผลลัพธ์ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การนำข้อสอบไปจัดสอบในรูปแบบอื่น (เช่น การสอบด้วยระบบทดสอบอิเล็กทรอนิกส์ (e-Testing) ความถูกต้องของการตรวจคำตอบ และการนำผลการวิเคราะห์ข้อสอบไปใช้ประโยชน์

5. องค์ประกอบด้านผลกระทบ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการสอบในรูปแบบอื่น สถาบันการศึกษามีรายได้จากการจัดสอบรูปแบบอื่น การจัดสอบรูปแบบอื่นเป็นที่ยอมรับจากผู้เรียนหรือบุคคลภายนอก และสถาบันการศึกษามีความน่าเชื่อถือในมาตรฐานของการวัดประเมินผลการศึกษา

2. ผลการวิจัยระยะที่ 2 ผลการประเมินคุณภาพของโมเดลเชิงตรรกะสำหรับประเมินระบบคลังข้อสอบมาตรฐาน แสดงได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินคุณภาพของโมเดลเชิงตรรกะสำหรับประเมินระบบคลังข้อสอบมาตรฐาน

มาตรฐานการประเมิน	ค่าสถิติพื้นฐาน		
	Mean	SD	ระดับ
มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ (Utility)	4.30	0.56	มาก
มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ (Feasibility)	4.43	0.50	มาก
มาตรฐานด้านความเหมาะสม (Propriety)	4.35	0.67	มาก
มาตรฐานด้านความถูกต้อง (Accuracy)	4.42	0.54	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าโมเดลเชิงตรรกะที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพในการนำไปใช้ประเมินระบบคลังข้อสอบมาตรฐาน ตามมาตรฐานการประเมิน ด้านความเป็นประโยชน์ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม และด้านความถูกต้องในระดับมากทุกมาตรฐาน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาโมเดลเชิงตรรกะสำหรับประเมินระบบคลังข้อสอบมาตรฐาน พบว่า 1. องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้าประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ซึ่งสอดคล้องกับ นริสรา หรัยพิมาย (2560) กล่าวว่า ปัจจัยที่ส่งให้การดำเนินการโครงการประสบความสำเร็จ ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ ทรัพยากรอื่น ๆ สื่อ และวัสดุอุปกรณ์ และรวมถึงสถานที่ จัดกิจกรรม 2. องค์ประกอบด้านกิจกรรม สามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ การดำเนินการของกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับระบบคลังข้อสอบมาตรฐาน และระบบคอมพิวเตอร์สนับสนุนการดำเนินการของกระบวนการ ซึ่งสอดคล้องกับ สุดารัตน์ หวลมุกดา (2563) กล่าวว่า คลังข้อสอบเมื่อใช้ร่วมกับโปรแกรมคอมพิวเตอร์สามารถช่วยพัฒนาข้อสอบและการทดสอบให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น 3. องค์ประกอบด้านผลผลิตประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ 4. องค์ประกอบด้านผลลัพธ์

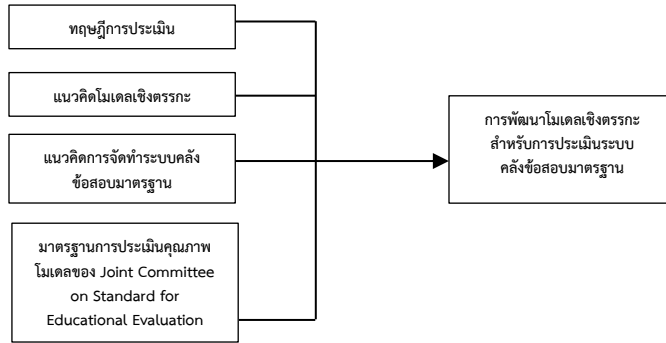

ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ 5. องค์ประกอบด้านผลกระทบประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ โดยองค์ประกอบด้านผลผลิต ด้านผลลัพธ์ และด้านผลกระทบดังกล่าว เป็นผลเกิดขึ้นสืบเนื่อง เป็นทอด ๆ และมีความเฉพาะเจาะจงตามบริบทของระบบคลังข้อสอบมาตรฐาน นอกจากนี้ผลการพัฒนาโมเดลเชิงตรรกะสำหรับประเมินระบบคลังข้อสอบมาตรฐานในภาพรวม พบว่า ผลจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง และผลจากการสัมภาษณ์ผู้ที่ปฏิบัติงานหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวข้องกับระบบคลังข้อสอบมาตรฐาน มีข้อมูลทั้ง 2 ส่วนสอดคล้องตรงกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของกมลชนก วุฒินุญาโณ (2562) ที่มีข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์ เพื่อนำมาพัฒนาโมเดลเชิงตรรกะตรงกัน สะท้อนให้เห็นว่า การดำเนินการเกี่ยวกับระบบคลังข้อสอบมาตรฐานมีขั้นตอนการดำเนินงานที่มีหลักการวัดและประเมินผลการศึกษารองรับ รวมทั้งมีคู่มือหรือแนวทางการปฏิบัติงานที่ชัดเจน

2. ผลการประเมินคุณภาพของโมเดลเชิงตรรกะที่พัฒนาขึ้นหลังนำไปใช้ทดลองประเมินระบบคลังข้อสอบมาตรฐาน พบว่าโมเดลเชิงตรรกะที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพตามมาตรฐานการประเมิน ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม และด้านความถูกต้องในระดับมากทุกมาตรฐาน สะท้อนให้เห็นว่าโมเดลเชิงตรรกะที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพในการนำไปใช้ประเมินระบบคลังข้อสอบมาตรฐานได้จริง รวมถึงสารสนเทศที่ได้จากการประเมินมีประโยชน์เพียงพอที่ผู้เกี่ยวข้องสามารถนำไปปรับปรุงและพัฒนาคลังข้อสอบมาตรฐานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณดี แสงประทีปทอง และคณะ (2565) ที่ได้ประเมินคุณภาพของรูปแบบการวัดและประเมินการเรียนรู้ในสถานศึกษาที่ส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของมาตรฐานการศึกษาของชาติของชาติ พ.ศ. 2561 โดยมีผลประเมินด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม และด้านความถูกต้องในระดับมากทุกมาตรฐาน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของชวนนท์ จันทร์สุข และคณะ (2560) ที่ได้ประเมินคุณภาพรูปแบบประเมินสมรรถนะด้านการดูแลอย่างเอื้ออาทรของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาล สังกัดสถาบันพระบรมราชชนกตามมาตรฐานการประเมิน ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม และด้านความถูกต้อง พบว่า คุณภาพรูปแบบการประเมินดังกล่าวอยู่ในระดับที่สามารถนำรูปแบบประเมินฯ ไปใช้จริงได้

องค์ความรู้จากการวิจัย

โมเดลเชิงตรรกะที่พัฒนาขึ้นสำหรับประเมินระบบคลังข้อสอบมาตรฐาน เป็นโมเดลที่สามารถประเมินได้ทั้งกระบวนการดำเนินงานของระบบคลังข้อสอบ ระบบคอมพิวเตอร์ที่สนับสนุนการดำเนินงานฯ และองค์ประกอบอื่นที่เกี่ยวข้องตามที่ระบุไว้ในโมเดลเชิงตรรกะ ซึ่งการพัฒนาโมเดลเชิงตรรกะอาศัยการบูรณาการองค์ความรู้ร่วมกัน 4 ด้าน ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 2 องค์ความรู้ทั้ง 4 ด้านได้แก่ 1. ทฤษฎีการประเมิน ประกอบด้วย การกำหนดประเด็นการประเมิน การกำหนดตัวบ่งชี้ และการกำหนดเกณฑ์การประเมิน 2. แนวคิดการจัดทำระบบคลังข้อสอบมาตรฐาน ประกอบด้วย ขั้นตอนการพัฒนาาระบบคลังข้อสอบมาตรฐาน และระบบคอมพิวเตอร์ที่สนับสนุนการดำเนินงานเกี่ยวกับคลังข้อสอบ 3. แนวคิดโมเดลเชิงตรรกะ ประกอบด้วย รูปแบบเชิงระบบที่แสดงด้วยแผนภาพความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำเข้า กิจกรรม ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบ และ 4. มาตรฐานการประเมินคุณภาพโมเดลฯ ประกอบด้วยมาตรฐาน ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม และด้านความถูกต้อง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการดำเนินงานของระบบคลังข้อสอบมาตรฐานควรจัดทำนโยบายสำหรับการประเมินระบบคลังข้อสอบมาตรฐาน พร้อมทั้งนำผลการประเมินไปใช้ปรับปรุงหรือพัฒนาระบบคลังมาตรฐาน ให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผลอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากระบบดังกล่าวเป็นระบบที่มีความสำคัญต่อมาตรฐานด้านการวัดและประเมินผลการศึกษาของสถาบัน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

โมเดลเชิงตรรกะ กรอบการประเมิน และแนวทางการประเมินที่ได้จากงานวิจัยนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ประเมินระบบคลังข้อสอบมาตรฐานของสถาบันการศึกษา หรือองค์กรต่าง ๆ ได้ หรือประยุกต์ใช้ในการประเมินระบบอื่น ๆ ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับระบบคลังข้อสอบมาตรฐาน เช่น ระบบทะเบียนนักศึกษา ระบบคลังหน่วยกิต หรือระบบบริการทางวิชาการ ลักษณะอื่น ๆ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. พัฒนาโมเดลเชิงตรรกะสำหรับประเมินระบบอื่น ๆ ที่ให้บริการทางการศึกษา เช่น ระบบทะเบียนนักศึกษา ระบบคลังหน่วยกิต ระบบการดำเนินงานของห้องสมุด เป็นต้น
2. พัฒนารอบมาตรฐานการประเมินที่มีความเฉพาะต่อการประเมินโมเดลเชิงตรรกะ

เอกสารอ้างอิง

- กมลชนก วุฒิญาโณ และคณะ. (2563). การพัฒนาโมเดลเชิงตรรกะสำหรับประเมินกระบวนการประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานภาครัฐแห่งหนึ่งโดยประยุกต์ใช้มาตรฐานการประเมินอภิमान. *วารสารวิธีวิทยาการวิจัย*, 33(2), 167-180.
- ชวนนท์ จันทร์สุข และคณะ. (2560). การพัฒนารูปแบบประเมินสมรรถนะด้านการดูแลอย่างเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาล สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก. *วารสารการพยาบาลและการศึกษา*, 10(2), 71-87.
- ณพงษ์ ร่มแก้ว และคณะ. (2564). การประยุกต์ใช้ทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบในการพัฒนาคลังข้อสอบความรู้พื้นฐานทางพลศึกษา. *วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 27(2), 82-98.
- นริศรา ห่อทัยพินาย. (2560). การประเมินโครงการการจัดการเรียนการสอนแบบสะเต็มศึกษาโดยใช้โมเดลเชิงตรรกะ กรณีศึกษาโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุดารัตน์ หวลมุกดา. (2563). คลังข้อสอบ. *วารสารการวัดผลการศึกษา*, 26(1), 33-46.
- สุรางรัตน์ ราช่อง และคณะ. (2563). การพัฒนาค้างข้อสอบความรู้พื้นฐานความเป็นครูสำหรับครูปฐมวัยด้วยทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ 4 พารามิเตอร์. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 31(3), 52-67.
- สำนักทะเบียนและวัดผล. (2559). *คู่มือการวัดและประเมินผลในระบบการศึกษาทางไกลสำหรับหลักสูตรระดับปริญญาตรี*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ศรายุทธ ปลัดทอง. (2562). การพัฒนาค้างข้อสอบการวัดทักษะการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ประยุกต์. *วารสารปัญญาภิวัฒน์*, 11(2), 234-243.
- วรรณดี แสงประทีปทอง และคณะ. (2565). รูปแบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาที่ส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561. *วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ.*, 15(1), 202-216.
- Stufflebeam, D. L. (1994). Empowerment evaluation, objectives evaluation, and evaluation standards: Where the future of evaluation should not go and where it need to go. *Evaluation Practice*, 15(3), 321-338.

W.K. Kellogg Foundation (U.S.). (2004). *Logic Model development guide*. Battle Creek (MI). USA: W.K. Kellogg Foundation.

กลยุทธ์การบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1*

MANAGEMENT STRATEGY TOWARDS EXCELLENCE OF SCHOOL UNDER
THE OFFICE OF KALASIN PRIMARY EDUCATION AREA 1

สุธรรม ธรรมทัศนานนท์, เสน่ห์ คำสมหมาย

Sutum Tummatasananon, Sanae Komsommai

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Sripatum University

Corresponding Author E-mail: Sutum011728@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการ จำนวน 181 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น 2. สร้างกลยุทธ์การบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการ จำนวน 6 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน เท่ากับ 0.91 มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์ เท่ากับ 0.95 แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามประเมินกลยุทธ์ มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความเหมาะสม เท่ากับ 0.95 มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเป็นไปได้อีก เท่ากับ 0.97 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น PNI Modified

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ความต้องการจำเป็น ได้แก่ ด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์ ด้านการนำองค์กร ด้านนักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ด้านบุคลากร ด้านผลลัพธ์ ด้านการวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ ด้านกระบวนการปฏิบัติงาน ตามลำดับ 2. กลยุทธ์การบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1

ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์หลัก ดังนี้ 1. การวางแผนกลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศ 2. พัฒนาบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ 3. เสริมสร้างกระบวนการปฏิบัติงาน 4. มุ่งสร้างคุณภาพผู้เรียนให้เกิดประสิทธิผล ผลการประเมิน ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: กลยุทธ์; การบริหารความเป็นเลิศ; ประถมศึกษาภาคพื้นดิน

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the current condition, desirable condition and necessary needs of management towards the excellence of School Under the Office of Kalasin Primary Education Area 1. Samples for the research were administrators and Academic Head Teacher 181 persons by Stratified Random Sampling. 2. To set a management strategy towards the excellence of School Under the Office of Kalasin Primary Education Area 1. Key Informants for interviewing were school administrators and teachers, head of academic department, 6 people and 9 experts by purposefully selected. The tools used for data collection were questionnaires with the confidence value of the current condition questionnaire was 0.91 and the confidence value of the desirable condition questionnaire was 0.95, interview form and a Strategy assessment form suitability confidence questionnaire was 0.95, possibility confidence questionnaire was 0.97. Data were analyzed by using statistics percentage, mean, standard deviation. and analyze the priorities of the necessary needs with the PNI Modified Index.

The results were as follows: 1. The current condition was at medium level, The desirable conditions were at highest level. The needs were arranged in the following order: Strategic planning, organization leadership, students and stakeholders, personnel, outcome, measurement, analysis, and knowledge management in the operational process, respectively. 2. Management strategy towards the excellence of School Under the Office of Kalasin Primary Education Area 1 consisted of 4 main strategies, namely 1. Strategic Planning Strategies for Excellence, 2. Effective personnel development strategies, 3. Strategies for enhancing operational processes; and 4. Strategies aimed at building quality learners to be effective, assessment results, suitability, possibility, by overall, were at the highest level accordingly.

Keywords: Strategy; Management Towards Excellence; Kalasin Primary Education

บทนำ

การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ เป็นกระบวนการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาโรงเรียนในด้านต่าง ๆ ให้มีมาตรฐานยกระดับความสำเร็จตามเป้าหมายโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดความคุ้มค่า มีความโดดเด่น เป็นที่พึงพอใจและยอมรับของผู้เกี่ยวข้อง สามารถเป็นแบบอย่างแก่องค์กรอื่นได้ รวมทั้งสามารถดำรงคุณภาพไว้ได้อย่างยั่งยืน (สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2560) ช่วยในการสร้างศักยภาพการแข่งขัน เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงจากสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร ส่งผลให้องค์กรมีการพัฒนาที่ยั่งยืนและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันได้ ทั้งนี้ยังสามารถเป็นแบบอย่างในวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศอีกด้วย ช่วยในการสร้างศักยภาพการแข่งขัน เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงจากสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร ส่งผลให้องค์กรมีการพัฒนาที่ยั่งยืนและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันได้ ทั้งนี้ยังสามารถเป็นแบบอย่างในวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศอีกด้วย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2557; สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2560) โดยมีองค์ประกอบการบริหารสู่ความเป็นเลิศ ประกอบด้วย 1. การนำองค์กร 2. การวางแผนเชิงกลยุทธ์ 3. นักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 4. การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ 5. บุคลากร 6. กระบวนการปฏิบัติงาน 7. ผลลัพธ์ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2557; สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2558; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559; สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2560; Tee, 2003)

กระบวนการกำหนดกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษา เริ่มตั้งแต่กระบวนการการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน และการกำหนดกลยุทธ์และวิธีปฏิบัติ (พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์, 2552; Koontz & Wehrich, 1990; Brian, 2002; Wheelen & Hunger, 2012) การบริหารเชิงกลยุทธ์ เป็นการกำหนดทิศทางหรือวิถีทางการดำเนินงานขององค์กรเพื่อให้งานบรรลุผลตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งการกำหนดแนวทางหรือทิศทางในการดำเนินงานนั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องทำการวิเคราะห์และประเมินปัจจัยต่าง ๆ ที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร เพื่อจัดทำแผนงานดำเนินงานที่เหมาะสมที่สุด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สุธรรมธรรมทัศนานนท์, 2558) อย่างไรก็ตามผลการพัฒนาการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า ในด้านประสิทธิภาพการบริหารจัดการเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างและระบบการจัดการที่ต้องได้รับการปรับปรุง โดยเฉพาะการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาและลดภาระงบประมาณ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถานศึกษา และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดและสนับสนุนการศึกษาให้มีคุณภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 มีการบริหารจัดการภายใต้วิสัยทัศน์สร้างคุณภาพทุนมนุษย์ สู่สังคมอนาคตที่ยั่งยืน มีเป้าหมายให้ ผู้บริหารสถานศึกษา

มีความเป็นเลิศส่วนบุคคล คิดเชิงกลยุทธ์และนวัตกรรม มีภาวะผู้นำทางวิชาการ มีสำนึกความรับผิดชอบต่อ (Accountability) และการบริหารแบบร่วมมือ สถานศึกษา มีความเป็นอิสระในการบริหารงานและจัดการเรียนรู้ ร่วมมือกับชุมชน ภาคเอกชนและผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาระดับพื้นที่ จัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนเพื่อการเรียนรู้ในทุกมิติเป็นโรงเรียนนวัตกรรม จึงจำเป็นต้องมีนวัตกรรมเพื่อขับเคลื่อนโรงเรียนทุกขนาดในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 สามารถบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศในด้านต่าง ๆ อย่างเต็มศักยภาพ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1, 2563)

จากความสำคัญและสภาพปัญหาการดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่โรงเรียนทุกระดับประสบอยู่ดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาวิจัยการพัฒนากลยุทธ์การบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาโรงเรียนให้มีความเข้มแข็ง และนำไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาองค์กรสู่ความเป็นเลิศและการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1
2. เพื่อกำหนดกลยุทธ์การบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร แบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 340 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1, 2563)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 181 คน กำหนดขนาด

กลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan และคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างให้ได้ครบตามสัดส่วนที่กำหนด

ระยะที่ 2 กำหนดกลยุทธ์การบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน และครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการ จำนวน 3 คน เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการสัมภาษณ์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ภาวะคุกคาม

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการประเมินกลยุทธ์ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์ แบบตรวจสอบรายการ (Check List) และแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสภาพปัจจุบันเท่ากับ 0.91 มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์ เท่ากับ 0.95 แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และแบบสอบถามประเมินกลยุทธ์ แบบตรวจสอบรายการ (Check List) และแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความเหมาะสม เท่ากับ 0.95 มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความเป็นไปได้ เท่ากับ 0.97

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยใช้ Google Form ได้รับแบบสอบถามคืน 168 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 92.82

ระยะที่ 2 กำหนดกลยุทธ์การบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1

1. ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น ถึงกลุ่มผู้ให้ข้อมูล นัดหมาย วัน เวลา สถานที่ ในการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

2. ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น ถึงผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อเรียนเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่ม ตามวัน เวลา สถานที่ที่กำหนด โดยผู้วิจัยดำเนินการตามหลักการสนทนากลุ่ม

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์ฯ การวิเคราะห์ความเหมาะสมความเป็นไปได้ของระบบฯ โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบน

มาตรฐาน (Standard Deviation) การวิเคราะห์ดัชนีประเมินความต้องการจำเป็นใช้สูตร (Modified Priority Needs Index : PNI Modified)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากแบบสัมภาษณ์ และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ในการดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยขอเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาฬสินธุ์ เขต 1 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบัน และความต้องการจำเป็นของการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาฬสินธุ์ เขต 1 โดยรวมรายด้าน

การบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน	สภาพปัจจุบัน		ระดับการดำเนินงาน	สภาพที่พึงประสงค์		PNI	ลำดับ	
	\bar{X}	S.D.		\bar{X}	S.D.			
1. ด้านการนำองค์กร	3.30	0.77	ปานกลาง	4.48	0.51	มาก	0.358	2
2. ด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์	3.30	0.73	ปานกลาง	4.50	0.51	มาก	0.364	1
3. ด้านนักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	3.32	0.67	ปานกลาง	4.49	0.50	มาก	0.352	3
4. ด้านการวัดการวิเคราะห์และการจัดการความรู้	3.38	0.68	ปานกลาง	4.48	0.50	มาก	0.325	6
5. ด้านบุคลากร	3.34	0.71	ปานกลาง	4.50	0.50	มาก	0.347	4
6. ด้านกระบวนการปฏิบัติงาน	3.41	0.73	ปานกลาง	4.50	0.51	มาก	0.320	7
7. ด้านผลลัพธ์	3.40	0.72	ปานกลาง	4.55	0.50	มากที่สุด	0.338	5
โดยรวม	3.35	0.72	ปานกลาง	4.50	0.50	มากที่สุด	0.343	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบัน ของการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ความต้องการจำเป็นเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์ ด้านการนำองค์กร ด้านนักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ด้านบุคลากร ด้านผลลัพธ์ ด้านการวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ ด้านกระบวนการปฏิบัติงาน ตามลำดับ

ระยะที่ 2 ผลสร้างกลยุทธ์การบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ปรากฏผลการวิจัยดังนี้

จากการศึกษาสภาพแวดล้อมโดยการสัมภาษณ์ จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และภาวะคุกคาม โดยส่วนใหญ่จุดอ่อนคือ โรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็กผู้บริหารมาดำรงตำแหน่งไม่นานมีการย้าย จุดแข็ง คือมีบุคลากรส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่และมีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนได้เป็นอย่างดี โอกาส คือ ได้รับการสนับสนุนจากชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาวะคุกคาม คือ เทคโนโลยีมีความก้าวหน้าแต่ขาดงบประมาณในการพัฒนา

กลยุทธ์การบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์หลัก ดังนี้ 1) กลยุทธ์การวางแผนกลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศ มี 2 กลยุทธ์รอง 10 วิธีปฏิบัติ 2) กลยุทธ์พัฒนาบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ มี 2 กลยุทธ์รอง 10 วิธีปฏิบัติ 10 3) กลยุทธ์เสริมสร้างกระบวนการปฏิบัติงาน มี 2 กลยุทธ์รอง 10 วิธีปฏิบัติ และ 4) กลยุทธ์มุ่งสร้างคุณภาพผู้เรียนให้เกิดประสิทธิผล มี 2 กลยุทธ์รอง 10 วิธีปฏิบัติ ผลการประเมิน ด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1

กลยุทธ์การบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	\bar{X}	S.D.	ความเหมาะสม	\bar{X}	S.D.	ความเป็นไปได้
1. กลยุทธ์การวางแผนกลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศ	4.78	0.44	มากที่สุด	4.67	0.50	มากที่สุด
2. กลยุทธ์พัฒนาบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ	4.67	0.50	มากที่สุด	4.67	0.50	มากที่สุด
3. กลยุทธ์เสริมสร้างกระบวนการปฏิบัติงาน	4.44	0.53	มาก	4.56	0.53	มากที่สุด
4. กลยุทธ์มุ่งสร้างคุณภาพผู้เรียนให้เกิดประสิทธิผล	4.56	0.53	มากที่สุด	4.67	0.50	มากที่สุด
โดยรวม	4.61	0.50	มากที่สุด	4.64	0.51	มากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาฬสินธุ์ เขต 1

1.1 สภาพปัจจุบันของการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาฬสินธุ์ เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เป็นเพราะว่า สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาฬสินธุ์ เขต 1 มีการบริหารจัดการตามบริบทส่งผลให้ระดับการบริหารสถานศึกษาในสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลางซึ่งมีความจำเป็นจะต้องได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้น ดังที่ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560) ได้นำเสนอว่า แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ได้วางกรอบเป้าหมายและทิศทางของการจัดการศึกษาของประเทศ โดยมุ่งจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ พัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พันธวิชญ์ เลี้ยวชีพชอบ (2561) ได้วิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาตามแนวคิดคนไทย 4.0 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาตามแนวคิดคนไทย 4.0 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภีร์ สีพาย (2564) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับปานกลาง

1.2 สภาพที่พึงประสงค์สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาฬสินธุ์ เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาฬสินธุ์ เขต 1 มีความต้องการในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ เพื่อให้โรงเรียนมีคุณภาพในด้านบริหารจัดการและเกิดประสิทธิผลอย่างยั่งยืน ดังที่ สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2560) ได้นำเสนอว่า การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ เป็นกระบวนการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาโรงเรียนในด้านต่าง ๆ ให้มีมาตรฐานยกระดับความสำเร็จตามเป้าหมายโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดความคุ้มค่า มีความโดดเด่น เป็นที่พึงพอใจและยอมรับของผู้เกี่ยวข้องสามารถเป็นแบบอย่างแก่องค์กรอื่นได้ รวมทั้งสามารถดำรงคุณภาพไว้ได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วินุลาศ เจริญชัย (2562) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่พึงประสงค์การบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อ

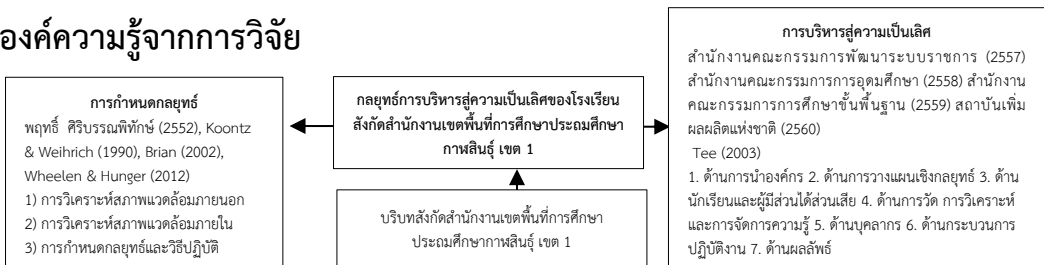
พัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด อยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติวัฒน์ ธนพัฒน์โยธิน (2564) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนากลยุทธ์การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาท้องถิ่น สำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่พึงประสงค์การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาท้องถิ่น สำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อยู่ในระดับมากที่สุด

1.3 ความต้องการจำเป็นเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์ ด้านการนำองค์กร ด้านนักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ด้านบุคลากร ด้านผลลัพธ์ ด้านการวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ ด้านกระบวนการปฏิบัติงานตามลำดับ ทั้งนี้เป็นเพราะ การบริหารสถานศึกษาเพื่อมุ่งไปสู่ความเป็นเลิศต้องมีการกำหนดกลยุทธ์นำสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ สุธรรม ธรรมทัศนานนท์ (2558) ได้นำเสนอว่าการบริหารเชิงกลยุทธ์ เป็นการกำหนดทิศทางหรือวิถีทางในการดำเนินงานขององค์กร เพื่อให้งานบรรลุผลตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งการกำหนดแนวทางหรือทิศทางในการดำเนินงานนั้น ผู้บริหารจำเป็นจะต้องทำการวิเคราะห์และประเมินปัจจัยต่าง ๆ ที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร เพื่อจัดทำแผนงานดำเนินงานที่เหมาะสมที่สุด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติวัฒน์ ธนพัฒน์โยธิน (2564) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนากลยุทธ์การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาท้องถิ่น สำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาท้องถิ่น สำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการจำเป็นเรียงลำดับได้ดังนี้ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการกระจายอำนาจ ด้านการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย ด้านการจัดการศึกษาในระบบ ด้านการบริหารจัดการตนเอง ด้านการตรวจสอบและถ่วงดุล และการจัดการศึกษาออกระบบ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภีร์ สีพาย (2564) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการจำเป็นการพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านนักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ด้านการวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ ด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์ ด้านการนำองค์กร ด้านกระบวนการปฏิบัติงาน และด้านผลลัพธ์

2. ผลการสร้างกลยุทธ์การบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์หลัก ดังนี้ 1) กลยุทธ์การวางแผนกลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศ มี 2 กลยุทธ์รอง 10 วิธีปฏิบัติ 2) กลยุทธ์พัฒนาบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ มี 2 กลยุทธ์รอง 10 วิธีปฏิบัติ 10 3) กลยุทธ์เสริมสร้างกระบวนการปฏิบัติงาน มี 2 กลยุทธ์รอง 10 วิธีปฏิบัติ และ 4) กลยุทธ์มุ่งสร้างคุณภาพผู้เรียนให้เกิดประสิทธิผล มี 2

กลยุทธ์รอง 10 วิธีปฏิบัติ ผลการประเมิน ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมา กำหนดองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ นำไปดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ทำให้ได้ข้อเท็จจริงนำไปกำหนดกลยุทธ์เพื่อใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2557) และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2560) ได้นำเสนอว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์ช่วยในการสร้างศักยภาพการแข่งขัน เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงจากสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์การ ส่งผลให้องค์การมีการพัฒนาที่ยั่งยืนและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันได้ ทั้งนี้ยังสามารถเป็นแบบอย่างในวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศอีกด้วย ช่วยในการสร้างศักยภาพการแข่งขัน เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงจากสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์การ ส่งผลให้องค์การมีการพัฒนาที่ยั่งยืนและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันได้ ทั้งนี้ยังสามารถเป็นแบบอย่างในวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศอีกด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ สรรพเพชญ์ โทวิชา (2562) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาสมรรถนะสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า มี 7 กลยุทธ์ ได้แก่ 1) กลยุทธ์การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนและการประเมินผล 2) กลยุทธ์การพัฒนาการวิจัยของสถานศึกษาสู่องค์กรสมรรถนะสูง 3) กลยุทธ์การบริหารงานงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ 4) กลยุทธ์การวางแผนทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพ สามารถรองรับกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง 5) กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สู่ความเป็นเลิศอย่างยั่งยืน 6) กลยุทธ์การพัฒนากิจการนักเรียน และ 7) กลยุทธ์การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพระหว่างโรงเรียนและชุมชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภีร์ สีพาย (2564) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า ผลการพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 7 กลยุทธ์หลัก 14 กลยุทธ์รอง และ 59 วิธีปฏิบัติ ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน ความเหมาะสม และความเป็นไปได้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการพัฒนากลยุทธ์การบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ไม่ได้มีขอบข่ายเพียงแค่เรื่องของการบริหารสู่ความเป็นเลิศเท่านั้น การที่กำหนดกลยุทธ์การบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพนั้น ต้องมีแนวความคิดการบริหารสู่ความเป็นเลิศ การกำหนดกลยุทธ์ และบริบทสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 จึงจะสามารถกำหนดกลยุทธ์การบริหารให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีการสนับสนุนการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 โดยเฉพาะด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์ เนื่องจากการวิจัยพบว่า ความสำคัญของความต้องการจำเป็นที่ต้องการพัฒนาที่เป็นจุดอ่อน ได้แก่ ด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์ โดยดัชนี Modified Priority Needs Index (PNI Modified) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด จึงต้องมีการดำเนินการวางแผนเชิงกลยุทธ์อย่างเป็นระบบควรบรรจุไว้ในแผนการดำเนิน หรือแผนพัฒนาของเขตการศึกษา และมีการกำกับติดตามจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำนโยบายการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 มาปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม กำหนดแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศไว้ในแผนปฏิบัติราชการประจำปี มีการมอบหมายงานตามโครงสร้างการบริหารสถานศึกษา และส่งเสริม สนับสนุน นิเทศและติดตามการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศอย่างต่อเนื่องโดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการดำเนินการ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาวิจัย ด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์ เนื่องจากมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เมื่อนำมาจัดลำดับค่าความต้องการจำเป็นผลปรากฏว่าอยู่ลำดับที่ 1 แสดงให้เห็นว่าการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์ มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการในสถานศึกษาอย่างยิ่ง ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการวิจัยลงในเชิงลึกดังกล่าวดังกล่าวโดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนาการนำนวัตกรรมไปใช้และติดตามผลที่เกิดขึ้นและนำมาพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์. (2552). *การบริหารและการจัดการศึกษาเพื่อโลกใบเล็ก*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- พันธ์วิชญ์ เลี้ยงชีพชอบ. (2561). *กลยุทธ์การบริหารวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาตามแนวคิดคนไทย 4.0* (ดุชนิพนธ์ครุศาสตรดุชนิพนธ์ิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิบูลาศ เจริญชัย. (2562). *การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด* (ดุชนิพนธ์ การศึกษาดุชนิพนธ์ิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. (2560). *เกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติเพื่อองค์กรที่เป็นเลิศ*. กรุงเทพฯ: อินโนกราฟฟิกส์.
- สรรเพชญ์ โทวิชา. (2562). *การพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาสมรรถนะสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา* (ดุชนิพนธ์ครุศาสตรดุชนิพนธ์ิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1. (2563). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564*. อุตรธานี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). *เกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน OBECQA*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2558). *เกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2557). *PMQA เกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ พ.ศ. 2558*. กรุงเทพฯ: วิชั่นพริ้นท์แอนด์มัลติมีเดีย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สุธรรม ทศนานนท์. (2558). *หลักการ ทฤษฎีและนวัตกรรมการบริหารการศึกษา*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- สุภีร์ สีพาย. (2564). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน
คุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ดุขฎฐินิพนธ์
การศึกษาดุขฎฐิบัณทิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนากการศึกษา). มหาสารคาม:
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Brian, F. (2002). *Strategic Management for School Development*. London:
Chapman Publishing.
- Koontz, H. & Weihrich, H. (1990). *Essentials of Management*. New York: McGraw-
Hill.
- Tee, NG. P. (2003). The Singapore School and School Excellence Model.
Educational Research for Policy and Practice, 2 (1), 27-39.
- Wheelen, T. L. & Hunger, J. D. (2012). *Strategic Management and Business Policy*.
Toward Global Sustainability: Pearson Prentice Hall.

คุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์กรของข้าราชการครู
ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี*

THE QUALITY OF WORK LIFE AFFECTING THE ORGANIZATIONAL
COMMITMENT OF THE GOVERNMENT SCHOOL TEACHERS
UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA
OFFICE NONTHABURI

สุพาสนา ศิริเลิศ, ประภาวรรณ ตระกูลเกษมสุข

Suphatsana Sirilert, Prapawan Trakulkasemsuk

สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

Panyapiwat Institute of Management

Corresponding Author E-mail: Suphatsanasirilert@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี 2. ศึกษาระดับความผูกพันองค์กรของข้าราชการครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี และ 3. วิเคราะห์คุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์กรของข้าราชการครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างข้าราชการครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตการศึกษา มัธยมศึกษา นนทบุรี จำนวน 350 คน เครื่องมือสำหรับการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบมาตรประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นที่ 0.963 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบ Stepwise

ผลการวิจัยพบว่า 1. คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรีอยู่ในระดับมาก 2. ศึกษาระดับความผูกพันองค์กรของข้าราชการครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรีอยู่ในระดับมาก และ 3. คุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์กรของข้าราชการครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรีมากที่สุด คือ ธรรมเนียมขององค์กร

รองลงมาเป็นบูรณาการสังคม ความภูมิใจในองค์กร ความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน และ ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน ตามลำดับ

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิตในการทำงาน; ความผูกพันองค์กร; ข้าราชการครู

Abstract

The objectives of this study were to 1. study the level of the quality of work life of the government schoolteachers under the Secondary Educational Service Area Office Nonthaburi, 2. study the level of the organizational commitment of the government schoolteachers under the Secondary Educational Service Area Office Nonthaburi, and 3. analyze the quality of work life affecting the organizational commitment of the government schoolteachers under the Secondary Educational Service Area Office Nonthaburi. The data collection was conducted with a questionnaire from a sample group of 350 government schoolteachers under the secondary educational service area office Nonthaburi. All collected data was analyzed through frequency, percentage, mean, standard deviation, and stepwise multiple regression analysis.

The results show that 1. the level of the quality of work life of the government teachers under the Secondary Educational Service Area Office Nonthaburi was high; 2. the level of the organizational commitment of the government school teachers under the Secondary Educational Service Area Office Nonthaburi was high; and 3. the quality of work life that has the highest influence on the organizational commitment of the government school teachers under the Secondary Educational Service Area Office Nonthaburi was the constitution statutes in the organization, followed by the social integration, the pride in the organization, the job progression and the work stability, and the work-life balance.

Keywords: Quality of Work Life; Organizational Commitment; Government School Teachers

บทนำ

องค์กรจะประสบความสำเร็จและบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้หรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในองค์กรให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยทรัพยากรมนุษย์ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำความสำเร็จมาสู่องค์กรเพราะคนคือกุญแจแห่งความสำเร็จ จึงอาจกล่าวได้ว่าความสำเร็จขององค์กรขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ (ตรีภพ ชินบุรณ์,

2560) ด้วยเหตุนี้ผู้บริหารองค์กรจึงควรให้ความสำคัญกับการจัดการทรัพยากรมนุษย์ โดยการดำรงรักษาทรัพยากรมนุษย์จะต้องคำนึงถึงการเสริมสร้างขีดความสามารถของบุคลากร รวมถึงพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานให้เหมาะสม เช่น การเพิ่มค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม สภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ มีความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน ได้รับโอกาสในการพัฒนาสมรรถภาพของตนเอง มีการบูรณาการทางสังคมหรือทำงานร่วมกัน และมีประชาธิปไตยในองค์กร เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างชีวิตงานกับชีวิตด้านอื่น ซึ่งจะก่อให้เกิดบุคลากรเกิดความพึงพอใจในงานและส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรได้ (เฉลิมขวัญ เมฆสุข และ ประสพชัย พสุนนท์ 2560)

โดยความผูกพันต่อองค์กรมีความสำคัญกับความอยู่รอดขององค์กรและเป็นตัวชี้วัดประสิทธิผลขององค์กร เนื่องจากความผูกพันต่อองค์กรสามารถแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มในความตั้งใจของบุคคลที่จะคงอยู่หรือลาออกจากองค์กรได้ ผู้บริหารจึงต้องเรียนรู้ปัจจัยที่เสริมสร้างให้เกิดความผูกพันในองค์กร ประเมินค่าความผูกพันของบุคลากรต่อองค์กรอย่างถูกวิธี พัฒนาแผนการเสริมสร้างความผูกพันในองค์กร และกระตุ้นให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการสร้างความผูกพันในองค์กร ซึ่งถือเป็นวิธีการสำคัญอย่างหนึ่งที่จะสามารถทำให้บุคลากรมีความรักความจงรักภักดี และพร้อมมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กร ทำให้อยู่กับองค์กรได้นาน เพราะความผูกพันต่อองค์กรมีความสัมพันธ์กับการที่บุคลากรมีความรู้สึกว่าคุณค่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ก่อให้เกิดความมุ่งมั่นตั้งใจและทุ่มเทให้กับการปฏิบัติงานอันเป็นประโยชน์กับองค์กร Steers (1977) กล่าวว่า ความผูกพันองค์กรเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะแสดงในเห็นถึงคุณภาพชีวิตที่ทำให้บุคคลนั้นเกิดความรู้สึกเป็นสุขจากสิ่งที่คุณค่าตนเองได้รับในขณะที่ปฏิบัติงาน การปรับปรุงคุณภาพชีวิตถือว่าเป็นวิธีหนึ่งในการพัฒนาองค์กร เพราะจะทำให้องค์กรมีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลให้กับองค์กร ทั้งยังช่วยเพิ่มขวัญกำลังใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน ตลอดจนเป็นแรงจูงใจให้แก่บุคลากรที่ปฏิบัติงานอีกด้วย ด้วยเหตุนี้คุณภาพชีวิตที่ดีคือสิ่งที่จะช่วยเพิ่มความสุขความสมบูรณ์ให้แก่บุคลากรและองค์กรแล้วยังทำให้บุคลากรที่ปฏิบัติงานเกิดความรักความผูกพันต่อองค์กรได้ โดยเฉพาะคุณภาพชีวิตการทำงานอันจะส่งผลต่อการพัฒนา ด้านการศึกษาของเยาวชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (วินยุต นุชคง, 2562)

ดังนั้นครูควรได้รับการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตการทำงานอย่างมีคุณค่า องค์กรที่มีบุคลากรที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีจะทำให้เกิดการทำงานที่ดี ทำให้การทำงานในองค์กรมีคุณภาพ การที่จะทำให้ข้าราชการครูหรือบุคลากรทางการศึกษาผลิตนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถปฏิบัติการสอนประสบความสำเร็จต้องเกิดจากความร่วมมือในหลายฝ่ายทั้งผู้บริหาร ครูในโรงเรียน ชุมชน ร่วมกันสร้างสรรค์แนวปฏิบัติเพื่อให้งานมีคุณภาพ หากครูมีชีวิตที่ดี มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน เสียสละเวลาแรงกาย แรงใจให้กับโรงเรียนเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้โรงเรียนมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล (ณัฐกฤตา บัวทอง, 2554) ครูเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาสังคมมนุษย์ให้เกิดความเรียบร้อยก่อให้เกิดความเรียบร้อยก่อให้เกิดการพัฒนา

ชีวิตที่เจริญก้าวหน้าและมั่นคง ครูจึงถูกมองจากสังคมโดยทั่วไปว่า เป็นผู้กำหนดคุณภาพชีวิตของคนในสังคมและจุดมุ่งหมาย ที่สำคัญสูงสุดของการพัฒนาชาติก็คือการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรให้อยู่ดีกินดี มีความสุข มีความสงบเรียบร้อย ทำให้ประเทศชาติมีความมั่นคงไม่ว่าจะเป็นทางด้านการศึกษา เศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านการเมืองการปกครอง แต่ที่ผ่านมามีภาพรวมของการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ยังขาดความสมดุลทำให้มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชากร ทำให้ต้องในคุณภาพชีวิต ซึ่งไม่เป็นที่พึงปรารถนาการให้ความสำคัญต่อคุณภาพชีวิตของครูจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะคุณภาพชีวิตการทำงาน อันจะส่งผลต่อการพัฒนาทางการศึกษาของเยาวชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยกำหนดให้ครูต้องมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการจัดกระบวนการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ ทั้งในสถานศึกษาและนอกระบบการศึกษา และปัจจัยหนึ่งที่สำคัญที่จะทำให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานภายในสถานศึกษา คือ ความผูกพันในองค์กรของข้าราชการครู ที่จะสามารถแก้ปัญหาการย้ายออกของข้าราชการครูได้ ความผูกพันองค์กรจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้บริหารให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตในการทำงาน เมื่อข้าราชการครูมีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีก็จะทำให้ข้าราชการครูเกิดความผูกพันองค์กร ส่งผลให้ข้าราชการครูเกิดความพร้อมในการปฏิบัติงานเต็มที่ เต็มใจ ร่วมกันปฏิบัติงานในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจนบรรลุวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา และทำให้ข้าราชการครูไม่คิดที่จะโยกย้ายไปไหน ซึ่งส่งผลต่อสถานศึกษาและผู้เรียนโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นในด้านการวางแผนงานด้านวิชาการ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผล การวิจัย และพัฒนา การนิเทศการศึกษา รวมทั้งการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีในการพัฒนา การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาได้อย่างมีความสุขและเกิดประสิทธิภาพ

ด้วยจังหวัดนนทบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งในเขตปริมณฑลที่รองรับความเจริญจากกรุงเทพมหานคร จึงทำให้มีประชากรอาศัยอยู่จำนวนมาก สถานศึกษาจึงเป็นสถานที่ที่สำคัญในการรองรับนักเรียนทั้งภายนอกและภายในเขตปริมณฑล แต่ด้วยสภาวะการณ์ปัจจุบันพบว่า ปัญหาการโยกย้ายของข้าราชการครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรีเกิดขึ้นอยู่บ่อยครั้ง ซึ่งการย้ายออกของข้าราชการครูนับเป็นปัญหาหนึ่งที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การกำหนดแนวทางในการปรับปรุงการบริหารงานบุคคลเพื่อธำรงรักษาบุคลากรจึงถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สถานศึกษาควรพิจารณา ซึ่งความผูกพันต่อองค์กรถือเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์กรของข้าราชการครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี เพื่อวิเคราะห์คุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์กรของข้าราชการครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี

เพื่อนำผลที่ได้รับมาใช้เป็นข้อมูลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษานำไปเป็นแนวทางในการวางแผนการพัฒนาข้าราชการครูให้มีความผูกพันต่อองค์กร เพื่อนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและพัฒนาองค์กรต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองบัว
2. เพื่อศึกษาระดับความผูกพันองค์กรของข้าราชการครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองบัว
3. เพื่อวิเคราะห์คุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์กรของข้าราชการครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองบัว

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการเก็บข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถาม

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ข้าราชการครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองบัว จำนวนทั้งสิ้น 2,009 คน จาก 18 โรงเรียน กำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างด้วยการใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำเท่ากับ 334 คน และเพื่อป้องกันการสูญหายของข้อมูลและเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลมีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น จึงได้กำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่าง รวมเป็นจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 350 คน จากนั้นทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิชนิดที่เป็นสัดส่วน (Proportionate Stratified Random Sampling) โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกตามขนาดของโรงเรียนจำนวน 4 ขนาด

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามในมาตรวัด 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert Rating Scale) ซึ่งมีจำนวนข้อคำถามทั้งสิ้น 55 ข้อ ทำการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม โดยการตรวจสอบดัชนีความสอดคล้องรายข้อ (Index of item-objective congruence: IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พบว่ามีข้อคำถามผ่านเกณฑ์การพิจารณาที่ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.67 – 1.00 จำนวน 53 ข้อ และมีข้อคำถามที่ไม่ผ่านเกณฑ์จำนวน 2 ข้อ ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขด้วยการปรับข้อความในข้อคำถามตามคำแนะนำของ

ผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นจึงนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับข้าราชการครู จำนวน 30 คน เพื่อทดสอบค่าความเที่ยงของแอลฟาของครอนบาค พบว่ามีค่าเท่ากับ .963

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบ Stepwise

ผลการวิจัย

1. ระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาขนาดนทบุรีทั้ง 8 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมาก 7 ด้าน โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ความภูมิใจในองค์กร รองลงมาคือ ธรรมเนียมในองค์กรมาก การพัฒนาความสามารถของผู้ปฏิบัติงาน บุรณาการสังคม ความปลอดภัยในที่ทำงาน และ ความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน ตามลำดับ และพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน คือ ค่าตอบแทนที่เหมาะสมและเป็นธรรม

2. ระดับความผูกพันองค์กรของข้าราชการครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาขนาดนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน คือ ความต่อเนื่อง รองลงมาอยู่ในระดับมาก 2 ด้าน คือ ความรู้สึก และบรรทัดฐานทางสังคม ตามลำดับ

3. การทดสอบผลการวิเคราะห์คุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์กร ของข้าราชการครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขนาดนทบุรีโดยภาพรวม ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์คุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์กรของข้าราชการ ครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขนาดนทบุรีโดยภาพรวม

Variable	B	SE _b	β	t	Sig.	Zero order Correlation	Collinearity Statistics Tolerance	Variable VIF
(Constant)	1.222	.183		6.662	.000			
X ₅ : บุรณาการสังคม	.154	.063	.197	2.458	.014	.732	.177	5.652
X ₈ : ความภูมิใจใน องค์กร	.231	.055	.192	4.196	.000	.622	.543	1.840
X ₆ : ธรรมเนียมในองค์กร	.166	.060	.199	2.761	.006	.720	.219	4.571
X ₄ : ความก้าวหน้าและ ความมั่นคงในงาน	.129	.048	.169	2.681	.008	.695	.287	3.482
X ₇ : ความสมดุลระหว่าง ชีวิตกับการทำงาน	.081	.036	.127	2.220	.027	.664	.349	2.869
			R		R ²		SE _{est} = .353	
			= .609		= .603			

จากตารางที่ 1 พบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดย ธรรมนุญในองค์กร (X_6) ส่งผลต่อความผูกพันองค์กรของข้าราชการครู มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณในรูปคะแนนดิบ (B) เท่ากับ .166 และในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) เท่ากับ .199 ลำดับต่อมา คือ บุรณาการสังคม (X_5) ส่งผลต่อความผูกพันองค์กรของข้าราชการครู มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณในรูปคะแนนดิบ (B) เท่ากับ .154 และในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) เท่ากับ .197 ความภูมิใจในองค์กร (X_8) ส่งผลต่อความผูกพันองค์กรของข้าราชการครู มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณในรูปคะแนนดิบ (B) เท่ากับ .231 และในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) เท่ากับ .192 ความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน (X_4) ส่งผลต่อความผูกพันองค์กรของข้าราชการครู มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณในรูปคะแนนดิบ (B) เท่ากับ .129 และในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) เท่ากับ .169 และ ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน (X_7) ส่งผลต่อความผูกพันองค์กรของข้าราชการครู มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณในรูปคะแนนดิบ (B) เท่ากับ .081 และในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) เท่ากับ .127 ตามลำดับ โดยมีค่า R^2 เท่ากับ .603 ซึ่งสามารถอธิบายคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์กรของข้าราชการครู ทั้ง 5 ด้าน ได้ร้อยละ 60.30 และสามารถสร้างสมการพยากรณ์ได้ ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ

$$Y = 1.222 + 5.652 X_5 + 1.840 X_8 + 4.571 X_6 + 3.482 X_4 + 2.869 X_7$$

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน (Standardized Score)

$$Z = .177Z_5 + .543 Z_8 + .219Z_6 + .287Z_4 + .349Z_7$$

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในทบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเมื่อพิจารณาทางด้านพบว่า ความภูมิใจในองค์กรอยู่ในระดับมากและมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คาดการณ์ได้ว่าข้าราชการครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในทบุรี ส่วนใหญ่มีความภูมิใจที่ได้ปฏิบัติงานในโรงเรียน เนื่องจากโรงเรียนส่วนใหญ่ในจังหวัดนนทบุรีเป็นโรงเรียนที่มีการแข่งขันสูง มีชื่อเสียง ได้รับการยอมรับจากผู้ปกครอง อีกทั้งข้าราชการครูยังได้มีส่วนร่วมในการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ได้ช่วยเหลืออำนวยความสะดวกและรับผิดชอบต่อสังคมในด้านต่าง ๆ ซึ่งความภูมิใจนี้ทำให้ข้าราชการครูมีความรู้สึกด้านบวกต่อการทำงานในโรงเรียน สอดคล้องกับสาลินี ซาดา (2556) ที่พบว่าความสุขในการทำงาน ความภูมิใจ ยึดมั่นผูกพันกับงานที่ทำ ความอิสระในการทำงานทั้งด้านความคิดและการกระทำ ความพึงพอใจในความสำเร็จที่ต้องการหรือตามความคาดหวังของบุคคล และคุณค่าจากการทำงาน จะทำให้ข้าราชการครูมีความเชื่อมั่นและศรัทธาในวิชาชีพครู และพร้อมอุทิศเวลาให้แก่งานราชการโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน อีกทั้งยังยอมรับเป้าหมายของโรงเรียน และมีความ

เชื่อมั่นในการบริหารงานของโรงเรียนด้วย ในขณะที่ค่าตอบแทนที่เหมาะสมและเป็นธรรมอยู่ในลำดับสุดท้ายและมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง อันอาจเนื่องมาจากอัตราเงินเดือนของข้าราชการครูเมื่อเริ่มบรรจุในตำแหน่งครูผู้ช่วยยังคงมีฐานเงินเดือนที่ค่อนข้างต่ำหากเทียบกับค่าครองชีพในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลในปัจจุบัน ประกอบกับในสถานการณ์ COVID-19 ที่ครูจำเป็นต้องจัดการเรียนการสอนทั้งในรูปแบบ Online และ Onsite รวมถึงภาระงานนอกเหนือจากการสอน ส่งผลให้ข้าราชการครูมีภาระค่าใช้จ่ายมากยิ่งขึ้นตามไปด้วย เงินเดือนหรือค่าตอบแทนที่ได้รับจึงอาจไม่เพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับสมพงษ์ รัตนนุพงศ์ (2558) ที่ได้กล่าวไว้ว่าค่าตอบแทนที่เป็นธรรมคือความเหมาะสมของค่าตอบแทนที่ได้รับเมื่อเปรียบเทียบกับทักษะฝีมือ หน้าที่ความรับผิดชอบ ปริมาณงานที่ทำ หรือความเท่าเทียมกันเมื่อเปรียบเทียบกับผลการปฏิบัติงานหรือไม่ต่ำกว่าตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ด้วยเหตุนี้จึงอาจทำให้ข้าราชการครูส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าค่าตอบแทนที่เหมาะสมและเป็นธรรมอยู่ในระดับปานกลางกับสภาพเศรษฐกิจปัจจุบัน

2. ระดับความผูกพันองค์กรของข้าราชการครูส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับด้านความต่อเนื่องมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด คาดการณ์ได้ว่าโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นทบุรีเป็นโรงเรียนรัฐบาลที่มีความมั่นคงและมีการแข่งขันสูงทำให้ผู้บริหารเห็นถึงการส่งเสริมความความก้าวหน้าในหน้าที่การงานของข้าราชการครู จึงทำให้ข้าราชการครูส่วนใหญ่มีความเต็มใจที่จะทุ่มเทปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์โรงเรียนและประสบความสำเร็จบรรลุตามเป้าหมาย สอดคล้องกับแนวคิดของ Steers (1977) ที่ได้กล่าวไว้ว่าความผูกพันองค์กร คือ ความรู้สึกของผู้ปฏิบัติงานที่แสดงตนเป็นหนึ่งเดียวกับองค์กร มีค่านิยมที่กลมกลืนกับสมาชิกองค์กรคนอื่น ๆ และเต็มใจที่จะอุทิศกำลังกายและกำลังใจเพื่อปฏิบัติการกิจขององค์กร ความรู้สึกนี้จะต่างจากความผูกพันองค์กร อันเนื่องมาจากการเป็นสมาชิกขององค์กร โดยปกติตรงที่พฤติกรรมของผู้ปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวินยุต นุชคง (2562) ที่ได้กล่าวไว้ว่าบรรทัดฐานทางสังคมจะสร้างให้เกิดความผูกพันซึ่งเป็นการผูกพันที่เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองสิ่งที่บุคคลได้รับจากองค์กร เช่น การได้รับทุนการศึกษา การมีเพื่อนร่วมงานที่ดี หรือได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงาน และแสดงออกในรูปของความจงรักภักดีต่อองค์กรหรือการตอบแทนองค์กร

3. คุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์กรของข้าราชการครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นทบุรีพบว่า ธรรมนุญในองค์กรเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์กร เนื่องจากข้าราชการครูต้องการได้รับความยุติธรรมในการบริหารงานจากผู้บริหาร ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมีแนวทางการบริหารงานและจัดโครงสร้างงานให้แก่ข้าราชการครูอย่างชัดเจนและเหมาะสม มีการเคารพในสิทธิส่วนบุคคล ยอมรับฟังข้อคิดเห็นของข้าราชการครูในโรงเรียน มีความเสมอภาคและมีการวางแผนจัดทำแนวปฏิบัติการพิจารณาให้ผลตอบแทนแก่บุคลากรอย่างยุติธรรม จึงจะทำให้บุคลากรภายในโรงเรียนเกิดความ

มั่นใจในการทำงาน สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และที่สำคัญที่สุดคือเมื่อผู้บริหารมองเห็นคุณค่าในสิ่งที่ข้าราชการครูทุกคนปฏิบัติอย่างแท้จริง จะส่งผลให้ข้าราชการครูเกิดความรักความผูกพันกับโรงเรียน และพร้อมที่จะทำทุกอย่างเพื่อให้เรียนประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับแนวคิดของปรียาภรณ์ แสงแก้ว (2559) ที่ได้กล่าวถึงคุณภาพชีวิตในการทำงานไว้ว่า มีมุมมองเป็น 2 ด้าน โดยด้านแรกเกี่ยวกับการปฏิบัติงานและวัตถุประสงค์ขององค์กร เช่น นโยบายการเลื่อนตำแหน่งในองค์กร การควบคุมแบบประชาธิปไตยการมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติการและสภาพการทำงานที่ปลอดภัย ส่วนอีกด้านหนึ่งเกี่ยวกับการรับรู้ของผู้ปฏิบัติงานที่คำนึงถึงความปลอดภัยสัมพันธ์กับระดับความมากน้อยในความต้องการของมนุษย์ ดังนั้นการมีธรรมนุญในองค์กรที่ดีเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยขับเคลื่อนคุณภาพชีวิตของข้าราชการครูให้เกิดความเท่าเทียม

รองลงมาคือบูรณาการสังคม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าข้าราชการครูต้องการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ร่วมงานและผู้บังคับบัญชา มีความเสมอภาคในการทำงาน ช่วยเหลือส่งเสริมการทำงานซึ่งกันและกัน แสดงให้เห็นว่าหากผู้บริหารทำให้ข้าราชการครูเกิดความรักความสามัคคีกันในองค์กร บุคลากรจะพร้อมปฏิบัติงานในโรงเรียนและอยากมีส่วนร่วมในการประสานงานและมีการช่วยเหลือสังคมในด้านต่าง ๆ จนทำให้บุคลากรรู้สึกไม่อยากลาออกหรือย้ายออกจากโรงเรียน สอดคล้องกับ Hues & Cummings (1985) ที่ได้กล่าวถึงบูรณาการทางสังคมไว้ว่าการที่ผู้ปฏิบัติงานได้มีความรู้สึกว่าตนประสบความสำเร็จและเห็นว่าตนเองมีคุณค่าจะมีผลทำให้บุคคลนั้นมีความรู้สึกว่าคุณค่าหรือสังคมมีความสำคัญต่อตนเองกล้าเปิดเผยตนเองกับผู้อื่น มีความรู้สึกว่ามีภาระงานในองค์กรและมีความรู้สึกว่าการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น

ในขณะที่ความภูมิใจในองค์กรก็เป็นส่วนหนึ่งในคุณภาพชีวิตที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์กรเช่นเดียวกัน เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ข้าราชการครูรู้สึกไม่อยากลาออกหรือย้ายออกจากโรงเรียน โดยเฉพาะคุณภาพชีวิตในการทำงานอันจะส่งผลต่อการทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง เกิดความรู้สึกที่ดีต่องานและเกิดความรู้สึกที่ดีต่อองค์กร นอกจากนี้ยังช่วยส่งเสริมในเรื่องสุขภาพจิต มีขวัญและกำลังใจที่ดีในการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้คนมีเป้าหมาย และพลังในการฝ่าฟันอุปสรรค ทำให้คนมีความคิดเชิงบวก ช่วยสนับสนุนให้คนกล้าคิด กล้าทำ จงนำไปสู่เป้าหมายของงานและความสำเร็จในชีวิตได้

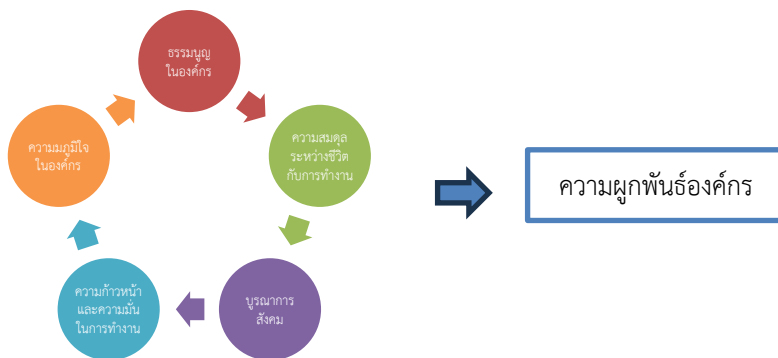
ส่วนเรื่องของความก้าวหน้าและความมั่นคงในงานก็เป็นเรื่องที่ข้าราชการครูให้ความสำคัญ เนื่องจากเป็นสิ่งที่พัฒนาตนเองและพัฒนาทางด้านวิชาชีพเพื่อความก้าวหน้าในอาชีพ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของตำแหน่ง วิทยฐานะ การเลื่อนขั้นในระดับที่สูงขึ้น แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารจะต้องทำความเข้าใจถึงการบริหารงานบุคคลทั้งในด้านพัฒนาตนเอง ด้านวิชาชีพ และความรู้สึกของข้าราชการครูเพื่อให้เกิดเป็นความผูกพันต่อองค์กร

ในขณะที่เดียวกันด้านความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานคือคุณภาพที่ชีวิตที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์กรเป็นด้านสุดท้ายที่แสดงให้เห็นว่าถึง ผู้บริหารต้องมีการกำหนดวันและเวลาในการทำงานอย่างเหมาะสม ชัดเจน และปฏิบัติได้จริง ซึ่งจะทำให้ข้าราชการครูสามารถบริหารเวลาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถมีเวลาให้กับตนเองได้ทำในสิ่งที่สนใจ เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่สำคัญในการสร้างความผูกพันต่อองค์กรให้กับข้าราชการครู สอดคล้องกับแนวคิดของชัชวาล โอสถานนท์ (2560) ที่กล่าวถึง คุณภาพชีวิตที่ครอบคลุมด้านต่าง ๆ ทั้งความสุข ความพึงพอใจ และการมีความหวัง รวมถึงการแบ่งเวลาอย่างเหมาะสมในการดำรงชีวิต เวลาที่ใช้ในการปฏิบัติงาน เวลาส่วนตัว เวลาสำหรับครอบครัว เวลาพักผ่อน และเวลาที่ให้กับสังคม และสอดคล้องกับงานวิจัยของจันทร์ทิมา รุ่งเรือง (2553) ที่พบว่าการทำงานช่วยสร้างกฎเกณฑ์ให้แก่ชีวิต การทำงานเป็นการแสดงออกถึงอำนาจของมนุษย์ที่จะสามารถบรรลุถึงความใฝ่ฝันและความปรารถนาของตนเองได้ โดยที่การปฏิบัติงานเป็นสิ่งที่สร้างให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นมาได้ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างเหมาะสมและสร้างความพึงพอใจให้กับตนเองได้อย่างลึกซึ้ง

องค์ความรู้จากการวิจัย

คุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์กรของข้าราชการครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขนาดนทบุรี ประกอบด้วย ธรรมนูญในองค์กร บุคลากรสังคม ความภูมิใจในองค์กร ความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน และความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน โดยธรรมนูญในองค์กรเป็นด้านที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์กรมากที่สุด ด้วยเหตุนี้ผู้บริหารโรงเรียน จึงควรมีแนวทางการบริหารงานและจัดโครงสร้างงานให้แก่ข้าราชการครูอย่างชัดเจนและเหมาะสม มีการเคารพในสิทธิส่วนบุคคล ยอมรับฟังข้อคิดเห็นของข้าราชการครูในโรงเรียน บรรยากาศภายในโรงเรียนมีความเสมอภาคและมีการวางแผนจัดทำแนวปฏิบัติการพิจารณาให้ผลตอบแทนแก่บุคลากรอย่างยุติธรรม พิจารณาตามเกณฑ์และภาระหน้าที่งานเป็นรายบุคคลตามระเบียบที่รัฐบาลกำหนด เพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างผู้บริหารและข้าราชการครูในการปฏิบัติงาน

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 ผู้บริหารจำเป็นสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่ข้าราชการครูอย่างรอบด้าน เพื่อที่จะทำให้ครูเกิดความผูกพันองค์กรและทำให้บุคลากรภายในโรงเรียนเกิดความมั่นใจในปฏิบัติงานในหน้าที่ อย่างมีแรงกายแรงใจเกิดเป็นขวัญใจในการพัฒนาโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จ และสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และที่สำคัญที่สุดคือเมื่อผู้บริหารมองเห็นคุณค่าในสิ่งที่ข้าราชการครูทุกคนปฏิบัติอย่างแท้จริง จะส่งผลให้ข้าราชการครูเกิดความรักความผูกพันกับโรงเรียน และพร้อมที่จะทำทุกอย่างที่จะทำให้เรียนประสบความสำเร็จ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหารสถานศึกษา ควรจัดพัฒนาครูเรื่องการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาวิชาชีพครูให้สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง และสร้างความเชื่อมั่นในความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน โดยมีการจัดอบรมหรือประชุมร่วมกันกำหนดแผนพัฒนาข้าราชการครู เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตให้แก่ข้าราชการครูให้มีความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงาน การก้าวสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้น การขอหรือเลื่อนวิทยฐานะ หรือการเปลี่ยนสายงาน เป็นต้น

2. ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องมีการกำหนดภาระงานตามตำแหน่งหน้าที่ที่ชัดเจน ควรดำเนินการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบขอบเขตของตำแหน่งงาน และแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบงานให้มีความเหมาะสม เพื่อลดปัญหาการทำงานที่มากหรือน้อยเกินไป หรือการทำงานที่ไม่สอดคล้องกับหน้าที่ความรับผิดชอบ ควรมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาภาระงานของข้าราชการครู โดยเฉพาะ ภาระงานอื่นนอกเหนือจากการสอนที่มากเกินไปจนทำให้ครูไม่สามารถปฏิบัติงานสอนได้ อย่างเต็มที่และมีคุณภาพ โดยการจัดบุคลากรสายสนับสนุน เพื่อให้รับผิดชอบงานเหล่านั้นโดยตรง เช่น จัดบุคลากรที่มีความรู้มาทางงานธุรการ พัสดุการเงินเพื่อช่วยลดภาระของครูในด้านอื่น ๆ ที่ไม่ใช่หน้าที่หลัก

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ผู้บริหารสถานศึกษาต้องกำหนดภาระงานตามตำแหน่งหน้าที่ที่ชัดเจน และแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบงานให้มีความเหมาะสม เพื่อลดปัญหาการทำงานที่มากหรือน้อยเกินไป หรือการทำงานที่ไม่สอดคล้องกับหน้าที่ความรับผิดชอบ

2. ผู้บริหารควรมีแนวทางในการพิจารณาเลื่อนขั้นหรือขึ้นเงินเดือนที่ชัดเจนตามตัวชี้วัดของการทำงานและแจ้งให้ข้าราชการครูรับทราบโดยทั่วกัน ประเมินผลงานตามศักยภาพและตามภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายของข้าราชการครูอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตในการทำงานและความผูกพันองค์กรเพิ่มเติม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกยิ่งขึ้น

2. ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันองค์กรกับประสิทธิภาพการทำงานของข้าราชการครู เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับการบริหารงานบุคคลและองค์กรให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- จันทร์ทิมา รุ่งเรือง. (2553). *การศึกษาคูณภาพชีวิตการทำงานของครูเขตชนบุรีสังกัด กรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เฉลิมขวัญ เมฆสุข และประสพชัย พสุนนท์. (2560). ปัจจัยคุณภาพชีวิตการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานในระดับปฏิบัติการ บริษัท สยามฟิตติ้งส์ จำกัด. *วารสารธุรกิจปริทัศน์*, 9(1), 33-50.
- ชัชวาล โอสถานนท์. (2560). *ความหมายคุณภาพชีวิต*. สืบค้น 27 พฤศจิกายน 2564, จาก www2.tsu.ac.th
- ณัฐกฤตา บัวทอง. (2554). *การศึกษาคูณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครูโรงเรียนอนุบาลพนัสศึกษาลัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2*. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ตรีภพ ชินบุรณ์. (2560). *คุณภาพชีวิตในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสุนน มหาวิทยาลัยนครพนม*. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม*, 7(3), 1-9.
- ปรียาภรณ์ แสงแก้ว. (2559). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการทำงานของเจ้าหน้าที่พยาบาลโรงพยาบาลเอกชนแห่งหนึ่ง ในจังหวัดสมุทรปราการ* (วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกริก.
- วินยुทธ นุชคง. (2562). *ปัจจัยคุณภาพชีวิตการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการตำรวจ จังหวัดสิงห์บุรี*. *วารสารรัฐศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 6(2), 241-258.
- สมพงษ์ รัตนนุวงศ์. (2558). *คุณภาพชีวิตในการทำงานกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานศูนย์ข่าว SMM* (สารนิพนธ์การพัฒนาแรงงานและสวัสดิการมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สาลินี ชาดา. (2556). *การศึกษาคูณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครูโรงเรียนธนาคารออมลิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1* (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

Hues & Cummings. (1985). *Organization Development and Change*. New York: West Publishing Company.

Steers. (1977). Antecedent And Outcomes of Organizational Commitment. *Administrative Science Quarterly*, 22(3), 46-56.

กลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์รายย่อย
ในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก*

RISK MANagements STRATEGY OF SMALL PROPERTY DEVELOPERS
IN THE EASTERN ECONOMIC CORRIDOR

ยอดชาย สมขำ, ตรีนตร ตันตระกุล

Yodchay Somkham, Trinet Tuntrakul

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University

Corresponding Author E-mail: pum_ppk@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาปัจจัยคุณลักษณะ 2. ศึกษาระดับการบริหารความเสี่ยง 3. ศึกษากลยุทธ์การบริหารความเสี่ยง เป็นการวิจัยผสมวิธี ประชากร ได้แก่ผู้ประกอบการธุรกิจอสังหาริมทรัพย์รายย่อย ในจังหวัดชลบุรี 50 คน จังหวัดระยอง 50 คน และจังหวัดฉะเชิงเทรา 50 คน รวม 150 คน โดยการใช้เทคนิคการเลือกสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง 150 ราย ด้วยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และค่าส่วนเบี่ยงมาตรฐาน ทำการทดสอบสมมติฐานทางการวิจัย ที่ประกอบด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ประกอบการธุรกิจอสังหาริมทรัพย์รายย่อย 10 คน นักวิชาการ 2 คน ตัวแทนจากภาคส่วนราชการ 3 คน รวมเป็น 15 คน

ผลการวิจัยพบว่า 1. ปัจจัยคุณลักษณะของผู้ประกอบการธุรกิจอสังหาริมทรัพย์รายย่อยพบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีงบลงทุนโครงการ 50-100 ล้านบาท มีงบลงทุนโครงการ 101-200 ล้านบาท มีประสบการณ์ส่วนใหญ่ 5-10 ปี มีบุคลากรส่วนใหญ่มีมากกว่า 10 คน ผู้ปฏิบัติงานส่วนมากเป็นวิศวกรโยธา รองลงมาเป็นที่ปรึกษาความเสี่ยงที่ปรึกษาด้านกฎหมาย และที่ปรึกษาด้านวิศวกรรม ตามลำดับ 2. ระดับการบริหารความเสี่ยงของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์รายย่อย โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด 3. กลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ได้นั้น ต้องมี

ลักษณะการเป็นผู้นำที่เน้นการใช้นวัตกรรม นำเอาความคิดใหม่หรือการนำมาใช้ประโยชน์ในรูปแบบใหม่

คำสำคัญ: กลยุทธ์การบริหารความเสี่ยง; ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์รายย่อย; ระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

Abstract

The objectives of this research article are to 1. Study characteristic factors 2. Study risk management levels 3. Study risk management strategies It is a combined method research. The population includes small real estate business operators. In Chonburi Province 50 people, Rayong Province 50 people, and Chachoengsao Province 50 people, totaling 150 people by using the technique of selecting a specific random sample of 150 people with frequency distribution, percentage, arithmetic mean. and standard deviation Test research hypotheses that consists of multiple regression analysis at the statistical significance level of 0.05, qualitative research Data were collected from 10 small real estate business operators, 2 academics, 3 government sector representatives, for a total of 15 people.

The results showed that. 1. Characteristic factors of small real estate business entrepreneurs found that most entrepreneurs have project investment budgets of 50–100 million baht, project investment budgets of 101-200 million baht, most have 5-10 years of experience, and most personnel have More than 10 people, most of whom are civil engineers Followed by risk consultant, legal consultant. and engineering consultant, respectively. 2. Risk management level of retail real estate business Overall and each aspect at the highest level 3. Risk management strategy Overall and each aspect is at the highest level. The characteristics of a good entrepreneur must have leadership characteristics that emphasize the use of innovation Bring new ideas or use them in new ways.

Keywords: Risk Management Strategy; Retail real estate business; Eastern Economic Corridor

บทนำ

ในยุคโลกาภิวัตน์ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ หลายด้าน เช่น การเปลี่ยนแปลงของสถานะ แวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม การเมือง กฎหมาย และเทคโนโลยี ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จะก่อให้เกิดทั้งวิกฤติและโอกาส ขณะเดียวกันก็มีความเสี่ยงเกิดขึ้นด้วยเช่นกัน ในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ จะต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนหรือความเสี่ยงมากมาย โอกาสที่จะดำเนินงานผิดพลาดเสียหาย ไม่ประสบผลสำเร็จตามแผนงานหรือเป้าหมายที่ตั้งไว้ก็จะส่งผลกระทบต่อให้เกิดความเสียหายหรือ ความล้มเหลวต่อองค์กรได้ เพราะความเสี่ยงคืออัตราความไม่แน่นอน การบริหารจัดการที่ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ นั้นจะต้องมีความเสี่ยงที่แน่นอน (Certainty Risk) เกิดขึ้น (เอกพร รักความสุข, 2560) สำหรับผู้บริหารจะต้องป้องกันหรือกำจัดความเสี่ยงนั้นออกไปให้ได้ ซึ่งเกิดจาก 1. ความผิดพลาด บกพร่อง อันเกิดจากการปฏิบัติของมนุษย์ 2. ความผิดพลาด บกพร่องอันเกิดจาก การปฏิบัติของเครื่องจักร 3. ความสามารถของมนุษย์ที่มีขีดจำกัด และ 4. การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมการดำเนินงาน ส่งผลต่อความล้มเหลวขององค์กรได้ อีกความเสี่ยงหนึ่ง ที่มีลักษณะเกิดความไม่แน่นอน (Uncertainty Risk) เป็นความเสี่ยงที่ไม่อาจหยั่งรู้ ได้ว่าจะเกิดขึ้นเมื่อใด เช่น ภัยธรรมชาติที่รุนแรง แผ่นดินไหว อุทกภัย โคนถล่ม หรือ สึนามิ ยากที่จะหยั่งรู้ว่าจะเกิดขึ้นเมื่อใดอีก ความเสี่ยงที่ไม่แน่นอนอาจจะเกิดขึ้นจากน้ำมือมนุษย์ เช่น การทุจริตสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็ความเสี่ยงประเภทใดผู้บริหารย่อมตระหนักถึงความสำคัญ ต้องหาทางป้องกันและหาทางควบคุมความเสี่ยงเหล่านั้น ความสำคัญของการบริหารความเสี่ยง คือ การนำกระบวนการบริหารความเสี่ยงมาใช้ในองค์กรจะมีการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้เนื่องจากการบริหารความเสี่ยงเป็นการทนายอนาคตอย่างมีเหตุผล มีหลักการและหาทางลดหรือป้องกันความเสียหายในการทำงานแต่ละขั้นตอนไว้ล่วงหน้า กรณีที่พบกับเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด โอกาสที่จะประสบปัญหาน้อย (นพดล พันธุ์พานิช, 2563) ในขณะที่ยังคงการที่ไม่เคยมีการเตรียมการหรือไม่มีการนำแนวคิดของกระบวนการบริหารความเสี่ยงมาใช้ เมื่อเกิดสถานการณ์วิกฤติขึ้น องค์กรเหล่านั้นจะประสบกับปัญหาและความเสียหายที่ตามมาโดยยากที่จะแก้ไข ดังนั้นการนำกระบวนการบริหารความเสี่ยงมาช่วยเสริมร่วมกับการทำงานจะช่วยให้ภาระงานที่ปฏิบัติการอยู่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (เจาะลึกทิศทางเศรษฐกิจไทยและอีอีซี, 2564)

แนวโน้มในปี 2562 ผลกระทบจากมาตรการควบคุมสินค้าเชื่อว่าส่งผลให้ตลาดที่อยู่อาศัยของ EEC ในไตรมาส 1 ปี 2562 ยังคงมีการเร่งโอนต่อเนื่องจากไตรมาส 4 ปี 2561 ก่อนที่จะมีมาตรการ แต่ในช่วงไตรมาส 2 ถึง ไตรมาส 4 ของปี 2562 จะชะลอตัวลงในด้านอุปสงค์ คาดว่าการโอนกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัยจะลดลงทั้งจนวนหน่วยและมูลค่า เมื่อเทียบกับปี 2561 ส่วนในด้านอุปทานที่อยู่อาศัยจะยังคงขยายตัวต่อเนื่องจากมาตรการส่งเสริมการลงทุนในพื้นที่ภาคตะวันออก EEC ของภาครัฐ (Nuntanach, 2019) โดยมีข้อสังเกตว่าเนื่องจากราคาที่ดินที่สูงขึ้นส่งผลให้อุปทานบ้านแนวราบมีแนวโน้มที่จะมีการขยายตัวของทาวน์เฮ้าส์ และบ้านแฝด

มากขึ้น และอาคารชุดจะยังเป็นอุปทานที่อยู่อาศัยที่ยังคงมีการพัฒนาเพิ่มขึ้น มาที่ปี พ.ศ. 2564 เศรษฐกิจไทยไตรมาสที่ 1 หดตัวที่ 2.6% เมื่อเทียบกับช่วงระยะเดียวกันของปีก่อนและเมื่อได้ขจัดผลของฤดูกาลออกเพิ่มขึ้นจากไตรมาสก่อน 0.2% การบริโภคภาคเอกชนกลับมาหดตัวอีกครั้งเนื่องจากได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ในประเทศระลอกที่สองที่เริ่มขึ้นในช่วงปลายปี พ.ศ. 2563 รายรับภาคบริการยังคงหดตัวสูง ตามจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่หายไป การส่งออกกลับมาขยายตัวได้ ตามการฟื้นตัวของเศรษฐกิจโลก ส่งผลให้การลงทุนภาคเอกชนกลับมาขยายตัวการใช้จ่ายภาครัฐขยายตัวดีต่อเนื่อง (เจาะลึกทิศทางเศรษฐกิจไทยและอีอีซี, 2564)

จากที่มีการขยายตัวของประชากรในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) มากขึ้นทำให้ผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์เริ่มเข้ามาลงทุนในบริเวณพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) มากขึ้นเป็นจำนวนมาก ทั้งผู้ประกอบการขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และรวมไปถึงขนาดเล็ก เมื่อผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ลงทุน ย่อมมีความเสี่ยงเกิดขึ้นเช่นกัน ความเสี่ยงสามารถเกิดขึ้นได้จากทั้งปัจจัยภายในและภายนอก แต่สำหรับผู้ประกอบการขนาดเล็กถึงขนาดกลางที่มีประสบการณ์ไม่เพียงพอในการดำเนินธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ มีโอกาสที่จะเกิดความเสี่ยงในการประกอบธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ที่สูงตามไปด้วย (Chang et al., 1995)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษากลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์รายย่อยในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ด้วยการศึกษาศักยภาพคุณลักษณะของผู้ประกอบการ ระดับการบริหารความเสี่ยง และหากกลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์รายย่อยในพื้นที่ ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) เพื่อทราบถึงผลกระทบและโอกาสของความเสี่ยงแต่ละประเภทของผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์รายย่อยในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) เพื่อนำผลที่ได้ไปเสนอแนะกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีการป้องกันความเสี่ยงที่ดีต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยคุณลักษณะของผู้ประกอบการธุรกิจอสังหาริมทรัพย์รายย่อยที่มีผลต่อการบริหารความเสี่ยงของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์รายย่อยในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC)
2. เพื่อศึกษาระดับการบริหารความเสี่ยงของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์รายย่อยในพื้นที่ ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC)
3. เพื่อศึกษากลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์รายย่อยในพื้นที่ ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) คือ การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณครั้งนี้ คือ ผู้ประกอบการธุรกิจอสังหาริมทรัพย์รายย่อยอยู่ในพื้นที่ระยองเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) จำนวน 645 ราย (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2564) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ประกอบการธุรกิจอสังหาริมทรัพย์รายย่อย ในจังหวัดชลบุรี จำนวน 50 คน ในจังหวัดระยอง จำนวน 50 คน ในจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 50 คน รวมเป็นจำนวน 150 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เทคนิคการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกจากบริษัทที่มีทุนจดทะเบียนในการก่อสร้างก่อสร้างอสังหาริมทรัพย์รายย่อยจากจำนวนมากที่สุดเรียงลำดับรองลงมา อยู่ในพื้นที่ระยองเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2564) จนครบจำนวน 150 ราย

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ ผู้ประกอบการธุรกิจอสังหาริมทรัพย์รายย่อยอยู่ในพื้นที่ระยองเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ในจังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดฉะเชิงเทรา รวมเป็นจำนวน 10 คน นักวิชาการระดับการบริหารจัดการความเสี่ยง จำนวน 2 คน ตัวแทนจากภาคส่วนราชการที่รับผิดชอบ ได้แก่ กรมพัฒนาธุรกิจ กระทรวงพาณิชย์ จำนวน 3 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เทคนิคการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกจากบริษัทที่ลงทุนก่อสร้างอสังหาริมทรัพย์รายย่อย อยู่ในพื้นที่ระยองเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ในจังหวัดชลบุรี จำนวน 3 คน ในจังหวัดระยอง จำนวน 4 คน ในจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 3 คน รวมเป็นจำนวน 10 คน นักวิชาการระดับการบริหารจัดการความเสี่ยง จำนวน 2 คน ตัวแทนจากภาคส่วนราชการที่รับผิดชอบ จำนวน 3 คน รวมเป็นจำนวน 15 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อสอบถามข้อมูลจากผู้ประกอบการธุรกิจอสังหาริมทรัพย์รายย่อยอยู่ในพื้นที่ระยองเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) จำนวน 150 คน โดยจัดทำแบบสอบถามให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัย ในการรวบรวมข้อมูลเพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูล นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้สร้างขึ้นไปใช้สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง 15 รายประกอบด้วยผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์รายย่อย 10 ท่าน นักวิชาการระดับบริหารความเสี่ยงด้วยการใช้ SWOT Analysis และ

TOWS Matrix จำนวน 2 ท่าน และผู้แทนภาคราชการ ได้แก่ กรมพัฒนาธุรกิจ กระทรวงพาณิชย์ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความสมบูรณ์ของคำตอบ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลผู้ประกอบการธุรกิจสังหาริมทรัพย์รายย่อยอยู่ในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) รวมถึงข้อมูลของผู้บริหารองค์กร สถิติที่ใช้ประกอบด้วย ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ (สุภางค์ จันทวานิช, 2553)

2. นำข้อมูลจากแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้ประกอบการ สิ่งแวดล้อมภายนอก การวิเคราะห์ SWOT Analysis และ TOWS Matrix แร่งกดันจากสภาพแวดล้อมธุรกิจ การบริหารจัดการความเสี่ยง และกลยุทธ์การบริหารความเสี่ยง มาทำวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จากผลที่ได้ในแต่ละด้านของแบบสอบถาม เพื่อทดสอบสมมติฐานทางการวิจัย และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (Independent Variable) กับตัวแปรตาม (Dependent Variable) การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ เทคนิควิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่นิยมใช้ ได้แก่ การจำแนกหรือการจัดกลุ่มข้อมูลการเปรียบเทียบเหตุการณ์การวิเคราะห์สื่อประกอบ การวิเคราะห์แบบอุปมัย และการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นเอกสารสำหรับการวิจัยเรื่องกลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงของธุรกิจสังหาริมทรัพย์รายย่อยในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

ผลการวิจัย

1. ผลจากการศึกษาปัจจัยคุณลักษณะของผู้ประกอบการธุรกิจสังหาริมทรัพย์รายย่อยที่มีผลต่อการบริหารความเสี่ยงของธุรกิจสังหาริมทรัพย์รายย่อยในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) พบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีงบลงทุนโครงการ 50-100 ล้านบาท มีงบลงทุนโครงการ 101-200 ล้านบาท มีประสบการณ์ส่วนใหญ่ 5-10 ปี มีบุคลากรส่วนใหญ่มีมากกว่า 10 คน ผู้ปฏิบัติงานส่วนมากเป็นวิศวกรโยธา รองลงมาเป็นที่ปรึกษาความเสี่ยง ที่ปรึกษาด้านกฎหมาย และที่ปรึกษาด้านวิศวกรรม ตามลำดับ

ผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญพบว่า คุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ดีนั้นต้องมีลักษณะการเป็นผู้นำที่เน้นการใช้นวัตกรรม นำเอาความคิดใหม่หรือการนำประโยชน์จากสิ่งที่มีอยู่แต่เดิมมาใช้ในรูปแบบใหม่ เน้นพัฒนาทักษะ ความชำนาญ มีการเพิ่มศักยภาพเชิงพาณิชย์ รู้เรื่องการพัฒนาองค์กรไปพร้อมกับการบริหารความเสี่ยง โดยมีกลยุทธ์ที่ดีในการจัดการ ให้ความสำคัญกับการบริหารองค์กร นำ SWOT Analysis และ TOWS Matrix มาวิเคราะห์สถานการณ์แวดล้อม มีกระบวนการบริหารความเสี่ยงที่ประกอบด้วย 1. การกำหนด

วัตถุประสงค์ที่สอดคล้องรองรับวิสัยทัศน์และพันธกิจ 2. ระบุผลตอบแทนหรือผลลัพธ์ที่ต้องการอย่างชัดเจน 3. วัดผลและระบุหลักเกณฑ์ของการวัดผลได้ 4. มีความเป็นไปได้ที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ตามสภาพการดำเนินธุรกิจ และ 5. มีการระบุเวลาที่ชัดเจน อีกทั้งต้องมีกลยุทธ์ที่ใช้ในการพัฒนาองค์และการบริหารความเสี่ยงที่คำนึงถึง 1. การยอมรับความเสี่ยงในอนาคต 2. การลด/การควบคุมความเสี่ยง 3. การหลีกเลี่ยงความเสี่ยง และ 4. การกระจาย/โอนความเสี่ยงไปให้ผู้อื่นช่วยรับผิดชอบ ซึ่งผลจากการศึกษาในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมีความสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันที่ผู้ประกอบการต้องมีความคิดสร้างสรรค์ เรียนรู้หรือสร้างนวัตกรรม ยอมรับความเสี่ยง และมีความมุ่งมั่นในการดำเนินงาน

2. ผลจากการศึกษาระดับการบริหารความเสี่ยงของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์รายย่อยในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) พบว่า ระดับความคิดเห็นกลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์รายย่อยในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) สภาพแวดล้อมภายนอก โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63 โดยด้านที่มีระดับค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความเสี่ยงจากการแข่งขัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.75 รองลงมาคือ ความเสี่ยงจากสภาวะเศรษฐกิจ มีค่าเฉลี่ย 4.70 ความเสี่ยงจากความผันผวนของอัตราดอกเบี้ย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 และด้านที่มีระดับค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ความเสี่ยงจากการก่อวินาศกรรม อุบัติภัย ภัยธรรมชาติ โรคระบาด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.49 ตามลำดับ

ส่วนผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญพบว่า สภาพแวดล้อมภายนอกมีผลต่อธุรกิจอสังหาริมทรัพย์เนื่องจากธุรกิจอสังหาริมทรัพย์มีภาวะเศรษฐกิจที่อ่อนแอมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562 อีกทั้งผลจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ส่งผลทำให้เศรษฐกิจไทยและเกือบจะทั่วโลกก้าวเข้าสู่ภาวะวิกฤต เกิดวิกฤตการณ์ภาวะเงินเฟ้อ อัตราดอกเบี้ย และด้านเทคโนโลยีต่าง ๆ ยังเข้ามามีบทบาทที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานขององค์กรธุรกิจ ทำให้การประกอบธุรกิจต้องทำการศึกษาสภาพแวดล้อมที่มีอยู่รอบ ๆ องค์กร เพราะเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกับธุรกิจ ซึ่งผลจากการศึกษาในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพได้มีความสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันที่ผู้ประกอบการต้องพบกับความเสี่ยงในหลาย ๆ ด้านจากสภาพแวดล้อมภายนอก ทั้งความเสี่ยงจากสภาวะเศรษฐกิจ ความเสี่ยงจากความผันผวนของอัตราดอกเบี้ย ความเสี่ยงจากการแข่งขัน ความเสี่ยงจากการก่อวินาศกรรม อุบัติภัย ภัยธรรมชาติ โรคระบาด โรคติดต่อ และแรงกดดันจากสภาพแวดล้อมทางธุรกิจต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น อำนาจการต่อรองของลูกค้า อำนาจต่อรองจากคู่ค้า การคุกคามผู้ประกอบการรายใหม่ และการแข่งขันของคู่แข่งในธุรกิจสายงานเดียวกัน

3. ผลจากการศึกษาเปรียบเทียบการบริหารความเสี่ยงของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์รายย่อยในพื้นที่ ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) พบว่า ระดับความคิดเห็นกลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์รายย่อยในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) การวิเคราะห์ SWOT และ TOWS Matrix โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ใน

ระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.72 จำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ นำผลการวิเคราะห์ไปใช้บริหารงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.85 รองลงมาคือ มั่นใจเชื่อมั่นการวิเคราะห์และประยุกต์ใช้ มีค่าเฉลี่ย 4.82 มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.75 และเข้าใจและให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ SWOT สามารถหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรคของโครงการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63 ตามลำดับ

3.1 แรกกดดันจากสภาพแวดล้อมธุรกิจ โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.64 เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการคุกคามจากสินค้าหรือการบริการทดแทน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.91 รองลงมา คือ การแข่งขันของคู่แข่งในธุรกิจ มีค่าเฉลี่ย 4.69 อำนาจการต่อรองลูกค้า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.49 และด้านที่มีระดับค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือการคุกคามผู้ประกอบการรายใหม่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44

3.2 กลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์รายย่อยในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ด้านการบริหารและจัดการความเสี่ยง โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.80 เมื่อจำแนกรายด้านพบว่า ด้านที่มีระดับค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การยอมรับความเสี่ยง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.83 รองลงมา คือ การเข้าใจความเสี่ยง มีค่าเฉลี่ย 4.82 การควบคุมความเสี่ยง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.81 และด้านที่มีระดับค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ การถ่ายโอนความเสี่ยง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.73 ตามลำดับ

ส่วนผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญพบว่า SWOT เป็นการวิเคราะห์ถึงปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก โอกาส และอุปสรรค ในการดำเนินธุรกิจ และ TOWS Matrix ที่ต้องศึกษาหากกลยุทธ์ต่าง ๆ มาแก้ไขและป้องกันปัญหาทางธุรกิจ ล้วนเป็นเหตุผลที่องค์กรต้องทำการวิเคราะห์ เพื่อหาข้อค้นพบมาปรับกลยุทธ์ในการดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จ การวางแผนธุรกิจ เป็นหลักสากลที่ทำกันอยู่ทั่วไปหลัก ๆ จะเน้นการศึกษา SWOT เพื่อเป็นการกำจัดจุดอ่อนเพิ่มโอกาสในทำธุรกิจที่สามารถทำให้เรามองเห็นปัจจัยเกี่ยวกับอนาคตได้บ้างก็เป็นเรื่องดีที่เจ้าของธุรกิจหลายคนให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การทำ SWOT อย่างต่อเนื่อง เป็นการบังคับให้มีการพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ ได้อย่างถี่ถ้วน รวมถึงการกำหนดกลยุทธ์ด้วยวิธี TOWS Matrix เพื่อกำหนดกลยุทธ์เชิงรุกเพื่อป้องกัน และกลยุทธ์เชิงรับเพื่อแก้ไขปัญหาทางธุรกิจ ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพต่างเป็นไปในทิศทางเดียวกันเนื่องจากการใช้ SWOT และ TOWS Matrix เป็นสิ่งสำคัญที่องค์กรธุรกิจต้องทำการศึกษาวิเคราะห์เพื่อหาทางป้องกันและแก้ไขปัญหาดัง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินธุรกิจ

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากการศึกษาปัจจัยคุณลักษณะของผู้ประกอบการธุรกิจอสังหาริมทรัพย์รายย่อยที่มีผลต่อการบริหารความเสี่ยงของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ย่อยในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ที่พบว่า กลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์รายย่อยในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ถึงคุณลักษณะผู้ประกอบการ ภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีระดับค่าเฉลี่ยสูงสุดคือมีความมุ่งมั่นในการดำเนินงาน ด้านเรียนรู้หรือสร้างนวัตกรรม ด้านยอมรับความเสี่ยง และด้านมีความคิดสร้างสรรค์ ตามลำดับ และจากผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่พบว่า คุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ดีนั้น ต้องมีลักษณะการเป็นผู้นำที่เน้นการใช้นวัตกรรม นำเอาความคิดใหม่หรือการนำประโยชน์จากสิ่งที่มีอยู่แต่เดิมมาใช้ในรูปแบบใหม่ เน้นพัฒนาทักษะ ความชำนาญ มีการเพิ่มศักยภาพเชิงพาณิชย์ รู้เรื่องการพัฒนาองค์กรไปพร้อมกับการบริหารความเสี่ยง โดยมีกลยุทธ์ที่ดีในการจัดการให้ความสำคัญกับการบริหารองค์กร นำ SWOT Analysis มาวิเคราะห์สถานการณ์แวดล้อม มีกระบวนการบริหารความเสี่ยงที่ประกอบด้วย 1. การกำหนดวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องรองรับวิสัยทัศน์และพันธกิจ 2. ระบุผลตอบแทนหรือผลลัพธ์ที่ต้องการอย่างชัดเจน 3. วัดผลและระบุหลักเกณฑ์ของการวัดผลได้ 4. มีความเป็นไปได้ที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ตามสภาพการดำเนินธุรกิจ และ 5. มีการระบุเวลาที่ชัดเจน อีกทั้งต้องมีกลยุทธ์ที่ใช้ในการพัฒนาองค์และการบริหารความเสี่ยงที่คำนึงถึง 1. การยอมรับความเสี่ยงในอนาคต 2. การลด การควบคุมความเสี่ยง 3. การหลีกเลี่ยงความเสี่ยง และ 4. การกระจาย โอนความเสี่ยงไปให้ผู้อื่นช่วยรับผิดชอบ ซึ่งลักษณะของผู้ประกอบการด้านการบริหารความเสี่ยงต้องมีการพัฒนานวัตกรรมเพราะมีความจำเป็นต่อองค์กรเป็นอย่างมากเพื่อที่จะสามารถแข่งขันกับคู่แข่งทางธุรกิจได้และจะทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้สอดคล้องกับ กิตธวัช บุญทวี และคณะ (2564) ศึกษาความเป็นผู้ประกอบการ การจัดการความรู้ กลยุทธ์การตลาด ความสามารถทางนวัตกรรม และผลการดำเนินงานของธุรกิจเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ระดับความเป็นผู้ประกอบการ การจัดการความรู้ กลยุทธ์การตลาด ความสามารถทางนวัตกรรม และผลการดำเนินงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการวิเคราะห์โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ตามสมมติฐานที่ได้กำหนดไว้ ผลการทดสอบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทยมีอิทธิพลของเส้นทาง ดังนั้น ผู้ประกอบการสามารถนำไปพัฒนาธุรกิจเกษตรอินทรีย์ได้ตามความเหมาะสมกับลักษณะพื้นที่ของธุรกิจเพื่อสนับสนุนธุรกิจเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทยได้อย่างยั่งยืน

2. จากการศึกษาระดับการบริหารความเสี่ยงของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์รายย่อยในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) พบว่า ระดับความคิดเห็นกลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์รายย่อยในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC)

สภาพแวดล้อมภายนอก โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ที่ประกอบไปด้วยความเสี่ยงจากการแข่งขัน ความเสี่ยงจากภาวะเศรษฐกิจ ความเสี่ยงจากความผันผวนของอัตราดอกเบี้ย และ ความเสี่ยงจากการก่อวินาศภัย อุบัติภัย ภัยธรรมชาติ โรคระบาด รวมถึงผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่พบว่า สภาพแวดล้อมภายนอกมีผลต่อธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ เนื่องจากธุรกิจอสังหาริมทรัพย์มีภาวะเศรษฐกิจที่อ่อนแอมาตั้งแต่ปี 2562 ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้สอดคล้องกับ ลัดดา วิศวะผลบุญ และวรางคณา โปธิรักษ์ (2562) ทำการศึกษาการบริหารจัดการกลยุทธ์การตลาดธุรกิจแผ่นเหล็กเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จสูงสุด ผลการวิจัยพบว่า บริษัทที่มีวิสัยทัศน์ที่ดี ผู้จัดการบริษัทเป็นบุคคลที่มีความรู้ความมีประสิทธิภาพ และความรู้ในทุกเรื่อง ผู้จัดการมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในเรื่องธุรกิจการผลิตและการจำหน่ายแผ่นดีบุก แผ่นเหล็กกล้าที่เคลือบด้วยโครเมียมและแผ่นเหล็กกล้าที่เคลือบด้วยพลาสติก ผู้จัดการของบริษัทได้เพียรพยายามอย่างมากเพื่อปรับปรุงคุณภาพของสินค้า เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าและเพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางธุรกิจอย่างรวดเร็วของโลกปัจจุบัน เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของบริษัทสูงสุดนั้นเป็นเพราะกลยุทธ์สี่ประการดังต่อไปนี้ 1. ราคา ราคาของผลิตภัณฑ์อยู่ในสภาพที่ต่ำกว่าราคาผลิตภัณฑ์ของคู่แข่ง 2. ที่ตั้ง เส้นทางของการจำหน่ายหรือกระจายสินค้าและมาตรฐานทางด้านคุณภาพอยู่ในระดับที่เทียบเคียงได้กับสินค้าของญี่ปุ่น 3. การส่งเสริม บริษัทมีแผนการตลาดที่เยี่ยมยอด มีการปรับปรุงคุณภาพของผลิตภัณฑ์และคุณภาพของการให้บริการอยู่ตลอดเวลา 4. ผลิตภัณฑ์วัตถุดิบที่มีคุณภาพสูงถูกนำไปใช้ในการผลิตสินค้าของบริษัท เช่น แผ่นเหล็กม้วน แผ่นดีบุก และแผ่นเหล็กกล้าที่เคลือบด้วยโครเมียม ถูกนำไปใช้เป็นวัตถุดิบ นอกจากนี้ยังเผยให้เห็นว่าการวิเคราะห์สิ่งแวดล้อมที่ไม่สมบูรณ์และรูปแบบสภาพอากาศที่คาดเดาไม่ได้เป็นแหล่งที่มาของความเสียหายด้านสิ่งแวดล้อมที่พบบ่อยและร้ายแรง

4. จากการศึกษากลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์รายย่อยในพื้นที่ ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ที่พบว่า กลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงมีความสำคัญ กับมีการวางแผนยุทธศาสตร์การบริหารความเสี่ยงของธุรกิจ รวมถึงจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่พบว่า วิธีการรับมือจากแรงกดดันจากสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ผู้ประกอบการต้องทำการศึกษาอยู่ตลอดเวลา เพราะปัญหาคือสิ่งสำคัญสำหรับธุรกิจที่ต้องดำเนินผ่านไปให้ได้ ด้วยการรับมือจากแรงกดดันต่าง ๆ ต้องหากกลยุทธ์ วิธีการมาปรับเปลี่ยนเพื่อความคงอยู่ของธุรกิจ รวมถึงอำนาจการต่อรองของลูกค้าก็ยังเป็นปัญหาของธุรกิจ ที่ทำให้องค์กรต้องมีกระบวนการจัดการอย่างเป็นระบบ เพื่อหาทางป้องกันหรือหลีกเลี่ยงความสูญเสียที่อาจจะเกิดขึ้น อีกทั้งยังช่วยสะท้อนให้เห็นภาพรวมของความเสี่ยงต่าง ๆ ที่สำคัญได้ทั้งหมด ความเข้าใจหรือใช้หลักการในการบริหารความเสี่ยง พบว่า การจัดการความเสี่ยงเป็นกระบวนการที่ต้องทำอย่างต่อเนื่อง เป็นหน้าที่ของนักบริหารและบุคลากรทุกคนขององค์กร เพราะเป็นเหตุการณ์ที่ไม่แน่นอนที่อาจส่งผลกระทบต่อองค์กร ความเสี่ยงต้องทำการกำจัด และแก้ไขจุดเสี่ยงนั้นให้หมด

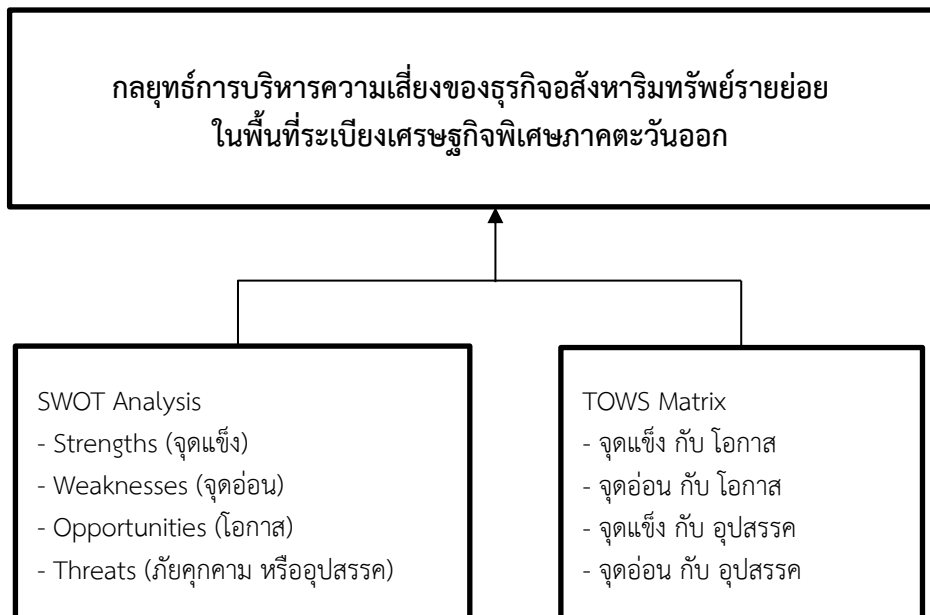

ไปเพื่อที่ทางธุรกิจจะสามารถดำเนินต่อไปได้ และมุมมองการวางกลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงในธุรกิจที่ดีจะมีผลกับความสำเร็จของโครงการ พบว่า การจัดการความเสี่ยงเป็นการเพิ่มเรื่องของการไขว่คว้าโอกาส เพื่อสร้างคุณค่าต่าง ๆ ให้เพิ่มขึ้นในองค์กร การวิเคราะห์ความเสี่ยงจะสามารถช่วยให้ระบุ และจัดการความเสี่ยงได้ครอบคลุมทั่วทั้งองค์กร การประเมินความเสี่ยงจากการทำธุรกิจเป็นผลดีกับองค์กร เพราะเป็นการผสมผสานและเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรที่เป็นกลไกนำไปสู่การขับเคลื่อนเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และการเติบโตอย่างยั่งยืนขององค์กร การบริหารความเสี่ยงมีความคิดแบบมองไปข้างหน้าที่เกิดประโยชน์ต่อองค์กร ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้สอดคล้องกับ ธนानันต์ มาชิตี (2561) ได้ศึกษาการวิจัยเรื่อง ความเสี่ยงและความสามารถของผู้ประกอบการที่ส่งผลต่อการตลาดขะรีไซเคิลของนิคมอุตสาหกรรมในประเทศไทย พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ผู้ประกอบการธุรกิจขะรีไซเคิลในนิคมอุตสาหกรรมไทย มีการบริหารความเสี่ยงในการดำเนินธุรกิจจัดอยู่ในระดับมาก มีความสามารถในการดำเนินธุรกิจจัดอยู่ในระดับมาก และมีการจัดการการตลาดลูกค้าสัมพันธ์ในตลาดขะรีไซเคิลจัดอยู่ในระดับมาก ผู้ประกอบการธุรกิจขะรีไซเคิลในนิคมอุตสาหกรรมไทยมีการบริหารความเสี่ยงที่ควบคุมได้จัดอยู่ในระดับมาก โดยประเด็นที่มีการบริหารความเสี่ยงระดับมากที่สุดคือ ปัจจัยความเสี่ยงด้านหาแรงงาน โดยการบริหารความเสี่ยงระดับมากได้แก่ ปัจจัยด้านคุณภาพสินค้า ความเสี่ยงเรื่องการจัดหาวัตถุดิบ และปัจจัยเสี่ยงด้านเมื่อส่งออกค่าขนส่งแพงกว่าคู่แข่ง และการบริหาร ความเสี่ยงที่ควบคุมไม่ได้จัดอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะราคาของวัตถุดิบรีไซเคิลเปลี่ยนรวดเร็ว ปัจจัยเสี่ยงด้านต่างประเทศนำเข้าวัตถุดิบรีไซเคิลมีข้อจำกัด

องค์ความรู้จากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์รายย่อยในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก พบว่า กลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์รายย่อยในพื้นที่ ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) พบว่า วิธีการรับมือจากแรงกดดันจากสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ผู้ประกอบการต้องทำการศึกษาวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางธุรกิจอยู่ตลอดเวลา เพราะปัญหาคือสิ่งสำคัญสำหรับธุรกิจที่ต้องดำเนินผ่านไปให้ได้ ด้วยการรับมือจากแรงกดดันต่าง ๆ ต้องหากกลยุทธ์มาปรับเปลี่ยนเพื่อความคงอยู่ของธุรกิจด้วยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ (SWOT Analysis) ด้วยการหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ในการดำเนินธุรกิจ รวมถึงอำนาจการต่อรองของลูกค้าก็ยังเป็นปัญหาของธุรกิจ ที่ทำให้องค์กรต้องมีกระบวนการจัดการอย่างเป็นระบบ เพื่อหาทางป้องกันหรือหลีกเลี่ยงความสูญเสียที่อาจจะเกิดขึ้น อีกทั้งยังช่วยสะท้อนให้เห็นภาพรวมของความเสี่ยงต่าง ๆ ที่สำคัญได้ทั้งหมด อีกทั้งต้องมีความเข้าใจหรือใช้หลักการในการบริหารความเสี่ยงด้วยการวิเคราะห์ TOWS Matrix โดยการใช้เครื่องมือทางกลยุทธ์ที่ใช้สำหรับสร้างกลยุทธ์ใหม่ขึ้นมาตามสภาพแวดล้อมปัจจุบันขององค์กร ที่พบว่า การจัดการความเสี่ยงเป็นกระบวนการที่ต้องทำอย่าง

ต่อเนื่อง เป็นหน้าที่ของนักบริหารและบุคลากรทุกคนขององค์การ เพราะเป็นเหตุการณ์ที่ไม่แน่นอนที่อาจส่งผลกระทบต่อองค์การ ความเสี่ยงต้องทำการกำจัด และแก้ไขจุดเสี่ยงนั้นให้หมดไปเพื่อที่ทางธุรกิจจะสามารถดำเนินต่อไปได้ และมุมมองการวางกลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงในธุรกิจที่ดีจะมีผลกับความสำเร็จของโครงการ พบว่า การจัดการความเสี่ยงเป็นการเพิ่มเรื่องของการไขว่คว้าโอกาส เพื่อสร้างคุณค่าต่าง ๆ ให้เพิ่มขึ้นในองค์กร การวิเคราะห์ความเสี่ยงจะสามารถช่วยให้ระบุ และจัดการความเสี่ยงได้ครอบคลุมทั่วทั้งองค์กร การประเมินความเสี่ยงจากการทำธุรกิจเป็นผลดีกับองค์กร เพราะเป็นการผสมผสานและเป็นส่วนหนึ่งขององค์การที่เป็นกลไกนำไปสู่การขับเคลื่อนเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และการเติบโตอย่างยั่งยืนขององค์การ การบริหารความเสี่ยงมีความคิดแบบมองไปข้างหน้าที่เกิดประโยชน์ต่อองค์กร ซึ่งสามารถอธิบายได้ตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์รายย่อย
ในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

จากผลการทดสอบสมมติฐานพบว่ากลยุทธ์การบริหารความเสี่ยง โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.91 เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า กลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงมีความสำคัญ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.95 และด้านที่มีระดับค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีการวางแผนยุทธศาสตร์ การบริหารความเสี่ยงของธุรกิจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.87

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรมีนโยบายสร้างนวัตกรรม ผู้บริหารควรทำการศึกษา วิเคราะห์เพื่อพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ ด้วยการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อนำมาเป็นจุดเด่นของการพัฒนาเรื่องการขาย เพราะนวัตกรรมในยุคนี้ถือมีความสำคัญ และจำเป็นอย่างมากสำหรับการขาย และศึกษาถึงความเสี่ยงให้แตกฉานเพื่อเป็นเกราะป้องกันการล่มสลายของธุรกิจ โดยเฉพาะในเรื่องมาตรการการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคต่าง ๆ ที่ปัจจุบันกำลังเกิดขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ผู้บริหารควรให้ทีมงานร่วมประชุม ปรึกษาหารือโดยเน้นเรื่ององค์กรแห่งการเรียนรู้ และองค์กรนวัตกรรม เพื่อก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ ขึ้นมาเพื่อการประกอบธุรกิจ อีกทั้งคู่แข่งสำคัญของธุรกิจเนื่องจากผู้ประกอบการรายใหม่มักจะมีจุดขายที่ดึงดูดผู้ซื้อ ดังนั้นธุรกิจควรมีการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจกับลูกค้าต่าง ๆ ให้ละเอียดถี่ถ้วน เพราะภัยคุกคามจะเป็นสิ่งที่นำพาความหายนะมาสู่ธุรกิจได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ประชากรของงานวิจัยถูกจำกัดอยู่ใน จังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา และระยอง เท่านั้น หากทำการวิจัยในเขตจังหวัดอื่น ๆ อาจส่งผลวิจัยออกมาแตกต่างกันย่อมเป็นไปได้
2. งานวิจัยนี้ศึกษาคุณลักษณะที่ดีของผู้ประกอบการเท่านั้น ดังนั้นครั้งต่อไปอาจจะเป็นการศึกษาจากพนักงาน หรือลูกค้า เป็นต้น
3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการด้านความเสี่ยงในสถานการณ์โรคระบาดเพิ่มเติม เพื่อสามารถนำไปปรับใช้และพัฒนาตัวของผู้ประกอบการเอง
4. ในการศึกษาครั้งต่อไปจึงควรศึกษาในระดับอาเซียนเนื่องจากปัจจุบันประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน มุ่งเน้นให้เกิดการรวมตัวกันทางเศรษฐกิจ และความสะดวกในการติดต่อค้าขายระหว่างกัน
5. ควรศึกษาเพิ่มเติมถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของของธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของผู้ประกอบการ เช่น สัญชาติญาณของผู้ประกอบการ ปัจจัยด้านกระบวนการจัดการสินค้า เป็นต้น เพราะอาจส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจ

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2564). ข้อมูลธุรกิจในพื้นที่การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก. สืบค้น 20 มีนาคม 2565, จาก <https://shorturl.asia/yUqYS>
- ธนานันต์ มาซิติ. (2561). ความเสี่ยงและความสามารถของผู้ประกอบการที่ส่งผลต่อการตลาดขายรีไซเคิลของนิคมอุตสาหกรรมในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสยาม.

- นพดล พันธุ์พานิช. (2563). กลยุทธ์ทางธุรกิจของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมหลังวิกฤตการณ์โรคระบาดโควิด-19 ในประเทศไทย. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์นมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 6(1), 39-52.
- นิกิตธวัช บุญทวี และคณะ. (2564). ความเป็นผู้ประกอบการ การจัดการความรู้ กลยุทธ์การตลาด ความสามารถทางนวัตกรรม และผลการดำเนินงานของธุรกิจเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย. *วารสารวิจัยและส่งเสริมการเกษตร*, 38(1), 108-125.
- ลัดดา วิศวะผลบุญ และวรางคณา โพธิ์รักษ์. (2563). การบริหารจัดการกลยุทธ์การตลาดธุรกิจแผ่นเหล็กเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จสูงสุด. *วารสารวิชาการ สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก*, 6(2), 145-154.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2553). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัศวิทย์ อินทร์น้อย. (2562). การพัฒนารูปแบบภาวะผู้ประกอบการธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ที่ผ่านพ้นวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*, 21(1), 215-226.
- เอกพร รักความสุข. (2560). การให้บริการสาธารณะแนวใหม่โดยสำนักงานรัฐสภาประจำจังหวัด. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 3(2), 139-151.
- Chang, et al. (1995). *Measuring Organizational Improvement Impact*. [n.p.] : Jossey Bass Pfeiffer.
- Nuntanach, D. (2019). *Government policy to drive the economy to build confidence in Real estate business*. Retrieved May 25, 2023, from <https://shorturl.asia/eV8IB>

รูปแบบการบริหารความรอบรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ* HEALTH LITERACY MANAGEMENT MODEL FOR THE ELDERLY

มนตรี อ่อนทะเล, ธนินาฏ ณ สุนทร, พิมพ์ประภา อมรภิภิญโญ

Montri Onthale, Taneenart Na Soontorn, Pimprapa Amornkitpinyo

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

Saint John's University

Corresponding Author E-mail: my8salueng@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารความรอบรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ เป็นการวิจัยและพัฒนา ใช้วิธีการวิจัยเชิงทดลอง กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้สูงอายุในศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกที่ร่วมพิธีกรรมทางศาสนา ณ โบสถ์พระมหาไถ่ จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินความรอบรู้ด้านสุขภาพ แบบวัดเจตคติที่มีต่อกิจกรรมความรอบรู้ด้านสุขภาพ แบบประเมินกิจกรรมความรอบรู้ด้านสุขภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ฯลฯ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ เป็นต้น

ผลการวิจัยพบว่า มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ การเข้าถึงข้อมูลสุขภาพและบริการสุขภาพ ความรู้ความเข้าใจทางสุขภาพ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการจัดการตนเอง การดูแลสุขภาพตนเอง และทักษะการรู้เท่าทันสื่อ การทดลองใช้รูปแบบมีดังนี้ 1. คะแนนเฉลี่ยของความรอบรู้ด้านสุขภาพหลังเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมในทุกด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2. ค่าคะแนนเฉลี่ยเจตคติหลังการปฏิบัติกิจกรรมสูงกว่าก่อนการปฏิบัติกิจกรรมในทุกด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .012 3. ผลการประเมินความเหมาะสมของการปฏิบัติกิจกรรมความรอบรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.90 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.32

คำสำคัญ: การบริหาร; ความรอบรู้ด้านสุขภาพ; ผู้สูงอายุ

Abstract

Objectives of this research article aimed to develop a Health Literacy management Model for the elderly, conducted by the research and development using experimental research methods. The sample group was 30 elderly people in Roman Catholicism who attended religious ceremonies at Holy Redeemer Church. The tools used were an interview form, a health literacy assessment form, Attitudes towards Health Literacy Activities form, Health Literacy Activity Assessment form. Data were analyzed by finding percentages, averages, etc. The statistics used for data analysis were frequency values, percentage values, etc.

The results of the study revealed that there were 6 components: access to health and wellness information, health cognition, communication skills, decision-making skills, self-management skills, self-care, and media literacy skills. An experiment with the format was as follows. 1. The average health literacy scores after participating in the activity were higher than before in all aspects differed statistically at the .01 level. 2. The mean score of attitudes after the activity higher than before performing activities in all aspects, differed statistically significant level at 0.01 3. The results of the assessment of the appropriateness of health literacy activities for the elderly, by overall, was at the highest level. (The mean was 4.90, standard deviation was 0.32

Keywords: Administration; Mastery learning; The Elderly

บทนำ

จากวิกฤติการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างด้านประชากรของประเทศไทยที่ขาดความสมดุลของแต่ละช่วงชีวิตพบว่าจำนวนประชากรผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ในระยะเวลาไม่เกิน 6 ปี โดยจะมีจำนวนผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า 60 ปี ถึงร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ อันเป็นผลจากความก้าวหน้าทางการแพทย์และสาธารณสุขเป็นผลให้ประชากรมีอายุยืนยาวขึ้นส่งผลให้มีประชากรที่เป็นผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น (ประนอม โอภาณนท์, 2544) และในขณะเดียวกันจำนวนประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานที่สามารถให้การเกื้อหนุนดูแลผู้สูงอายุกลับมีแนวโน้มลดลง ซึ่งส่งผลให้ศักยภาพของการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวลดลงไปด้วย รวมทั้งผู้สูงอายุส่วนใหญ่มักมีปัญหาด้านสุขภาพและความสามารถในการช่วยเหลือตนเองในการดำรงชีวิตประจำวันลดลง เนื่องจากความเสื่อมของร่างกายตามสภาพอายุที่เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังพบปัญหาด้านความมั่นคงของรายได้ด้านการได้รับความคุ้มครองสิทธิและความปลอดภัย รวมไปถึงด้านการมีส่วนร่วมในสังคมของการเรียนรู้

ตลอดชีวิต ในปัจจุบันการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ พบว่ายังมีช่องว่างในการบูรณาการ การวางแผนและการดำเนินงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานของภาครัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบูรณาการการทำงานในลักษณะของงานประจำและกลไก การขับเคลื่อนงานสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ อย่างมีประสิทธิภาพในหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง (โสภณ เมฆธน, 2560)

ประเทศไทยมีระยะเวลาสั้นมากในการเตรียมการรองรับปัญหาการเพิ่มขึ้นของ ประชากรผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วซึ่งจะมีผลกระทบหลายด้านดังนี้ 1. ผลกระทบต่อบริการ สุขภาพและบริการสาธารณสุขของรัฐบาล 2. ผลกระทบในเชิงเศรษฐกิจ 3. ผลกระทบทางสังคม ดังนั้น กิจกรรมการเตรียมความพร้อม การพัฒนาผู้สูงอายุให้มีคุณค่าอย่างต่อเนื่องในด้านต่าง ๆ จึงมีความจำเป็น เพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขด้วย ตนเอง โดยส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สูงอายุสามารถใช้เวลาว่างได้อย่างคุ้มค่าและสามารถทำตัวให้ เป็นประโยชน์ต่อสังคมมีความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนร่วมกิจกรรมและผู้อื่นลดช่องว่างระหว่างวัย สามารถอยู่ในสังคมในบั้นปลายชีวิตได้อย่างมีความสุข สนองความต้องการและปัญหาของ ผู้สูงอายุได้ อีกทั้งกิจกรรมยังสอดคล้องกับบริบทของ ในอนาคตอันใกล้นี้ เมื่อประชากรรุ่นเกิด ล้าน เกิดระหว่างปี 2506-2526 ซึ่งเป็นคลื่นประชากรที่ใหญ่มากเคลื่อนตัวเข้าสู่วัยสูงอายุ จำนวนประชากรสูงอายุในประเทศไทยจะเพิ่มขึ้นอย่างมากและรวดเร็ว ในปี 2557 เมื่อ ประชากรรุ่นเกิดล้านเข้าสู่วัยสูงอายุ ก็จะทำให้ประชากรไทยสูงวัยเพิ่มขึ้น เพิ่มความต้องการ บริการด้านต่าง ๆ ทั้งการดูแลด้านสุขภาพอนามัย และการจัดสวัสดิการของรัฐอย่างมหาศาล

ความรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy) เป็นทักษะที่มีความจำเป็นสำหรับบุคคลใน การดูแลสุขภาพของตนเองเป็นผลลัพธ์ขั้นสูงของกระบวนการทางสุขศึกษา ร่วมกับการสร้าง สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพดี การพัฒนา Health Literacy ให้อยู่ในระดับสูง ช่วยเพิ่ม ทักษะชีวิต ส่งผลเกื้อหนุนสุขภาพของปัจเจกบุคคลและชุมชน อาจกล่าวได้ว่า Health Literacy เป็นทักษะของบุคคลในการเข้าถึง เข้าใจ ข้อมูลความรู้และการจัดการบริการสุขภาพ สามารถ ตัดสินใจ เลือกรับผลิตภัณฑ์สุขภาพและใช้บริการสุขภาพ ตลอดจนปรับเปลี่ยนพฤติกรรม สุขภาพได้ การพัฒนา Health Literacy อาจใช้เป็นกลวิธีหนึ่งในการส่งเสริมสุขภาพ (อรรถธรณ นามมนตรี, 2561) หากผู้สูงอายุไม่มีการพัฒนาด้าน Health Literacy ภาวะการเสื่อมถอยของ สมรรถภาพทางกาย ภาวะการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรัง ภาวะทุพพลภาพรวมทั้งการลดหรือสูญเสีย บทบาททางเศรษฐกิจและสังคม อาจส่งผลให้ผู้สูงอายุไม่สามารถปรับตัวปรับใจได้ทันและอาจ นำไปสู่ปัญหาภาวะสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ

จากการที่ภาครัฐบาลมีแนวคิดในการขยายเกษียณอายุราชการจาก 60 ปีเป็น 65 ปี เนื่องจากการเกิดใหม่ของประชากร ลดลง ทำให้เกิดการขาดความต่อเนื่องของกำลังคน ภาครัฐ ระบบราชการไทยจึงประสบปัญหาในการหาบุคลากรมาทดแทนในตำแหน่งที่มีการเกษียณอายุ ราชการ โดยเฉพาะสายงานที่ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ซึ่งต้องมีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ ที่สั่งสมมาอย่างยาวนานและต่อเนื่องในการปฏิบัติงาน ซึ่งข้าราชการรุ่นต่อมา

ยังคงต้องใช้เวลาในการสังสม ความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ให้เพียงพอก่อน จึงจะทดแทนกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของสตาร์ตัน สุตสมบุรณ์ (2557) ภาครัฐจะต้องมีการปรับเปลี่ยนนโยบายจากเชิงรับมาเป็นเชิงรุก เช่น การสร้างความตระหนักให้คนในชาติเห็นความสำคัญของผู้สูงอายุว่าเป็นบุคคลที่ทรงคุณค่าต่อสังคม มิใช่ภาระของสังคม การถ่ายโอนงานด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างแท้จริงทั้งงบประมาณและบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุ ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการจะนำเสนอเรื่องรูปแบบการบริหารความรอบรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาตนเอง สร้างคุณภาพชีวิต สร้างภูมิคุ้มกันให้กับผู้สูงอายุ ป้องกันทัศนคติต่อวัยชราในเชิงลบ เช่น อายุสั้น ซึมเศร้า เป็นภาระต่อผู้อื่น โดยมีหน่วยงานต่าง ๆ ให้ความช่วยเหลือ ถ้าทำกิจกรรมการบริหารความรอบรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุจะเป็นการขยายผลที่ได้ทั้งปริมาณและคุณภาพชีวิตที่ดีสำหรับผู้สูงอายุ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารความรอบรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียว ทดสอบก่อนและหลัง (One Group Pretest Posttest Design) มีผลการวิเคราะห์ข้อมูล 3 ตอน ดังนี้

1. การพัฒนารูปแบบการบริหารความรอบรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ
2. การทดลองใช้รูปแบบการบริหารความรอบรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ
3. การปรับปรุงรูปแบบการบริหารความรอบรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ

2. ประชากร

ประชากรผู้สูงอายุในศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกที่มาร่วมพิธีกรรมทางศาสนา ณ โบสถ์พระมหาไถ่ จำนวน 300 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสังเคราะห์คุณลักษณะของความรอบรู้ด้านสุขภาพ แนวทางการจัดกิจกรรม วิธีการ และการประเมินผลองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารความรอบรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ รวมทั้งสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญเพื่อการวิพากษ์รูปแบบ ประกอบไปด้วย 1. การสัมภาษณ์ มีผู้สูงอายุในศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกที่มาร่วมพิธีกรรมทางศาสนา ณ โบสถ์พระมหาไถ่ จำนวน 30 คน ที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมในการให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัย 2. การจัดประชุมกลุ่มย่อย จัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน

ประกอบด้วย ด้านภาวะผู้นำผู้สูงอายุ จำนวน 3 ท่าน ด้านรูปแบบการบริหาร Health Literacy จำนวน 2 ท่าน เพื่อพิจารณาองค์ประกอบรูปแบบการบริหารความรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ 3. การทดลองใช้รูปแบบการบริหารความรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ โดยการนำรูปแบบการบริหารความรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ (ฉบับร่าง) ที่ผ่านการสนทนากลุ่มและปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว มาทดลองใช้กับผู้สูงอายุที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 30 คน ระหว่างวันที่ 1-31 พฤษภาคม 2563 ณ โบสถ์พระมหาไถ่

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ประเมินความรู้ของผู้สูงอายุก่อนเข้าร่วมกิจกรรมการบริหารความรู้ด้านสุขภาพ โดยใช้แบบประเมินความรู้ด้านสุขภาพฯ
2. ประเมินเจตคติของผู้สูงอายุก่อนเข้าร่วมกิจกรรมการบริหารความรู้ด้านสุขภาพ โดยใช้แบบประเมินเจตคติที่มีต่อกิจกรรมความรู้ด้านสุขภาพฯ
3. ทดลองใช้รูปแบบการบริหารความรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ เป็นเวลา 1 เดือน
4. ประเมินความรู้ของผู้สูงอายุหลังเข้าร่วมกิจกรรมการบริหารความรู้ด้านสุขภาพ โดยใช้แบบประเมินความรู้ด้านสุขภาพฯ
5. ประเมินเจตคติของผู้สูงอายุหลังเข้าร่วมกิจกรรมการบริหารความรู้ด้านสุขภาพ โดยใช้แบบประเมินเจตคติที่มีต่อกิจกรรมความรู้ด้านสุขภาพฯ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

โดยการวิเคราะห์ทางสถิติ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนแบบมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบค่าที (Paired Sample T-Test) และสรุปผลการศึกษาวิจัย และการนำเสนอผลการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยได้นำผลที่ได้จากการทดลองใช้รูปแบบการบริหารความรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ และการนำผลประเมินมาแก้ไขปรับปรุงรูปแบบการบริหารความรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ พร้อมเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาฯ และเพื่อนำผลการพิจารณาของอาจารย์ที่ปรึกษาและกรรมการสอบฯ กลับมาแก้ไขปรับปรุงให้ได้รูปแบบการบริหารความรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุฉบับสมบูรณ์ต่อไป

ผลการวิจัย

เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารความรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนารูปแบบการบริหารความรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ การเข้าถึงข้อมูลสุขภาพและบริการสุขภาพ (HL1) ความรู้ความเข้าใจทางสุขภาพ (HL2) ทักษะการสื่อสาร (HL3) ทักษะการตัดสินใจ (HL4) ทักษะการจัดการตนเอง การดูแลสุขภาพตนเอง (HL5) และทักษะการรู้เท่าทันสื่อ (HL6)

ผลการทดลองใช้รูปแบบมีดังนี้ 1. คะแนนเฉลี่ยของความรอบรู้ด้านสุขภาพหลังเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมในทุกด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2. ค่าคะแนนเฉลี่ยเจตคติหลังการปฏิบัติกิจกรรม (Post-test) สูงกว่าก่อนการปฏิบัติกิจกรรม (Pre-test) ในทุกด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3. ผลการประเมินความเหมาะสมของการปฏิบัติกิจกรรมความรอบรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.90 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.32)

อภิปรายผลการวิจัย

1. การพัฒนารูปแบบการบริหารความรอบรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนารูปแบบการบริหารความรอบรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ การเข้าถึงข้อมูลสุขภาพและบริการสุขภาพ (HL1) ความรู้ความเข้าใจทางสุขภาพ (HL2) ทักษะการสื่อสาร (HL3) ทักษะการตัดสินใจ (HL4) ทักษะการจัดการตนเอง การดูแลสุขภาพตนเอง (HL5) และทักษะการรู้เท่าทันสื่อ (HL6) สอดคล้องกับกรอบแนวคิดของ Nutbeam (2008) กล่าวว่าความรอบรู้ด้านสุขภาพเริ่มต้นด้วยสมรรถนะพื้นฐานด้านการอ่าน การคิดคำนวณและการเรียนรู้ด้านสุขภาพ ก่อนนำไปสู่การปรับเปลี่ยนข้อมูล การสื่อสารที่เหมาะสมและการศึกษาทางด้านสุขภาพ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาความรู้และความสามารถส่วนบุคคลรวมทั้งทักษะทางสังคม และทักษะการจัดการตนเอง ซึ่งส่งผลต่อการเพิ่มความรอบรู้ด้านสุขภาพ ผู้ที่มีพัฒนาการความรอบรู้ด้านสุขภาพดีขึ้นจะมีทักษะและความสามารถในการดำเนินการเพื่อเสริมสร้างสุขภาพรวมถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพ ตลอดจนการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมเพื่อสุขภาพ และมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงแนวทางปฏิบัติในสังคม ผลลัพธ์ที่ได้ คือ การมีโอกาสมีทางเลือกที่กว้างขึ้นและมีสุขภาพที่ดีขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดของ Nutbeam ผู้วิจัยจึงพัฒนารูปแบบการบริหารความรอบรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy) สำหรับผู้สูงอายุ โดยเน้นการพัฒนาทักษะ 6 ด้าน ด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมและแอปพลิเคชันไลน์ ซึ่ง Nutbeam ได้แบ่งระดับของความรอบรู้ด้านสุขภาพไว้ 3 ระดับในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาความรอบรู้ด้านสุขภาพในระดับขั้นพื้นฐานและขั้นการมีปฏิสัมพันธ์ โดยได้มีการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะทั้ง 6 ด้านไว้ในกิจกรรม ได้แก่ ประเด็นที่ 1 การเข้าถึงข้อมูลสุขภาพและบริการสุขภาพ (HL1) ประเด็นที่ 2 ความรู้ความเข้าใจทางสุขภาพ (HL2) ประเด็นที่ 3 ทักษะการสื่อสาร (HL3) ประเด็นที่ 4 ทักษะการตัดสินใจ (HL4) ประเด็นที่ 5 ทักษะการจัดการตนเอง การดูแลสุขภาพตนเอง (HL5) ประเด็นที่ 6 ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ (HL6) การเพิ่มทักษะการเข้าถึงข้อมูลโดยการสาธิตและการนำเสนอภาพนิ่ง และให้สาธิตย้อนกลับ ทำให้กลุ่มตัวอย่างสามารถสืบค้นข้อมูลจากแหล่งที่นำเชื่อถือและ สามารถนำเสนอให้กลุ่มรับทราบได้ การเพิ่มทักษะการจัดการตนเองโดยใช้เทคนิค 3 คำถามและการจดบันทึกพฤติกรรมป้องกันโรคความดันโลหิตสูงของตนเอง การใช้เทคนิค 3 คำถามช่วยกระตุ้น

ให้กลุ่มตัวอย่างได้คิดวิเคราะห์ถึงปัญหาสุขภาพหรือปัจจัยเสี่ยงของตน สิ่งที่ต้องทำเพื่อแก้ปัญหาหรือกำจัดปัจจัยเสี่ยงและผลกระทบหากไม่ปฏิบัติตามนั้น การวางแผนและตั้งเป้าหมายการปฏิบัติตัวและการจดบันทึกพฤติกรรมการป้องกันป้องกันโรคความดันโลหิตสูงของตนเองทุกวัน เป็นสิ่งที่คอยกระตุ้นเตือนให้กลุ่มตัวอย่างทราบว่าตนเองปฏิบัติตามแผนได้หรือไม่ ถ้าหากยังไม่ได้ตามแผนก็จะชดเชยในส่วนที่ขาดไป ทำให้สามารถควบคุมการปฏิบัติตัวได้ ส่วนกิจกรรมการพัฒนาความรู้ด้านสุขภาพในระดับชั้นปฏิสัมพันธ์ ได้แก่ กิจกรรมเพิ่มทักษะการสื่อสาร ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ และทักษะการตัดสินใจ โดยจัดกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม โดยใช้การสนทนากลุ่ม เปิดโอกาสให้สมาชิกกลุ่มมีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์และแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพ รวมทั้งมีการจัดตั้งแอปพลิเคชันไลน์กลุ่มสำหรับการสื่อสารของสมาชิกกลุ่ม และสำหรับผู้วิจัยติดตามประเมินผลรายบุคคล

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สามารถเพิ่มความรู้ด้านสุขภาพให้กับกลุ่มตัวอย่างได้ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีความหลากหลายทั้งด้านอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และวิถีการดำเนินชีวิตการกระตุ้นให้สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยกำหนดประเด็นขึ้นอย่างทั่วถึง มีโอกาสแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในบรรยากาศที่เป็นกันเอง ช่วยให้กลุ่มตัวอย่างเกิดการเรียนรู้ในประเด็นที่อภิปรายกว้างขึ้น มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy) สูงมากขึ้น มีมุมมองหรือทัศนคติต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในทางบวก สามารถค้นหาปัจจัยเสี่ยงของตนเองวางแผนและตั้งเป้าหมายการแก้ไขปัญหาของตน และมีกำลังใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงเพิ่มมากขึ้นเมื่อมีแนวร่วมและมีสัมพันธภาพที่ดีกับสมาชิกกลุ่มคนอื่น ๆ สอดคล้องกับผลการศึกษาของการศึกษาของประภาศรี ภูมิถาวร (2560) ที่พบว่ากระบวนการเรียนรู้แบบกลุ่มสามารถพัฒนาความรู้ด้านสุขภาพในเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีภาวะน้ำหนักตัวเกินได้ เช่นเดียวกับการศึกษาของ วิภา เทียงธรรม และคณะ (2552) ที่แสดงให้เห็นว่าการสนทนากลุ่มเป็นตัวกระตุ้นที่สำคัญที่ทำให้สมาชิกได้เข้ามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ สร้างโอกาสการแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความคิด และประสบการณ์ ร่วมปรึกษาหารือ แก้ไขปัญหาพร้อมกัน ซึ่งอิทธิพลและบรรยากาศของกลุ่มมีส่วนช่วยให้สมาชิกเกิดการเรียนรู้ในมุมมองที่หลากหลายมาก ใกล้เคียงกับการศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพต่อความฉลาดทางสุขภาพ พฤติกรรมลดน้ำหนัก และน้ำหนักของบุคลากรที่มีภาวะโภชนาการเกินในโรงพยาบาลร้อยเอ็ด (สุภาพ พุทธปัญญา และคณะ, 2559) ที่พบว่ากระบวนการสนทนาแบบมีส่วนร่วมช่วยให้สมาชิกกลุ่มได้มีส่วนร่วมและเสนอความคิดเห็น ทำให้มีปัญญาที่แจ่มแจ้งโดยองค์รวมลึกซึ้งมากขึ้น มีผลให้เกิดความคิดและข้อสรุปที่ชัดเจน นำกลุ่มให้สามารถลงมติเกี่ยวกับแนวทางการกระทำและความมุ่งมั่นที่ชัดเจนและการศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมสุขศึกษาโดยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างเสริมความรู้ทางสุขภาพเกี่ยวกับการป้องกันความรุนแรงทางด้านร่างกายของนักเรียน

ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 (ศรีสุตา พรหมภักดี และคณะ, 2560) ที่พบว่ากระบวนการเรียนรู้มีส่วนร่วม ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรมเกี่ยวกับการป้องกันความรุนแรงทางด้านร่างกายของนักเรียนได้ดีขึ้น

แอปพลิเคชันไลน์ช่วยให้การติดต่อสื่อสารระหว่างผู้วิจัยและกลุ่มตัวอย่างสะดวกรวดเร็วขึ้น สามารถติดตาม กระตุ้นเตือน และให้คำปรึกษาทั้งรายกลุ่มและรายบุคคล ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย สามารถส่งรูปการปฏิบัติสุขภาพ เช่น อาหารที่รับประทาน หรือขณะออกกำลังกายให้กับสมาชิกในกลุ่มได้ นอกจากนี้ยังสามารถสนทนาด้วยเสียงผ่านไลน์ (Voice Call) เสมือนการพูดคุยโทรศัพท์ไปยังสมาชิกกลุ่มโดยไม่เสียค่าบริการเพิ่มขึ้น ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในการใช้แอปพลิเคชันไลน์และต้องการที่จะดึงเพื่อนร่วมงานให้มาเข้ากลุ่มเพิ่มขึ้นด้วย นอกจากนี้ยังพบว่ามีการกลุ่มตัวอย่างบางส่วนได้ตั้งแอปพลิเคชันไลน์กลุ่มเล็ก ๆ เพื่อใช้สำหรับการติดต่อสื่อสาร และกระตุ้นเตือน รวมทั้งชักชวนกันไปออกกำลังกายด้วย โดยเป็นกลุ่มที่ทำงานที่เดียวกัน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเห็นว่ามีความเหมาะสมมาก เพราะมีเพื่อนคอยกระตุ้นเตือนและคอยปรึกษากันทำให้มีกำลังใจที่จะปฏิบัติต่อไป สอดคล้องกับการศึกษาของสุภาพ พุทธปัญญา และคณะ (2559) ที่ใช้กิจกรรมไลน์กลุ่มเป็นช่องทางการสื่อสาร การนัดหมายทำกิจกรรม การให้กำลังใจซึ่งกันและกัน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้คำแนะนำในข้อสงสัย ทำให้สมาชิกกลุ่มได้ทบทวนเป้าหมายในการดูแลสุขภาพและสร้างแรงบันดาลใจในการดูแลสุขภาพ

นอกจากนี้การใช้สื่อรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ สื่อการนำเสนอภาพนิ่ง การแจกคู่มือ การสาธิตและการปฏิบัติจริง เช่น การคำนวณดัชนีมวลกาย การจับชีพจรตนเองเพื่อคำนวณระดับของการออกกำลังกาย การอ่านฉลากโภชนาการจากผลิตภัณฑ์ประเภทต่าง ๆ ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งแม้จะมีเวลาในการนำเสนอเพียง 1 ครั้ง เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างอยู่ในวัยสูงอายุและมีภาระครอบครัว แต่ก็ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีความสนใจ กระตือรือร้นที่จะทดลองปฏิบัติและสามารถนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน มีการกำกับและกระตุ้นเตือนตนเองด้วยการบันทึกการปฏิบัติในคู่มือบันทึกพฤติกรรมสุขภาพตนเอง ซึ่งมีคำแนะนำและแนวทางในการปฏิบัติตัวสำหรับให้กลุ่มตัวอย่างกลับไปอ่านทบทวนที่บ้านได้ และใกล้เคียงกับการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับโรคอ้วนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดพิจิตร (ไกล่รุ่ง คำภิลานน และคณะ, 2559) ที่เสนอแนะว่าการนำหลักสูตรการเรียนการสอนไปใช้ควรประยุกต์เนื้อหาจากชีวิตประจำวัน ส่งเสริมให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง และให้เวลาในการสะท้อนความรู้ ความคิด และความรู้สึกให้มากขึ้น รวมทั้งปรับเปลี่ยนสื่อให้เหมาะสมกับบริบท

ภายหลังการทดลองใช้รูปแบบการบริหารความรอบรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ ค่าคะแนนเฉลี่ยเจตคติของผู้ที่ปฏิบัติกิจกรรม ทั้งก่อนการปฏิบัติกิจกรรม (Pre-test) และหลังการปฏิบัติกิจกรรม (Post-test) พบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยเจตคติของผู้ที่ปฏิบัติกิจกรรมหลังการ

ปฏิบัติกิจกรรมแตกต่างจากก่อนการปฏิบัติกิจกรรมทั้งในภาพรวมและรายด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ภายหลังจากใช้รูปแบบการบริหารความรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ ค่าคะแนนเฉลี่ยเจตคติของผู้ที่ปฏิบัติกิจกรรมหลังการปฏิบัติกิจกรรมแตกต่างจากก่อนการปฏิบัติกิจกรรมทั้งในภาพรวมและรายด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อธิบายได้ว่าภายหลังจากใช้โปรแกรมทำให้ความรู้ด้านสุขภาพของกลุ่มตัวอย่างสูงขึ้น ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมป้องกันโรคเป็นไปในทางที่ดีขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ อัญชลี จันทรินทรากกร (2557) ที่พบว่าความรู้ด้านสุขภาพมีความสัมพันธ์ทางบวกที่ระดับสูงกับพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของกลุ่มตัวอย่าง และการศึกษาของ นงลักษณ์ แก้วทอง และคณะ (2557) ที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ด้านสุขภาพเพียงพอจะมีการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันโรคความดันโลหิตสูงได้ถูกต้องกว่ากลุ่มที่มีความรู้ด้านสุขภาพต่ำ นอกจากนี้ยังอธิบายได้ว่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมป้องกันโรคความดันโลหิตสูงเกิดจากกลุ่มตัวอย่างได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านการสนทนากลุ่ม ได้รับความรู้ผ่านสื่อต่าง ๆ ได้ทดลองและปฏิบัติจริง ทำให้เกิดความตระหนักถึงปัญหาสุขภาพ ค้นพบปัจจัยเสี่ยงของตนเอง และการได้รับแนวทางในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อป้องกันโรค ทำให้เกิดทักษะและความมั่นใจในการที่จะปฏิบัติตน นอกจากนี้การใช้แอปพลิเคชันไลน์กลุ่มยังช่วยให้สามารถได้รับความรู้ ข้อมูลข่าวสารใหม่ ๆ และได้เห็นการปฏิบัติตนจากสมาชิกกลุ่ม ซึ่งช่วยสร้างแรงจูงใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม อีกทั้งการได้รับการติดตาม กระตุ้นเตือนและตอบข้อสงสัย หรือให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคลจากผู้วิจัยผ่านทางแอปพลิเคชันไลน์ยังช่วยให้กลุ่มตัวอย่างรู้สึกมีคุณค่า มีกำลังใจที่จะดูแลตนเองไม่ให้ป่วยเป็นโรคความดันโลหิตสูง กลุ่มตัวอย่างบางคนได้ชักชวนให้เพื่อนหรือบุคคลในครอบครัวปฏิบัติตามด้วย สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อติญาณ ศรีเกษตรริน และคณะ (2560) ที่พบว่าหลังการใช้โปรแกรมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพซึ่งประกอบด้วย การบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับการสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพตามหลัก 3อ. 2ส. การสาธิตและสาธิตย้อนกลับเกี่ยวกับการออกกำลังกาย การยกตัวอย่างภาพประกอบอาหารและการใช้คู่มือเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมดูแลสุขภาพตามหลัก 3อ. 2ส. กลุ่มตัวอย่างมีค่าคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการดูแลตนเองสูงกว่าก่อนการใช้โปรแกรมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และผลการศึกษาโปรแกรมการป้องกันโรคความดันโลหิตสูงในระดับปฐมภูมิในชุมชนจังหวัดนครปฐม (อรนุช พงษ์สมบูรณ์, 2552) พบว่าภายหลังจากทดลองกลุ่มตัวอย่างมีค่าคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการป้องกัน โรคความดัน โลหิตสูงซึ่งประกอบด้วยพฤติกรรมการควบคุมอาหาร การออกกำลังกาย การผ่อนคลายความเครียด หลีกเลี่ยงการดื่มแอลกอฮอล์การ หลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ และการตรวจวัดความดันโลหิต สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญ

ผลจากการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการบริหารความรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุสามารถเพิ่มระดับความรู้ด้านสุขภาพ พฤติกรรมการป้องกันโรค และลดระดับความ

ต้นโลหิตของกลุ่มเสี่ยงได้โดยเฉพาะการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและการใช้แอปพลิเคชันไลน์ช่วยให้กลุ่มตัวอย่างเกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น

ผลการประเมินความเหมาะสมของการปฏิบัติกิจกรรมความรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.90 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.32) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมของการปฏิบัติกิจกรรมความรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy) สำหรับผู้สูงอายุ อยู่ในระดับมากที่สุดทุกรายการ ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้วิจัยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลการพัฒนา รูปแบบการบริหารความรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุอย่างครอบคลุมรอบด้าน ประกอบด้วย การศึกษาวิเคราะห์เอกสาร บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสนทนากลุ่มโดยผู้ทรงคุณวุฒิและการสอบถามความคิดเห็นของผู้สูงอายุ จากการดำเนินการดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของอาณัติ วรรณศรี และคณะ (2558) ได้ศึกษาด้านกิจกรรมเพื่อสร้างเสริม Health Literacy ให้กับผู้สูงอายุตามโครงการพัฒนาความแตกฉานด้านสุขภาพในกลุ่มผู้สูงอายุในตำบลเมืองศรีไค อำเภวารินชำราบ อุบลราชธานี

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารความรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ นำมาปรับปรุงเป็นรูปแบบการบริหารความรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

การจัดการตามรูปแบบการบริหารความรอบรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุนั้น ผู้วิจัยได้ถอดบทเรียนจากการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้อาศัยความรู้จากการได้สัมภาษณ์ การแจกแบบสอบถาม จากการสังเกตการณ์ ผู้สูงอายุในศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกที่มาร่วมพิธีกรรมทางศาสนา ณ โบสถ์พระมหาไถ่ ซึ่งได้รับองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

1. การเข้าถึงข้อมูลสุขภาพ และบริการสุขภาพ ผู้สูงอายุนั้นเป็นผู้ที่มีปัญหาทางด้านสุขภาพ ไม่ว่าจะเป็นโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ ซึ่งผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีโรคประจำตัวอยู่แล้ว ดังนั้น การที่ผู้สูงอายุได้เข้าถึงข้อมูลทางด้านสุขภาพอย่างครบถ้วนและได้รับบริการด้านสุขภาพอย่างเต็มที่ ทำให้ผู้สูงอายุสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้ อย่างปกติสุข และทำให้สุขภาพกาย และสุขภาพใจของผู้สูงอายุดีขึ้น สามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข

2. ความรู้ ความเข้าใจ คนรอบข้างไม่ว่าจะเป็นลูกหลาน ญาติ มิตร ควรเข้าใจในอารมณ์ของผู้สูงอายุ เข้าใจความต้องการของผู้สูงอายุ จึงสามารถอยู่ร่วมกับผู้สูงอายุได้อย่างปกติสุข

3. ทักษะการสื่อสาร การสื่อสารกับผู้สูงอายุเป็นสิ่งสำคัญมาก ถ้าการสื่อสารดีก็จะทำให้ผู้สูงอายุนั้นอารมณ์ดีมีความสุข แต่ถ้าการใช้อารมณ์ในการสื่อสารกัน จิตใจของผู้สูงอายุก็จะห่อเหี่ยวตามการสื่อสารของคนรอบข้างนั่นเอง

4. ทักษะการตัดสินใจ การดูแลผู้สูงอายุต้องกล้าที่จะตัดสินใจในการกระทำในบางสิ่งบางอย่างเพราะบางเวลา หากมีการตัดสินใจล่าช้า ก็จะทำให้เกิดอันตรายต่อผู้สูงอายุได้เช่นเดียวกัน

5. การจัดการตนเอง ผู้สูงอายุ และผู้ดูแลผู้สูงอายุ ต้องมีการจัดการตนเองทั้งด้านอารมณ์ และด้านร่างกายอย่างมีประสิทธิภาพทั้งสองฝ่าย เพื่อให้เกิดสมรรถภาพในการอยู่ร่วมกันกับผู้สูงอายุ

6. การรู้เท่าทันสื่อ ผู้สูงอายุควรได้รับรู้ข่าวสารทางด้านการดูแลสุขภาพ อย่างเหมาะสม เพื่อการดูแล ตนเองอย่างถูกวิธี การได้รับข่าวสารที่มีสาระ ทำให้เกิดความบันเทิงใจให้กับผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรมีนโยบายสร้างนวัตกรรม ผู้บริหารควรทำการศึกษา วิเคราะห์เพื่อพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ ด้วยการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อนำมาเป็นจุดเด่นของการพัฒนาเรื่องการขาย เพราะนวัตกรรมในยุคนี้ถือมีความสำคัญ และจำเป็นอย่างมากสำหรับการขาย และศึกษาถึงความเสี่ยงให้แตกฉานเพื่อเป็นเกราะป้องกันการล่มสลายของธุรกิจ โดยเฉพาะในเรื่องมาตรการการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคต่าง ๆ ที่ปัจจุบันกำลังเกิดขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ด้านกิจกรรมของรูปแบบการบริหารความรอบรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ ควร มีแพทย์เฉพาะทางที่หลากหลายด้านเพื่อให้ผู้สูงอายุมีความรู้ความเข้าใจในการดูแลสุขภาพ เพิ่ม กิจกรรมสหสาขาการด้านสุขภาพระหว่างการทดลองใช้รูปแบบฯ ควรเพิ่มเวลาสำหรับจัดกิจกรรม ให้มากขึ้นเพื่อให้ผู้สูงอายุได้พัฒนาตนเองในด้านเทคโนโลยี กิจกรรมฝึกการเรียนรู้ การใช้ สื่อคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ตในทิศทางที่ถูกต้อง

2. ด้านเนื้อหาของรูปแบบการบริหารความรอบรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ ควรสร้าง โปรแกรมด้านสุขภาพ เช่น โปรแกรมลดพุง งดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และน้ำอัดลมแบบออนไลน์ ให้เหมาะสมกับการแพร่ระบาดในสถานการณ์โควิด 19

3. ด้านการใช้รูปแบบการบริหารความรอบรู้ด้านสุขภาพ สำหรับผู้สูงอายุ ควรสร้าง ช่องทางประชาสัมพันธ์การเข้าถึงกิจกรรมข้อมูลสุขภาพหลากหลายช่องทาง อาทิ เฟสบุ๊ก เว็ปไซต์ วารสาร แผ่นพับ ควรใช้วิธีการบันทึกความก้าวหน้าของสุขภาพในรูปแบบออนไลน์ หรือ แอปพลิเคชันจัดทำปฏิทินการออกกำลังกาย และจัดบันทึกข้อมูลสุขภาพของแต่ละคน เพื่อบันทึก ความก้าวหน้าของสุขภาพตนเอง ควรเพิ่มระยะติดตามผลการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดความยั่งยืน ต่อรูปแบบการบริหารความรอบรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ

จากการประเมินความเหมาะสมของการปฏิบัติกิจกรรมความรอบรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้ สูงอายุ ด้านที่ 2 ด้านความรู้ ความเข้าใจทักษะสุขภาพ ประเด็นกิจกรรมเชิญแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ ด้านผู้สูงอายุ ให้การอบรม หรือบรรยาย และฝึกปฏิบัติตนเกี่ยวกับโรคผู้สูงอายุ มีผลการประเมิน ความเหมาะสมอยู่ในอันดับต่ำที่สุด ผู้สูงอายุให้ความคิดเห็นว่ามีแพทย์เฉพาะทาง ที่ หลากหลายด้านเพื่อให้ผู้สูงอายุมีความรู้ความเข้าใจในการดูแลสุขภาพมากกว่านี้ ดังนั้น หน่วยงานที่น่ารูปแบบฯ ไปใช้ดำเนินการ ควรเชิญแพทย์เฉพาะทางที่หลากหลายด้านมาให้ ความรู้ด้านสุขภาพเพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่อรูปแบบการบริหารความรอบรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้ สูงอายุ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารความรอบรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy) สำหรับบุคคลในทุกช่วงวัย ได้แก่ ก่อนวัยทำงาน และวัยทำงาน

เอกสารอ้างอิง

ไกล่รุ่ง คำภิลาน และคณะ. (2559). การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างความฉลาดทางสุขภาพ เกี่ยวกับโรคอ้วนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 18(3), 250-264.

- นางลักษณ แก้วทอง และคณะ. (2557). ความแตกฉานด้านสุขภาพในกลุ่มเสี่ยงโรคความดันโลหิตสูง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล บ้านหนองหอย จังหวัดสระแก้ว. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชินี กรุงเทพ*, 30(1), 45-55.
- ประนอม โอکانนท์. (2544). *การพัฒนารูปแบบชมรมผู้สูงอายุ* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประภาศรี ภูมิถาวร และคณะ. (2560). ผลของโปรแกรมการส่งเสริมความฉลาดทางสุขภาพสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาที่มีภาวะน้ำหนักตัวเกิน. *วารสารโรงพยาบาลชลบุรี*, 42(2), 171-180.
- วีณา เทียงธรรม และคณะ. (2552). โปรแกรมการป้องกันโรคความดันโลหิตสูงในระดับปฐมภูมิในชุมชน จังหวัดนครปฐม. *วารสารพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 22(1-3), 17-18.
- ศรีสุดา พรหมภักดี และคณะ. (2560). ประสิทธิผลของโปรแกรมสุขศึกษาโดยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างเสริมความรู้ทางสุขภาพเกี่ยวกับการป้องกันความรุนแรงทางด้านร่างกายของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2. *วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์*, 32(2), 144-150.
- สุดารัตน์ สุตสมบูรณ์. (2557). สวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในประเทศไทย. *วารสารเทคโนโลยีภาคใต้*, 7(1), 73-82.
- สุภาพ พุทปัญโญ และคณะ. (2559). ประสิทธิผลของโปรแกรมการพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพต่อความฉลาดทางสุขภาพและพฤติกรรมการลดน้ำหนักของบุคลากรที่มีภาวะโภชนาการเกินในโรงพยาบาลร้อยเอ็ด อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารการพยาบาลและการศึกษา*, 9(4), 42-59.
- โสภณ เมฆธน. (2560). *อ่านความคิดชีวิตผ่าน FB*. นนทบุรี: ห้างหุ้นส่วนจำกัด พี เอ็น เอส ครีเอชั่น.
- อติญาณ์ ศรีเกษตริณ และคณะ. (2560). ผลของโปรแกรมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพตามแนวทาง 3อ.2ส. ของอาสาสมัครสาธารณสุข ประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลคลองฉนาก อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้*, 4(1), 253-264.
- อรนุช พงษ์สมบูรณ์. (2552). *โปรแกรมการป้องกันโรคความดันโลหิตสูงในระดับปฐมภูมิในชุมชน จังหวัดนครปฐม* (วิทยาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อรรวรรณ นามมนตรี. (2561). ความรอบรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy). *วารสารทันตภิบาล*, 29(1), 122-128.

- อัญชลี จันทรินทรากกร. (2557). ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางสุขภาพกับพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ในเขตเทศบาลตำบลสวนหลวง อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร (วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาสุขศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อาณัติ วรรณศรี และคณะ. (2558). โครงการพัฒนาความแตกฉานด้านสุขภาพในกลุ่มผู้สูงอายุในตำบลเมืองศรีไค อำเภอวารินชำราบ อุบลราชธานี (รายงานการวิจัย). นนทบุรี: สำนักงานวิจัยเพื่อการพัฒนาหลักประกันสุขภาพไทย (สวปก.).
- Nutbeam, D. (2008). The evolving concept of health literacy: what can we learn from literacy studies?. *International Journal of Public Health and Health Sciences*, 67(12), 2072-2078.

การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะ ของแรงงานต่างด้าว*

DEVELOPMENT OF A NON-FORMAL EDUCATION PROGRAM TO ENHANCE THE WELL-BEING OF MIGRANT WORKERS

ปานุมาส มหาทรัพย์สกุล, วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา, กชวร จุยมณี

Panumars Mahasabsakul, Worarat Pathumcharoenwattana, Kotchaworn Chuymanee

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Chulalongkorn University

Corresponding Author E-mail: lovebenz@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสุขภาวะของแรงงานต่างด้าว 2. พัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะของแรงงานต่างด้าว ด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ ดำเนินการทดลองแบบกลุ่มเดียว วัดผลก่อนและหลังทดลอง มีลำดับขั้น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 วางแผนพัฒนาโปรแกรมด้วยการวิเคราะห์สภาพความต้องการ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ได้แก่ แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ที่อยู่ในสถานประกอบการอุตสาหกรรม 560 คน สุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามความต้องการ ระยะที่ 2 ออกแบบโปรแกรมเสริมสร้างสุขภาวะและการนำไปใช้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ได้แก่ แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าที่สื่อสารภาษาไทยได้ และสมัครใจเข้าร่วม 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบวัดความรู้ แบบประเมินทัศนคติ และทักษะ ผลการศึกษาความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสุขภาวะของแรงงานต่างด้าว วิเคราะห์จากแบบสอบถาม จำนวน 560 คน

ผลการวิจัยพบว่า แรงงานต่างด้าวมีความต้องการการเสริมสร้างสุขภาวะทางกายมากที่สุด และการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะของแรงงานต่างด้าว พบว่า โปรแกรมได้เสริมสร้างสุขภาวะแรงงานต่างด้าว ผลจากหลังการเข้าร่วมกิจกรรม แรงงานต่างด้าวมีความรู้ ทัศนคติ และทักษะเกี่ยวกับสุขภาวะเพิ่มมากขึ้น

คำสำคัญ: สุขภาวะ; แรงงานต่างด้าว; การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the level of desire to learn about well-being of migrant workers and 2. To develop and design a non-formal education program to enhance the well-being of migrant workers. The method used in this study was a single group quantitative research with Pretest-Posttest design. This study consisted of 2 stages. Stage 1 was designed to identify selected study sample group, using purposive sampling with questionnaire. Questionnaire that determined the level of desire to learn to enhance the well-being of migrant workers. The program in stage 1 was designed to analyze the demand conditions of the program. The sample group included 560 migrant workers in industrial establishment. Stage 2 was designed to evaluate the effectiveness of a non-formal education program to enhance the well-being of migrant workers. Pretest-Posttest questionnaires was used to measure knowledge, skill, attitude scale. Stage 1 included a total of 560 potential participants, and 30 of which were identified to be suitable for Stage 2. Inclusive criteria included the ability to read in the Myanmar language and willingness to volunteer in the study.

The research results were found that Migrant workers had the greatest need for physical well-being. and the development of a non-formal education program to enhance the health of foreign workers. It was found that the program strengthened the health of foreign workers. As a result of participating in the activity, foreign workers had increased knowledge, attitudes, and skills regarding health.

Keywords: Well-Being; Migrant Workers; Development of A Non-Formal Education Program

บทนำ

ในสังคมปัจจุบัน ชีวิตมีความท้าทายเกิดขึ้นตลอดเวลา เนื่องจากความสลับซับซ้อนตามการเปลี่ยนแปลงของโลกที่ไม่เคยหยุดนิ่ง เป็นกระแสโลกาภิวัตน์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว โดยจะมีความรุนแรงทวียิ่งขึ้นในอนาคต นำไปสู่การพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และข้อมูลข่าวสารในอัตราเร่งที่ขาดความสอดคล้องเชื่อมโยงอย่างเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ขาดสมดุล ขาดความเป็นระบบ และส่งผลกระทบต่อสุขภาวะ กล่าวคือ ไม่สามารถนำไปสู่ความมีสุขภาวะที่ดีได้ โดยแสดงออกมาในลักษณะของการขาดความตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลง ขาดความเข้าใจถึงความจำเป็นของการเปลี่ยนกรอบความคิด

เพื่อยกระดับศักยภาพของทั้งตนเอง ครอบครัว องค์กร และชุมชน ชาติความเข้าใจในมุมมองเชิงระบบ ไม่สามารถรักษาสมดุลของระบบความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบย่อยไว้ได้ ทั้งองค์ประกอบด้านร่างกาย จิตใจ ปัญญา และสังคม เพื่อให้เกิดพลังการเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีกว่าเดิม จึงไม่อาจพัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นผู้ที่สามารถเข้าใจถึงคุณค่า และความหมายของชีวิต ซึ่งทั้งหมดนี้ทำให้สถานประกอบการ และชุมชนชาติความยืดหยุ่นในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง ไม่สามารถยกระดับศักยภาพทั้งระดับตนเอง สถานประกอบการ และชุมชนได้อย่างเป็นระบบ อย่างเป็นองค์รวมที่ครอบคลุมทุกองค์ประกอบชีวิตอย่างเป็นหนึ่งเดียว เพื่อมุ่งสู่ความมีสุขภาวะได้อย่างบูรณาการ ไม่สามารถสร้างภูมิคุ้มกัน และจัดการกับความเสี่ยงได้ ชาติความสมดุลทางด้านส่วนตัว ครอบครัว สถานประกอบการ และชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ไม่สามารถดำเนินงานให้สอดคล้องกับค่านิยม และอุดมการณ์โดยตั้งอยู่บนหลักการที่ถูกต้อง อย่างมีคุณธรรมจริยธรรม ส่งผลให้สถานประกอบการ ไม่สามารถพัฒนาขีดความสามารถ ด้านการแข่งขันได้อย่างเต็มตามศักยภาพ เพื่อความอยู่รอดในสังคมอย่างสมดุลและยั่งยืน (ประเวศ วะสี, 2550; วิจารย์ พานิช, 2554; สุรพล ไกรสรารุฒิ, 2552; Capra, 1997; Dirkx, 1998; Cranton, 2002; Taylor, 2007; Ratana-Ubol & Charungkairirikul, 2009; Bellanca & Brandt, 2010)

ในปัจจุบันคนในสังคมต้องมีการเรียนรู้ เพื่อการรู้เท่าทันข้อมูลที่หลากหลาย ปัจจุบันจึงเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดเวลา มีการเพิ่มขีดความสามารถ โอกาสในการเรียนรู้ และการพัฒนาคน มีการปรับปรุงทักษะอย่างต่อเนื่อง เพื่อสามารถนำความรู้ไปพัฒนาสังคม และเศรษฐกิจได้อย่างยั่งยืน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะการศึกษาในระบบโรงเรียน จึงมีความสำคัญยิ่งต่อการใช้ชีวิตของมนุษย์ในสังคมปัจจุบัน (อาชัญญา รัตนอุบล, 2551) ทั้งนี้ การศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดความมุ่งหมายรูปแบบ และวิธีการจัดการศึกษารวมถึงระยะเวลา และการประเมินผล ที่สอดคล้องตามสภาพปัญหาและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) จากข้อความข้างต้นทำให้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งพบว่า ปัจจุบันองค์กรในประเทศไทยมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการสนับสนุน และส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเสริมสร้างสุขภาวะในการทำงาน เพราะการเรียนรู้ของบุคลากรเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่งสถานประกอบการจำเป็นต้องมีเครื่องมือสำคัญ เพื่อช่วยเสริมสร้างสุขภาวะ เป็นความสำคัญสำหรับยุคที่มีความเปลี่ยนแปลง ต้องมีการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยครอบคลุมในทุกมิติของชีวิต โดยนำ Boyle (1981) มาใช้โดยได้กล่าวถึง โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ว่าเป็นผลรวมของความร่วมมือระหว่างนักศึกษานอกระบบ กับผู้เรียนในการปฏิบัติกิจกรรมของโปรแกรม มุ่งวิเคราะห์ไปที่โปรแกรมเชิงสถาบัน เน้นการปรับปรุงและพัฒนาบุคคลให้ก้าวหน้า เน้นการสอนเนื้อหาวิทยาการพื้นฐาน มีลำดับการจัดวางเนื้อหา มีวัตถุประสงค์ชัดเจน เกิดการจัดการเรียนรู้สิ่งใหม่ เน้นเรื่ององค์ความรู้ เจตคติ ทักษะ

ความชำนาญ โดยโปรแกรมเชิงสถาบันของ Boyle (1981) นี้เป็นโปรแกรมที่องค์กรได้จัดขึ้นเพื่อพัฒนาความสามารถ ความรู้ เจตคติ และทักษะของบุคลากรในองค์กร เพื่อส่งเสริมให้มีความเจริญในวิชาชีพ และความสามารถในการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นโปรแกรมเชิงรุก ที่มุ่งที่ความสามารถของพนักงานในการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งโปรแกรมนี้อาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคล การจัดโปรแกรมและเนื้อหาวิชาที่มีลักษณะที่ตรงกับความต้องการของผู้เรียน มุ่งให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ได้ทันที ดังนั้น การที่เสริมสร้างแรงงานต่างด้าวให้สามารถรักษาสมดุลของระบบความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบย่อยไว้ได้ ทั้งองค์ประกอบด้านร่างกาย จิตใจ ปัญญา และสังคม เพื่อให้เกิดพลังการเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีกว่าเดิม โดยการนำกระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียน มาใช้ในขั้นตอนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะของแรงงานต่างด้าวจึงมีความสำคัญมาก

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสุขภาวะของแรงงานต่างด้าว
2. เพื่อพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะของแรงงานต่างด้าว

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยดำเนินการทดลองแบบกลุ่มเดียว วัดผลก่อนและหลังทดลอง

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง

ได้แก่ แรงงานต่างด้าวในสถานประกอบการอุตสาหกรรม ที่อยู่ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร สมุทรสาคร นครปฐม ปทุมธานี และนนทบุรี เนื่องจากเป็นเขตเศรษฐกิจซึ่งเป็นที่ตั้งของนิคมอุตสาหกรรม ที่มีจำนวนการกระจายตัวของการจ้างงานสูงสุดใน 5 ลำดับแรก นอกจากนี้ยังเป็น 5 จังหวัดที่มีแรงงานข้ามชาติทำงานสูงสุด ที่ผ่านการพิสูจน์สัญชาติ มีดังนี้ 1. กรุงเทพมหานคร 722,158 คน 2. สมุทรสาคร 245,737 คน 3. นครปฐม 219,499 คน 4. ปทุมธานี 167,009 คน 5. นนทบุรี 166,005 คน (กรมการจัดหางาน, 2563) และเป็นจังหวัดที่มีแรงงานต่างด้าวกระจายทำงานอยู่สูงสุดใน 10 ลำดับแรก และมีการกระจายตัวของแรงงานต่างด้าวที่ขึ้นทะเบียนขออนุญาตทำงานในประเทศไทย เป็นแรงงานต่างด้าวที่ถูกต้องตามกฎหมาย โดยมีพาสปอร์ต ใบทำงาน หรือ MOU เป็นจำนวน 1,086,494 คน (กรมการจัดหางาน, 2563)

ได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรของ Yamane (1973) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 560 คน ซึ่งเป็นการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง ระยะที่สองในด้านการเลือกกลุ่มผู้รับบริการ

ผู้วิจัยคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ทั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ความพร้อมของสถาน และ ความยินยอมพร้อมใจในการพัฒนาแรงงานต่างด้าว ซึ่งเป็นแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าที่สามารถสื่อสารภาษาไทย อ่านภาษาพม่าได้ และสมัครใจเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อเสริมสร้างสุขภาวะของแรงงานต่างด้าวได้ จำนวน 30 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 4 ชุด ผู้วิจัยได้เสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบจำนวนทั้งหมด 5 ท่าน ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน จำนวน 2 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านสุขภาวะ จำนวน 1 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านแรงงานต่างด้าว 1 ท่าน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย จำนวน 1 ท่าน ดังนี้

1. แบบสอบถามความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสุขภาวะของแรงงานต่างด้าว HAPPINOMETER มี 3 ตอน ดังนี้คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป แบบสอบถามข้อมูลภูมิหลังของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส จำนวนบุตร ระยะเวลาทำงาน การศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามสุขภาวะของแรงงานต่างด้าว ประกอบด้วยหลักการที่เป็นองค์ประกอบพื้นฐานของการเสริมสร้างสุขภาวะ รวมทั้งสิ้น 4 มิติ ได้แก่ 1. สุขภาวะทางกาย 2. สุขภาวะทางจิต 3. สุขภาวะทางปัญญา และ 4. สุขภาวะทางสังคม

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือแบบสอบถามความต้องการ เสนอผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item - Objective Congruence : IOC) พบว่า ได้ค่าของดัชนี 0.81 ซึ่งถือว่ามีความสอดคล้องกับเนื้อหา (ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ, 2550) และมีความเหมาะสมที่จะสามารถนำข้อคำถามไปใช้ได้ นอกจากนี้ได้ตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามความต้องการ ที่ได้จากการปรับปรุง จำนวน 30 ชุด ไปทดลองใช้กับแรงงานต่างด้าวกลุ่มที่ใกล้เคียงกับกลุ่มทดลองจริงในสถานประกอบการอุตสาหกรรม ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง และนำมาทดสอบความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบทดสอบโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งการประเมินความเที่ยงสัมประสิทธิ์แอลฟา ได้มีการพิจารณาจากเกณฑ์การประเมินความเที่ยงสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคได้ 0.80 อยู่ในเกณฑ์ดี (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2544)

2. แบบวัดความรู้ในการเสริมสร้างสุขภาวะของแรงงานต่างด้าว ด้วยการทำแบบทดสอบก่อนและหลังเรียนการเรียนรู้

ลักษณะของแบบวัดความรู้ในการในการเสริมสร้างสุขภาวะของแรงงานต่างด้าว เป็นข้อคำถามแบบ 4 ตัวเลือกตอบ โดยผู้วิจัยได้พัฒนาข้อคำถาม ดังนี้ ผู้วิจัยสร้างข้อคำถามตามแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม (Bloom et al., 1956) ในระดับพฤติกรรมทางพุทธิพิสัย ได้แก่

1. ชั้นความรู้ความจำ
2. ชั้นความเข้าใจเป็นความสามารถในการจับใจความสำคัญของสื่อ และสามารถแสดงออกมาในรูปของการแปลความ ตีความ ขยายความ หรือการกระทำอื่น ๆ และ
3. ชั้นการนำความรู้ไปใช้ ซึ่งจะต้องอาศัยความรู้ ความเข้าใจ จึงจะสามารถนำไปใช้ได้

การวิเคราะห์คุณภาพของแบบวัดความรู้ในการเสริมสร้างสุขภาวะของแรงงานต่างด้าว โดยนำไปทดลองใช้กับแรงงานต่างด้าวกลุ่มที่ใกล้เคียงกับกลุ่มทดลองจริงในสถานประกอบการโรงงานอุตสาหกรรม จากนั้นนำผลที่ได้มาวิเคราะห์คุณภาพรายข้อเพื่อหาความยาก (P) และค่าอำนาจจำแนก (R) ของข้อสอบ โดยใช้เทคนิค 27% ในการแบ่งกลุ่มผู้ที่มีคะแนนสูงและต่ำ และใช้สูตรคำนวณค่าความยากและค่าอำนาจจำแนก (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) แล้วคัดเลือกข้อสอบที่มีเกณฑ์ระดับความยากระหว่าง 0.20 ถึง 0.80 และมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไปมาใช้

3. แบบประเมินทัศนคติในการเสริมสร้างสุขภาวะของแรงงานต่างด้าว ด้วยการทำแบบทดสอบก่อนและหลังเรียนการ เรียนรู้ โดยเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) แบ่งระดับเป็นแบบ Likert Score (1-2-3-4-5) และนำแบบทดสอบให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และนำมาวิเคราะห์หาค่าความสอดคล้อง หากพบว่าค่าของดัชนีมากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 ขึ้นไป ถือว่าข้อมูลมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การตรวจสอบความเชื่อมั่น ผู้วิจัยทำแบบประเมินทัศนคติไปทดลองใช้กับแรงงานต่างด้าวกลุ่มที่ใกล้เคียงกับกลุ่มทดลองจริงในสถานประกอบการโรงงานอุตสาหกรรม และจึงนำมาทดสอบความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบทดสอบโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งการประเมินความเที่ยงสัมประสิทธิ์แอลฟาได้มีการพิจารณาจากเกณฑ์การประเมินความเที่ยงสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคได้ 0.87 อยู่ในเกณฑ์ดี (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2544)

4. แบบประเมินทักษะในการเสริมสร้างสุขภาวะของแรงงานต่างด้าว ด้วยการทำแบบทดสอบก่อนและหลังการเรียนรู้ ลักษณะของแบบประเมินทักษะในการเสริมสร้างสุขภาวะของแรงงานต่างด้าว ผู้วิจัยสร้างแบบประเมินซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) แบ่งระดับเป็นแบบ Likert Score (1 ถึง 5) ประกอบด้วยประเด็นคำถาม ที่มาจากการจัดกิจกรรมซึ่งเกิดจากความต้องการของแรงงานต่างด้าว โดยกำหนดช่วงความรู้สึกละ และความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมออกเป็น 5 ระดับ (สมบัติ ท้ายเรือคำ, 2551)

การตรวจสอบความเชื่อมั่น ผู้วิจัยทำแบบประเมินทักษะไปทดลองใช้กับแรงงานต่างด้าวกลุ่มที่ใกล้เคียงกับกลุ่มทดลองจริงในสถานประกอบการโรงงานอุตสาหกรรม และจึงนำมาทดสอบความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบทดสอบโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งการประเมิน

ความเที่ยงสัมประสิทธิ์แอลฟาได้มีการพิจารณาจากเกณฑ์การประเมินความเที่ยงสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ 0.81 อยู่ในเกณฑ์ดี (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2544)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บข้อมูลจากแบบสอบถามที่แจกให้กับผู้ตอบแบบสอบถาม และนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS for Windows คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ได้แก่ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ เพื่ออธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่างค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เพื่ออธิบายระดับความมีสุขภาพของแรงงานต่างด้าว

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไป แบบสอบถามข้อมูลภูมิหลังของผู้ตอบแบบสอบถาม ในภาพรวมด้านลักษณะข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า แรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง (ร้อยละ 69.50 , ร้อยละ 30.50) ส่วนใหญ่มีอายุ 23-27 ปี 28-32 ปี และ 18-22 ปี (ร้อยละ 68.60 ร้อยละ 17.30 ร้อยละ 12.50) มีสถานภาพโสด (ร้อยละ 48.90) ส่วนใหญ่ไม่มีบุตร (ร้อยละ 50.20) ระยะเวลาที่ทำงาน ส่วนใหญ่มีระยะเวลาทำงาน 1-2 ปี (ร้อยละ 47.90) มีระดับการศึกษาส่วนใหญ่ไม่จบประถมศึกษา (ร้อยละ 49.80) ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001-20,000 บาท (ร้อยละ 66.10)

2. แบบสอบถามสุขภาพของแรงงานต่างด้าว ประกอบด้วยหลักการที่เป็นองค์ประกอบพื้นฐานของการเสริมสร้างสุขภาพ รวมทั้งสิ้น 4 มิติ ได้แก่ 1. สุขภาวะทางกาย 2. สุขภาวะทางจิต 3. สุขภาวะทางปัญญา 4. สุขภาวะทางสังคม

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลสุขภาพของแรงงานต่างด้าว

ข้อ	สุขภาพของแรงงานต่างด้าว	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
สุขภาพทางกาย				
1	ท่านมีร่างกายที่แข็งแรง	2.51	1.14	ปานกลาง
2	ท่านออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ	2.16	1.03	น้อย
3	ท่านรับรู้ความสามารถทางกายของท่าน	3.18	1.02	ปานกลาง
4	ท่านพักผ่อนอย่างเพียงพอ	2.48	0.88	น้อย
5	ท่านจัดชีวิตส่วนตัวให้เหมาะสมกับการทำงานได้	3.10	1.15	ปานกลาง
6	ท่านมีความเป็นอยู่ที่ดี	3.09	1.14	ปานกลาง
7	ท่านมีงานอดิเรก	3.14	1.15	ปานกลาง
8	ท่านสามารถดูแลตนเองเพื่อป้องกันโรคภัยไข้เจ็บและอุบัติเหตุต่าง ๆ	3.13	1.02	ปานกลาง
9	ท่านสามารถเข้าถึงข่าวสาร ทรัพยากร และโอกาสเพื่อการดูแลสุขภาพ	2.77	1.14	ปานกลาง
10	ท่านมีพฤติกรรมการกินที่ถูกต้อง มีประโยชน์และสะอาด	2.84	1.10	ปานกลาง
11	ท่านสามารถควบคุมน้ำหนักได้	3.66	1.04	มาก
12	ท่านมีร่างกายที่สมส่วน	2.31	0.97	น้อย
13	ท่านมีวินัยในการใช้จ่ายเงิน	2.43	1.01	น้อย
สุขภาพทางกายรวม		2.83	1.41	ปานกลาง

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลสภาวะของแรงงานต่างด้าว (ต่อ)

ข้อ	สภาวะของแรงงานต่างด้าว		\bar{X}	S.D.	ความหมาย
สภาวะทางจิต					
14	ท่านมีคุณธรรม ศีลธรรม		3.55	1.07	มาก
15	ท่านมีความสุข่าเรีง		3.53	1.07	มาก
16	ท่านมีความเชื่อมั่นในตนเอง		3.60	1.05	มาก
17	ท่านเข้าใจ และยอมรับตนเอง		3.52	1.03	มาก
18	ท่านภูมิใจในตนเอง		3.50	1.04	มาก
19	ท่านมีความสงบทางใจหรือไม่มีความขัดแย้งในจิตใจ		3.64	1.02	มาก
20	ท่านสามารถเผชิญกับสถานการณ์ปัญหาที่กระทบได้		2.88	1.15	ปานกลาง
21	ท่านมีอารมณ์ขันและมองโลกในแง่ดี		3.51	1.04	มาก
22	ท่านสามารถควบคุมอารมณ์ได้		4.00	0.88	มาก
23	ท่านสามารถแก้ปัญหาให้ผ่านพ้นไปได้		3.30	1.02	ปานกลาง
สภาวะทางจิตรวม			3.50	1.08	มาก
สภาวะทางปัญญา					
24	ท่านเรียนรู้สิ่งใหม่เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง		3.12	1.09	ปานกลาง
25	ท่านมีเป้าหมายในชีวิต		3.63	0.98	มาก
26	องค์กรของท่านเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้		3.71	1.01	มาก
27	ท่านมีปัญหาหรือข้อบกพร่องที่ชัดเจน และถูกต้อง		3.61	1.01	มาก
28	ท่านมีเหตุผล สามารถวิเคราะห์ และตัดสินใจ		3.10	1.03	ปานกลาง
29	ท่านเข้าใจวัฒนธรรมขององค์กร ทัศนคติ คุณค่า ความเชื่อ ค่านิยม และแนวทางในการปฏิบัติ		3.96	0.88	มาก
สภาวะทางปัญญารวม			3.52	1.05	มาก
สภาวะทางสังคม					
30	ท่านมีความรู้สึกผูกพัน เชื่อมใจ มั่นใจกับครอบครัว		3.63	1.04	มาก
31	ท่านมีครอบครัวที่อบอุ่น		3.68	1.05	มาก
32	ท่านสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดี และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้		4.50	0.73	มากที่สุด
33	ท่านมีความรักความสามัคคีในองค์กร		3.69	1.00	มาก
34	ท่านเอื้ออาทรต่อสังคมรอบข้าง		3.93	0.99	มาก
35	ท่านมีบทบาทเป็นไปตามที่คาดหวัง		3.60	1.03	มาก
36	ท่านมีความรับผิดชอบต่อชุมชน และสังคมส่วนรวม		3.75	1.01	มาก
สภาวะทางสังคมรวม			3.83	1.06	มาก
ค่าเฉลี่ยรวมทั้งหมด			3.33	1.15	ปานกลาง

จากตารางข้างต้น พบว่า ค่าเฉลี่ยรวมของสภาวะของแรงงานต่างด้าว อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.33$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยของสภาวะทางกาย ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X}=2.83$) โดยเรียงลำดับด้านที่ 1 สภาวะทางกายย่อยที่มีคะแนนค่าเฉลี่ยสูงสุดถึงน้อยสุด ได้ดังต่อไปนี้ สามารถควบคุมน้ำหนักได้ ($\bar{X}=3.66$) รับรู้ความสามารถทางกาย ($\bar{X}=3.18$) มีงานอดิเรก ($\bar{X}=3.14$) สามารถดูแลตนเองเพื่อป้องกันโรคภัยไข้เจ็บและอุบัติเหตุต่าง ๆ ($\bar{X}=3.13$) จัดชีวิตส่วนตัวให้เหมาะสมกับการทำงาน ($\bar{X}=3.10$) มีความเป็นอยู่ที่ดี ($\bar{X}=3.09$) มีพฤติกรรมการกินที่ถูกส่วน มีประโยชน์และสะอาด ($\bar{X}=2.84$) สามารถเข้าถึงข่าวสาร ทรัพยากร และโอกาสเพื่อการดูแลสุขภาพ ($\bar{X}=2.77$) มีร่างกายที่แข็งแรง ($\bar{X}=2.51$) พักผ่อนอย่างเพียงพอ ($\bar{X}=2.48$) มีวินัยในการใช้จ่ายเงิน ($\bar{X}=2.43$) มีร่างกายที่สมส่วน ($\bar{X}=2.31$) และออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X}=2.16$) ตามลำดับ

ด้านที่ 2 สภาวะทางจิต กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.50$) โดยเรียงลำดับสภาวะทางจิตย่อยที่มีคะแนนค่าเฉลี่ยสูงสุดถึงน้อยสุด ได้ดังต่อไปนี้ สามารถควบคุมอารมณ์ได้ ($\bar{X}=4.00$) มีความสงบทางใจหรือไม่มีความขัดแย้งในจิตใจ ($\bar{X}=3.64$) มีความเชื่อมั่นในตนเอง ($\bar{X}=3.60$) มีคุณธรรม ศีลธรรม ($\bar{X}=3.55$) มีความสุข่าเรีง ($\bar{X}=3.53$) เข้าใจ และยอมรับตนเอง ($\bar{X}=3.52$) มีอารมณ์ขัน และมองโลกในแง่ดี ($\bar{X}=3.51$) ภูมิใจ

ในตนเอง ($\bar{X}=3.50$) สามารถแก้ปัญหาให้ผ่านพ้นไปได้ ($\bar{X}=3.30$) และสามารถเผชิญกับสถานการณ์ปัญหาที่มากกระทบได้ ($\bar{X}=2.88$) ตามลำดับ

ด้านที่ 3 สุขภาวะทางปัญญา กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.52$) โดยเรียงลำดับสุขภาวะทางปัญญาย่อยที่มีคะแนนค่าเฉลี่ยสูงสุดถึงน้อยสุด ได้ดังต่อไปนี้ เข้าใจวัฒนธรรมขององค์กร ทักษะคิด คุณค่า ความเชื่อ ค่านิยม และแนวทางในการปฏิบัติ ($\bar{X}=3.96$) องค์กรของท่านเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ($\bar{X}=3.71$) มีเป้าหมายในชีวิต ($\bar{X}=3.63$) มีปัญญารอบรู้อย่างเท่าทัน และถูกต้อง ($\bar{X}=3.61$) เรียนรู้สิ่งใหม่เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X}=3.12$) และมีเหตุผล สามารถวิเคราะห์ และตัดสินใจ ($\bar{X}=3.10$) ตามลำดับ

ด้านที่ 4 สุขภาวะทางสังคม กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.83$) โดยเรียงลำดับสุขภาวะทางสังคมย่อยที่มีคะแนนค่าเฉลี่ยสูงสุดถึงน้อยสุด ดังนี้ สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดี และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ ($\bar{X}=4.50$) เอื้ออาทรต่อสังคมรอบข้าง ($\bar{X}=3.93$) มีความรับผิดชอบต่อชุมชน และสังคมส่วนรวม ($\bar{X}=3.75$) มีความรักความสามัคคีในองค์กร ($\bar{X}=3.69$) มีครอบครัวที่อบอุ่น ($\bar{X}=3.68$) มีความรู้สึกผูกพัน เชื่อใจ มั่นใจกับครอบครัว ($\bar{X}=3.63$) และมีบทบาทเป็นไปตามที่คาดหวัง ($\bar{X}=3.60$) ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่าโดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างแรงงานต่างด้าวมีความต้องการในกิจกรรมเกี่ยวกับสุขภาวะทางกายมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 29.70 รองลงมากิจกรรมเกี่ยวกับสุขภาวะทางปัญญา คิดเป็นร้อยละ 26.80 และกิจกรรมเกี่ยวกับสุขภาวะทางจิต กิจกรรมเกี่ยวกับสุขภาวะทางสังคม คิดเป็นร้อยละ 22.10, 21.50 ตามลำดับ นอกจากนี้ โดยภาพรวมแรงงานต่างด้าวมีความต้องการในการจัดวิธีการเรียนรู้แบบการบรรยายมากที่สุด มีจำนวน 357 คน (ร้อยละ 26.9) รองลงมา คือการอภิปรายกลุ่ม มีจำนวน 353 คน (ร้อยละ 26.6) การจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน มีจำนวน 231 คน (ร้อยละ 17.4) การพบกลุ่มย่อย มีจำนวน 181 คน (ร้อยละ 13.6) การเรียนรู้ในรูปแบบเกมการเล่น มีจำนวน 173 คน (ร้อยละ 13.0) และการระดมความคิดเห็นมีจำนวน 34 คน (ร้อยละ 2.6) ตามลำดับ และโดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างแรงงานต่างด้าวมีความต้องการในระยะเวลาที่สะดวกเข้าร่วมกิจกรรมทั้งวัน (วันอาทิตย์) 08.00-18.00 มากที่สุด มีจำนวน 264 คน จากทั้งหมด 560 คน (ร้อยละ 47.1) รองลงมาระยะเวลาที่สะดวกเข้าร่วมกิจกรรมทั้งวัน (วันเสาร์) 08.00-18.00 มีจำนวน 157 คน (ร้อยละ 28) และมีทั้งวัน (วันจันทร์-วันศุกร์) 08.00-18.00 จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 10 ช่วงค่ำ (วันจันทร์-วันศุกร์) 18.00-21.00 จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 8.6 ช่วงเย็น (วันจันทร์-วันศุกร์) 15.00-18.00 จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 3.4 ช่วงบ่าย (วันจันทร์-วันศุกร์) 12.00-15.00 จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 1.6 ช่วงเช้า (วันจันทร์-วันศุกร์) 09.00-12.00 จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 1.3 ตามลำดับ

จากผลการศึกษาความต้องการเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะของแรงงานต่างด้าวสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะ

ของแรงงานต่างด้าว ได้ตั้งนี้ เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะทางกาย ในการจัดกิจกรรมมีการบรรยายเนื้อหาโดยละเอียดมากที่สุด รองลงมาคือ มีกิจกรรมอภิปรายกลุ่ม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีกิจกรรมเกมหรือมีการฝึกปฏิบัติในห้องเรียน และมีแบบฝึกหัดสำหรับฝึกฝน นอกห้องเรียน (พบกลุ่มย่อย) ตามลำดับ ในเรื่องของระยะเวลาคือ ทั้งวัน (วันอาทิตย์) เวลา 08.00-18.00 น.

ผลการทดลองใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะของแรงงานต่างด้าว

ผลการทดสอบก่อน-หลังการทดลอง

จากการใช้แบบทดสอบวัดความรู้เกี่ยวกับสุขภาวะของแรงงานต่างด้าว พบว่าคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับการเสริมสร้างสุขภาวะของแรงงานต่างด้าวในกลุ่มทดลองก่อนการทดลอง (\bar{X} =7.47, S.D. = 2.57) และหลังการทดลอง (\bar{X} =15.90, S.D. = 2.68) แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากการใช้แบบประเมินทัศนคติเกี่ยวกับสุขภาวะของแรงงานต่างด้าว พบว่าคะแนนเฉลี่ยทัศนคติเกี่ยวกับการเสริมสร้างสุขภาวะของแรงงานต่างด้าวในกลุ่มทดลองก่อนการทดลอง (\bar{X} =2.87, S.D. = 0.17) และหลังการทดลอง (\bar{X} =4.18, S.D. = 0.12) แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากการใช้แบบประเมินทักษะเกี่ยวกับสุขภาวะของแรงงานต่างด้าว พบว่า คะแนนเฉลี่ยทักษะเกี่ยวกับการเสริมสร้างสุขภาวะของแรงงานต่างด้าวในกลุ่มทดลองก่อนการทดลอง (\bar{X} =3.11, S.D. = 0.22) และหลังการทดลอง (\bar{X} =4.32, S.D. = 0.16) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากผลการทดสอบวัดความรู้ ประเมินทัศนคติ และทักษะมีคะแนนเฉลี่ยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง แสดงให้เห็นว่า แรงงานต่างด้าวในกลุ่มทดลองมีความรู้ ทัศนคติ และทักษะหลังผ่านการเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสูงกว่าก่อนการทดลอง

อภิปรายผลการวิจัย

1. การศึกษาความต้องการเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะของแรงงานต่างด้าวกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 70 เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 23 ถึง 27 ปี กลุ่มตัวอย่างประมาณครึ่งหนึ่งมีสถานภาพโสด ไม่มีบุตร ระยะเวลาทำงาน 1-2 ปี มีระดับการศึกษาไม่จบประถมศึกษา และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 – 20,000 บาท และจากผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของสุขภาวะของแรงงานต่างด้าว ประกอบด้วยหลักการที่เป็นองค์ประกอบพื้นฐานของการเสริมสร้างสุขภาวะ รวมทั้งสิ้น 4 มิติ ได้แก่ 1. สุขภาวะทางกาย 2. สุขภาวะทางจิต 3. สุขภาวะทางปัญญา และ 4. สุขภาวะทางสังคม กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยของสุขภาวะทางกาย

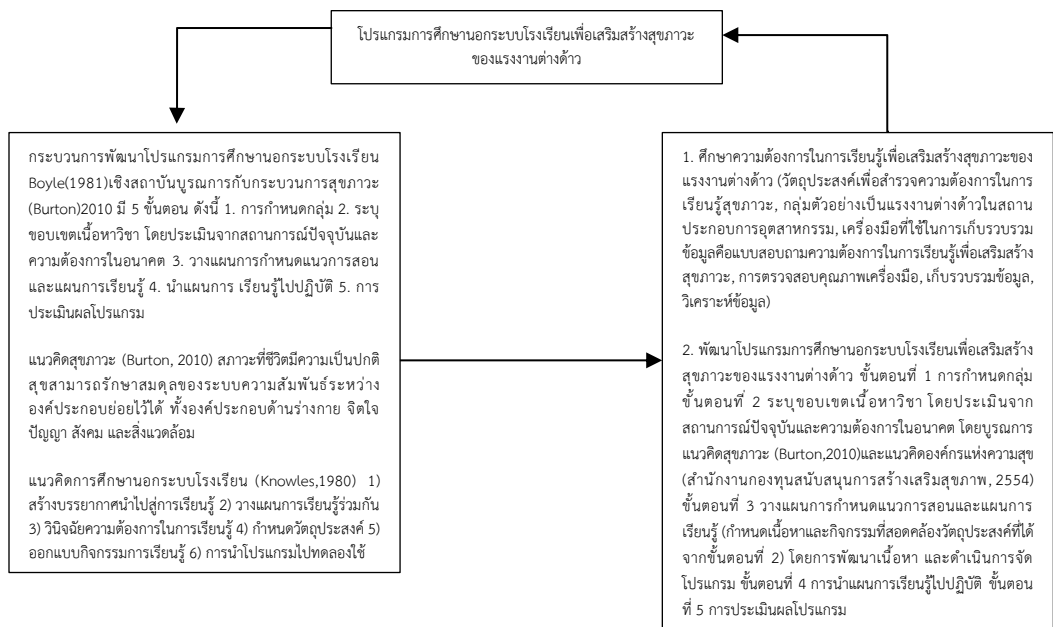

ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด สอดคล้องกับ Knowles (1980) ที่กล่าวว่า บุคคลจะเรียนรู้ได้ดีเมื่อมีความจำเป็นและมีความต้องการที่จะพัฒนาตนเอง และนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตของบุคคลนั้น ๆ ทั้งนี้ แรงงานต่างด้าวมีความต้องการในการจัดวิธีการเรียนรู้แบบการบรรยายมากที่สุด รองลงมา คือการอภิปรายกลุ่มการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน การพบกลุ่มย่อย และการเรียนรู้ในรูปแบบเกมการละเล่น ตามลำดับ จึงควรจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมซึ่งสอดคล้องกับ Boyle (1981) ที่กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงของบุคคลทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติของผู้เรียน ต้องประกอบไปด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีความหลากหลาย ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และเจตคติหลังการเรียนเพิ่มสูงขึ้น และสอดคล้องกับ Caffarella (1994) ที่กล่าวว่า การทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การฟังบรรยาย การอภิปรายกลุ่ม ฯลฯ จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้มากขึ้น และกิจกรรมต่าง ๆ ยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็น รับฟังความคิดเห็น และมีมุมมองทางเลือกที่หลากหลาย ส่งผลให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาสาระ และพัฒนาเจตคติ

2. การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะของแรงงานต่างด้าว ผลการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะของแรงงานต่างด้าว พบว่า แรงงานต่างด้าวมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ ทักษะ และเจตคติก่อนและหลังการทดลอง แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีคะแนนเฉลี่ยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง แสดงให้เห็นว่า แรงงานต่างด้าวในกลุ่มทดลอง จำนวน 30 คน มีความรู้หลังผ่านการเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้นสูงกว่าก่อนการทดลอง ซึ่งได้สอดคล้องกับสมชาติ กิจจรยง และอรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง (2552) ที่กล่าวว่า การที่ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรม เมื่อสิ้นสุดการเข้าร่วมนั้น ๆ ผู้เรียนต้องได้รับความรู้และเจตคติเพิ่มมากขึ้นเพราะการที่ผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นแสดงให้เห็นว่า เนื้อหาที่ได้รับเป็นสิ่งใหม่ ตรงกับความต้องการ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ ทั้งนี้ผู้จัดโปรแกรมศึกษาความต้องการการเรียนรู้ของกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างชัดเจน เพื่อให้โปรแกรมมีความน่าสนใจต่อผู้เข้าร่วมกิจกรรม และได้มีการบูรณาการร่วมกันจากการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดของการพัฒนาโปรแกรม Boyle (1981) เชิงสถาบัน และแนวคิดสุขภาวะของ Burton (2010) ซึ่งได้ขั้นตอนที่สังเคราะห์ขึ้นมาทั้งหมด 5 ขั้นตอน สอดคล้องกับพิมพันธ์ เตชะคุปต์ (2546) ที่กล่าวว่า การทำกิจกรรมต่าง ๆ ควรเน้นฝึกปฏิบัติ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับความรู้ และในการทำกิจกรรมยังทำให้ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ ได้รับฟังความคิดเห็น และสามารถวิเคราะห์ ส่งผลให้เกิดความรู้ความเข้าใจเนื้อหาสาระได้อย่างถ่องแท้ ทั้งนี้ผู้วิจัยนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะของแรงงานต่างด้าวที่สร้างขึ้น ไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย คือแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า จำนวน 30 คน ในสถานประกอบการอุตสาหกรรม มีกิจกรรมต่าง ๆ ที่กลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมต้องดำเนินกิจกรรมร่วมกัน เริ่มตั้งแต่การปฐมนิเทศ การละลายพฤติกรรม ทำความรู้จักกันผ่านกิจกรรมที่จัดขึ้น ทั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการ

ทดสอบก่อน และหลังการทดลอง ตามโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งต้องร่วมมือกันดำเนินการผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ โดยกระบวนการเรียนรู้ในขั้นตอนนี้ กระตุ้นส่งเสริมและจูงใจให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเต็มความสามารถ มีการเสริมแรงให้ผู้เรียนนำประสบการณ์ที่มีมาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้แสดงความคิดเห็น จากนั้นผู้วิจัยสรุปรายละเอียดการปฏิบัติตามกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยสอดคล้องกับการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดของ Ingalls (1973) ที่กล่าวว่า กระบวนการในการจัดกิจกรรมที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เป็นไปตามที่ผู้เรียนพึงประสงค์ ต้องมีการกำหนดเนื้อหาที่เฉพาะเจาะจง เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริง การจัดกิจกรรมจะเน้นการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนโดยคำนึงถึงการจัดลำดับเนื้อหา และการผสมผสานเพื่อนำไปใช้ในชีวิตจริง การประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นโดยประเมินผลการเรียนรู้ว่า ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้จริงตามที่ต้องการ

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า กระบวนการในการการพัฒนาสร้างโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนจากข้อมูลความต้องการในการเรียนรู้จากวัตถุประสงค์การวิจัยในข้อที่ 1 เพื่อเสริมสร้างสุขภาวะของแรงงานต่างด้าว โดยดำเนินการบูรณาการร่วมกันจากการ

จัดโปรแกรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนตามแนวคิดของการพัฒนาโปรแกรม Boyle (1981) เชนส์สถาบัน และแนวคิดสุขภาพของ Burton (2010) ซึ่งได้ขั้นตอนที่สังเคราะห์ขึ้นมาทั้งหมด 5 ขั้นตอนดังนี้ 1. การกำหนดกลุ่ม 2. การระบุขอบเขตเนื้อหาวิชาโดยประเมินจากสถานการณ์ปัจจุบันและความต้องการในอนาคต 3. วางแผนการกำหนดแนวทางการสอนและแผนการเรียนรู้ 4. นำแผนการเรียนรู้ไปปฏิบัติ 5. การประเมินผลโปรแกรม ทั้งนี้ได้นำมิติคนอันได้แก่ แนวคิดองค์การแห่งความสุข (คนทำงานมีความสุข ที่ทำงานน่าอยู่ และชุมชนสมานฉันท์) ซึ่งมีความสอดคล้องเชื่อมโยงกับมิติองค์กรอันได้แก่ แนวคิดสุขภาพ (สภาพแวดล้อมทางจิตสังคม สภาพแวดล้อมทางกายภาพ และการมีส่วนร่วมที่มีต่อชุมชน) มาบูรณาการร่วมกัน ได้ผลของปัจจัยพื้นฐานใหม่ของสุขภาพเป็นความสุข 8 ประการ (Happy 8) โดยมีสถานะที่ชีวิตมีความเป็นปกติสุข สามารถรักษาสมดุลของระบบความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบย่อยไว้ได้ ทั้งองค์ประกอบด้านร่างกาย จิตใจ ปัญญา สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดพลังการเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีกว่าเดิม โดยนำมาประยุกต์เป็นกิจกรรมที่อยู่ในโปรแกรมการศึกษจากระบบโรงเรียนตามแนวคิดการศึกษาจากระบบโรงเรียน (Knowles, 1980) เพื่อเสริมสร้างสุขภาพของแรงงานต่างด้าว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรมีนโยบายศึกษาความต้องการการเรียนรู้ในกลุ่มตัวอย่างแรงงานต่างด้าวสามารถนำไปใช้ศึกษาความต้องการการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสุขภาพที่ใหญ่ขึ้น หรืออาจปรับเปลี่ยนข้อคำถามเพื่อนำไปใช้ศึกษาความต้องการเรียนรู้ในประชากรอื่น ๆ ได้โดยนักศึกษจากระบบโรงเรียนควรทำการค้นหาข้อมูลปฐมภูมิของกลุ่มประชากรที่สนใจ เพื่อศึกษาพฤติกรรมด้านสุขภาพของกลุ่มประชากรนั้น ๆ ก่อนปรับเปลี่ยนแบบสอบถามที่จะนำไปใช้เก็บข้อมูลที่สามารถอธิบายความต้องการการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสุขภาพของกลุ่มประชากรเป้าหมายในมิติต่าง ๆ ได้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ผู้พัฒนาโปรแกรมควรให้ความสำคัญต่อการศึกษาความต้องการการเรียนรู้ของกลุ่มประชากรเป้าหมาย เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาโปรแกรมในด้านเนื้อหา และกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียน โดยใช้ข้อมูลที่ได้รวบรวมไว้เป็นข้อควรระวังในการกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ แหล่งการเรียนรู้ รวมทั้งการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. งานวิจัยครั้งต่อไปควรทำการวิจัยเพื่อศึกษาความต้องการการเรียนรู้และพัฒนาโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างสุขภาพของแรงงานต่างด้าวที่ใหญ่ขึ้น หรือเจาะกลุ่มเฉพาะยิ่งขึ้น

2. งานวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาการสร้างความรู้และการจัดการความรู้เกี่ยวกับการเสริมสร้างสุขภาวะ เพื่อให้ตระหนักถึงการสร้างความรู้และการจัดการความรู้ร่วมกันในระดับเครือข่ายต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมการจัดหางาน. (2563). *ภาวะการณ์ทำงานของประชากรสถานการณ์ตลาดแรงงาน ปี พ.ศ. 2562*. กรุงเทพฯ: กรมการจัดหางาน.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ประเวศ วะสี. (2550). *สุขภาวะที่สมบูรณ์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.
- พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์. (2546). *การสอนคิดด้วยโครงงาน*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจารณ์ พานิช. (2554). *การจัดการเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: โรงแรมมิราเคิล แกรนด์คอนเวนชั่น.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2544). *การเลือกใช้สถิติที่เหมาะสมสำหรับการวิจัย (พิมพ์ครั้งที่ 4)*. กรุงเทพฯ: บุญศิริการพิมพ์.
- สมชาติ กิจยรรยง และอรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง. (2552). *เทคนิคการจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).
- สมบัติ ท้ายเรือคำ. (2551). *ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. กภาพสินธุ์: ประสานการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: สกายบุ๊กส์.
- สุรพล ไกรสรารุฒิ. (2552). *คู่มือปัญญาในพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: ธรรมสถาน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาชัญญา รัตนอุบล. (2551). *การเรียนรู้ละพัฒนาการของผู้ใหญ่*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Bellanca, J. & Brandt, R. (2010). *21st century skills: Rethinking how students learn*. Bloomington, IN: Solution Tree Press.
- Boyle, P.G. (1981). *Planning Better Programs*. New York: Mc Graw Hill Book Company.
- Bloom, B. S. (1956). *Taxonomy of educational objectives: the classification of educational goals; Handbook I: Cognitive domain*. New York: David McKay.

- Burton, J. (2010). *WHO Healthy Workplace Framework and Model: Background and Supporting literature and Practices*. Retrieved March 20, 2022, from <https://shorturl.asia/CHQ9K>
- Capra, F. (1997). *The Web of Life*. London: Flamingo.
- Caffarella, R.S. (1994). *Planning Programs for Adult Learner*. San Francisco: Jossey Bass Publishers.
- Cranton, M. (2002). *Self-Directed Learning: A guide for learners and teachers*. Chicago: Association Press and Follett Publishing.
- Ratana-Ubol, A. & Charungkairirikul. (2009). *The article in non-formal and informal education day in 2011*. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Dirkx, J. M. (1998). *The transformative dimensions of global learning experiences: An overview*. Retrieved March 20, 2022, from <https://shorturl.asia/93bKx>
- Ingalls, J.D. (1973). *A trainer's guide to Andragogy*. Washington: U.S. Department of Health, Education and Welfare, Social and Rehabilitation Service.
- Knowles, M. (1980). *The modern practice of adult education: From pedagogy to andragogy*. Chicago: Follett.
- Taylor, M. C. (2007). The need for self-esteem. In H. Yusa & M. B. Walse (Eds.), *Human Needs 2 and the Nursing Process*. (pp.117-153). Norwalk: Appleton Century-Crofts.

การประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ เพื่อพัฒนาแนวทางการเตรียม
ความพร้อมในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะของครูในโรงเรียน
ขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง
(จังหวัดอ่างทอง)*

A COMPLETE NEEDS ASSESSMENT TO PREPARE TEACHERS IN LEARNING
MANAGEMENT ACCORDING TO A COMPETENCY-BASED CURRICULUM IN
EXTRA-LARGE SCHOOLS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE
AREA OFFICE SINGBURI ANGTHONG (ANGTHONG PROVINCE)

ปรววรรณ คารวะวิชัย, วรรณวิศา สีนุสรณ์ คล้ายจำแลง, สุदारัตน์ สารสว่าง
Porawan Kharawawichai, Wanwisa Suebnusorn Klaijumlang, Sudarat Sanswang
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Kasetsart University
Corresponding Author E-mail: porawan.k@ku.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ระบุและจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะของครูในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง (จังหวัดอ่างทอง) 2. วิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้เกิดความต้องการจำเป็น และ 3. พัฒนาแนวทางการเตรียมความพร้อมฯ วิธีดำเนินการวิจัยระยะที่ 1 ระบุและจัดลำดับความต้องการจำเป็นด้วยแบบประเมินความต้องการจำเป็น ($\alpha = .955$) กลุ่มตัวอย่าง คือ ครู 186 คน จากการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ ระยะที่ 2 วิเคราะห์สาเหตุด้วยการสนทนากลุ่ม และระยะที่ 3 พัฒนาแนวทางการเตรียมความพร้อมด้วยเทคนิคกลุ่มสมมตินี้ ผู้ทรงคุณวุฒิในระยะ 2 และ 3 ได้แก่ ครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 8 คน

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการวิเคราะห์ PNImodified พบว่าความต้องการจำเป็นลำดับที่ 1 คือ ด้านการสร้างความตระหนักและเตรียมความพร้อมของครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ (PNImodified = .250) 2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสนทนากลุ่มด้วยแผนภูมิแก๊งปลา พบว่าสาเหตุที่ทำให้เกิดความต้องการจำเป็น คือ ผู้บริหารและครูขาดความรู้

ความเข้าใจในหลักสูตรฐานสมรรถนะ 3. ผลการวิเคราะห์เนื้อหา พบว่าแนวทางในการเตรียมความพร้อมฯ เร่งด่วนที่สุด คือ ผู้บริหารต้องวางแผนในการส่งเสริมพัฒนาครูและแหล่งเรียนรู้ ในขณะเดียวกันครูต้องเปิดใจรับการเปลี่ยนแปลงและศึกษาหาความรู้หรือปรึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรฐานสมรรถนะ

คำสำคัญ: ความต้องการจำเป็น; การจัดการเรียนรู้; หลักสูตรฐานสมรรถนะ

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To identify and prioritize the needs for preparing learning management according to the competency-based curriculum of teachers in extra-large schools under the Secondary Educational Service Area Office Singburi Angthong (Angthong Province). 2. To analyze the cause of needs. 3. To develop the preparation guidelines. The research was composed of three phases, including the first phase was to identify and prioritize necessity needs using Needs Assessment Form ($\alpha = .955$) with 186 teachers who were selected by stratified random sampling. The second phase was designed to analyze the cause of needs by focus group techniques, and the third phase was designed to develop guidelines for preparation with nominal group techniques. The selective persons in phases 2 and 3 consisted of teachers, school administrators, and experts totaling 8 people.

The results showed that 1. the PNImodified analysis revealed the first need was the aspect of raising awareness and preparing teachers for learning management according to a competency-based curriculum (PNImodified= .250). 2. the group discussion data analysis with the Fish boning Technique were found the cause of the need was administrators and teachers lack knowledge and understanding of the competency-based curriculum. 3. the content analysis results were found the most urgent guideline for preparation was the planning of the administrators to promote and develop teachers and learning resources while teachers must be open to changes and attempt to study or consult with competence-based curriculum experts.

Keywords: Needs Assessment; Learning Management; Competency-based Curriculum

บทนำ

การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ เป็นการจัดการเรียนรู้โดยยึดความสามารถของผู้เรียนเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจและความถนัด ก้าวหน้าไปตามความสามารถของตน มุ่งเน้นการพัฒนาด้านทักษะมากกว่าเน้นความรู้ของเนื้อหาวิชา การจัดการเรียนรู้ของครูเป็นปัจจัยที่ทำให้หลักสูตรฐานสมรรถนะมีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น แต่ครูยังคงจัดการเรียนรู้ที่เน้นความรู้ เกิดเจตคติด้านลบกับหลักสูตรฐานสมรรถนะ เนื่องจากครูขาดความรู้ความเข้าใจในแนวทางในการจัดการเรียนรู้ อีกทั้งยังขาดเครือข่ายที่จะเข้ามาสนับสนุนพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ จึงเป็นสาเหตุส่วนหนึ่งที่ทำให้หลักสูตรฐานสมรรถนะไม่ประสบความสำเร็จในโรงเรียนนาร่อง เนื่องจากผู้เรียนไม่ได้รับการพัฒนาสมรรถนะตามที่ต้องการและไม่สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ (คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา, 2563) โดยถ้าครูขาดความเข้าใจ ขาดความตระหนัก ขาดความคุ้นเคย หรือขาดการฝึกอบรมเกี่ยวกับการนำหลักสูตรใหม่มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ จะส่งผลให้ไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริง (สำนักเลขาธิการ, 2562) ดังนั้นหากผู้บริหารทราบแนวทางในการส่งเสริมสนับสนุน และให้ความช่วยเหลือครูในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างตรงประเด็นก็จะสามารถบรรลุเป้าหมายของหลักสูตรฐานสมรรถนะได้ ทั้งนี้ผู้วิจัยคาดหวังว่าวิธีการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ ซึ่งเป็นการวิจัยที่มองจากสภาพปัจจุบัน เพื่อมุ่งหาคำตอบที่จะนำไปใช้ในการวางแผนการทำงานในอนาคต (สุวิมล ว่องวานิช, 2562) จะสามารถทำให้ผู้บริหารทราบถึงความต้องการจำเป็นของครู สาเหตุที่ทำให้เกิดความต้องการจำเป็นของครู และแนวทางในการเตรียมความพร้อมของครูเพื่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะได้

ในปีการศึกษา 2563 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง มีการดำเนินการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะในจังหวัดอ่างทอง โดยการอบรมผู้บริหารและครูผู้สนใจเกี่ยวกับหลักสูตรฐานสมรรถนะ คัดเลือกโรงเรียนนาร่องหลักสูตรฐานสมรรถนะ จัดอบรมแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะให้แก่ครูในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และนิเทศ กำกับ ติดตามการดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะในสถานศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง, 2563) นอกจากนี้ได้ส่งเสริมผู้บริหารและครูในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ ในจังหวัดอ่างทอง โดยการจัดอบรมเกี่ยวกับหลักสูตรฐานสมรรถนะ แต่ในทางปฏิบัติจากการลงพื้นที่สังเกตและศึกษาเบื้องต้น (Preliminary Study) โดยผู้วิจัยซึ่งเป็นครูในจังหวัดอ่างทอง พบว่า ครูยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ และแนวทางในการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ เนื่องจากครูไม่ได้รับการส่งเสริมสนับสนุน และกำกับติดตามจากผู้บริหารและหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ

ส่งผลให้นักเรียนขาดการพัฒนาทักษะทางการเรียนรู้ จึงไม่สามารถนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ เพื่อพัฒนาแนวทางการเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะของครูในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง (จังหวัดอ่างทอง) ในด้านที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะของครู ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1. การพัฒนาครูอย่างเป็นระบบของผู้บริหาร 2. สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ 3. การสร้างความตระหนักและเตรียมความพร้อมของครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ และ 4. แนวทางในการจัดการเรียนรู้และการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ เพื่อเป็นข้อมูลและองค์ความรู้ให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะในสถานศึกษา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อระบุและจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะของครูในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง (จังหวัดอ่างทอง)
2. เพื่อวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้เกิดความต้องการจำเป็นในการเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะของครูในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง (จังหวัดอ่างทอง)
3. เพื่อพัฒนาแนวทางในการเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะของครูในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง (จังหวัดอ่างทอง)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) โดยกระบวนการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระยะการดำเนินการวิจัย วิธีการวิจัย และผู้ให้ข้อมูล

ระยะการดำเนินการวิจัย	วิธีการวิจัย	ผู้ให้ข้อมูล
ระยะ 1 การระบุและจัดลำดับความต้องการจำเป็น	การวิจัยเชิงปริมาณ	ครูในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง (จังหวัดอ่างทอง)

ตารางที่ 1 ระยะเวลาดำเนินการวิจัย วิธีการวิจัย และผู้ให้ข้อมูล (ต่อ)

ระยะเวลาดำเนินการวิจัย	วิธีการวิจัย	ผู้ให้ข้อมูล
ระยะ 2 การวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้เกิดความต้องการจำเป็นฯ	การวิจัยเชิงคุณภาพ	ผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย ครู ผู้บริหาร และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 8 คน
ระยะ 3 การวิเคราะห์ทางเลือกเพื่อพัฒนาแนวทางในการเตรียมความพร้อมของครูฯ	การวิจัยเชิงคุณภาพ	ผู้ทรงคุณวุฒิ กลุ่มเดียวกับระยะ 2

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง

ได้แก่ ครู ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง (จังหวัดอ่างทอง) จำนวน 355 คน และกลุ่มตัวอย่าง คือ ครู ในสังกัดข้างต้นจำนวน 186 คน ซึ่งใช้วิธีกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการเปิดตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan (1970) และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

กระบวนการเก็บข้อมูล แบ่งตามกระบวนการวิจัย 3 ระยะ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเก็บข้อมูลการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง

ระยะเวลาดำเนินการวิจัย	วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล
ระยะ 1 การระบุและจัดลำดับความต้องการจำเป็นฯ	แบบประเมินความต้องการจำเป็น สภาพที่เป็นจริงในระดับปฏิบัติการในปัจจุบัน	ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน PNI _{modified}
ระยะ 2 การวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้เกิดความต้องการจำเป็นฯ	กระบวนการสนทนากลุ่ม	วิเคราะห์แผนภูมิแกงปลา
ระยะ 3 การวิเคราะห์ทางเลือกเพื่อพัฒนาแนวทางในการเตรียมความพร้อมของครูฯ	เทคนิคกลุ่มสมมติ	วิเคราะห์เนื้อหา

การระบุและจัดลำดับความต้องการจำเป็น 1. นำแบบประเมินไปตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม และวัตถุประสงค์ (Item – Objective Congruence Index: IOC) พบว่า แบบสอบถามมีค่า IOC เท่ากับ .67-1.00 เมื่อนำไปทดลองใช้จริงแล้วมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (alpha coefficient) ตามวิธีการของ Cronbach (1951) พบว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินของด้านที่ 1 ถึง 4 มีค่าเท่ากับ .955 ทุกด้าน และค่าความเชื่อมั่นของทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ .955 2. นำแบบประเมินความต้องการจำเป็นที่ผ่านการปรับแก้แล้ว ไปจัดกระทำให้อยู่ในรูปของ Google Form เพื่อเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง โดยทำในรูปแบบประเมินแบบตอบสนองเดี่ยว (Single Response) ที่กำหนดให้สภาพที่คาดหวังอยู่ในระดับ 5 ทุกข้อ เนื่องจากข้อคำถามแต่ละข้อมาจากการทบทวนวรรณกรรมอย่างเข้มข้นจึงน่าจะอนุมานได้ว่ามีความสำคัญมาก นอกจากนี้ แบบประเมินแบบตอบสนองเดี่ยวยังสะดวกต่อการรวบรวมข้อมูลด้วย Google Form และป้องกันผู้ตอบแบบประเมินเกิดความสับสนซึ่งจากการทดลองใช้

เครื่องมือพบว่าผู้ให้ข้อมูลค่อนข้างสับสนกับวิธีการตอบแบบประเมินแบบตอบสนองคู่ (Dual Response) 3. ผู้วิจัยได้รับแบบประเมินตอบกลับมาเท่ากับ 186 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้เกิดความต้องการจำเป็น 1. คัดเลือกผู้ให้ข้อมูล โดยคัดเลือกผู้บริหารและครูที่มีความเกี่ยวข้องกับหลักสูตรสถานศึกษามากที่สุด ได้แก่ รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารวิชาการ จำนวน 2 ท่าน ครู จำนวน 6 ท่าน ประกอบด้วย ครูปฏิบัติหน้าที่หัวหน้างานหลักสูตร จำนวน 2 ท่าน ครูปฏิบัติหน้าที่หัวหน้างานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จำนวน 2 ท่าน และครูปฏิบัติหน้าที่หัวหน้างานวัดและประเมินผล จำนวน 2 ท่าน โดยเป็นครูในสังกัดเดียวกันกับกลุ่มตัวอย่าง และผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน 1 ท่าน และด้านการบริหารการศึกษา 1 ท่าน 2. ติดต่อประสานงานกับผู้ให้ข้อมูล เพื่อบันทึกหมายเข้าร่วมกระบวนการสนทนากลุ่มโดยผ่านโปรแกรม ZOOM ตามวันและเวลาที่กำหนด โดยใช้ระยะเวลาประมาณ 2 ชั่วโมง

การวิเคราะห์ทางเลือก 1. ผู้ให้ข้อมูล คือ บุคคลกลุ่มเดียวกับผู้ให้ข้อมูลในระยะ 2 2. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมโดยใช้เทคนิคกลุ่มสมมติ (Nominal Group Technique) โดยให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเสนอทางเลือก ร่วมกันวิพากษ์ทางเลือก และคัดเลือกแนวคิดที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเห็นว่าสำคัญสุดโดยการลงคะแนนผ่านโปรแกรม Padlet

ผลการวิจัย

1. การระบุและจัดลำดับความต้องการจำเป็นฯ ดังตารางที่ 3

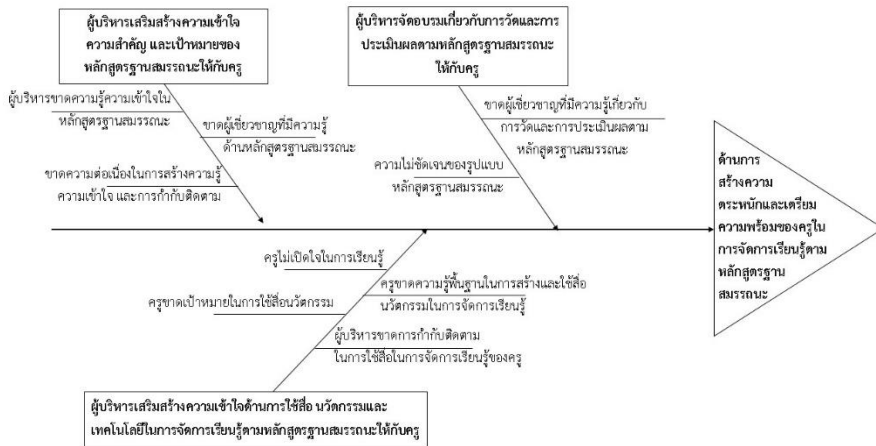
ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ลำดับความต้องการจำเป็นที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง (n = 186)

ด้าน	ระดับการปฏิบัติในสภาพ		PNI _{modified}	ลำดับ
	ปัจจุบัน			
	mean	SD		
1. ด้านการพัฒนาครูอย่างเป็นระบบของผู้บริหาร	4.01	.77	.198	2
2. ด้านสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ	4.12	.73	.176	4
3. ด้านการสร้างความตระหนักและเตรียมความพร้อมของครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ	4.00	.77	.200	1
4. ด้านแนวทางในการจัดการเรียนรู้และการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ	4.06	.80	.187	3

เมื่อนำข้อมูลการตอบแบบประเมินความต้องการจำเป็นสภาพที่เป็นจริงระดับปฏิบัติการในปัจจุบันของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 186 คน โดยกำหนดให้สภาพที่คาดหวัง อยู่ในระดับ 5 พบว่า ความต้องการ จำเป็นฯ ลำดับที่ 1 คือ ด้านการสร้างความตระหนักและเตรียมความพร้อมของครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ ลำดับที่ 2 คือ ด้านการ

พัฒนาครูอย่างเป็นระบบของผู้บริหาร ลำดับที่ 3 คือ ด้านแนวทางในการจัดการเรียนรู้และการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ และลำดับที่ 4 คือ ด้านสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ

2. สาเหตุที่ทำให้เกิดความต้องการจำเป็นฯ ด้านการสร้างควมตระหนักและเตรียมความพร้อมของครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะซึ่งเป็นด้านที่มีความต้องการจำเป็นลำดับที่ 1 ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การวิเคราะห์แผนภูมิแกงปลา

จากการวิเคราะห์แผนภูมิแกงปลาในภาพที่ 1 แบ่งเป็นประเด็นสาเหตุที่เกิดจากผู้บริหาร คือ ผู้บริหารขาดความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรฐานสมรรถนะ และขาดการกำกับติดตามการใช้สื่อ นวัตกรรมของครูในการจัดการเรียนรู้ และสาเหตุที่เกิดจากครู คือ ครูไม่เปิดใจที่จะเรียนรู้ ขาดทักษะพื้นฐานและขาดเป้าหมายในการใช้สื่อ นวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้

นอกจากนี้ สาเหตุที่เกิดจากผู้บริหารของความต้อการจำเป็นในลำดับที่ 2 ด้านการสนับสนุนการพัฒนาครูอย่างเป็นระบบของผู้บริหาร ได้แก่ 1. ผู้บริหารขาดความเข้าใจในส่งเสริมเจตคติของครู 2. ผู้บริหารขาดความตระหนักถึงความสำคัญของ PLC และการกำกับติดตามประสิทธิภาพของกลุ่ม PLC 3. ผู้บริหารติดขัดเรื่องระเบียบการใช้งบประมาณ และ 4. ผู้บริหารวางแผนการดูงานที่ไม่เป็นระบบ ส่วนสาเหตุที่ทำให้เกิดความต้อการจำเป็นลำดับที่ 3 ด้านแนวทางในการจัดการเรียนรู้และการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ ได้แก่ 1. ผู้บริหารเกรงใจครูอาวุโส 2. ผู้บริหารมีภาระงานมากจึงนิเทศครูได้ไม่ครบทุกคน 3. นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการสร้างและการเก็บคลังข้อมูลไม่ต่อเนื่อง และสาเหตุที่ทำให้เกิดความต้อการจำเป็นลำดับที่ 4 ด้านสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ ได้แก่ ผู้บริหารขาดการวางแผนกิจกรรมที่ส่งเสริมสมรรถนะนักเรียน

3. แนวทางการพัฒนาในการเตรียมความพร้อมของครูฯ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ข้อเสนอแนะของผู้ให้ข้อมูลสำคัญผ่านโปรแกรม Padlet

จากการวิเคราะห์ทางเลือกเพื่อพัฒนาแนวทางการเตรียมความพร้อมของครูฯ ด้วยเทคนิคกลุ่มสมมติดังภาพที่ 2 พบว่าแนวทางด้านการสร้างความตระหนักและเตรียมความพร้อมของครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะซึ่งมีลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุดและมีสาเหตุสำคัญมาจากทั้งครูและบริหารสถานศึกษาที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเห็นว่าสำคัญและเร่งด่วนมากที่สุด (ผลลงคะแนนความถี่เท่ากับ 8) ได้แก่ ครูควรเปิดใจกับการเปลี่ยนแปลง ศึกษาหาความรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การอบรม ศึกษาดูงาน เพื่อสร้างความเข้าใจในหลักสูตรฐานสมรรถนะ และควรทดลองออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการใช้ Active Learning สถานการณ์จำลอง บทบาทสมมติ เพื่อพัฒนาสมรรถนะของนักเรียน

แนวทางด้านการสนับสนุนการพัฒนาครูอย่างเป็นระบบของผู้บริหาร ได้แก่ ผู้บริหารกำหนดแผนงานและวางเป้าหมายการส่งเสริมพัฒนาครู ด้านหลักสูตรฐานสมรรถนะ ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรม เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรฐานสมรรถนะ และพัฒนาครูให้มีความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับหลักสูตรฐานสมรรถนะ นอกจากนี้ ผู้บริหารควรสนับสนุนสื่อเทคโนโลยีและการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ส่งเสริมให้ครูใช้ชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) ในการพัฒนาการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะ

สำหรับด้านแนวทางในการจัดการเรียนรู้และการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ ได้แก่ ครูศึกษาหาความรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรฐานสมรรถนะการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ครูจัดตั้งชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) วิเคราะห์หลักสูตรฯ และทดลองออกแบบการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล โดยการปรึกษาผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ

ท้ายที่สุดด้านสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ แนวทางการเตรียมความพร้อมครูฯ ได้แก่ การจัดห้องเรียนให้มีพื้นที่การเรียนรู้ มีสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่พร้อมใช้งาน ส่งเสริมให้พัฒนาแหล่งเรียนรู้ในห้องเรียนและนอกห้องเรียน และจัดพื้นที่ให้นักเรียนได้มีเวทีจัดกิจกรรมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้

อภิปรายผลการวิจัย

1. เพื่อระบุและจัดลำดับความต้องการจำเป็นฯ ในระยะ 1 พบว่า ความต้องการจำเป็นลำดับที่ 1 คือ ด้านการสร้างความตระหนักและเตรียมความพร้อมของครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ (PNImodified เท่ากับ .250) สอดคล้องกับงานวิจัยของ วราลี ถนอมชาติ และนภัส ศรีเจริญประมง (2563) เกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาชีพครู คือ สมรรถนะทางวิชาชีพครูที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน และงานวิจัยของพิมพ์วิวัฒน์ สุวรรณโณ (2563) ที่พบว่า ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะประจำสายงานของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดยะลา คือ ด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจากนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง ขับเคลื่อนโดยการเชิญชวนให้ครูเข้ารับฟังหรือศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองอย่างอิสระผ่านระบบออนไลน์ เนื้อหาการอบรมเป็นเพียงนโยบายภาพกว้างของหลักสูตรฐานสมรรถนะแต่ขาดการสร้างการตระหนักและแนวทางในการเตรียมความพร้อมของครูในการจัดการเรียนรู้ จึงเกิดเป็นความต้องการจำเป็นลำดับที่ 1

2. เพื่อวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้เกิดความต้องการจำเป็นฯ ในระยะ 2 เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยกระบวนการสนทนากลุ่มและวิเคราะห์แผนภูมิแก๊งปลา พบว่าสาเหตุที่ส่งผลให้ครูไม่เกิดความตระหนักและไม่สามารถเตรียมความพร้อมของครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ เกิดจากทั้งผู้บริหารและครู สาเหตุที่เกิดจากผู้บริหาร ได้แก่ ผู้บริหารขาดความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรฐานสมรรถนะและขาดการกำกับติดตามการใช้สื่อนวัตกรรมของครูในการจัดการเรียนรู้ และสาเหตุที่เกิดจากครู ได้แก่ ครูไม่เปิดใจที่จะเรียนรู้และไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง ขาดทักษะและขาดเป้าหมายในการใช้สื่อนวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับบทความของมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2556) ที่เน้นย้ำว่าในการนำหลักสูตรไปใช้ในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องอาศัยการบริหารจัดการที่ดี ซึ่งความรับผิดชอบจะขึ้นอยู่กับทั้งผู้บริหารและครูผู้สอนที่จะต้องพัฒนาเพื่อปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนรู้และแนวทางการบริหารจัดการ เพราะถ้าครูขาดความเข้าใจ ขาดความตระหนัก ขาดความคุ้นเคย หรือขาดการฝึกอบรมเกี่ยวกับการนำหลักสูตรใหม่มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ จะส่งผลให้ไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริง และจากงานวิจัยของนิทัศน์ หามนตรี (2558) พบว่าแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะของครู เพื่อการจัดการเรียนรู้ คือ การสร้างความตระหนักให้กับครูและชี้ให้ครูเห็นความสำคัญในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยการมีผู้นำและผู้บริหารสถานศึกษาช่วยสนับสนุนการทำงานและสร้างแรงผลักดันให้เกิดผลลัพธ์ที่ดี (สำนักเลขาธิการ, 2562) และสอดคล้องกับรายงานพันธกิจเกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ (คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา, 2562) ที่ชี้ให้เห็นว่าครูสามารถพัฒนาสมรรถนะของนักเรียนได้หากได้รับการสนับสนุนทางวิชาการจากผู้บริหารและนักวิชาการทั้งจากภายในและภายนอก และการเรียนรู้ร่วมกันของครูผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้

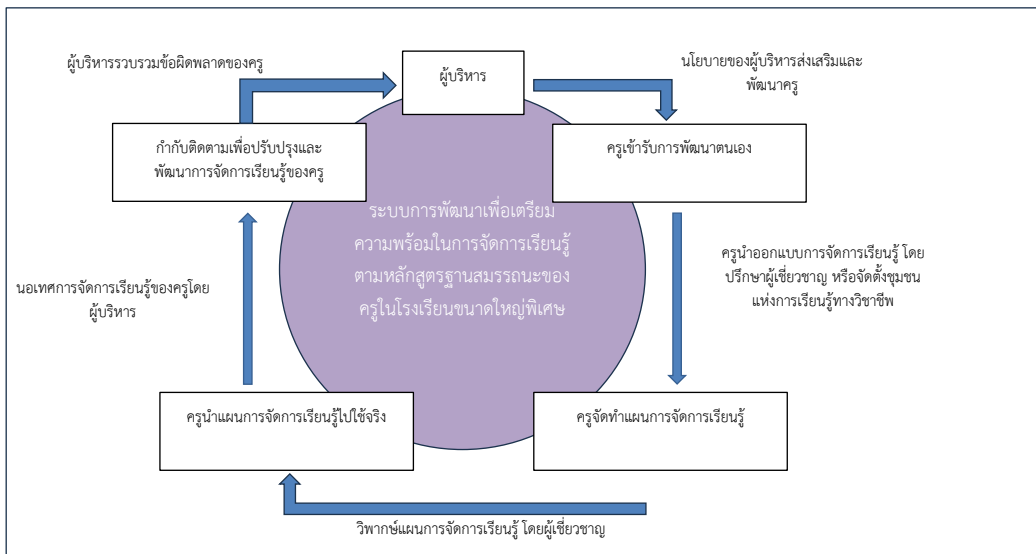
ทางวิชาชีพ (PLC) โดยผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องกระตุ้นและส่งเสริมให้ครูพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนด้านงบประมาณ และสิ่งอำนวยความสะดวก จัดระบบครูที่เลี้ยง จัดระบบให้ครูเข้ารับการฝึกอบรมพัฒนาในงาน และจัดระบบการกำกับติดตามอย่างต่อเนื่อง (กันตวรรณ มีสมสาร, 2560) ซึ่งผลการวิจัยที่พบสาเหตุทั้งหมดนี้ น่าจะมาจากนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง ที่ให้โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษในจังหวัดอ่างทอง จัดกิจกรรมอบรมครูผู้สอนมากกว่าผู้บริหาร ทำให้ผู้บริหารขาดความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรฐานสมรรถนะ นอกจากนี้ในขณะที่ผู้บริหารในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ มีการส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาทักษะการสร้างและใช้นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ให้กับครูทุกปี แต่ครูที่มีอายุมากยังคงต้องการความช่วยเหลือจากครูรุ่นใหม่ ครูจึงขาดการพัฒนาทักษะในการสร้างและใช้สื่อ และจำนวนครูที่มากผู้บริหารจึงไม่สามารถกำกับติดตามการใช้นวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างทั่วถึง

3. เพื่อพัฒนาแนวทางในการเตรียมความพร้อมในจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะของครูฯ ในระยะที่ 3 จากเทคนิคกลุ่มสมมติแล้ววิเคราะห์เนื้อหา พบว่าแนวทางสำหรับผู้บริหาร ได้แก่ ผู้บริหารกำหนดแผนงานและวางเป้าหมายการส่งเสริมความเข้าใจและพัฒนาครูด้านหลักสูตรฐานสมรรถนะ สนับสนุนสื่อเทคโนโลยีและการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ส่งเสริมให้พัฒนาแหล่งเรียนรู้ในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ส่งเสริมให้ครูใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ในการพัฒนาการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะ และจัดพื้นที่หรือกิจกรรมให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยที่กล่าวว่าการมีผู้นำและผู้บริหารสถานศึกษาช่วยสนับสนุนการทำงานและสร้างแรงผลักดันให้เกิดผลลัพธ์ที่ดี (สำนักเลขาธิการ, 2562) และจากการทำวิจัยของวรินทร์ พรหมสาขา ณ สกลนคร (2564) พบว่า การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ ให้สอดคล้องกับหลักสูตร จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีสุขภาพจิตที่ดี มีความตั้งใจในการเรียนรู้อย่างเต็มความสามารถ (Holgado & Penalvo, 2017) และแนวทางสำหรับครู ได้แก่ ครูเปิดใจรับการเปลี่ยนแปลง ศึกษาหาความรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจในหลักสูตรฐานสมรรถนะ ทดลองออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาสมรรถนะของนักเรียน รวมถึงจัดตั้งชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) จากแนวทางที่กล่าวมาครูจะพัฒนาสมรรถนะของนักเรียนได้จะต้องได้รับปัจจัยที่เอื้อต่อการทำงาน คือ 1. การสร้างความเข้าใจสมรรถนะและแนวทางการพัฒนาสมรรถนะแก่ครูผู้สอนที่ชัดเจนใน ลักษณะการเรียนรู้เชิงรุกที่เชื่อมโยง สอดคล้องกับบริบทการทำงาน และมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง 2. การสนับสนุนทางวิชาการของผู้บริหารและนักวิชาการทั้งจากภายในและภายนอก โดยเฉพาะการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ การเลือกใช้สื่อ การวัดและประเมินผล และ 3. การเรียนรู้ร่วมกันของครูผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา, 2562) ดังนั้น

ครูควรออกแบบการจัดการเรียนรู้และสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ให้นักเรียนเกิดการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน ฝึกให้นักเรียนเป็นผู้ที่สามารถกำกับการเรียนรู้ของตนเอง (วิจารณ์ พานิช, 2556)

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากผลการวิจัยทั้ง 3 ระยะ ทำให้ได้ระบบการพัฒนาเพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะของครูในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ โดยเริ่มจาก 1. ผู้บริหาร มีหน้าที่เรียนรู้และทำความเข้าใจในหลักสูตรฐานสมรรถนะ และมองปัญหาในการจัดการเรียนรู้ของครู วางแผนการส่งเสริมและพัฒนาครู สร้างเป็นนโยบายเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะของครู 2. ครู ต้องเสริมสร้างความเข้าใจให้ตนเองด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การอบรม การศึกษาดูงาน ปริญญาผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลที่เน้นสมรรถนะของนักเรียน 3. ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ที่เน้นการพัฒนาสมรรถนะของนักเรียน แล้วจัดการวิพากษ์แผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อปรับปรุงแก้ไขและใช้ได้จริงในห้องเรียน 4. ครูนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้ในห้องเรียน โดยมีผู้บริหารเข้านิเทศการจัดการเรียนรู้ รายงานจุดอ่อนและจุดแข็งของการจัดการเรียนรู้ของครู โดยครูต้องเปิดใจรับข้อผิดพลาดของตนเอง และ 5. ผู้บริหารรวบรวมจุดอ่อนของการจัดการเรียนรู้ของครู เพื่อหาแนวทางการพัฒนาต่อไป ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

รัฐบาลควรมีนโยบายในการสร้างความตระหนักให้ผู้บริหารและครูเห็นถึงความสำคัญของหลักสูตรฐานสมรรถนะ โดยแสดงให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตหากผู้บริหารและครูยังไม่เพิกเฉยต่อหลักสูตรฐานสมรรถนะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหาร ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายและแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาครู เพื่อให้ครูตระหนักถึงความสำคัญ ความเข้าใจ และสามารถจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะได้ และข้อเสนอแนะสำหรับครูผู้สอน ได้แก่ การเปิดใจรับการเปลี่ยนแปลงและศึกษาหาความรู้ที่เกี่ยวกับหลักสูตรฐานสมรรถนะเพิ่มเติม ทดลองออกแบบการจัดการเรียนรู้ออกแบบการวัดและประเมินผล เพื่อพัฒนาให้นักเรียนเกิดสมรรถนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้เป็นการประเมินความต้องการจำเป็นของครูในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษในจังหวัดอ่างทองเท่านั้น แต่จังหวัดอ่างทองยังมีโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่เดียวกัน ดังนั้นจึงควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุม เพื่อสะท้อนถึงปัญหาและความต้องการของครูในจังหวัดอ่างทองทั้งหมด

เอกสารอ้างอิง

- กันตวรรณ มีสมสาร. (2560). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย ในศตวรรษที่ 21. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 7(2), 45-56.
- คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. (2562). *รายงานพันธกิจเกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ*. สืบค้น 25 สิงหาคม 2564, จาก <https://shorturl.asia/oFY9W>
- _____. (2563). *รายงานเฉพาะเรื่องที่ 12 หลักสูตรและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ*. สืบค้น 25 สิงหาคม 2564, จาก <https://shorturl.asia/uYbkw>
- นิทัศน์ หามนตรี. (2558). การนำเสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. *วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ในพระราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 10(2), 177-185.
- พิมพ์ปวีณ์ สุวรรณโณ. (2563). ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะประจำสายงานของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดยะลา. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*, 16(2), 267-275.

- มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2556). การจัดทำยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เกิดความรับผิดชอบ (รายงานการวิจัย). สืบค้น 24 สิงหาคม 2564, จาก <http://tdri.or.th/wp-content/uploads/2014/03/Final-Paper.pdf>
- วราลี ฅนอมชาติ และนภัส ศรีเจริญประมง. (2563). การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาชีพของครูปฐมวัยในจังหวัดจันทบุรี (รายงานการวิจัย). จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- วรินทร์ พรหมสาขา ณ สกลนคร. (2564). การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการศึกษา 4.0 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี*, 9(1), 55-72.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ฝ่ายโรงพิมพ์ บริษัท ตาตา พับลิเคชั่น.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง. (2563). *แผนพัฒนาการศึกษา ระยะ 5 ปี (พ.ศ.2560-2563) ฉบับทบทวน (พ.ศ.2563-2565)*. สืบค้น 20 กันยายน 2564, จาก <https://www.sesasingthong.go.th/?p=2881>
- สำนักเลขาธิการ. (2562). *รายงานการวิจัยและพัฒนากอบสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน* (รายงานการวิจัย). สืบค้น 24 กันยายน 2564, จาก <https://shorturl.asia/CKwGi>
- สุวิมล ว่องวานิช. (2562). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, 16(3), 297-334.
- Holgado, A. & Penalvo, F. J. (2017). *A metamodel proposal for developing learning ecosystems*. Retrieved March 20, 2023, from <https://shorturl.asia/wkAPm>
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

การพัฒนาการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี แผนกวิชาช่างยนต์
ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ของวิทยาลัยการอาชีพ
โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม*

THE DEVELOPMENT BILATERAL VOCATIONAL EDUCATION OF MECHANIC
DEPARTMENT FOR HIGH VOCATIONAL CERTIFICATE OF INDUSTRIAL
AND COMMUNITY EDUCATION COLLEGE BY USING
PARTICIPATORY ACTION RESEARCH

ทองสุข พามิ, ฉลอง ชาตुरुประชีวิน, สติรพร ชาວวชชัย
Thongsook Phamee, Chalong Chatruprachewin, Sathiraporn Chaowachai
มหาวิทยาลัยนเรศวร
Naresuan University
Corresponding Author E-mail: porawan.k@ku.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. พัฒนาการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี แผนกวิชาช่างยนต์ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ของวิทยาลัยการอาชีพ โดยใช้ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 2. ถอดบทเรียนปัจจัยแห่งความสำเร็จ ในการพัฒนาการ จัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี แผนกวิชาช่างยนต์ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ของวิทยาลัยการอาชีพ โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม วิธีดำเนินการวิจัยมี 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นเตรียมการ ขั้นตอนดำเนินงาน และขั้นการถอดบทเรียน ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัย นักพัฒนา สถานประกอบการ และชุมชน จำนวน 38 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการ วิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. การพัฒนาการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ผ่าน 6 กิจกรรม ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การพัฒนาความเป็นเลิศในสาขา งาน การพัฒนาทักษะที่เอื้อในการทำงาน การพัฒนาสมรรถนะภาษาต่างประเทศ และเทคโนโลยี ที่จำเป็น การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม รวมไปถึง การส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ ผลการถอดบทเรียน พบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการพัฒนาการจัดการศึกษา ได้แก่ ทักษะคนดี ของผู้บริหารสถานศึกษา การมอบนโยบายการจัดการศึกษาที่ชัดเจน ครูผู้สอนมีความเอาใจใส่

มีการนิเทศ ติดตาม และ ร่วมกันแก้ไขปัญหา กับสถานประกอบการ ผู้เรียน ผู้ปกครอง ให้ความสำคัญร่วมมือและไว้วางใจในการจัดการเรียนการสอน สถานประกอบการให้ความสำคัญในด้านบุคลากร วัสดุ เทคโนโลยี และการพัฒนาผู้เรียนด้านทักษะที่จำเป็นในการทำงาน สนับสนุนการจัดการเรียนการสอน มีสนับสนุนในการจัดการเรียนการสอนระบบทวิภาคีอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: อาชีวศึกษา; ระบบทวิภาคี; การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To develop the bilateral education management system of the Mechanic department (High Vocational Certificate) of Industrial and Community Education College by using participatory action research (PAR). 2. To take lessons learnt the successful factors of management system of the Mechanic department (High Vocational Certificate) of Industrial and Community Education College by using participatory action research (PAR). There were three steps of this research. 1. Preparation step, 2. operating step, and 3. Lesson learning step. The information providers included the researcher, co-researcher, developer, establishment, and community amount of 38 persons. The data were analyzed by content descriptive interpretation.

The results were found that 1. The result of the bilateral education management system development through 6 activities, consisted of participation in stakeholders, excellence in the field of work, working skills, the performance of foreign language, the development of moral and ethical, and the promotion of academic of students' achievement. And the result of lesson learned was found that the success factors of the development of bilateral vocational education management system were the academy administrators attitude, the given a clear policy. Instructors were attentive with follow-up supervision and coordinate to solve the problem with any establishment. The learners and parents cooperate and trust in teaching and learning. The establishments have given cooperation in human resourcing, materials, technology, and the development of learners in necessary working skills. The government was involved in supporting teaching and learning management. The original affiliation agency continuously had the policy to support the bilateral vocational education management system.

Keywords: Vocational education; Bilateral education system; Participatory action research

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 20 การจัดการอาชีวศึกษา การฝึกอบรมวิชาชีพให้จัดในสถานศึกษาของรัฐบาล สถานศึกษาของเอกชนสถานประกอบการ หรือโดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ ภายใต้การจัดการศึกษาในระบบอาชีวศึกษาอาจไม่สามารถทำได้ จึงได้ริเริ่มการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 มาตรา 8 กำหนดว่า การจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพ ข้อ 3 การศึกษาระบบทวิภาคี เป็นการจัดการศึกษาวิชาชีพที่เกิดจากข้อตกลงระหว่างสถานศึกษาอาชีวศึกษาหรือสถาบัน กับสถานประกอบการ หรือโดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาหรือสถาบัน กับสถานประกอบการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐ

จากรายงานผลการผลิตและพัฒนากำลังคนด้านอาชีวศึกษาปี พ.ศ. 2548-2556 ของประเทศไทย พบว่า อัตราส่วนของเยาวชนอายุ 15 ปี ที่เข้าเรียนอาชีวศึกษาระดับชั้น ปีที่ 1 (ปวช.1) ลดลงอย่างต่อเนื่อง จากอัตราส่วนร้อยละ 31.98 ในปี พ.ศ. 2548 เป็นร้อยละ 27.93 ในปี พ.ศ. 2556 ขณะที่ผู้เข้าเรียนสายสามัญ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 (ม.4) มีอัตราส่วนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากร้อยละ 41.36 เมื่อปี พ.ศ. 2548 เพิ่มเป็นอัตราส่วน ร้อยละ 56.59 ในปี พ.ศ. 2556 ซึ่งเป็นมูลเหตุสำคัญในการจัดการศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและภาคการผลิต กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดมาตรการสำคัญในการส่งเสริมการอาชีวศึกษา และสามัญศึกษาให้เหมาะสมกับความต้องการกำลังคนในตลาดแรงงานสำหรับการพัฒนาประเทศ ตามนโยบายการพัฒนาศักยภาพการแข่งขัน และสนับสนุนการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ซึ่งจากการสำรวจความต้องการกำลังคนอาชีวศึกษา แผนกวิชาช่างยนต์เป็นแผนกวิชาที่ได้รับความนิยมจากผู้สนใจอยากเข้าเรียนสูงสุดเป็นอันดับ 1 และเป็นสาขางานที่สถานประกอบการมีความต้องการแรงงานมาก นอกจากนั้นเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วยังสามารถไปทำงานเกี่ยวกับอาชีพที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ เช่น ยานยนต์สมัยใหม่ การศึกษาระบบทวิภาคี การจัดการศึกษาระบบทวิภาคีที่เป็นความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาอาชีวศึกษาหรือสถาบัน และสถานประกอบการให้เป็นไปตามข้อตกลง การจัดการเรียนการสอน การจัดหลักสูตร การวัดและการประเมินผล โดยผู้เรียนใช้เวลาส่วนหนึ่งในสถานศึกษาอาชีวศึกษาหรือสถาบัน และเรียนภาคปฏิบัติในสถานประกอบการ (เกียรติสุดา กาศเกษม, 2557)

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research-PAR) เป็นกระบวนการวิจัย โดยการนำหลักการทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ในการทำงานร่วมกัน การพัฒนาหรือการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยให้ปัญหาของชุมชนนั้น ๆ เป็นฐานในการดำเนินการ โดยต้องอาศัยความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในชุมชน ได้แก่ ผู้ที่อยู่กับปัญหาในชุมชน นักพัฒนา และนักวิจัย มีลักษณะการดำเนินการที่สำคัญ ได้แก่ การแสวงหาปัญหา แนวทางการ

แก้ปัญหา และร่วมกันแก้ปัญหาของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของชุมชนนั้นอย่างเท่าเทียม ใช้หลักการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์มาเป็นหลักการในการไขแก้ปัญหา เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง (มนตรี คงเจริญ, 2559)

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาการศึกษา อาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัยการอาชีพ ประเภทช่างอุตสาหกรรม ได้แก่ แผนกวิชาช่างยนต์ ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) โดยการเน้นการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องของภาคีเครือข่ายอาชีวศึกษา เข้ามาดำเนินการร่วมกันดำเนินการใช้คนในชุมชนเป็นศูนย์กลาง ใช้ปัญหาเป็นฐานในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำเอากระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาการจัดการศึกษา อาชีวศึกษาระบบทวิภาคี แผนกวิชาช่างยนต์ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ของวิทยาลัยการอาชีพ โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยผลการวิจัยนอกจากจะก่อให้เกิดการพัฒนาการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ของแผนกวิชาช่างยนต์ พร้อมทั้งสามารถพัฒนาคุณภาพ มาตรฐานในการจัดการเรียนของวิทยาลัยการอาชีพ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี แผนกวิชาช่างยนต์ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ของวิทยาลัยการอาชีพ โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
2. เพื่อถอดบทเรียนปัจจัยแห่งความสำเร็จ ในการพัฒนาการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี แผนกวิชาช่างยนต์ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ของวิทยาลัยการอาชีพ โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นการเตรียมการ แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

1. การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางในการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี แผนกวิชาช่างยนต์ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ของวิทยาลัยการอาชีพ

2. การประชุมแบบไม่เป็นทางการกับผู้เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ผู้วิจัยที่ปรึกษาคุณย์ อาชีวศึกษาระบบทวิภาคี จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษา 1 คน

ผู้อำนวยการศูนย์อาชีวศึกษาทวิภาคี 1 คน ตัวแทนสถานประกอบการที่ร่วมจัดการศึกษาระบบทวิภาคีกับสถานศึกษา 6 คน รวมทั้งหมด 10 คน

3. การคัดเลือกสถานที่เป็นที่วิจัย ผู้วิจัยดำเนินการคัดเลือกสถานศึกษา ที่จะเป็นที่วิจัย โดยกำหนดคุณสมบัติดังนี้ 1. เป็นสถานศึกษาที่ผู้วิจัยมีความคุ้นเคย ปฏิบัติงานได้ตลอดเวลาในการดำเนินการวิจัย 2. มีการจัดการเรียนการสอนระบบทวิภาคีภายในสถานศึกษา 3. มีสภาพปัญหาที่สอดคล้องกับปัญหาที่ทำ 4. มีด้านกายภาพที่สอดคล้องกับเรื่องวิจัย 5. บุคลากรในชุมชนมีความสนใจในเรื่องที่ทำวิจัย และ 6. บุคลากรยินดีให้ความร่วมมือ

4. การเตรียมทีมวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการสรรหา คัดเลือกทีมวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการวิชา 1 คน ครูที่ปรึกษาประจำห้อง 1 คน หัวหน้างานความร่วมมือ 1 คน หัวหน้างานทวิภาคี จำนวน 1 คน หัวหน้างานหลักสูตร 1 คน หัวหน้างานวัดผล 1 คน หัวหน้างานทะเบียน 1 คน และครูฝึกในสถานประกอบการ 1 คน รวมทั้งสิ้น 10 คน

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตอนการ แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

1. ขั้นการวางแผน โดยการศึกษารายละเอียด ปัจจัย และแนวทางการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี จากสถานศึกษาที่มีผลการดำเนินงานที่เป็นเลิศจำนวน 4 แห่ง ได้แก่ วิทยาลัยเทคนิคปราจีนบุรี วิทยาลัยเทคนิคเพชรบูรณ์ วิทยาลัยเทคนิควชิรพยาบาล วิทยาลัยการอาชีพเกาะคา และสถานประกอบการ ได้แก่ บริษัท ฮอนด้า ออโต โมบิล (ประเทศไทย) จำกัด จากนั้นดำเนินการพัฒนาการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัยการอาชีพพรรณานิคม ผ่านโครงการ กิจกรรมต่าง ๆ โดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการใช้การวางแผนแบบมีส่วนร่วมตามกระบวนการ AIC 2. ขั้นปฏิบัติการ นำโครงการการพัฒนาการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี แผนกวิชาช่างยนต์ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ของวิทยาลัยการอาชีพพรรณานิคม โดยใช้การวิจัยแบบมีส่วนร่วม สู่การปฏิบัติในพื้นที่วิจัย ได้แก่ แผนกวิชาช่างยนต์ วิทยาลัยการอาชีพพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร สถานประกอบการภายนอก ได้แก่ บริษัท ฮอนด้า ออโต โมบิล ประเทศไทย จำกัด ดำเนินการในปีการศึกษา 2563 ด้วยกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ PLC มาประยุกต์ใช้ โดยเริ่มจากทุกเช้าของวันทำงานจะทำการเตรียมความพร้อมก่อนการปฏิบัติงาน (Before Action Review : BAR) ในช่วงเวลา 07.30 – 08.00 ก่อนเริ่มทำงานของทุกวัน 3. ขั้นสังเกต เป็นการติดตามประเมินผลโครงการ กิจกรรม ตามแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ตามวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยการใช้กระบวนการทบทวนระหว่างการทำงาน (During Action Review : DAR) โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของแต่ละสัปดาห์ 4. ขั้นการสะท้อนผล เป็นการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เมื่อสิ้นสุดการดำเนินการของโครงการ กิจกรรมของแต่ละภาคเรียน โดยการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ด้วยเทคนิควิธีการทบทวนหลังการปฏิบัติงาน (After Action Review : AAR) ของปีการศึกษา 2563 เพื่อสรุปปัจจัยที่สนับสนุนปัจจัยที่เป็นอุปสรรค และสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการดำเนินการโครงการกิจกรรม

ขั้นตอนที่ 3 การถอดบทเรียน โดยการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ด้วยเทคนิควิธีการ ทบทวนหลังการปฏิบัติงาน (After Action Review : AAR) ของปีการศึกษา 2563 ภาคเรียนที่ 1 ในวันที่ 6 กันยายน 2563 เพื่อสรุปปัจจัยที่สนับสนุน ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค และสิ่งที่ได้เรียนรู้ จากการดำเนินการ เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนการดำเนินการพัฒนาการจัดการศึกษา อาชีวศึกษาในปีการศึกษาต่อไป

ผลการวิจัย

1. การพัฒนาการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี พบว่า

1.1 การศึกษาด้านบริบท ประกอบด้วย ผู้ปกครอง ผู้เรียน และชุมชนส่วนมาก ประกอบอาชีพเกษตรกร มีฐานะยากจน สถานศึกษามีที่ตั้งห่างไกลกับสถานประกอบการที่ทำความร่วมมือ ทำให้ยากลำบากต่อการประสานงาน ด้านปัจจัยภายใน ได้แก่ สถานศึกษามีสมุดบันทึกความร่วมมือ แผนนโยบายจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีทุกแผนกวิชา มีโครงสร้าง ผู้รับผิดชอบในการบริหารงานชัดเจน และปัจจัยภายนอก ได้แก่ ชุมชน ผู้ปกครอง มีความปรารถนาให้ลูกเรียนในระบบทวิภาคี ช่วยแบ่งเบาภาระทางครอบครัว และพิจารณาเห็นชอบแนวทาง โครงการ กิจกรรม ในการดำเนินการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี 6 กิจกรรม โดยใช้เทคนิค AIC จนได้โครงการพัฒนาการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ประจำปีการศึกษา 2563

1.2 ผลการปฏิบัติการโครงการทั้ง 6 กิจกรรม และบันทึกสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการปฏิบัติ ด้วยการนำกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ PLC มาประยุกต์ใช้ สรุปได้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีสมุดบันทึกความร่วมมือในการพัฒนาการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบ ทวิภาคีที่ครอบคลุมทั้งสองฝ่าย 7 ด้าน ได้แก่ ด้านประกอบด้วย ด้านวิชาการ ด้านหลักสูตร ด้านการพัฒนาผู้เรียน ด้านพัฒนาครูผู้สอนและครูฝึกในสถานประกอบการ ด้านการสนับสนุนผู้เชี่ยวชาญและเทคโนโลยี ด้านสวัสดิการผู้เรียน และด้านออกใบรับรองทักษะการทำงาน ฝ่ายละ 1 ฉบับ
2. การพัฒนาความเป็นเลิศในสาขางานที่ตกลงร่วมกัน มีผลให้ได้หลักสูตรในการจัดการเรียนการสอน คือ การประกอบรถยนต์ ที่สอดคล้องกับหลักสูตรของสถานศึกษาและตรงกับกิจการของสถานประกอบการ มีแผนการฝึกตลอดหลักสูตร และมีการมอบรางวัล เชิดชูเกียรติให้กับสถานประกอบการ
3. การพัฒนาทักษะในการทำงาน ผู้เรียน ผ่านการประเมินทักษะที่เอื้อในการทำงาน (Employability Skills) ทั้ง 5 ด้าน ครบทุกคน และครูผู้สอนผ่านการฝึกอบรมครูนิเทศ และได้ฝึกทักษะวิชาชีพ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ในสถานประกอบการในช่วงปิดภาคเรียนภาคเรียนละ 1 คน และสถานศึกษาจัดอบรม 30 ชั่วโมง ให้ครูฝึกในสถานประกอบการครบตามระเบียบ
4. การพัฒนาสมรรถนะภาษาต่างประเทศ และเทคโนโลยีที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน ผู้เรียนได้ผ่านการทดสอบทักษะภาษาอังกฤษ ครบทุกคนก่อนออกฝึกประสบการณ์ในสถานประกอบการ และผู้เรียนสามารถใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการ

เรียนการสอนได้ ครบทุกคน 5. การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของผู้เรียนอาชีวศึกษา ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาคนดี และผ่านกิจกรรมด้านพัฒนาคนดี และด้านพัฒนาคนเก่ง ครบทุกคน และผู้เรียนได้รับการพัฒนาคุณธรรมของสถานประกอบการ ผ่านการประเมินครบทุกคน และ 6. การส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน มีผลการดำเนินการดังนี้ ผู้เรียนผ่านการทดสอบมาตรฐานวิชาชีพของสถานศึกษา และได้เลื่อนชั้นปี ครบทุกคน ผู้เรียนผ่านการทดสอบทดสอบมาตรฐานวิชาชีพของสถานประกอบการ ระดับสูงสุด Best Performance คิดเป็น ร้อยละ 93.62 ผู้เรียนผ่านการทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงานแห่งชาติ ครบทุกคนคิดเป็น ร้อยละ 100 เปอร์เซนต์ และผู้เรียนร่วมจัดนิทรรศการ เพื่อนำเสนอผลงาน และร่วมประกวด สิ่งประดิษฐ์ และนวัตกรรมครบ ทุกคน คิดเป็น ร้อยละ 100

1.3 ผลการดำเนินการขั้นสังเกตประกอบด้วยการนิเทศ ติดตามและประเมินผล การในการดำเนินงานแต่ละแผนงานกิจกรรม โครงการ ของภาคเรียนทั้ง 2 ภาคเรียนโดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ PLC มาประยุกต์ใช้เป็นกระบวนการในการนิเทศ ติดตาม การดำเนินงานกิจกรรม โครงการ โดยเริ่มจากการเตรียมความพร้อมก่อนการปฏิบัติงาน (Before Action Review: BAR) ใช้เวลา 30 นาที

1.4 ผลการดำเนินการขั้นสะท้อนผล โดยใช้กระบวนการทบทวนหลังการปฏิบัติงาน (After Action Review: AAR) เป็นการการสะท้อนความสำเร็จของกิจกรรม โครงการ ของแต่ละภาคเรียน ทั้ง 2 ภาคเรียน มีการดำเนินการโดยการนำปัจจัยสนับสนุน ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคและสิ่งที่ได้เรียนรู้ในการดำเนินงานของแต่ละกิจกรรม โครงการ

2. ผลการดำเนินงานถอดบทเรียนปัจจัยแห่งความสำเร็จ ในการพัฒนาการจัดการศึกษา อาชีวศึกษาระบบทวิภาคี พบว่า ผู้วิจัยและทีมผู้ร่วมวิจัย จัดประชุมอย่างไม่เป็นทางการกับผู้เกี่ยวข้องสรุปผลการดำเนินงาน ที่ผ่านมาทั้ง 6 กิจกรรม พบว่าปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินการพัฒนาการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี แผนกวิชาช่างยนต์ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ของวิทยาลัยการอาชีพ โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วยปัจจัยภายใน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาทุกระดับเป็นผู้มีทัศนคติที่ดีในเรื่องการจัดการเรียนการสอนระบบทวิภาคี มีการมอบนโยบายให้กับผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาที่ชัดเจน และต่อเนื่อง การจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษาประยุกต์ร่วมกับการกิจของสถานประกอบการเป็น หลักสูตรประกอบรถยนต์ การจัดการเรียนการสอนจัดแบบต่อเนื่องเป็นรายวิชา Block Course บูรณาการสอนเป็นชิ้นงาน เน้นสมรรถนะอาชีพแบบ PBL และเน้นการลงมือทำแบบ Active Learning ครูผู้สอนได้รับการพัฒนาในด้านทักษะวิชาชีพจากสถานประกอบการ มีความเอาใจใส่ในการจัดการเรียนการสอน มีการนิเทศ ติดตาม ประสานงานความร่วมมือ และร่วมกันแก้ไขกับสถานประกอบการ เป็นอย่างดี ผู้เรียนและ ผู้ปกครอง มีความประสงค์ และให้ความร่วมมือในการเรียนการสอน และฝึกประสบการณ์ ส่งผลให้ผู้เรียนมีทักษะวิชาชีพเฉพาะทาง ผู้เรียนให้มีรายได้ระหว่างเรียน

และเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วมีงานทำ ในด้านปัจจัยภายนอก ได้แก่ ผู้ปกครองให้ความไว้วางใจ ในการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษามากขึ้น กรรมการสถานศึกษา และกรรมการบริหาร สถานศึกษา เห็นด้วยกับการจัดการศึกษาและให้คำปรึกษา ให้การสนับสนุนในการดำเนินการ เป็นอย่างดี สถานประกอบการมีความเข้าใจ เห็นความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนระบบ ทวิภาคี ให้ความร่วมมือในด้านบุคลากร ด้านวัสดุฝึก ด้านเทคโนโลยี สนับสนุนผู้เชี่ยวชาญ มาร่วมให้ความรู้ผู้เรียนทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา การพัฒนาผู้เรียนในด้านทักษะ อาชีพ ทักษะการทำงาน และการทดสอบมาตรฐานวิชาชีพของสถานประกอบการ (Best Performance) หน่วยงานภาครัฐ ที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน อาชีวศึกษาระบบทวิภาคี โดยมีการทดสอบสมรรถนะอาชีพเฉพาะทาง การสอบมาตรฐานฝีมือ แรงงานแห่งชาติ กับกรมพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัด สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัดมีนโยบาย มีการทดสอบมาตรฐานวิชาชีพตามคุณวุฒิวิชาชีพ ให้การ สนับสนุนในการจัดการเรียนการสอนระบบทวิภาคีอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผลการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พบว่า สถานศึกษากับสถานประกอบการได้ทำ สมุดบันทึกความร่วมมือในการพัฒนาการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีที่ครอบคลุมทั้ง สองฝ่าย 7 ด้าน ได้แก่ ด้านประกอบด้วย ด้านวิชาการ ด้านหลักสูตร ด้านการพัฒนาผู้เรียน ด้านพัฒนาครูผู้สอนและครูฝึกในสถานประกอบการ ด้านการสนับสนุนผู้เชี่ยวชาญและ เทคโนโลยี ด้านสวัสดิการผู้เรียน และด้านออกใบรับรองทักษะการทำงาน ฝ่ายละ 1 ฉบับ ใช้ใน การดำเนินการพัฒนาผู้เรียนตลอดหลักสูตร ทำให้เกิดความร่วมมือและดำเนินการเป็นอย่างดี ทั้งนี้เนื่องจาก การทำความร่วมมือของทั้งสองฝ่าย ในรูปแบบการจัดทำข้อตกลงสมุดบันทึกความ ร่วมมือ MOU ที่ ตรงกับภารกิจของสถานประกอบการ และสอดคล้องกับหลักสูตรของสถานศึกษา ทำให้การดำเนินการทั้งสองฝ่ายเป็นไปด้วยความเรียบร้อยตลอดหลักสูตร ผู้เรียนได้รับสวัสดิการ เทียบเท่ากับพนักงานของสถานประกอบการทุกประการทำให้ผู้เรียนมีขวัญกำลังใจในการทำงาน และฝึกประสบการณ์ สถานประกอบการออกใบรับรองการทำงานให้ผู้เรียน ซึ่งผู้เรียนสามารถ นำไปเป็นใบผ่านงานเพื่อทำงานเมื่อสำเร็จการศึกษาได้ ทั้งสถานประกอบการเดิม หรือสถาน ประกอบการใหม่ได้ ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560) ที่กล่าวไว้ว่า ปัจจัยสาเหตุที่ส่งผลต่อความสำเร็จต่อการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี มีทั้งสิ้น 7 ปัจจัย ได้แก่ 1. ภาวะผู้นำของผู้บริหาร 2. พื้นที่ตั้งของสถานศึกษาอาชีวศึกษา 3. รูปแบบของ ทวิภาคี 4. ประเภทของสถานศึกษาอาชีวศึกษา (เทคนิค สารพัดช่าง การอาชีพ เกษตร อาชีวะ และอื่น ๆ) 5. สาขาวิชา 6. มาตรการจูงใจภาครัฐและสิทธิประโยชน์ทางภาษี และ 7. การสนับสนุนเชิงนโยบาย

2. การพัฒนาความเป็นเลิศในสาขางานที่ตกลงร่วมกัน พบว่า สถานศึกษากับสถานประกอบการร่วมกันจัดทำหลักสูตรในการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตรของสถานศึกษาและตรงกับกิจการของสถานประกอบการ จัดทำมีแผนการฝึกตลอดหลักสูตร และมีการมอบรางวัล เชิดชูเกียรติให้กับสถานประกอบการเมื่อสิ้นปีการศึกษา ทำให้ผู้เรียนได้เรียนและฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และมีทักษะเฉพาะทาง ทั้งนี้เนื่องจากการพัฒนาหลักสูตรตรงตามภารกิจของสถานประกอบการ ทำให้ผู้เรียนเรียนได้พัฒนาความเป็นเลิศในด้านทักษะอาชีพเฉพาะทาง และทำงานได้ทันทีเมื่อสำเร็จการศึกษา ส่วนในเรื่องการจัดการเรียนการสอนเรียงได้จัดการเรียนการสอนจัดการเรียนการสอนแบบต่อเนื่องเป็นรายวิชา Block Course โดยบูรณาการการสอนเป็นชิ้นงานเน้นสมรรถนะอาชีพแบบ PBL และเน้นการลงมือทำแบบ Active Learning ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก ผู้เรียนเป็นผู้เรียนรู้ด้วยตัวเอง ซึ่งการจัดการเรียนการสอนแบบนี้ทำให้ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์ นวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เรวซ์ ศรีแสงอ่อน (2563) ที่ได้ทำการวิจัยการบริหารจัดการเรียนรู้แบบบล็อกคอร์ส (Block Course) วิทยาลัยเทคนิคชลบุรี พบว่า ผลการดำเนินการครมมีความพึงพอใจ ระดับมากที่สุดและผู้เรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดเช่นกัน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนระดับปวช.3 สาขาวิชาช่างยนต์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 กับภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของปีการศึกษา 2563 มากกว่าปีการศึกษา 2562

3. เพื่อพัฒนาแนวทางในการเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะของครูฯ ในระยะที่ 3 จากเทคนิคกลุ่มสมมติแล้ววิเคราะห์เนื้อหา พบว่า แนวทางสำหรับผู้บริหาร ได้แก่ ผู้บริหารกำหนดแผนงานและวางเป้าหมายการส่งเสริมความเข้าใจและพัฒนาครูด้านหลักสูตรฐานสมรรถนะ สนับสนุนสื่อเทคโนโลยีและการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ส่งเสริมให้พัฒนาแหล่งเรียนรู้ในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ส่งเสริมให้ครูใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ในการพัฒนาการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะ และจัดพื้นที่หรือกิจกรรมให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยที่กล่าวว่าการมีผู้นำและผู้บริหารสถานศึกษาช่วยสนับสนุนการทำงานและสร้างแรงผลักดันให้เกิดผลลัพธ์ที่ดี และจากการศึกษาของวรินทร์ พรหมสาขา ณ สกลนคร (2564) พบว่า การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศให้สอดคล้องกับหลักสูตร จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีสุขภาพจิตที่ดี มีความตั้งใจในการเรียนรู้อย่างเต็มความสามารถ และแนวทางสำหรับครู ได้แก่ ครูเปิดใจรับการเปลี่ยนแปลง ศึกษาหาความรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจในหลักสูตรฐานสมรรถนะ ทดลองออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาสมรรถนะของนักเรียน รวมถึงจัดตั้งชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) จากแนวทางที่กล่าวมาครูจะพัฒนาสมรรถนะของนักเรียนได้จะต้องได้รับปัจจัยที่เอื้อต่อการทำงาน คือ 1. การสร้างความเข้าใจสมรรถนะและแนวทางการพัฒนาสมรรถนะแก่ครูผู้สอนที่ชัดเจนใน ลักษณะการเรียนรู้เชิงรุกที่เชื่อมโยง สอดคล้องกับ

บริบทการทำงาน และมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง 2. การสนับสนุนทางวิชาการของผู้บริหาร และนักวิชาการทั้งจากภายในและภายนอก โดยเฉพาะการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการออกแบบ กิจกรรมการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ การเลือกและใช้สื่อ การวัดและประเมินผล และ 3. การเรียนรู้ร่วมกันของครูผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ ดังนั้น ครูควรออกแบบการจัดการเรียนรู้และสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ให้นักเรียนเกิดการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน ฝึกให้นักเรียนเป็นผู้ที่สามารถกำกับการเรียนรู้ของตนเอง

3. การพัฒนาทักษะที่เอื้อในการทำงานปัจจัยแห่งความสำเร็จ พบว่า สถานประกอบการ ดำเนินการพัฒนาผู้เรียน และประเมินผู้เรียนด้านทักษะที่เอื้อในการทำงาน (Employability Skills) ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านทักษะการทำงานเป็นทีม ด้านทักษะการสื่อสาร ด้านทักษะในการแก้ปัญหา ด้านทักษะในการตัดสินใจ และด้านทักษะการใช้ IT เทคโนโลยี ทั้งนี้เนื่องจาก สถานประกอบการเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาผู้เรียนในด้านทักษะที่เอื้อในการเข้าทำงาน (Employability Skills) ประกอบด้วย ด้านทักษะการทำงานเป็นทีมทำให้ผู้เรียนมีทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ยอมรับความคิดเห็นความแตกต่างระหว่างบุคคล ด้านทักษะการสื่อสารก็เช่นเดียวกันผู้เรียนทำงานกับคนหมู่มาก การสื่อสารจึงเป็นสิ่งสำคัญจำเป็นเช่นกัน ด้านทักษะในการแก้ปัญหาเมื่อผู้เรียนทำงานไป ย่อมต้องเจอปัญหาอุปสรรคหากผู้เรียน มีทักษะการแก้ปัญหาด้วยตัวเอง จนเกิดการเรียนรู้ และประสบการณ์ในการแก้ปัญหา สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ด้านทักษะในการตัดสินใจผู้เรียนได้ฝึกทักษะนี้ในขณะที่ฝึกประสบการณ์อาชีพ ในสถานประกอบการเพราะการทำงานบางอย่างต้องอาศัยการตัดสินใจดำเนินการ จะทำให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบันได้ในที่สุด และด้านทักษะการใช้ IT เทคโนโลยีสมัยใหม่ ซึ่งผู้เรียนเรียนทุกคนต้องได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีสมัยใหม่และนำทักษะการใช้เทคโนโลยีไปแสวงหาความรู้เพิ่มเติมได้ จนสามารถนำทักษะที่ได้จากการฝึกประสบการณ์อาชีพในครั้งนี้ไปประกอบอาชีพส่วนตัวซึ่งสอดคล้องกับ คู่มือปฏิบัติงานการดำเนินงานสถานศึกษาต้นแบบวิภาคีสานพลังประชารัฐ Excellent Model School (ศูนย์อาชีวศึกษาทวิภาคี, 2561) ที่กล่าวว่า ตัวชี้วัดความสำเร็จ คือทักษะที่เอื้อในการเข้าทำงาน (Employability skills) การติดตามแบบต่อเนื่องกัน ประกอบด้วย 1. ทักษะการทำงานเป็นทีม 2. ทักษะการสื่อสาร 3. ทักษะในการแก้ปัญหา 4. ทักษะในการตัดสินใจ และ 5. ทักษะการใช้ IT เทคโนโลยีที่สถานประกอบการกำหนด

4. การพัฒนาสมรรถนะภาษาต่างประเทศและเทคโนโลยีที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน ปัจจัยแห่งความสำเร็จ พบว่า ผู้เรียนได้ผ่านการทดสอบทักษะภาษาอังกฤษ ตรงกับความต้องการของสถานประกอบการ ครบทุกคนก่อนออกฝึกประสบการณ์ในสถานประกอบการ และผู้เรียนสามารถใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการเรียนการสอนได้ เช่น โปรแกรม Google Classroom ระบบอิเล็กทรอนิกส์ เช่น Line Facebook (E-Learning) และโปรแกรมอื่น ๆ ครบทุกคน ทั้งนี้เนื่องจาก การนำเอาภาษาอังกฤษที่จำเป็นต้องใช้ในสถานประกอบการ คำศัพท์ช่างเฉพาะสถาน

ประกอบการนั้น คำศัพท์ภาษาอังกฤษที่ใช้ในสถานประกอบการทั่วไป ภาษาอังกฤษในคู่มือการทำงาน รวมทั้งการสนทนาเบื้องต้นมาประยุกต์ใช้ในหลักสูตรการเรียนการสอนของสถานศึกษา ทำให้ผู้เรียนได้เรียนเนื้อหาที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในสถานประกอบการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชนันท์ ธนารัตตะภูมิ และคณะ (2562) ทำการวิจัยเรื่อง การอาชีวศึกษา : ทวิภาคีและทวิศึกษา พบว่า คุณภาพผู้สำเร็จการศึกษาตามระดับการอาชีวศึกษา ด้านความรู้ทฤษฎีและเทคนิคเชิงลึกภายใต้ขอบเขตของการอาชีพ รวมทั้งความรู้ภาษาอังกฤษ เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารในระดับที่เชื่อมโยงกับการทำงาน และทำการทดสอบผู้เรียนด้านเทคโนโลยีที่จำเป็นต่อการเรียนการสอนและการใช้ชีวิตประจำวัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของเดชวิชัย พิมพ์โคตร (2562) ที่ทำการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาอาชีวศึกษาของภาครัฐ แล้วพบว่า การขับเคลื่อนเครือข่ายความร่วมมือ (Mobilization) มีประเด็นกลยุทธ์ จำนวน 6 กลยุทธ์ ประกอบด้วย

1. พัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะวิชาชีพผู้เรียนให้สอดคล้องกับอาชีพในสถานประกอบการที่ทำความร่วมมือ (SO)
2. พัฒนาแผนฝึกอาชีพร่วมกับสถานประกอบการที่สอดคล้องกับสาขาวิชาชีพของผู้เรียน (SO)
3. ส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีที่ทันสมัย มาสนับสนุนการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ และพัฒนาระบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เชิงสมรรถนะตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาติ (NQF) (WO)
4. ส่งเสริมการรับเข้าผู้เรียนที่มีความสามารถด้านวิชาชีพและมีความสามารถพิเศษ (ST)
5. พัฒนาระบบการเตรียมความพร้อมผู้เรียนก่อนเข้าฝึกอาชีพในสถานประกอบการ ด้านทักษะชีวิต ทักษะการใช้ภาษาต่างประเทศ ที่สอดคล้องกับสถานประกอบการที่ทำความร่วมมือ (ST)
6. พัฒนามาตรฐานการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีระดับสถานศึกษาร่วมกับสถานประกอบการ (WT)

5. การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของผู้เรียนอาชีวศึกษา ปัจจัยแห่งความสำเร็จพบว่า ผู้เรียนได้รับการพัฒนาคุณธรรมของสถานประกอบการ 7 ด้าน ได้แก่ ด้านความซื่อสัตย์ ต่อหน้าที่และวิชาชีพ ด้านไม่โกหก ด้านไม่ลักขโมย ด้านไม่ทุจริต ด้านไม่แอบอ้างผลงานของผู้อื่น ด้านการปฏิบัติหน้าที่และรักษาผลประโยชน์ และ ด้านไม่เพิกเฉยต่อสิ่งที่ไม่ถูกต้อง และ ผ่านการประเมินครบทุกคน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรมก่อนออกฝึกประสบการณ์มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะผู้เรียนที่ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวจะสามารถปรับตัว และทำงานร่วมกับคนอื่นได้ตลอดหลักสูตร ส่งผลให้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรในที่สุด โดยสถานศึกษาใช้กิจกรรม 2 ด้าน ด้านที่ 1 ด้านคนดี มี 5 แผน ซึ่งเป็นแผนพัฒนาทางด้านจิตใจผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีจิตใจดี คิดในเชิงสร้างสรรค์ มองโลกในแง่ดี ไม่กล่าวให้ร้ายใคร ด้านที่ 2 ด้านคนเก่งมี 5 แผน ซึ่งเป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทางด้านสมอง การคิดวิเคราะห์ แยกแยะ คิดแก้ปัญหาที่ยากได้ คิดสร้างสรรค์ คิดค้น ประดิษฐ์นวัตกรรมใหม่ และ กิจกรรมอาสา ซ่อมสร้าง โดยตั้งศูนย์รับบริการหน้าสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งภาคเรียน

ในส่วนสถานประกอบการได้ดำเนินการพัฒนาผู้เรียนในขณะฝึกประสบการณ์ในสถานประกอบการในเรื่อง ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่และวิชาชีพโดยไม่เอาวิชาชีพไปคดโกงผู้อื่น คุณธรรมด้านไม่โกหกสำคัญต่อการทำงานร่วมกับผู้อื่นและเจ้าของกิจการ และสำคัญยิ่งกับผู้มารับบริการ ด้านไม่ลักขโมยเป็นคุณธรรมที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน ไม่เอาของของคนอื่นที่เจ้าของไม่อนุญาต ทำให้เพื่อนร่วมงานไว้วางใจ ด้านไม่ทุจริตเป็นคุณธรรมที่ผู้เรียนต้องฝึกและให้มีกับตัวเองเพราะสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ ด้านไม่แอบอ้างผลงานของผู้อื่นเป็นการฝึกให้ผู้เรียนมีความคิดเป็นของตัวเอง ด้านการปฏิบัติหน้าที่และรักษาผลประโยชน์เป็นการทำให้เจ้าของกิจการไว้วางใจให้ทำงานสำคัญ และมอบหมายงานอย่างต่อเนื่อง และด้านไม่เพิกเฉยต่อสิ่งที่ไม่ถูกต้องเป็นคุณธรรมที่ทุกคนต้องช่วยกันฝึกให้มีกับตัวเอง จะทำให้สังคมการทำงานและสังคมโดยรวมเป็นสังคมที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับคู่มือปฏิบัติงานการดำเนินงานสถานศึกษาต้นแบบทวิภาคีสานพลังประชารัฐ Excellent Model School (ศูนย์อาชีวศึกษาทวิภาคี, 2561) ตัวชี้วัดความสำเร็จ คือสถานศึกษาต้องจัดให้มีการบูรณาการคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนการสอนทุกรายวิชา โดยกำหนดให้มีสัดส่วนการประเมินร้อยละยี่สิบของแต่ละรายวิชา รวมทั้งบูรณาการในกิจกรรมอื่น ๆ

6. การส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ปัจจัยแห่งความสำเร็จ พบว่า ผู้เรียนผ่านการทดสอบมาตรฐานวิชาชีพของสถานศึกษา และได้เลื่อนชั้นปี ทุกคน ผู้เรียนผ่านการทดสอบมาตรฐานวิชาชีพของสถานประกอบการ ระดับสูงสุด Best Performance คิดเป็น 93.62 เปอร์เซนต์ผู้เรียนผ่านการทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงานแห่งชาติ ครบทุกคนคิดเป็น 100 เปอร์เซนต์ และผู้เรียนร่วมจัดนิทรรศการ เพื่อนำเสนอผลงานและร่วมประกวดสิ่งประดิษฐ์ และนวัตกรรมครบทุกคน คิดเป็น 100 เปอร์เซนต์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้เรียนได้นำเอาองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา และพัฒนามาตั้งแต่เริ่มต้นของหลักสูตร โดยมีการพัฒนาทักษะด้านวิชาชีพที่ตรงตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร การฝึกทักษะประสบการณ์ทั้งทางด้านอาชีพ และทักษะชีวิตในการทำงานตลอดระยะเวลาครึ่งหลักสูตร ทำให้ผู้เรียนสามารถจัดทำผลงาน สิ่งประดิษฐ์ และนวัตกรรมก่อนสำเร็จการศึกษา และผ่านการทดสอบมาตรฐานวิชาชีพของสถานศึกษา เพื่อได้เลื่อนชั้นปีจากชั้นปีที่ 1 เลื่อนเป็นชั้นปีที่ 2 เป็นการทดสอบ และวัดความรู้ ทักษะวิชาชีพผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนได้ทราบถึงขีดความสามารถของตนเอง เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และทักษะของตัวเองต่อไป การทดสอบมาตรฐานวิชาชีพของสถานประกอบการเป็นการทดสอบความรู้และทักษะวิชาชีพของผู้เรียนขณะฝึกประสบการณ์ในสถานประกอบการ สามารถนำไปเป็นใบผ่านงานในการทำงานกับสถานประกอบการได้ การทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงานแห่งชาติ ของกรมพัฒนาฝีมือแรงงานสามารถนำไปผ่านการทดสอบในแต่ละระดับไปเป็นหลักฐานในการเพิ่มเงินเดือนได้ตามระดับที่สอบได้ เป็นการบ่งบอกถึงความรู้ ทักษะ และคุณภาพของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับหลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติการจัดการอาชีวศึกษา (ศูนย์อาชีวศึกษาทวิภาคี, 2562) เรื่อง

คุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษา ด้านคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านความรู้ ด้านทักษะวิชาชีพ และด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้ และความรับผิดชอบ

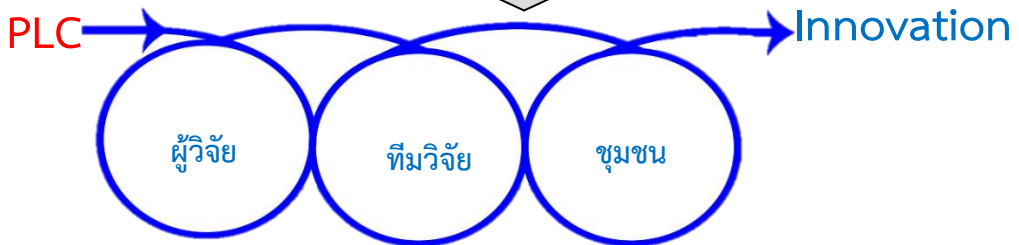
องค์ความรู้จากการวิจัย

จากผลการวิจัย สามารถนำเสนอกระบวนการ แนวทาง วิธีการใหม่ของการพัฒนาการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี แผนกวิชาช่างยนต์ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ของวิทยาลัยการอาชีพ โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ดังนี้

โครงการพัฒนาการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี แผนกวิชาช่างยนต์ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ของวิทยาลัยการอาชีพพรหมานิคม โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

กิจกรรมในการพัฒนาทั้งหมด 6 กิจกรรม		
การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	การพัฒนาความเป็นเลิศในสาขางานที่ตกลงร่วมกัน	การพัฒนาทักษะที่เอื้อในการทำงาน
การพัฒนาสมรรถนะภาษาต่างประเทศ และเทคโนโลยีสำหรับผู้เรียน	การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของผู้เรียนอาชีวศึกษา	การส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

ภาพที่ 1 กระบวนการ แนวทาง วิธีการ ของการพัฒนาการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี แผนกวิชาช่างยนต์ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ของวิทยาลัยการอาชีพพรหมานิคม โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สถานศึกษากับสถานประกอบการควรมีนโยบายสร้างความร่วมมือในการจัดทำข้อตกลงอย่างละเอียดและเป็นธรรมให้กับทุกฝ่ายในเรื่องสวัสดิการ และสิทธิประโยชน์ของผู้เรียนให้เปรียบเทียบเป็นพนักงานของบริษัท หรือได้รับทุนการศึกษาต่อเนื่อง และข้อตกลงด้านการเรียนรู้ เช่น ด้านวิชาการ ด้านครูฝึก ด้านการประเมินผล ด้านออกใบรับรอง ด้านสวัสดิการ ค่าตอบแทน ด้านพัฒนาหลักสูตร และด้านสนับสนุนผู้เชี่ยวชาญมาร่วมให้ความรู้ผู้เรียนทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. สถานศึกษากับสถานประกอบการควรร่วมมือกันในการจัดทำหลักสูตรเฉพาะการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ทำแผนการฝึกประสบการณ์ตามภารกิจงานของสถานประกอบการ และสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

2. สถานศึกษากับสถานประกอบการควรพัฒนาผู้เรียนให้มีเป้าหมายเดียวกันคือ ผู้เรียนขณะเรียนมีรายได้ระหว่างเรียน มีทักษะวิชาชีพได้มาตรฐานตามมาตรฐานฝีมือแรงงานแห่งชาติ หรือสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ เมื่อสำเร็จการศึกษาสามารถทำงานได้ทันที หรือประกอบอาชีพอิสระ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรการอาชีวศึกษาระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการในการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีเฉพาะทาง โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

2. ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

- เกียรติสุดา กาศเกษม. (2557). *การพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นของโรงเรียนเทศบาล ด้วยการใช้เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม* (ดุขฎิณิพนธ์การศึกษาดุขฎิณิบัณฑิต สาขา การบริหารการศึกษา). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- เดชวิชัย พิมพ์โคตร. (2562). *กลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาอาชีวศึกษาของภาครัฐ* (ดุขฎิณิพนธ์การศึกษาดุขฎิณิบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธนันท์ ธนารัตตะภูมิจ และคณะ. (2562). การอาชีวศึกษา: ทวิภาคี และทวิศึกษา. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 12(6), 244-263.
- มนตรี คงเจริญ. (2559). การส่งเสริมนิสัยการรักการอ่านในโรงเรียนมัธยมศึกษา ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 23(2), 137-150.
- เรวัช ศรีแสงอ่อน. (2564). การบริหารการจัดการเรียนรู้แบบบล็อกคอร์ส (Block Course) วิทยาลัยเทคนิคชลบุรี. *วารสารวิจัยและนวัตกรรม สถาบันการอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร*, 4(1), 133-150.
- วรินทร์ พรหมสาขา ณ สกลนคร. (2564). การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการศึกษา 4.0 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี*, 9(1), 55-72.

- ศูนย์อาชีวศึกษาทวิภาคี. (2557). *แนวทางปฏิบัติการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์บริษัทจามจู้โรโปรดักส์ จำกัด.
- _____. (2560). *รายงานการผลการผลิตและพัฒนากำลังคนด้านอาชีวศึกษา*. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2561). *คู่มือปฏิบัติงานการดำเนินงานสถานศึกษาต้นแบบทวิภาคี สานพลังประชารัฐ Excellent Model School*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์บริษัทจามจู้โรโปรดักส์ จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *รายงานการติดตามและประเมินผลการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี*. กรุงเทพฯ: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบบอโจล์กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน
ของครูโรงเรียนขนาดใหญ่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

กรุงเทพมหานคร*

THE RELATIONSHIP BETWEEN AGILE LEADERSHIP AND JOB SATISFACTION OF
LARGE SCHOOL TEACHERS IN BANGKOK PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE
AREA OFFICE

ฐิติการย์ ฤทธิชัยนุวัฒน์, สุชาดา นันทะไชย, วรณวิศา สีนุสรณ์ คล้ายจำแลง
Thitikan Rittichainuwat, Suchada Nanthachai, Wanwisa Suebnusorn Klaijumlang
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Kasetsart University
Corresponding Author E-mail: thitikan.r@ku.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาระดับภาวะผู้นำแบบบอโจล์ของผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่กลุ่มทวารวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร 2. ศึกษาระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนขนาดใหญ่กลุ่มทวารวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร 3. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบบอโจล์ของผู้บริหาร และความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู กลุ่มตัวอย่างคือครูโรงเรียนขนาดใหญ่กลุ่มทวารวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานครจำนวน 137 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับมีค่าความเชื่อมั่น .976 ได้แบบสอบถามกลับคืนมา 113 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 82.48 สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับภาวะผู้นำแบบบอโจล์ของผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่กลุ่มทวารวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก 2. ระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนขนาดใหญ่กลุ่มทวารวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก 3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบบอโจล์กับความพึง

พอใจในการปฏิบัติงานของครู ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวก อยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r=.845$, $p < .01$)

คำสำคัญ: ใจล์; ภาวะผู้นำแบบใจล์; ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

Abstract

This survey research aimed to study 1. the levels of Agile leadership of large school administrators in Bangkok primary educational service area office. 2. the levels of job satisfactions of large schoolteachers. 3. the relationships between Agile leadership and teacher's job satisfactions. The sample consisted of 137 teachers in a large school. The tool used was 5 rating scales questionnaire constructed by the researchers with .982 reliability. The returned questionnaire was 113 or 82.48 %. The statistic used for data analysis were percentage, mean, standard deviation and Pearson' Product Moment Correlation Coefficient.

The result was found that 1. the Agile leadership of large school administrator in overall and each aspect were at a high level. 2. the level of teacher's job satisfaction in overall and each aspect were at a high level. 3. the relationship between agile leadership and the level of teacher's job satisfaction were in the positive way with a highest level at the .01 significant level ($r=.845$ $p < .01$).

Keywords: Agile; Agile Leadership; Job Satisfactions

บทนำ

ในยุคศตวรรษที่ 21 ถือเป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาย การบริหารสถานศึกษาในยุคนี้จะต้องพร้อมรับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และต้องปรับตัวอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารจึงเป็นส่วนสำคัญที่จะต้องทำหน้าที่ศึกษา หาแนวทาง กลยุทธ์วิธีการต่าง ๆ ในการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด การที่ผู้บริหารจะพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าประสงค์ที่ตั้งไว้ได้นั้น ต้องรู้จักการบริหารทรัพยากรที่มีอยู่ให้ได้ อย่างคุ้มค่า โดยเฉพาะการบริหารทรัพยากรบุคคล ซึ่งถือเป็นความสำคัญอย่างยิ่งในการบริหาร และการสร้างคุณค่าในกับองค์กร ดังนั้น สิ่งที่สำคัญของผู้บริหารนอกจากการมีภาวะผู้นำแล้ว คือ การสร้างความพึงพอใจให้กับบุคลากรในองค์กรในการทำงาน ให้เกิดความรักสามัคคี ความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงาน ทำให้บุคลากรเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ เป็นส่วนหนึ่งต่อความสำเร็จ เมื่อบุคลากรเกิดความพึงพอใจสูง การขับเคลื่อนเพื่อไปสู่ความสำเร็จก็จะสูงไปด้วยเช่นกัน (สกล พันธมาศ, 2557)

แนวทางการทำงานที่เหมาะสมกับยุคสมัยแห่งการเปลี่ยนแปลงที่กำลังเป็นที่นิยมคือแนวทางการทำงานในรูปแบบของอจีล (Agile) ซึ่งเป็นการทำงานที่ก่อให้เกิดความคล่องตัว มีความยืดหยุ่นสูง ลดเอกสาร ลดขั้นตอน แต่ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ ซึ่งเมื่อก่อนการทำงานรูปแบบอจีลจะนิยมมากในองค์กรของซอฟต์แวร์ แต่ในปัจจุบันองค์กรอื่น ๆ ก็ได้นำไปปรับใช้ได้อย่างเหมาะสมเช่นกัน จากการศึกษาภาวะผู้นำแบบอจีล ตามแนวคิดของดวงศักดิ์ นิภาพันธุ์ (2564) ที่ได้สังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบอจีล โดยสอดคล้องกับแนวคิดของ Behrens (2019) ที่เสนอว่า ในการพัฒนาภาวะผู้นำแบบอจีลต้องเริ่มจากการพัฒนากรอบความคิด และพฤติกรรมให้ผู้นำ เพื่อให้ผู้นำมีความพร้อมที่จะไปพัฒนาองค์กรต่อไป แสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำแบบอจีลประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก คือ กรอบความคิด และพฤติกรรม และมีองค์ประกอบย่อยในด้านกรอบความคิด 1. การตระหนักรู้ในตนเอง 2. ความคิดสร้างสรรค์ 3. วิสัยทัศน์ เป้าหมาย และค่านิยม 4. กรอบความคิดเติบโต 5. เจตคติเชิงบวกต่อแนวคิดการทำงานแบบอจีล และในด้านพฤติกรรม (Behavior) ได้แก่ 1. ความกล้าหาญและความกล้าเสี่ยง 2. การสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่น 3. มนุษย์สัมพันธ์ 4. การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ 5. ความน่าเชื่อถือไว้วางใจ 6. การมองแบบองค์รวม 7. ความใฝ่รู้ 8. การตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลง 9. การเสริมพลังอำนาจให้กับบุคลากร 10. ความเป็นเจ้าของ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวกับความพึงพอใจ คือทฤษฎี 2 ปัจจัยของ Herzberg (1959) โดยทฤษฎี 2 ปัจจัยนั้นประกอบด้วยปัจจัยจูงใจ (Motivation Factors) ซึ่งเป็นปัจจัยที่กระตุ้นหรือเป็นแรงจูงใจในการทำงาน และปัจจัยอนามัย (Hygiene Factors) ซึ่งเป็นปัจจัยที่ช่วยลดความไม่พอใจในการทำงาน

จากคุณภาพในการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นโรงเรียนต้นแบบและโรงเรียนแกนนำที่กระทรวงศึกษาธิการสงวนไว้เป็นต้นแบบในการพัฒนาการเรียนการสอน และการวิจัยเป็นตัวอย่างของโรงเรียนประถมศึกษาทั่วประเทศ (กลุ่มนโยบายและแผนงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร, 2558) ซึ่งสามารถสะท้อนถึงประสิทธิภาพของการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารในยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลง ที่ส่งผลต่อความรู้สึกต่อการทำงานของครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียน ทำให้สามารถได้ผลลัพธ์ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ ทั้งนี้ ในแวดวงการศึกษายังไม่มีการศึกษาหรือการวิจัยในเรื่องของทฤษฎีภาวะผู้นำแบบอจีลของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างแพร่หลายมากเท่าไรนัก และทฤษฎีนี้ยังอยู่ในระยะเวลาของการพัฒนาซึ่งจำเป็นต้องได้รับการศึกษาเพิ่มเติม เพื่อที่จะสามารถต่อยอดเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูหรือบุคลากรในสถานศึกษาได้

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำแบบอจีลกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนขนาดใหญ่ขึ้นไปสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำแบบอจีลของผู้บริหารสถานศึกษาและระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

ของครู นอกจากนี้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการนำไปพัฒนาให้เกิดคุณภาพในการบริหารจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำแบบบอโจล์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดใหญ่กลุ่มทวารวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนขนาดใหญ่กลุ่มทวารวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบบอโจล์ของผู้บริหารสถานศึกษาและความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนขนาดใหญ่กลุ่มทวารวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบบอโจล์กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของโรงเรียนขนาดใหญ่กลุ่มทวารวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

2. กลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ครูโรงเรียนขนาดใหญ่ขึ้นไปกลุ่มทวารวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 212 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามภาวะผู้นำแบบบอโจล์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยใช้แนวคิดและดัดแปลงจากแบบสอบถามในการวิจัยของตวงศักดิ์ นิภาพันธ์ (2564) ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนขนาดใหญ่กลุ่มทวารวดี โดยใช้แนวคิดและดัดแปลงจากแบบสอบถามในการวิจัยของ Herzberg (1959)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างคือ ครูโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษกลุ่มทวารวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยเก็บแบบสอบถามผ่านทาง Google Form ซึ่งได้รับแบบสอบถามกลับมาจำนวน 113 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 82.48

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลและสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามโดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละและนำเสนอในรูปตาราง ประกอบความเรียง โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าความสัมพันธ์ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย

1. ระดับภาวะผู้นำแบบบอโจล์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดใหญ่กลุ่มทวารวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 1 ระดับภาวะผู้นำแบบบอโจล์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดใหญ่ กลุ่มทวารวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

รายการ	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	อันดับ
ด้านกรอบความคิด (Mindset)				
1. การตระหนักรู้ในตนเอง	4.33	0.545	มาก	14
2. ความคิดสร้างสรรค์	4.36	0.692	มาก	9
3. วิสัยทัศน์ เป้าหมาย และค่านิยม	4.58	0.559	มากที่สุด	1
4. กรอบความคิดเติบโต	4.52	0.579	มากที่สุด	3
5. เจตคติเชิงบวกต่อแนวคิดการทำงานแบบบอโจล์	4.41	0.610	มาก	6
ด้านพฤติกรรม (Behavior)				
1. ความกล้าหาญและความกล้าเสี่ยง	4.35	0.577	มาก	12
2. การสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่น	4.36	0.626	มาก	10
3. มนุษย์สัมพันธ์	4.20	0.698	มาก	15
4. การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ	4.34	0.578	มาก	13
5. ความน่าเชื่อถือไว้วางใจ	4.36	0.580	มาก	11
6. การมองแบบองค์รวม	4.41	0.544	มาก	7
7. ความใฝ่รู้	4.50	0.579	มาก	4
8. การตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลง	4.50	0.562	มาก	5
9. การเสริมพลังอำนาจให้กับบุคลากร	4.39	0.658	มาก	8
10. ความเป็นเจ้าของ	4.54	0.535	มากที่สุด	2
ค่าเฉลี่ยรวม	4.41	0.602	มาก	

จากตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ภาวะผู้นำแบบบอโจล์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดใหญ่กลุ่มทวารวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่าโดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.41$, S.D. =0.602) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า วิสัยทัศน์ เป้าหมาย และค่านิยมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด

(\bar{X} =4.58, S.D. =0.559) รองลงมาคือความเป็นเจ้าของ อยู่ในระดับมาก (\bar{X} =4.54, S.D. =0.535) ส่วนมนุษย์สัมพันธ์ อยู่ในระดับมากแต่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด (\bar{X} =4.20, S.D. =0.698)

2. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนขนาดใหญ่กลุ่มทวารวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนขนาดใหญ่กลุ่มทวารวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานครโดยภาพรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

รายการ	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	อันดับ
ปัจจัยจิตใจ				
1. ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน	4.23	0.589	มาก	11
2. การได้กรยอมรับนับถือ	4.36	0.692	มาก	9
3. ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ	4.19	0.659	มาก	13
4. ความรับผิดชอบ	4.52	0.580	มากที่สุด	2
5. ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่	4.41	0.610	มาก	8
ปัจจัยค่าจุน				
1. นโยบายการบริหารงาน	4.48	0.582	มาก	5
2. การบังคับบัญชาและการควบคุมดูแล	4.51	0.599	มากที่สุด	4
3. ความสัมพันธ์กับหัวหน้างาน	4.27	0.735	มาก	10
4. ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน	4.52	0.544	มากที่สุด	3
5. ตำแหน่งงาน	4.61	0.536	มากที่สุด	1
6. ความมั่นคงในงาน	4.47	0.626	มาก	6
7. ชีวิตส่วนตัว	3.54	0.677	มาก	14
8. สภาพแวดล้อมในการทำงาน	4.43	0.543	มาก	7
9. เงินเดือนและสวัสดิการ	4.19	0.778	มาก	12
ค่าเฉลี่ยรวม	4.38	0.676	มาก	

จากตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนขนาดใหญ่กลุ่มทวารวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่าโดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (\bar{X} =4.38, S.D. =0.676) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ตำแหน่งงานอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (\bar{X} =4.61, S.D. =0.536) รองลงมาคือการได้รับความรับผิดชอบ อยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} =4.52, S.D. =0.580) ส่วนชีวิตส่วนตัว อยู่ในระดับมากแต่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด (\bar{X} =3.54, S.D. =0.677)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบอัจฉริยะผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดใหญ่กลุ่มทวารวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้แทนองค์ประกอบ สำหรับใช้ในการอธิบายผลการวิจัยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างระหว่างภาวะผู้นำแบบอัจฉริยะกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู เพื่อสร้างให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกัน ดังนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้แทนองค์ประกอบภาวะผู้นำแบบบอโจล์		
LS	หมายถึง	ภาวะผู้นำแบบบอโจล์สำหรับผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทย
MS	หมายถึง	องค์ประกอบหลักที่ 1 กรอบความคิด
SA		องค์ประกอบย่อยที่ 1.1 การตระหนักรู้ในตนเอง
CR		องค์ประกอบย่อยที่ 1.2 ความคิดสร้างสรรค์
VI		องค์ประกอบย่อยที่ 1.3 วิสัยทัศน์ เป้าหมาย และค่านิยม
GM		องค์ประกอบย่อยที่ 1.4 กรอบความคิดเติบโต
PA		องค์ประกอบย่อยที่ 1.5 เจตคติเชิงบวกต่อนวัตกรรมการทำงานแบบบอโจล์
BE		องค์ประกอบหลักที่ 2 พฤติกรรม
RM		องค์ประกอบย่อยที่ 2.1 ความกล้าหาญ และความกล้าเสี่ยง
IO		องค์ประกอบย่อยที่ 2.2 การสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่น
HR		องค์ประกอบย่อยที่ 2.3 มนุษยสัมพันธ์
SC		องค์ประกอบย่อยที่ 2.4 การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ
TR		องค์ประกอบย่อยที่ 2.5 ความน่าเชื่อถือไว้วางใจ
SO		องค์ประกอบย่อยที่ 2.6 การมองแบบองค์รวม
CU		องค์ประกอบย่อยที่ 2.7 ความใฝ่รู้
CM		องค์ประกอบย่อยที่ 2.8 การตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง
EM		องค์ประกอบย่อยที่ 2.9 การเสริมพลังอำนาจให้กับบุคลากร
OS		องค์ประกอบย่อยที่ 2.10 ความเป็นเจ้าของ
สัญลักษณ์ที่ใช้แทนองค์ประกอบความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู		
MO		ปัจจัยจูงใจ
AC		ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน
RE		การได้รับการยอมรับนับถือ
CH		ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ
RP		ความรับผิดชอบ
AD		ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่
HY		ปัจจัยนามัย
CO		นโยบายและการบริหารขององค์กร
SE		ความมั่นคงในการทำงาน
SU		การบังคับบัญชาและการควบคุมดูแล
RS		ความสัมพันธ์กับหัวหน้างาน
RP		ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน
ST		ตำแหน่งงาน
PL		ชีวิตส่วนตัว
WC		สภาพการทำงาน
CP		ค่าตอบแทน

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบบอโจล์กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนขนาดใหญ่กลุ่มทวารวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากรุงเทพมหานคร วิเคราะห์โดยใช้สถิติหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้เสนอไว้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบบอโจล์กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู

	AC	RE	CH	RP	AD	CO	SE	SU	RS	RP	ST	PL	WC	CP	r_{tot}
SA	.455*	.605*	.194*	.484**	.529*	.303*	.251*	.368*	.266*	0.150	.287*	-	.297*	.431*	.544
	*	*		*	*	*	*	*	*	*	*	0.108	*	*	**
CR	.386**	1.000	.405**	.568**	.620**	.511**	.284**	.411**	.340**	.268**	.455**	-.225*	.266**	.249**	.682
	**	**	**	**	**	**	**	**	**	**	**	**	**	**	**
VI	.415*	.618*	.375*	.776**	.695*	.428*	.350*	.423*	.506*	.485*	.410*	-	.383*	.309*	.710
	*	*	*	**	*	*	*	*	*	*	*	0.080	*	*	**
G	.319*	.568*	.410*	1.000**	.728*	.401*	.323*	.530*	.516*	.488*	.436*	-	.366*	.317*	.730
M	*	*	*	**	*	*	*	*	*	*	*	0.180	*	*	**
PA	.366*	.620*	.425*	.728**	1.000	.500*	.368*	.552*	.501*	.426*	.430*	-	.397*	.377*	.771
	*	*	*	**	**	*	*	*	*	*	*	0.130	*	*	**
R	.353*	.554*	.346*	.729**	.734*	.465*	.412*	.525*	.477*	.364*	.380*	-	.333*	.390*	.693
M	*	*	*	**	*	*	*	*	*	*	*	0.090	*	*	**
IO	.401*	.422*	.368*	.642**	.646*	.424*	.229*	.464*	.474*	.248*	.420*	-	.371*	.355*	.625
	*	*	*	**	*	*	*	*	*	*	*	0.087	*	*	**

ตารางที่ 3 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างระหว่างภาวะผู้นำแบบบอโลกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู (ต่อ)

	AC	RE	CH	RP	AD	CO	SE	SU	RS	RP	ST	PL	WC	CP	Y _{tot}
SA	.455*	.605*	.194*	.484**	.529*	.303*	.251*	.368*	.266*	0.150	.287*	-	.297*	.431*	.544
CR	.386**	1.000	.405**	.568**	.620**	.511**	.284**	.411**	.340**	.268**	.455**	-.225*	.266**	.249**	.682
VI	.415*	.618*	.375*	.776**	.695*	.428*	.350*	.423*	.506*	.485*	.410*	-	.383*	.309*	.710
G	.319*	.568*	.410*	1.000**	.728*	.401*	.323*	.530*	.516*	.488*	.436*	0.080	.366*	.317*	.730
M	.366*	.620*	.425*	.728**	1.000	.500*	.368*	.552*	.501*	.426*	.430*	-	.397*	.377*	.771
PA	.353*	.554*	.346*	.729**	.734*	.465*	.412*	.525*	.477*	.364*	.380*	0.130	.333*	.390*	.693
R	.401*	.422*	.368*	.642**	.646*	.424*	.229*	.464*	.474*	.248*	.420*	-	.371*	.355*	.625
M	.398*	.459*	.440*	.528**	.493*	.374*	0.175	.432*	.419*	.200*	.326*	0.067	.327*	.371*	.576
SC	.447*	.451*	.439*	.585**	.587*	.494*	.296*	.555*	.392*	.325*	.395*	0.015	.407*	.442*	.670
TR	.441*	.574*	.385*	.607**	.610*	.522*	.367*	.627*	.516*	.377*	.436*	-	.422*	.469*	.713
S	.437*	.575*	.399*	.624**	.729*	.568*	.412*	.578*	.531*	.465*	.452*	0.131	.420*	.392*	.736
O	.406*	.647*	.375*	.577**	.653*	.587*	.315*	.483*	.361*	.259*	.351*	0.103	.388*	.278*	.657
C	.400*	.616*	.330*	.620**	.712*	.564*	.444*	.500*	.508*	.413*	.495*	0.091	.439*	.373*	.719
M	.427*	.377*	.286*	.606**	.670*	.463*	.377*	.600*	.450*	.294*	.410*	0.144	.402*	.428*	.641
E	.370*	.466*	.317*	.676**	.688*	.497*	.376*	.468*	.490*	.468*	.349*	0.083	.317*	.333*	.655
S	.503*	.723*	.464*	.807**	.837*	.588*	.407*	.628*	.557*	.420*	.507*	-	.463	.461	.843
X _{tot}	.503*	.723*	.464*	.807**	.837*	.588*	.407*	.628*	.557*	.420*	.507*	0.138	.463	.461	.843

**ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า ภาวะผู้นำแบบบอโล มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนขนาดใหญ่กลุ่มทวารวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร ในภาพรวม อยู่ในระดับสูงมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = 0.843$, $p < 0.1$)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำแบบบอโลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขนาดใหญ่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า ระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำแบบบอโลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดใหญ่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านวิสัยทัศน์ เป้าหมายและค่านิยมนั้นมีระดับความคิดเห็นในระดับมากที่สุด อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ในการทำงาน มีเป้าหมายที่ชัดเจน ทำให้สถานศึกษาบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้อย่างมี

ประสิทธิภาพ ได้ส่งเสริมและแนะนำให้ครูปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่แสดงออกให้เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสมตามค่านิยมของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ Wolpers (2019) ที่ได้ทำการเปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบดั้งเดิมกับภาวะผู้นำแบบอโกลี โดยแสดงให้เห็นว่า ภาวะผู้นำแบบอโกลีมุ่งเน้นการสร้างวิสัยทัศน์ กลยุทธ์ และทิศทาง กระจายอำนาจให้บุคลากร สนับสนุนทีมโดยการช่วยจัดอุปสรรคต่าง ๆ ให้ผู้ที่อยู่หน้าที่เข้าใจปัญหาเป็นผู้หาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น สร้างแรงจูงใจให้ผู้อื่นด้วยการให้อิสระในการปฏิบัติงาน และเปิดกว้างรับข้อมูลทุกด้าน

ด้านความเป็นเจ้าของ เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมา ซึ่งสะท้อนถึงผู้บริหารสถานศึกษา แสดงออกเสมือนเป็นเจ้าของสถานศึกษาเอาใจใส่รับผิดชอบต่องานของสถานศึกษา ทำให้ครูและบุคลากรเห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาเอาใจใส่รับผิดชอบงานเป็นอย่างดีที่สุด ถึงแม้จะต้องเจอกับการข้อผิดพลาด ก็ต้องยอมรับผลที่เกิดขึ้น ไม่กล่าวโทษผู้อื่น ซึ่งเป็นแบบอย่างให้กับครูและบุคลากรได้เกิดการยอมรับ ซึ่งสอดคล้องกับ Mersino (2018) ที่กล่าวไว้ว่า ภาวะผู้นำแบบอโกลีจะต้องมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ กล่าวคือ เป็นผู้นำที่รับผิดชอบต่อผลลัพธ์ที่ตน และทีมงานสร้างขึ้น ไม่กล่าวโทษผู้อื่นเมื่อสิ่งต่าง ๆ ไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง โดยมองว่าสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นทำให้ได้เรียนรู้จากประสบการณ์

2. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนขนาดใหญ่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า ระดับความคิดเห็นต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานครู โรงเรียนขนาดใหญ่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งในปัจจุบันจูงใจ ด้านความรับผิดชอบอยู่ในระดับความคิดเห็นมากที่สุด อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารเกิดความไว้วางใจในการมอบหมายงานสำคัญให้ครูดูแลในปริมาณที่เหมาะสม โดยเปิดโอกาสให้ครูได้ตัดสินใจในการทำงานอย่างอิสระ ดังนั้น ทำให้ครูเกิดความคล่องตัวในการทำงาน เกิดความรู้สึกได้เป็นส่วนหนึ่งในความสำเร็จของสถานศึกษา จึงมีความรับผิดชอบในการทำงานสูงตามมา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรุ่งนภา บังคลัน (2559) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู กลุ่มโรงเรียนบางบ่อ 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู กลุ่มโรงเรียนบางบ่อ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านความรับผิดชอบ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยสูงสุด

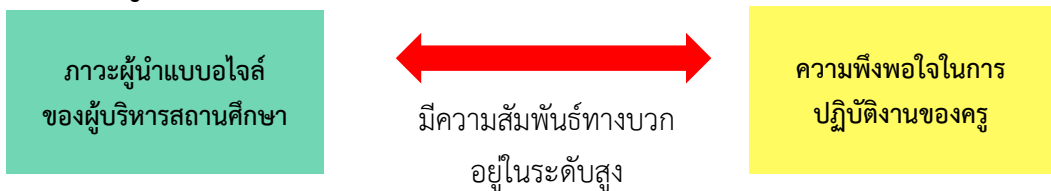
ในด้านปัจจัยค้ำจุน ด้านตำแหน่งงานอยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด อาจเป็นเพราะว่าครูคิดว่าอาชีพครู เป็นอาชีพที่สังคมให้การยอมรับนับถือ มีเกียรติและศักดิ์ศรี และตำแหน่งงานของครูมีความสำคัญต่อสถานศึกษา เนื่องจากครูทุกคนต้องร่วมกันขับเคลื่อนสถานศึกษาให้บรรลุเป้าประสงค์ เพราะเชื่อว่าครูทุกคนไม่ว่าตำแหน่งใด ล้วนมีความสำคัญต่อสถานศึกษาและผู้เรียนเป็นอย่างมาก ซึ่งการมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพและตำแหน่งงาน จะเป็นแรงจูงใจให้ครูเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานได้ ซึ่งสอดคล้องกับ Vroom (1964) ได้จำกัด

ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานเป็นความรู้สึกที่บุคคลแต่ละคนมีต่องานของตนการมีทัศนคติที่ดีต่องานก็คือมีความพึงพอใจในงานและถ้ามีทัศนคติที่ไม่ดีต่องานก็คือไม่พึงพอใจต่องาน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบอใจล์กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนขนาดใหญ่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบอใจล์กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูมีความสัมพันธ์ในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงออกถึงพฤติกรรมที่มีภาวะผู้นำแบบอใจล์ในการบริหารสถานศึกษาซึ่งส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู แต่เมื่อพิจารณาองค์ประกอบย่อยของภาวะผู้นำแบบอใจล์ของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู พบว่า ส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์ทางบวก อยู่ในระดับมาก โดยผู้บริหารมีภาวะผู้นำแบบอใจล์ด้านการมองแบบองค์รวม (SO) มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับมาก มีค่า r สูงที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารเน้นการมองผลลัพธ์หรือมุ่งเน้นในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานแบบองค์รวมของทั้งองค์กรมากกว่าที่จะเป็นส่วนย่อย ๆ เนื่องจากช่วยลดเวลา ลดเอกสาร และเป็นการทำให้งานมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับวิฑูรย์ สิมะโชคคดี (2542) ที่ได้กล่าวไว้ว่า วัตถุประสงค์สำคัญที่สุดของการบริหารแบบมององค์รวม คือ การพัฒนาบุคลากรให้สามารถใช้ศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ โดยการมีส่วนร่วมในการปรับปรุงงานและปรับปรุงคุณภาพของงาน อันจะทำให้คุณภาพชีวิตของบุคลากรทุกคนดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง และเพื่อปรับปรุงคุณภาพของชิ้นงานหรือบริการให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง อันจะทำให้ผู้บริหารเกิดความพอใจ และกลับมาใช้บริการขององค์กรอีก

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบอใจล์กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนขนาดใหญ่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า ภาวะผู้นำแบบอใจล์ของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูอยู่ในระดับมาก และภาวะผู้นำแบบอใจล์ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูงกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู ดังนั้นผู้บริหาร

สถานศึกษาโรงเรียนขนาดใหญ่กลุ่มทวารวดีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เป็นผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำแบบบอโจล์ และครุมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน จากการที่ผู้บริหารในสถานศึกษามีภาวะผู้นำแบบบอโจล์ด้วยเช่นกัน ซึ่งภาวะผู้นำแบบบอโจล์เป็น รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารอีกหนึ่งรูปแบบ ที่ทำให้ครูหรือบุคลากรในสถานศึกษาเกิดความ พึงพอใจในการปฏิบัติงานได้ ส่งผลให้สถานศึกษาบรรลุตามเป้าหมายได้อย่างสำเร็จและมี ประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนที่มีบริบทใกล้เคียงกัน หรือหน่วยงาน ทางการศึกษาอื่น ๆ ทั้งระดับเขตพื้นที่การศึกษา และในระดับกระทรวงศึกษาธิการ สถาบัน พัฒนาครู คุณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ควรนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปปรับเป็นนโยบาย เพื่อใช้ในการพัฒนาผู้บริหารให้มีความรู้ความเข้าใจ ตระหนักในคุณค่าของภาวะผู้นำแบบบอโจล์ และเสริมสร้างให้เกิดขึ้นในตัวผู้นำปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ผู้บริหารจึงควรส่งเสริมในด้านปัจจัยอ้อมนัย หรือปัจจัยค้ำจุน ในด้านความสัมพันธ์กับ หัวหน้างาน โดยการมีปฏิสัมพันธ์ทางบวกกับครูให้มากขึ้น มีการรับฟังและการสื่อสารที่ดี ไม่ยึด ติดกับตำแหน่ง ลงมือปฏิบัติงานกับครูอย่างเป็นกันเองและไม่ถือตัว จนครูเกิดความรู้สึกทางบวก กับผู้บริหาร การทำงานและการสื่อสารจะเป็นไปอย่างราบรื่นส่งผลให้งานมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษาภาวะผู้นำแบบบอโจล์กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู โรงเรียนขนาดใหญ่กลุ่มทวารวดีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เท่านั้น และกลุ่มตัวอย่างคือครูโรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ ใน กลุ่มทวารวดี เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความหลากหลายจึงควรศึกษากับผู้บริหารในกลุ่มโรงเรียนใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร อีกสองกลุ่มที่เหลือคือ กลุ่ม รัตนโกสินทร์ และกลุ่มธนบุรี กลุ่มตัวอย่างก็จะมีหลากหลาย ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลที่มีความ หลากหลายขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กลุ่มนโยบายและแผนงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร. (2558).

แผนพัฒนาการศึกษา. สืบค้น 11 ตุลาคม 2564, จาก <http://www.planbkk.com>

- ดวงศักดิ์ นิภาพันธุ์. (2564). การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำแบบบอโจลส์สำหรับผู้บริหาร สถาบันอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทย (ดัชนีนิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดัชนีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- รุ่งนภา บังคลัน. (2559). ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู กลุ่มโรงเรียนบาง บ่อ 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วิฑูรย์ สิมะโชคคดี. (2542). TQM สำหรับ SMES for Quality. สืบค้น 21 มกราคม 2565, จาก <https://std.smp.nso.go.th/framework/appendixA/TQM2>
- สกล พันธมาศ. (2558). ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของ ครูผู้สอนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2. วารสารบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 9(2), 44-55.
- Behrens, P. (2019). *The 4 Must-Have Agile Traits Your Company Needs to Succeed*. Massachusetts: Corporate Education Group.
- Herzberg, F & Snyderman, B. (1959). *The Motivation to Work*. New York: John Wiley and Sons, Inc.
- Mersino, A. (2018). Agile Leader Role During an Agile Transformation. Retrieved October 15, 2021, from www.vitalitychicago.com/blog/what-leaders-role-agile-transformation
- Vroom, H. V. (1964). *Work and Motivation*. Now York: Wiley and Sons Inc.
- Wolpers, S. (2019). *Agile Leadership - A Brief Overview of Concepts and Ideas*. Retrieved March 3, 2022, from <https://dzone.com/articles/agile-leadership-a-brief-overview-of-concepts-and>

ศาสตร์พระราชากับปัจจัยพลังอำนาจของชาติส่งผลต่อ
การแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้*

THE KING'S PHILOSOPHY AND NATIONAL POWER FACTORS INFLUENCING
PROBLEM-SOLVING IN THE SOUTHERN BORDER PROVINCES

มารดาร์ธน์ สุขสง่า, ชันทอง ใจดี

Marndarath Suksanga, Khanthong Jaidee

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University

Corresponding Author E-mail: marndarath.su@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาเกี่ยวกับศาสตร์พระราชากับการพัฒนาพื้นที่ตามภูมิศาสตร์ 2. เพื่อศึกษาปัจจัยพลังอำนาจของชาติที่มีผลต่อการพัฒนาและนำไปสู่การแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 3. เพื่อนำเสนอแนวทางการน้อมนำศาสตร์พระราชากับปัจจัยพลังอำนาจของชาติ ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ผู้นำทางศาสนา ผู้นำชุมชน บุคลากรด้านการศึกษา บุคลากรด้านสาธารณสุข ประชาชนชาวบ้าน เจ้าหน้าที่รัฐ ผู้ปฏิบัติงานในโครงการสำคัญ (ศอ.บต.) และประชาชนในพื้นที่ จำนวน 60 คน ด้วยวิธีการแบบเจาะจง

ผลการวิจัยพบว่า การแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องน้อมนำศาสตร์พระราชามาเข้าใจ เข้าถึง พัฒนาและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแกนกลางในการขับเคลื่อน โดยอาศัยปัจจัยพลังอำนาจของชาติมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเชิงพื้นที่ ด้วยการเข้าใจและใช้จุดแข็งของความหลากหลายทางด้านภูมิประเทศ จารีตประเพณีและวัฒนธรรม ขับเคลื่อนและพัฒนาพื้นที่ตามศักยภาพทางด้านภูมิศาสตร์ สร้างและรักษาอัตลักษณ์พื้นที่ถิ่นการท่องเที่ยวให้เป็นที่ยู่งัก นำวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาพัฒนาการผลิตในภาคการเกษตร สร้างเศรษฐกิจฐานราก ตลอดจนการสร้างเชื่อมั่นของประชาชนในพื้นที่ เปิดเวทีรับฟัง

ความคิดเห็น ปฏิบัติต่อทุกคนในพื้นที่ด้วยความเสมอภาคเท่าเทียมกัน เป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกและอยากมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาร่วมกันมากขึ้น

คำสำคัญ: ศาสตร์พระราชา; ปัจจัย; พลังอำนาจของชาติ

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To explore the King's Philosophy for geographical area development, 2. To study the national power factors that influenced the country's development and lead to solutions to problems in the Southern border provinces, and 3. To propose guidelines for applying the King's Philosophy and national power factors to solve problems in the Southern border provinces. This research employed a qualitative research design, using the interview form as a tool to collect data from the key informants. A purposive sampling method was used to select 60 key informants who included local government administrators, local leaders, religious leaders, community leaders, educational personnel, public health personnel, local scholars, government officials working on important projects (SBPAC), and local people.

The results showed that in order to solve problems in the Southern border provinces, it is necessary to adopt the King's Philosophy of "understanding, accessing, and developing" and the philosophy of sufficiency economy as the central drivers and apply the national power factors in geographical area development. Moreover, it is important to understand and use the strengths of geographical and cultural diversity to drive development in each area according to geographical potential and to create and maintain local identities for tourism. Modern science and technology should also be used to improve production in the agricultural sector and strengthen local economies. The government should increase the confidence of local people, hold open forums to hear their opinions, and treat everybody in an equal, fair, and non-discriminatory manner. This will finally give local people a sense of belonging and encourage them to take part in collaborative problem-solving.

Keywords: King's Philosophy; Factors; National Power Factors

บทนำ

ความมั่นคงของชาติเป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้ประเทศชาติมีความมั่นคง มีเสถียรภาพ และมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ส่งผลต่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศและประชาชนในสังคมอยู่ดีมีความสุข ตลอดจนมีภูมิคุ้มกันพร้อมที่จะเผชิญและสามารถบริหารจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นหนึ่งในปัญหาหลักที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของชาติและบรรจุอยู่ในประเด็นหนึ่งของยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงในการสร้างความปลอดภัยและสันติสุขอย่างถาวรในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สำหรับปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดขึ้นและทวีความขัดแย้งมาตลอดระยะเวลาหลายทศวรรษ โดยมีสาเหตุมาจากภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ จนทำให้เกิดความไม่เข้าใจกัน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) พัฒนาเป็นความขัดแย้งและเกิดการต่อต้านในรูปแบบต่าง ๆ แม้ว่าปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้จะเกิดขึ้นมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน และสถานการณ์ความรุนแรงเริ่มทวีขึ้นอย่างเห็นได้ชัดอีกครั้งใน พ.ศ. 2547 ซึ่งเป็นปัญหาที่มีความซับซ้อนและมีความเชื่อมโยงหลายมิติ สาเหตุหลักมาจากการบิดเบือนคำสอนที่ถูกต้องโดยอาศัยเรื่องชาติพันธุ์ ศาสนา วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์มาเป็นข้ออ้างเพื่อสร้างความชอบธรรมในการก่อเหตุรุนแรงต่อสู้เพื่อเป้าหมายของกลุ่ม ผู้มีอุดมการณ์แตกต่างจากรัฐ แม้ว่าสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่ พ.ศ. 2547 จนถึงปัจจุบัน จะมีแนวโน้มจำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงลดลง แต่ยังคงมีลักษณะขึ้นลงบ้างตามแต่ละช่วงเวลา มีการใช้ความรุนแรงและเกิดความไม่สงบอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังมีปัญหาภัยแทรกซ้อน เช่น ปัญหายาเสพติด (สถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้, 2565) ปัญหาการใช้พื้นที่ตามแนวชายแดนเพื่อหลบหนีและลักลอบนำเข้าสิ่งผิดกฎหมาย ปัญหาการขยายอิทธิพลของผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ อีกทั้งปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคง ได้แก่ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม และการต่างประเทศ ยิ่งส่งผลให้สถานการณ์และปัญหาข้างต้นมีความซับซ้อนมากขึ้น

ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง เป็น 1 ใน 6 ยุทธศาสตร์ที่ใช้เป็นกรอบแนวทางการพัฒนาประเทศในระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) โดยประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การป้องกันและแก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคง ในประเด็นการดำเนินการที่ 3 การสร้างความปลอดภัยและความสันติสุขอย่างถาวรในจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งมีเป้าหมายที่สำคัญ คือ ภาคใต้มีความสงบสุขร่มเย็น ประชาชนในพื้นที่มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคมพหุวัฒนธรรม (กองนโยบายและแผน, 2560) รวมทั้งได้รับการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกัน โดยมีกลไกการแก้ปัญหาที่มีเอกภาพ บูรณาการความเชื่อมโยงระหว่างประเด็นเชิงยุทธศาสตร์และเชิงพื้นที่ แผนดำเนินงาน การลงมือปฏิบัติ ตลอดจนการติดตามประเมินและรายงานผลอย่างสอดคล้องต่อเนื่องกันทุกระดับ ส่งเสริมและอำนวยความสะดวก สร้างการมีส่วนร่วมของ

ประชาชนและภาคประชาสังคมในพื้นที่อย่างเหมาะสม (TIJ Thailand Institute of Justice affiliated with the United Nations, 2024) มุ่งเน้นการจัดเงื่อนไขความขัดแย้งและความไม่เป็นธรรมให้ได้อย่างจริงจังและถาวร ส่งเสริมสังคมพหุวัฒนธรรมให้เข้มแข็ง พร้อมเสริมสร้างความเข้าใจกับกลุ่มผู้เห็นต่างตามแนวสันติวิธีผ่านกลไกต่าง ๆ รวมไปถึงการพูดคุยกันอย่างเป็นมิตร ผลักดันให้มีการยึดคำสอนของศาสนาให้เป็นไปในแนวทางที่ถูกต้อง ส่งเสริมให้ภาคประชาสังคมร่วมมือกับภาครัฐในการพัฒนาพื้นที่อย่างเข้มแข็งต่อเนื่อง และสอดคล้องกับความต้องการของทุกกลุ่มประชาชนโดยเฉพาะเยาวชน ตามยุทธศาสตร์พระราชทานเข้าใจ เข้าถึง พัฒนาและศาสตร์พระราชาดำเนินการด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งสร้างเสริมโอกาสในการเข้าถึงการบริการต่าง ๆ ของรัฐให้ทัดเทียมกับภูมิภาคอื่น ๆ

ทั้งนี้ นับตั้งแต่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงถูกบรรจุในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในส่วนที่ 3 แนวนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดิน มาตรา 78(1) บริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปเพื่อการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และความมั่นคงของประเทศอย่างยั่งยืน โดยต้องส่งเสริมการดำเนินการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติในภาพรวมเป็นสำคัญ และถูกนำมาใช้เป็นกรอบแนวความคิดและทิศทางการพัฒนาระบบเศรษฐกิจมหภาคของประเทศโดยบรรจุในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) เป็นต้นมา ผลจึงเป็นที่ประจักษ์ว่าเป็นแนวทางการพัฒนาที่สร้างความสมดุล ยั่งยืน และประเทศมีภูมิคุ้มกัน เพื่อความอยู่ดีมีสุขมุ่งสู่สังคมที่มีความสุขได้อย่างยั่งยืน ส่งผลให้ประเทศไทยในทุกพื้นที่เกิดความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ สังคมนำไปสู่การเป็นรัฐชาติที่มีความมั่นคงอันเกิดจากปัจจัยอำนาจแห่งชาติที่มีความสมดุลมั่นคง ดังนั้นการริเริ่มตามแนวทางการพัฒนาความมั่นคงในระดับชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจชุมชนด้วยการยึดถือแนวพระราชดำริองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ที่ทรงดำรัสไว้ว่า เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา จึงถือเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาที่นำมาซึ่งความสันติสุขที่ยั่งยืนของการพัฒนามากที่สุด (อภิวัฒน์ สมานธิ และคณะ, 2563) ด้วยเพราะเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และการปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับชั้น ตั้งแต่ระดับครอบครัว บริษัท องค์กร หน่วยงาน หรือแม้แต่ประเทศชาติให้ดำเนินไปในทางสายกลาง เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ โดยมีเป้าหมายคือ มุ่งให้เกิดความสมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมทั้งจากโลกภายในและภายนอกได้เป็นอย่างดี นำไปสู่การเสริมสร้างปัจจัยอำนาจแห่งรัฐที่ยั่งยืน ส่งเสริมความมั่นคงของประเทศ (อิทธิพร บัวหลวง, 2551)

จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น คณะผู้วิจัยได้ตระหนักถึงผลกระทบของภัยคุกคามทุกรูปแบบทั้งในปัจจุบันและที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ที่นับวันจะมีความซับซ้อนมากขึ้นตามพลวัตของการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจำเป็นต้องเร่งดำเนินการแก้ไขปัญหา เพื่อให้การขับเคลื่อนสอดคล้องกับเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงระยะ 20 ปี สามารถแก้ไขปัญหาความไม่

สงบและยกระดับความเป็นอยู่ของพี่น้องประชาชนในพื้นที่ ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานวิจัย เรื่องศาสตร์พระราชาและปัจจัยพลังอำนาจของชาติส่งผลกระทบต่อการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีวัตถุประสงค์หลักวิเคราะห์ปัจจัยพลังอำนาจของชาติที่เกี่ยวข้อง ทั้งปัจจัยหลักและปัจจัยสนับสนุนที่ส่งผลกระทบต่อการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้และนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลมานำเสนอเป็นแนวทางในการพัฒนาและวางแผนการดำเนินการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาเกี่ยวกับศาสตร์พระราชาในการพัฒนาพื้นที่ตามภูมิศาสตร์
2. เพื่อศึกษาปัจจัยพลังอำนาจของชาติที่มีผลต่อการพัฒนาและนำไปสู่การแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการน้อมนำศาสตร์พระราชาและปัจจัยพลังอำนาจของชาติไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

คือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ผู้นำทางศาสนา ผู้นำชุมชน บุคลากรด้านการศึกษา บุคลากรด้านสาธารณสุข ประชาชนชาวบ้าน เจ้าหน้าที่รัฐผู้ปฏิบัติงานในโครงการสำคัญ (ศอ.บต.) และประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย จังหวัดนราธิวาส จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และ 4 อำเภอในจังหวัดสงขลา) ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลเฉพาะหมู่บ้านเสริมสร้างการพัฒนาตามการแบ่งระดับหมู่บ้านของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) จังหวัดละ 15 คน รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 60 คน โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิต่าง ๆ ทั้งเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์พระราชาน แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยพลังอำนาจของชาติ แผนและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาในจังหวัดชายแดนภาคใต้

2. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากแหล่งปฐมภูมิด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) แบบกึ่งโครงสร้างกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับประเด็นศาสตร์พระราชานและปัจจัยพลังอำนาจของชาติที่มีผลต่อการพัฒนาและนำไปสู่การแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้

3. นำข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลศาสตร์พระราชานและปัจจัยพลังอำนาจของชาติที่ส่งผลต่อการพัฒนาและนำไปสู่การแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตลอดจนนำเสนอแนวทางการน้อมนำศาสตร์พระราชานและปัจจัยพลังอำนาจของชาติไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เพื่อสร้างข้อสรุปเชิงอุปนัย (Analytic Induction) สำหรับวิธีการตรวจสอบความไว้วางใจได้ของการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ในการตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูลในด้านเวลาสถานที่และบุคคลที่ให้ข้อมูล

ผลการวิจัย

1. ศาสตร์พระราชานในการพัฒนาพื้นที่ตามภูมิศาสตร์ การพัฒนาและแก้ไขปัญหาให้ลุล่วงไปได้นั้น จะต้องพัฒนาคุณภาพชีวิตและสภาพความเป็นอยู่ของประชาชน ผ่านวิธีการแห่งศาสตร์พระราชานเรื่อง เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา โดยหน่วยงานภาครัฐ/เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องจะต้องเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหา ศึกษาข้อมูลที่มีอยู่อย่างรอบด้าน เข้าใจในความหลากหลายทั้งทางด้านภูมิประเทศ ด้านภาษา ศาสนา จารีตประเพณีและวัฒนธรรม ด้านสภาพการณ์เศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่ เป็นต้น รวมถึงต้องทำให้ประชาชนในพื้นที่เข้าใจเจ้าหน้าที่ของรัฐว่ามีความจริงใจต้องการเข้าไปช่วยเหลือและแก้ไขปัญหา จากนั้นเพื่อให้การพัฒนาและแก้ไขปัญหาไปสู่การปฏิบัติ เจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องเข้าถึงพื้นที่ ทั้งทรัพยากร กลไกรัฐ และเครื่องมือต่าง ๆ ในการพัฒนา ตลอดจนเข้าถึงจิตใจของประชาชนในพื้นที่อย่างระมัดระวัง โดยคำนึงถึงภูมิสังคมสำหรับการพัฒนานั้นจะต้องเป็นการพัฒนาที่ระเบิดมาจากข้างใน คือ ต้องสร้างความเข้มแข็งให้ประชาชนในพื้นที่ให้พร้อมรับการพัฒนา และน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงาน เพื่อให้การพัฒนาเกิดความยั่งยืน

2. ปัจจัยพลังอำนาจของชาติที่มีผลต่อการพัฒนาและนำไปสู่การแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยพลังอำนาจของชาติที่มีผลต่อการพัฒนาและนำไปสู่การแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วยปัจจัยหลัก 7 ปัจจัย ได้แก่ 1. ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์ ด้วยจังหวัดชายแดนภาคใต้มีภูมิประเทศที่เชื่อมต่อไปยังประเทศเพื่อนบ้าน จึงมีศักยภาพที่เอื้อต่อการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว 2. ปัจจัยด้านภาวะประชากร ถือเป็นองค์ประกอบแรกของความอยู่ดีมีสุข หากประชาชนมีสุขภาพอนามัยที่ดี จะทำให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติ 3. ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติ จังหวัดชายแดนภาคใต้มีต้นทุนทางทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ มีอุทยานแห่งชาติที่สำคัญหลายแห่ง จึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ อีกทั้งยังประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทรัพยากรธรรมชาติจึงมีความสำคัญต่อการประกอบอาชีพ 4. ปัจจัยด้านลักษณะประจำชาติ ด้วยสภาพแวดล้อมและบริบทในพื้นที่ที่มีความพิเศษ มีวิถีชีวิตที่เป็นอัตลักษณ์ และมีความโดดเด่นโดยเฉพาะทางวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย จึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางเชิงประวัติศาสตร์ ประเพณีและวัฒนธรรมที่สำคัญ 5. ปัจจัยด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การพลังงาน และสิ่งแวดล้อม เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการนำมาประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงกระบวนการผลิตให้เกิดประสิทธิภาพสูง 6. ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและการทูต เนื่องจากปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ มีความซับซ้อนและเชื่อมโยงหลายมิติ การดำเนินงานทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและการทูตกับประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาค โดยใช้กระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุข จึงถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ 7. ปัจจัยด้านการศึกษา ถือเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการยกระดับความอยู่ดีมีสุขของคนในสังคม เพราะการศึกษาช่วยเสริมสร้างศักยภาพของคนให้มีทักษะและความสามารถในการปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ปัจจัยหลัก 7 ปัจจัยแล้วประกอบด้วยปัจจัยสนับสนุน 4 ปัจจัย ที่เป็นปัจจัยผลักดันสนับสนุนให้การขับเคลื่อนปัจจัยหลักให้ประสบความสำเร็จ ได้แก่ 1. ปัจจัยด้านความเชื่อ ศาสนา จริยธรรม และความจงรักภักดี เพราะความเชื่อ ศาสนา จริยธรรม และความจงรักภักดี มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่ในทุก ๆ ด้าน 2. ปัจจัยพลังด้านกำลังทหาร ความมั่นคงของชาติเป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้ประเทศชาติมีความมั่นคง มีเสถียรภาพ มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ส่งผลต่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศและประชาชนในสังคม 3. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ เป็นส่วนประกอบหนึ่งในแนวคิดความมั่นคงของมนุษย์ เป็นภาวะที่บุคคลมีรายได้พอเพียงแก่การยังชีพและมีหลักประกันการมีงานทำ และ 4. ปัจจัยพลังอำนาจของชาติด้านอุดมการณ์ของชาติและภาวะผู้นำ ซึ่งมีส่วนสำคัญต่อการสร้างกลไกการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของชุมชน

3. แนวทางการน้อมนำศาสตร์พระราชากับปัจจัยพลังอำนาจของชาติไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเชิงพื้นที่ตามภูมิศาสตร์ ภูมิสังคม และภูมิวัฒนธรรม ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตและแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยหน่วยงานภาครัฐ/เจ้าหน้าที่รัฐ

ต้องเข้าใจและแก้ไขปัญหาภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรม เช่น ปัญหาทางการศึกษาควรพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรภาษาไทยอยู่บนหลักการพื้นฐานที่ว่าคนไทยทุกคนจำเป็นต้องเรียนรู้และเข้าใจวัฒนธรรมไทยที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติ แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องไม่ลืมว่ากว่าจะมาเป็นวัฒนธรรมของชาติได้ ต้องมีการผสมผสานจากวัฒนธรรมย่อย ๆ ที่มาจากท้องถิ่น ดังนั้นนักเรียนในท้องถิ่นก็ควรได้เรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นของตนไปพร้อม ๆ กับการเรียนรู้วัฒนธรรมของชาติ มิควรละเลยส่วนใดส่วนหนึ่งไป อีกทั้งครูผู้สอนจำเป็นต้องเข้าใจทั้งวัฒนธรรมของชาวไทยมุสลิมด้วย ดังนั้นภาครัฐควรจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนแบบพหุภาษา เพื่อให้เยาวชนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้หลายภาษา เนื่องจากภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้อง ไม่ถูกปิดเป็นข้อมูล หรือเป็นเครื่องมือจากกลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐ และยังมีความสำคัญต่อประกอบอาชีพในอนาคต นอกจากนี้หน่วยงานภาครัฐ/เจ้าหน้าที่รัฐจะต้องเข้าใจและใช้ศักยภาพทางด้านภูมิศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติ อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และจารีตประเพณีพื้นถิ่น เชื่อมโยงกับการค้าและการท่องเที่ยว ด้วยการพัฒนาสาธารณูปโภค โครงสร้างพื้นฐาน โครงข่ายคมนาคมให้มีความเชื่อมโยงสู่ด้านชายแดนให้เพียงพอและได้มาตรฐาน วางผังเมืองที่ดีเชื่อมโยงระบบการจราจรและขนส่งมวลชนไปยังแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดและอำเภอต่าง ๆ ได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และปลอดภัย เน้นสร้างจิตสำนึกให้แก่คนในพื้นที่อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและประชาชนในพื้นที่เพื่อหาแนวทางแก้ไขฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติให้กลับมาสมบูรณ์ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทำให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ และกระตุ้นเศรษฐกิจภายในชุมชน

ทั้งนี้ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เพื่อการพัฒนาเกิดความยั่งยืน หน่วยงานภาครัฐจะต้องน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนโครงการตำบลมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ส่งเสริมการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรผสมผสาน โดยการปลูกพืชที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่และความต้องการของตลาดร่วมกับการปลูกพืชเศรษฐกิจหลักของพื้นที่ สร้างความเข้มแข็งและความมั่นคงในการประกอบอาชีพ ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกร สร้างความยั่งยืนในการพัฒนาอาชีพเกษตรกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของเกษตรกรในพื้นที่ที่มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและพึ่งพาตนเองได้ ตลอดจนการเข้าถึงทรัพยากรทางการบริหารต่าง ๆ ที่ใช้ในการผลิต เช่น การนำวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย พร้อมถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับประชาชนในพื้นที่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตภาคเกษตรให้มีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ ลดต้นทุนการผลิต มีความสามารถในการแปรรูปและเพิ่มมูลค่าผลผลิตให้สูงขึ้น อีกทั้งต้องเข้าถึงประชาชนในพื้นที่ด้วยการสร้างความเชื่อมั่นของประชาชน เปิดเวทีรับฟังความคิดเห็น ปฏิบัติต่อทุกคนในพื้นที่ด้วยความเสมอภาคเท่าเทียมกัน เป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกและอยากมีส่วนร่วมรับผิดชอบแก้ไขปัญหาร่วมกันมากขึ้น ตลอดจนเปิดโอกาสให้ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา

นักการเมืองท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ใช้การเมืองนำการทหาร ให้หลักศาสนา เป็นข้อพิจารณาแก้ไขปัญหา สร้างความสัมพันธ์และเพิ่มพูนความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน และนานาชาติอย่างต่อเนื่องให้เป็นรูปธรรมชัดเจน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ศาสตร์พระราชาในการพัฒนาพื้นที่ตามภูมิศาสตร์ โดยใช้หลักการเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา คือ การดำเนินงานใด ๆ นั้น ต้องเริ่มต้นจากความเข้าใจ คือ เข้าใจความหลากหลายทาง ภูมิศาสตร์ ภูมิสังคม และภูมิวัฒนธรรม เมื่อเข้าใจแล้วต้องเข้าถึงพื้นที่ ทั้งทรัพยากร กลไกรัฐ และเครื่องมือต่าง ๆ ในการพัฒนา ตลอดจนเข้าถึงจิตใจของประชาชนในพื้นที่ เพื่อนำไปสู่การพัฒนา โดยการพัฒนานี้จะต้องเริ่มต้นจากการระเบิดจากข้างในด้วยการน้อมนำหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการพัฒนาและขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน สามารถสร้างความเข้มแข็งและเกิดการพัฒนาที่อย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ จามรี พระสุนิต (2562) ผลการวิจัยพบว่า การน้อมนำศาสตร์พระราชามาปฏิบัติในผลการวิจัยนี้ สามารถสะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาดั้งแต่ระดับปัจเจก ระดับชุมชน และระดับเครือข่าย ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่าศาสตร์พระราชาเป็นศาสตร์แห่งการพัฒนา ทั้งการพัฒนาเชิงพื้นที่ในพื้นที่ ที่ศึกษา และการพัฒนาในพื้นที่อื่น ๆ อย่างบูรณาการ

2. ปัจจัยพลังอำนาจของชาติที่มีผลต่อการพัฒนาและนำไปสู่การแก้ไขปัญหาจังหวัด ชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วยปัจจัยหลัก 7 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์ ปัจจัยด้านภาวะ ประชากร ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติ ปัจจัยด้านลักษณะประจำชาติ ปัจจัยด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การพลังงาน และสิ่งแวดล้อม ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและการทูต และปัจจัยด้านการศึกษา รวมถึงปัจจัยสนับสนุน 4 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านความเชื่อ ศาสนา จริยธรรม และความจงรักภักดี ปัจจัยด้านกำลังทหาร ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยด้าน อุดมการณ์ของชาติและภาวะผู้นำ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ มอร์เกนเทอ (Morgenthau, 1973) ที่อธิบายว่า องค์ประกอบที่กำหนดขอบข่ายของอำนาจของแต่ละประเทศ ประกอบด้วย 9 ประการ ได้แก่ 1. สภาพภูมิศาสตร์ 2. ทรัพยากรธรรมชาติ 3. สมรรถนะทางอุตสาหกรรม 4. ความพร้อมทางการทหาร 5. ประชากร 6. ลักษณะประจำชาติ 7. ขวัญของชาติ 8. คุณภาพ ของการทูต และ 9. คุณภาพของการปกครองหรือรัฐบาล และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สิทธิพร มุสิกะสิน (2561) ที่ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชาย เแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน พบว่า การปรับปรุง สภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ที่มีมุ่งถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความปลอดภัยในชีวิตและ ทรัพย์สินของประชาชน ต้องพิจารณาในเรื่องลักษณะทางกายภาพ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเชื่อ มลภาวะ สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจสังคมของและพื้นที่

3. การน้อมนำศาสตร์พระราชากับปัจจัยพลังอำนาจของชาติไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเชิงพื้นที่ตามภูมิศาสตร์ ภูมิสังคม และภูมิวัฒนธรรม ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตและแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้วยจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่ที่มีความพิเศษ มีอัตลักษณ์ทางด้านภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม แตกต่างจากภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย การพัฒนาจึงต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับอัตลักษณ์ดังกล่าว เพื่อสนองตอบต่อความต้องการตามวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่และบริบทของการพัฒนาประเทศ ดังนั้นหากการพัฒนาและแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ใช้เศรษฐกิจเป็นแนวทาง อาจส่งผลให้ยังเกิดความเหลื่อมล้ำและพัฒนาที่ไม่ยั่งยืน จำเป็นต้องแก้ไขให้ประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้ โดยใช้ศาสตร์พระราชากับเป็นแกนกลางในการขับเคลื่อน ผ่านปัจจัยพลังอำนาจของชาติ ด้วยการใช้อย่างจุดแข็งเชิงภูมิศาสตร์ ภูมิสังคม และภูมิวัฒนธรรม ให้มีความสำคัญกับการสร้างรากฐานทางเศรษฐกิจและสังคมให้เข้มแข็ง รักษาความสมดุลของทุนและทรัพยากรในมิติต่าง ๆ ตลอดจนสามารถปรับตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้อย่างรู้ทัน และนำไปสู่ความอยู่ดีมีสุขของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร โดยสอดคล้องกับผลการวิจัยของนิรุจ ดวงปัญญา และคณะ (2562) ที่ได้ศึกษา เรื่อง อนาคตทิศทางการแก้ปัญหา 3 จังหวัดชายแดนใต้ ที่ให้ข้อเสนอแนะว่า ยุทธศาสตร์พระราชทานเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นยุทธศาสตร์ที่เป็นวิสัยทัศน์มองไปอนาคตที่ยาวไกลเพื่อให้เกิดการพัฒนาและเกิดเสถียรภาพอันยั่งยืนยาวในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ที่สามารถสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นเพื่อพื้นที่ชายแดนภาคใต้ในอนาคตจะต้องมีทั้งสันติสุขและความสมบูรณ์พูนสุขอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานของความสมานฉันท์ท่ามกลางความแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรม

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผลจากการวิจัยเรื่องศาสตร์พระราชากับปัจจัยพลังอำนาจของชาติส่งผลต่อการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้เพื่อนำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า การพัฒนาและแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้หากใช้เศรษฐกิจเป็นแนวทาง อาจส่งผลให้การพัฒนาไม่ยั่งยืน จำเป็นต้องแก้ไขให้ประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้ ด้วยการใช้อย่างจุดแข็งเชิงภูมิศาสตร์ ภูมิสังคม และภูมิวัฒนธรรม โดยใช้ศาสตร์พระราชากับเป็นแกนกลางในการขับเคลื่อน ผ่านปัจจัยพลังอำนาจของชาติประกอบด้วยปัจจัยหลัก 7 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์ ปัจจัยด้านภาวะประชากร ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติ ปัจจัยด้านลักษณะประจำชาติ ปัจจัยด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การพลังงาน และสิ่งแวดล้อม ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและการทูต และปัจจัยด้านการศึกษา ตลอดจนปัจจัยสนับสนุน 4 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านความเชื่อ ศาสนา จริยธรรม และความจงรักภักดี ปัจจัยด้าน

กำลังทหาร ปักจ้ยด้านเศรษฐกิจ และปักจ้ยด้านอุดมการณ์ของชาติและภาวะผู้นำ มาใช้พัฒนา เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของพี่น้องประชาชนในพื้นที่ ดังปรากฏในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กลไกการขับเคลื่อนเพื่อแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ภาครัฐควรสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนในพื้นที่ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข ด้านอาชีพและรายได้ ด้านสภาพแวดล้อมในการดำเนินชีวิต ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านการบริหารจัดการของเจ้าหน้าที่และหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งล้วนเป็นสิ่งสำคัญต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน ช่วยสร้างฐานะความเป็นอยู่ ความกินดีอยู่ดีให้ประชาชนในพื้นที่ อันส่งผลต่อการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้บรรลุตามเป้าหมาย

2. ภาครัฐควรเร่งแก้ไขปัญหาภัยแทรกซ้อน เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาการใช้พื้นที่ช่องทางธรรมชาติตามแนวชายแดนหลบหนีและลักลอบนำเข้าสิ่งผิดกฎหมาย ปัญหาการขยายอิทธิพลของผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ ซึ่งเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้เกิดผลเป็นรูปธรรม จริงจังและต่อเนื่อง โดยเฉพาะปัญหายาเสพติดถือเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมากมายทั้งทางด้านการป้องกันและบำบัดรักษา จึงจำเป็นต้องมีการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานอย่างเป็นระบบ เพื่อร่วมกันป้องกันแก้ไขปัญหา และขจัดยาเสพติดให้หมดไป

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ภาครัฐควรส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมที่สะท้อนถึงการอยู่ร่วมกันบนความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่องให้มากขึ้น โดยจัดกิจกรรมให้คนไทยพุทธและคนไทยมุสลิมในพื้นที่ได้มีกิจกรรมร่วมกันตามวิถีของการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมของพื้นที่ พร้อมติดตามและประเมินผลกิจกรรมดังกล่าว สร้างความเข้าใจและการยอมรับในการอยู่ร่วมกันของสังคมพหุวัฒนธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และ

รักษาอัตลักษณ์วัฒนธรรมที่หลากหลาย สนับสนุนกิจกรรมการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม สร้างเครือข่ายความเข้มแข็งและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลรักษาความปลอดภัยของชุมชนและท้องถิ่น รวมถึงการจัดการความรู้เรื่องพหุวัฒนธรรมในระบบโรงเรียนตั้งแต่ปฐมวัย จนถึงระดับอุดมศึกษา เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และทำความเข้าใจกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ตลอดจนแนวคิดของคนกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม ให้ผู้เรียนมีความรู้สึกและประสบการณ์เชิงบวก เป็นมิตร เคารพ และนับถือบุคคลที่มาจากกลุ่มวัฒนธรรมและเชื้อชาติอื่น ๆ รวมถึงมีความภูมิใจในขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นของตน แม้ว่าวัฒนธรรมของตนจะแตกต่างจากวัฒนธรรมอื่น ๆ นอกจากนี้รัฐบาลควรสนับสนุนโครงการคนไทยพุทธคืนถิ่นให้เกิดเป็นรูปธรรม สร้างขวัญ กำลังใจ พัฒนาคุณภาพชีวิต และสร้างแรงจูงใจให้คนไทยพุทธอพยพย้ายถิ่นฐานออกนอกพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้เพิ่มเติม เพื่อให้พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างแท้จริง

2. ภาครัฐต้องเป็นต้นแบบการน้อมนำยุทธศาสตร์พระราชทาน เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา เป็นหัวใจหลักในการแก้ไขปัญหา และน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยอาศัย ปัจจัยพลังอำนาจของชาติทั้งปัจจัยหลัก 7 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์ ปัจจัยด้านภาวะ ประชากร ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติ ปัจจัยด้านลักษณะประจำชาติ ปัจจัยด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การพลังงาน และสิ่งแวดล้อม ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและการทูต และปัจจัยด้านการศึกษา รวมถึงปัจจัยสนับสนุน 4 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านความเชื่อ ศาสนา จริยธรรม และความจงรักภักดี ปัจจัยด้านกำลังทหาร ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยด้าน อุดมการณ์ของชาติและภาวะผู้นำมาใช้พัฒนาเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของพี่น้องประชาชนในพื้นที่

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยพลังอำนาจของชาติด้านอื่น ๆ มีผลต่อการพัฒนาและนำไปสู่การ แก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ เนื่องจากสภาพแวดล้อมและบริบทในพื้นที่จังหวัดชายแดน ภาคใต้มีความซับซ้อนละเอียดอ่อนและมีความเชื่อมโยงหลายมิติ
2. ควรขยายพื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่อื่น ๆ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ หมู่บ้านเร่งการพัฒนา และหมู่บ้านเสริมสร้างความมั่นคง ตามการแบ่งระดับหมู่บ้านของ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) เพื่อรับฟังความคิดเห็นของ ประชาชนให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ ซึ่งมีลักษณะและบริบทที่แตกต่างกัน

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน ตลอดจนมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ที่ผลักดันให้เกิดผลงานวิจัยในครั้งนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งศูนย์ประสานการปฏิบัติที่ 5 กองอำนวยการ รักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (ศปบ.5 กอ.รมน.) ที่ให้การสนับสนุนทุนการวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- กองนโยบายและแผน. (2560). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580 (ฉบับย่อ). สืบค้น 2 กุมภาพันธ์ 2566, จาก <https://shorturl.asia/RPSaV>
- จามรี พระสุนิล. (2562). ย้อนรอยพระบาทที่ยาตรา เรียนรู้สู่ศาสตร์พระราชา. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ Veridian มหาวิทยาลัยศิลปากร (มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ)*, 36(3), 1-38.
- นิรุจ ดวงปัญญา และคณะ. (2562). *อนาคตทิศทางการแก้ปัญหา 3 จังหวัดชายแดนใต้*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ.
- สถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้. (2565). *ชายแดนใต้/ปาตานี 2547-2564: ก้าวเข้าปีที่สิบเก้า สันติภาพจะเดินหน้าไปถึงไหนในปี 2565?*. สืบค้น 2 กุมภาพันธ์ 2566, จาก <https://cscd.psu.ac.th/th/node/357>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). *แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (1) ประเด็นความมั่นคง (พ.ศ. 2561-พ.ศ. 2580)*. สืบค้น 2 กุมภาพันธ์ 2566, จาก <https://shorturl.asia/x8gZp>
- สิทธิพร มุสิกะสิน. (2561). *รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากฎมสังคมเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน (รายงานการวิจัย)*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- อธิภัทร บัวหลวง. (2551). ผลกระทบจากวิกฤตการณ์ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่มีต่อเศรษฐกิจชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี. *วารสารรัฐมิแล*, 40(1), 95-99.
- อภิวัฒน์ สมานธิ และคณะ. (2563). ความคาดหวังของประชาชนต่อแนวทางการเสริมสร้างสันติสุขและความสมานฉันท์โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้. *วารสารปารีชาติ*, 33(2), 47-65.
- Morgenthau, H.J. (1973). *Politics among Nations: The Struggle for Power and Peace* (5 Ed). New York: Adfred-A-Knopt.
- TIJ Thailand Institute of Justice affiliated with the United Nations. (2024). *National agend Driving the rule of law to lead Thailand*. Retrieved January 25, 2024, from <https://shorturl.asia/XTvQ8>

การยอมรับและการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนมของเกษตรกรกลุ่ม
สมาชิกเชียงใหม่เฟรชมิลค์ จังหวัดลำพูน*

CHIANG MAI FRESH MILK MEMBERS'S ACCEPTANCE AND APPLICATION OF
GOOD AGRICULTURAL PRACTICES (GAP) FOR DAIRY FARMING
IN LAMPHUN PROVINCE

ภัทธิตยา สิรินันทิตา, จักรพงษ์ พวงงามชื่น, นครเศร รังควัต,
พุดธิสรร์ค์ เครือคำ

Phatthiya Sirinansa, Jukkaphong Pong-ngamchuen, Nakarate Rungkwat,
Phutthisun Kruekum
มหาวิทยาลัยแม่โจ้

Maejo University

Corresponding Author E-mail: jukkaphong.mju@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐฐานะ จิตวิทยา ความรู้ความเข้าใจ 2. ศึกษาการยอมรับและการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) 3. ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับและการปฏิบัติ GAP และ 4. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ GAP สำหรับฟาร์มโคนม เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากเกษตรกรกลุ่มสมาชิกเชียงใหม่เฟรชมิลค์ จังหวัดลำพูนจำนวน 107 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนาและสถิติอนุมาน

ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 70.10) เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 47.02 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 35.50) สมรสแล้ว (ร้อยละ 75.70) เลี้ยงโคนมเฉลี่ย 51.16 ตัว มีพื้นที่เลี้ยงโคนมเฉลี่ย 2.21 ไร่ และมีรายได้เฉลี่ย 945,317.76 บาทต่อปี ได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP เฉลี่ย 4.61 ปี เลี้ยงโคนมเฉลี่ย 12.64 ปี ทักษะคติและแรงจูงใจของเกษตรกรอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.96 และ 3.86) และมีความรู้เกี่ยวกับ GAP ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 82.24) เกษตรกรมีการยอมรับและปฏิบัติ GAP สำหรับฟาร์มโคนมในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.27) โดยแรงจูงใจต่อการปฏิบัติ GAP ฟาร์มโคนมเป็นเพียงปัจจัยเดียวที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับและปฏิบัติ GAP สำหรับฟาร์มโคนม ปัญหาหลักคือต้นทุนในการเลี้ยงโคนมสูงและ

แหล่งอาหารหยาบไม่เพียงพอ อย่างไรก็ตามบริษัทเชียงใหม่เพอร์ซิแลค จำกัดควรส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกหญ้าเนเปียร์เพื่อเป็นแหล่งอาหารหยาบและลดต้นทุนการผลิต

คำสำคัญ: การยอมรับและการปฏิบัติตาม; เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม; การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนม

Abstract

This quantitative research aimed: 1. To study personal, socio-economic, psychological information, knowledge and understanding 2. To study the acceptance and application of GAP for dairy farming, 3. To study factors influencing the acceptance and application of GAP for dairy farming and 4. To study problems, obstacles and suggestions regarding the application of GAP for dairy farming. Questionnaire was used for data collection from 170 Chiang Mai fresh milk members group farmers, Lumphun province. Obtained data were analyzed by descriptive and inferential statistics.

The finding revealed that most of the farmers (70.10%) were male with an average age of 47.02 years old, graduated from elementary school (35.50%), and married (75.70%). Farmers raised an average of 51.16 dairy cattle and 2.21 rai of dairy farmland area, with annual income of 945,317.76 baht on average. Farmers have been raising dairy cattle for 12.64 years on average and certified with GAP farm standards for an average of 4.61 years. Farmers' attitude and motivation of GAP for dairy farming were both at high level (mean 3.96 and 3.86), while they had knowledge of GAP for dairy farming at moderate level (82.24%). Meanwhile, Farmers' acceptance and application of GAP for dairy farming was at high level (mean 4.27). The study found 1 factor influencing farmer's acceptance and application of GAP for dairy farming was motivation of GAP for dairy farming. The main problem of GAP for dairy farming were high production cost and insufficient source of roughage. However, the Chiang Mai Fresh Milk Co., Ltd. should implement the promotion of Napier grass growing as a source of roughage for reducing the production costs.

Keywords: Acceptance and Application; Dairy Farmer; Good Agricultural Practices (GAP) For Dairy Farming

บทนำ

ประเทศไทยร่วมกับองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติมีการผลักดันโครงการความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย โดยได้สนับสนุนให้ภาคเหนือของประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดเทคโนโลยีและการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) สำหรับฟาร์มโคนมให้เกษตรกรรายย่อย โดยเฉพาะจังหวัดเชียงใหม่ที่สามารถผลิตน้ำนมดิบได้ในปริมาณที่มากที่สุด (สำนักงานปศุสัตว์ เขต 5, 2563) อย่างไรก็ตาม สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดลำพูน (2556) ได้รายงานไว้ว่า จังหวัดลำพูนมีความสามารถผลิตน้ำนมดิบได้เป็นอันดับ 2 รองจากจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีการจัดตั้งสหกรณ์โคนมจังหวัดลำพูนขึ้นใน พ.ศ. 2537 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นศูนย์รับซื้อน้ำนมดิบจากกลุ่มสมาชิกสหกรณ์โคนม รายงานจากสำนักงานจังหวัดลำพูน (2565) พบว่า ปัจจุบันจังหวัดลำพูนมีศูนย์รับน้ำนมดิบจำนวน 9 แห่ง ประกอบด้วยสหกรณ์ 4 แห่ง และบริษัทเอกชน 5 แห่ง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอาชีพการเลี้ยงโคนมเป็นอาชีพที่สำคัญอาชีพอีก จากกระแสการบริโภคอาหารปลอดภัยของประชากรโลกส่งผลให้ผลผลิตทางการเกษตรในหลายประเภทต้องปรับตัว และพัฒนาการที่ปลอดภัย ซึ่งปัจจุบันให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ในการทำการเกษตรทุกประเภท ซึ่งรวมถึงการผลิตน้ำนมโคดิบด้วย

บริษัท เชียงใหม่เฟรชมิลค์ จำกัด จังหวัดลำพูนเป็นองค์กรเอกชนที่รับซื้อน้ำนมดิบจากเกษตรกรเพื่อนำมาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์จากน้ำนมดิบที่หลากหลาย โดยมีนโยบายให้เกษตรกรเลี้ยงโคนมภายใต้มาตรฐานและได้รับการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) สำหรับฟาร์มโคนม อย่างไรก็ตาม เกษตรส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจ มีการยอมรับและการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนมที่แตกต่างกัน ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพน้ำนมดิบและเป็นปัญหาหลักของบริษัท เชียงใหม่เฟรชมิลค์ จำกัด ในการผลิตสินค้าจากน้ำนมดิบ การวิจัยในครั้งนี้จะช่วยให้ทราบถึงระดับความรู้ความเข้าใจ การยอมรับและการปฏิบัติ รวมถึงปัจจัยสำคัญในการยอมรับและการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) สำหรับฟาร์มโคนมของเกษตรกร เพื่อการผลิตน้ำนมดิบที่ดีตามมาตรฐานและได้น้ำนมที่ดีมีคุณภาพที่สามารถนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์น้ำนมหรือผลิตภัณฑ์นมที่มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค และยังเป็นส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนมของเกษตรกรกลุ่มสมาชิกเชียงใหม่เฟรชมิลค์อีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจสังคม ลักษณะทางจิตวิทยา และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) สำหรับฟาร์มโคนมของเกษตรกรกลุ่มสมาชิกเชียงใหม่เฟรชมิลค์ จังหวัดลำพูน
2. เพื่อศึกษาการยอมรับและการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนมของเกษตรกรกลุ่มสมาชิกเชียงใหม่เฟรชมิลค์ จังหวัดลำพูน

3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับและการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนมของเกษตรกรกลุ่มสมาชิกเชียงใหม่เฟรชมิลค์ จังหวัดลำพูน

4. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนมของเกษตรกรกลุ่มสมาชิกเชียงใหม่เฟรชมิลค์ จังหวัดลำพูน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยกำหนดพื้นที่ คือ บริษัทเชียงใหม่เฟรชมิลค์ จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทที่รับซื้อและผลิตนํ้านมดิบที่ได้มาตรฐาน GAP และเป็นบริษัทที่สนับสนุนสหกรณ์โคนมในจังหวัดลำพูน 3 อำเภอ ได้แก่ 1. อำเภอแม่ทา 2. อำเภอบ้านธิ และ 3. อำเภอบ้านโฮ่ง

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ เจ้าของฟาร์มโคนมในสังกัดบริษัท เชียงใหม่เฟรชมิลค์ จำกัด ที่ได้ลงนามในสัญญาซื้อขายนํ้านมดิบรวมทั้งสิ้น 146 ฟาร์ม ๆ ละ 1 คน รวม 146 คน จากศูนย์รวบรวมนํ้านมดิบ 3 อำเภอจังหวัดลำพูน โดยคำนวณกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรของ Yamane (1973) และสูตรเทียบสัดส่วนของ Slovin (1960) ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 107 คน และสุ่มผู้ตอบแบบสอบถามด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling: SRS) (ทวีรัตน์ พงษ์รัตน์, 2536)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ แบบสอบถาม ประกอบไปด้วยข้อคำถาม 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจสังคม และลักษณะทางจิตวิทยาของเกษตรกรกลุ่มสมาชิกเชียงใหม่เฟรชมิลค์ จังหวัดลำพูน

ตอนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อกำหนดการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนมของเกษตรกรกลุ่มสมาชิกเชียงใหม่เฟรชมิลค์ จังหวัดลำพูน

ตอนที่ 3 การยอมรับและการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนมของเกษตรกรกลุ่มสมาชิกเชียงใหม่เฟรชมิลค์ จังหวัดลำพูน

ตอนที่ 4 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนมของเกษตรกรกลุ่มสมาชิกเชียงใหม่เฟรชมิลค์ จังหวัดลำพูน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง หนังสือ บทความวิจัย บทความวิชาการ วิทยานิพนธ์และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล 2 ประเภท คือ 1. วิเคราะห์ข้อมูล

ลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจสังคม และลักษณะทางจิตวิทยา ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก

2. การวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะทางจิตวิทยามีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ ของจักรพงษ์ พวงงามชื่น และคณะ (2562) คือ 1 = ระดับทัศนคติที่น้อยที่สุด/แรงจูงใจน้อยที่สุด 2 = ระดับทัศนคติที่น้อย/แรงจูงใจน้อย 3 = ระดับทัศนคติปานกลาง/แรงจูงใจปานกลาง 4 = ระดับทัศนคติมาก/แรงจูงใจมาก และ 5 = ระดับทัศนคติมากที่สุด/แรงจูงใจมากที่สุด โดยมีเกณฑ์คะแนนเฉลี่ย ดังนี้

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 4.50-5.00 = ระดับทัศนคติมากที่สุด/แรงจูงใจมากที่สุด

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 3.50-4.49 = ระดับทัศนคติมาก/แรงจูงใจมาก

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.50-3.49 = ระดับทัศนคติปานกลาง/แรงจูงใจปานกลาง

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.50-2.49 = ระดับทัศนคติที่น้อย/แรงจูงใจน้อย

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00-1.49 = ระดับทัศนคติที่น้อยที่สุด/แรงจูงใจน้อยที่สุด

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อกำหนดการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนมของเกษตรกรกลุ่มสมาชิกเชียงใหม่เฟรมซิลค์ จังหวัดลำพูน โดยอ้างอิงข้อคำถามมาจาก สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (2562) ข้อคำถามมีลักษณะเป็นการแบ่งช่วงคะแนนระดับความรู้ออกเป็น 3 ระดับ คือ ความรู้ที่น้อย ความรู้ปานกลาง และความรู้มาก ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ช่วงคะแนน 0-9 คะแนน = ความรู้ที่น้อย

ช่วงคะแนน 10-17 คะแนน = ความรู้ปานกลาง

ช่วงคะแนน 18-20 คะแนน = ความรู้มาก

การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับและการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) สำหรับฟาร์มโคนมของเกษตรกรกลุ่มสมาชิกเชียงใหม่เฟรมซิลค์ จังหวัดลำพูน โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธี Enter (สุทิน บุญชนะ, 2560) โดยระดับการยอมรับและการปฏิบัติมีเกณฑ์คะแนนเฉลี่ย (สุนันทา ศรีรัตนา, 2564)

สำหรับการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนมของเกษตรกรกลุ่มสมาชิกเชียงใหม่เฟรมซิลค์ จังหวัดลำพูน ดำเนินการด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจสังคม ลักษณะทางจิตวิทยา และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) สำหรับฟาร์มโคนมของเกษตรกรกลุ่มสมาชิกเชียงใหม่เฟรมซิลค์ จังหวัดลำพูน ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 70.10) เป็นเพศชาย และที่เหลือน้อย (ร้อยละ 29.90) เป็นเพศหญิง

มีอายุเฉลี่ยประมาณ 47.02 ปี โดยเกษตรกรประมาณหนึ่งในสาม (ร้อยละ 35.50) มีระดับการศึกษาสูงสุดอยู่ในระดับประถมศึกษา และมีสถานภาพสมรสแล้ว (ร้อยละ 75.70) โดยลักษณะทางเศรษฐกิจสังคม พบว่า เกษตรกรเกือบหนึ่งในสาม (ร้อยละ 29.90) เลี้ยงโคนม 21-40 ตัว โดยเลี้ยงโคนมเฉลี่ย 51.16 ตัว ซึ่งเกษตรกรเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 93.50) มีพื้นที่เลี้ยงโคนมน้อยกว่า 5 ไร่ โดยมีพื้นที่เฉลี่ย 2.21 ไร่ ในขณะที่เกษตรกรมากกว่าสองในสาม (ร้อยละ 69.20) มีรายได้น้อยกว่า 1 ล้านบาทต่อปี เฉลี่ยแล้วมีรายได้ 945,317.76 บาทต่อปี โดยส่วนใหญ่ (ร้อยละ 76.60) ได้รับการรับรองมาตรฐานฟาร์ม (GAP) มาแล้วเป็นเวลา 1-5 ปี และได้รับการรับรองมาแล้วเฉลี่ย 4.61 ปี และเกษตรกรประมาณครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 51.40) ประกอบอาชีพเลี้ยงโคนมมาแล้วเป็นเวลา 1-10 ปี โดยประกอบอาชีพเลี้ยงโคนมเฉลี่ย 12.64 ปี สำหรับลักษณะทางจิตวิทยา แบ่งออกเป็น 2 ตัวแปร คือ 1. ทศนคติต่อการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) สำหรับฟาร์มโคนม พบว่า ภาพรวมของทศนคติต่อการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) สำหรับฟาร์มโคนม ของเกษตรกรกลุ่มสมาชิกเชียงใหม่เฟรชมิลค์ จังหวัดลำพูน อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.96) โดยเมื่อพิจารณาในรายประเด็น พบว่า เกือบทุกประเด็นอยู่ในระดับมาก เพียง 2 ประเด็นเท่านั้นที่อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ หลักเกณฑ์การตรวจประเมินมาตรฐานฟาร์มโคนม (GAP) ในบางข้อกำหนดทำได้ยาก ไม่สามารถทำได้ในบางพื้นที่ (ค่าเฉลี่ย 3.48) และการยื่นขอรับรองมาตรฐานฟาร์มโคนม (GAP) เป็นเรื่องที่ยุ่งยาก ซับซ้อน (ค่าเฉลี่ย 3.28) โดยจากการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับเกษตรกรพบว่า หลักเกณฑ์การตรวจประเมินมาตรฐานฟาร์มโคนมและขั้นตอนการยื่นขอรับรองมาตรฐานมีรายละเอียดมาก แต่อย่างไรก็ตามเกษตรกรทุกคนจำเป็นต้องปฏิบัติตาม เนื่องจากทุก ๆ หลักเกณฑ์เป็นองค์ประกอบที่สำคัญเพื่อผ่านการรับรองมาตรฐานฟาร์มโคนมที่ดี 2) แรงจูงใจในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) สำหรับฟาร์มโคนม พบว่า ภาพรวมของแรงจูงใจในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) สำหรับฟาร์มโคนมของเกษตรกรกลุ่มสมาชิกเชียงใหม่เฟรชมิลค์ จังหวัดลำพูน อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.86) ทุกประเด็น เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่า กลุ่มเกษตรกรให้ความสำคัญมากที่สุดในระดับโครงการอาหารเสริม (นม) โรงเรียนมีส่วนกระตุ้นให้ปรับปรุงมาตรฐานฟาร์ม เข้าสู่ระบบมาตรฐานฟาร์มโคนม (ค่าเฉลี่ย 4.19) รองลงมา คือ ข้อกำหนดในการรับซื้อน้ำนมดิบจากบริษัทเชียงใหม่เฟรชมิลค์ จำกัด (ค่าเฉลี่ย 4.16) และความสะอาดและถูกสุขลักษณะของมาตรฐานฟาร์มโคนม (GAP) กว่าฟาร์มโคนมทั่วไป (ค่าเฉลี่ย 4.13) ตามลำดับ โดยเกษตรกรได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมว่าหลังจากที่ได้ปฏิบัติตามมาตรฐานที่ดีสำหรับฟาร์มโคนมแล้วสังเกตได้ว่าน้ำนมที่ได้สะอาดและได้มาตรฐานตามที่บริษัทเชียงใหม่เฟรชมิลค์กำหนด น้ำนมของฟาร์มสามารถผลิตส่งโครงการนมโรงเรียนได้ ซึ่งนั่นหมายความว่าถึงรายได้ที่จะได้อย่างต่อเนื่องนั่นเอง

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) สำหรับฟาร์มโคนม พบว่า กลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 82.24) มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อกำหนดการ

ปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนม (GAP) อยู่ในระดับปานกลาง และที่เหลือนี้อาจมีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 17.76) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อกำหนดการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนม (GAP) ของกลุ่มสมาชิกเชียงใหม่แฟรชมิลค์ จังหวัดลำพูน (n=107)

ระดับความรู้ความเข้าใจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ความรู้น้อย (0-9 คะแนน)	0	0.00
ความรู้ปานกลาง (10-17 คะแนน)	88	82.24
ความรู้มาก (18-20 คะแนน)	19	17.76

ตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรที่มีความรู้ความเข้าใจใน “ระดับมาก” เป็นเกษตรกรที่ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามข้อกำหนด ส่งผลให้เกษตรกรพยายามหาความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนมด้วยตนเองอยู่ตลอดเวลา

2. การยอมรับและการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนมของเกษตรกรกลุ่มสมาชิกเชียงใหม่แฟรชมิลค์ จังหวัดลำพูน การยอมรับและการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนมของเกษตรกรกลุ่มสมาชิกเชียงใหม่แฟรชมิลค์ จังหวัดลำพูน พบว่า เกษตรกรกลุ่มเชียงใหม่แฟรชมิลค์มีการยอมรับและการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) สำหรับฟาร์มโคนมภาพรวมอยู่ในระดับ “มาก” (ค่าเฉลี่ย 4.27) โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าเกษตรกรมีการยอมรับและปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนมอยู่ในระดับมากทั้งหมด 7 ด้าน ซึ่งกลุ่มเกษตรกรให้ความสำคัญในด้านการจัดการฟาร์มเป็นอันดับแรก (ค่าเฉลี่ย 4.49) รองลงมาคือด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสุขภาพสัตว์ ด้านองค์ประกอบฟาร์ม ด้านสวัสดิภาพสัตว์ ด้านบุคลากร และด้านการบันทึกข้อมูล (ค่าเฉลี่ย 4.49, 4.43, 4.32, 4.29, 4.27, 4.23, 3.84 ตามลำดับ) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ภาพรวมของการยอมรับและการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนม (GAP) ของกลุ่มสมาชิกเชียงใหม่แฟรชมิลค์ จังหวัดลำพูน

การยอมรับและการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนม	\bar{X}	SD	แปลผล
ด้านองค์ประกอบฟาร์ม	4.29	.055	มาก
ด้านการจัดการฟาร์ม	4.49	.047	มาก
ด้านบุคลากร	4.23	.058	มาก
ด้านสุขภาพสัตว์	4.32	.054	มาก
ด้านสวัสดิภาพสัตว์	4.27	.053	มาก
ด้านสิ่งแวดล้อม	4.43	.054	มาก
ด้านการบันทึกข้อมูล	3.84	.074	มาก
รวม	4.27	.044	มาก

3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับและการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนมของเกษตรกรกลุ่มสมาชิกเชียงใหม่แฟรชมิลค์ จังหวัดลำพูน จากการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อ

การยอมรับและการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนม พบว่าแรงจูงมีอิทธิพลต่อการยอมรับและการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนมของเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (F value=2.704) โดยตัวแปรแรงจูงใจสามารถอธิบายความผันแปรของการยอมรับและการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนมของเกษตรกรได้ร้อยละ 50.70 ($R^2=0.507$) ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอนของตัวแปรอิสระกับการยอมรับและการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนมของเกษตรกรกลุ่มสมาชิกเชียงใหม่เฟรชมิลค์ จังหวัดลำพูน ในภาพรวม

ตัวแปรอิสระ	ระดับการยอมรับและการปฏิบัติ ในภาพรวม	
	Beta	t-value
ค่าคงที่		4.649**
เพศ	0.009	0.100
อายุ	0.214	1.622
ระดับการศึกษา	0.060	1.166
สถานภาพการสมรส	-0.093	-1.367
จำนวนโคนมที่เลี้ยง	-0.053	-0.538
พื้นที่เลี้ยงโคนม	0.120	0.140
รายได้เฉลี่ยต่อปี	0.086	0.937
ระยะเวลาที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน (GAP)	-0.108	-1.207
ระยะเวลาในการประกอบอาชีพเลี้ยงโคนม	-0.095	-1.074
ทัศนคติต่อการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนม (GAP)	0.074	0.852
แรงจูงใจในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนม (GAP)	0.266	2.893*
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนม (GAP)	-0.845	-1.789
	$R^2 = 0.507$	F value = 2.704*

4. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนมของเกษตรกรกลุ่มสมาชิกเชียงใหม่เฟรชมิลค์ จังหวัดลำพูน ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะที่สำคัญเกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนมของเกษตรกรกลุ่มสมาชิกเชียงใหม่เฟรชมิลค์ จังหวัดลำพูน ได้แก่ ต้นทุนในการเลี้ยงโคนมที่สูงขึ้น เช่น อาหารข้น อาหารหยاب และอุปกรณ์การรีดนมที่มีราคาสูงขึ้น ตลอดจนปัญหาอาหารหยابและอาหารข้นขาดตลาด โดยเกษตรกรได้ให้ข้อเสนอแนะว่า บริษัท เชียงใหม่เฟรชมิลค์อาจมีการจัดอบรมให้ความรู้ ฝึกปฏิบัติ และส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกหญ้าเนเปียร์ในพื้นที่ฟาร์มของตนเพื่อเป็นแหล่งอาหารหยابหลักและเพื่อลดต้นทุนในการเลี้ยงโคนมด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาที่สอดคล้องต่อการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนม (GAP) ของกลุ่มสมาชิกเชียงใหม่เฟรชมิลค์ จังหวัดลำพูน ในภาพรวมพบอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมรับรู้ว่าการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี น้ำนมดิบจะขายได้ในราคาที่สูงขึ้น ดังนั้นเกษตรกรจึงเห็นด้วยและมีแนวคิดที่สอดคล้องกับการปรับวิธีการเลี้ยงโคนมเพื่อให้ได้มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนม ซึ่งสนับสนุนผลการวิจัยของ อธิพัทธ์ จารัสบุญหิรัญ และศุภวัฒน์ ศรีเชษฐา (2564) เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการปรับปรุงฟาร์มโคนมเข้าสู่การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนมของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในพื้นที่ปศุสัตว์ เขต 4 พบว่าทัศนคติต่อการปรับปรุงฟาร์มโคนมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

2. ผลการศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนม (GAP) ของกลุ่มสมาชิกเชียงใหม่เฟรชมิลค์ จังหวัดลำพูน ในภาพรวมพบอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นโครงการอาหารเสริม (นม) โรงเรียนที่ผลิตจากน้ำนมวัวดิบของบริษัท เชียงใหม่เฟรชมิลค์ จำกัด ที่มีส่วนกระตุ้นให้เกษตรกรปรับปรุงมาตรฐานฟาร์มเข้าสู่ระบบมาตรฐานฟาร์มโคนม (GAP) เนื่องจากหากเกษตรกรสามารถส่งผลผลิตน้ำนมดิบได้มากขึ้น จะทำให้เกษตรกรสามารถส่งน้ำนมดิบเพื่อนำเข้าสู่โครงการนมโรงเรียนได้อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรมากขึ้นอย่างต่อเนื่องด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2565) ได้ให้การสนับสนุนน้ำนมดิบของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP ทำให้นักเรียนได้ดื่มนมที่มีคุณค่าทางโภชนาการ น้ำนมครบถ้วน สะอาด ปลอดภัย และถูกสุขลักษณะ ซึ่งกัญญ์วรา ยุทธธนะพิริยะ (2565) ได้กล่าวเสริมว่า การดื่มนมสดทำให้ร่างกายได้รับสารอาหารที่ครบถ้วนต่อการช่วยกระตุ้นการเผาผลาญอาหารและช่วยปรับสมดุลการทำงานของต่อมไทรอยด์อีกด้วย

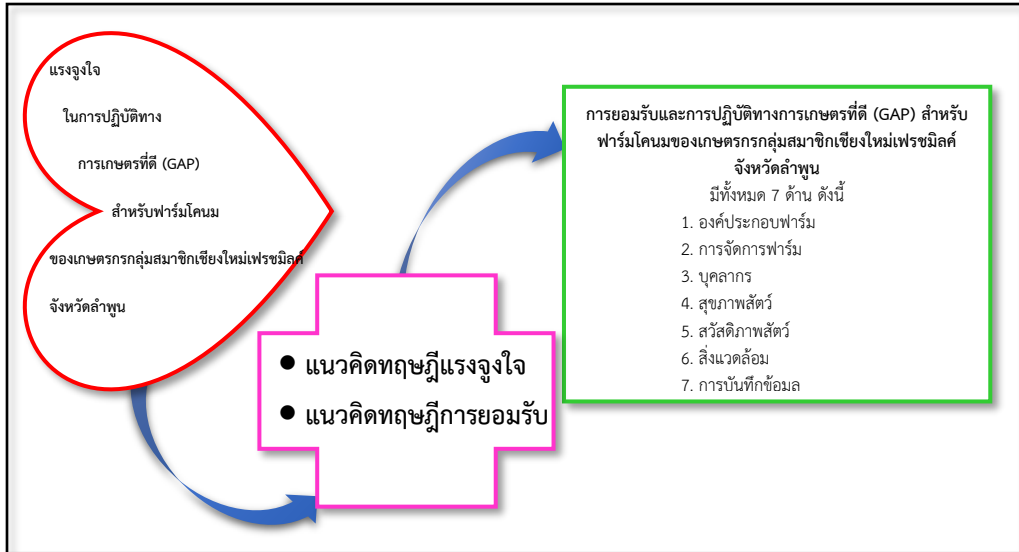
3. ผลการศึกษาด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อกำหนดการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนม (GAP) ของเกษตรกรภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องมาจากการปรับปรุงรูปแบบการเลี้ยงโคนมตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรที่มีความเข้าใจคลาดเคลื่อนในมาตรฐานดังกล่าวจึงทำให้ความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรอยู่ในระดับที่ไม่สูงมากนัก ซึ่งตรงกันข้ามกับผลการศึกษาของ ชไมพร ใจภักดิ์ และคณะ (2563) ที่ศึกษาเรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนมของผู้เลี้ยงโคนมในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ในระดับสูงเกี่ยวกับการจัดการฟาร์มโคนมตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนมของเกษตรกร อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันบริษัท เชียงใหม่เฟรชมิลค์ จำกัด ได้มีโครงการอบรมให้ความรู้และติดตามการเลี้ยงโคนมให้ได้มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีให้แก่เกษตรกรทุกราย

4. สำหรับการยอมรับและการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนม (GAP) ของกลุ่มสมาชิกเชียงใหม่เฟรชมิลค์ จังหวัดลำพูน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเกษตรกรยึดตามหลักแนวปฏิบัติตามมาตรฐานสินค้าเกษตร มกษ. 6402(G)-2562 เรื่องการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนม (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2562) โดยเกษตรกรให้ความสำคัญไปที่ด้านการจัดการฟาร์มเป็นอันดับแรก และให้ความสำคัญในด้านการบันทึกข้อมูลเป็นลำดับสุดท้าย ซึ่งเป็นแนวทางเดียวกันกับการศึกษาของบุญธิดา อยู่ประจำ และณัฐนันท์ ท้วมสุวรรณ (2564) เรื่องการศึกษาความพร้อมในการเข้าสู่ระบบมาตรฐานฟาร์มของเกษตรกรในโครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมจังหวัดชัยนาท โดยปัญหาที่พบมากคือปัญหาในด้านการทำบันทึกข้อมูลที่เกษตรกรมองว่าเป็นเรื่องยุ่งยาก ซับซ้อน และมีข้อมูลที่จะต้องจดบันทึกมากเกินไปซึ่งอาจส่งผลให้ได้รับข้อมูลที่ไม่ครบถ้วน

5. จากผลการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิต่อการยอมรับและการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนมของเกษตรกรกลุ่มสมาชิกเชียงใหม่เฟรชมิลค์ จังหวัดลำพูน ในภาพรวมพบว่า มีเพียงตัวแปรเดียวคือแรงจูงใจในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนม ทั้งนี้แรงจูงใจในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนม (GAP) เป็นเรื่องสำคัญในการเลี้ยงโคนมให้ได้มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี โดยจากสัมภาษณ์เพิ่มเติมพบว่า แรงจูงใจด้านรายได้เป็นเรื่องที่เกษตรกรให้ความสำคัญมากที่สุด กล่าวคือ น้ำนมวัวดิบที่ผ่านมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีนั้น จะมีราคาที่สูงกว่าน้ำนมวัวดิบปกติทั่วไป ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับการศึกษาของเนาวรัตน์ กำภูศิริ และคณะ (2563) ที่ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ของการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) กับคุณภาพน้ำนมดิบในพื้นที่จังหวัดลพบุรี จังหวัดสระบุรี และจังหวัดนครราชสีมา พบว่าคุณภาพน้ำนมดิบของฟาร์มโคนมที่ผ่านการรับรองฯ มีคุณภาพน้ำนมดิบที่สูงกว่าฟาร์มที่ไม่ผ่านการรับรองฯ โดยคุณภาพน้ำนมดิบและปริมาณน้ำนมดิบเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับรายได้ของเกษตรกร

องค์ความรู้จากการวิจัย

การสร้างการยอมรับและการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) สำหรับฟาร์มโคนมของเกษตรกรกลุ่มสมาชิกเชียงใหม่เฟรชมิลค์ จังหวัดลำพูน อ้างอิงจากผลการวิจัย บริษัท เชียงใหม่เฟรชมิลค์ จำกัด ควรให้ความสำคัญไปที่แรงจูงใจในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนมแก่เกษตรกร โดยอาจมีการสร้างแรงจูงใจในด้านต่าง ๆ ที่หลากหลาย เช่น แรงจูงใจในด้านรายได้ แรงจูงใจด้านการเป็นสมาชิกบริษัทในระยะยาว หรือแรงจูงใจด้านอื่น ๆ โดยประยุกต์การสร้างแรงจูงใจภายใต้กรอบทฤษฎีแรงจูงใจ และทฤษฎีการยอมรับ เพื่อให้เกษตรกรมีการยอมรับและการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนมใน 7 ด้านตามที่สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (2562) ได้กำหนดไว้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการยอมรับและการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) สำหรับฟาร์มโคนมของเกษตรกรกลุ่มสมาชิกเชียงใหม่แฟรชมิลค์ จังหวัดลำพูน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อปฏิบัติต่อการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นการทบทวนความรู้และกระตุ้นให้เกษตรกรเฝ้าหาความรู้ที่ถูกต้องอยู่เสมอ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

เกษตรกรควรติดต่อสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของบริษัทเชียงใหม่แฟรชมิลค์ จำกัด อย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นการรับรู้ข้อมูลข่าวสารสำคัญ ๆ หรือเพื่อรับการฝึกอบรม เพิ่มทักษะความรู้ ความเข้าใจ ในการแก้ไขปัญหาการจัดการฟาร์มโคนมที่ถูกต้องตามมาตรฐานฟาร์มโคนม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้ที่สนใจอาจศึกษาเปรียบเทียบการบริโภคน้ำนมดิบ GAP กับการบริโภคน้ำนมดิบแบบ Organic ว่าปัจจุบันมีการยอมรับมากน้อยแค่ไหน ทั้งนี้เพื่อการพัฒนามาตรฐานการผลิตน้ำนมแบบ GAP สู่มาตรฐานการผลิตน้ำนมแบบ Organic ทั้งมาตรฐานในประเทศและมาตรฐานสากลต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2562). แนวปฏิบัติในการใช้มาตรฐานสินค้าเกษตร มกษ. 6402(G)-2562. การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนม. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2562). สภาวะการเลี้ยงโคนม. สืบค้น 24 มกราคม 2564, จาก https://www.moac.go.th/knowledge_moac-knowledge
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2565). ประกาศคณะกรรมการอาหารนมสำหรับเด็กและเยาวชน เรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินงานโครงการอาหารเสริม (นม)โรงเรียนประจำปีการศึกษา 2565. สืบค้น 5 กุมภาพันธ์ 2566, จาก <https://shorturl.asia/Qc0Hv>
- กัญญ์วรา ยุทธ์ชนพิริยะ. (2565). นมสดและนมผงแบบใหม่มีประโยชน์กว่ากัน. สืบค้น 18 มีนาคม 2566, จาก <https://shorturl.asia/54vUN>
- จักรพงษ์ พวงงามชื่น และคณะ. (2562). เหตุจูงใจในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมหลังจบการศึกษาของนักศึกษา มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารมนุษยสังคมศาสตร์*, 17(3), 135-156.
- ชไมพร ใจภักดิ์ และคณะ. (2563). การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนมของผู้เลี้ยงโคนมในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. *วารสารเกษตรพระจอมเกล้า*, 38(4), 563-670.
- ทวีรัตน์ พวงรัตน์. (2536). *วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: ฟิงเกอร์ ปรีนแอนด์มีเดีย.
- เนาวรัตน์ กำภูศิริ และคณะ. (2563). การศึกษาความสัมพันธ์ของการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) กับคุณภาพน้ำนมดิบในพื้นที่จังหวัดลพบุรี จังหวัดสระบุรี และจังหวัดนครราชสีมา. สืบค้น 24 มกราคม 2566, จาก <https://shorturl.asia/n2KDB>
- บุญธิดา อยู่ประจำ และณัฐนันท์ ท้วมสุวรรณ. (2564.) การศึกษาความพร้อมในการเข้าสู่ระบบฟาร์มของเกษตรกรในโครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคนม จังหวัดชัยนาท. สืบค้น 24 มกราคม 2566, จาก <https://shorturl.asia/51zh0>
- สำนักงานจังหวัดลำพูน. (2565). *แผนพัฒนาจังหวัดลำพูน (พ.ศ. 2561-2565) ฉบับทบทวนปี พ.ศ. 2565*. ลำพูน: สำนักงานจังหวัดลำพูน.
- สำนักงานปศุสัตว์เขต 5. (2563). *รายงานประชากรโคนมและปริมาณน้ำนมดิบจำแนกรายสหกรณ์และศูนย์รวบรวมน้ำนมดิบ ในภาคเหนือตอนบน ประจำปี พ.ศ. 2563*. สืบค้น 24 มกราคม 2564, จาก <http://webcache.googleusercontent.com>
- สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดลำพูน. (2556). *ประวัติการเลี้ยงโคนมของประเทศไทย ภาคเหนือตอนบนและจังหวัดลำพูน*. สืบค้น 24 มกราคม 2564, จาก <http://polo-lpn.dld.go.th>

- สุทิน บุญชนะ. (2560). บทที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน. เอกสารประกอบการสอนสถิติ และการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยเบื้องต้น. สืบค้น 24 มกราคม 2566, จาก <https://shorturl.asia/JQwSP>
- สุนันทา ศรีรัตนา. (2564). การวิเคราะห์องค์ประกอบในการตัดสินใจประกอบอาชีพเกษตรกรรม หลังสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาเกษตร ภาคเหนือตอนบน. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 10(3), 169–183.
- อิทธิพัทธ์ จำรัสบุญหิรัญ และศุภวัฒน์ ศรีเชษฐา. 2564. ปัจจัยที่มีผลต่อการปรับปรุงฟาร์มโคนม เข้าสู่การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนมของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในพื้นที่ ปศุสัตว์ เขต 4. สืบค้น 24 มกราคม 2564, จาก <https://shorturl.asia/VWf3l>
- Slovin, E. (1960). *Slovin's formula for sampling technique*. New York: Houghton-Mifflin.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis*. New York: Harper International.

เชียงใหม่ เมืองพหุวัฒนธรรม*
CHIANGMAI, A MULTI-CULTURALISM TOWN

ธัญภฤศ ฟองดาววิรัตน์

Thunyapruet Fongdawiratt

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Chiang Mai University

Corresponding Author E-mail: thunya.cmu@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเสียงที่เกิดจากกิจกรรมและพิธีกรรมทางศาสนา ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ และเพื่อสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเสียงจัดวาง (Sound Installation Art) สะท้อนความเป็นพหุวัฒนธรรมของเมืองเชียงใหม่ โดยการค้นคว้าศึกษาหาข้อมูลทางภาค เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย และผลงานศิลปะที่เกี่ยวข้องตามขอบเขตของเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า เสียงที่เกิดจากศาสนพิธี รวมไปถึงกิจกรรมทางศาสนา หรือศาสนสถานในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ มีการลงพื้นที่เพื่อบันทึกเสียงเก็บข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ และสร้างแรงบันดาลใจนำไปสู่การกำหนดแนวความคิด เนื้อหา เรื่องราว และเทคนิควิธีการในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ สร้างภาพร่างต้นแบบทางเสียง ทักษะศิลป์ รวมไปถึงแผนผังในการจัดวางผลงานเพื่อพัฒนาสู่การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเสียงจัดวางอันประกอบไปด้วยผลงานประติมากรรมที่เกิดจากการใช้แผ่นอคริลิคพิมพ์ลวดลายทางศาสนาต่าง ๆ ซึ่งติดตั้งลำโพงภายใน และหลอดไฟอัจฉริยะที่เปลี่ยนสีได้โดยการควบคุมจาก Mobile Application และมีการใช้ผลงาน Graphic Animation บนโทรทัศน์ โดยผลงานทั้งหมดนี้ถูกจัดวางตามทิศและตำแหน่งซึ่งอ้างอิงตามผังเมืองเชียงใหม่ผ่านการนำเสนอในรูปแบบของนิทรรศการศิลปะในพื้นที่จริง (Museum Art Space) และในระบบดิจิทัล (Digital Exhibition) ควบคู่กันไป

คำสำคัญ: ศิลปะเสียงจัดวาง; เชียงใหม่; พหุวัฒนธรรม

Abstract

This dissertation is a research article of project entitled Sound Installation Art. The objectives of this study are to study the sound produced by religious activities and rituals in Chiang Mai Municipality and to create works of Sound Installation Art. The study reflects the multiculturalism of Chiang Mai.

The research results found that sound produced by religious ceremonies including religious activities or places of worship in Chiang Mai Municipality There was an area visit to record audio and collect data for analysis. and provide inspiration leading to the formulation of concepts, content, and stories, and techniques for creating works of art, creating an audio prototype, visual arts, as well as a plan for the placement of works to develop into the creativity of Sound Installation Art that consists of sculptures created by using printed various religious patterns on acrylic sheets that install speakers and a smart light bulb that changes color by controlling from a Mobile Application is installed, and the animation graphics are presented on the television screen. All these works are arranged according to directions and positions based on the Chiang Mai Municipality city plan through the presentation in the form of Museum Art Space and Digital Exhibition as an alternative for the audience.

Keywords: Sound Installation Art; Chiangmai; Multi-Culturalism

บทนำ

จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ทางตอนเหนือของประเทศไทย มีเศรษฐกิจรุ่งเรือง มีความเจริญทางศิลปวัฒนธรรม มีการวางรากฐานวิถีชีวิต วัฒนธรรมในรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ จากการหลอมรวมเอาวัฒนธรรมจากอาณาจักรใกล้เคียง เช่น พม่า สุกโฮทัย อิทธิพลทางพระพุทธศาสนา รวมไปถึงอิทธิพลจากต่างชาติ ทำให้ดินแดนแห่งนี้กลายเป็นพื้นที่รองรับความหลากหลายทางเชื้อชาติ วัฒนธรรมต่าง ๆ ที่สอดประสานกันจนกลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวขึ้น กลายเป็นดินแดนที่มีมนต์เสน่ห์อันเกิดจากความเปลี่ยนแปลงจากการผสมผสานวิถีชีวิต และวัฒนธรรมอยู่ตลอดเวลา (ศิริรัฐ ทองใหญ่ ณ อยุธยา, 2547) ก่อให้เกิดกระบวนการต่าง ๆ ได้แก่ การปรับตัว (Adaptation) การผสมผสานทางวัฒนธรรม (Acculturation) บูรณาการทางวัฒนธรรม (Cultural Integration) ทวิลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Double Ethnic Identity) และความขัดแย้งทางวัฒนธรรม (Cultural Conflict) เรียกว่าเมืองพหุวัฒนธรรม เป็นการบูรณาการเอาความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่แตกต่างมารวมกันอยู่ในท้องที่หนึ่ง (พิชายรัตน์ดิกล ณ ภูเก็ต, 2555)

ประชากรส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ (อำเภอเมือง) นอกจากนี้ยังมีนักท่องเที่ยวที่หมุนเวียนเข้ามาในแต่ละปี (กรมการปกครอง, 2561) วิถีชีวิตที่ผสมผสานกันดังกล่าวทำให้เกิดการรวมกลุ่มประชากรออกเป็นชุมชนต่าง ๆ ซึ่งเกิดขึ้นบนพื้นฐานความเชื่อทางศาสนาจนกลายเป็นเอกลักษณ์อันโดดเด่นเป็นของตัวเองซึ่งสามารถแบ่งเป็นย่านชุมชนที่มีความสำคัญได้ดังนี้ หายยา ช่างม่อย ศรีภูมิ วัดเกต ช่างคลาน ท่าแพ พระสิงห์ สุเทพ ช่างเผือก และประตูเชียงใหม่ (อนุ เนินหาด, 2548) จำต้องอาศัยกรอบคิดเรื่องการผังเมืองในการพิจารณาสังคมของคนในพื้นที่นั้น ๆ (จางวุฒิ ยุคศิลป์, 2556) ทำให้การรวมตัวเป็นชุมชนนั้นมีพื้นฐานมาจากการความเชื่อทางศาสนาของคน

การผสมผสานทางศาสนา พฤติกรรม การดำรงชีพจนกลายมาเป็นวิถีชีวิตซึ่งส่งผลให้เกิดเสียงที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละชุมชนที่มีศาสนา ศาสนสถาน และศาสนพิธีเป็นดังศูนย์รวมใจของผู้คน กิจกรรมทางศาสนาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากแต่ละชุมชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ต่างก็มีการใช้เสียงเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรม เช่น บทสวดภาวนา การร้องเพลงสรรเสริญ เป็นต้น ดังนั้น เสียงจากพิธีกรรมทางศาสนาจึงถือเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นพหุวัฒนธรรมของเมืองเชียงใหม่

เสียงเป็นคลื่นความถี่ที่เกิดจากการสั่นสะเทือนของวัตถุ และเดินทางสู่มนุษย์ผ่านการรับรู้ทางการได้ยิน เมื่อได้ยินเสียง สมองจะตีความ และสร้างคุณค่าความหมายให้แก่การรับรู้ขึ้น โดยการฟังและตอบสนองของมนุษย์มีทั้งหมด 5 ระดับตั้งแต่พื้นฐานการได้ยิน การฟังแบบปกติ การฟังเพื่อถอดรหัส หรือสัญลักษณ์ การซาบซึ้ง และระดับสูงสุดได้แก่การจดจำ (ไสว บุญมา, 2554)

จากข้อมูลดังกล่าวมานั้น ผู้ศึกษาจึงเกิดแรงบันดาลใจในการจัดทำโครงการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ชื่อว่า การสร้างสรรค์ศิลปะเสียงจัดวาง: เชียงใหม่ เมืองแห่งพหุวัฒนธรรม Sound Installation Art: Chiangmai The Multi-Culturalism Town โดยมุ่งศึกษาเสียงอันเป็นเอกลักษณ์ที่แสดงความหลากหลายทางศาสนา และวัฒนธรรมในแต่ละย่านชุมชนของเมืองเชียงใหม่ โดยนำเสนอผลงานศิลปะจัดวางที่เปิดโอกาสให้ผู้ชมสามารถเข้ามาอยู่ในตัวผลงานได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาเสียงที่เกิดจากกิจกรรม และพิธีกรรมทางศาสนาในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่
2. เพื่อสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเสียงจัดวางสะท้อนความเป็นพหุวัฒนธรรมของเมืองเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ศิลปะเพื่อศึกษาเกี่ยวกับความเป็นพหุวัฒนธรรม เสี่ยงจากกิจกรรมทางศาสนา และศาสนสถานในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ โดยการลงพื้นที่เก็บข้อมูลนำมาเป็นแรงบันดาลใจและแนวทางในการสร้างสรรค์งานศิลปะเสียง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร งานวิจัย และผลงานศิลปะที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาภาคเอกสารทบทวนวรรณกรรม และข้อมูลความรู้ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ความเป็นเมืองพหุวัฒนธรรมของเชียงใหม่ โดยได้นำข้อมูลมาเรียบเรียงเพื่อนำเสนอซึ่งประกอบด้วยหัวข้อต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดพหุวัฒนธรรม (Multi-Culturalism) ได้แก่ ประวัติศาสตร์ และความเป็นพหุวัฒนธรรมของเชียงใหม่
2. ทฤษฎีการรับรู้ทางการได้ยินของมนุษย์ ได้แก่ จิตวิทยาทั่วไป ทฤษฎีความรู้สึกร่วมผัสของการได้ยิน ทฤษฎีการได้ยินเสียง ลักษณะพื้นฐานของเสียง ทฤษฎีสถานที่ ทฤษฎีความรู้สึกร่วมผัส และการตอบสนองต่อเสียงของมนุษย์
3. แนวคิดศิลปะเสียง (Sound Art) ได้แก่ นิยาม กฎของการออกแบบเสียง และแนวคิดในการออกแบบเสียง
4. งานวิจัยเกี่ยวกับการใช้เสียงในผลงานมัลติมีเดีย ได้แก่ การใช้เสียงเพื่อสร้างความรู้สึกร่วมสัมผัส และสัมพันธ์ภาพระหว่างเสียงอคูสติกอิเล็กทรอนิกส์ กับความรู้สึกร่วมสัมผัสของมนุษย์
5. เอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การใช้เสียงในผลงานศิลปะ Conceptual Art ประสบการณ์การฟังอันมีผลต่อความคิดอันหลากหลายของผู้ฟัง และความสำคัญของระดับความดังของเสียง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย ผลงานศิลปะที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลความรู้ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ความเป็นเมืองพหุวัฒนธรรมของเชียงใหม่

4. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ศึกษากระบวนการออกแบบเสียง (Sound Design) เกี่ยวกับเสียงที่แสดงถึงความเป็นพหุวัฒนธรรมของเมืองเชียงใหม่ ผู้ศึกษาได้ทำการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลเสียงจากกิจกรรมทางศาสนา บรรยากาศของศาสนสถานในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ เช่น วัด โบสถ์ มัสยิด ศาลเจ้า วัดอินตูล และศาสนสถานอื่น ๆ และวิเคราะห์ข้อมูลเสียง ผู้ศึกษานำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ในประเด็นต่าง ๆ ที่สำคัญ ได้แก่ คุณค่าความหมายในเชิงเนื้อหา และคุณค่าความหมายในเชิงทฤษฎีเสียง

สร้างสรรค์ผลงานศิลปะเสียงจัดวาง (Creation of Sound Art Installations) ผู้ศึกษาสร้างแรงบันดาลใจจากประสบการณ์การเป็นนักดนตรี เป็นนักศึกษาศิลปะ เป็นผู้ประพันธ์ดนตรี เป็นอาจารย์สอนกระบวนการออกแบบเสียงในงานมัลติมีเดีย และอิทธิพลจากผลงานศิลปะสู่แนวคิด แล้วจึงถ่ายทอดออกมาเป็นผลงานสร้างสรรค์ โดยกำหนดลำดับขั้นตอนในการทำงานดังนี้

1. การลงพื้นที่บันทึกเสียงเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้ศึกษาได้ทำการลงพื้นที่บันทึกเสียงเก็บข้อมูลโดยใช้อุปกรณ์บันทึกเสียง เช่น ไมโครโฟน เครื่องบันทึกเสียงเคลื่อนที่ หูฟัง และคอมพิวเตอร์ Laptop เป็นต้น

ภาพที่ 1 อุปกรณ์ และการลงพื้นที่เก็บข้อมูลบันทึกเสียง

2. การปรับแต่ง วิเคราะห์ และจัดเก็บไฟล์ข้อมูลเสียง ผู้ศึกษาได้ทำการวิเคราะห์เพื่อเลือกใช้เสียงในผลงาน นำมาปรับแต่ง (Editing) วิเคราะห์ และจัดเก็บในรูปแบบคลังเสียง (Sound Library) เพื่อจัดหมวดหมู่ข้อมูล

ภาพที่ 2 การทำงาน Edit คลื่นเสียงใน Studio

ภาพที่ 3 Software และ Plug-in ที่ใช้ในการทำงาน

3. แนวความคิด ทักษะคิด ความคิดเห็น และเนื้อหาของผลงานสร้างสรรค์ ผู้ศึกษามีทักษะคิดว่า ความไม่ยืดติด หรือไม่เข้มงวดทางวิถีชีวิต และวัฒนธรรมของชาวเชียงใหม่ ทำให้เกิดการผสมผสาน เรียนรู้ แลกเปลี่ยน จนกลายเป็นวิวัฒนาการทางสังคมที่น่าสนใจ นี่คือนวัตกรรมของความเป็นเชียงใหม่ ผู้ศึกษาต้องการนำเสนอความเปลี่ยนแปลง และความหลากหลายนี้ในแง่มุมแห่งความประทับใจ ในฐานะที่ผู้ศึกษาเป็นชาวเชียงใหม่ มีโอกาสได้เห็น (ในความหมายได้ยีน) สิ่งที่เกิดขึ้นเหล่านี้คือความงดงาม คือสุนทรียะของการรับรู้ เป็นคุณค่าความหมายที่ต้องการถ่ายทอดไปสู่ผู้ชมงานผ่านชั้นเชิงทางศิลปะ เปรียบเสมือนการเล่าเรื่องบ้านของฉันทน์ ผ่านการใช้ศิลปะเสียงจัดวางไปสู่ผู้ชม

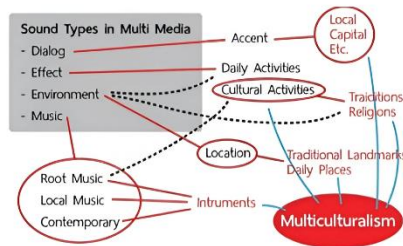
ภาพที่ 4 พิซซ่าหน้าไส้อั่ว (Lapin Café, 2016)

ภาพที่ 5 โคมลอย Angry Bird การนำตัวละครจากเกมยอดนิยมมาประยุกต์ใช้ในการสร้างอุปกรณ์ในประเพณีลอยกระทงยี่เป็ง (Blogger, 2017)

กำหนดเทคนิค สร้างภาพร่าง และแบบจำลองของผลงาน

1. Sound Design ผู้ศึกษาได้เริ่มแจกแจงจากแนวความคิดออกมาเป็นแผนผังทางความคิด (Mind Map) จากนั้นจึงได้ร่างภาพผลงานและพัฒนาต่อเนื่องขึ้นตามลำดับ

ภาพที่ 6 Mind Map จาก Concept Idea

2. Visual Art ผู้ศึกษาได้แปรค่าความหมายของศาสนา ความศรัทธาเป็นเรื่องของแสง และใช้ความมืด จึงได้ทำการสเก็ทซ์งานจากงานประติมากรรมเรขาคณิตเพื่อค่าความเป็นกลาง ทางรูปทรง มีการติดตั้งหลอดไฟ LED ควบคุมการเปลี่ยนสีผ่าน Mobile Application ในการ ควบคุมการทำงาน ติดตั้งลำโพงภายในเพื่อให้มีเสียงออกมาจากตัวผลงาน

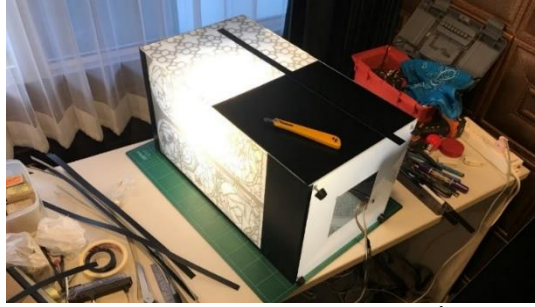

ภาพที่ 7 ภาพสเก็ทซ์ผลงานเรขาคณิตที่มีการติดตั้งลำโพง และหลอดไฟ LED

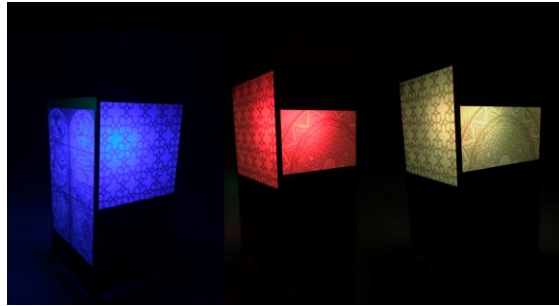
จากนั้นจึงเริ่มสเก็ทซ์เพื่อหาความเป็นไปได้ในการจัดวางในรูปแบบงานศิลปะ Installation Art ภายในพื้นที่ว่าง อีกทั้งยังมีการกำหนดมุมมองของผู้ชมให้กลายเป็นมุมมอง สอดคล้องกับแนวคิดทางศาสนาที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับความศรัทธา การบูชา และใส่ลวดลายของ ศาสนาสร้างพื้นผิวให้มีค่าเชิงสัญลักษณ์

ภาพที่ 8 ภาพสเก็ทซ์ Installation

ภาพที่ 9 การติดสติ๊กเกอร์ลงบนแผ่นอะคริลิก และประกอบขึ้นเป็นรูปทรงกล่องเรขาคณิต

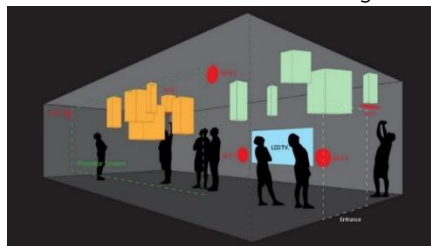

ภาพที่ 10 ตัวอย่าง Sculpture Models

3. Installation ผู้ศึกษาได้ออกแบบแผนผังในการจัดวางผลงาน โดยอ้างอิงจากแผนที่ของเทศบาลนครเชียงใหม่การแบ่งเขตชุมชนตามความเชื่อทางศาสนา รวมไปถึงการใช้ Media อื่น ๆ เช่น การใช้ Graphic Animation โทรทัศน์ ออกมาเป็นแบบร่าง Installation Floor Plan โดยจำลองห้องนิทรรศการเป็นเทศบาลนครเชียงใหม่

ภาพที่ 11 Installation Floor Plan - Chiangmai Religion Area

ภาพที่ 12 Installation Floor Plan

การสร้างสรรคผลงานศิลปะ

1. การออกแบบเสียง (Sound Design) ผู้ศึกษานำไฟล์เสียงจาก Sound Library มาทำการสร้างสรรค์ผลงาน โดยทำการแปลงคลื่นเสียงโดยใช้ Digital Plug-ins จาก Software สำหรับงานเสียง เพื่อติดตั้งในตัวผลงานประติมากรรม และร่วมกับผลงาน Animation ที่ฉายในโทรทัศน์เปิดเล่นแบบสุ่ม (Random) ในชิ้นผลงานต่าง ๆ

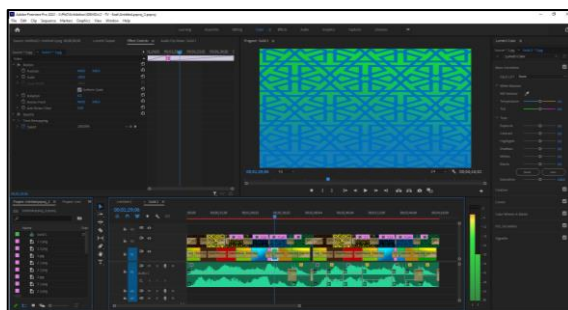
ภาพที่ 13 การทำงาน Sound Design ผ่าน Software และ Plug-Ins

การสร้างผลงานทัศนศิลป์ (Visual Art)

1. การสร้างผลงานประติมากรรม ผู้ศึกษานำลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของศาสนาต่าง ๆ มาตกแต่งประติมากรรมที่สร้างขึ้นจากการประกอบแผ่นอคริลิกขึ้นเป็นรูปทรงเรขาคณิตขนาดต่าง ๆ

2. ระบบแสงสว่าง ผู้ศึกษาได้ติดตั้งหลอดไฟที่สามารถเปลี่ยนสีได้โดย กำหนดให้มีการเปลี่ยนสีแบบ Soft และ Slow เพื่อนำเสนอความเปลี่ยนแปลงอย่างกลมกลืนทางการมองเห็นของผู้ชม โดยกำหนดค่าความสว่างของหลอดไฟต่างกันไปตามความเหมาะสมของขนาดผลงานแต่ละชิ้น

3. Animation ผู้ศึกษาได้นำลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของศาสนาต่าง ๆ มาสร้างเป็นผลงาน Animation ซึ่งมีการแปรเปลี่ยนของสีสอดประสานไปกับชิ้นผลงานประติมากรรมอื่น ๆ โดยทำการประมวลผลออกมาเป็นไฟล์ Video

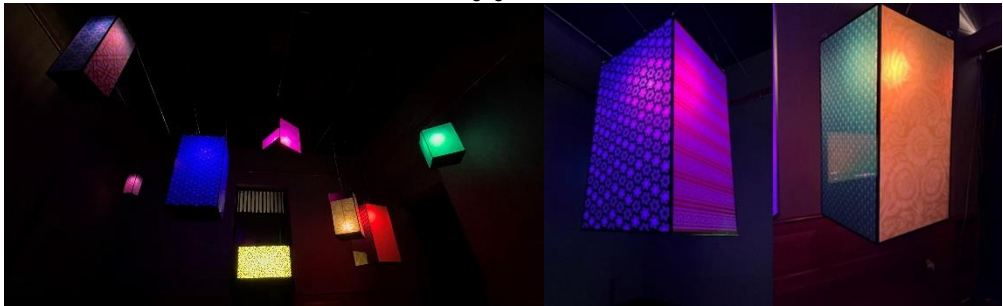
ภาพที่ 14 การทำ Animation จากภาพกราฟิกใน Adobe Premier Pro

การติดตั้งผลงาน ผู้ศึกษาใช้แผนทีกลุ่มใหญ่ของศาสนาในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่โดยอ้างอิงกับทิศจริงของเมืองเชียงใหม่ จากนั้นจึงทำการติดตั้งผลงานในห้องนิทรรศการ แล้วจึงเริ่มเดินระบบสายสัญญาณทั้งไฟฟ้า และสัญญาณเสียงมาลงยังจุดควบคุม (Console) เพื่อสะดวกต่อการควบคุมสัญญาณต่าง ๆ

ภาพที่ 15 การซิงลวดสลิงสำหรับแขวนชิ้นผลงาน และการติดตั้งระบบสัญญาณไฟ และสัญญาณเสียง

ภาพที่ 16 การทดสอบระบบทั้งหมด และผลงานชิ้นต่าง ๆ

ภาพที่ 17 ผลงาน Animation ในโทรทัศน์

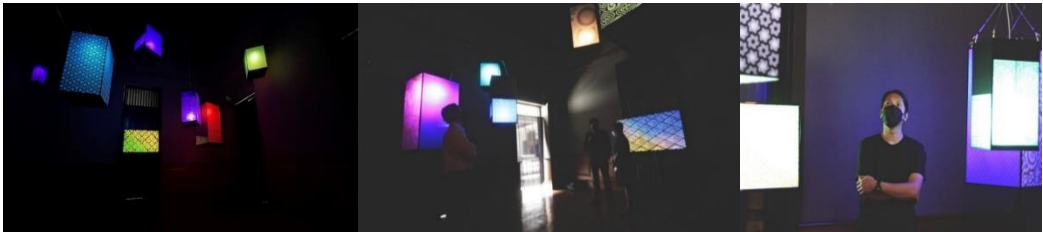
ในการตรวจสอบระบบเสียงซึ่งเป็นเนื้อหาหลักของผลงาน ผู้ศึกษาได้ทำการตรวจสอบใน 3 หัวข้อดังนี้

1. ตำแหน่ง และทิศทาง (Position and Direction) มีการกำหนดตำแหน่งของการจัดวางผลงาน โดยจัดวางเพื่อให้ลำโพงอยู่ในตำแหน่งที่ครอบคลุมการฟังของผู้ชม และยังคงคำนึงถึงหลักการติดตั้งเครื่องเสียง เพื่ออรรถรสของผู้ชม

2. คุณภาพของเสียง (Equalization Quality) เนื่องจากคุณภาพของเสียงนั้นมีความเกี่ยวข้องกันกับคุณสมบัติของสถานที่ ดังนั้นผู้ศึกษาจึงต้องทำการปรับแต่งคุณภาพของเสียงในเพื่อให้เสียงในงานนิทรรศการมีคุณภาพสูงที่สุด

3. ความดัง/เบาของเสียง (Dynamic) ผู้ศึกษาทำการปรับความดัง/เบาของเสียงให้เหมาะสมกับขนาดของพื้นที่

นำผลงานศิลปะจัดแสดงสู่สาธารณชน ผู้ศึกษาจัดแสดงผลงานผ่านการจัดนิทรรศการศิลปะ ณ พื้นที่จัดแสดงผลงานศิลปะหอศิลป์ และในรูปแบบ Digital Exhibition บน Cyber Space Platform เพื่อเป็นทางเลือกให้แก่ผู้ชมที่ไม่สามารถเดินทางมาชมผลงานจริงได้

ภาพที่ 18 บรรยากาศในวันเปิดนิทรรศการ

ภาพที่ 19 QR Code สำหรับสแกนเพื่อเข้าชมงานในรูปแบบ Digital Exhibition

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์เกี่ยวกับเสียง และความเป็นเมืองพหุวัฒนธรรมของเชียงใหม่ เสียงที่ได้จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลประกอบไปด้วยเสียงที่เป็นเสียงมนุษย์อาจเกิดจากการเทศนา สวดภาวนา การร้องเพลงสรรเสริญ รวมไปถึงการพูดคุยของผู้คน เสียงที่เกิดจากกิจกรรมต่าง ๆ หรือการใช้วัสดุอุปกรณ์ เครื่องใช้ในพิธีกรรม เครื่องดนตรี หรือเสียงดนตรีในศาสนสถานนั้นสะท้อนความเป็นเมืองพหุวัฒนธรรม อันเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการนำไปใช้เป็นวัตถุดิบในการสร้างสรรค์ สามารถใช้เพื่อเป็นสิ่งแทนความ (Representation) ได้

2. การวิเคราะห์ด้านการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเสียงจัดวาง ผู้ศึกษาสามารถศึกษาพัฒนากระบวนการการทำงานในเชิงเทคนิคของงานเสียง และผู้ชมงานได้รับความบันเทิงตระหนักถึงความหมายในเชิงแนวความคิดของผลงานได้

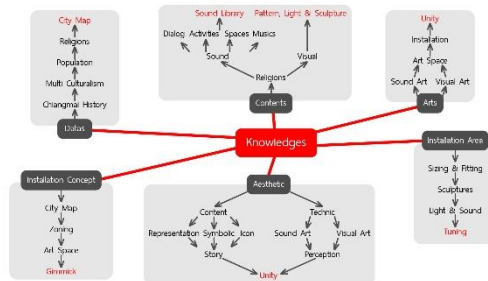
อภิปรายผลการวิจัย

1. เสียงที่ได้จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลนั้นมีความหลากหลาย ผู้ศึกษาจึงใช้วิธีการจัดกลุ่มเสียงตามเนื้อหา และตามหลักในงานออกแบบเสียง ได้แก่ เสียงบทสนทนา เสียงกิจกรรม เสียงดนตรี และเสียงบรรยากาศสภาพแวดล้อม เพื่อความเป็นระเบียบข้อข้อมูล และเพื่อความสะดวกในการนำไฟล์เสียงต่าง ๆ มาสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ทั้งนี้ผลงานมีความสอดคล้องกับผลงานชื่อว่า Dear Family โดย บุชรินทร์ ทองชัย (2563) ในแง่ของการนำเสียงที่มีความเกี่ยวข้องกับศาสนามาใช้ ทว่าแนวคิดของศิลปินเป็นเชิงประชดเสียดสีสังคม ซึ่งต่างกับผลงานของผู้ศึกษาที่มุ่งนำเสนอประเด็นในแง่บวก

2. จากการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเสียงจัดวางซึ่งประกอบไปด้วยประติมากรรมรูปทรงเรขาคณิตที่ติดตั้งลำโพงและหลอดไฟสีภายใน และมีการใช้ Animation บนโทรทัศน์ ใช้บรรยากาศแสงสลัวเพื่อสร้าง Focus ให้กับงานเสียงซึ่งเป็นประเด็นหลักในการนำเสนอ ผู้ศึกษาพบว่าผู้ชมผลงานสามารถเข้าถึงวัตถุประสงค์ในการนำเสนอผลงาน อีกทั้งยังได้รับสุนทรียะซึ่งเกิดจากการชมผลงานศิลปะตรงตามวัตถุประสงค์อีกด้วย ในวงการวิชาการของประเทศไทย มีผลงานวิจัยเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวกับการจัดวางโดยใช้ผลงานประติมากรรมร่วมกับเสียงชื่อว่า The Art of Human Voice โดย เตยงาม คุปตะบุตร (2560) ซึ่งเป็นหนึ่งในผลงานที่เป็นแรงบันดาลใจของผู้ศึกษาในการใช้เสียงร่วมกับประติมากรรม และการเร้าให้ผู้ชมเกิดการตีความเนื้อหาที่ได้จากการชมผลงาน ทว่าเนื้อหานั้นเป็นการสร้างความงุนงงให้ผู้ชม และไม่สามารถตีความการรับรู้ได้จากแง่มุมเดียว ซึ่งแตกต่างไปจากผลงานของผู้ศึกษาซึ่งมุ่งเน้นการสร้างสอดคล้อง และสัมพันธ์ของความแตกต่างในเมืองพหุวัฒนธรรม

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้ศึกษาได้สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยออกมาเป็น Mind Map ซึ่งสามารถอธิบายเป็นหัวข้อดังนี้

ภาพที่ 20 Mind Map สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย

1. ความเชื่อมโยงของการศึกษาหาข้อมูล การสะท้อนความเป็นเมืองพหุวัฒนธรรมผ่านการศึกษากลุ่มประชากรโดยจำแนกจากการรวมกลุ่มชุมชน การศึกษาผังเมืองเชิงใหม่นำไปสู่แนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

2. ความเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหา และเสียง เสียงที่เกิดจากกิจกรรมทางศาสนา พิธีกรรม รวมไปถึงศาสนสถานการรวมกลุ่มชุมชนตามความเชื่อทางศาสนาสามารถนำมาใช้เป็นวัตถุดิบในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเสียงจัดวาง

3. ความเชื่อมโยงระหว่าง เสียง และทัศนธาตุทางศิลปะ การนำเสนอผลงานศิลปะเสียงนั้นยังคงมีความจำเป็นต้องใช้พื้นที่ทางศิลปะ เช่นเดียวกับผลงานทัศนศิลป์ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องใช้ผลงานทัศนศิลป์เข้ามามีส่วนร่วม เพื่อช่วยส่งเสริม อีกทั้งยังเป็นลูกเล่นในการนำเสนอผลงาน ทั้งนี้ การนำทัศนศิลป์มาใช้ในผลงานจำเป็นจะต้องมีความเหมาะสม ต้องคำนึงถึงค่าความเด่นไม่ให้มากเกินไปจนรบกวนเสียง ผู้ศึกษาจึงเลือกใช้รูปทรงเรขาคณิตซึ่งมีค่าความเป็นกลางทางสายตา

4. แนวคิดในการจัดวางผลงานโดยการจำลองห้องนิทรรศการตามทิศ และผังเมือง ผู้ศึกษาได้แรงบันดาลใจในการนำผังเมืองเชียงใหม่มาเทียบเคียงกับห้องนิทรรศการทั้งในแง่ของทิศ และกลุ่มของชุมชนศาสนาต่าง ๆ ถึงแม้ว่าผู้ชมงานส่วนใหญ่อาจไม่ตระหนักถึงประเด็นดังกล่าว แต่ในฐานะศิลปิน การได้ช้อนคุณค่าบางอย่างไว้ก็นับเป็นกลอุบายที่น่าตื่นเต้น อย่างไรก็ตาม กระบวนการดังกล่าวทำให้ผู้ศึกษามีแนวทางในการจัดวางผลงานพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม

5. รสชาติของการรับรู้ของผู้ชมผ่านเสียงอันผูกโยงกับเนื้อหาของผลงาน ผู้ศึกษาคาดหวังไว้ว่าผู้ชมที่เข้ามาชมงานจะได้รับคุณค่าทางเรื่องราวผ่านผลงานอย่างมีชั้นเชิงทางศิลปะ เพื่อสร้างสุนทรียรส ความบันเทิงในการชมงาน อันนำไปสู่ความซาบซึ้ง และลุ่มลึกของเนื้อหา คุณค่าตามที่คุณค่าที่ตั้งเป้า และตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

6. ความเหมาะสมของผลงานกับพื้นที่ และการแสดงนิทรรศการ ในแง่ของการทำงานในรูปแบบศิลปะจัดวางซึ่งเป็นผลงานศิลปะที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์โดยตรงกับสถานที่นั้น ผู้ศึกษาจึงได้ทำการกำหนดสถานที่เป็นอันดับแรกก่อนจะทำการกำหนดผลงานในเรื่องของขนาด และจำนวนผลงานให้เหมาะสม ทว่าห้องมีข้อจำกัดทางสีของผนัง และวัสดุตกแต่งค่อนข้างรบกวนสายตาซึ่งไม่สามารถปรับแก้ได้จึงต้องลดแสงสว่างเพื่อให้ส่งผลกระทบต่อสายตาให้น้อยที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ในการดำเนินการวิจัยเชิงสร้างสรรค์นั้น การศึกษาหาข้อมูลเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดแนวความคิดนั้นสำคัญเป็นอย่างยิ่ง มีผลต่อเนื้อหา มีผลต่อการกำหนดแนวทาง และขอบเขตทางเทคนิคของกระบวนการสร้างสรรค์อันนำไปสู่มิติอันลุ่มลึกของผลงานซึ่งถือเป็นคุณค่าทั้งในทางเอกสารวิชาการ และคุณค่าในฐานะของผลงานศิลปะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ การนำแนวคิดมาเชื่อมโยงกับข้อมูลเพื่อการสร้างสรรคผลงานถือเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่สำคัญ เพราะสัมฤทธิ์ผลของศิลปะยังคงใช้ศาสตร์ความงาม ความ

เป็นเอกภาพ ดังนั้น นอกจากการให้ความสำคัญกับข้อมูล และการออกแบบเนื้อหาแล้วควรให้ความสำคัญกับคุณค่าทางทักษะ และคุณค่าในทางความงามอีกด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

นำเสนอผลงานศิลปะในรูปแบบนิทรรศการแล้ว ผู้ศึกษายังได้จัดทำเอกสารทางวิชาการ ซึ่งเหมาะสำหรับการนำไปศึกษาต่อยอดสำหรับผู้สนใจในอนาคต และที่สำคัญที่สุดคือสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในวงการวิชาการ อาทิเช่น วงการวิชาการศิลปะ ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ของสถาบันการศึกษา หรือใช้เป็นเอกสารอ้างอิงในการต่อยอดองค์ความรู้ ต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. (2561). *ศูนย์สารสนเทศเพื่อการบริหารและงานปกครอง*. สืบค้น 11 กันยายน 2561, จาก https://multi.dopa.go.th/icad/main/web_index
- จงวุฒิ ยุวศิลป์. (2556). *การจัดทำผังเมืองรวมเมืองเชียงใหม่ ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 3 ฉบับที่ 4 กับการมีส่วนร่วมของประชาชน* (การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการเมือง และการปกครอง). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เตยงาม คุปตะบุตร. (2560). *ศิลปะเสียงมนุษย์* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บุษราพร ทองชัย. (2563). *Dear Family* (นิทรรศการศิลปะ). กรุงเทพฯ: อมรินทร์.
- พิชาย รัตนดิถก ณ ภูเก็ต. (2555). *พหุวัฒนธรรมนิยม สิทธิชนกลุ่มน้อยและความสมานฉันท์*. สืบค้น 11 กันยายน 2561, จาก <https://shorturl.asia/LaYt>
- ศิริรัฐ ทองใหญ่ ณ ออยุธยา. (2547). *ประวัติศาสตร์ล้านนาฉบับย่อ และชาวเชียงใหม่*. เชียงใหม่: ซิลค์เวอร์ม.
- ไสว บุญมา. (2554). *ฟังอย่างไรจะได้ยิน*. กรุงเทพฯ: เวลโนวัน.
- อนุ เนินหาด. (2548). *ประวัติชุมชนในเมืองเชียงใหม่ : สังคมเมืองเชียงใหม่ เล่ม 10*. เชียงใหม่: นพบุรีการพิมพ์.
- Blogger. (2017). *Lanna floating lanterns*. Retrieved September 11, 2022, from <https://shorturl.asia/zBAEg>
- Lapin Café. (2016). *Pizza with sausage*. Retrieved September 11, 2022, from <https://shorturl.asia/xakR5>

การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมผ่านการจัดการการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว
เพื่อการพึ่งพาตนเองของกลุ่มนาแปลงใหญ่ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา*
COOPERATIVE LEARNING MANAGEMENT THROUGH RICE SEED PRODUCTION
MANAGEMENT FOR SELF-RELIANCE OF COLLABORATIVE FARMING
IN NAKHON RATCHASIMA AREA

ยุทธกร ฤทธิไธสง, เอกรัตน์ เอกศาสตร์, อิศริย์ เดชตานนท์

Yuttakorn Ritthaisong, Ekarat Ekasart, Isari Detchtanon

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

Nakhon Ratchasima Rajabhat University

Corresponding Author E-mail: ekarat.ekasart@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาห่วงโซ่อุปทานเมล็ดพันธุ์ข้าว 2. สร้างองค์ความรู้ด้านการจัดการการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว 3. สร้างกลยุทธ์การบริหารกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว และ 4. สร้างเครือข่ายการกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมครั้งนี้ กลุ่มเป้าหมาย คือ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกนาแปลงใหญ่ในพื้นที่อำเภอสูงเนิน เฉลิมพระเกียรติ และพิมาย จังหวัดนครราชสีมา การเก็บรวบรวมข้อมูลได้จำแนกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย 1. แบบสอบถาม 2. แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินผล และแบบทดสอบ 3. แบบสัมภาษณ์ 4. แบบบันทึก ด้านการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์ทางสถิติและเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า ห่วงโซ่อุปทานเมล็ดพันธุ์ข้าว แบ่งได้ 3 ระดับ โดยต้นน้ำคือเกษตรกรผู้ปลูกเมล็ดพันธุ์ข้าว กลางน้ำ คือผู้จัดหาเมล็ดพันธุ์ข้าว และปลายน้ำ คือผู้ที่รับซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าว ด้านการสร้างองค์ความรู้ ทำได้โดยใช้คู่มือวิธีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีและกรณีศึกษา กลุ่มนาแปลงใหญ่ ในส่วนของกลยุทธ์ มีกลยุทธ์ที่ได้รับการพัฒนาจาก TOWS Matrix จำนวน 3 รูปแบบ คือกลยุทธ์จุดแข็ง-โอกาส จุดอ่อน-โอกาส และจุดแข็ง-อุปสรรค และการสร้างเครือข่ายพบว่าเกิดเครือข่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวแบบไม่เป็นทางการของเกษตรกรกลุ่มนาแปลงใหญ่ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา

คำสำคัญ: เมล็ดพันธุ์ข้าว; ห่วงโซ่อุปทาน; นาแปลงใหญ่

Abstract

This research article has the objectives of 1. studying the rice seed supply chain, 2. creating knowledge on rice seed production management, 3. creating a strategy for managing the rice seed production process, and 4. creating a rice seed distribution network. Good quality It is action research. Participation form this time The target group is farmers who are members of large rice fields in Sung Noen District. Chaloe Phrakiat and Phimai, Nakhon Ratchasima Province Data collection was classified according to the objectives of the research: 1. questionnaires, 2. interviews, evaluations and tests, 3. interviews, 4. recordings. In terms of data analysis, statistical and content analysis were used.

The findings showed that there were three main parts of supply chain, upstream midstream and downstream. Those entities in the upstream part were farmers who cultivated rice seed. The midstream part consisted of those who played role as rice seed providers. The downstream part consisted of rice seed buyers. To create knowledge from the study, the good quality rice seed production manual and collaborative farming case study were made. TOWS Matrix was taken to developed rice seed production management strategies. The findings suggested the three important forms of strategy, Strength-Opportunity (SO), Weakness-Opportunity (WO) and Strength-Threat (ST) strategy. In addition, the beginning of informal rice seed network among collaborative farming groups in Nakhon Ratchasima Province was also founded in this study.

Keywords: Rice Seeds; Supply Chain; Collaborative Farming

บทนำ

จังหวัดนครราชสีมา เป็นแหล่งเพาะปลูกข้าวที่สำคัญมากของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และประเทศไทย โดยในปีเพาะปลูก พ.ศ. 2564 และ พ.ศ. 2565 มีพื้นที่เพาะปลูก คิดเป็นร้อยละ 9.27 ของพื้นที่เพาะปลูกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือคิดเป็นร้อยละ 5.69 ของประเทศ และเป็นพื้นที่สำคัญของโครงการนาแปลงใหญ่ ซึ่งเป็นการส่งเสริมเกษตรกรให้ทำนาเชิงอุตสาหกรรม โดยรวมกลุ่มกันผลิต เพื่อให้มีอำนาจในการต่อรองและสามารถลดต้นทุนในการผลิตได้ โครงการนาแปลงใหญ่ไม่ได้รวมทุกแปลงเข้าด้วยกัน เพียงแต่เป็นการรวมกลุ่มกัน โดยภาครัฐวางเป้าหมายเพื่อการผลิตข้าวคุณภาพดี และผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2563)

กลุ่มเกษตรกรพื้นที่นาแปลงใหญ่ในจังหวัดนครราชสีมาในระยะที่ผ่านมาได้ประสบปัญหาเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวอย่างมากทั้งในส่วนของการค้นหาพันธุ์ข้าวที่ใช้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว องค์ความรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว แนวทางการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว และการสร้างเครือข่ายการกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี ทำให้ไม่สามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีได้ (ณัฐพัชร์ ศรีทรัพย์, 2551) ด้วยเหตุนี้หากเกษตรกรได้นำแนวคิดด้านห่วงโซ่อุปทานเข้ามาเรียนรู้ จะทำให้เห็นภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวทั้งหมดของการผลิตในธุรกิจของตนเอง และยังช่วยให้เกษตรกรในกลุ่มนาแปลงใหญ่สามารถพึ่งพาตนเองได้ ทั้งนี้เพราะเมล็ดพันธุ์ข้าวถือว่าเป็นต้นทุนทางการผลิตข้าวคุณภาพดีให้กับเกษตรกร โดยการใช้เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพต่ำ หรือเมล็ดพันธุ์ที่มีการปะปนสายพันธุ์ไม่ดี จะส่งผลต่อคุณภาพของผลผลิตข้าว ดังนั้นการเลือกใช้เมล็ดพันธุ์ที่ดีจะเป็นพื้นฐานสำคัญที่สุดในการได้มาซึ่งผลผลิตที่มีคุณภาพสูง (ปิยะนันท์ ทรงสุนทรวัฒน์, 2564)

ทั้งนี้ หากเกษตรกรได้รับองค์ความรู้ที่ถูกต้องในการจัดการการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวแล้ว จะช่วยยกระดับเศรษฐกิจฐานราก การที่เกษตรกรจะได้รับองค์ความรู้ที่ถูกต้องและชัดเจนนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องถอดบทเรียนความสำเร็จจากผลการดำเนินงานการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีของกลุ่มนาแปลงใหญ่เพื่อสร้างคู่มือในการจัดการการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว และมีคู่มือวิธีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี รวมถึงการร่วมกันในการนำแนวคิดการสร้างกลยุทธ์เข้ามาใช้ในการบริหารกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ตลอดจนแนวคิดด้านการตลาดเพื่อนำมาใช้ในการสร้างเครือข่ายการกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี ซึ่งทำให้กลุ่มสมาชิกเกษตรกรนาแปลงใหญ่ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาประสบความสำเร็จในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีมากขึ้น

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาโครงการนี้จึงได้มีเป้าหมายให้เกิดองค์ความรู้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี โดยใช้ศาสตร์การบริหารจัดการเป็นเครื่องมือ และอาศัยความร่วมมือกับจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาชน ซึ่งมีการประสานงานและปฏิบัติงานร่วมกันตามแผนยุทธศาสตร์ของประเทศ และจังหวัด รวมทั้งประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน และการพัฒนาการสู่การปฏิบัติจริงกับชุมชน ทำให้ชุมชนมีโอกาสสร้างอาชีพอย่างมั่นคงได้ในชุมชน ก่อให้เกิดการลดต้นทุนและเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรในระดับฐานรากอันเกิดจากศักยภาพของตัวเกษตรกรและชุมชนเอง จึงส่งผลให้ภาวะเศรษฐกิจในระดับชุมชนมีอัตราการเจริญเติบโตที่สูงขึ้น และเป็นฐานที่มั่นคงให้กับเศรษฐกิจของประเทศ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาห่วงโซ่อุปทานเมล็ดพันธุ์ข้าวทั้งในระดับต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำของกลุ่มนาแปลงใหญ่ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อสร้างองค์ความรู้ด้านการจัดการการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อความสำเร็จในการประกอบอาชีพของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกนาแปลงใหญ่ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา

3. เพื่อสร้างกลยุทธ์การบริหารกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรเป็นสมาชิกนาแปลงใหญ่ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา

4. เพื่อสร้างเครือข่ายการกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีเพื่อเพิ่มโอกาสเข้าถึงและการใช้เมล็ดพันธุ์ดีของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกนาแปลงใหญ่ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research)

2. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย คือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของกลุ่มนาแปลงใหญ่ในพื้นที่เป้าหมาย จำนวน 3 อำเภอ คือพิมาย สูงเนิน และเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มเป้าหมายหลัก คือ ผู้บริหารและสมาชิก (เกษตรกร) กลุ่มนาแปลงใหญ่ที่ทำหน้าที่ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในพื้นที่เป้าหมาย กลุ่มเป้าหมายรอง ได้แก่ ภาคราชการ ภาคเอกชน และภาคประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบ่งได้ จำนวน 5 ประเภท ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์การจัดการการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ผู้ให้ข้อมูล คือเกษตรกรกลุ่มนาแปลงใหญ่ในพื้นที่เป้าหมาย และแบบสัมภาษณ์การทำกลยุทธ์เพื่อบริหารกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อการพึ่งพาตนเอง ผู้ให้ข้อมูล คือเกษตรกรกลุ่มนาแปลงใหญ่ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนในพื้นที่เป้าหมาย

2. แบบบันทึกการสร้างเครือข่ายการกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี ผู้ให้ข้อมูล คือเกษตรกรกลุ่มนาแปลงใหญ่ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนในพื้นที่เป้าหมาย

3. แบบสอบถามการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตลอดโซ่อุปทานทั้งในระดับต้นน้ำ กลางน้ำและปลายน้ำของกลุ่มนาแปลงใหญ่ ผู้ให้ข้อมูล คือเกษตรกรกลุ่มนาแปลงใหญ่ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนในพื้นที่เป้าหมาย

4. แบบประเมินผลความพึงพอใจในการได้รับองค์ความรู้ด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ผู้ให้ข้อมูล คือเกษตรกรกลุ่มนาแปลงใหญ่ในพื้นที่เป้าหมาย

5. แบบทดสอบความรู้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ผู้ให้ข้อมูล คือ เกษตรกรกลุ่มนาแปลงใหญ่ในพื้นที่เป้าหมาย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นข้อมูลที่นักวิจัยรวบรวมจากกรมการข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวจังหวัดนครราชสีมา และศูนย์วิจัยของหน่วยงานต่าง ๆ

2. ข้อมูลปฐมภูมิเป็นข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยต่าง ๆ เช่น แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึก แบบสอบถาม แบบประเมินผล และแบบทดสอบ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ 1. นักวิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม แบบทดสอบ และแบบประเมินผลได้ใช้การวิเคราะห์สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่า ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2. นักวิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบบันทึก และแบบสัมภาษณ์ รวมถึง ข้อมูลทุติยภูมิด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

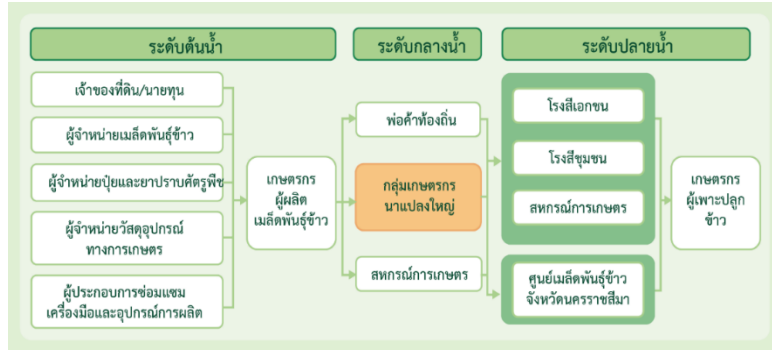
ผลการวิจัย

1. การศึกษาห่วงโซ่อุปทานเมล็ดพันธุ์ข้าวทั้งในระดับต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำของกลุ่มนาแปลงใหญ่ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา มีดังนี้

1.1 การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในระดับต้นน้ำ หมายถึง การเพาะปลูกเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอสูงเนิน เฉลิมพระเกียรติ และพิมาย จังหวัดนครราชสีมา รวมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกร เช่นเจ้าของที่ดินหรือนายทุน ผู้จำหน่ายพันธุ์เมล็ดพันธุ์ข้าว ผู้จำหน่ายปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืช ผู้จำหน่ายวัสดุและอุปกรณ์ทางการเกษตร ผู้ประกอบการซ่อมแซมเครื่องมือและอุปกรณ์การผลิตและเกษตรกร และผู้ปลูกเมล็ดพันธุ์ข้าว

1.2 การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในระดับกลางน้ำ หมายถึงผู้ที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงการผลิตระหว่างขั้นต้นน้ำกับขั้นปลายน้ำ หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นผู้จัดหาเมล็ดพันธุ์ข้าว ประกอบด้วยพ่อค้าท้องถิ่น สหกรณ์การเกษตรและกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่ เป็นต้น ทั้งนี้ผู้จัดหาเมล็ดพันธุ์ข้าวที่รับซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวในพื้นที่อำเภอสูงเนิน เฉลิมพระเกียรติ และพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ทั้งในส่วนของการรับซื้อโดยตรงจากแปลงเกษตรกรแล้วนำมาสีข้าวและคัดเลือกเมล็ดพันธุ์เอง และในส่วนของการรับซื้อเฉพาะเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ผ่านการสีข้าวเรียบร้อยแล้ว โดยผู้จัดหาเมล็ดพันธุ์ข้าว จะเป็นผู้รวบรวมเมล็ดพันธุ์ข้าวและจำหน่ายไปยังพื้นที่อำเภอสูงเนิน เฉลิมพระเกียรติ และพิมาย จังหวัดนครราชสีมา และอำเภออื่น ๆ ในจังหวัดนครราชสีมา รวมถึงต่างจังหวัด

1.3 การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในระดับปลายน้ำจะเกี่ยวข้องกับผู้รับซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวเป็นหลัก เพราะเป็นผู้เชื่อมโยงไปยังผู้บริโภคคนสุดท้าย ซึ่งก็คือเกษตรกรผู้เพาะปลูกข้าว โดยตลาดรับซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวประกอบด้วยผู้รับซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าว จำนวน 2 ระดับ คือผู้รับซื้อระดับท้องถิ่น เช่น โรงสีของเอกชน โรงสีในชุมชน สหกรณ์การเกษตร และอื่น ๆ ในพื้นที่อำเภอสูงเนิน เฉลิมพระเกียรติ และพิมาย จังหวัดนครราชสีมา และผู้รับซื้อระดับจังหวัด คือศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวจังหวัดนครราชสีมา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีการจัดซื้อเมล็ดพันธุ์คืนจากเกษตรกรแปลงขยายพันธุ์ที่ดำเนินการร่วมกับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวจังหวัดนครราชสีมา ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ห่วงโซ่อุปทานเมล็ดพันธุ์ข้าวของกลุ่มนาแปลงใหญ่ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา

2. การสร้างองค์ความรู้ด้านการจัดการการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อการพึ่งพาตนเองให้กับเกษตรกรที่เป็นสมาชิกนาแปลงใหญ่ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา มีขั้นตอนการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนการเตรียมความพร้อมในการสร้างความรู้และความเข้าใจด้านเมล็ดพันธุ์ข้าว นักวิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์การจัดการการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจนได้เป็นคู่มือการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีเพื่อการพึ่งพาตนเอง แบ่งเป็น 2 ส่วน โดยส่วนที่ 1 คือวิธีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี ซึ่งมีหลักการการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน จำนวน 14 เรื่อง ได้แก่ 1. การคัดเลือกพื้นที่ทำแปลงขยายพันธุ์ข้าว 2. การคัดเลือกเกษตรกร 3. การคัดเลือกพันธุ์ข้าวที่จะผลิต 4. การวางแผนการปลูกข้าว 5. การเตรียมดินปลูกเมล็ดพันธุ์ข้าว 6. การเตรียมเมล็ดพันธุ์ข้าว 7. วิธีการปลูกข้าว 8. การควบคุมศัตรูพืช 9. การควบคุมวัชพืช 10. การจัดการน้ำในนาข้าว 11. การใส่ปุ๋ยในนาข้าว 12. การกำจัดข้าวปน 13. การป้องกันกำจัดศัตรูข้าว และ 14. การเก็บเกี่ยวเมล็ดพันธุ์ข้าว และส่วนที่ 2 บทเรียนความสำเร็จจากผลการดำเนินการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีของกลุ่มนาแปลงใหญ่ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งพบว่ามีปัจจัยที่ทำให้การดำเนินงานของกลุ่มประสบความสำเร็จ จำนวน 4 ประการ คือ 1. การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าว (การลดต้นทุนการผลิต หรือเพิ่มผลผลิต) หลักการสำคัญ คือการวิเคราะห์คุณภาพของเมล็ดพันธุ์ข้าว การปลูกข้าวโดยใช้เครื่องหยอดข้าวแห้ง การลดการใส่ปุ๋ยเคมี และการเพิ่มความสมบูรณ์ของดิน 2. การยกระดับคุณภาพผลผลิตและสร้างมูลค่าเพิ่ม หลักการสำคัญ คือการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี การวางแผนการผลิต การตรวจสอบพันธุ์ปน การเก็บเกี่ยว การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว และการจัดเก็บเมล็ดพันธุ์ 3. การเชื่อมโยงตลาด หลักการสำคัญ คือการจัดทำข้อตกลง MOU กับผู้รับซื้อผลผลิตตามความต้องการของตลาด การจัดทำตลาดอิเล็กทรอนิกส์ และอื่น ๆ และ 4. การบริหารจัดการกลุ่ม หลักการสำคัญคือการจัดตั้งคณะกรรมการบริหาร และคณะทำงานฝ่ายต่าง ๆ ตามข้อบังคับกลุ่มนาแปลงใหญ่

2. ขั้นตอนการให้ความรู้ด้านการจัดการการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว นักวิจัยได้ดำเนินการจัดเวทีการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการด้านเมล็ดพันธุ์ข้าว โดยมีเนื้อหาตามคู่มือการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว คุณภาพดีเพื่อการพึ่งพาตนเอง ซึ่งแบ่งเป็น 2 ส่วน คือวิธีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี และ บทเรียนความสำเร็จจากผลการดำเนินงานการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีของกลุ่มนาแปลงใหญ่ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา กรณีศึกษากลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านโนนกระสัง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา นอกจากนี้ยังมีขั้นตอนในการให้ความรู้ด้านเมล็ดพันธุ์ข้าวเพิ่มเติม ได้แก่ การจัดเวทีถามและตอบปัญหาด้านเมล็ดพันธุ์ข้าวและการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านเมล็ดพันธุ์ข้าว ซึ่งเป็นการเน้นย้ำถึงองค์ความรู้ของประชาชนในพื้นที่ที่เข้ามาร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อสามารถนำองค์ความรู้ด้านเมล็ดพันธุ์ข้าวไปใช้ได้จริง และการจัดทำเอกสารทางวิชาการ เช่น การจัดทำแผ่นพับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว และการจัดทำแผ่นป้ายต่าง ๆ เป็นต้น

3. ขั้นตอนการประเมินผลการสร้างความรู้ด้านเมล็ดพันธุ์ข้าว จำนวน 3 ประเด็น ดังนี้

1. การประเมินผลความพึงพอใจในการได้รับองค์ความรู้ด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจในการสร้างความรู้โดยภาพรวมในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณา รายประเด็น พบว่า มีความพึงพอใจด้านการบูรณาการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวกับการปฏิบัติจริงในพื้นที่มากที่สุด รองลงมา คือวิธีการสร้างความรู้ด้านเมล็ดพันธุ์ข้าวและเจ้าหน้าที่ นักวิจัย โครงการทั้งนี้ผู้เข้าร่วมอบรม สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง คิดเป็นร้อยละ 100 โดยจะนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ทันทีเมื่อสิ้นสุดกระบวนการ ร้อยละ 71.54 ซึ่งนำความรู้ไปใช้ประโยชน์กับตนเองและครอบครัวมากที่สุด ร้อยละ 33.42
2. การประเมินผลจากการทดสอบความรู้และความเข้าใจในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว พบว่ามีองค์ความรู้เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 46.67 โดยประชาชนมีองค์ความรู้ด้านหลักการกำจัดข้าวปนในแปลงข้าวเพิ่มขึ้นมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 84.55 รองลงมา คือหลักการเก็บเกี่ยวเมล็ดพันธุ์ข้าว ร้อยละ 82.11 และหลักการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ข้าว ร้อยละ 77.24 และ
3. การประเมินผลจากการสำรวจในการนำองค์ความรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวไปปฏิบัติ พบว่ากลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่ในพื้นที่มีเกษตรกรดำเนินงานผลิตเมล็ดข้าวเพิ่มขึ้น จำนวน 40 ราย รวมพื้นที่ที่เพาะปลูกเมล็ดพันธุ์ข้าว จำนวน 401 ไร่ โดยคาดว่าจะก่อให้เกิดเมล็ดพันธุ์ข้าวเพิ่มขึ้น ประมาณ 185,000-215,000 กิโลกรัม

3. การศึกษาการสร้างกลยุทธ์การบริหารกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกนาแปลงใหญ่ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา มีดังนี้

3.1 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ได้แก่ ผู้นำมีคุณลักษณะความเป็นผู้นำที่ดีมาก เมล็ดพันธุ์ข้าวมีคุณภาพ เกษตรกรเริ่มมีวิสัยทัศน์ในการมองภาพในอนาคตของการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว มีการส่งเสริมและค้นหาเกษตรกรรุ่นใหม่ ๆ มีปราชญ์ชาวบ้านที่อยู่ในท้องถิ่นจำนวนมาก และให้ความสำคัญกับการโฆษณาและประชาสัมพันธ์การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวผ่านช่องทางต่าง ๆ

จุดอ่อน ได้แก่ ขาดความรู้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ขาดเงินทุนหมุนเวียนในการบริหารจัดการการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว พื้นที่ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวค่อนข้างจำกัด ขาดเครื่องมือและเครื่องจักรผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวแบบครบวงจร การรวมกลุ่มกันของสมาชิกเกษตรกรนาแปลงใหญ่ยังไม่เข้มแข็งเท่าที่ควร และตราสัญลักษณ์ที่ใช้ในการขายเมล็ดพันธุ์ข้าวของกลุ่มยังไม่โดดเด่น

โอกาส ได้แก่ มีหน่วยงานภาครัฐสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ข้าว มีสถาบันการศึกษาพร้อมถ่ายทอดองค์ความรู้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว มีแหล่งเงินทุนพร้อมให้การสนับสนุนและส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพ ภาครัฐให้ความสำคัญในการส่งเสริมการผลิตเมล็ดข้าวอินทรีย์ และแหล่งเพาะปลูกเมล็ดพันธุ์ข้าวในพื้นที่ตั้งอยู่ในสภาพภูมิศาสตร์ที่เหมาะสม

อุปสรรค ได้แก่ สภาพดินฟ้าอากาศอาจจะไม่เอื้ออำนวยในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ขาดการจัดทำกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์กับเครือข่ายห่วงโซ่อุปทานภายนอกตลอดโซ่อุปทานการผลิต นโยบายการส่งเสริมและสนับสนุนของภาครัฐมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และขาดการ จัดทำแปลงสาธิตการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวจากหน่วยงานต่าง ๆ

3.2 การจัดทำ TOWS Matrix ของการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเป็นการสร้างตารางแสดงความสัมพันธ์กันระหว่างจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ของการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกนาแปลงใหญ่ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา โดยในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ ความสัมพันธ์ระหว่างจุดแข็งกับโอกาส ความสัมพันธ์ระหว่างจุดแข็งกับอุปสรรค และความสัมพันธ์ระหว่างจุดอ่อนกับโอกาส

3.3. การสร้างกลยุทธ์ของการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเมื่อนักวิจัยได้ข้อมูลจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคแล้ว ในขั้นตอนต่อมา นักวิจัยจึงได้กำหนดกลยุทธ์ของการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกนาแปลงใหญ่ ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ด้วยวิธี TOWS Matrix โดยได้กลยุทธ์ ดังนี้

3.3.1 กลยุทธ์จุดแข็ง-โอกาส ประกอบด้วย การส่งเสริมและสนับสนุนการขยายพื้นที่เพาะปลูกเมล็ดพันธุ์ข้าว การถ่ายทอดองค์ความรู้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อเพิ่มจำนวนเกษตรกร การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในรูปแบบต่าง ๆ การสร้างผู้นำกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่ในพื้นที่ และการสร้างกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ให้เข้ามาสู่กระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

3.3.2 กลยุทธ์จุดอ่อน-โอกาส ประกอบด้วย การสร้างองค์ความรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว การจัดหาแหล่งเงินทุนให้กับกลุ่มเกษตรกรเพื่อการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว การจัดทำตราสัญลักษณ์ของกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่ในพื้นที่ การหาหน่วยงานที่สนับสนุนเครื่องมือ เครื่องจักรและอุปกรณ์การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวแบบครบวงจร และการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการจากหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่ในพื้นที่

3.3.3 กลยุทธ์จุดแข็ง-อุปสรรค ประกอบด้วยการวางแผนการใช้น้ำในอ่างเก็บน้ำร่วมกับหน่วยงานราชการการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดทำกิจกรรมเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่ในพื้นที่ การสร้างทัศนคติและค่านิยมที่ดีในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวระหว่างผู้นำกลุ่มและสมาชิกกลุ่มนาแปลงใหญ่ และการสร้างแปลงต้นแบบและเกษตรกรต้นแบบในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในพื้นที่

4. การศึกษาการสร้างเครือข่ายการกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีเพื่อเพิ่มโอกาสเข้าถึงและการใช้เมล็ดข้าวพันธุ์ดีของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกนาแปลงใหญ่ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา มีจำนวน 3 ขั้นตอน ดังนี้

4.1 กระบวนการสร้างเครือข่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวในพื้นที่ แบ่งเป็น 3 ระยะ

ระยะที่ 1 การเตรียมการสร้างเครือข่ายเมล็ดพันธุ์ข้าว ด้วยการจัดเวทีเพื่อค้นหาเครือข่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีในพื้นที่โดยมีประเด็นคำถาม ดังนี้ 1. ทุกวันนี้อำเภอสูงเนิน เฉลิมพระเกียรติ และพิมายมีเครือข่ายร่วมกันหรือไม่ 2. ถ้ามี คิดว่ารูปแบบของเครือข่ายที่มีอยู่แล้วดีหรือยัง 3. ถ้าดีแล้ว ทำอย่างไรถึงพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น 4. ถ้ายังไม่มีเครือข่ายจะดำเนินการสร้างเครือข่ายร่วมกันหรือไม่ และ 5. ถ้าจะดำเนินการสร้างเครือข่ายร่วมกัน จะทำอย่างไร ทั้งนี้คำตอบที่ได้รับจากกลุ่มนาแปลงใหญ่ คือมีความต้องการที่จะสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างกัน

ระยะที่ 2 การดำเนินการสร้างเครือข่ายเมล็ดพันธุ์ข้าว โดยนักวิจัยได้ดำเนินการ 2 ส่วน คือการจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินงานของกลุ่มนาแปลงใหญ่ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่อำเภอสูงเนิน เฉลิมพระเกียรติ และพิมาย จังหวัดนครราชสีมา โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ภาคีในพื้นที่ได้เห็นว่าแต่ละกลุ่มมีการดำเนินกิจกรรมของตนเองอย่างไร ซึ่งจะนำไปสู่การร่วมมือกันในลักษณะของเครือข่ายในระยะต่อไป และการจัดกิจกรรมการจัดตั้งเครือข่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวระดับตำบลในพื้นที่อำเภอสูงเนิน เฉลิมพระเกียรติ และพิมาย จังหวัดนครราชสีมา โดยมีเป้าหมายเพื่อจัดตั้งเครือข่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวร่วมกัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ระยะที่ 3 การจัดเวทีสรุปผลการพัฒนาและเรียนรู้ของเครือข่ายโดยได้รูปแบบของการจัดตั้งเครือข่าย คือการจัดตั้งเครือข่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวแบบไม่เป็นทางการ หมายถึงการสร้างเครือข่ายร่วมกันของกลุ่มนาแปลงใหญ่ระดับตำบลในพื้นที่สูงเนิน เฉลิมพระเกียรติ และพิมาย จังหวัดนครราชสีมา โดยไม่ยึดติดกับโครงสร้างขององค์กรมากเกินไป โดยเป็นการดำเนินเครือข่ายแบบไม่มีโครงสร้างเครือข่ายที่เป็นทางการ จึงไม่มีการเลือกตั้งหรือแต่งตั้งประธาน และคณะกรรมการบริหารเครือข่าย แต่สมาชิกทุกคนในแต่ละกลุ่มสมาชิกนาแปลงใหญ่ จะร่วมกันกำหนดแผนงานการดำเนินงานของเครือข่าย โดยมีประธานกลุ่มนาแปลงใหญ่ในแต่ละกลุ่มทำหน้าที่เป็นประสานงานเครือข่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวร่วมกัน จากนั้นกลุ่มนาแปลงใหญ่ก็จะร่วมกันดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายตามแผนงานของเครือข่ายที่ได้ร่วมกันกำหนดขึ้น

4.2 ผลของการพัฒนาเครือข่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา การรวมตัวกันเป็นเครือข่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ได้ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อกลุ่มนาแปลงใหญ่แต่ละกลุ่ม ดังนี้

4.2.1 ด้านการผลิต พบว่าการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายจะได้รับข้อมูลถึงแหล่งที่มาของวัตถุดิบในพื้นที่ที่มีคุณภาพ ทำให้สินค้าที่ผลิตมีคุณภาพเพิ่มขึ้น ในส่วนกระบวนการผลิตจะเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในด้านองค์ความรู้ระหว่างกัน ทำให้ยกระดับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

4.2.2 ด้านการตลาด พบว่าสามารถขยายตลาดสินค้าเพื่อจำหน่ายสินค้าให้กับลูกค้าของกลุ่มนาแปลงใหญ่กลุ่มอื่น ๆ ซึ่งเป็นสมาชิกของเครือข่ายเมล็ดพันธุ์ข้าว อีกทั้งยังก่อให้เกิดการประหยัดในการประชาสัมพันธ์การจำหน่ายสินค้า เพราะดำเนินการในนามของเครือข่ายเมล็ดพันธุ์ข้าว ซึ่งจะช่วยเพิ่มยอดการจำหน่ายสินค้าของกลุ่มนาแปลงใหญ่ในเครือข่าย

4.2.3 ด้านการเงิน พบว่ากลุ่มนาแปลงใหญ่ที่เข้าร่วมกันเป็นเครือข่ายจะทำให้สถานภาพด้านการเงินมีความคล่องตัวมากขึ้น เพราะสามารถระดมทุนได้จากเครือข่ายเมล็ดพันธุ์ข้าว ทำให้สามารถเพิ่มปริมาณการผลิต หรือเพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้าได้มากขึ้น

4.2.4 ด้านบุคลากร พบว่ากลุ่มนาแปลงใหญ่เมื่อรวมตัวกันเป็นเครือข่ายจะก่อให้เกิดการกระตุ้นและพัฒนาด้านบุคลากรในแต่ละกลุ่มนาแปลงใหญ่ เพราะสมาชิกในแต่ละกลุ่มจะเกิดการตื่นตัว และเอาใจใส่ในด้านดำเนินกิจกรรมของกลุ่มนาแปลงใหญ่มากขึ้น รวมถึงเกิดการถ่ายทอดประสบการณ์จากการทำงานในกลุ่มนาแปลงใหญ่ระหว่างเครือข่าย

4.2.5 ด้านการบริหาร พบว่าการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายจะทำให้มีการกำหนดแผนงาน โครงการ และกิจกรรมของเครือข่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวไว้อย่างชัดเจน ซึ่งการที่เป้าหมายของเครือข่ายจะบรรลุผลสำเร็จได้นั้น เป้าหมายของกลุ่มนาแปลงใหญ่ในแต่ละแห่งจำเป็นต้องประสบความสำเร็จด้วย ดังนั้นกลุ่มนาแปลงใหญ่แต่ละกลุ่ม จึงมีกิจกรรมการดำเนินงานภายในกลุ่มวิสาหกิจของตนอย่างต่อเนื่อง เพื่อผลักดันเป้าหมายของเครือข่ายให้ประสบความสำเร็จ

4.3 ผลการดำเนินงานของกลุ่มนาแปลงใหญ่จากการพัฒนาเครือข่ายเมล็ดพันธุ์ข้าว การพัฒนาเครือข่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวจะส่งผลต่อผลการดำเนินงานของกลุ่มนาแปลงใหญ่ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งนักวิจัยได้วิเคราะห์ด้วยการใช้แนวคิด Balance Scorecard โดยใช้แบบประเมินผลเป็นเครื่องมือในการประเมินผลในรูปแบบของการประเมินระดับความสำคัญในการสร้างเครือข่ายด้านเมล็ดพันธุ์ข้าว ผลการศึกษา พบว่าการสร้างเครือข่ายด้านเมล็ดพันธุ์ข้าวจะมีความสำคัญต่อผลการดำเนินงานของกลุ่มนาแปลงใหญ่ในภาพรวมระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่าผลการดำเนินงานด้านการเรียนรู้และการเติบโต มีความสำคัญ

ต่อผลการดำเนินงานของกลุ่มมาแปลงใหญ่มากที่สุด รองลงมา คือผลการดำเนินงานด้านลูกค้า และผลการดำเนินงานด้านกระบวนการบริหารภายในธุรกิจ

อภิปรายผลการวิจัย

1. การศึกษาห่วงโซ่อุปทานเมล็ดพันธุ์ข้าวทั้งในระดับต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำของกลุ่มมาแปลงใหญ่ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา จะเห็นได้ว่าลักษณะห่วงโซ่อุปทานเมล็ดพันธุ์ข้าวของกลุ่มมาแปลงใหญ่ในพื้นที่จะมีลักษณะของการบูรณาการห่วงโซ่อุปทานภายใน (Internal Supply Chain Integration) (Sweeney, 2011) โดยกลุ่มมาแปลงใหญ่แต่ละกลุ่ม จะมีการประสานงานภายในกลุ่มในเรื่องการจัดซื้อจัดหาเมล็ดพันธุ์ข้าว การบริหารสินค้าคงคลังเมล็ดพันธุ์ข้าว การจัดการแปลงนาสำหรับการผลิตเมล็ดพันธุ์ และการกระจายผลผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว อย่างไรก็ตาม ห่วงโซ่อุปทานเมล็ดพันธุ์ข้าวของกลุ่มมาแปลงใหญ่ยังขาดการจัดการห่วงโซ่อุปทานระดับต้นน้ำและปลายน้ำกับหน่วยงานต่าง ๆ ให้เกิดการเชื่อมโยงประสานงานกันในระดับที่เป็นการจัดการห่วงโซ่อุปทานอย่างแท้จริง (Supply Chain Integration) เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของกลุ่ม

2. การสร้างองค์ความรู้ด้านการจัดการการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จในการประกอบอาชีพของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกมาแปลงใหญ่ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา พบว่าปัจจัยสู่ความสำเร็จหลักมี 4 ประการ คือการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าว (การลดต้นทุนการผลิต และ/หรือเพิ่มผลผลิต) การยกระดับคุณภาพผลผลิตและสร้างมูลค่าเพิ่ม การเชื่อมโยงตลาดและการบริหารจัดการ ซึ่งมีลักษณะที่สอดคล้องกับแนวคิดระบบการจัดการแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงานแบบสมดุลของ Robert & David (1996) ที่ได้อธิบายไว้ว่า การลดต้นทุนและการเพิ่มผลผลิตจะสะท้อนถึงความสำเร็จด้านการเงิน คุณค่าและคุณภาพของผลิตภัณฑ์ จะสะท้อนถึงความสำเร็จด้านลูกค้า และการบริหารจัดการวัตถุดิบในคลังสินค้า การบริหารจัดการด้านการผลิต การจัดจำหน่ายสินค้าไปยังผู้บริโภค และการให้บริการหลังการขาย จะสะท้อนถึงความสำเร็จด้านกระบวนการบริหารภายในองค์กร

3. การสร้างกลยุทธ์การบริหารกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกมาแปลงใหญ่ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา นั้น นักวิจัยได้นำ TOWS Matrix ซึ่งเป็นเครื่องมือสำหรับกำหนดกลยุทธ์อย่างเป็นระบบบนพื้นฐานของโอกาส และอุปสรรค ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกขององค์กร กับจุดอ่อนและจุดแข็งซึ่งเป็นปัจจัยภายในองค์กร (Wehrich, 1982) มาประยุกต์ใช้ ทำให้ได้กลยุทธ์ที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก โดยกลยุทธ์ที่สร้างขึ้นจาก TOWS Matrix ประกอบด้วยกลยุทธ์จุดแข็ง-โอกาส กลยุทธ์จุดอ่อน-โอกาส และกลยุทธ์จุดแข็ง-อุปสรรค พบว่ามีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของจิตติพัฒน์ จำริญเจือ และวิภาวี กฤษณะภูติ (2556) ซึ่งได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์สู่ความยั่งยืน ได้พบว่าแนวทาง

สำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนสู่ความยั่งยืน คือ การพัฒนาด้านการเพิ่มพูนองค์ความรู้ให้กับสมาชิกกลุ่มสำหรับกลยุทธ์จุดอ่อน-โอกาส ได้มีการเสนอให้มีการสร้างองค์ความรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของอรามณ์ แก้วศรีสุข และพิรสิทธิ์ คำนวนศิลป์ (2555) พบว่าการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน ควรมีการจัดทำแหล่งเรียนรู้ของชุมชน เพื่อรวบรวมองค์ความรู้เป็นหนังสือเอกสาร วิดีโอ และซีดีเพื่อใช้ถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้ และเก็บรักษาความรู้ และการส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ในส่วนของกลยุทธ์จุดแข็ง-อุปสรรค ได้มีการเสนอกิจกรรมที่สำคัญ คือการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดทำกิจกรรมเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเกษตรกรรายแปลงใหญ่ในพื้นที่กับหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน ตลอดจนห่วงโซ่อุปทานการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตั้งแต่การจัดหาปัจจัยการผลิต กระบวนการผลิต และการกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าว

4. การสร้างเครือข่ายการกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีเพื่อเพิ่มโอกาสเข้าถึงและการใช้เมล็ดข้าวพันธุ์ดี ผลการศึกษาในครั้งนี้ได้ก่อให้เกิดเครือข่ายที่มีลักษณะไม่เป็นทางการ ประกอบด้วยกลุ่มรายแปลงใหญ่ในพื้นที่จำนวน 3 กลุ่ม ซึ่งกลุ่มเกษตรกรสมาชิกกลุ่มรายแปลงใหญ่ทั้ง 3 กลุ่ม ต่างเห็นว่าการสร้างเครือข่ายทำให้เกิดประโยชน์ต่อกลุ่มรายแปลงใหญ่ทั้งในด้านการผลิต การตลาด การเงิน บุคลากร และการบริหาร นอกจากนี้เมื่อวิเคราะห์โดยใช้ Balance Scorecard ก็พบว่า การสร้างเครือข่ายมีความสำคัญต่อผลการดำเนินงานของกลุ่มรายแปลงใหญ่ทั้งในด้านการเรียนรู้และการเติบโต ด้านลูกค้า ด้านกระบวนการบริหารภายในธุรกิจ และด้านการเงิน ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการสร้างเครือข่ายระหว่างองค์กรดังกล่าว ก็คือการจัดการห่วงโซ่อุปทานที่มีการเชื่อมโยงการปฏิบัติของกลุ่มองค์กรต่าง ๆ เข้าด้วยกัน (External Supply Chain Integration) ซึ่งจะช่วยเพิ่มความสามารถในการแข่งขันให้กับองค์กรได้ (Sweeney, 2011; Verma & Boyer, 2010)

องค์ความรู้จากการวิจัย

1. องค์ความรู้ในการเชื่อมโยงห่วงโซ่อุปทานเมล็ดพันธุ์ข้าวเป็นการเชื่อมโยงธุรกิจเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรรายแปลงใหญ่เริ่มต้นตั้งแต่ผู้จัดหาจนถึงผู้บริโภคขั้นสุดท้าย พบว่าได้ข้อค้นพบการเชื่อมโยงห่วงโซ่อุปทาน แบ่งได้ 3 ระดับ คือระดับต้นน้ำ คือเกษตรกรผู้ปลูกเมล็ดพันธุ์ข้าวและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ระดับกลางน้ำ คือผู้จัดหาเมล็ดพันธุ์ข้าว เช่น พ่อค้าท้องถิ่น สหกรณ์การเกษตร และกลุ่มเกษตรกรรายแปลงใหญ่ และระดับปลายน้ำ คือผู้ที่รับซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าว หรือเกษตรกรผู้เพาะปลูกข้าว นั่นคือทำให้ได้ห่วงโซ่อุปทานการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรรายแปลงใหญ่แบบครบวงจร

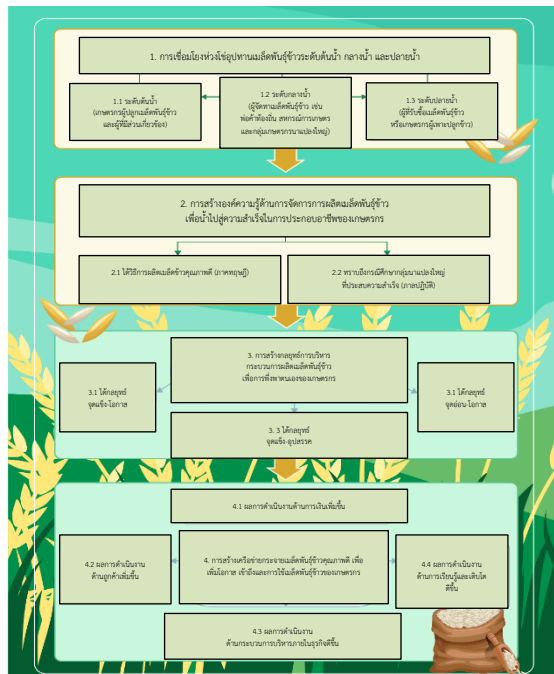
2. องค์ความรู้ด้านการจัดการการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จในการประกอบอาชีพของเกษตรกร เป็นการสร้างความรู้ให้กับเกษตรกรผู้เพาะปลูกเมล็ดพันธุ์ข้าวให้มี

ความรู้และความเข้าใจในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพดีโดยผ่านการเรียนรู้ของเกษตรกร ได้ข้อค้นพบจากการศึกษาว่าได้องค์ความรู้ จำนวน 2 ส่วน คือ ได้วิธีการผลิตเมล็ดข้าวคุณภาพดี โดยในส่วนนี้เน้นความรู้ด้านทฤษฎี และทราบถึงกรณีศึกษากลุ่มนาแปลงใหญ่ที่ประสบความสำเร็จโดยในส่วนนี้เน้นความรู้ด้านปฏิบัติ

3. องค์ความรู้ในการสร้างกลยุทธ์การบริหารกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวซึ่งเริ่มต้นจากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค จากนั้นจึงนำมาสร้างตารางความสัมพันธ์ในรูปแบบของตาราง TOWS Matrix คือความสัมพันธ์ระหว่างจุดแข็งกับโอกาส จุดแข็งกับอุปสรรค จุดอ่อนกับโอกาส และจุดอ่อนกับอุปสรรค ข้อค้นพบในการสร้างกลยุทธ์ พบว่าได้กลยุทธ์การบริหารกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว จำนวน 3 รูปแบบ คือ กลยุทธ์จุดแข็ง-โอกาส กลยุทธ์จุดอ่อน-โอกาส และ กลยุทธ์จุดแข็ง-อุปสรรค

4. องค์ความรู้ในการสร้างเครือข่ายกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี ได้ข้อค้นพบว่าเกษตรกรกลุ่มนาแปลงใหญ่ในแต่ละกลุ่มที่ได้มารวมตัวกันเพื่อสร้างให้เกิดเครือข่ายของกลุ่มนาแปลงใหญ่ได้เพิ่มโอกาสเข้าถึงและการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรในกลุ่มพื้นที่เป้าหมาย และเกิดการเพิ่มขึ้นของผลการดำเนินงานของกลุ่มนาแปลงใหญ่ที่รวมกันเป็นเครือข่าย จำนวน 4 ด้าน คือการเงิน ลูกค้า กระบวนการบริหารภายในธุรกิจ และการเรียนรู้และเติบโต

ภาพที่ 2 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ต้องจัดทำนโยบายส่งเสริมเกษตรกรกลุ่มนาแปลงใหญ่ควรรักษาหวังโซ่อุปทานการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวทั้งในระดับต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำเพื่อนำไปใช้ในการจัดการธุรกิจการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. ต้องจัดทำนโยบายพัฒนาองค์ความรู้ทางทฤษฎีจากคู่มือวิธีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี และองค์ความรู้ทางภาคปฏิบัติจากกรณีศึกษากลุ่มนาแปลงใหญ่ที่ประสบความสำเร็จไปใช้ประโยชน์เพื่อให้ตนเองประสบความสำเร็จได้เร็วขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. เกษตรกรกลุ่มนาแปลงใหญ่ควรรักษากลยุทธ์การบริหารกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว เช่น กลยุทธ์จุดแข็ง-โอกาส กลยุทธ์จุดอ่อน-โอกาส และกลยุทธ์จุดแข็ง-อุปสรรค ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมเพื่อสร้างความเจริญเติบโตให้กับธุรกิจการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของกลุ่มนาแปลงใหญ่

2. เกษตรกรกลุ่มนาแปลงใหญ่ควรรสร้างเครือข่ายการกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าว เพื่อให้ผลการดำเนินงานของธุรกิจดีขึ้นทั้งด้านการเงิน ลูกค้า กระบวนการบริหารภายในธุรกิจ และการเรียนรู้และการเติบโต

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาในครั้งต่อไปควรพัฒนาเป็นงานวิจัยพื้นฐานด้วยการสร้างแบบจำลองการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวและทดสอบแบบจำลองด้วยการใช้ค่าสถิติขั้นสูง

2. การศึกษาในครั้งต่อไปควรดำเนินการในพื้นที่อื่น ๆ โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ขาดระบบชลประทานที่ดี เพื่อเปรียบเทียบผลการดำเนินงานและค้นหาต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในการประกอบธุรกิจ

3. การศึกษาในครั้งต่อไปควรเป็นงานวิจัยเพื่อการประเมินผลการใช้กลยุทธ์ในการพัฒนาการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในพื้นที่เป้าหมาย

4. การศึกษาในครั้งต่อไปควรศึกษาในเชิงปริมาณว่าการสร้างเครือข่ายกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวจะส่งผลต่อผลการดำเนินงานด้านการเงินของกลุ่มนาแปลงใหญ่ในระดับใด

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2563). *คู่มือโครงการยกระดับแปลงใหญ่ด้วยเกษตรสมัยใหม่และเชื่อมโยงตลาด*. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

จิตติพัฒน์ จำเริญเจือ และวิภาวี ฤกษ์เกษม. (2556). แนวทางการพัฒนาการจัดการศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์สู่ความยั่งยืน. *วารสารบัณฑิตศึกษามนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 2(2), 129-150.

- ณัฐพัชร์ ศรีทรัพย์. (2551). การดำเนินงานของศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนในอำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการเกษตร.
- ปิยะนันท์ ทรงสุนทรวัฒน์. (2564). รูปแบบการบริหารเครือข่ายเกษตรกรรณาแปลงใหญ่ในการเพิ่มมูลค่าข้าวอย่างยั่งยืน. *วารสารชุมชนวิจัย*, 15(2), 94-103.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2564). สถานการณ์สินค้าเกษตรที่สำคัญและแนวโน้มปี 2565. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- อารมณั แก้วศรีสุข และพีรสิทธิ์ คำนวนศิศิลป์. (2555). การจัดการความรู้เรื่องการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชนตำบลดงใหญ่. *วารสารการบริหารท้องถิ่น*, 5(1), 13-24.
- Robert, K. & David, N. (1996). *The Balanced Scorecard: Measures that Drive Performance*. Massachusetts: Harvard Business School Press.
- Sweeney, E. (2011). *Supply Chain Integration: Challenges and Solutions*. Birmingham: IGI Global.
- Verma, R. & Boyer, K. (2010). *Operations and Supply Chain Management: World Class Theory and Practice*. Ohio: Southwestern Cengage Learning.
- Wehrich, H. (1982). The TOWS matrix—A tool for Situational Analysis. *Long Range Planning*, 15(2), 54-66.

การพัฒนาหลักสูตรการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน
เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2*
THE CURRICULUM DEVELOPMENT OF PROBLEM-BASED LEARNING EXPERIENCE
PROVISION TO ENHANCE PROBLEM-SOLVING ABILITY
OF EARLY CHILDHOOD IN KINDERGARTEN 2

ชนิกานต์ กันทาททรัพย์, เกษทิพย์ ศิริชัยศิลป์

Chanikan Kanthasap, Kedthip Sirichaisin

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Lampang Rajabhat University

Corresponding Author E-mail: chanikan.k26@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของหลักสูตรฯ และ 2. เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรฯ ซึ่งเป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ เด็กปฐมวัยอายุระหว่าง 4-5 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนบ้านแม่เทย จำนวน 30 คน จากการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1. หลักสูตรฯ 2. คู่มือการใช้หลักสูตรฯ และ 3. แบบสังเกตพฤติกรรมความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย จำนวน 9 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย การหาประสิทธิภาพ (E1/E2) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t – test dependent samples

ผลการวิจัยพบว่า 1. การสร้างและหาประสิทธิภาพของหลักสูตรฯ มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก คู่มือการใช้หลักสูตรฯ มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ผลการหาประสิทธิภาพของหลักสูตรฯ มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 80.85/82.72 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่กำหนดไว้ 2. การศึกษาผลการใช้หลักสูตรฯ พบว่าเด็กปฐมวัยที่ผ่านการเรียนรู้ตามหลักสูตรฯ มีความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

คำสำคัญ: การพัฒนาหลักสูตร; การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน; ความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To construct and determine the efficiency of the curriculum and 2. To investigate the result of the curriculum. The research was quasi-experimental research. The representative samples in this research were 30 children aged between 4-5 years studying in the 2nd year kindergarten, enrolled in the second semester of the academic year 2021 of Ban Mae Thoei School, under Lamphun Primary Educational Service Area Office 2 by using cluster random sampling. The research tools used in this research were 1. a curriculum 2. a handbook and 3. a behavioral observation form for Problem-solving ability of early childhood in kindergarten 2 with 9 items. The result data were analyzed to find percentage value, average value, E_1/E_2 , standard deviation, and t-test dependent samples.

Research findings were as follows: 1. The construction and determine the efficiency of the curriculum showed the mean value of the curriculum as high level, a handbook showed the mean value of the curriculum as high level, and the efficiency of the curriculum was 80.85/82.72 which was higher than the standard criterion of 80/80 2. From the result of the curriculum, it could be found that the children who took the curriculum gained the problem-solving ability of early childhood higher than that of the pretest with a statistical level of .05. This accorded with the set hypothesis.

Keywords: Curriculum Development; Problem-Based Learning; Problem-Solving Ability of Early Childhood

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 ผู้เรียนต้องมีทักษะสำคัญที่จำเป็นในการใช้ชีวิต แม้หลายทักษะจะเป็นทักษะเดิม แต่ต้องเพิ่มความเข้มข้นและความสามารถในการนำไปใช้ในสถานการณ์ที่ซับซ้อน อีกส่วนหนึ่งเป็นทักษะใหม่ที่ต้องบ่มเพาะและพัฒนาให้เกิดแก่ผู้เรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) เด็กปฐมวัยเป็นช่วงวัยที่พัฒนาการด้านสมองและการเรียนรู้เป็นไปอย่างรวดเร็วที่สุดในชีวิต เป็นช่วงเวลาที่ให้ผลของการลงทุนที่คุ้มค่าที่สุดเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เต็มศักยภาพ เป็นรากฐานของการพัฒนาทั้งปวง คุณภาพของมนุษย์ที่จะได้รับการต่อยอดในช่วงอายุต่อ ๆ ไป ในช่วงวัยนี้เด็กมีความสามารถในการ ตั้งคำถาม มีข้อสงสัย ถ้าพัฒนาเด็กให้ถูกทางเด็กปฐมวัยในช่วงนี้จะรู้จักคิด สงสัย สังเกต ถาม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561)

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้รูปแบบกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ที่มุ่งเน้นให้เด็กได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ มีทักษะการฟัง การพูด การอ่าน การสังเกต การคิดแก้ปัญหา การใช้เหตุผล โดยการฝึกปฏิบัติร่วมกัน และการทำงานเป็นกลุ่ม ทั้งกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ เพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเรื่องที่ได้เรียนรู้ เป็นการกระบวนกรเรียนรู้ที่สัมพันธ์ และสอดคล้องกับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) ซึ่งการจัดกิจกรรมโดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมเรียนรู้ที่น่าสนใจอีกวิธีหนึ่ง ที่ส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยได้ฝึกการคิดและแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผลได้รับการพัฒนาทุกด้านแบบองค์รวม ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย ดังที่ ทิศนา แคมณี (2547) ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานว่าเป็นการจัดสภาพการณ์ของการเรียนการสอนที่ใช้ปัญหาเป็นเครื่องมือในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมาย โดยผู้สอนอาจนำผู้เรียนไปเผชิญสถานการณ์ปัญหาจริง หรือผู้สอนอาจจัดสภาพการณ์ให้ผู้เรียนเผชิญปัญหา และฝึกกระบวนการคิดวิเคราะห์ปัญหาและแก้ปัญหาาร่วมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจปัญหานั้นอย่างชัดเจน ได้เห็นทางเลือกและวิธีการที่หลากหลายในการแก้ปัญหานั้น รวมทั้งช่วยให้ผู้เรียนเกิดความใฝ่รู้ เกิดทักษะกระบวนการคิด และกระบวนการแก้ปัญหาต่าง ๆ

บริบทการจัดการเรียนการสอนของระดับชั้นปฐมวัยโรงเรียนบ้านแม่เทย ด้านคุณภาพของเด็กมีจุดควรพัฒนาคือการปลูกฝังให้มีสุขลักษณะนิสัยที่ดี เช่น การล้างมือก่อนและหลังรับประทานอาหาร การใช้คำพูด ขอบคุณ ขอโทษ และการฝึกให้มีจิตสาธารณะ สำหรับด้านการจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ มีจุดควรพัฒนาคือการพัฒนาความสามารถด้านการคิดวางแผน ขาดความมุ่งมั่นทำงานให้สำเร็จโดยเฉพาะงานที่ใช้เวลานาน การขาดความริเริ่มและลงมือทำงานให้สำเร็จ อย่างไรก็ตามโรงเรียนมีการจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง ให้เด็กปฐมวัยเรียนรู้ ลงมือปฏิบัติ ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการครอบคลุมทุกด้าน มีความสอดคล้องกับการแก้ปัญหาโดยใช้การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ในกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ซึ่งจะนำการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมาใช้ในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย การจัดประสบการณ์ที่กล่าวมานี้ จะมีการสังเกตและประเมินพัฒนาการของเด็กในทุกขั้นตอน (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2563)

จากสภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาของการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน จึงควรปรับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก และให้สามารถปรับเปลี่ยนสู่สภาพที่พึงปรารถนาได้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่มีไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย โดยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยมีแนวทางในการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การสอนแบบใช้กลุ่มย่อยทำงานร่วมกันเป็นทีมและสร้างการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นจุดเริ่มต้น

กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความต้องการที่จะแสวงหาความรู้เพื่อแก้ปัญหา เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของหลักสูตรการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2
2. เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research)

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ เด็กปฐมวัยอายุระหว่าง 4-5 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนบ้านแม่เทย จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยดำเนินการสุ่มจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน ทั้งหมด 2 เขตพื้นที่ ได้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูนเขต 2 เป็นหลักแล้วดำเนินการสุ่มจากกลุ่มเครือข่ายการศึกษา ได้กลุ่มเครือข่ายแม่ตืนศรีวิชัยจากทั้งหมด 7 กลุ่มเครือข่าย จากนั้นทำการสุ่มโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายแม่ตืนศรีวิชัย จำนวน 10 โรงเรียน ได้โรงเรียนบ้านแม่เทย ระยะเวลาในการวิจัยภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 3 สัปดาห์ โดยจัดประสบการณ์ในช่วงกิจกรรมเสริมประสบการณ์ และมีขอบเขตด้านเนื้อหาจำนวน 3 หน่วยการเรียนรู้ 3 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 40 นาที รวม 15 แผนการจัดประสบการณ์

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ หลักสูตรฯ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผลการประเมินในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43 คู่มือการใช้หลักสูตรฯ ผลการประเมินในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 และแบบสังเกตพฤติกรรมวัดความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นแบบสังเกตพฤติกรรมกำหนดระดับพฤติกรรม 3 ระดับ จำนวน 9 ข้อ ข้อละ 3 คะแนน ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 และ 1. หลักสูตรฯ ที่ผ่านการพัฒนาขึ้นตามกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของทาบ (Taba, 1962) ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ตั้งแต่ การวินิจฉัยความต้องการ การกำหนดวัตถุประสงค์ การเลือกเนื้อหา การจัดองค์ประกอบของเนื้อหา การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ การจัดองค์ประกอบของประสบการณ์การเรียนรู้ และการวินิจฉัยสิ่งที่ประเมิน การเลือกวิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน จนได้หลักสูตรฯ ซึ่งประกอบด้วย 8

องค์ประกอบ ได้แก่ ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร หลักการของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและแหล่งการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และเงื่อนไขในการนำหลักสูตรไปใช้ จากนั้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านเพื่อประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรโดยใช้แบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบของหลักสูตรฯ เป็นแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ซึ่งผลการประเมินในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43 2. คู่มือการใช้หลักสูตรฯ ที่ผ่านการพัฒนาตามขั้นตอนที่ผ่านขั้นตอนการเลือกเนื้อหา จัดองค์ประกอบของเนื้อหา และเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสม โดยผสานรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน จนได้คู่มือการใช้หลักสูตรฯ ที่ประกอบด้วย คำชี้แจงการใช้หลักสูตรฯ คำแนะนำสำหรับครู คำแนะนำสำหรับเด็ก แผนการดำเนินการตามหลักสูตรฯ และแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ จากนั้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้หลักสูตรฯ โดยใช้แบบประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้หลักสูตรฯ เป็นแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ซึ่งผลการประเมินในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 3. แบบสังเกตพฤติกรรมวัดความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นแบบสังเกตพฤติกรรมกำหนดระดับพฤติกรรม 3 ระดับ จำนวน 9 ข้อ ข้อละ 3 คะแนน จากนั้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์การเรียนรู้กับแบบสังเกตพฤติกรรมแต่ละข้อ โดยใช้สูตรดัชนีความสอดคล้องของระดับความคิดเห็น ผลการประเมินได้ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 แสดงว่าเป็นแบบสังเกตพฤติกรรมที่วัดความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยได้จริงตามจุดประสงค์ของการวัด

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอน แบ่งออกเป็น 2 ส่วนดังนี้คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มลูกค้าที่ใช้บริการแพลตฟอร์มธุรกิจสตรีมมิ่งออนไลน์ ที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดพิษณุโลก โดยมีคำถามคัดกรองผู้ตอบแบบสอบถามเบื้องต้น ได้แก่ ท่านอาศัยอยู่ในเขตจังหวัดพิษณุโลกหรือไม่ และท่านเคยใช้บริการแพลตฟอร์มธุรกิจสตรีมมิ่งออนไลน์หรือไม่ จำนวน 2 ข้อ ทั้งนี้เนื่องจากเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา-19 เพื่อความปลอดภัยจึงไม่สามารถดำเนินการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในบางพื้นที่ และกลุ่มตัวอย่างทุกคนที่มีความสะดวกมีโอกาสที่จะสามารถเป็นตัวแทนของประชากรที่ศึกษาได้ โดยเริ่มเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนตุลาคม 2564 ถึงเดือนธันวาคม 2564 โดยเก็บรวบรวมข้อมูลได้จนครบ 400 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ทุกฉบับ ส่วนที่ 2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ใช้ประกอบการวิจัยโดยทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่มีผู้รวบรวมไว้จากหนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ เอกสารงานวิจัยเชิง

วิชาการต่าง ๆ รวมทั้งสื่อทางอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยครั้งนี้

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) การหาประสิทธิภาพ (E1/E2) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสถิติทดสอบทีแบบไม่อิสระ (T-Test Dependent Samples)

ผลการวิจัย

1. ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของหลักสูตรการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 หลักสูตรที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น คือ หลักสูตรการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ ดังนี้ 1. ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร กล่าวถึงสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กปฐมวัยในปัจจุบันและเหตุผลในการแก้ไขปัญหา 2. หลักการของหลักสูตร กล่าวถึงส่วนสำคัญกำหนดไว้เป็นแนวทางในการปฏิบัติของหลักสูตร 3. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร กล่าวถึงเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นแก่ตัวเด็กปฐมวัยหลังจากการใช้หลักสูตร 4. โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร กล่าวถึงเนื้อหาที่ใช้ในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย 5. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กล่าวถึงวิธีการจัดประสบการณ์ตามหลักสูตร 6. สื่อและแหล่งการเรียนรู้ กล่าวถึงสิ่งที่ใช้ในการสนับสนุนเอื้อต่อการจัดกิจกรรมตามหลักสูตร 7. การวัดและประเมินผล กล่าวถึงวิธีการวัดและประเมินผล รวมถึงเครื่องมือที่ใช้ใน และ 8. เงื่อนไขในการนำหลักสูตรไปใช้ กล่าวถึงข้อแนะนำ ข้อจำกัดของการนำหลักสูตรไปใช้ แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการพิจารณาความเหมาะสมของหลักสูตรฯ (n=5)

รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร	4.47	0.92	มาก
2. หลักการของหลักสูตร	4.80	0.64	มากที่สุด
3. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร	4.00	0.72	มาก
4. โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร	4.45	0.66	มาก
5. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.60	0.55	มากที่สุด
6. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้	4.33	1.03	มาก
7. การวัดและประเมินผล	4.40	0.76	มาก
8. เงื่อนไขในการนำหลักสูตรไปใช้	4.40	0.89	มาก
รวมเฉลี่ย	4.43	0.74	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าผลการพิจารณาความเหมาะสมของหลักสูตรฯ มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของหลักสูตรฯ ในระดับมาก (\bar{X} = 4.43, S.D. = 0.74) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าหลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักการของหลักสูตรและด้านการจัด

กิจกรรมการเรียนรู้ หลักสูตรอยู่ในระดับมาก จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร ด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ด้านโครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร ด้านสื่อ/แหล่งการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผล และด้านเงื่อนไขในการนำหลักสูตรไปใช้ตามลำดับ

การนำหลักสูตรฯ ไปใช้กับนักเรียนกลุ่มทดลอง เพื่อวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของหลักสูตรฯ โดยผลแสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของหลักสูตรฯ

แบบประเมินพฤติกรรมระหว่างเรียน			แบบประเมินพฤติกรรมหลังเรียน			ประสิทธิภาพ
คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	E ₁	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	E ₂	E ₁ /E ₂
27	21.13	80.85	27	22.80	82.72	80.85/82.72

จากตารางที่ 2 พบว่าคะแนนที่ได้จากการประเมินพฤติกรรมระหว่างเรียน E₁ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 80.85 และผลคะแนนที่ได้จากแบบประเมินพฤติกรรมระหว่างเรียน E₂ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 82.72 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 80/80 สรุปได้ว่าหลักสูตรฯ ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2. ผลการศึกษาผลของการใช้หลักสูตรการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 โดยนำไปทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ผลแสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลการสังเกตพฤติกรรมความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย (n=30)

คะแนน	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		t	Sig.(1-tailed)
ความสามารถในการแก้ปัญหา	\bar{X}	S.D.	\bar{D}	S.D. _D		
ก่อนการทดลอง	13.07	3.54				
หลังการทดลอง	22.90	1.79	9.83	2.70	19.91*	0.0000

*p < .05

จากตารางที่ 3 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่เรียนด้วยหลักสูตรฯ ผลก่อนการทดลอง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 13.07 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.54 และหลังการทดลอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 22.90 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.79 ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนและหลังการทดลอง พบว่า คะแนนหลังการทดลองของเด็กสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผลการวิจัย

1. ประเด็นด้านการสร้างและหาประสิทธิภาพของหลักสูตรฯ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเพื่อการพัฒนาหลักสูตรฯ มีองค์ประกอบของหลักสูตรอยู่ 8 องค์ประกอบ ได้แก่ ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร หลักการของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและแหล่งการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และเงื่อนไขในการนำหลักสูตรไปใช้ และในส่วนของคู่มือหลักสูตรฯ ประกอบด้วย คำชี้แจงการใช้

หลักสูตร คำแนะนำสำหรับครู คำแนะนำสำหรับเด็ก แผนการดำเนินการตามหลักสูตร และแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยผลการพิจารณาความเหมาะสมของหลักสูตรของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และความเหมาะสมของคู่มือการใช้หลักสูตรฯ ของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นผลมาจากที่ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นระบบตามขั้นตอนที่เหมาะสม ตั้งแต่การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร และนำมาวิเคราะห์สร้างเป็นองค์ประกอบของหลักสูตร ตามแนวคิดของนักพัฒนาหลักสูตรหลายท่าน โดยครั้งนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์การพัฒนาหลักสูตรเพื่อเลือกใช้กระบวนการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของทาบ (Taba, 1962) ซึ่งประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การวินิจฉัยความต้องการ ขั้นที่ 2 การกำหนดวัตถุประสงค์ ขั้นที่ 3 การเลือกเนื้อหา ขั้นที่ 4 การจัดองค์ประกอบของเนื้อหา ขั้นที่ 5 การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ ขั้นที่ 6 การจัดองค์ประกอบของประสบการณ์การเรียนรู้ และขั้นที่ 7 การวินิจฉัยสิ่งที่ประเมิน การเลือกวิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศิริมงคล ทนทอง (2553) ที่ได้ศึกษาวิจัยการพัฒนาหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสุรินทร์สำหรับเด็กปฐมวัย ซึ่งมีองค์ประกอบของหลักสูตรอยู่ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง ระยะเวลาในการจัดประสบการณ์ และแนวทางการจัดประสบการณ์ พบว่าผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของพันทิวา กุมภีโร (2560) ที่ได้ศึกษาวิจัยการพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดการเรียนรู้แบบอิงบริบทโดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งมีองค์ประกอบของหลักสูตรอยู่ 8 องค์ประกอบ ได้แก่ ที่มาและความสำคัญของหลักสูตรเสริม แนวคิดพื้นฐานของหลักสูตรเสริม หลักการของหลักสูตรเสริม จุดมุ่งหมายของหลักสูตรเสริม โครงสร้างของหลักสูตรเสริม กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตรเสริม สื่อการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล แสดงให้เห็นว่าการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร ภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรินทร์ สิทธิตัน และเกษทิพย์ ศิริชัยศิลป์ (2564) ได้ศึกษาวิจัย การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมทักษะการคิดเพื่อชีวิตที่สำเร็จโดยใช้การจัดประสบการณ์แบบโครงการสำหรับเด็กปฐมวัยของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 ซึ่งมีองค์ประกอบของหลักสูตรอยู่ 7 องค์ประกอบ ได้แก่ ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร หลักการของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อและแหล่งการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล พบว่าผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร ภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

การนำหลักสูตรฯ ไปทดลองใช้เพื่อหาค่าประสิทธิภาพของหลักสูตรฯ พบว่าผลการทดลองใช้หลักสูตรฯ คะแนนที่ได้จากการประเมินพฤติกรรมระหว่างเรียน E_1 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ

80.85 และผลคะแนนที่ได้จากแบบประเมินพฤติกรรมระหว่างเรียน E₂ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 82.72 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 80/80 แสดงให้เห็นว่าหลักสูตรฯ ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เป็นผลมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรฯ ตามที่ได้ออกแบบมาอย่างมีระบบตามหลักของการพัฒนาหลักสูตรที่มีการวางแผนงานอย่างเป็นขั้นตอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุดา ภูเล็ม (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักเพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักเพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย มีประสิทธิภาพ 83.20/82.60 ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด สอดคล้องกับงานวิจัยของสุรเดช พรหมคำ และคณะ (2559) ได้ศึกษาวิจัยในหัวข้อ การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนมัลติมีเดียเพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดรวบยอดทางคณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนนับของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล 3 ผลการวิจัยพบว่าบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนมัลติมีเดียที่พัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 86.14/82.12 และสอดคล้องกับงานวิจัยของนุริยะห์ เจอะอุบง (2557) ได้ศึกษาวิจัยในหัวข้อ การพัฒนาหลักสูตรอิสลามศึกษาระดับปฐมวัย โรงเรียนชุมชนบ้านปุยุด อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ผลการวิจัยพบว่าประสิทธิภาพของหลักสูตรระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 มีค่า 80.74/80.80 และระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 มีค่า 86.27/86.16 ซึ่งถือว่ามีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 80/80

2. ประเด็นด้านการศึกษาผลการใช้หลักสูตรฯ จากการนำหลักสูตรฯ ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 2 จำนวน 30 คน พบว่านักเรียนที่ได้เรียนรู้ผ่านหลักสูตรฯ ประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้ 3 หน่วยการเรียนรู้ ใช้เวลาในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ รวมทั้งสิ้น 3 สัปดาห์ พบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามหลักสูตรฯ จำนวนทั้งหมด 30 คน มีผลคะแนนของความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง โดยก่อนการทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 13.07 และหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 22.09 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เป็นผลมาจากที่ผู้วิจัยได้ศึกษารูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน 6 ชั้น เพื่อจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ โดยเด็กปรากฏพฤติกรรมความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยในแต่ละชั้น ดังนี้

ชั้นที่ 1 กำหนดปัญหา ในขั้นนี้เด็ก ๆ จะถูกกระตุ้นด้วยการสร้างสถานการณ์ต่าง ๆ การดูวีดิทัศน์และการดูบัตรภาพเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหา หรือถามคำถามที่ให้คิดต่อ เพื่อให้เด็กเกิดความสนใจและมองเห็นปัญหา มีโอกาสเลือกเฟ้นและเสนอปัญหาที่หลากหลาย

ชั้นที่ 2 ทำความเข้าใจกับปัญหา ในขั้นนี้เด็ก ๆ จะถูกกระตุ้นด้วยคำถามหรือการเสริมแรง เพื่อให้เด็กทำความเข้าใจกับปัญหาที่อยากรู้ เด็ก ๆ มีการระดมสมองเพื่อหาแนวทาง

และวิธีการในการหาคำตอบ โดยครูคอยดูแลตรวจสอบเพื่อให้เกิดความถูกต้อง และรวบรวม คำตอบที่เด็ก ๆ ร่วมกันตอบด้วยผังใยแมงมุม (Web Diagram)

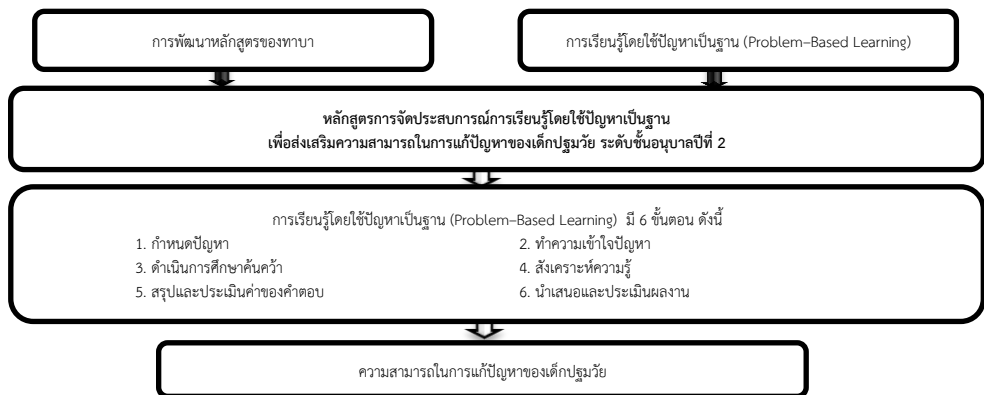
ขั้นที่ 3 ดำเนินการศึกษาค้นคว้า ในขั้นนี้เด็ก ๆ จะได้คาดเดาการแก้ปัญหาผ่านกิจกรรมเพื่อให้ ได้มาซึ่งวิธีการแก้ปัญหา มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันภายในห้องเรียน โดยมีครู คอยสังเกตและให้คำชี้แนะ

ขั้นที่ 4 สังเคราะห์ความรู้ ในขั้นนี้ เด็ก ๆ จะเปรียบเทียบสิ่งที่ได้จากการคาดเดาการ แก้ปัญหาผ่านกิจกรรม เพื่อสามารถสร้างทางเลือกและเลือกวิธีแก้ปัญหาที่เหมาะสม โดยมีครู ถามคำถามโดยกระตุ้นให้เด็กมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการนำเสนอภายในห้องเรียน เพื่อหาข้อสรุปร่วมกัน ทบทวนและตรวจสอบความถูกต้อง เพื่อนำไปสู่การสรุปเป็นองค์ความรู้ ใหม่

ขั้นที่ 5 สรุปและประเมินค่าของคำตอบ ในขั้นนี้ เด็ก ๆ จะนำสิ่งที่ได้มาสรุปเป็นองค์ ความรู้ใหม่ และเลือกวิธีที่จะนำเสนอสู่สาธารณะ โดยผ่านความเห็นชอบจากครูในการตรวจสอบ ความถูกต้อง และความเหมาะสมในการนำเสนอ

ขั้นที่ 6 นำเสนอและประเมินผลงาน ในขั้นนี้ เด็ก ๆ จะได้นำองค์ความรู้ที่ได้ไปนำเสนอ ตามวิธีการ เช่น การจัดนิทรรศการ การแสดงบทบาทสมมติ การสาธิต เป็นต้น เพื่อเผยแพร่ออก สู่สาธารณะ โดยครูประเมินผลการเรียนรู้จากการดำเนินงานของเด็กตามสภาพจริง สรุปได้ว่าจากพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามหลักสูตรการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ระดับชั้นอนุบาล ปีที่ 2 ซึ่งมีกระบวนการในขั้นต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ ทำให้เด็กเกิดพัฒนาการด้านความสามารถ ในการแก้ปัญหาได้เป็นอย่างดี

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัยการพัฒนาหลักสูตรฯ

องค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากงานวิจัยการพัฒนาหลักสูตรฯ จากการพัฒนาหลักสูตรตามกระบวนการของ ทาบ่า 7 ขั้นตอนทำให้ได้หลักสูตรฯ ที่มีองค์ประกอบ 8 องค์ประกอบ ได้แก่ ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร หลักการของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและแหล่งการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และเงื่อนไขในการนำหลักสูตรไปใช้ ที่มีการผสมผสานการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน 6 ขั้นตอน ทำให้สามารถส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 ได้อย่างเหมาะสม

การพัฒนาหลักสูตรฯ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลตามลำดับของวัตถุประสงค์ของการวิจัย พบว่า 1. การสร้างและหาประสิทธิภาพของหลักสูตรฯ ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฯ พบว่าหลักสูตรฯ มีความเหมาะสมในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.74 ผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้หลักสูตรฯ พบว่าคู่มือการใช้หลักสูตรฯ มีความเหมาะสมในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.88 และผลการหาค่าประสิทธิภาพของหลักสูตรฯ คะแนนที่ได้จากการประเมินพฤติกรรมระหว่างเรียน E1 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 80.85 และคะแนนที่ได้จากแบบประเมินพฤติกรรมระหว่างเรียน E2 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 82.72 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 80/80 จึงสรุปได้ว่าหลักสูตรฯ ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 2. การศึกษาผลของการใช้หลักสูตรฯ ผลการใช้หลักสูตรฯ พบว่าคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย จากการสังเกตโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมวัดความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 13.07 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.54 และหลังการทดลองของกลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 22.90 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.79 จึงสามารถสรุปผลได้ว่าคะแนนจากการสังเกตพฤติกรรมโดยใช้แบบสังเกตวัดความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยของกลุ่มตัวอย่าง หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่าสรุปได้ว่าจากพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามหลักสูตรฯ ซึ่งมีกระบวนการในขั้นต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ ทำให้เด็กเกิดพัฒนาการด้านความสามารถในการแก้ปัญหาได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เนื้อหาสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรฯ เน้นกระบวนการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยจึงเหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัยทุกโรงเรียน เพื่อเป็นแนวทางเบื้องต้นในการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาให้กับเด็ก

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

การเรียนรู้ตามหลักสูตรฯ เน้นกระบวนการคิดแก้ปัญหาเหมาะสำหรับเด็กปฐมวัย เพื่อเป็นแนวทางเบื้องต้นในการเตรียมความพร้อมในการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการต่อยอดงานวิจัยด้านการพัฒนาหลักสูตรในการจัดประสบการณ์อื่น ได้แก่ การจัดประสบการณ์โดยใช้กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมเสรี กิจกรรมกลางแจ้ง และกิจกรรมเกมการศึกษา เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย

2. หลักสูตรฯ สามารถจัดประสบการณ์ให้มีเนื้อหาที่ยากง่ายไปตามช่วงอายุ และสามารถพัฒนารูปแบบสำหรับเด็กปฐมวัยในระดับชั้นอื่น ๆ ได้

เอกสารอ้างอิง

- ทิตินา แคมมณี. (2547). *ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นุริยะห์ เจอะอุบง. (2557). *การพัฒนาหลักสูตรอิสลามศึกษาระดับปฐมวัย โรงเรียนชุมชนบ้านปุยุต อำเภอมะเอย์ จังหวัดปัตตานี* (ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนอิสลามศึกษา). ยะลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- พัชรินทร์ สิทธิตัน และเกษทิพย์ ศิริชัยศิลป์ (2564). การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมทักษะการคิดเพื่อชีวิตที่สำเร็จโดยใช้การจัดประสบการณ์แบบโครงการสำหรับเด็กปฐมวัยของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2. *วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด*, 10(2), 827-840.
- พันทิวา กุมภีโร. (2560). *การพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดการเรียนรู้แบบอิงบริบทโดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6* (ดุขฎิบัณฑิตนิพนธ์การศึกษาดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยหลักสูตรและการสอน). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ศิริมงคล ทนทอง (2553). *การพัฒนาหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสุรินทร์สำหรับเด็กปฐมวัย* (ดุขฎิบัณฑิตนิพนธ์การศึกษาดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2563). *รายงานการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสี่ พ.ศ. 2559-2563 การศึกษาปฐมวัยและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนบ้านแม่ไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา.

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). แนวแนะวิธีการเลี้ยงดู ดูแล และพัฒนาเด็กปฐมวัย ตามสมรรถนะเพื่อคุณภาพเด็กตามวัย 0-5 ปี. กรุงเทพฯ: พริกหวาน กราฟฟิค.
- _____. (2562). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- สุดา กุเล็ม. (2554). การพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย (วิทยานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและประเมิน). สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สุรเดช พรหมคำ และคณะ. (2559). การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนมัลติมีเดียเพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดรวบยอดทางคณิตศาสตร์ เรื่องจำนวนนับของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล 3. สืบค้น 20 มีนาคม 2565, จาก <https://shorturl.asia/52Cvk>
- Taba, H. (1962). *Curriculum Development: Theory and Practice*. New York: Harcourt Brace & world

บทบาทของวัดในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง : กรณีศึกษาวัด
ในเขตอำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี*

ROLES OF TEMPLES IN DEVELOPMENT OF STRENGTHCOMMUNITIES:
A CASE STUDY OF THE TEMPLES IN BANSANG DISTRICT
PRACHINBURI PROVINCE

จตุพล พรหมมี, พระครูปริยัติวรณารณ (ปรัชชานันท์ เดชวณโณ),
พระมหาขุนทอง อคควโร

Jatupol Phrommee, Phrakhrupariyatwannaporn (Prachachanan Techawanno),
Phramaha KhunThong Akkavaro
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: khuntong.son@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาบทบาทของวัดในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง : กรณีศึกษาวัดในเขตอำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี 2. ศึกษาแนวทางในการพัฒนาบทบาทของวัดในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง : กรณีศึกษาวัดในเขตอำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งงานวิจัยมีระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม ถามบทบาทของวัดในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา หาค่าร้อยละค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เจาะลึก จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. บทบาทของวัดในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง : กรณีศึกษาวัดในเขตอำเภอ บ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี ตามความคิดเห็นของประชาชนและพระสงฆ์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พระสงฆ์มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนในระดับมาก ทั้ง 4 ด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านพัฒนาวัฒนธรรม ด้านพัฒนาสิ่งแวดล้อม ด้านพัฒนาสังคม และด้านพัฒนาเศรษฐกิจ 2. แนวทางในการพัฒนาบทบาทของวัดในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง: กรณีศึกษาวัดในเขตอำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี

ประกอบด้วย แนวทางการพัฒนาสังคม พระสงฆ์ต้องส่งเสริมพระพุทธศาสนา อบรมคุณธรรม จริยธรรม แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจ ให้ประชาชนประกอบอาชีพสุจริตไม่เบียดเบียนผู้อื่น และจัดให้มีการฝึกอบรมให้ประชาชนเกิดความรู้ ความเข้าใจ สามารถพึ่งตนเองได้ แนวทางการ พัฒนาวัฒนธรรม พระสงฆ์สืบสานรักษาและต่อยอดวัฒนธรรม คิดถึงประโยชน์ส่วนรวมและด้าน พัฒนาสิ่งแวดล้อม พระสงฆ์ทำความสะอาดวัดให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่เบียดเบียน สิ่งแวดล้อมเพื่อความยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ: บทบาท; วัด; การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the role of monasteries in developing strong communities: a case study of monasteries in Ban Sang District Prachinburi Province. 2. To study the guidelines for the development of the monasteries role in strengthening the community: A case study of monasteries in Ban Sang District Prachinburi Province, conducted by the mixed reaserch methods. The quantitative research used questionnaires to ask about the role of monasteries in developing a strong community using descriptive statistics, namely the mean, percentage, and standard deviation. The qualitative Research, data were collected through in-depth interviewing 15 key informants and analyzed by content descriptive interpretation.

The results showed that 1. The role of monasteries in the development of strong communities: A case study of monasteries in Ban Sang District Prachinburi Province. according to the opinions of the people and the monks was at a high level. When considering each aspect, it was found that the monks played a high role in community development in all four areas, with averages ranging from highest to lowest. Including cultural development, environmental development, social development and economic development. 2. Guidelines for the development of monasteries' roles in promoting strong community development: A case study of monasteries in Ban Sang District Prachinburi Province consisted of social development. Monks must promote Buddhism for cultivating morality and ethics. Economic development; monks shouls encourage people to conduct honest occupations without encroaching on others and training to educate, understand and be self-reliant. cultural development guidelines; The monks should continue to preserve and promote the culture, thinking of mutual benefit,

and developing the environment for monks to clean the monasteries in order not to encroach on the environment for further sustainability.

Keywords: Role; Monastery; Strong Community Development

บทนำ

ชุมชน (Community) นับได้ว่าเป็นรากฐานสำคัญของสังคม เพราะชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่มีความผูกพันกันตั้งแต่ระดับครอบครัว เพื่อนบ้าน มีความเอื้ออาทร รักและปรารถนาดีต่อกัน เป็นพื้นฐานที่กลม่อเกลาจิตใจคนในการอยู่ร่วมกัน ชุมชน เป็นองค์การทางสังคมอย่างหนึ่งที่มีอาณาเขตครอบคลุมท้องถิ่นหนึ่งและปวงสมาชิกสามารถบรรลุถึงความต้องการพื้นฐานส่วนใหญ่ได้และสามารถแก้ไขปัญหาส่วนใหญ่ในชุมชนของตนเองได้ (จำนงค์ อดิวัฒน์สิทธิ์, 2532) การที่จะสร้างชุมชนให้เข้มแข็งได้นั้น ย่อมมาจากหลายปัจจัยที่สำคัญคือการที่ประชาชนมารวมตัวกัน มีความสนใจร่วมกันมีอัตลักษณ์เดียวกันมีความมุ่งหมายอย่างเดียวกัน ต้องมีความตระหนักสำนึกทางศีลธรรม มิฉะนั้นการแบ่งปันกันเห็นความสำคัญของผู้อื่นเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม เนื่องมาจากมนุษย์ทุกคนที่เกิดมามีความต้องการมีสังคม ถือได้ว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากในการอยู่ร่วมกันและดำรงชีวิตของมนุษย์โดยมนุษย์ไม่สามารถอยู่ได้ตามลำพังโดยสังคมของมนุษย์เริ่มต้นตั้งแต่สถาบันครอบครัวซึ่งการอยู่ร่วมกันของสังคมมนุษย์จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันในสถานะต่าง ๆ

วัดในอดีตมีบทบาทเป็นศูนย์กลางของชุมชนในการประกอบกิจการสาธารณะเพื่อประโยชน์แก่ชุมชนกล่าวคือในด้านการให้บริการแก่ชุมชนนั้นในอดีตการเรียนหนังสือก็ต้องเข้ามาศึกษาที่วัดจนพัฒนาการเป็นโรงเรียนวัดต่าง ๆ ขึ้นมามากมาย แม้กระทั่งการรักษาพยาบาลในชุมชนก็ยังใช้วัดเป็นพื้นที่รักษาผู้ป่วย ไม่ว่าจะเป็นการรักษาการป่วยทางกายรวมทั้งการป่วยทางด้านจิตใจ (พระครูธรรมธรนิเทศ อภิญาโณ และพระครูสุนทรเจติยาภิวัฒน์ (ชัยวัฒน์ สุพุทธจิตโต), 2559) นอกจากนี้วัดยังมีบทบาท อีกมากมาย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เช่น การประชุมของชุมชนในการนำไปพัฒนาชุมชนท้องถิ่น การประชุมในการจัดงานพิธีต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็งานบุญงานวัด เรายังพบอีกว่าวัดยังเป็นที่เปิดให้ทุกคนเข้ามาเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ บางวัดยังเป็นพื้นที่ที่ให้คนมาเล่นกิจกรรมบันเทิง อาทิ เป็นที่เล่นสำหรับเด็กเล็ก ๆ ถ้าเปรียบง่าย ๆ ก็คือ วัดเป็นที่สาธารณะที่มีคุณค่ามากที่สุดของชาวบ้าน วัดคือศูนย์รวมกิจกรรมของทุกอย่างในชุมชนที่มีบทบาทสำคัญที่ทำให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมสาธารณะในอดีตในปัจจุบันวัดในเขตอำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี ยังไม่สามารถร่วมกันจัดการปัญหาของตนเองได้ เนื่องจากวัดกับชุมชน ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ ทั้งด้านเงินทุนด้านบุคลากร ที่จะมาให้คำแนะนำเกี่ยวกับการดำเนินงาน หรือมาฝึกอบรมให้กับสมาชิกในชุมชน ขาดแนวทางการระบวงรณะเคลื่อนไหวย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นวิถีชุมชน อาศัยเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือองค์กรพัฒนาเอกชน มาจัดการปัญหา ในชุมชน เนื่องจากสมาชิกของชุมชน ยังขาด

ความสามารถในการจัดการชุมชน จำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมสนับสนุน จากภาครัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชน เมื่อชุมชนขาดความเข้มแข็ง ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ในชุมชน คือ 1. ด้านสังคม ได้แก่ ปัญหายาเสพติด ปัญหาครอบครัว 2. ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ปัญหาคนว่างงาน ปัญหาคนยากจน ปัญหาหนี้สินนอกระบบ 3. ด้านวัฒนธรรม ได้แก่ ความแตกต่างด้านศาสนา ภาษา ความเชื่อ และแผนการดำรงชีวิต 4. ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ปัญหาน้ำเน่าเสีย ปัญหามลภาวะเป็นพิษ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2563)

จากประเด็นปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึง บทบาทของวัดในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง : กรณีศึกษาวัดในอำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี ผลของการวิจัยครั้งนี้จะนำไปเป็นแนวทางของวัดในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งให้กับชุมชนตนเองและเป็นแนวทางสำหรับชุมชนอื่นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของวัดในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง : กรณีศึกษาวัดในเขตอำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาบทบาทของวัดในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง: กรณีศึกษาวัด ในเขตอำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยการศึกษาวิจัยในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษาโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview)

2. กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 490 รูปหรือคน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ผู้นำธรรมชาติ ได้แก่ ผู้นำทางด้านศาสนา จำนวน 5 รูป กลุ่มที่ 2 ผู้นำชุมชน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 5 คน กลุ่มที่ 3 เจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้แก่ นายอำเภอ นายกเทศมนตรี นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 5 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากขึ้นจากแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทของวัดในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง : กรณีศึกษาวัดในอำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านและลึกซึ้ง โดยผู้วิจัยใช้ การสัมภาษณ์แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) มีลักษณะเป็นคำถาม แบบปลายเปิดเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการใช้แบบสอบถามและสัมภาษณ์ ตามวัน เวลา และ สถานที่ที่กำหนดไว้จนครบ ทุกประเด็น โดยขออนุญาตจัดบันทึก และมีการบันทึกเสียง ประกอบการสัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยสำหรับ วิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนาระดับ ความคิดเห็นจากการตอบแบบสอบถามของประชาชน พระสงฆ์ เด็กและเยาวชนในอำเภอบ้าน สร้าง จังหวัดปราจีนบุรี สถิติที่ใช้ คือค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการ สัมภาษณ์ โดยใช้เทคนิค การวิเคราะห์ เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Technique) ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์บทบาทของวัดในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง: กรณีศึกษาวัดในเขต อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี ตามความคิดเห็นของประชาชนในภาพรวม ดังตารางที่ 1 ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของบทบาทของวัดในการพัฒนาชุมชนให้ เข้มแข็ง : กรณีศึกษาวัดในเขตอำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี ตามความคิดเห็นของ ประชาชนและพระสงฆ์ในภาพรวม

ด้านที่	บทบาทของวัดในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง : กรณีศึกษาวัดในเขต อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรีตามความคิดเห็นของประชาชนและ พระสงฆ์ในภาพรวม	ระดับความคิดเห็น		
		\bar{X}	S.D.	แปลผล
1	ด้านพัฒนาสังคม	3.64	0.42	มาก
2	ด้านพัฒนาเศรษฐกิจ	3.61	0.35	มาก
3	ด้านพัฒนาวัฒนธรรม	3.76	0.42	มาก
4	ด้านพัฒนาสิ่งแวดล้อม	3.67	0.21	มาก
ภาพรวม		3.65	0.38	มาก

จากตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของบทบาทของวัดในการ พัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง : กรณีศึกษาวัดในเขตอำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี ตามความ คิดเห็นของประชาชนและพระสงฆ์ในภาพรวม พบว่า มีระดับการปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับ

มาก ($\bar{X}=3.65$, S.D = 0.38) โดยเรียงลำดับการปฏิบัติจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านพัฒนาวัฒนธรรม ($\bar{X}= 3.76$, 0.42 ด้านพัฒนาสิ่งแวดล้อม ($\bar{X}= 3.67$, S.D. = 0.42) ด้านพัฒนาสังคม ($\bar{X}= 3.64$, S.D. = 0.42) ด้านพัฒนาเศรษฐกิจ ($\bar{X}= 3.61$, S.D. = 0.35) ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาแนวทางในการพัฒนาบทบาทของวัดในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง: กรณีศึกษาวัดในเขตอำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี

2.1 ด้านพัฒนาสังคม พระสงฆ์ต้องส่งเสริมพระพุทธศาสนา อบรมคุณธรรมจริยธรรม

2.2 ด้านพัฒนาเศรษฐกิจ ให้ประชาชนประกอบอาชีพสุจริต ไม่เบียดเบียนผู้อื่น และจัดให้มีการฝึกอบรมให้ประชาชนเกิดความรู้ ความเข้าใจ สามารถพึ่งตนเองได้

2.3 ด้านพัฒนาวัฒนธรรม พระสงฆ์สืบสานรักษาและต่อยอดวัฒนธรรม คิดถึงประโยชน์ส่วนรวม

2.4 ด้านพัฒนาสิ่งแวดล้อม ทำความสะอาดวัดให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม เพื่อความยั่งยืนต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

บทบาทของวัดในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง: กรณีศึกษาวัดในเขตอำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรีประกอบด้วย 4 ด้าน สามารถสรุปได้ดังนี้

1.1 ด้านพัฒนาสังคม อภิปรายได้ว่า มีระดับความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ระดับมาก อาจเป็นเพราะว่า วัดช่วยอบรมบ่มนิสัยเด็กก่อนวัยเรียนเพื่อปลูกฝังคุณธรรมและศีลธรรมแต่ยังเด็ก วัดให้ประชาชนรู้จักโทษและพิษภัยของยาเสพติดเพื่อป้องกันการระบาดของยาเสพติดในชุมชนวัดใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อลดความขัดแย้งในครอบครัวสอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติทัศน์ ผกาทอง (2560) ได้ศึกษางานวิจัย เรื่อง บทบาทผู้นำสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน ผลการวิจัยพบว่า 1. บทบาทผู้นำสงฆ์ในการนำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนในด้านสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมในภาพรวมอยู่ในระดับมากได้ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.61 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน หลักพุทธธรรมเกี่ยวกับศีล 5 ได้ค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 3.82 2. บทบาทผู้นำสงฆ์กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครในด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม พบว่า ด้านสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ได้ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.08, 2.92 และ 2.99 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน 3. ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ได้ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.99 เมื่อพิจารณาเป็น รายด้านพบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้านจากการสัมภาษณ์พบว่า บทบาทที่สำคัญของผู้นำสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน คือสนับสนุนให้บุคลากรของวัด คือพระภิกษุ-สามเณร ไปอบรมศีลธรรมให้กับเยาวชน

ตามสถานศึกษาที่อยู่ในบริเวณที่วัดตั้งอยู่ รวมทั้งมีการจัดตั้งโรงเรียนการกุศล และโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ภายในบริเวณวัด ส่วนเรื่องเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมผู้นำสงฆ์ส่วนใหญ่ ไม่ค่อยมีบทบาทมากนัก ด้านปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน คือ บุคลากรงบประมาณ และนโยบายของรัฐ

1.2 ด้านพัฒนาเศรษฐกิจ อภิปรายได้ว่า มีระดับความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ระดับมากอาจเป็นเพราะว่า วัดสนับสนุน ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง วัดพัฒนานวัตกรรมเพื่อทำให้เกิดสิ่งใหม่ที่มีมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ วัดจัดระบบเศรษฐกิจที่ไม่เบียดเบียนใครให้เดือดร้อน วัดจัดระบบการพัฒนาชีวิตของบุคคลควบคู่กับการพัฒนาสังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อม โดยมีจริยธรรมคือความเมตตาความเกื้อกูล สงเคราะห์ความสามัคคีและความไม่เห็นแก่ตัว สอดคล้องกับงานวิจัยของกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม (2550) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัยพบว่า 1. ความคาดหวังที่มีต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 1.1 พระสงฆ์และพระสังฆาธิการมีความคาดหวังต่อบทบาทพระสงฆ์ คือ พระสงฆ์ควร มีบทบาทในการส่งเสริมให้ครอบครัวนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้อย่างจริงจัง การพัฒนาศักยภาพของบุคคลในสายการปกครองให้มีคุณธรรม จริยธรรม โดยประสานความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้บริหารที่เกี่ยวข้อง การเป็นผู้นำด้านจิตใจเผยแผ่คุณธรรมจริยธรรม เทศนาอบรมสั่งสอนและเป็นตัวอย่างที่ดี การสอนศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมในสถานศึกษา การนำหลักธรรมมากระตุ้นเตือน ให้พุทธศาสนิกชนรู้จักพอเพียง มีการพัฒนาเศรษฐกิจแบบยั่งยืน ปลุกฝังให้เยาวชนรู้จักใช้ชีวิตแบบพอเพียงพึ่งพาตนเองได้ การเผยแผ่หลักธรรมผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต ฯลฯ และมีบทบาทในการจัดภูมิทัศน์ของวัดให้เป็นที่พักผ่อนชื่นชมกับธรรมชาติและเป็นแหล่งฝึกฝนทักษะประสบการณ์ในการเลี้ยงชีพ 1.2 พุทธศาสนิกชน มีความคาดหวังต่อบทบาทพระสงฆ์ในระดับมากทุกสถาบัน โดยมีความคาดหวังต่อบทบาทพระสงฆ์ผ่านสถานศึกษามากที่สุด รองลงมาคือ สถาบันครอบครัว สถาบันนันทนาการ สถาบันสื่อมวลชน สถาบันการศึกษา สถาบันเศรษฐกิจ และสถาบันการปกครอง 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แบ่งเป็น 2 ประเด็นคือ ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรค สอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณธรรม กาญจนสุวรรณ (2553) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง กระบวนการจัดการชุมชนเข้มแข็งรูปแบบปัจจัยและตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็งผลการศึกษาค้นคว้าวิจัยชุมชนเข้มแข็ง พบว่ามีประโยชน์ 6 ประการในการพัฒนาชุมชน คือ 1. การนำตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็งมาเป็นเป้าหมายหรือทิศทางในการดำเนินงาน 2. การนำตัวชี้วัดเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการเรียนรู้และประเมินผลตนเอง 3. การนำตัวชี้วัดเป็นสิ่งที่ทำให้สิ่งที่เป็นนามธรรมให้มองเห็นเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน 4. การใช้ตัวชี้วัดมาเป็นกระบวนการเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในศักยภาพให้กับชุมชน 5. การใช้ตัวชี้วัดเป็นกระบวนการ

เพื่อถักทอความสัมพันธ์ของคนในชุมชนก่อให้เกิดพลังการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและ 6. การใช้ตัวชี้วัดเป็นกระบวนการสร้างแนวทางใหม่ในการประเมินผลงานพัฒนา ซึ่งรูปแบบดังกล่าวเป็นการประยุกต์ใช้ทั้งในระดับนโยบายและในระดับชุมชนส่วนผลเกี่ยวกับการศึกษารูปแบบตัวชี้วัดการจัดการชุมชนเข้มแข็งในระดับชุมชน พบว่า มีรูปแบบตัวชี้วัดที่สำคัญ 4 ด้าน คือ

1. ด้านเศรษฐกิจมีตัวชี้วัดย่อย 4 ตัวชี้วัด ได้แก่ การผลิตและการบริโภคในชุมชน กลุ่มกิจกรรมทางเศรษฐกิจในชุมชนการจัดการสรรทรัพยากรทางเศรษฐกิจ และความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจของชุมชน
2. ด้านสังคมและองค์กรชุมชน มีตัวชี้วัดย่อย 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ การจัดการและการบริหารองค์กรชุมชน ความสัมพันธ์ภายในองค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชน
3. ด้านวัฒนธรรมและการเรียนรู้ มีตัวชี้วัดร่วม 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ การอนุรักษ์และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน การจัดการตนเองทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา
4. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีตัวชี้วัด 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการชุมชนเข้มแข็ง คือ 1. ในระดับชุมชนชุมชนควรมีการส่งเสริมและจัดตั้งองค์กรชุมชนในมิติของการจัดการตนเอง เสริมสร้างและประสานเครือข่ายในชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และให้ความร่วมมือกับภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานอื่นที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน
2. ระดับองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชนในระดับพื้นที่และกิจกรรมของชุมชนโดยมีการกำหนดมาตรการในแผนแม่บทชุมชน จัดสรรงบประมาณสนับสนุนโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน
3. ระดับหน่วยงานภาครัฐหรือในระดับนโยบายรัฐควรปกป้องฐานทรัพยากร ภูมิความรู้ วัฒนธรรม และสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ภายใต้กระแสชุมชนท้องถิ่นที่เชื่อมโยงการเรียนรู้ในกระแสโลกาภิวัตน์ เพื่อนำไปสู่การจัดการที่มีประสิทธิภาพอันเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน รวมทั้งควรเสริมสร้างการพึ่งพาตนเองของชุมชนท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นการพัฒนาสังคมเพื่อให้ประชาชนในชุมชนต่าง ๆ สามารถพึ่งพาตนเองได้ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและจิตใจ
4. ศักยภาพของผู้นำชุมชน ในเชิงการถ่ายโอนความรู้ทักษะ การจัดการจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง หรือสมาชิกรุ่นหลัง

1.3 ด้านพัฒนาวัฒนธรรม อภิปรายได้ว่า มีระดับความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ระดับมากอาจเป็นเพราะว่า วัดเป็นสถานที่สืบทอดทายาทพระศาสนา เช่น การบวชสามเณร อุปสมบทพระภิกษุ เนกขัมมจารี และอุบาสก อุบาสิกา วัดเป็นศูนย์รวมแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรมต่าง ๆ วัดเป็นสถานที่เผยแพร่ให้ความรู้เรื่องหลักธรรมคำสอนแก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีการดำเนินชีวิตให้ห่างไกลจากกิเลส อบายมุข สิ่งไม่ดีอื่น ๆ วัดมีการสั่งสอน อบรม ตักเตือน ชี้นำชุมชนให้เข้ามาอยู่ในขอบข่ายของศีลธรรมอันดีงามตามที่สังคมไทยคาดหวัง สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูพิศิษฐ์ประษานาถ (นนทิโย ประยูร) (2560) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง บทบาทการพัฒนาชุมชนของวัดอินทาราม อำเภออัมพวา จังหวัด

สมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า 1. การพัฒนาชุมชนตามแนวตะวันตก เป็นการกระทำในการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลง ไปในทางที่ดีขึ้น เจริญขึ้นเป็นลำดับอย่างมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน โดยอาศัยกระบวนการ (Process) อันเป็นทั้งวิธีการ (Method) และยังเป็นทั้งโครงการหรือแผนงาน (Program) อีกทั้งการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง (Movement) ซึ่งในหลักการดังกล่าวก็เพื่อการพัฒนาให้ชุมชนมีคุณภาพในการดำรงชีวิตอยู่ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม และในทัศนะของพระพุทธศาสนา เป็นการพัฒนาเรียนรู้และการปฏิบัติเพื่อไปสู่ความพอดีหรือการมีดุลยภาพของชีวิตที่มีความสัมพันธ์อันกลมกลืนระหว่างการทำหน้าที่ของบุคคลกับสภาพแวดล้อมและมุ่งการกระทำตนและบุคคลรอบข้างให้มีความสุข รู้เท่าทัน จึงเป็นแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อจัดการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ มีความคิดวิจารณ์ญาณตามเหตุปัจจัยด้วยตนเอง โดยอาศัยหลักธรรมเป็นเครื่องมือในการพัฒนา 2. สภาพของชุมชนของวัดอินทารามส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวนผลไม้ เมื่อความเจริญขยายตัว ชุมชนนี้ได้รับผลกระทบจากการเพิ่มของผู้คนในชุมชน มีหมู่บ้านจัดสรรและร้านค้าเป็นจำนวนมาก สภาพความเป็นอยู่ของชาวชุมชนในปัจจุบัน แบ่งได้เป็น 2 ส่วน ประกอบด้วยชาวชุมชนที่อาศัยมาแต่ดั้งเดิม ซึ่งส่วนมากเป็นครอบครัวใหญ่มีอาชีพเป็นหลักฐานมั่นคง กับชาวชุมชนที่อาศัยมาแต่ดั้งเดิม ซึ่งส่วนมากเป็นครอบครัวใหญ่มีอาชีพเป็นหลักฐานมั่นคง กับชาวชุมชนที่ย้ายถิ่นฐานมาจากต่างจังหวัด ซึ่งประกอบอาชีพรับราชการ รับจ้าง แต่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปความเป็นอยู่ของประชาชนชุมชนวัดอินทารามยังไม่หนาแน่น ไม่แออัดมากนัก สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่ยังเป็นสวนผลไม้ นอกจากนั้นยังมีพื้นที่ว่างเปล่าอยู่อีกมาก คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนค่อนข้างดี เนื่องจากไม่แออัด และไร้มลพิษและสอดคล้องกับงานวิจัยของสรรเกียรติ กุลเจริญ (2558) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมท้องถิ่น: ศึกษากรณีงานประเพณีสงกรานต์พระประแดง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า 1. ประเพณีสงกรานต์พระประแดงดั้งเดิม มีความเป็นมาจากการเชื่อของชาวมอญ แต่ละประเพณีจะมีพื้นฐานความเชื่อ และคุณค่าที่แตกต่างกันไป โดยส่วนใหญ่จะเกี่ยวพันให้ชาวมอญได้ยึดมั่นและบำรุงพระพุทธศาสนา กตัญญูต่อบรรพชนและบุพการีที่ล่วงลับ และแสดงความเคารพต่อบุพการีที่ตนเคารพนับถือที่ยังมีชีวิตอยู่ รวมทั้งสร้างความสามัคคีช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ตลอดจนความสนุกสนานและรื่นเริง หลังจากที่ต้องตรากตรำ ทำงานหนักมาตลอดทั้งปี ประกอบด้วยประเพณีสำคัญ 9 ประเพณีได้แก่ 1. ทำบุญตักบาตร ฟังเทศน์ ฟังธรรม 2. ส่งข้าวสงกรานต์ 3. วนกาละแม 4. เล่นสบบ้า 5. ค้ำตันโพธิ์ 6. ปล่อยปลา ปล่อยนก 7. แห่หงส์ธงตะขาบ 8. สรงน้ำพระพุทธรูป-รดน้ำขอพรผู้ใหญ่ และ 9. ทะแยมอญ 2. ประเพณีสงกรานต์ของชาวมอญพระประแดงเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากเป็นผลมาจากสภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่เปลี่ยนแปลง และการขาดความรู้ของผู้จัดงานประเพณีสงกรานต์ ตลอดจนนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐบาล ประเพณีของมอญหลายอย่างได้เริ่มสูญหายไป เช่น การส่งข้าวสงกรานต์การค้า ต้นโพธิ์ และการแสดงทะแยมอญ ที่ยังคงอยู่เป็นเพียงการแสดงสาธิตให้

นักท่องเที่ยวได้รับชมเท่านั้น นอกจากนี้ประเพณีสงกรานต์พระประแดงได้มีการประดิษฐ์ประเพณีอื่นขึ้นมาใหม่ได้แก่แห่งสังฆตชะบา แห่งนางสงกรานต์ ประกวดนางสงกรานต์และหนุ่มลอยชาย จัดขบวนแห่ธูปบูชาชาติรวมทั้งการละเล่นอื่น ๆ 3. ในอนาคต องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนต้องร่วมกันเป็นแกนหลักในการอนุรักษ์และฟื้นฟู รวมทั้งให้ความรู้แก่ทุกฝ่าย และต้องประชาสัมพันธ์ถึงสาระดีคือปรัชญาและความเชื่อของชาวมอญ ประเพณีสงกรานต์พระประแดง จึงจะดำรงอยู่เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในยุคโลกาภิวัตน์

1.4 ด้านพัฒนาสิ่งแวดล้อม อภิปรายได้ว่า มีระดับความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ระดับมากอาจเป็นเพราะว่า วัดมีการส่งเสริมประชาสัมพันธ์ และสร้างความเข้าใจให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการช่วยกันลดมลพิษต่าง ๆ เช่น เรื่องการจัดการขยะ วัดจัดทำน้ำหมักจุลินทรีย์ทำปุ๋ยหมักการติดตั้งถังดักไขมันในโรงครัวของวัดเพราะจะช่วยลดการปล่อยน้ำเสียลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ วัดมีการกำหนดพื้นที่ของวัดให้เป็นสัดส่วนทั้งเขตพุทธาวาสและสังฆาวาส มีการดูแลรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสิ่งก่อสร้างภายในวัด วัดจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่เอื้อต่อการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมโดยความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของพรชัย พันธุ์ธาดาพร (2559) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง บทบาทพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า 1. บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามความคิดเห็นของ พระสงฆ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ย ดังนี้ คือ ด้านการศึกษา ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ และ ด้านการป้องกันปัญหาเสพติดในชุมชน 2. บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามความคิดเห็นของ ผู้นำชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ย ดังนี้ คือ ด้านการศึกษา ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ และ ด้านการป้องกันปัญหาเสพติดในชุมชน 3. เปรียบเทียบ ความคิดเห็นของ พระสงฆ์ กับ ผู้นำชุมชน ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของพัชราวดี ตรีชัย (2552) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ความเป็นชุมชนเข้มแข็งของหมู่บ้านหนองกลางดง ตำบล ศีลาลอย อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการวิจัยพบว่า 1. ปัจจัยสำคัญของการพลิกฟื้นจากสังคมที่มีปัญหาวิกฤติในด้านต่าง ๆ สามารถทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ เป็นลักษณะเฉพาะที่สำคัญ คือ 1. ผู้นำมีภาวะผู้นำโดดเด่นในด้านขีดความสามารถของผู้นำ (ผู้ใหญ่โชคชัย ลิ่มประดิษฐ์) ในการสร้างกระบวนการประชาธิปไตย ในการบริหารงาน เป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพในการสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดความเชื่อมั่น ศรัทธา การมีจุดยืนทางความคิด วิถีคิด เห็นคุณค่าและพลังในการพัฒนาชุมชน ตระหนักสร้างจิตสำนึกให้ชุมชนรู้จักพึ่งพาตนเอง ลดการพึ่งพิงจากภายนอก เป็นผู้นำที่มีความมั่นใจในตนเองสูง มีวิสัยทัศน์กว้างไกลมุ่งมั่น และมีความสามารถในการถ่ายทอดอย่างชัดเจน 2. การมีส่วนร่วมของประชาชนชุมชนบ้านหนองกลางดง การสร้างพลังการทำงาน

เป็นทีม สร้างคนดี คนเก่ง คนมีความสามารถ สร้างผู้นำในชุมชน ประธานผืนนี้กำลังร่วมคิด ร่วมทำ 3. การมีทุนทางสังคมในมิติต่างๆ ความสัมพันธ์เกื้อกูลภายในชุมชน ความรักสามัคคี ผูกพันกัน สานสัมพันธ์กันในระบบอาวุโส ภูมิปัญญาชาวบ้าน เก่งคิด เก่งทำ เห็นผลได้ในทางปฏิบัติ 4. ทุนทางเศรษฐกิจ สามารถพึ่งตนเองได้ มีการรวมกลุ่มทางอาชีพ นำภูมิปัญญาเพิ่มมูลค่าผลผลิต (แปรรูป) ลดปัญหาการว่างงานสร้างรายได้ ชุมชนปลอดภัย สังคมมีความสุข 5. เป็นปัจจัยที่ประกันว่าชุมชนสำเร็จ เป็นชุมชนเข้มแข็ง แต่ไม่ใช่ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็ง

2. กลยุทธ์ที่ผู้นำชุมชนสามารถพลิกฟื้นไปสู่ความเข้มแข็งจากการศึกษาพบว่า การมีสภาและการจัดทำแผนชุมชน เป็นกลยุทธ์ที่สำคัญที่ทำให้เกิดการหลอมรวมคนในชุมชนและเป็นการผืนนี้ กำลังประสานประโยชน์เป็นหนึ่งเดียว การมีสภาเป็นพื้นฐานที่มั่นคงในระบอบประชาธิปไตย การจัดทำแผนชุมชน เป็นการสร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพ กองทุนชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาพลิกฟื้น เศรษฐกิจ สังคม ให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้อย่างมั่นคงบนพื้นฐานของการพัฒนาพลิกฟื้นให้ เป็นชุมชนเข้มแข็งอย่างแท้จริง แผนชุมชนเป็นแผนที่ชีวิตของสังคมให้ดำเนินไปตามแนวทางที่ได้ ร่วมกันคิดแก้ปัญหาเพื่อเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชนบ้านหนองกลางดง สภาและแผนชุมชน ถือเป็นกลยุทธ์สำคัญที่ทำให้ชุมชนบ้านหนองกลางดงเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

2. แนวทางในการพัฒนาบทบาทของวัดในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งอภิปรายได้ว่า บทบาทด้านพัฒนาสังคม ได้แก่ 1. พระสงฆ์จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพระพุทธศาสนา อบรม คุณธรรมจริยธรรม 2. พระสงฆ์รักษาพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัดเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี ให้แก่ ประชาชนในท้องถิ่น 3. พระสงฆ์ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ในชุมชน 4. พระสงฆ์ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น 5. พระสงฆ์ส่งเสริมการปกครองระบอบ ประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข

บทบาทด้านพัฒนาเศรษฐกิจ ได้แก่ 1. วัดส่งเสริมให้ประชาชนประกอบอาชีพสุจริต ไม่เบียดเบียนผู้อื่น 2. วัดสอนหลักการบริโภคให้แก่ประชาชน

บทบาทด้านพัฒนาวัฒนธรรม ได้แก่ 1. พระสงฆ์สืบสาน รักษา และต่อยอดวัฒนธรรม 2. พระสงฆ์นำคนชุมชน หมู่บ้าน สำนึกว่าตนมาจากชุมชน 3. พระสงฆ์บูรณาการภูมิปัญญาและ ความรู้ของชุมชนหมู่บ้าน 4. พระสงฆ์มองวิสัยทัศน์ของชุมชนหมู่บ้าน 5. พระสงฆ์นำคนในชุมชน หมู่บ้านตระหนักในคุณค่าวัฒนธรรมชุมชนว่ามีคุณประโยชน์ในการดำรงชีวิต

บทบาทด้านพัฒนาสิ่งแวดล้อม ได้แก่ 1. วัดทำความสะอาดและความเป็นระเบียบ 2. วัดเป็นพื้นที่สีเขียว มีความร่มรื่น มีการปลูกไม้ในพระพุทธศาสนา 3. วัดจัดการสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดการขยะมูลฝอย 4. วัดจัดการมลพิษ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผ่าน ช่องทางต่าง ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของพรชัย พันธุ์ธาดาพร (2559) ได้ศึกษางานวิจัย เรื่อง บทบาทพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า 1. บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามความคิดเห็นของ พระสงฆ์ โดยรวมอยู่ในระดับ มาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ย ดังนี้ คือ ด้านการศึกษาด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านพัฒนาคุณธรรม

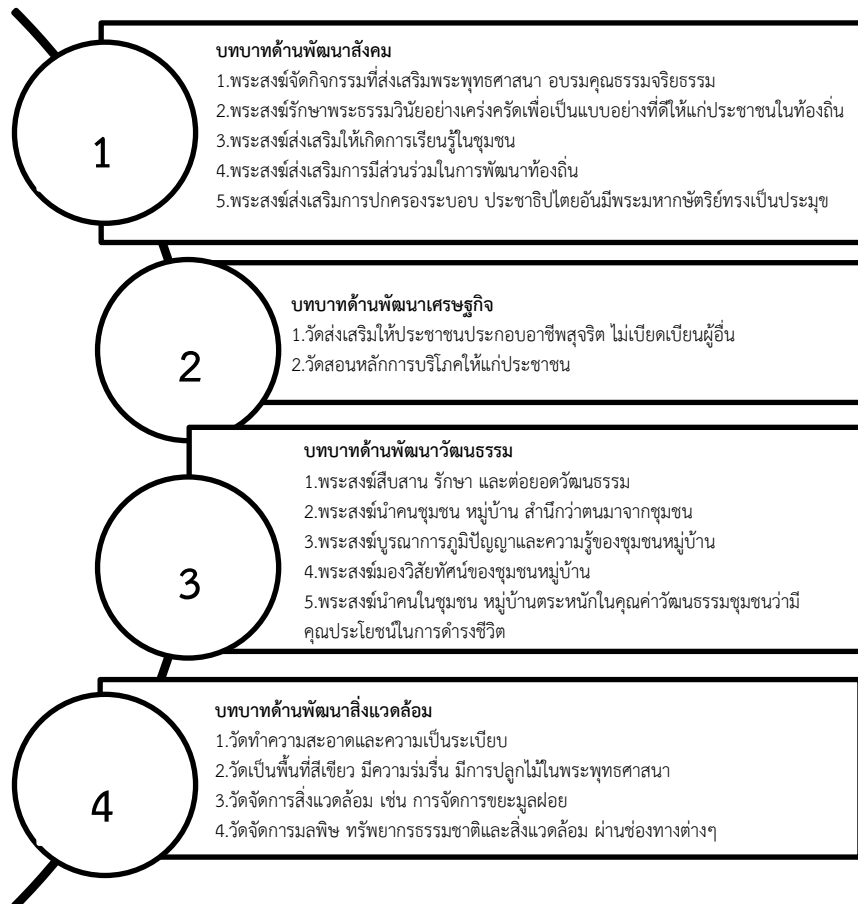

จริยธรรม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ และ ด้านการป้องกันปัญหาเสพติดในชุมชน

2. บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามความคิดเห็นของ ผู้นำชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ย ดังนี้ คือ ด้านการศึกษา ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ และ ด้านการป้องกันปัญหาเสพติดในชุมชน

3. เปรียบเทียบ ความคิดเห็นของ พระสงฆ์ กับ ผู้นำชุมชน ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย มีการอธิบายความดังต่อไปนี้

บทบาทของวัดในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง ทั้ง 4 ด้าน คือ 1. ด้านพัฒนาสังคม 2. ด้านพัฒนาเศรษฐกิจ 3. ด้านพัฒนาวัฒนธรรม และ 4. ด้านพัฒนาสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย

บทบาทพัฒนาสังคม ได้แก่ 1. พระสงฆ์จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพระพุทธศาสนาอบรมคุณธรรมจริยธรรม การป้องกันการเสพยาเสพติด การให้ความอนุเคราะห์ผู้ยากไร้ การสงเคราะห์ผู้มีปัญหาทางด้านจิตใจ และช่วยเหลือกิจกรรมของประชาชนอย่างต่อเนื่อง 2. พระสงฆ์รักษาพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัดเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น รวมถึงการดำรงตนอย่างสมณะเพื่อเป็นต้นแบบในการอยู่ อย่างพอเพียง และควรจัดให้มีการปฏิบัติธรรมพัฒนาจิต และแสดงพระธรรมเทศนาอย่างสม่ำเสมอและส่งเสริมประเพณีไทยในเทศกาลต่าง ๆ 3. พระสงฆ์ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ในชุมชน เช่น จัดอบรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต จัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนจัดอบรมพระพุทธศาสนาในวันอาทิตย์ จัดตั้งสำนักเรียน พระปริยัติธรรม ทั้งแผนกธรรม และแผนกบาลีในวัด มอบทุนการศึกษาให้แก่เยาวชนที่เรียนดีแต่ขาดทุนทรัพย์ สร้างแหล่งเรียนรู้ชุมชนในวัด 4. พระสงฆ์ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น โดยการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม ร่วมของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับความสามัคคี 5. พระสงฆ์ส่งเสริมการปกครองระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและพระสงฆ์ต้องวางตัวเป็นกลางทางการเมือง มีส่วนร่วมในการใช้หลักธรรมเพื่อลดปัญหาอาชญากรรมในชุมชน

บทบาทพัฒนาเศรษฐกิจ ได้แก่ 1. วัดส่งเสริมให้ประชาชนประกอบอาชีพสุจริตไม่เบียดเบียนผู้อื่น และจัดให้มีการฝึกอบรมให้ประชาชนเกิดความรู้ ความเข้าใจ สามารถพึ่งตนเองได้ ให้มีการอบรมสอนประชาชนให้รู้จักใช้จ่ายทรัพย์ จากปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจทุกคนต้องมีสติทุกครั้งที่ใช้จ่ายทรัพย์ ต้องรู้จักใช้จ่ายทรัพย์ อย่างประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือยให้ความสำคัญต่อการจับจ่ายใช้สอยของบุคคลเพราะการใช้จ่ายของบุคคล ย่อมส่งผลกระทบต่อสังคมส่วนใหญ่มากกว่าที่ฟุ่มเฟือย ใช้จ่ายเท่าที่จำเป็นต่อชีวิต 2. วัดสอนหลักการบริโภคให้แก่ประชาชน หลักจำเป็นของการบริโภคในยามวิกฤตเช่นนี้ ต้องให้ความสำคัญกับมูลค่าใช้สอยปัจจัย 4 มาเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในชีวิต คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัย ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ความจำเป็นและความต้องการ การบริโภคเกิดจากความจำเป็นพื้นฐานของชีวิตมนุษย์ ด้วยเหตุผล สอง ประการ คือ หนึ่ง มนุษย์มีชีวิตอยู่ได้เพราะการเสพบริโภคใช้สอย สอง มนุษย์จำเป็นต้องแสวงหาปัจจัยเพื่อเสพบริโภคใช้สอยในการดำรงชีวิต พระสงฆ์จึงถือเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการชี้แนะและแก้ปัญหาในชีวิตของประชาชน

บทบาทพัฒนาวัฒนธรรม ได้แก่ 1. พระสงฆ์สืบสาน รักษา และต่อยอดวัฒนธรรมมาพร้อมกับพัฒนาไปขณะเดียวกัน พระสงฆ์ควรนำคนในชุมชน หมู่บ้าน คิดถึงประโยชน์ส่วนรวม หรือเอาธุระของชุมชนหมู่บ้านมีความรับผิดชอบช่วยเหลือส่วนรวม ไม่นิ่งดูดาย ช่วยด้วยความสมัครใจเต็มใจ เสียสละเวลาและทรัพย์สินให้กับส่วนรวมเพื่อนำไปก่อเกิดประโยชน์ทั้งเฉพาะหน้าและระยะยาว 2. พระสงฆ์นำคนชุมชน หมู่บ้าน สำนึกว่าตนมาจากชุมชน หมู่บ้านใด เป็นความสำนึกที่สะท้อนความรักความผูกพันห่วงหาเป็นเจ้าของชุมชน หมู่บ้าน สำนึกนี้หากมีแล้วจะนำพาให้ทำประโยชน์ไม่ทิ้งชุมชนรักใคร่ปรารถนาดีและเสียสละเพื่อส่วนรวม 3. พระสงฆ์บูรณาการภูมิปัญญาและความรู้ของชุมชนหมู่บ้านถือว่าเป็นทุนทางสังคมที่เกื้อหนุนความเป็น

ชุมชน หมู่บ้านพื้นที่ นั่นคือ ชุมชนมีความรู้ภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ เป็นของตนเองอันได้แก่ เศรษฐกิจ การเมืองศาสนา ศิลปะประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ ทั้งหมดนี้ต้องมีระบบความรู้เป็นของชุมชน 4. พระสงฆ์มองวิสัยทัศน์ของชุมชนหมู่บ้าน อันเป็นความสามารถที่มองเห็นปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาในตนเอง ทำให้ไม่เกิดวิกฤติหรือความอ่อนแอเพราะสามารถแก้ปัญหาได้ทันท่วงที พระสงฆ์ควรนำคุณธรรมที่คนในชุมชน หมู่บ้านยึดถือเป็นแนวปฏิบัติในการดำรงชีวิตอันได้แก่สัจจะความจริงใจ ยึดมั่นในความเป็นธรรมถูกต้อง เมตตาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ คุณธรรมเหล่านี้เป็นรากฐานของการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนหมู่บ้าน ซึ่งปรากฏในทุกมิติของวิถีชีวิต พระสงฆ์ควรใช้ระบบความสัมพันธ์แบบพี่แบบน้อง อันเป็นความสัมพันธ์แบบแนวราบ ไม่มีความแตกต่างทางชนชั้น แต่มีความใกล้ชิด ช่วยเหลือเกื้อกูลกันบนฐานของความปรารถนาดีต่อกันและกันอย่างไม่มีผลประโยชน์ 5. พระสงฆ์นำคนในชุมชน หมู่บ้านตระหนักในคุณค่าวัฒนธรรมชุมชนว่ามีคุณประโยชน์ในการดำรงชีวิตโดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมที่เป็นความรู้ ภูมิปัญญา ประเพณี ระเบียบ กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่สั่งสมกันมานาน บทบาทของพระสงฆ์กลมกลืนไปกับวัฒนธรรมเดิมของชาวพุทธ เพราะในอดีต วัดและบ้านสัมพันธ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน พระเป็นผู้นำของชาวบ้านทั้งด้านจิตใจ การปกครอง และสังคม

บทบาทด้านพัฒนาสิ่งแวดล้อม ได้แก่ 1. วัดทำความสะอาดและความเป็นระเบียบ เช่น ใช้พื้นที่ตั้งวัด ให้เป็นสัดส่วน เหมาะสมทั้งเขตพุทธาวาสและสังฆาวาส และมีความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย 2. วัดเป็นพื้นที่สีเขียว มีความร่มรื่น มีการปลูกไม้ในพระพุทธศาสนา ปลูกพืชสมุนไพรพื้นบ้าน และมีการบำรุงรักษาต้นไม้ที่ปลูกอย่างเหมาะสม 3. วัดจัดการสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดการขยะมูลฝอย โดยใช้หลัก 3R ได้แก่ Reduce หมายถึง การลดใช้สิ่งของอย่างฟุ่มเฟือยใช้ทุกสิ่งอย่างคุ้มค่า เลือกใช้เท่าที่จำเป็น เลือกสินค้าที่มีอายุการใช้งานนาน Reuse หมายถึง การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่อย่างรู้คุณค่านำสิ่งของที่ยังใช้งานได้กลับมาใช้ใหม่เพื่อลดการใช้ทรัพยากรและลดปริมาณขยะที่จะเกิดขึ้น Recycle หมายถึง เป็นการนำวัสดุต่าง ๆ ที่ไม่ใช่แล้วมาแปรรูปโดยกรรมวิธีต่าง ๆ เพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ 4. วัดจัดการมลพิษ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผ่านช่องทางต่าง ๆ สิ่งสำคัญที่สุดในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในวัด นั่นคือจะต้องสร้างการมีส่วนร่วมให้ทุกภาคส่วนโดยวัดควรมีกิจกรรมต่าง ๆ มีการจัดตั้งคนในชุมชนเข้ามาเป็นคณะทำงานในการพัฒนาวัด มีการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจร่วมดำเนินการ และร่วมรับผิดชอบ เพื่อพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางการพัฒนาของชุมชนตามแนวทางบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) เป็นที่พึ่งทางจิตใจ เป็นที่อบรมสั่งสอนทั้งในเรื่องศีลธรรมและการใช้ชีวิตประจำวันอย่างมีความสุข ไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม เพื่อความยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งโดยมีคณะอนุกรรมการติดตามและประเมินผลในระดับตำบล คณะอนุกรรมการติดตามและประเมินผลในระดับอำเภอ และคณะอนุกรรมการติดตามและประเมินผลในระดับจังหวัดเพื่อครอบคลุมการดำเนินงาน ทั้งในระดับต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ตามลำดับและกำหนดนโยบายเพื่อให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งให้สอดคล้องกับบริบทในปัจจุบัน โดยมีกลุ่มเป้าหมายสำคัญคือประชาชนในชุมชน มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. การส่งเสริมและสนับสนุนให้พระสงฆ์มีการพัฒนาตนเองทั้งทางธรรมและทางโลกเพื่อจะได้นำมาอบรมสั่งสอนเยาวชน และประชาชนได้อย่างถูกต้องชัดเจน
2. การศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อเป็นช่องทางในการศึกษาหาความรู้ การเผยแพร่ธรรมะของพระพุทธศาสนาและนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนด้านต่าง ๆ
3. ในฐานะที่พระสงฆ์เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและส่วนใหญ่อยู่ในชุมชนมาเป็น เวลานาน พระสงฆ์จึงควรเข้าไปมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการวางแผน การกำหนด กรอบทิศทาง และนโยบายต่าง ๆ ในการพัฒนาชุมชน เพื่อให้มีบทบาทการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำศึกษาบทบาทของวัดในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง: กรณีศึกษาวัดในอำเภออื่น ๆ ในจังหวัดปราจีนบุรี และพื้นที่ในจังหวัดอื่น ๆ
2. ควรศึกษาแนวทางในการพัฒนาบทบาทของวัดในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง: กรณีศึกษาวัดในเขตอำเภออื่น ๆ ในจังหวัดปราจีนบุรี และพื้นที่ในจังหวัดอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2563). *วัดกับการพัฒนาชุมชน อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี*. สืบค้น 20 มีนาคม 2566, จาก <https://district.cdd.go.th/bansang/>
- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2550). *โครงการศึกษาบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม.
- กิตติทัศน์ ผกาทอง. (2560). บทบาทผู้นำสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(2), 441-452.
- จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์. (2532). *สังคมวิทยา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พรชัย พันธุ์ธาดาพร. (2559). บทบาทพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. สืบค้น 20 มีนาคม 2566, จาก <https://shorturl.asia/J2VI4>
- พระครูธรรมธรนิเทศ อภิญาโณ และพระครูสุนทรเจติยาภิวัฒน์ (ชัยวัฒน์ สุทธิจิตโต). (2559). บทบาทของวัดในการเสริมสร้างให้เกิดสันติสุขในชุมชน. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 4(ฉบับพิเศษ), 82-90.
- พระครูพิศิษฐ์ประชาชนาถ (นนทิโย ประยูร). (2560). บทบาทการพัฒนาชุมชนของวัดอินทาราม อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(2 ฉบับพิเศษ), 439-455.
- พัชรราวดี ตรีชัย. (2552). การวิเคราะห์ความเป็นชุมชนเข้มแข็งของหมู่บ้านหนองกลางดง ตำบลคิลาลอย อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (ดุขฎิณีพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์ ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกริก.
- วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ. (2553). กระบวนการจัดการชุมชนเข้มแข็ง: รูปแบบ ปัจจัย และตัวชี้วัด. *วารสารรัฐศาสตร์*, 8(2), 119-158.
- สรระเกียรติ กุลเจริญ. (2558). การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมท้องถิ่น: ศึกษากรณีงานประเพณีสงกรานต์ พระประแดง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ (ดุขฎิณีพนธ์ปรัชญา ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

นโยบายรัฐบาลต่อการส่งเสริมธุรกิจอสังหาริมทรัพย์สำหรับผู้มีรายได้น้อย ในพื้นที่ภาคตะวันออก*

GOVERNMENT POLICY TOWARDS PROMOTING REAL ESTATE BUSINESS FOR LOW-INCOME EARNERS IN THE EASTERN REGION

กฤษฎิยารัตน์ แก้วผงสุข, พภัศสรณ์ วรภักดิ์ธีระกุล

Kidtiyarut kaewpongsuk, Paphatsorn Woraphatthirakul

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University

Corresponding Author E-mail: kidtiyarut_2522@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษานโยบายรัฐบาลต่อการส่งเสริมธุรกิจอสังหาริมทรัพย์สำหรับผู้มีรายได้น้อยในพื้นที่ภาคตะวันออก 2. ศึกษาผลกระทบจากการดำเนินตามนโยบายรัฐบาลต่อการส่งเสริมธุรกิจอสังหาริมทรัพย์สำหรับผู้มีรายได้น้อยในพื้นที่ภาคตะวันออก และประการที่สาม 3. หาแนวทางในการดำเนินการตามนโยบายรัฐบาลต่อการส่งเสริมธุรกิจอสังหาริมทรัพย์สำหรับผู้มีรายได้น้อยในพื้นที่ภาคตะวันออก เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากหน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการธุรกิจบ้านจัดสรร และสถาบันการเงิน จำนวน 31 ราย

ผลการวิจัยพบว่า 1. หน่วยงานภาครัฐได้มีนโยบายส่งเสริมการลงทุน เป็นทางหนึ่งที่รัฐบาลมุ่งเน้นให้มีลงทุนเพื่อเพิ่มรายได้มาใช้ในการพัฒนาประเทศโดยเฉพาะจังหวัดชลบุรีซึ่งอยู่ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษที่รัฐบาลกำหนดให้เป็นพื้นที่นำร่องในการพัฒนาประเทศ 2. เมื่อผู้ประกอบการมีการกระทำที่ไม่ถูกต้องจะไม่มีกรออกเอกสารรับรอง หรือเมื่อมีการร้องเรียนจะต้องทำการตรวจสอบ และให้มีการชี้แจงปรับปรุงแก้ไข 3. แนวทางการดำเนินการผู้ประกอบการต้องศึกษาข้อมูลศึกษารายละเอียดต่าง ๆ ให้ถี่ถ้วนเพื่อให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล ปัญหาข้อจำกัดจาก พรบ. ผังเมือง ต้องมีการเสนอหน่วยงานภาครัฐให้มีการแก้ไขข้อกฎหมายให้สอดคล้องกับเหตุการณ์ปัจจุบันและสถานการณ์จริง ผู้ประกอบการต้องเตรียมเงินสำรองสำหรับค่าใช้จ่ายอื่น ๆ จัดทำเอกสารข้อมูลเพื่อเป็นหลักฐานในการยื่นขอสินเชื่อ

คำสำคัญ: นโยบายรัฐบาล; การส่งเสริมการลงทุน; ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์; ผู้มีรายได้น้อย

Abstract

The objectives of the research were: firstly, to study the government policy on the promotion of real estate business for low-income earners in the eastern region. Secondly, to study the impact of the government policy implementation on the promotion of real estate business for low-income earners. in the eastern area and third to find ways to implement the government policy towards promoting real estate business for low-income earners in the eastern region, conducted by the qualitative research. Data were collected from interviewees from government agencies. housing business operators and 31 financial institutions.

The results showed that 1. Government agencies had a policy to promote investment. It was one of the ways that the government focused on investments to increase income for the country development, especially Chonburi Province, which is in the special economic zone that the government has designated as a pilot area in the development of the country. 2. When entrepreneurs act incorrectly, no certification documents would be issued. or when there is a complaint must be investigated and provide clarifications, improvements and corrections 3. Entrepreneurs must study the information and study the details. thoroughly in order to comply with government policies. Problems with restrictions from the Town Planning Act, there must be a proposal to government agencies to amend the law in accordance with the current situation and the real situation. The operators must prepare a reserve for other expenses by exploring what is needed to be developed in the project and prepare information documents as evidence for applying for project development loans.

Keywords: Government Policy; Investment Promotion; Movement Business; Low Income People

บทนำ

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ตลาดอสังหาริมทรัพย์ในภูมิภาคเอเชียมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นผลจากการที่ยักษ์ใหญ่ของเอเชียอย่างจีน มีการลงทุนโครงการขนาดใหญ่ทั้งในแง่การคมนาคมและโครงการเชิงพาณิชย์ เพื่อต่อยอดภาพความเป็นศูนย์กลางทางการค้าและอุตสาหกรรมของภูมิภาคนี้ โดยจีนมีการพัฒนาในพื้นที่ใหม่ ๆ ในหลายหัวเมือง ให้เป็นเมืองการค้า ย่านอุตสาหกรรม จึงไม่ได้มีเฉพาะหัวเมืองหลักที่เติบโต แต่ยังมีหัวเมืองใหม่ที่เกิดขึ้น

จากการพัฒนาดังกล่าวเป็นแรงขับให้เกิดการพัฒนาต่อเนื่องในภูมิภาคด้วย ประกอบกับราคาอสังหาริมทรัพย์ในเอเชีย โดยเฉพาะเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อาทิ ไทย ยังถือว่าถูกกว่าภูมิภาคอื่น ๆ ของโลก ซึ่งเอื้อต่อการซื้อเพื่ออยู่อาศัย ลงทุน หรือซื้อไว้พักตากอากาศ จากการพัฒนาภายในประเทศจีนประกอบกับนโยบายเปิดตลาดเสรีทางการเงินของรัฐบาลจีน เป็นปัจจัยสำคัญที่ดึงดูดกลุ่มทุนต่างชาติรายใหม่ ๆ ให้เข้าสู่จีนมากขึ้น ทำให้เกิดการซื้อขายเปลี่ยนมืออสังหาริมทรัพย์มากขึ้น โดยสะท้อนได้จากรายงานการลงทุนซื้อขายอสังหาริมทรัพย์เชิงพาณิชย์ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกไตรมาส 1 ปี พ.ศ. 2562 ของเจแอลแอล พบว่า มีมูลค่ามากถึง 45,000 ล้านดอลลาร์ เติบโตถึง 14% และเป็นมูลค่าที่สูงสุดเป็นประวัติการณ์ โดยมีจีนเป็นผู้ขับเคลื่อนหลักด้วยสัดส่วนเกือบ 40% ของมูลค่าลงทุนซื้อขายทั้งภูมิภาค และมี 2 เมืองหลักอย่างเซี่ยงไฮ้และลี้เจิ้นที่ติดอันดับ 10 เมืองทั่วโลกที่นักลงทุนต่างชาติให้ความสนใจ ไม่เพียงแต่จีนเท่านั้นที่ตลาดอสังหาริมทรัพย์มีความเคลื่อนไหวที่น่าสนใจ แต่ยังมีอสังหาริมทรัพย์ในเกาหลีใต้ และสิงคโปร์ ที่มีมูลค่าการซื้อขายเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นการซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ในภาคอุตสาหกรรม โรงแรม และศูนย์การค้า ซึ่งภาพเหล่านี้ สะท้อนให้เห็นว่า อสังหาริมทรัพย์ในภูมิภาคเอเชียยังคงขยายตัวอย่างร้อนแรง (DD Property, 2022)

เมื่อเจาะลึกลงไปแล้วในกลุ่มอาเซียน ไทยยังมีความน่าสนใจ เพราะการลงทุนโครงการคมนาคมของภาครัฐจะเปิดหน้าดินใหม่ ๆ ในการลงทุนอสังหาริมทรัพย์ไทย และราคาอสังหาริมทรัพย์ที่ยังไม่สูงเกิน มีโอกาสเติบโต เป็นปัจจัยสำคัญที่ดึงดูดกลุ่มนี้ แต่การเข้ามาลงทุนอาจจะไม่ได้หวือหวาเมื่อเทียบกับช่วงก่อน อุตสาหกรรมด้านพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ของประเทศไทยมีลักษณะเป็นตลาดที่มีการแข่งขันสูงและมีเอกชนในอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมาก โดยทิศทางในปัจจุบันมีแนวโน้มการพัฒนาควบคู่กับการใช้นวัตกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม อีกทั้งการลงทุนในอุตสาหกรรมพัฒนาอสังหาริมทรัพย์มีขนาดใหญ่ จึงควรพิจารณาแนวทางการให้ภาคเอกชนเข้าร่วมดำเนินโครงการอีกทางหนึ่ง สำหรับด้านที่อยู่อาศัยในปัจจุบันภาคเอกชนส่วนใหญ่จะดำเนินโครงการสำหรับผู้มีฐานะปานกลางถึงระดับสูง ซึ่งยังขาดการลงทุนในโครงการที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย ดังนั้น แนวทางการพัฒนาที่อยู่อาศัยของภาครัฐควรมุ่งเน้นการสร้างคุณภาพชีวิตและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม พร้อมทั้งสร้างที่อยู่อาศัยที่เอื้อต่อสังคมผู้สูงอายุควบคู่กับการสร้างความเข้มแข็งของสถาบันทางสังคมและชุมชน เพื่อสร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องการพัฒนาอุตสาหกรรม 4.0 การพัฒนาปัจจัยแวดล้อมทางกายภาพและดิจิทัลให้เอื้อต่อการประกอบกิจกรรม อุตสาหกรรม และการพัฒนาอุตสาหกรรมที่เป็นมิตรกับสังคมและสิ่งแวดล้อม (ธนวรรณ แฉ่งชำโถม, 2559)

ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์เป็นอาชีพที่คนส่วนใหญ่มองว่าคนรวยหรือคนมีเงินเท่านั้นที่สามารถทำได้ เนื่องจากอสังหาริมทรัพย์เป็นทรัพย์สินที่มีมูลค่าสูง การลงทุนจึงต้องใช้เงินจำนวนมาก และยังมีประเด็นของกฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้อง คำว่า อสังหาริมทรัพย์ ในทางกฎหมายได้แก่ ที่ดินและทรัพย์สินอื่นที่ติดอยู่กับที่ดิน มีลักษณะเป็นการถาวรหรือประกอบเป็นอัน

เดียวกับที่ดินนั้น เช่น อาคาร บ้านเรือน ทาวน์เฮ้าส์ คอนโดมิเนียม อาคารพาณิชย์ หอพัก และสิทธิทั้งหลายอันเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ทั้งกรรมสิทธิ์ในที่ดินที่มีโฉนดและสิทธิครอบครองในที่ดินที่ไม่มีโฉนดที่ดิน ส่วนความหมายของคำว่า ธุรกิจ หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่จะจำหน่ายและให้บริการภายใต้กฎเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ โดยมีการซื้อขายแลกเปลี่ยนกัน และมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์หรือกำไรจากการกระทำกิจกรรมนั้น ดังนั้นแล้วความหมายของคำว่า ธุรกิจ อสังหาริมทรัพย์ จึงหมายถึง การสร้างรายได้จากการขาย การให้เช่า การพัฒนาบริหาร ที่ดิน บ้าน และอาคารต่างๆ ให้เกิดรายได้ขึ้นมา ซึ่งลักษณะโดยทั่วไปของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์จะประกอบไปด้วย 1. การซื้อขายทั่วไป เป็นการซื้อขายที่มีลักษณะคล้าย ๆ กับการซื้อขายในธุรกิจอื่นทั่ว ๆ ไป เช่น การซื้อมาแล้วขายไป ผลตอบแทนหรือส่วนต่างที่ได้คือกำไร ต่างกันที่การซื้อขายในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ต้องทำเป็นนิติกรรมเป็นหนังสือและจดทะเบียนการได้มา กับพนักงานเจ้าหน้าที่โดยจะต้องมีกฎหมายควบคุมเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาตามมาภายหลัง 2. การปล่อยเช่า เช่น การให้เช่าหอพัก อพาร์ทเมนต์ เช่าห้องพัก เช่าบ้าน ให้เช่าโกดังเก็บสินค้า เช่าอาคารพาณิชย์ สำนักงานให้เช่า หรือการเช่าที่ดินว่างเปล่า เป็นการทำธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ที่เรียกว่า เสือนอนกิน เพราะเมื่อลงทุนสร้างหรือซื้ออาคารซื้อที่ดินว่างเปล่าแล้วนำออกให้เช่า ก็จะทำให้เกิดรายได้อย่างสม่ำเสมอ และเป็นรายได้ที่ตายตัว ทำให้มีเงินใช้สอยไม่ขาดมือ และ 3. การเป็นนายหน้าซื้อขายหรือเช่า เช่น เป็นนายหน้าซื้อขายที่ดิน ซื้อขายรถยนต์ ส่วนใหญ่ทำเป็นอาชีพเสริมหรือทำเป็นงานเสริม แต่การซื้อขายแต่ละครั้งอาจทำให้นายหน้ามีรายได้สูงถึง 100 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถและองค์ประกอบด้านอื่นๆ ด้วย (Chang et al., 1995)

นอกจากนี้ ศูนย์ข้อมูลอสังหาริมทรัพย์ ที่ตั้งขึ้นโดยความร่วมมือของหน่วยงานต่างๆ เช่น กระทรวงการคลัง ธนาคารอาคารสงเคราะห์ สมาคมอสังหาริมทรัพย์ไทย สมาคมธุรกิจบ้านจัดสรร และสมาคมอาคารชุดไทย รวมทั้งธนาคารโลก (World Bank) และหน่วยงานราชการต่าง ๆ จะทำหน้าที่ติดตามและวิเคราะห์สถานการณ์และทิศทางธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ เพื่อให้กับผู้ประกอบการหน่วยงานต่าง ๆ ได้รับทราบข้อมูลสถานการณ์ที่แท้จริงจากสถิติและข้อมูลของศูนย์ข้อมูลฯ ซึ่งรัฐบาลจะได้ใช้ข้อมูลเหล่านี้ประกอบการพิจารณาในการออกมาตรการต่างๆ เพื่อสนับสนุนธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ และผู้ประกอบการก็สามารถนำข้อมูลที่ได้รับไปใช้ในการวางแผนทางธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพที่ดี และเมื่อความเป็นเมืองขยายไปสู่รอบนอกย่อมทำให้พื้นที่นั้น ๆ ได้เกิดการพัฒนา โดยเฉพาะโครงการที่อยู่อาศัยและอสังหาริมทรัพย์เพื่อรองรับด้านการท่องเที่ยว ก็จะขยายตัวไปตามความเจริญในเมืองต่างๆ แน่แน่นอนว่าโครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (อีอีซี) ย่อมทำให้หลายธุรกิจได้รับอานิสงส์ หากมีนักลงทุนทั้งชาวไทยและต่างชาติหันมาประกอบกิจการในโครงการดังกล่าว แน่แน่นอนว่าอุปสงค์ของที่พักอาศัยจะปรับตัวเพิ่มขึ้น และเอื้อต่ออสังหาริมทรัพย์มากกว่าเดิม

ที่ผ่านมามีการลงทุนในเมืองพัทยาเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการลงทุน เนื่องจากเป็นศูนย์กลางภาคตะวันออก โดยพัทยาเองยังได้ชื่อว่าเป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงธุรกิจอันดับต้น ๆ ของประเทศไทย มีกำลังซื้อทั้งจากนักท่องเที่ยวคนไทยและชาวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวในเมืองพัทยา และคาดว่าพัทยามีการเติบโตอีกมากใน 5 ปีข้างหน้า ส่วนหนึ่งเกิดจากโครงการพัฒนาพื้นที่พิเศษภาคตะวันออก หรืออีอีซี ที่ภาครัฐให้การสนับสนุนและลงทุนในโครงการพื้นฐาน อาทิ โครงการรถไฟความเร็วสูงที่เชื่อมต่อ 3 สนามบิน คือ สนามบินดอนเมือง สนามบินสุวรรณภูมิ และสนามบินอู่ตะเภา โครงการขยายสนามบินอู่ตะเภา หรือมอเตอร์เวย์ ส่วนต่อขยายไปประยอง อู่ตะเภา มาบตาพุด ส่งผลให้มีการลงทุนหลังไหลเข้ามาในพัทยา ทั้งจากหน่วยงานภาครัฐ ต่างประเทศ และภาคเอกชนมากขึ้น

ผู้วิจัยจึงได้มองเห็นถึงปัญหาของการลงทุนอสังหาริมทรัพย์ในพื้นที่ภาคตะวันออกของประเทศไทยโดยเฉพาะในจังหวัดชลบุรี ซึ่งที่อยู่ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษตะวันออก จำพวกบ้านพักที่อยู่อาศัยประเภทบ้านเดี่ยว และทาวน์โฮม ที่ผ่านมาผู้ประกอบการหลายคนยังไม่เห็นเป้าหมายของการประกอบธุรกิจที่ตรงจุด เช่น ลงทุนก่อสร้างเสร็จสิ้นไปแล้วแต่มีจำนวนผู้สนใจมาซื้อในจำนวนที่น้อยทำให้ของขายไม่ออกและเกิดการขาดทุนตามมาเนื่องจากไม่ได้อยู่ศูนย์กลางทางธุรกิจ การค้า หรือทางสัญจรไปมาของผู้พักอาศัย ผู้ประกอบการลงทุนซื้อที่ดินในราคาที่สูง เพราะคาดการณ์ผิดมาตลอดว่าบริเวณพื้นที่ดังกล่าวนี้เป็นแหล่งสำคัญที่จะมีผู้คนมาทำการเช่าซื้อเพื่ออยู่อาศัย แต่รัฐบาลกลับไปให้ความสำคัญกับอีกพื้นที่ที่ไม่ตรงเป้าหมายของการลงทุนไป กับอีกกรณีหนึ่งที่รัฐบาลออกนโยบายลดอัตราค่าธรรมเนียมการโอนลงอย่างกระทันหัน โดยอ้างว่าเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจนั้นก็ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการบ้านและทาวน์โฮมที่ต้องมาคิดคำนวณถึงจุดคุ้มทุนกันใหม่แบบฉับพลัน อีกทั้งปัญหาด้านการขอสินเชื่อจากแหล่งเงินทุนที่ทำการขอสินเชื่อได้ยากขึ้น เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจในยุคโควิดเช่นนี้ หรือรัฐบาลสนับสนุนไม่ตรงจุดหรือที่เรียกว่า ง่าย ๆ ว่าหมอรักษาไม่ตรงโรคนั่นเอง ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงต้องการที่จะศึกษาถึงนโยบายรัฐบาลต่อการส่งเสริมธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ในพื้นที่ภาคตะวันออกกว่ามีความเป็นมาเป็นอย่างไร ผลกระทบจากการดำเนินตามนโยบายรัฐบาลต่อการส่งเสริมธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ในพื้นที่ภาคตะวันออกมีอะไรบ้าง และแนวทางในการแก้ไขผลกระทบจากการดำเนินตามนโยบายรัฐบาลต่อการส่งเสริมธุรกิจมีแนวทางใดได้บ้างเพื่อให้เกิดการพัฒนาไปในทิศทางที่ดียิ่งขึ้น โดยทำการศึกษาในด้านของมาตรการทางภาษีว่ามีมาตรการอะไรบ้างที่เอื้อผู้ประกอบการ มีแหล่งเงินทุนทั้งจากสถาบันการเงินของรัฐและเอกชนที่ใดบ้างที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายของรัฐบาล และกฎหมายผังเมืองที่มีอยู่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาด้านที่อยู่อาศัยนี้มากน้อยเพียงใด เพื่อนำผลที่ได้ไปใช้เป็นแนวคิดการเสนอแนะนโยบายรัฐบาลต่อการส่งเสริมธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ในพื้นที่ภาคตะวันออก หรือได้วิธีการเสนอนักลงทุนเพื่อลดปัญหาการลงทุนอสังหาริมทรัพย์ตามนโยบายของรัฐบาลในพื้นที่ต่าง ๆ ที่มีการลงทุนได้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษานโยบายรัฐบาลต่อการส่งเสริมธุรกิจอสังหาริมทรัพย์สำหรับผู้มีรายได้น้อยในพื้นที่ภาคตะวันออก
2. เพื่อศึกษาผลกระทบจากการดำเนินตามนโยบายรัฐบาลต่อการส่งเสริมธุรกิจอสังหาริมทรัพย์สำหรับผู้มีรายได้น้อยในพื้นที่ภาคตะวันออก
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการส่งเสริมธุรกิจอสังหาริมทรัพย์สำหรับผู้มีรายได้น้อยในพื้นที่ภาคตะวันออกให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบไปด้วย

กลุ่มที่ 1 หน่วยงานภาครัฐ ประกอบด้วย โยธาธิการและผังเมืองจังหวัดชลบุรี เนื่องจากเป็นหน่วยงานภาครัฐที่กำกับดูแลเกี่ยวกับการดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการผังเมือง กฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร กฎหมายว่าด้วยการขุดดินและถมดิน กฎหมายว่าด้วยการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ด้วยหน่วยงานทางด้านกฎหมายผังเมือง หน่วยงานภาครัฐที่ออกนโยบายส่งเสริมการลงทุน ในจังหวัดชลบุรี จำนวน 4 ราย ประกอบด้วย

1. งานวิชาการโยธาธิการ 1 ราย
2. งานวิชาการผังเมือง 1 ราย
3. ฝ่ายปฏิบัติการ 1 ราย
4. ฝ่ายบริหารงานทั่วไป 1 ราย

กลุ่มที่ 2 ผู้ประกอบการธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ สัมภาษณ์จากผู้ประกอบการหรือตัวแทน 10 บริษัท บริษัทละ 2 คน รวมเป็น 20 คน เนื่องจากเป็นกลุ่มบริษัทที่พัฒนาอสังหาริมทรัพย์ ประเภทบ้านจัดสรร และได้รับผลกระทบโดยตรงจากนโยบายของภาครัฐด้านการพัฒนาธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ทำการคัดเลือกโดยเรียงลำดับจากขนาดของโครงการที่จัดทำจากมากลงปหาน้อย ได้แก่ (Baan, 2022)

1. บริษัท พุกษา เรียลเอสเตท จำกัด (มหาชน) (Pruksa Real Estate Public Company Limited) มีโครงการที่ดำเนินการ 579 โครงการ
2. บริษัท แสนสิริ จำกัด (มหาชน) (Sansiri PLC) มีโครงการที่ดำเนินการ 312 โครงการ
3. บริษัท เอพี (ไทยแลนด์) จำกัด (มหาชน) (AP (Thailand) Public Company Limited) มีโครงการที่ดำเนินการ 293 โครงการ
4. บริษัท สุภาลัย จำกัด(มหาชน) (Supalai Public Company Limited) มีโครงการที่ดำเนินการ 255 โครงการ

5. บริษัท แลนด์ แอนด์ เฮ้าส์ จำกัด (มหาชน) (Land and Houses Public Company Limited.) มีโครงการที่ดำเนินการ 185 โครงการ

6. การเคหะแห่งชาติ (National Housing Authority) มีโครงการที่ดำเนินการ 177 โครงการ

7. บริษัท ควอลิตี้ เฮ้าส์ จำกัด (มหาชน) (Quality Houses Public Company Limited) มีโครงการที่ดำเนินการ 148 โครงการ

8. บริษัท แอล.พี.เอ็น. ดีเวลลอปเม้นท์ จำกัด (มหาชน) (L.P.N. Development Public Company Limited) มีโครงการที่ดำเนินการ 136 โครงการ

9. บริษัท แผ่นดินทอง พร็อพเพอร์ตี้ ดีเวลลอปเม้นท์ จำกัด (มหาชน) (Golden Land Property Development PLC.) มีโครงการที่ดำเนินการ 114 โครงการ

10. บริษัท เอสซี แอสเสท คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) (SC Asset Corporation Public Co., Ltd.) มีโครงการที่ดำเนินการ 110 โครงการ

กลุ่มที่ 3 ตัวแทนจากสถาบันการเงิน แหล่งเงินทุนที่ปล่อยสินเชื่อการลงทุนในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ในจังหวัดชลบุรีทั้งสถาบันการเงินในภาครัฐและเอกชน จำนวน 7 ราย ประกอบด้วย 1. ธนาคารออมสิน 1 ราย 2. ธนาคารอาคารสงเคราะห์ 1 ราย 3. ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร 1 ราย 4. ธนาคารไทยพาณิชย์ 1 ราย 5. ธนาคารกรุงไทย 1 ราย 6. ธนาคารกรุงเทพ 1 ราย 7. ธนาคารทหารไทย 1 ราย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ปลายเปิดในการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และทำการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นหน่วยงานราชการ ผู้ประกอบการธุรกิจบ้านจัดสรร และสถาบันการเงิน แหล่งเงินทุนที่ปล่อยสินเชื่อการลงทุน เพื่อต้องการทราบข้อมูล ความคิดเห็น รวมทั้งกระบวนการ ข้อเสนอแนะ และมุมมองต่างๆ ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับนโยบายรัฐบาลต่อการส่งเสริมธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ในพื้นที่ภาคตะวันออก และได้ตรวจสอบเครื่องมือจากผู้ทรงคุณวุฒิ (สุภางค์ จันทวานิช, 2553) โดยแบบสัมภาษณ์มี 3 ชุด ประกอบไปด้วย

ชุดที่ 1 สำหรับใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกกับหน่วยงานราชการ

ชุดที่ 2 สำหรับใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ประกอบการธุรกิจบ้านจัดสรร

ชุดที่ 3 สำหรับใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกกับสถาบันการเงิน แหล่งเงินทุนที่ปล่อยสินเชื่อการลงทุน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

สัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ บันทึกผลการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) อย่างละเอียด จนกระทั่งได้ข้อมูลครบถ้วน จากนั้นจึงนำประเด็นหลัก (Major Themes) มาพิจารณา

แบ่งออกเป็นประเด็นย่อย (Sub-Themes) และหัวข้อย่อย (Categories) และตรวจสอบความถูกต้องของผลการศึกษาที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่กำหนดไว้ทั้งหมดตามจำแนก และจัดหมวดหมู่ หลังจากนั้นจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยการตีความ (Interpretation) เพื่อสร้างข้อสรุปของข้อมูลในประเด็นต่าง ๆ และนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนา

โดยก่อนเริ่มการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้แจ้งผู้ให้ข้อมูลสำคัญทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ก่อนลงมือเก็บข้อมูล รวมถึงอธิบายว่าข้อมูลทั้งหมดของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้จากการสัมภาษณ์ในครั้งนี้ถือเป็นความลับซึ่งจะไม่ส่งผลเสียต่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญแต่อย่างใดเพื่อทำให้ผู้ให้ข้อมูลรู้สึกมั่นใจในความปลอดภัยและยินดีให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล จากนั้นจึงดำเนินการเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อไป นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ขออนุญาตจัดบันทึกในประเด็นสำคัญ พร้อมบันทึกเสียงและถ่ายภาพขณะทำการสัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยใช้เทคนิค การวิเคราะห์ เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Technique) ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

1. นโยบายรัฐบาลต่อการส่งเสริมธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ในพื้นที่ภาคตะวันออก ทางหน่วยงานภาครัฐได้มีนโยบายส่งเสริมการลงทุนส่งเสริมให้กลุ่มธุรกิจอสังหาริมทรัพย์มาร่วมลงทุนภายใต้นโยบายของรัฐ เพราะเป็นทางหนึ่งที่รัฐบาลมุ่งเน้นส่งเสริมให้มีลงทุนเพื่อเพิ่มรายได้มาใช้ในการพัฒนาประเทศโดยเฉพาะจังหวัดชลบุรีซึ่งอยู่ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษที่ รัฐบาลกำหนดให้เป็นพื้นที่นำร่องในการพัฒนาประเทศในหลาย ๆ ด้าน หน่วยงานปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาล อำนวยความสะดวกในการออกแบบการก่อสร้างและการควบคุมการก่อสร้างอาคาร สนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านการพัฒนาเมือง พื้นที่ และชนบท ศึกษาข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อภาครัฐและผู้ประกอบการเพื่อให้การดำเนินธุรกิจสอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐ อีกทั้งยังตรวจสอบโครงสร้าง สิ่งปลูกสร้าง ให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายและกฎหมายให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันเพื่อป้องกันผลกระทบต่าง ๆ ที่จะตามมา นอกจากนี้ในมุมมองของผู้ประกอบการยังเห็นว่านโยบายการส่งเสริมธุรกิจอสังหาริมทรัพย์สอดคล้องกับธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ สนับสนุนด้านอสังหาอย่างต่อเนื่อง ผ่านโครงการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการลดค่าธรรมเนียมการโอน ลดอัตราดอกเบี้ย ส่งเสริมการลงทุนของภาครัฐ เพิ่มภาคธุรกิจได้มีโอกาสเพิ่มในการลงทุน และจากการที่รัฐบาลมีโครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (อีอีซี) เป็นแผนยุทธศาสตร์ดึงดูดการลงทุนในพื้นที่สำคัญ ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา ส่งผลให้ทั้ง 3 จังหวัด จัดเป็นทำเลดาวเด่น และ Safe Zone ที่ปลอดภัยสำหรับธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ส่วนทางด้านสถาบันการเงินยังให้ความเห็นไว้ว่าผู้ประกอบการต้องศึกษาข้อมูลศึกษารายละเอียด

ต่าง ๆ ให้ถี่ถ้วนเพื่อไม่ให้ขัดกับหลักกฎหมาย เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล มาตรฐานทางด้านวิศวกรรม รูปแบบของการก่อสร้างที่ไม่ถูกต้อง แก้ไขโดยการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานทางวิศวกรรมเพื่อลดผลกระทบจากอุบัติเหตุหรือป้องกันผลกระทบค้ำึงถึงความปลอดภัยเป็นสิ่งสำคัญ ด้านข่าวสารข้อมูลถือว่าเป็นปัญหาโดยเฉพาะข้อมูลจากภาครัฐ ข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างถนน เวณคินสาธารณูปโภค ตลอดจนนโยบายของรัฐทั้งทางด้านการเงินและการคลัง เช่น อัตราภาษีต่าง ๆ อัตราดอกเบี้ยสินเชื่อ การขาดแคลนข้อมูลเหล่านี้มีผลกระทบต่อ การตัดสินใจลงทุนของผู้ประกอบการ ทางแก้ไขของเราที่ต้องทำการศึกษาข้อมูลให้ถี่ถ้วน ขอ ความรู้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาพัฒนาปรับปรุงให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน สำหรับ ปัญหาข้อจำกัดจาก พรบ. ผังเมือง ต้องมีการเสนอไปยังหน่วยงานภาครัฐให้มีการแก้ไขข้อ กฎหมายให้สอดคล้องกับเหตุการณ์ปัจจุบันและสถานการณ์จริง

2. ผลกระทบจากการดำเนินตามนโยบายรัฐบาลต่อการส่งเสริมธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ สำหรับผู้มีรายได้น้อยในพื้นที่ภาคตะวันออก พบว่า เมื่อผู้ประกอบการมีการกระทำที่ไม่ถูกต้อง จะไม่มีการออกเอกสารรับรอง หรือเมื่อมีการร้องเรียนจะต้องทำการตรวจสอบ และให้มีการ ชี้แจงปรับปรุงแก้ไข ธุรกิจได้สนองต่อนโยบายของภาครัฐด้วยการประชาสัมพันธ์เพื่อดึงดูดใจให้ ผู้สนใจเข้ามาทำการซื้อที่อยู่อาศัย โดยให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ เอื้อประโยชน์ให้กับผู้ซื้อและผู้ขายบ้านที่จะช่วยกระตุ้นให้เกิดการตัดสินใจช่วยให้นักไทยได้มี บ้านเป็นของตนเองมากยิ่งขึ้น โดยไม่ให้ขัดกับหลักกฎหมาย การเลือกทำเลในการทำโครงการ อสังหาริมทรัพย์มีปัจจัยในการพิจารณา เช่น ประชากรต่อพื้นที่ เพื่อวิเคราะห์ว่าประเภทของโครงการ อสังหาริมทรัพย์ที่กำลังคิดจะทำนั้นเหมาะสมกับพฤติกรรมของประชากรที่อยู่ในพื้นที่นั้นหรือไม่ คำนวณ ค่า ในการลงทุนทำโครงการหรือไม่ ศึกษาข้อมูลการขอสินเชื่อ และประเภทวงเงินให้ชัดเจนว่า ต้องการเงินไปเพื่อกู้ซื้อที่ดินในการพัฒนาโครงการ กู้เพื่อสร้างสาธารณูปโภค เช่น ถนนดิน ปรับปรุง สภาพที่ดิน หรือพัฒนาสาธารณูปโภคในโครงการ กู้เพื่อเป็นค่าก่อสร้างอาคารในโครงการ ตาม ประเภทของการพัฒนา เช่น บ้านเดี่ยว ทาวน์เฮ้าส์ หรือ คอนโดฯ หาผู้เชี่ยวชาญที่มี ประสบการณ์ตรงในการพัฒนาโครงการอสังหาริมทรัพย์ มาช่วยเพื่อจะได้จัดสรรเงินลงทุน ค่าใช้จ่าย ดอกเบี้ยสินเชื่อ และสภาพคล่องเพื่อให้โครงการสามารถเดินหน้าโดยไม่สะดุดและควบคุม ต้นทุนได้ตามที่วางไว้ หากความรู้ด้านการบริหารงานก่อสร้าง เพื่อจะมีความรู้ในการทำงานกับ ผู้รับเหมาตั้งแต่ช่วงก่อนการก่อสร้าง ระหว่างการก่อสร้าง หลังงานก่อสร้าง เพื่อจะได้ควบคุม งบประมาณและงานก่อสร้างได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนสำคัญในการทำให้โครงการ อสังหาริมทรัพย์แต่ละโครงการให้สามารถขายได้ตามเป้าประสงค์นั้นมาจากการวางแผน การตลาดที่มีประสิทธิภาพ ผู้ประกอบการให้ความสำคัญกับเรื่องเอกสารเพื่อใช้ในการขาย เพราะแสดงถึงความเป็นมืออาชีพและสร้างความมั่นใจให้ลูกค้า ให้ความสำคัญกับบริการหลัง การขายเพราะเป็นต้นทุนของการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้โครงการ

3. แนวทางในการส่งเสริมธุรกิจอสังหาริมทรัพย์สำหรับผู้มีรายได้น้อยในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลนั้นพบว่า ผู้ประกอบการต้องศึกษาข้อมูลศึกษารายละเอียดต่าง ๆ ให้ถี่ถ้วนเพื่อไม่ให้ขัดกับหลักกฎหมายเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล หากรูปแบบการก่อสร้างที่ไม่ถูกต้องก็ทำการแก้ไขเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานทางวิศวกรรมเพื่อลดผลกระทบจากอุบัติเหตุหรือป้องกันผลกระทบค้ำึงถึงความปลอดภัยเป็นสิ่งสำคัญ ด้านข่าวสาร ข้อมูลถือว่าเป็นปัญหาโดยเฉพาะข้อมูลจากภาครัฐ ข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างถนน แนวเวนคืน สาธารณูปโภค ตลอดจนนโยบายของรัฐทั้งทางด้านการเงินและการคลัง เช่น อัตราภาษีต่าง ๆ อัตราดอกเบี้ยสินเชื่อ

อภิปรายผลการวิจัย

1. นโยบายรัฐบาลต่อการส่งเสริมธุรกิจอสังหาริมทรัพย์สำหรับผู้มีรายได้น้อยในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทางหน่วยงานภาครัฐได้มีนโยบายส่งเสริมการลงทุนส่งเสริมให้กลุ่มธุรกิจอสังหาริมทรัพย์มาร่วมลงทุนภายใต้นโยบายของรัฐ เพราะเป็นทางหนึ่งที่รัฐบาลมุ่งเน้นส่งเสริมให้มีลงทุนเพื่อเพิ่มรายได้มาใช้ในการพัฒนาประเทศ เป็นประโยชน์ต่อภาครัฐและผู้ประกอบการ เพื่อให้การดำเนินธุรกิจสอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐ อีกทั้งยังตรวจสอบโครงสร้าง สิ่งปลูกสร้าง ให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายและกฎหมายให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันเพื่อป้องกันผลกระทบต่าง ๆ ที่จะตามมา โดยนโยบายสาธารณะ คือ กิจกรรมต่าง ๆ ที่กระทำโดยรัฐบาล ซึ่งครอบคลุมกิจกรรมทั้งหมดของรัฐบาล ขณะที่ Thomas (1978) กล่าวว่านโยบายสาธารณะ คือ สิ่งใดก็ตามที่รัฐบาลเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำและ Lasswell & Kaplan (1970) อธิบายว่า นโยบายสาธารณะ หมายถึง แผนหรือโครงการที่กำหนดขึ้น อันรวมถึงเป้าหมาย สิ่งที่มีคุณค่า และแนวทางการปฏิบัติต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Janoschka (2019) เรื่อง Tracing The Socio-Spatial Logics of Transnational Landlords Real Estate Investment: Blackstone In Madrid พบว่า ความเป็นสากลอย่างรวดเร็วของตลาดอสังหาริมทรัพย์ในสเปน ทำให้เกิดการถกเถียงเกี่ยวกับลักษณะสำคัญของพลวัตของเมืองหลังวิกฤตที่เกิดขึ้นใหม่ การปฏิรูปนโยบายการเงินและเมืองได้สร้างรูปแบบที่แสดงให้เห็นโดยการขึ้นค่าเช่าและการเคลื่อนย้ายที่ไม่หยุดหย่อน เพื่อสะท้อนความกังวลเหล่านี้บทความนี้กล่าวถึงวัตถุประสงค์สองประการที่เชื่อมโยงกันเกี่ยวกับวิธีการปรับโครงสร้างนโยบายที่สนับสนุนการลงทุนข้ามชาติในอสังหาริมทรัพย์ของสเปนและผลกระทบทางสังคมและเชิงพื้นที่ที่เกิดขึ้นพร้อมกันนี้การสืบเปลี่ยนสินทรัพย์ที่กว้างขึ้นนี้ก่อให้เกิดขึ้น คำค้นหาทั้งสองได้รับการกล่าวถึงโดยการระบุงลยุทธ์การลงทุนแบบหลายสเกลาร์ของ บริษัท หุ่นเอกชน Blackstone ซึ่งกลายเป็นนักลงทุนสถาบันที่โดดเด่นในช่วงการฟื้นตัวของตลาดอสังหาริมทรัพย์ในสเปน

2. ผลกระทบจากการดำเนินตามนโยบายรัฐบาลต่อการส่งเสริมธุรกิจอสังหาริมทรัพย์สำหรับผู้มีรายได้น้อยในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า เมื่อผู้ประกอบการมีการกระทำที่ไม่ถูกต้อง

จะไม่มี การออกเอกสารรับรอง หรือเมื่อมีการร้องเรียนจะต้องทำการตรวจสอบ และให้มีการชี้แจงปรับปรุงแก้ไข แต่ธุรกิจต้องสนองต่อนโยบายของภาครัฐ โดยไม่ให้ขัดกับหลักกฎหมาย การเลือกทำเลในการทำโครงการอสังหาริมทรัพย์มีปัจจัยในการพิจารณา เช่น ประชากรต่อพื้นที่ เพื่อวิเคราะห์ว่าประเภทของโครงการอสังหาริมทรัพย์ที่กำลังคิดจะทำนั้นเหมาะสมกับพฤติกรรมของ ประชากรที่อยู่ในพื้นที่นั้นหรือไม่ คุ่มค่าในการลงทุนทำโครงการหรือไม่ ศึกษาข้อมูลการขอ สินเชื่อ และประเภทวงเงินให้ชัดเจน ว่าต้องการเงินไปเพื่อกู้ซื้อที่ในการพัฒนาโครงการ กู้เพื่อ สร้างสาธารณูปโภค เช่น ถนนดิน ปรับปรุงสภาพที่ดิน หรือพัฒนาสาธารณูปโภคในโครงการ กู้เพื่อ เป็นค่าก่อสร้างอาคารในโครงการ ตามประเภทของการพัฒนา เช่น บ้านเดี่ยว ทาวน์เฮ้าส์ หรือ คอนโดฯ หากผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ตรงในการพัฒนาโครงการอสังหาริมทรัพย์ มาช่วยเพื่อจะได้ จัดสรรเงินลงทุน ค่าใช้จ่าย ดอกเบี้ยสินเชื่อ และสภาพคล่องเพื่อให้โครงการสามารถเดินหน้า โดยไม่สะดุดและควบคุมต้นทุนได้ตามที่วางไว้ หากความรู้ด้านการบริหารงานก่อสร้าง เพื่อจะมี ความรู้ในการทำงานกับผู้รับเหมาตั้งแต่ช่วงก่อนการก่อสร้าง ระหว่างการก่อสร้าง หลังงาน ก่อสร้าง เพื่อจะได้ควบคุมงบประมาณและงานก่อสร้างได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนสำคัญในการ ทำให้โครงการอสังหาริมทรัพย์แต่ละโครงการให้สามารถขายได้ตามเป้าประสงค์นั้นมาจากการ วางแผนการตลาดที่มีประสิทธิภาพ ผู้ประกอบการให้ความสำคัญกับเรื่องเอกสารเพื่อใช้ในการ ขาย เพราะแสดงถึงความเป็นมืออาชีพและสร้างความมั่นใจให้ลูกค้า ให้ความสำคัญกับบริการ หลังการขายเพราะเป็นต้นทุนของการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้โครงการ

3. แนวทางในการส่งเสริมธุรกิจอสังหาริมทรัพย์สำหรับผู้มีรายได้น้อยในพื้นที่ภาค ตะวันออกให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล ผู้ประกอบการต้องศึกษาข้อมูลศึกษารายละเอียด ต่าง ๆ ให้ถี่ถ้วนเพื่อไม่ให้ขัดกับหลักกฎหมาย เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล มาตรฐานทางด้าน วิศวกรรม สำหรับปัญหาข้อจำกัดจาก พรบ. ผังเมือง ต้องมีการเสนอไปยังหน่วยงานภาครัฐให้มีการ แก้ไขข้อกฎหมายให้สอดคล้องกับเหตุการณ์ปัจจุบันและสถานการณ์จริง การพัฒนาโครงการ ที่อยู่อาศัยอาจมีค่าใช้จ่ายหลายส่วนมากกว่าการสร้างบ้านปกติ ควรเตรียมเงินสำรองอื่น ๆ สำหรับค่าใช้จ่ายอื่น ๆ จัดทำเอกสารข้อมูลเพื่อเป็นหลักฐานในการยื่นขอสินเชื่อพัฒนาโครงการ และพิจารณาความเป็นไปได้ที่จะมีคนมาเช่าบ้าน นอกจากสร้างการลงทุนของภาคเอกชนแล้ว รัฐบาลยังได้ให้ความสำคัญกับการลงทุนของภาครัฐ รวมทั้งการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ของ รัฐวิสาหกิจโดยกรอบการลงทุนรัฐวิสาหกิจทั้งปีสูงถึง 3.46 แสนล้านบาทและยังได้ ส่งเสริมให้เกิดโครงการร่วมลงทุนของภาครัฐและเอกชน หรือ PPP ในโครงการลงทุนโครงสร้าง พื้นฐานต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นของภาคธุรกิจและช่วยกระตุ้นการลงทุนภาคเอกชน ในประเทศได้มากขึ้น ในฟากของภาคธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ เพื่อให้สามารถช่วยเหลือประชาชน ให้มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองได้ชัดเจนยิ่งขึ้น รัฐบาลได้แบ่งกลุ่มผู้ที่ต้องการมีที่อยู่อาศัยเป็นของ ตนเองตามฐานะและศักยภาพที่จะเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย ออกเป็น 4 กลุ่มได้แก่ 1. กลุ่มผู้มี รายได้น้อยและไม่มีศักยภาพ 2. กลุ่มผู้มีรายได้น้อยที่มีศักยภาพ 3. กลุ่มผู้มีรายได้ปานกลาง

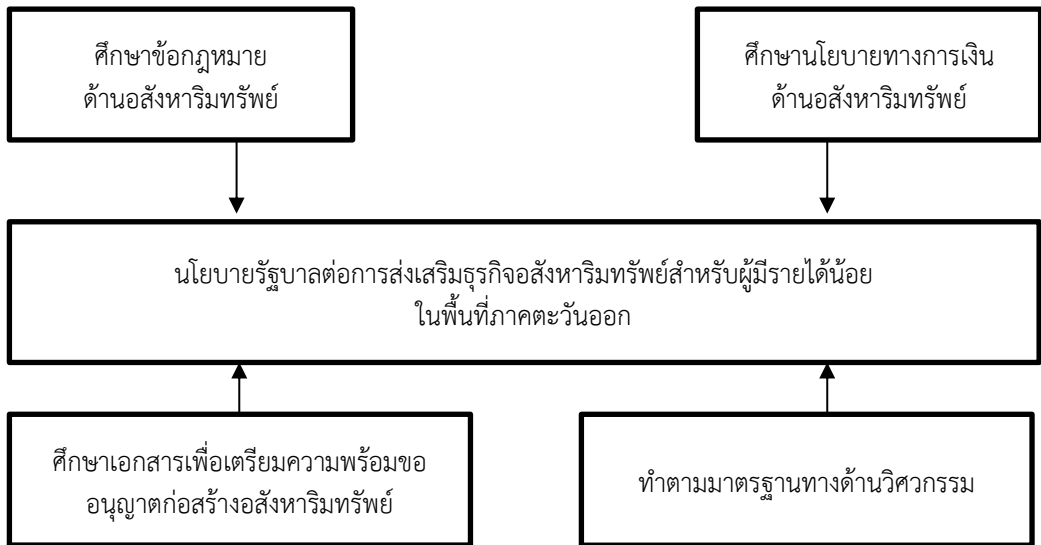

และ 4. กลุ่มผู้มีรายได้น้อย โดยรัฐบาลได้วางแนวทางการช่วยเหลือที่แตกต่างกันระหว่างแต่ละกลุ่ม ซึ่งกลุ่มที่ 1 ถึงกลุ่มที่ 3 จะดำเนินนโยบายผ่านธนาคารเฉพาะกิจของรัฐ โดยกลุ่มผู้มีรายได้น้อยที่มีศักยภาพ (Nuntanach, 2019) อีกทั้ง ธปท. ประเมินแล้วเห็นว่า เพื่อกระตุ้นกิจกรรมทางเศรษฐกิจและพยุงการจ้างงาน จึงควรเร่งเพิ่มเม็ดเงินใหม่เข้าสู่ระบบเศรษฐกิจผ่านภาคอสังหาริมทรัพย์ซึ่งมีธุรกิจเกี่ยวเนื่องจำนวนมาก โดยเฉพาะจากกลุ่มที่ยังมีฐานะการเงินเข้มแข็งหรือรองรับการก่อหนี้เพิ่มได้ ผ่านการผ่อนคลายหลักเกณฑ์การกำกับดูแลสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยและสินเชื่ออื่นที่เกี่ยวข้องกับสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย (มาตรการ LTV) เป็นการชั่วคราว (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2564)

องค์ความรู้จากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง นโยบายรัฐบาลต่อการส่งเสริมธุรกิจอสังหาริมทรัพย์สำหรับผู้มีรายได้น้อยในพื้นที่ภาคตะวันออก พบว่าผู้ประกอบการต้องศึกษาข้อมูลศึกษารายละเอียดต่าง ๆ ให้ถี่ถ้วนเพื่อไม่ให้ขัดกับหลักกฎหมายเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล หากรูปแบบการก่อสร้างที่ไม่ถูกต้องก็ทำการแก้ไขเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานทางวิศวกรรมเพื่อลดผลกระทบจากอุบัติเหตุหรือป้องกันผลกระทบค้ำึงถึงความปลอดภัยเป็นสำคัญ ด้านข่าวสารข้อมูลถือว่าเป็นปัญหา โดยเฉพาะข้อมูลจากภาครัฐ ข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างถนน แนวเวนคืน สาธารณูปโภค ตลอดจนนโยบายของรัฐทั้งทางด้านการเงินและการคลัง เช่น อัตราภาษีต่าง ๆ อัตราดอกเบี้ยสินเชื่อ การขาดแคลนข้อมูลเหล่านี้มีผลกระทบต่อตัดสินใจลงทุนของผู้ประกอบการ ทางแก้ไขที่ต้องทำการศึกษาข้อมูลให้ถี่ถ้วน ขอความรู้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาพัฒนาปรับปรุงให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันและถูกต้อง สำหรับปัญหาข้อจำกัดจาก พระราชบัญญัติผังเมืองนั้นต้องมีการเสนอไปยังหน่วยงานภาครัฐให้มีการแก้ไขข้อกำหนดให้สอดคล้องกับเหตุการณ์ปัจจุบันและสถานการณ์จริง การพัฒนาโครงการที่อยู่อาศัยอาจมีค่าใช้จ่ายหลายส่วนมากกว่าการสร้างบ้านปกติ จึงควรเตรียมเงินสำรองสำหรับค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ไว้ด้วย ผู้ประกอบการต้องสำรวจสิ่งที่ต้องพัฒนาในโครงการฯ ด้วยการจัดทำเอกสารข้อมูลเพื่อเป็นหลักฐานในการยื่นขอสินเชื่อพัฒนาโครงการ ที่ประกอบไปด้วยเอกสารส่วนบุคคลและเอกสารทางการเงินทั้งในนามบุคคลในกรณีเป็นนิติบุคคลให้แสดงใบจดทะเบียนบริษัท ใบจดทะเบียนการค้า สำเนาหนังสือบริคณห์สนธิที่ระบุดัตถุประสงค์สามารถกู้เงิน ค้ำประกันเงินกู้ และให้เช่าอสังหาริมทรัพย์ หนังสือรับรองบริษัทฯ จากกระทรวงพาณิชย์ และรายงานในการประชุมผู้ถือหุ้น สำเนาโฉนดที่ดินพร้อมสารบัญจดทะเบียนทุกหน้า แบบพิมพ์เขียวของอาคารที่ใช้ก่อสร้าง แผนการดำเนินการทั้งโครงการ แผนการขาย แผนการก่อสร้าง ประมาณการด้านการเงิน สัญญาจ้างรับเหมาก่อสร้าง หนังสือเสนอราคาค่ารับเหมาก่อสร้าง หลักฐานแสดงฐานะทางการเงินของผู้ขอกู้ เงินสมทบใบขออนุญาตปลูกสร้างใบขออนุญาตจัดสรร ใบยื่นคำขออนุญาตจัดสรร ตรวจสอบความถูกต้อง

และข้อกำหนดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวบ้าน พิจารณาความเป็นไปได้ที่จะมีคนมาเช่าชื่อ
แผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 นโยบายรัฐบาลต่อการส่งเสริมธุรกิจอสังหาริมทรัพย์สำหรับผู้มีรายได้น้อย
ในพื้นที่ภาคตะวันออก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

รัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ คณะรัฐมนตรี กระทรวงการคลัง ควรร่วมกัน
ปรึกษาหารือเพื่อกำหนดอัตราภาษีให้สอดคล้องกับบริบท กับสถานการณ์ให้ทันเหตุการณ์ปัจจุบัน
เพราะในบางครั้งปัจจัยภายนอกที่เข้ามากระทบได้ส่งผลกระทบต่ออย่างหนักกับผู้ประกอบการและ
ประชาชนผู้รับบริการ นอกจากนี้ในการออกนโยบายเพื่อฟื้นฟูและพัฒนาประเทศก็ควรที่จะ
คำนึงถึงรายได้ให้ตรงกับความเป็นจริงเพราะรายได้ที่รับมาถึงแม้จะมีมาก แต่รายจ่ายด้านอื่น ๆ
ที่ผู้ประกอบการต้องทำการชำระก็มีมากพออยู่แล้ว จึงควรลดอัตราภาษีลงเพื่อแบ่งเบาภาระ
ผู้ประกอบการและประชาชน และควรทำการบูรรวมหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ
การดำเนินการด้านธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ให้มีการบริการแบบเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว เพื่อลด
ระยะเวลาในการดำเนินการขออนุญาตประกอบธุรกิจให้สั้นลง เพราะเนื่องจากว่าปัจจุบันทาง
ผู้ประกอบการต้องดำเนินการเรื่องขออนุญาตเป็นระยะเวลาที่ยาวนานกว่าจะได้รับการอนุญาตก็
ยาวนาน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

รัฐบาลและหน่วยงานเอกชนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวงมหาดไทย กรมที่ดิน กรมโยธาธิการและผังเมือง ควรริบเร่งดำเนินการในออกเอกสารรับรอง ลงพื้นที่มาตรวจสอบตามข้อเรียกร้องต่าง ๆ ให้เร็วขึ้น เพื่อจะได้ลดปัญหาที่เป็นอยู่ให้หมดสิ้นไปโดยเร็วเพื่อที่ทางผู้ประกอบการจะได้รับเร่งดำเนินการและทางรัฐบาลก็จะได้ทำการจัดเก็บภาษีได้เร็วขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยความต้องการของลูกค้า นักลงทุนและนักท่องเที่ยวในการรับบริการ แล้วนำผลการวิจัยมาพัฒนาอย่างเป็นพลวัต เพื่อการส่งเสริมเศรษฐกิจของประเทศและสนับสนุนอุตสาหกรรมเป้าหมายทั้ง 10 ประเภท โดยดำเนินการไปพร้อมกันกับการพัฒนาอุตสาหกรรมอื่น ๆ ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกต่อไป

2. ควรทำการศึกษาวิจัยในรูปแบบผสมวิธีที่มีทั้งการวิจัยในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ด้วย เพื่อให้ได้ข้อมูลจากประชาชนถึงความต้องการในการมีที่พักอาศัยเพื่อที่ทางผู้ประกอบการธุรกิจอสังหาริมทรัพย์จะได้ทราบความต้องการของประชาชนว่ามีความต้องการในรูปแบบใดลักษณะใด แล้วมาทำการก่อสร้างให้ตรงกับความต้องการต่อไป

3. ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยและอุปสรรคที่มีต่อผลสำเร็จในการแข่งขันธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ทางด้านการใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการสร้างบ้านนวัตกรรมใหม่ ด้วยวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือผู้สนใจและลูกค้าได้ตอบแบบสอบถามเพื่อเป็นแนวทางในการช่วยสร้างนวัตกรรมที่ดีและตรงตามความต้องการ รวมถึงสัมภาษณ์จากผู้ประกอบการรายอื่น ๆ ถึงโอกาสและความเป็นไปได้ในการหาช่องทางเพื่อประกอบธุรกิจโดยอยู่ภายใต้กฎหมาย

4. ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างนโยบายโครงการบ้านเกี่ยวกับโครงการนโยบายบ้านแบบทาวนโฮมเพื่อนำมาเปรียบเทียบข้อแตกต่างของนโยบายและหาแนวทางในการแก้ไขเพื่อนำไปสู่แนวทางในการจัดการที่ดีต่อไป

5. ควรทำการศึกษาศึกษามาตรการทางกฎหมายสำหรับผู้ที่ซื้อบ้านมากกว่า 1 หลัง เนื่องจากปัจจุบันนี้มีคนจำนวนมากที่มีรายได้สูงนิยมซื้อบ้านมากกว่า 1 หลังเพื่อทำธุรกิจประเภทให้เช่า หรือซื้อมาแล้วขายต่อเพื่อเก็งกำไร จึงอยากทราบแนวทางในการจัดการของภาครัฐว่าดำเนินการอย่างไรบ้างและจะมีมาตรการควบคุมปัญหาเหล่านี้ได้อย่างไรเพื่อให้ผู้ที่ไม่ซื้อบ้านได้ซื้อบ้านในราคาต่ำตามที่โครงการบ้านจัดสรรต่าง ๆ ได้กำหนดไว้

เอกสารอ้างอิง

ธนวรรณ แฉ่งชำโถม. (2559). ผลกระทบของการใช้ นโยบายการเงิน และนโยบายการคลังของ รัฐบาลในการสนับสนุนแก่อุตสาหกรรม พัฒนาอสังหาริมทรัพย์. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยธนบุรี*, 10(22), 128-140.

- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2564). *ชปท. ผ่อนคลายมาตรการ LTV ชั่วคราวเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจผ่านภาคอสังหาริมทรัพย์*. สืบค้น 20 มีนาคม 2566, จาก <https://shorturl.asia/E5BA0>
- สุภางค์ จันทวานิช. (2553). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Baan, F. (2022). Real Estate Developer. Retrieved March 20, 2023, from <https://www.baanfinder.com/th/developers>
- Chang, et al. (1995). *Measuring Organizational Improvement Impact*. [n.p.] : Jossey Bass Pfeiffer.
- DD Property. (2022). *Real Estate Boom in Asia: Thailand Remains an Important Investment Destination*. Retrieved March 20, 2023, from <https://shorturl.asia/ynjS4>
- Lasswell, H. D., & Kaplan, A. (1970). *Power and society*. New Haven: Yale University Press.
- Janoschka, M. (2019). Tracing the socio-spatial logics of transnational landlords' real estate investment: Blackstone in Madrid. *European Urban and Regional Studies*, 27(2), 125-141.
- Nuntanach, D. (2019). *Government policy to drive the economy to build confidence in Real estate business*. Retrieved March 20, 2023, from <https://thinkofliving.com/%E0%B8>
- Thomas, R. (1978). *Understanding public Policy* (7th ed). Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall.

เส้นทางความสำเร็จของผู้บริหารสตรีในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี*

FEMALE ADMINISTRATORS' PATH TO SUCCESS IN SCHOOLS UNDER THE
SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE NONGTHABURI

กรกนก ดัดแหว, พร่อมพิไล บัวสุวรรณ, สุชาดา นันทะไชย

Kornkanok Dadwaew, Prompilai Buasuwan, Suchada Nanthachai

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Kasetsart University

Corresponding Author E-mail: kornkanok.da@ku.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาแรงบันดาลใจ แรงจูงใจ และเส้นทางการเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาสตรีในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา 2. ศึกษาจุดแข็ง ข้อจำกัด โอกาส และความท้าทายของการเป็นผู้อำนวยการสถานศึกษาสตรีในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแรงบันดาลใจ แรงจูงใจ และเส้นทางการเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาของสตรี และศึกษาจุดแข็ง ข้อจำกัด โอกาส และความท้าทายของการเป็นผู้อำนวยการสถานศึกษา ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษาสตรี จำนวน 6 คน ด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผู้บริหารสตรีมีแรงบันดาลใจในการเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาจากการตั้งเป้าหมายของตนเอง โดยมีแรงจูงใจ 2 ประการ คือ 1. แรงจูงใจภายในตนเอง และ 2. แรงจูงใจภายนอก โดยผู้บริหารสตรีมีวิธีการเตรียมตัวเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาทั้งหมด 4 ประการ คือ 1. การเตรียมความพร้อมของตนเอง 2. การปฏิบัติตามกฎหมาย 3. การเป็นแบบอย่างที่ดี และ 4. การสร้างเครือข่ายในการทำงาน 2. จุดแข็งของผู้บริหารสถานศึกษาสตรีคือความละเอียดรอบคอบ และความอ่อนโยน ข้อจำกัดของผู้บริหารสถานศึกษาสตรีคือลักษณะทางกายภาพและบทบาทหน้าที่ทางสังคมของผู้หญิง โอกาสในการเป็นบริหารของสตรีเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมในปัจจุบันที่ให้การยอมรับในบทบาทและหน้าที่ของสตรีมากขึ้น และการใช้วิธีการสอบคัดเลือกผู้บริหารสถานศึกษา

และความท้าทายของการเป็นผู้อำนวยการสถานศึกษาสตรีมี 2 ประการ คือ 1. การได้รับการยอมรับของสตรี และ 2. การบริหารงานบุคคลภายในสถานศึกษาของผู้บริหารสตรี
คำสำคัญ: เส้นทางความสำเร็จ; ผู้บริหารสตรี; โรงเรียนมัธยมศึกษา

Abstract

This research article has the objective 1. Study the inspiration, motivation, and path to entering the position of administrator of a women's educational institution in a secondary school. 2. Study the strengths, limitations, opportunities, and challenges of being the director of a women's educational institution in a secondary school. Nonthaburi Secondary Educational Service Area Office It is qualitative research. The objective is to study the inspiration, motivation, and paths of women entering educational institution administrator positions. and study the strengths, limitations, opportunities, and challenges of being a director of a women's educational institution. The informants were 6 women's educational institution directors using a purposive sampling method. Data were collected using in-depth interviews.

The results of the research found that 1. Women administrators were inspired to enter the educational institution administrator position by setting their own goals. There are two types of motivation: 1. internal motivation and 2. extrinsic motivation. There are 4 methods for female administrators to prepare for entering the educational institution administrator position: 1. preparing themselves, 2. complying with the law, 3. being a good role model, and 4. building a network. Work 2. The strength of the director of a women's educational institution is attention to detail. and tenderness the limitations of women's educational institution directors are women's physical characteristics and social roles. Opportunities for women to become executives arise from changes in current social conditions that are more accepting of women's roles and responsibilities and the use of examination methods for selecting educational institution administrators and the challenges of being the director of a women's educational institution are twofold: 1. Women's acceptance and 2. personnel management within the educational institution for women administrators.

Keywords: Path to Success, Female School Administrators, Secondary Schools

บทนำ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ความเสมอภาคระหว่างเพศเป็นประเด็นที่ถูกสังคมหยิบยกมากล่าวถึงมากขึ้นในการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน โดยในอดีตบริบททางสังคมและวัฒนธรรมได้ครอบงำและขัดเกลาให้มนุษย์แสดงบทบาททางเพศที่แตกต่างกัน ซึ่งมักจะแสดงออกมาในลักษณะที่ผู้หญิงเป็นฝ่ายเสียเปรียบและต่ำต้อยกว่าหากเทียบกับผู้ชายที่ จะมีลักษณะเป็นผู้นำและได้เปรียบมากกว่า ถึงแม้ว่าปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมจะส่งผลให้บทบาทของผู้หญิงเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต แต่ทัศนคติ ค่านิยม และขนบธรรมเนียมประเพณีระหว่างเพศชายและเพศหญิงนั้นก็ยังคงมีอิทธิพลอยู่ในสังคมไทย และยังคงมีสถานการณ์ของความไม่เท่าเทียมระหว่างเพศ โดยผู้หญิงมักจะถูกเอาเปรียบในมิติต่าง ๆ และถึงแม้ว่าผู้หญิงจะมีสัดส่วนของการเป็นผู้นำเพิ่มมากขึ้น แต่ก็ยังต้องแบกรับภาระในการดูแลบ้านและลูกมากกว่าผู้ชาย (โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ, 2563)

องค์การสหประชาชาติได้เรียกร้องให้ประชาคมโลกปฏิบัติต่อมนุษย์ทั้งเพศหญิงและเพศชายอย่างเสมอภาค เท่าเทียม ตลอดจนให้เกียรติในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ไม่กีดกันหรือเลือกปฏิบัติด้วยสาเหตุแห่งเพศ ซึ่งนำไปสู่การกำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals - SDGs) โดยมีเป้าหมายที่ 5 ว่าด้วยการบรรลุความเท่าเทียมระหว่างเพศ และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สตรีและเด็กหญิง (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) เพื่อให้เกิดความเสมอภาคทางเพศ ยุติการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิงและเด็กผู้หญิง และลดช่องว่างระหว่างเพศชายและเพศหญิงในตลาดแรงงาน เพื่อนำไปสู่การยุติการเลือกปฏิบัติอันเนื่องมาจากความแตกต่างระหว่างเพศ เพราะความแตกต่างทางเพศไม่สมควรเป็นเงื่อนไขในการกำหนดหรือจำกัดสิทธิและโอกาสของบุคคลในสังคม ทั้งนี้การลดช่องว่างระหว่างเพศจะส่งผลให้เกิดความเสมอภาคขึ้นในสังคม ซึ่งนำไปสู่การสร้างเสริมความเข้มแข็งให้กับประเทศในด้านสังคมและเศรษฐกิจ (United Nations, 2021)

ปัจจุบันสภาพสังคมไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต ทำให้ผู้หญิงมีโอกาสได้รับการศึกษาในระดับที่สูงมากขึ้น ผู้หญิงในปัจจุบันจึงมีทั้งความรู้ความสามารถ อีกทั้งยังมีบทบาทสำคัญและได้รับการยอมรับจากสังคมมากขึ้น ถึงแม้ว่าสตรีจะมีบทบาทและหน้าที่ชัดเจนมากขึ้นในโครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ แต่ในส่วนของวงการการศึกษาพบว่าสตรียังไม่สามารถทำลายเพดานก้ำกึ่งทางสังคมเพื่อไปสู่ความก้าวหน้าในทางการบริหารที่สูงขึ้นได้ (Buasuwan & Niyamajan, 2019) ทั้งนี้ในระบบการศึกษาของประเทศไทยนั้นมีครูผู้หญิงจำนวนมากกว่าครูผู้ชาย ซึ่งสะท้อนถึงปัญหาหรืออุปสรรคทางสังคมและวัฒนธรรมบางประการที่จำกัดความสำเร็จในการเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารของสตรี ทั้งนี้ในปีการศึกษา 2564 พบว่ามีผู้บริหารสตรีที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษาในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาธนบุรี จำนวน 8 คน จากทั้งหมด 18 โรงเรียน ถึงแม้ว่าจะเป็น

ส่วนน้อย แต่ก็แสดงให้เห็นถึงบทบาทของผู้บริหารสตรีในการเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาระบบการบริหารการศึกษาของประเทศไทยอีกด้วย

จากความสำคัญและประเด็นดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาแรงบันดาลใจ แรงจูงใจ และเส้นทางการเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาของสตรี ตลอดจนศึกษาจุดแข็ง ข้อจำกัด โอกาส และความท้าทายของการเป็นผู้อำนวยการสถานศึกษาสตรีในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเอง และเป็นแนวทางสำหรับสตรีที่ต้องการเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแรงบันดาลใจ แรงจูงใจ และเส้นทางการเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาสตรีในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี
2. เพื่อศึกษาจุดแข็ง ข้อจำกัด โอกาส และความท้าทายของการเป็นผู้อำนวยการสถานศึกษาสตรีในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบปรากฏการณ์วิทยา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงพรรณนาที่เน้นการทำความเข้าใจในมุมมองประสบการณ์ของผู้บริหารสตรีในการเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ได้แก่ ผู้บริหารสตรีที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี ปีการศึกษา 2564 จำนวน 8 คน กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสตรีที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี ปีการศึกษา 2564 จำนวน 6 คน ด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ 1. ระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อตรวจสอบความครบถ้วนและคุณภาพของข้อมูล และ 2. สรุปผลการวิจัย โดยใช้การลดทอนข้อมูล แยกแยะและจัดหมวดหมู่เพื่อทำความเข้าใจและตีความข้อมูลด้วยการสร้างกรอบประเด็นสำคัญซึ่งนำไปสู่การสร้างข้อสรุปเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูล

ผู้บริหาร	สตรี 1	สตรี 2	สตรี 3	สตรี 4	สตรี 5	สตรี 6
อายุ	54 ปี	43 ปี	54 ปี	55 ปี	58 ปี	60 ปี
สถานภาพ	โสด	โสด	สมรส	สมรส	สมรส	โสด
การศึกษา	ปริญญาโท	ปริญญาเอก	ปริญญาเอก	ปริญญาเอก	ปริญญาโท	ปริญญาเอก
วิทยฐานะ	ชำนาญการพิเศษ	ชำนาญการพิเศษ	ชำนาญการพิเศษ	ชำนาญการพิเศษ	ชำนาญการพิเศษ	ชำนาญการพิเศษ
อายุราชการ	32 ปี	19 ปี	29 ปี	33 ปี	37 ปี	36 ปี
ระยะเวลา การบริหาร	16 ปี	6 ปี	6 ปี	10 ปี	18 ปี	20 ปี
สถานศึกษา						

1. จากการศึกษาแรงบันดาลใจ แรงจูงใจ และเส้นทางการเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาสตรีในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี พบว่า ผู้บริหารสตรีมีแรงบันดาลใจในการเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาจากการตั้งเป้าหมายของตนเอง โดยมีแรงจูงใจ 2 ประการ คือ 1. แรงจูงใจภายในตนเอง และ 2. แรงจูงใจภายนอก เส้นทางการเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารสตรีมีวิธีการเตรียมตัวเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาทั้งหมด 4 ประการ คือ 1. การเตรียมความพร้อมของตนเอง 2. การปฏิบัติตามกฎหมาย และการรักษาวินัยของทางราชการ 3. การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และ 4. การสร้างเครือข่ายในการทำงาน

2. จากการศึกษาจุดแข็ง ข้อจำกัด โอกาส และความท้าทายของการเป็นผู้อำนวยการสถานศึกษาสตรีในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี พบว่า 1. จุดแข็งของผู้บริหารสถานศึกษาสตรี คือบุคลิกและลักษณะตามธรรมชาติของผู้หญิง เช่น ความละเอียดรอบคอบ และความอ่อนโยน 2. ข้อจำกัดของผู้บริหารสถานศึกษาสตรี คือ ลักษณะทางกายภาพ เช่น สรีระร่างกาย ความแข็งแรง และบทบาทหน้าที่ของผู้หญิงที่สังคมคาดหวัง เช่น การต้องรับผิดชอบภาระหน้าที่ต่าง ๆ ภายในบ้านมากกว่าผู้ชาย 3. โอกาสของการเป็นผู้บริหารสถานศึกษาสตรีเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมที่ให้การยอมรับและเปิดโอกาสให้ผู้หญิงเข้ามามีบทบาทและหน้าที่สำคัญทางสังคมมากขึ้น รวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและวิธีการคัดเลือกผู้บริหารสถานศึกษาจากเดิมที่ใช้วิธีการแต่งตั้งมาเป็นวิธีการสอบคัดเลือก และ 4. ความท้าทายของการเป็นผู้อำนวยการสถานศึกษาสตรีในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา มี 2 ประการ คือ 1. การได้รับการยอมรับของสตรีในฐานะผู้บริหารสถานศึกษา และ 2. การบริหารงานบุคคลภายในสถานศึกษาของผู้บริหารสตรี

อภิปรายผลการวิจัย

1. แรงแบนดาลใจ แแรงจูงใจ และเส้นทางการเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาสตรีในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีแรงแบนดาลใจในการเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาจากการตั้งเป้าหมายของตนเอง โดยผู้ให้ข้อมูลตั้งเป้าหมายในชีวิตไว้ว่าต้องการเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อแสดงศักยภาพของตนเอง ด้วยการนำความรู้และความสามารถมาพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยให้ดีขึ้น สอดคล้องกับความหมายของแรงแบนดาลใจจากราตรี สวอินทร์ และคณะ (2562) ที่กล่าวว่า แรงแบนดาลใจเป็นแรงผลักดันที่สามารถทำให้มนุษย์คนหนึ่งมีความพยายามทำในสิ่งที่ตนมุ่งหวังให้สำเร็จ โดยเรียนรู้วิธีการที่จะมุ่งไปสู่ความสำเร็จจากคนในครอบครัว คนรอบข้าง บุคคลสาธารณะ หรือเกิดจากตนเอง และสอดคล้องกับที่มาของแรงแบนดาลใจจากพจนานุกรม ใจชาญสุขกิจ (2550) ที่กล่าวว่า แรงแบนดาลใจสามารถเกิดขึ้นได้อย่างหลากหลาย ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ รอบตัว และความต้องการที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล โดยแรงแบนดาลใจของผู้บริหารสตรีที่เป็นผู้ให้ข้อมูลนั้นเป็นแรงแบนดาลใจจากเป้าหมาย (Inspiration by Goal) ซึ่งเป็นแรงแบนดาลใจที่ส่งผลให้แต่ละบุคคลปฏิบัติและพยายามบรรลุเป้าหมายที่ตนตั้งไว้จนสำเร็จ โดยแรงแบนดาลใจจากเป้าหมายนี้ทำให้ผู้ให้ข้อมูลตัดสินใจเลือกอาชีพและตำแหน่งที่เหมาะสมกับตนเอง รวมไปถึงการเลือกสังคมที่ตรงกับเส้นทางในการเข้าถึงจุดมุ่งหมายในชีวิต ซึ่งนำไปสู่เป้าหมายของผู้ให้ข้อมูลที่ต้องการเปลี่ยนแปลงบทบาทและหน้าที่ของตนเองจากตำแหน่งครูผู้สอนไปสู่ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา

นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ให้ข้อมูลมีแรงจูงใจในการเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา 2 ประการ คือ แรงจูงใจภายในตนเอง และแรงจูงใจภายนอก โดยแรงจูงใจภายในตนเองของผู้ให้ข้อมูลเกิดจากความต้องการพัฒนาตนเอง หรือความต้องการเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่ในการทำงานของตนเอง สอดคล้องกับทฤษฎีแรงจูงใจของ Alderfer (1972) ที่จัดลำดับความต้องการของมนุษย์โดยพัฒนามาจากทฤษฎีของ Maslow โดยพบว่ามนุษย์มีความต้องการด้านความก้าวหน้า (Growth Needs: G) ซึ่งเป็นความต้องการสูงสุดของมนุษย์ที่อยากประสบความสำเร็จในชีวิต โดยใช้ความสามารถของตนเองเพื่อความก้าวหน้าในการทำงาน ตลอดจนต้องการแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาและสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ เช่นเดียวกับผู้ให้ข้อมูลที่ต้องการความก้าวหน้าในชีวิตการทำงานจึงเริ่มต้นพัฒนาตนเองเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา และต้องการประสบความสำเร็จในฐานะผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อชื่อเสียง เกียรติยศ สร้างความภาคภูมิใจในตนเอง ตลอดจนการมีสถานภาพทางสังคมที่ดีขึ้น ส่วนแรงจูงใจภายนอก พบว่าผู้ให้ข้อมูลมีแรงแบนดาลใจภายนอกที่หลากหลายจากผู้บังคับบัญชา ครอบครัว และเพื่อน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Mochizuki (2014) ที่พบว่า การที่ผู้บริหารสตรีได้รับการสนับสนุนจากบุคคลอื่นนั้นช่วยให้สตรีมีความเจริญก้าวหน้าในฐานะผู้นำมากขึ้น โดยแรงแบนดาลใจและแรงจูงใจดังที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นเหตุผลสำคัญทั้งทางตรงและทางอ้อมที่ทำให้ผู้บริหารสตรีต้องการเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา

เส้นทางการเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาของสตรี พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีวิธีการเตรียมตัวเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา 4 ประการ ดังนี้ 1. การเตรียมความพร้อมของตนเอง โดยเริ่มต้นจากการตั้งเป้าหมายในอนาคตและการทำงานให้ชัดเจน มีความมุ่งมั่นและตั้งใจปฏิบัติตนเพื่อไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับแนวทางการสร้างความสำเร็จในการทำงานของสตรีจากบรรพ ประพฤติดี และคณะ (2520) ที่สรุปว่า สตรีที่ควรตั้งใจทำงานอย่างจริงจังและวางแผนการทำงานไว้เป็นส่วนหนึ่งของชีวิต เพื่อให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายด้วยดี โดยผู้ให้ข้อมูลมีการเตรียมความพร้อมของตนเองในด้านต่าง ๆ ก่อนเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านประสบการณ์ ด้านบุคลิกภาพ และด้านคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสตรีในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของเจตปริยา ขำเสถียร (2559) คือ ผู้บริหารสตรีต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักการและแนวคิดการบริหารสถานศึกษาอย่างรอบด้าน ผู้บริหารสตรีต้องมีวิธีการในการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจที่ดีกับบุคคลอื่น บริหารงานอย่างยืดหยุ่น และผู้บริหารสตรีต้องมีบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ที่ดี 2. การปฏิบัติตนตามกฎหมาย ระเบียบของทางราชการ และการรักษาวินัยของทางราชการ เนื่องจากครูและผู้บริหารสถานศึกษาทุกคนต้องประพฤติและปฏิบัติตนตามกฎหมาย ตามระเบียบของทางราชการ และตามคำสั่งที่กำหนดไว้อย่างเป็นลายลักษณ์อักษร รวมไปถึงการรักษาวินัยของทางราชการอย่างเคร่งครัด เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของตนเองนั้นเกิดประโยชน์สูงสุดต่อทางราชการเป็นสำคัญ และต้องหลีกเลี่ยงการทุจริตทุกประเภท เนื่องจากการทุจริตในหน้าที่ของตนเองจะส่งผลให้ถูกลงโทษทางวินัยของข้าราชการครู ซึ่งจะส่งผลเสียต่ออาชีพและวิชาชีพของตนเอง 3. การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี โดยผู้บริหารสตรีควรมีการวางตัวเพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับผู้อื่น และรักษาเกียรติยศชื่อเสียงของตนเอง สอดคล้องกับผลการศึกษาเรื่ององค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีโดยราตรี ทองศรี (2563) ที่กล่าวว่า การเป็นตัวอย่างที่ดีของผู้บริหารสตรี คือการสามารถรองใจผู้บังคับบัญชาและได้ผลงานที่มีคุณภาพ รู้จักการจูงใจ เป็นแบบอย่างที่ดี และสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์กรและ 4. การสร้างเครือข่ายในการทำงาน โดยการรวมกลุ่มเพื่อสร้างเครือข่ายในการทำงานจะส่งผลดีต่อสตรีในการดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา สอดคล้องกับผลการศึกษาของปนัดดา นวธนโชติ (2561) ที่พบว่าการเข้าถึงเครือข่ายของบุรุษ และการสร้างเครือข่ายระหว่างสตรี เป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งของปัจจัยเชิงวิชาชีพที่ส่งเสริมการเข้าสู่ตำแหน่งบริหารของผู้บริหารสตรีในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา เช่นเดียวกับ Perkins (2011) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับสตรีที่มีประสบการณ์ในการเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหาร โดยพบว่าการเข้าถึงเครือข่ายของผู้นำและผู้บริหารสตรี เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยผลักดันให้สตรีนั้นสามารถประสบความสำเร็จในวิชาชีพได้

2. ด้านจุดแข็ง ข้อจำกัด โอกาส และความท้าทายของการเป็นผู้อำนวยการสถานศึกษาสตรีในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา พบว่า จุดแข็งสำคัญของผู้บริหารสตรี คือ บุคลิกและลักษณะตามธรรมชาติของผู้หญิง ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เน้นการแสดงออกทางอารมณ์ที่ช่วยสนับสนุนให้เกิด

ผลดีในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น โดยบุคลิกและลักษณะตามธรรมชาติที่เป็นจุดแข็งของผู้บริหารสตรี คือความละเอียดรอบคอบ และความอ่อนโยน ซึ่งมีความสำคัญและจำเป็นต่อองค์กร เนื่องจากความละเอียดรอบคอบแสดงถึงการให้ความสำคัญกับรายละเอียดของงานในทุกแง่มุมอย่างต่อเนื่อง และช่วยตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลหรืองาน ส่วนความอ่อนโยนนั้นจะช่วยให้ผู้บริหารสตรีมีความเข้าใจและสนใจในความรู้สึกของผู้ใต้บังคับบัญชา ทั้งยังแสดงถึงความเป็นมิตร และสามารถเข้าถึงได้ง่ายอีกด้วย

ข้อจำกัดของการเป็นผู้บริหารสตรีมี 2 ประการ คือ 1. ลักษณะทางกายภาพของผู้หญิงที่มีความแตกต่างจากลักษณะทางกายภาพของผู้ชายอย่างชัดเจน ตั้งแต่สรีระของร่างกาย ฮอร์โมน และความสามารถบางประการเฉพาะตัวของผู้หญิง เช่น การมีประจำเดือน และการตั้งครรภ์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารสถานศึกษาของสตรี เช่น มีความแข็งแรงในการทำงานบางอย่างที่น้อยกว่าผู้ชาย การเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ในช่วงมีประจำเดือน รวมไปถึงการตั้งครรภ์ที่อาจทำให้ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานลดลง สอดคล้องกับการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความก้าวหน้าในอาชีพและอุปสรรคในการทำงานของผู้บริหารสตรีของอนันต์ชัย คงจันทร์ (2543) ที่พบว่า อุปสรรคในการทำงานของผู้บริหารสตรีอันดับแรกคือเรื่องอุปสรรคทางกายภาพ เช่น ในช่วงที่ตั้งครรภ์ทำให้ไม่สามารถทำงานได้อย่างเต็มที่ และ 2. บทบาทหน้าที่ทางสังคมของผู้หญิง สอดคล้องกับ Buasuwan & Niyamajan (2019) ที่กล่าวว่า ผู้หญิงมักจะถูกจำกัดบทบาทและหน้าที่ของตนเองจากครอบครัวที่ปกครองแบบปิตาธิปไตย และได้รับความคาดหวังทางสังคมให้แสดงบทบาทและหน้าที่ให้สอดคล้องกับเพศสภาพของตนเอง เช่น การทำงานบ้าน การดูแลสามีและครอบครัว ส่งผลให้สตรีต้องแบกรับภาระและหน้าที่มากขึ้นหากต้องการแสดงบทบาทและหน้าที่ซึ่งอยู่นอกเหนือจากสิ่งที่สังคมคาดหวัง ดังนั้นที่สตรีอยากประสบความสำเร็จและมีความก้าวหน้าในฐานะผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความสามารถในการจัดการภาระและหน้าที่ของครอบครัวและสังคมได้เป็นอย่างดี

โอกาสของการเป็นผู้บริหารสถานศึกษาสตรีในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาเกิดจากสภาพสังคมในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต โดยสังคมได้ให้การยอมรับและเปิดโอกาสให้ผู้หญิงเข้ามามีบทบาทและหน้าที่สำคัญทางสังคมมากขึ้น สอดคล้องกับที่เอกชัย บุญยาธิฐาน (2553) ได้วิเคราะห์ว่า การเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมเป็นผลมาจากปัจจัยทางการเมืองและกฎหมาย โดยในปัจจุบันรัฐธรรมนูญได้ให้สิทธิเท่าเทียมกันแก่ทุกเพศในการดำเนินชีวิต ส่งผลให้ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในปัจจุบันนั้นได้เปิดโอกาสให้สตรีก้าวเข้ามามีส่วนร่วมทางสังคมมากขึ้นกว่าในอดีต สอดคล้องกับ ปาริฉัตร ตู่ดำ (2556) ที่กล่าวว่า สังคมไทยได้เริ่มปรับเปลี่ยนทัศนคติที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของผู้หญิงทั้งในครอบครัวและในการทำงาน ส่งผลให้ปัจจุบันบทบาทของสตรีไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม และสังคมได้ให้การยอมรับบทบาทของผู้หญิงที่ทำงานมากขึ้น และสอดคล้องกับ ฤทัยรัตน์ ดีภัย (2563) ที่กล่าวว่า สังคมได้เปิดโอกาสให้สตรีได้พัฒนาตนเองจนทำให้สามารถเข้า

มา มีบทบาททางสังคมมากขึ้น ดังจะเห็นได้ว่าในปัจจุบันมีสตรีที่ก้าวเข้าสู่ตำแหน่งผู้นำมากขึ้น หรือได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารทางการศึกษามากขึ้น และคาดการณ์ว่าในอนาคต สตรีจะมีโอกาสที่เท่าเทียมกับบุรุษมากขึ้น นอกจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมในปัจจุบันแล้ว การเปลี่ยนแปลงรูปแบบและวิธีการคัดเลือกผู้บริหารสถานศึกษา จากเดิมที่เป็น การคัดเลือกครูผู้สอนให้ขึ้นมาดำรงตำแหน่งรองผู้อำนวยการสถานศึกษาโดยผ่านความเห็นชอบ ของผู้อำนวยการสถานศึกษาที่เป็นผู้บังคับบัญชา แต่ในปัจจุบันได้เปลี่ยนมาใช้วิธีการสอบ คัดเลือกเพื่อบรรจุและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาด้วยวิธีการสอบข้อเขียนและ สัมภาษณ์ ก็ส่งผลให้สตรีได้รับโอกาสมากขึ้นในการเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา

ความท้าทายของการเป็นผู้อำนวยการสถานศึกษาสตรีในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา มี 2 ประการ คือ 1. การได้รับการยอมรับของสตรีในฐานะผู้บริหารสถานศึกษา เพราะถึงแม้ว่าสตรี จะมีตำแหน่งและหน้าที่ในฐานะผู้บริหารสถานศึกษา แต่ก็ไม่สามารถหลีกเลี่ยงค่านิยมทางสังคม ที่ให้การยอมรับและยกย่องผู้ชายในฐานะผู้นำมากกว่าได้ โดยสอดคล้องกับแนวคิดของ Hurlock (1978) ที่แบ่งบทบาทของผู้ชายและผู้หญิงออกเป็น 2 แบบ คือ 1. บทบาทเพศภาวะ แบบดั้งเดิม (Traditional Gender Roles) แนวคิดนี้เชื่อว่าบทบาทของผู้หญิงและผู้ชายนั้นถูก กำหนดจากความแตกต่างของเพศทางชีววิทยา ซึ่งแนวคิดนี้ก่อให้เกิดความเชื่อ ความคาดหวัง และการแบ่งบทบาทและหน้าที่ที่แตกต่างกันตามเพศสภาพ ส่งผลให้ในอดีตผู้ชายและผู้หญิงจึงมี บทบาทและหน้าที่ที่แตกต่างกัน โดยถือว่าผู้ชายเป็นเพศที่แข็งแรงและมีพลังกำลังมาก จึงต้อง ทำหน้าที่ดูแล ปกป้อง และคุ้มครอง ดังนั้นสังคมจึงให้การยอมรับและยกย่องผู้ชายในฐานะของ ผู้นำ ส่วนผู้หญิงนั้นเป็นเพศที่อ่อนแอ มีความนุ่มนวล ละเอียดอ่อน ผู้หญิงจึงต้องทำหน้าที่สร้าง ความสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัวและอบรมเลี้ยงดูบุตร 2. บทบาทเพศภาวะแบบเท่าเทียม (Egalitarian Gender Roles) แนวคิดนี้ยอมรับว่าผู้หญิงและผู้ชายมีความเท่าเทียมกันและ บทบาทของผู้หญิงและผู้ชายนั้นไม่มีความแตกต่างกัน โดยบทบาทของผู้หญิงและผู้ชายนั้นไม่มี ลักษณะที่ตายตัว และสามารถปรับเปลี่ยนได้ โดยแนวคิดนี้ส่งผลให้สตรีมีโอกาเป็นผู้บริหาร สถานศึกษาในปัจจุบัน ดังนั้นหากสตรีต้องการได้รับการยอมรับในฐานะผู้บริหารสถานศึกษา สังคมจึงมีความคาดหวังให้สตรีต้องพัฒนาตนเองจากบทบาทของความเป็นหญิง โดยจำเป็นต้อง พัฒนาคุณลักษณะของความเป็นชายในด้านความเป็นผู้นำเพิ่มขึ้น มาอีกด้วย และ 2. การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาของผู้บริหารสตรี โดยการบริหารงานบุคคลนั้นมีความ สำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาสถานศึกษา ดังนั้นทุกโรงเรียนจึงให้ความสำคัญในการ บริหารงานบุคคล ผู้บริหารสตรีสามารถนำบุคลิกและลักษณะตามธรรมชาติของผู้หญิงที่เป็นจุด แข็งสำคัญมาใช้ในการบริหารงานบุคคลได้ โดยใช้ความละเอียดรอบคอบที่มีอยู่ในตนเองเพื่อเก็บ รายละเอียดต่าง ๆ ภายในสถานศึกษา และใช้ความอ่อนโยนเพื่อแสดงถึงความเข้าใจและสนใจ ในความรู้สึกของผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารงานบุคคลภายใน สถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จได้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของวิลาวัลย์ ชูศรีवास (2562)

ที่พบว่า พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสตรีส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน โดยผู้บริหารสตรีต้องมีการติดต่อสื่อสารกับครูด้วยวิธีการพูดคุยทางตรง ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย มีเทคนิคการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานโดยการพูดกระตุ้นจูงใจให้ครูมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้บริหารสตรีมีแรงบันดาลใจในการเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาจากการตั้งเป้าหมายของตนเอง เพราะแรงบันดาลใจจากการตั้งเป้าหมายของตนเองนั้นเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้สตรีต้องการเปลี่ยนแปลงบทบาทและหน้าที่ของตนเอง โดยมีแรงจูงใจภายในตนเอง และแรงจูงใจภายนอก เป็นปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้สตรีนั้นกระทำการสิ่งต่าง ๆ เพื่อก้าวเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา

เส้นทางการเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาของสตรีนั้นอาจไม่ได้แตกต่างจากการเข้าสู่ตำแหน่งของผู้บริหารชาย แต่ผู้บริหารสตรีต้องต่อสู้กับเพศวิถีที่สังคมได้กำหนดค่านิยมบรรทัดฐาน และการแสดงออกทางเพศของผู้หญิงไว้ โดยต้องแบกรับภาระและหน้าที่มากขึ้น หากต้องการแสดงบทบาทและหน้าที่ซึ่งอยู่นอกเหนือจากสิ่งที่สังคมคาดหวัง

บุคลิกและลักษณะตามธรรมชาติของผู้หญิงเป็นจุดแข็งของผู้บริหารสถานศึกษาสตรี โดยความละเอียดรอบคอบจะช่วยให้ผู้บริหารสตรีประสบความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา และความอ่อนโยนของสตรีจะช่วยให้ผู้บังคับบัญชาสามารถเข้าถึงได้ง่าย

ข้อจำกัดของผู้บริหารสถานศึกษาสตรี คือ ลักษณะทางกายภาพ โดยเป็นองค์ประกอบทางชีวภาพของร่างกายที่เกี่ยวข้องกับสรีระ ฮอร์โมน ความสามารถบางประการของเพศหญิงที่แตกต่างกันเมื่อเทียบกับเพศชาย และบทบาทหน้าที่ของผู้หญิงที่สังคมคาดหวังให้ต้องทำหน้าที่ในฐานะภรรยาและมารดา รวมทั้งยังต้องรับผิดชอบหน้าที่ต่าง ๆ ภายในบ้านมากกว่าผู้ชายอีกด้วย

โอกาสของการเป็นผู้บริหารสถานศึกษาสตรีในปัจจุบันมีมากขึ้น เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่ให้การยอมรับและเปิดโอกาสให้ผู้หญิงเข้ามามีบทบาทและหน้าที่สำคัญทางสังคมมากขึ้น รวมไปถึงเกิดจากการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและวิธีการคัดเลือกผู้บริหารสถานศึกษาจากเดิมที่ใช้วิธีการแต่งตั้งมาเป็นวิธีการสอบคัดเลือก ทำให้สตรีสามารถเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาได้มากขึ้น

ความท้าทายของการเป็นผู้อำนวยการสถานศึกษาสตรีในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาคือการได้รับการยอมรับของสตรีในฐานะผู้บริหารสถานศึกษา ถึงแม้ว่าสตรีจะมีตำแหน่งและหน้าที่ในฐานะผู้บริหารสถานศึกษา แต่ก็ไม่สามารถหลีกเลี่ยงค่านิยมและบรรทัดฐานทางสังคมที่ให้การยอมรับและยกย่องผู้ชายในฐานะผู้นำมากกว่า แสดงให้เห็นว่าในปัจจุบันบทบาททางเพศและความคาดหวังทางเพศนั้นยังคงแพร่หลายอยู่ในสังคมไทย

นอกจากนี้การบริหารงานบุคคลภายในสถานศึกษาของผู้บริหารสตรีก็เป็นอีกหนึ่งความท้าทายของการเป็นผู้อำนวยการสถานศึกษาสตรีในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ทั้งนี้เพราะการบริหารงานบุคคลนั้นมีความสำคัญในการพัฒนาสถานศึกษา เนื่องจากทรัพยากรมนุษย์ถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาในทุกองค์กร ผู้บริหารสตรีจึงสามารถนำจุดแข็งคือลักษณะความเป็นหญิงมาใช้ส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารงานบุคคลภายในสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรมีนโยบายส่งเสริมบริบทของสถานศึกษาทุกแห่งที่ผู้อำนวยการสถานศึกษาเป็นสตรีในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ให้มีความเท่าเทียมและมีความน่าเชื่อถือ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ควรมีการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบบริบทของสถานศึกษาทุกแห่งให้ครบถ้วนและรอบด้าน เพื่อให้การศึกษาเรื่องความท้าทายของการเป็นผู้อำนวยการสถานศึกษาสตรีในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษามีความชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิเคราะห์บทบาท พฤติกรรม คุณลักษณะ และภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีในมุมมองของผู้ร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชา
2. ควรมีการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบแรงบันดาลใจและเส้นทางการเข้าสู่ตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษาในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ตลอดจนจุดแข็ง ข้อจำกัด โอกาส และความท้าทายของการเป็นผู้อำนวยการสถานศึกษาในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาของผู้บริหารชายและผู้บริหารสตรี

เอกสารอ้างอิง

- โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ. (2563). รายงานการศึกษา การทบทวนความก้าวหน้าของการบังคับใช้พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558. สืบค้น 22 กุมภาพันธ์ 2564, จาก <https://shorturl.asia/Ja1B8>
- เจตปริยา ขำเสถียร. (2559). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมสมรรถนะผู้บริหารสตรีในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (ดุขภูนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บวร ประพฤติดี และคณะ. (2520). สตรีไทย : บทบาทในการเป็นผู้บริหารทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- ปนัดดา นวธนโชติ. (2561). รูปแบบการส่งเสริมการเข้าสู่ตำแหน่งบริหารของผู้บริหารสตรีในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา (ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). พะเยา: มหาวิทยาลัยพะเยา.
- ปาริฉัตร ตู่ดำ. (2556). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความก้าวหน้าในอาชีพของผู้บริหารสตรีในองค์กรภาครัฐ: การทบทวนวรรณกรรม. *วารสารนักบริหาร*, 33(3), 25-32.
- พจน์ ใจชาญสุขกิจ. (2550). *The Power of Inspiration*. สืบค้น 29 ตุลาคม 2564, จาก <https://shorturl.asia/NQ6HV>
- ราตรี ทองศรี. (2563). รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีในโรงเรียนประถมศึกษา (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ราตรี สวอินทร์ และคณะ. (2562). การสร้างแรงบันดาลใจจากครูต้นแบบเพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องของนักศึกษาวิชาชีพครูในสามจังหวัดชายแดนใต้ (รายงานการวิจัย). ยะลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- ฤทัยรัตน์ ดีภัย. (2563). การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสตรีส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1. *วารสารบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต*, 20(4), 13-22.
- วิลาวัลย์ ชูศรีवास. (2562). พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสตรีที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม*, 9(3), 44-52.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *ประเทศไทยกับการพัฒนาที่ยั่งยืน*. สืบค้น 22 กุมภาพันธ์ 2564, จาก <https://sdgs.nesdc.go.th/>
- อนันต์ชัย คงจันทร์. (2543). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความก้าวหน้าในอาชีพ ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานของผู้บริหารสตรี. *จุฬาลงกรณ์วารสาร*, 13(49), 77-92.
- เอกชัย บุญยาพิชฐาน. (2553). *คู่มือวิเคราะห์ SWOT อย่างมืออาชีพ*. กรุงเทพฯ: ปัญญาชน.
- Alderfer, C. P. (1972). *Existence Relatedness and Growth : Human Needs in Organization Settings*. New York: Free Press.
- Buasuan, P. & Niyamajan, R. (2019) *The Glass Ceiling Facing Women Leaders in Thai Higher Education*. Retrieved May 3 , 2022 , from <https://shorturl.asia/Nn8e1>
- Hurlock, E. B. (1978). *Child Development* (6th ed.). New York: McGraw-Hill.

- Mochizuki, L. T. (2014). *Key Factors Attributing to The Development of Successful Women Leaders in The Hawai'i Department of Education*. Retrieved May 3, 2022, from <http://hdl.handle.net/10125/100398>
- Perkins, K. (2011). *A case study of women educational administrators and their perspectives on work and life roles*. Retrieved May 3, 2022, from <https://shorturl.asia/DwmfT>
- United Nations. (2021). *Goals 5 Achieve gender equality and empower all women and girls*. Retrieved February 22, 2022, from <https://shorturl.asia/VMjow>

การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของ
ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ตามทัศนะของครูโรงเรียน
ขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
สมุทรปราการ เขต 2*
TEACHER OPINIONS ON ACADEMIC AFFAIRS ADMINISTRATION OF SCHOOL
ADMINISTRATORS UNDER THE VIRUS-CORONA PANDEMIC SITUATION
(COVID -19) IN SMALL SCHOOLS UNDER THE SAMUT PRAKARN
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

เพ็ญญา หุยวัน, สุดารัตน์ สารสว่าง, สุชาดา นันทะไชย
Penapapa Huywan, Sudarat Sarnswang, Suchada Nanthachai
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Kasetsart University
Corresponding Author E-mail: pennapa.hu@ku.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 2. เปรียบเทียบทัศนะของครูต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และ 3. ศึกษาปัญหาที่พบตามทัศนะของครูโรงเรียนขนาดเล็กในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือ ข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 81 คน เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความแปรปรวน

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน 2. ผลการเปรียบเทียบทัศนะของครูโรงเรียนขนาดเล็กจากวุฒิการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงานมีทัศนะไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญ .05 3. ปัญหาที่พบตามทัศนะของครูดังนี้ หลักสูตรสถานศึกษายังไม่สอดคล้องกับสถานการณ์บริบทโรงเรียนขนาดเล็ก กิจกรรมการเรียนการสอนไม่ต่อเนื่องเท่าที่ควร สื่อเทคโนโลยีการจัด

การศึกษาออนไลน์ไม่หลากหลาย ทักษะหรือเกณฑ์ที่ใช้ในการวัดประเมินผลการเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ การชี้แนะสิ่งที่ควรพัฒนาปรับปรุงแก้ไขจากการนิเทศไม่ต่อเนื่อง และสร้างความเข้าใจระบบประกันคุณภาพ มาตรฐานการศึกษาไม่ชัดเจน ไม่เหมาะสมกับโรงเรียนขนาดเล็ก

คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการ; โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019; โรงเรียนขนาดเล็ก

Abstract

The objectives of this survey research were to study 1. To study Academic Affair Administration of School Administrators under the Virus-Corona Pandemic Situation (COVID -19). 2. To compare schoolteachers' opinions about Academic Affair Administration of School Administrators under the Virus-Corona Pandemic Situation (COVID -19). 3. To study problems encountered from the perspectives of small schoolteachers during Academic Affair Administration of School Administrators. A sample was selected from government teacher under the Samut Prakarn Educational Service Area Office 2 Academic Year 2021. Samples consisted of 81 persons selected. The research instrument was a questionnaire. The statistics used for data analysis were means, standard deviation and analysis of variance.

The results showed that 1. Academic administration level of school administrators was rated at "high" level in all aspects. 2. No significant difference found at a significance level of .05 among opinions of small schoolteachers according to their educational background and work experience. 3. Problems encountered from the perspective of teachers were as follows: School curriculum may not be consistent with the small school situation or context. The management of activities learning was not implemented continually as it should be. Insufficient technology media for online education management. The skills or criteria used to measure and evaluate learning may not be consistent with the situation. Guidelines for improvements due to inconsistent supervision in some small schools are insufficient. Teachers' understanding about quality assurance system educational standards are unclear and may not be suitable to small schools.

Keywords: Academic Affairs; The Virus-Corona Pandemic Situation (COVID-19); Small Schools

บทนำ

การบริหารงานในสถานศึกษาของประเทศไทย มีรูปแบบหรือวิธีที่หลากหลายตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงหรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เห็นได้ชัดจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงพลิกผันอยู่ตลอดเวลา ซึ่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566– 2570) กล่าวว่า ในช่วงเวลาที่ทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยอยู่ในสภาวะที่ต้องเผชิญกับความท้าทายจากภายนอก และภายในประเทศที่มีความผันแปรสูง มีแนวโน้มจะทวีความรุนแรงมากขึ้นในอนาคต ทั้งที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของไทยมีแนวโน้มที่ดีขึ้น แต่ยังมีประสบปัญหาเชิงคุณภาพด้านการศึกษา ซึ่งจะยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น เมื่อเผชิญกับแนวโน้มความเปลี่ยนแปลงในระยะต่อไป ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และทักษะอาจเพิ่มสูงขึ้น สำหรับกลุ่มคนที่เข้าไม่ถึงเทคโนโลยี โอกาสในการยกระดับคุณภาพ และขยายโอกาสทางการศึกษา จากประชากรวัยเรียนที่ลดลง และความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ความต้องการทักษะเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความจำเป็นมากขึ้น (กาญจน์ เรืองมนตรี และธนธิธ นามวรรณ, 2554)

การบริหารงานของผู้บริหารในสถานศึกษาจะเน้นไปที่งานวิชาการ ซึ่งถือเป็นหัวใจหรืองานหลักของการบริหาร มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจุดมุ่งหมายของสถานศึกษา คือ การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพสูง สถานศึกษาจะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับงานวิชาการ ซึ่งการบริหารงานวิชาการเป็นหน้าที่โดยตรงของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อกำหนดหน้าที่รับผิดชอบของบุคลากรในสถานศึกษา ปรับปรุงคุณภาพของสถานศึกษา (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2553) และพัฒนาสถานศึกษาให้ได้มาตรฐาน ช่วยสร้างนักเรียนให้มีคุณภาพ มีความรู้ จริยธรรม ความรับผิดชอบต่อความเป็นพลเมือง และความมั่นคงของประเทศชาติ ทั้งนี้ ครูเป็นบุคคลที่ปฏิบัติงานในการขับเคลื่อนให้ งานวิชาการดังกล่าว บรรลุตามจุดหมายที่วางไว้ได้ ถ้ามีทัศนคติที่จะช่วยส่งเสริมหรือเพิ่มความเชื่อมั่นในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา (พร้อมพงศ์ รักประชา, 2563)

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาเป็นอย่างมาก (กรมควบคุมโรค, 2564) ตั้งแต่เชื้อไวรัสเริ่มระบาดในประเทศจีนปลายปี 2562 จนถึงปัจจุบัน จึงมีประกาศปิดสถานศึกษาทั่วประเทศ แน่นนอนว่าผู้เรียนได้รับผลกระทบมากกว่าร้อยละ 90 ของผู้เรียนทั้งหมด สำหรับประเทศไทยสถานการณ์การระบาดเกิดขึ้นในช่วงสถานศึกษาขึ้นพื้นฐานปิดภาคเรียน โดยในช่วงต้นเดือนเมษายน และให้เลื่อนวันเปิดภาคเรียน จึงมีโอกาสหบทวนบทเรียนจากต่างประเทศ เพื่อเตรียมตัวให้พร้อมในการจัดการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ที่สอดคล้องกับมาตรการป้องกันการระบาดพร้อมกับเตรียมมาตรการต่าง ๆ เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้เรียนได้รับผลกระทบจากรูปแบบการเรียนที่เปลี่ยนไป สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ถือได้ว่าเป็นช่วงเวลาสำคัญที่สุดช่วงหนึ่ง

ของผู้เรียนแต่ละคนไป ส่งผลต่อพัฒนาการ การเรียนรู้ และการใช้ชีวิตในระยะยาว โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็กที่มีกำลังคน และทรัพยากรอย่างจำกัด ในการจัดเตรียมอุปกรณ์สุขอนามัยสำหรับเด็กนักเรียน ครู บุคลากรของโรงเรียน และชุมชน การบริหารงานวิชาการที่เป็นหัวใจของสถานศึกษา จึงมีความจำเป็นที่ต้องมีการจัดรูปแบบวิธีการที่แตกต่างจากเดิม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงสุดต่อผู้เรียน

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้สร้างความเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อโรงเรียนขนาดเล็กทั้ง 18 โรงเรียน ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ซึ่งมีการแพร่ระบาดของโรคอยู่ในระดับพื้นที่สีแดงเข้มที่ต้องมีมาตรการควบคุมอย่างเข้ม และจนถึงปัจจุบันยังคงมีผู้ติดเชื้ออย่างต่อเนื่อง โรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่จึงมีความเสี่ยง และได้รับผลกระทบ เช่น โรงเรียนต้องประกาศหยุดการเรียนการสอน ผู้เรียนต้องเรียนที่บ้าน ผู้เรียนไม่มีความพร้อมด้านอุปกรณ์ เทคโนโลยีที่เอื้อต่อการเรียนรู้หรือเข้าถึงได้น้อย ขาดแคลนกำลังทรัพย์ในการจัดหาอุปกรณ์การเรียนออนไลน์ เป็นต้น ในส่วนของครูต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่แตกต่างจากเดิม ทั้งกระบวนการจัดการเรียนรู้ หรือการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยอำนวยความสะดวกในการเรียน โดยใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย ครูต้องพัฒนาตนเองให้พร้อมรับมือกับสถานการณ์อยู่เสมอ ทำให้ครูยังไม่พร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในหลาย ๆ ด้าน ยังไม่มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอน หรือในการทำงานวิชาการในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 รวมถึงผู้บริหารสถานศึกษาก็ต้องปรับปรุง เปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริหารสถานศึกษาใหม่ โดยเฉพาะการบริหารงานวิชาการ เพื่อให้ยืดหยุ่น เหมาะสมกับสถานการณ์และบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับครู ผู้เรียน ในการบริหารจัดการโรงเรียนเกิดคุณภาพทั้งทางด้านวิชาการ และความปลอดภัยของทุกชีวิต

ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ตามทัศนะของครูโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 เพื่อศึกษา และเปรียบเทียบทัศนะของครูต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา เมื่อพิจารณาจากวุฒิการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงานของครู และศึกษาปัญหาที่พบตามทัศนะของครูโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้อง สามารถนำปัญหาที่พบมาปรับปรุง หาแนวทางแก้ไข พัฒนางานวิชาการให้มีประสิทธิภาพ ช่วยส่งเสริมพัฒนาครูในด้านทักษะที่ได้จำเป็น เพื่อพัฒนาศักยภาพในการทำงานวิชาการอย่างมีคุณภาพ และใช้กำหนดทิศทางการบริหารงานด้านวิชาการ เพื่อเพิ่มความพร้อมที่จะเผชิญกับปัญหา ภาวะวิกฤตใหม่ ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นอีกในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ตามทัศนะของครูโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบทัศนะของครูโรงเรียนขนาดเล็กต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)
3. เพื่อศึกษาปัญหาที่พบตามทัศนะของครูโรงเรียนขนาดเล็กในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ครู และบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวนทั้งหมด 18 โรงเรียน มีครู และบุคลากรทางการศึกษาทั้งหมดจำนวน 134 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ ข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 จำนวน 81 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยใช้เป็นแบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป สอบถามเกี่ยวกับวุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 6 ด้าน จำนวน 36 ข้อ ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาที่พบตามทัศนะของครูโรงเรียนขนาดเล็กในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม พร้อมส่งแบบสอบถามถึงโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 18 โรงเรียน ผ่านทางช่องทางออนไลน์ โดยใช้ Google Form และขอความอนุเคราะห์ให้ตอบกลับภายในวัน เวลาที่กำหนด

2. ตรวจสอบ และคัดแยกแบบสอบถามที่สมบูรณ์ เพื่อนำแบบสอบถามที่ได้รับไปวิเคราะห์ข้อมูล

3. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ พบว่ามีแบบสอบถามที่สมบูรณ์สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ จำนวน 77 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 95.06

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way-ANOVA)

ผลการวิจัย

1. ครูโรงเรียนขนาดเล็กมีทักษะในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน พิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับสูงสุดถึงต่ำสุด ดังนี้ ด้านการนิเทศการศึกษา ($\bar{X}=4.11$) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ($\bar{X}=4.09$) ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ($\bar{X}=4.06$) ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ($\bar{X}=4.05$) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ($\bar{X}=3.92$) และด้านการวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ($\bar{X}=3.85$) ลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ทักษะของครูในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โดยภาพรวม และจำแนกเป็นรายด้าน ดังนี้

รายการ	ทักษะของครูต่อการบริหารงานวิชาการ		
	\bar{X}	S.D.	ระดับปฏิบัติ
1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา	4.06	0.55	มาก
2. ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	4.09	0.43	มาก
3. ด้านการพัฒนา และใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	3.92	0.60	มาก
4. ด้านการวัดผลประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน	3.85	0.63	มาก
5. ด้านการนิเทศการศึกษา	4.11	0.59	มาก
6. ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน และมาตรฐานการศึกษา	4.05	0.58	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.01	0.47	มาก

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะของครูโรงเรียนขนาดเล็กที่มีวุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน มีทักษะต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร

สถานศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ดังแสดงในตารางที่ 2 และตารางที่ 3

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบทัศนคติของครูต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พิจารณาจากวุฒิการศึกษา

รายการ	ข้อมูลความแปรปรวน	เปรียบเทียบทัศนคติของครูต่อการบริหารงานวิชาการ จากวุฒิการศึกษา				
		SS	df	MS	F	p
1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	0.017	1	0.017	0.053	0.819
	ภายในกลุ่ม	23.353	75	0.311		
	รวม	23.369	76			
2. ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้อ	ระหว่างกลุ่ม	0.012	1	0.012	0.067	0.797
	ภายในกลุ่ม	14.039	75	0.187		
	รวม	14.051	76			
3. ด้านการพัฒนา และใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	0.015	1	0.015	0.042	0.838
	ภายในกลุ่ม	27.614	75	0.368		
	รวม	27.630	76			
4. ด้านการวัดผลประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน	ระหว่างกลุ่ม	0.005	1	0.005	0.013	0.909
	ภายในกลุ่ม	30.288	75	0.404		
	รวม	30.294	76			
5. ด้านการนิเทศการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	0.706	1	0.706	2.070	0.154
	ภายในกลุ่ม	25.569	75	0.341		
	รวม	26.274	76			
6. ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน และมาตรฐานการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	0.512	1	0.512	1.508	0.223
	ภายในกลุ่ม	25.479	75	0.340		
	รวม	25.992	76			
ค่าเฉลี่ยรวม	ระหว่างกลุ่ม	0.071	1	0.071	0.314	0.577
	ภายในกลุ่ม	16.933	75	0.226		
	รวม	17.004	76			

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบทัศนคติของครูต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) พิจารณาจากประสบการณ์ทำงาน

รายการ	ข้อมูลความแปรปรวน	เปรียบเทียบทัศนคติของครูในการบริหารงานวิชาการจากประสบการณ์				
		SS	df	MS	F	p
1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	1.453	3	0.484	1.614	0.194
	ภายในกลุ่ม	21.916	73	0.300		
	รวม	23.369	76			
2. ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้อ	ระหว่างกลุ่ม	1.284	3	0.428	2.447	0.071
	ภายในกลุ่ม	12.768	73	0.175		
	รวม	14.051	76			
3. ด้านการพัฒนา และใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	1.011	3	0.337	0.924	0.433
	ภายในกลุ่ม	26.619	73	0.365		
	รวม	27.630	76			

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบทักษะของครูต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) พิจารณาจากประสบการณ์ทำงาน (ต่อ)

รายการ	เปรียบเทียบทักษะของครูในการบริหารงานวิชาการจากประสบการณ์					
	ข้อมูลความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p
4. ด้านการวัดผลประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน	ระหว่างกลุ่ม	0.747	3	0.249	0.615	0.607
	ภายในกลุ่ม	29.547	73	0.405		
	รวม	30.294	76			
5. ด้านการนิเทศการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	0.277	3	0.092	0.259	0.854
	ภายในกลุ่ม	25.997	73	0.356		
	รวม	26.274	76			
6. ด้านการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพภายใน และมาตรฐานการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	0.161	3	0.054	0.152	0.928
	ภายในกลุ่ม	25.831	73	0.354		
	รวม	25.992	76			
ค่าเฉลี่ยรวม	ระหว่างกลุ่ม	0.424	3	0.141	0.622	0.603
	ภายในกลุ่ม	16.580	73	0.227		
	รวม	17.004	76			

3. ผลการศึกษาปัญหาที่พบตามทักษะของครูโรงเรียนขนาดเล็กในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ดังนี้ 1. หลักสูตรของสถานศึกษาอาจยังไม่สอดคล้องกับสถานการณ์หรือบริบทโรงเรียนขนาดเล็ก 2. การจัดการเรียนการสอนหรือกิจกรรมยังไม่ต่อเนื่องในการเรียนการสอนเท่าที่ควร 3. สื่อและเทคโนโลยีไม่หลากหลายในการจัดการศึกษาออนไลน์ เช่น ระบบอินเทอร์เน็ตไม่เสถียร เครื่องมือ อุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ไม่เพียงพอ 4. ทักษะหรือเกณฑ์ที่ใช้ในการวัด และประเมินผลการเรียนรู้อาจไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ 5. การชี้แนะสิ่งที่ควรพัฒนา ปรับปรุงแก้ไขจากการนิเทศยังไม่ต่อเนื่องในโรงเรียนขนาดเล็กบางแห่ง 6. สร้างความเข้าใจระบบการประกันคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาได้ไม่ชัดเจน และอาจยังไม่เหมาะสมกับโรงเรียนขนาดเล็ก

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษากิจการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในภาพรวม พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการบริหารงานวิชาการในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดถึงต่ำสุดได้ดังนี้ ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพภายใน และมาตรฐานการศึกษา ด้านการพัฒนา และใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ด้านการวัดผลประเมินผล และดำเนินการเทียบโอน

ผลการเรียน ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน และรายข้ออยู่ในระดับมากทั้งหมด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะก่อนหน้านี้นักบริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กได้มีการดำเนินงานหรือปฏิบัติงาน แก้ไขปัญหาจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะการบริหารงานวิชาการด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งในช่วงที่ผ่านมาที่มีแนวปฏิบัติสำหรับสถานศึกษาในการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข และมีคู่มือที่นำมาเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับการบริหารสถานศึกษา ซึ่งเอื้ออำนวยให้เกิดการปฏิบัติงานได้อย่างปลอดภัย รวมถึงมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถบริหารงานวิชาการ โรงเรียนขนาดเล็กที่ต้องปรับตัว ดำเนินการเตรียมความพร้อมรับมือกับสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ได้อย่างต่อเนื่อง

ด้านการนิเทศการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษามีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก เป็นลำดับสูงสุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการนิเทศมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งถูกปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่มีการปรับรูปแบบการนิเทศที่หลากหลายให้เอื้อต่อโรงเรียนขนาดเล็ก โดยผ่านช่องทางออนไลน์มากขึ้น เพื่อผลลัพธ์ที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และคุณภาพการศึกษา มีประสิทธิภาพตอบสนองกับสภาพปัจจุบันของโรงเรียนขนาดเล็กที่มีความเหลื่อมล้ำ หรือแตกต่างกันทั้งด้านมาตรฐาน และคุณภาพการศึกษา ซึ่งมีทรัพยากรทางการศึกษาที่จำกัด โดยมุ่งหวังให้เกิดการนิเทศด้วยวิธีการที่หลากหลายผ่านช่องทางออนไลน์ที่สามารถเข้าถึงสถานศึกษาทุกกลุ่มเป้าหมาย เข้าถึงครูทุกพื้นที่ เพื่อการพัฒนา และส่งเสริมให้เกิดคุณภาพเท่าเทียมกันทุกแห่ง ซึ่งเป็นการลดช่องว่างทางการเรียนรู้ และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ของผู้เรียนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้การนิเทศการศึกษาอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับบัญชี จอมเกาะ (2563) ได้ศึกษาเรื่อง การนิเทศภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอสีคิ้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 4 พบว่า ระดับการนิเทศตามความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูผู้สอน อยู่ในระดับมาก

ส่วนด้านการวัดผลประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ผู้บริหารสถานศึกษามีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก เป็นลำดับต่ำสุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาเครื่องมือวัด และประเมินผลให้ได้มาตรฐานสอดคล้องกับสถานการณ์ที่ยังไม่สอดคล้องหรือเอื้อต่อสถานการณ์ ยิ่งในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีทรัพยากรบุคคล นักเรียน และงบประมาณน้อย ทำให้การจัดทำคู่มือ การกำหนดระเบียบกฎเกณฑ์ที่ยังไม่ยืดหยุ่นตามสถานการณ์หรือตามบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กได้เท่าที่ควร หรืออาจต้องมีปรับเกณฑ์การเทียบโอนผลการเรียนที่สอดคล้องกับทุกสถาบันการศึกษาภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคให้มากกว่าเดิม เป็นต้น การประเมินผลในการศึกษาจะถูกเปลี่ยนจากการประเมินผลการเรียน ไปสู่การประเมินผลเพื่อการเรียนรู้ ถือเป็น การวัดผลลัพธ์ให้ครูเข้าใจว่าผู้เรียนเหมาะกับ

การเรียนรู้ และสามารถพัฒนาทักษะที่คาดหวังได้ การประเมินผลในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคเป็นการทำความเข้าใจ ไม่ใช่การตัดสิน อย่างไรก็ตาม ในโรงเรียนขนาดเล็กยังคงมีการวัดผลประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับวรวิไล ทองแก้ว (2559) ได้กล่าวถึง ความคิดเห็นด้านการบริหารงานวิชาการของครู กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายภูผานาสัก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 พบว่า การวัดผลประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะของครู เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ครูที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน มีทักษะต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะปัจจุบันการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกที่ไม่จำกัด ครูสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ หาความรู้เพิ่มเติมได้จากสื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ และผู้บริหารมีการส่งเสริมให้มีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนอย่างเสมอภาค และเท่าเทียมกัน ครูมีความเข้าใจตรงกัน เกิดความร่วมมือที่นำไปสู่การปฏิบัติเป็นแนวเดียวกันของสถานศึกษา ตลอดจนสร้างความมั่นใจ และจูงใจให้ทุกคนมีทักษะที่ดีในการดำเนินงานต่าง ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย ทำให้ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีทักษะไม่แตกต่างกัน หรืออีกนัยหนึ่ง คือ จากสถานการณ์ของโรคที่อุบัติขึ้นใหม่ และมีความพลิกผันอยู่ตลอดเวลา ครูมีความคิดเห็นสอดคล้องกันในการปฏิบัติงานของผู้บริหารที่มีการดำเนินการตามแนวทางการบริหารงานวิชาการ หรือหาแนวทางแก้ไขปัญหา และเตรียมพร้อมรับสถานการณ์อยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นครูที่มีวุฒิการศึกษาส่วนใหญ่ในระดับปริญญาตรี หรือระดับปริญญาโท จำเป็นต้องเรียนรู้ในการปรับตัว แสวงหาความรู้ไปพร้อม ๆ กัน ได้อย่างหลากหลายช่องทาง ทำให้ครูมีทักษะในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ อัมภพร ราชนิแพน (2560) ได้กล่าวถึง การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูในสำนักงานเขตห้วยขวาง สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ครูที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกันมีทักษะในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ไม่แตกต่างกัน

ครูที่มีประสบการณ์แตกต่างกันมีทักษะในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะสถานการณ์ในปัจจุบันที่การติดต่อสื่อสารมีหลากหลายช่องทาง ครูที่มีประสบการณ์น้อยสามารถหาความรู้เพิ่มเติมได้จากสื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ หรือในการปฏิบัติงานวิชาการสามารถใช้ช่องทางอื่นในการดำเนินงานได้ เช่น การนำช่องทางออนไลน์มาใช้กับการนิเทศ การใช้สื่อการเรียนการสอนออนไลน์ เป็นต้น ทำให้ลดข้อจำกัดเกี่ยวกับประสบการณ์การทำงานของครู ถึงแม้ว่าครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่าหรือน้อยกว่า

ก็จำเป็นต้องใช้หรือเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ให้พร้อมรับกับสถานการณ์การระบาดของโรค เช่นเดียวกัน และการทำงานในสถานศึกษาถึงความสำเร็จขององค์กรที่ทุกภาคส่วนมีการประสานช่วยเหลือกันในการปฏิบัติงานทุก ๆ ด้าน จากผลการวิจัยเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ประสบการณ์ทำงานน้อยกว่า 10 ปี ประสบการณ์ทำงาน 10-20 ปี ประสบการณ์ทำงานมากกว่า 31 ปีขึ้นไป และประสบการณ์ทำงาน 21-30 ปีตามลำดับ มีทัศนะต่อการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับศิวพร ละหารเพชร (2562) ได้ศึกษาเรื่องประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขนาดเล็กตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 พบว่า ประสบการณ์ทำงานที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการไม่แตกต่างกัน

3. จากผลการศึกษาปัญหาที่พบในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) จากทัศนะของครู ดังนี้

3.1 หลักสูตรของสถานศึกษาอาจยังไม่สอดคล้องบริบทของบางโรงเรียน และสถานการณ์ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนหลักสูตรให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ แต่บางแห่งอาจยังปรับได้ช้า เนื่องจากสถานการณ์มีการพลิกผันตลอดเวลาเช่นเดียวกัน แต่การดำเนินการยังคงมีอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาให้ยืดหยุ่นตามสถานการณ์ สอดคล้องกับศิวพร ละหารเพชร (2562) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เป็นการปรับปรุง และเปลี่ยนแปลงหลักสูตรที่มีอยู่เดิมให้สอดคล้องเหมาะสมกับความต้องการของสถานศึกษา ท้องถิ่น โดยผ่านการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และพัฒนาจนสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสถานการณ์ปัจจุบันได้อย่างมีปลอดภัย

3.2 การจัดการเรียนการสอนหรือกิจกรรมไม่เอื้ออำนวย และยังไม่มีความต่อเนื่องในการเรียนการสอนเท่าที่ควร ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะสถานการณ์การระบาดของโรคส่งผลให้โรงเรียนต้องประกาศหยุด และปฏิบัติตามมาตรการ และแนวทางป้องกันโรคระบาด ผู้เรียนต้องเปลี่ยนรูปแบบการเรียน ความพร้อมของผู้เรียนเกิดขึ้นได้ไม่เท่าเทียมกัน จากสถานการณ์นี้ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของครูให้สามารถเข้าถึงผู้เรียนให้ได้มากขึ้น ปรับรูปแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนเพื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง แม้จะอยู่ในสถานการณ์ใดก็ตาม สอดคล้องกับสุวิมล มธูรส (2564) กล่าวว่า การออกแบบหลักสูตรโดยคำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคน การระบาดของโรคที่ส่งผลกระทบต่อสถาบันการศึกษาทั่วประเทศถูกสั่งปิดเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรค ทำให้ทั้งผู้เรียน และผู้สอน ต้องปรับตัวเข้าสู่การเรียนการสอนแบบออนไลน์ เพื่อให้หลักสูตรยังคงดำเนินต่อไปได้อย่างไม่ขาดตอน การบริหารจัดการต่อการเรียนการสอนสามารถเข้าถึงของผู้เรียนทุกคนได้อย่าง

มีประสิทธิภาพ และประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ โดยมีการหารือ และวางแผน ร่วมกันของบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกภาคส่วน

3.3 สื่อและเทคโนโลยีไม่หลากหลายในการจัดการศึกษาออนไลน์ เช่น ระบบ อินเทอร์เน็ตไม่เสถียร เครื่องมือ อุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ไม่เพียงพอ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะโรงเรียนขนาดเล็กบางแห่งยังประสบปัญหาขาดแคลนทรัพยากร หรือการ สนับสนุนเครื่องมือ อุปกรณ์ในการจัดการศึกษา ยิ่งในสถานการณ์การระบาดของโรคที่เกิดขึ้น เป็นอีกปัจจัยที่ทำให้โรงเรียนขนาดเล็กบางแห่งยังเข้าไม่ถึงสื่อ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาได้ เท่าที่ควร ซึ่งก็เป็นส่วนน้อย เมื่อเทียบกับโรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องจัดหา ระดมทรัพยากรเพิ่มเติม ทั้งนี้อาจต้องขอความช่วยเหลือจาก หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้เรียนเข้าถึงสื่อ และเทคโนโลยีในการจัดการศึกษาที่หลากหลาย

3.4 ทักษะการวัด และประเมินผลการเรียนรู้อาจไม่สอดคล้องกับบริบท โรงเรียนขนาดเล็ก หรือเกณฑ์ที่ใช้ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ ไวรัสโคโรนา 2019 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะโรงเรียนขนาดเล็กบางแห่งยังไม่ยึดหยุ่นเกณฑ์ที่ใช้ใน การวัดผล และประเมินผลหรือปรับเกณฑ์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ซึ่งเห็นได้จากการกระจาย ของข้อมูลจากการสอบแบบสอบถามที่มีการกระจายค่อนข้างสูง บ่งบอกถึงความคิดเห็นที่ แตกต่างกันมาก เมื่อเทียบจากด้านอื่น ๆ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องคำนึงความสำคัญของการวัด และประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เอื้อทั้งต่อผู้เรียนตามสถานการณ์

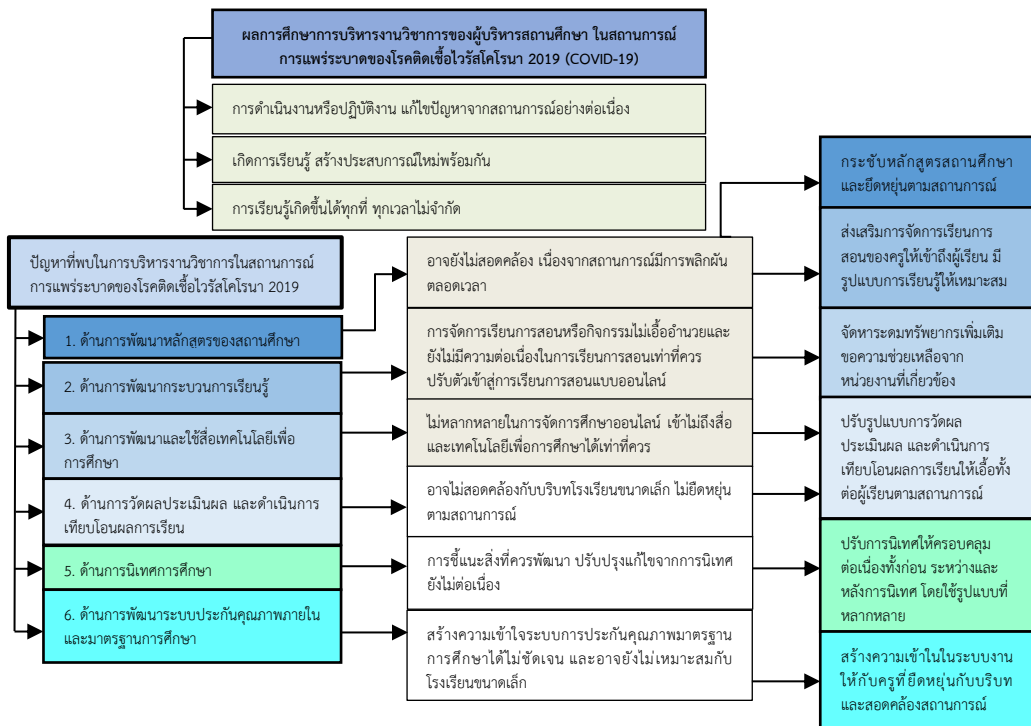
3.5 การชี้แนะสิ่งที่ควรพัฒนา ปรับปรุงแก้ไขจากการนิเทศยังไม่ต่อเนื่องใน โรงเรียนขนาดเล็กบางแห่ง อาจเป็นเพราะว่าขาดแคลนบุคลากรในการนิเทศ ทำให้การชี้แนะ รายบุคคล รายกรณีทำได้ไม่ต่อเนื่องหรืออาจจะใช้เวลานาน หรืออาจสืบเนื่องจากสถานการณ์ การแพร่ระบาดของโรคที่ส่งผลต่อการดำเนินการ โดยใช้ระบบออนไลน์เป็นส่วนส่งเสริมการ นิเทศให้มีการดำเนินการนิเทศมากยิ่งขึ้น ถึงแม้ว่ายังพบปัญหากก็ตาม ส่งผลให้ค่าเฉลี่ยในด้านการ นิเทศการศึกษาอยู่ในระดับมากเป็นลำดับสูงสุด ผู้บริหารสถานศึกษาต้องปรับการนิเทศให้ ครอบคลุม ต่อเนื่องทั้งก่อน ระหว่างและหลังการนิเทศ

3.6 สร้างความเข้าใจระบบการประกันคุณภาพมาตรฐานการศึกษาได้ไม่ชัดเจน และอาจยังไม่เหมาะสมกับโรงเรียนขนาดเล็ก หรือผู้ดำเนินการยังไม่เข้าใจระบบเท่าที่ควร อาจ เป็นเพราะบางแห่งมีการวางแผน แต่งตั้งคณะกรรมการผู้รับผิดชอบ กำหนด เกณฑ์การประเมิน ตามตัวชี้วัดของ สมศ. แนวทางประสานความร่วมมือกับหน่วยงาน ต้นสังกัด และหน่วยงานอื่น ในการปรับปรุงพัฒนาระบบประกันคุณภาพ ปรับปรุงพัฒนางานประเมินคุณภาพภายใน สถานศึกษา ติดตามประเมินผลคุณภาพภายในสถานศึกษา และสรุปรายงานการประเมิน คุณภาพภายในสถานศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ยัง ไม่เหมาะสมกับบริบท เนื่องจากเป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่ขาดกำลังคน ขาดทรัพยากรที่ช่วยใน การส่งเสริมการดำเนินงาน ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการทรัพยากร

ในสถานศึกษาให้เหมาะสม เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กบางแห่งปรับตัวได้น้อยหรือยังดำเนินการได้ช้า อันเนื่องมาจากเป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่มีขาดแคลนบุคลากร และมีทรัพยากรอย่างจำกัด ในหลาย ๆ ด้าน ในสถานการณ์ที่โรคระบาดเกิดขึ้นเร่งระบบการศึกษาให้พัฒนาอย่างรวดเร็วมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องบริหารจัดการสถานศึกษาให้ยิ่งในด้านวิชาการที่เป็นงานหลักของสถานศึกษาดำเนินไปในทิศทางที่เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และลดปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น รวมถึงหาแนวทางรับมือกับปัญหาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคให้เหมาะสมกับบริบท

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ตามทัศนะของครูโรงเรียนขนาดเล็กสามารถสรุปองค์ความรู้ใหม่ได้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 พบว่าองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการศึกษา คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการปฏิบัติงานในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในโรงเรียนขนาดเล็กที่ต่อเนื่อง โดยเฉพาะงานวิชาการ เพื่อให้มีความพร้อมในการรับมือกับสถานการณ์โรค

ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในโรงเรียน ทั้งนี้ การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กบางแห่งปรับตัวได้น้อยหรือยังดำเนินการได้ช้า อันเนื่องมาจากเป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่มีขนาดแคลนบุคลากร และมีทรัพยากรอย่างจำกัดในหลาย ๆ ด้าน ในสถานการณ์ที่โรคระบาดเกิดขึ้นเร่งระบบการศึกษาให้พัฒนาอย่างรวดเร็วมากยิ่งขึ้น ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาต้องบริหารจัดการสถานศึกษาให้ยิ่งในด้านวิชาการที่เป็นงานหลักของสถานศึกษาดำเนินไปในทิศทางที่เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และลดปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น รวมถึงหาแนวทางรับมือกับปัญหาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคให้เหมาะสมกับบริบท

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการวัดผลประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนยิ่งในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ควรจัดระบบ และดำเนินการให้ชัดเจน มีกระบวนการติดตามผล รายงานผลการวัดผลประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ตลอดจนการจัดตั้งคณะกรรมการ ส่งเสริมให้สามารถดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่สอดคล้องกับหลักการบริหารวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อให้เกิดการบริหารอย่างเป็นระบบ ติดตามความเคลื่อนไหวระหว่างการทำงาน ทำให้การวัดผลประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนของโรงเรียนขนาดเล็กมีประสิทธิภาพมากขึ้น และโรงเรียนขนาดเล็กที่มีความต้องการเป็นพิเศษ ผู้บริหารควรขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เช่น กระทรวงศึกษาธิการควรมีนโยบายในการพัฒนาเครื่องมือ วัด และประเมินผลที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น จัดทำคู่มือวัด และประเมินผลเพื่อแจกจ่ายหรือเผยแพร่ให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ผู้บริหารควรพัฒนากระบวนการทำงานเป็นทีมที่ประสานความร่วมมือต่อยอดการทำงานของครูทั้งในด้านวุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการปฏิบัติงานต่าง ๆ รวมทั้งเตรียมรับมือสถานการณ์วิกฤตใหม่ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต
2. ผู้บริหารควรใช้ทักษะการสื่อสารที่สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับรายละเอียดเหตุผลความจำเป็น เพื่อให้เกิดความชัดเจนให้ทุกภาคส่วนรับทราบความต้องการในการขอความช่วยเหลือจากหน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ หรือใช้อุปกรณ์ทดแทน ครูจำเป็นต้องออกแบบเครื่องมือและอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์เพื่อนำมาใช้ด้วยตนเองให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ผู้บริหารควรพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการ ยิ่งในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สามารถนำบุคลากรของสถานศึกษาให้ร่วมมือปฏิบัติงานจนบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งงานด้านวิชาการเป็นงานหลักที่สำคัญที่สุดในการบริหาร และจัดการศึกษาในสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษา นวัตกรรมการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่ช่วยแก้ปัญหาหรือนำมาใช้กับสถานการณ์ปัจจุบัน และสถานการณ์ในอนาคตที่อาจเกิดขึ้น
2. ควรวิจัยเชิงคุณภาพแนวทางการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมโรค. (2564). แนวปฏิบัติการเฝ้าระวัง ป้องกัน ควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในสถานศึกษา. สืบค้น 4 มีนาคม 2564, จาก <https://shorturl.asia/yPz5w>
- กาญจน์ เรืองมนตรี และธรรนิธร นามวรรณ. (2554). การบริหารวิชาการ และนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้. มหาสารคาม: อภิชาติการพิมพ์.
- นงคันทุช จอมเกาะ. (2564). การนิเทศภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอสีคิ้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4. วารสารสู่ชีวิตใหม่ *ด้านงานวิจัยทางสุขภาพและการบริการ*, 12(8), 131-139.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพฯ.
- พร้อมพงศ์ รักประชา. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารวิชาการกับการบริหารวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36. *วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ 75 ปี*, 13(1), 73-84.
- วราลี ทองแก้ว. (2559). ความคิดเห็นด้านการบริหารงานวิชาการของข้าราชการครูกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายภูพานาลักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2. สืบค้น 28 กันยายน 2564, จาก <https://shorturl.asia/MRpX4>
- ศิวพร ละหารเพชร. (2562). ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขนาดเล็กตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- สุวิมล มธูรส (2564). การจัดการศึกษาในระบบออนไลน์ในยุค NEW NORMAL COVID-19. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 15(40), 33-42.

อัมภพร ราชนิพนธ์. (2560). การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูในสำนักงานเขตห้วยขวาง สังกัดกรุงเทพมหานคร (สารนิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

Huber, D. L. (2007). *Leadership and nursing care management* (3rd Ed.). Philadelphia. PA: Saunders Elsevier.

การประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์เพื่อพัฒนาแนวทางการส่งเสริม
ความไว้วางใจครูในการบริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2*

A COMPLETE NEEDS ASSESSMENT TO DEVELOP THE GUIDELINE FOR
ENHANCING THE TRUST IN TEACHERS IN SCHOOLS ADMINISTRATION UNDER
THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE BANGKOK 2

สุพัตรา แสนสินธ์, วรณวิศา สีนุสรณ์ คล้ายจำแลง, สุชาดา นันทะไชย
Suphattra Saensin, Wanwisa Suebnusorn Klaijumlang, Suchada Nantachai
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Kasetsart University
Corresponding Author E-mail: wanwisa.sue@ku.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ระบุและจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนา
แนวทางการส่งเสริมความไว้วางใจครูในการบริหารสถานศึกษา 2. วิเคราะห์สาเหตุของความ
ต้องการจำเป็นในการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมความไว้วางใจครูในการบริหารสถานศึกษา และ
3. พัฒนาแนวทางการส่งเสริมความไว้วางใจครูในการบริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 การดำเนินงานวิจัยแบ่ง
ออกเป็น 3 ระยะ คือ 1. การระบุและจัดลำดับความต้องการจำเป็น 2. การวิเคราะห์สาเหตุ
3. การวิเคราะห์หาทางเลือก เก็บข้อมูลโดยการสำรวจด้วยแบบประเมินความต้องการจำเป็น
แบบตอบสนองเดี่ยว การสนทนากลุ่ม และกระบวนการสมมติฐาน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ร้อยละ
ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน PNImodified แผนภูมิแก๊งปลา และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ความต้องการจำเป็นลำดับที่ 1 คือ ด้านความยุติธรรม
(PNImodified = .336) 2. สาเหตุของความต้องการจำเป็นในข้อที่ 1 คือ ผู้บริหารสถานศึกษา
ไว้วางใจครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า และ 3. แนวทางในการส่งเสริมความไว้วางใจ
ครูในการบริหารสถานศึกษา คือ 1. ผู้บริหารสถานศึกษารับฟังครูด้วยใจที่เปิดกว้างและ
เป็นกลาง 2. ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติต่อครูด้วยความเคารพในความสามารถและความ
แตกต่างระหว่างบุคคล 3. ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงความจริงใจและเปิดเผยในการทำงาน

ร่วมกับครู และ 4. ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมขวัญกำลังใจ สวัสดิการและกำกับติดตามการดำเนินงานของครูไม่ทอดทิ้งให้ครูแก้ปัญหาเอง

คำสำคัญ: การประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์; ความไว้วางใจครู; การบริหารสถานศึกษา

Abstract

Objectives of this research article were to 1. Identify and prioritize needs to develop the guideline for enhancing the trust of teachers in school administration 2. Analyze causes of the needs to develop the guideline for enhancing the trust of teachers in school administration, and 3. Develop the guidelines for enhancing the trust of teachers in school administration under the secondary educational service area office Bangkok 2. A typical research process comprised of three stages are 1. Identifying and prioritizing needs. 2. Analyzing causes 3. Analyzing alternative. Data were collected by using needs assessment form in a single response format, group chat, and fictitious process. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, PNI modified, Fishbone analysis chart and Content Analysis.

Results of the research can be summarized as follows: 1. The number one need is justice (PNI modified = .336). 2. The cause of the necessity found in items 1 is School administrators trust teachers with more work experience. 3. The development of guideline for enhancing the trust of teachers in school administration are 1. School administrators listen to teachers with an open and neutral mind. 2. School administrators treat teachers with respect for their abilities and individual differences. 3. School administrators show sincerity and openness in working with teachers and 4. School administrators promote morale Welfare and monitoring of teacher's operations, not abandoning teachers to solve problems by themselves.

Keywords: A Complete Needs Assessment; Trust of Teachers; School Administration

บทนำ

ในยุคปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการศึกษา ส่งผลให้องค์กรต่าง ๆ ต้องมีการปรับตัวเพื่อรองรับการแข่งขันที่เพิ่มขึ้น ให้องค์กรต้องมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อความอยู่รอด รวมทั้งเทคโนโลยี องค์ความรู้ได้รับการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้การสื่อสาร การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ และทักษะด้านต่าง ๆ แพร่กระจายได้อย่างรวดเร็ว ปัจจัยเกี่ยวกับทรัพยากรมนุษย์มีความสำคัญต่อการดำเนินกิจการ และนำองค์กรไปสู่จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ โดยปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์นั้นย่อมมีความหลากหลายและแตกต่างกันไปตามของแต่ละองค์กร รวมไปถึงระหว่างบุคคล ดังนั้น องค์กรจะต้องมีการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้บุคลากรมีพฤติกรรมในการทำงานที่พึงประสงค์ นำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กร (วรินทร์ รองกลัด, 2559) ความไว้วางใจถือว่ามีผลสำคัญต่อสัมพันธภาพในองค์กร เป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวให้บุคลากรอยู่ร่วมกันด้วยความรู้สึกดี มีความมั่นคงและเชื่อใจต่อกัน (ปัทมา พงษ์พัฒน์, 2556) โดยสามารถจำแนกออกเป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงานภายในองค์กร ซึ่งหากองค์กรใดมีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในทีมที่ดี มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน ให้อิสระทางความคิด เอาใจใส่ต่อกัน มีความรู้สึกอบอุ่นใจ ตลอดจนให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือซึ่งกันและกัน จะก่อให้เกิดเป็นความไว้วางใจต่อกันและกัน (พิเชษฐ์ ผุงเพิ่มตระกูล, 2554)

ความไว้วางใจ คือ พื้นฐานของความเป็นมนุษย์ ซึ่งจำเป็นต้องมีเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างความร่วมมือ ความสามารถในการปรับตัวและสามารถตอบสนองต่อสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ถ้าองค์กรมุ่งสร้างวัฒนธรรมแห่งความไว้วางใจให้เกิดขึ้น องค์กรจะสามารถสร้างความร่วมมือ ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมได้ขึ้นอีกมาก ในองค์กรที่มีความไว้วางใจซึ่งกันและกันต่ำจะติดอยู่กับระบบขั้นตอนที่ล่าช้า และการควบคุมที่มากเกินไป บุคลากรมีปัญหาในการสื่อสารระหว่างกัน จึงต้องมีการประชุมบ่อยครั้งและมีการเมืองในองค์กร ในทางกลับกัน หากความไว้วางใจสูง ผู้นำได้รับความเชื่อถือ แบ่งปันข้อมูล ข่าวสาร การสื่อสารและการร่วมมือกันเป็นไปอย่างไร้รอยต่อ บุคลากรรู้สึกปลอดภัยที่จะสร้างสรรค์ นวัตกรรมและลงมือเสี่ยงอย่างชาญฉลาด ประสิทธิภาพในการทำงานเพิ่มทวีคูณ บุคลากรและองค์กรที่มีการดำเนินงานบนพื้นฐานของความไว้วางใจสูง จะมีผลงานที่เหนือกว่าบุคลากรและองค์กรที่มีความไว้วางใจต่ำ ตามรายงานการศึกษา The HOW Report ที่จัดทำโดยบริษัทที่ปรึกษา LRN พบว่า บุคลากรที่ทำงานในวัฒนธรรมที่มีความไว้วางใจสูงจะมีโอกาสสร้างผลงานได้ดีกว่าคนอื่น ๆ ที่ทำงานอยู่ในอุตสาหกรรมเดียวกันถึง 6 เท่า (Covey, 2021)

จากการศึกษาสำรวจ 7 พื้นที่ศึกษาจาก 5 ประเทศ ได้แก่ ฟินแลนด์ แคนาดา ออสเตรเลีย สิงคโปร์ และจีน ที่ได้รับยกย่องว่ามีระบบการศึกษาที่ดีที่สุดในโลก กล่าวถึงนโยบาย ด้านการศึกษาที่ประสบความสำเร็จบนหลักของความไว้วางใจในตัวครู การยกระดับของวิชาชีพครู

รวมทั้งบริบทการจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้ ตลอดจนการออกแบบหลักสูตรการศึกษา รูปแบบการจัดการเรียนรู้และการประเมินผลการศึกษาที่เน้นความร่วมมือกันระหว่างครู ผู้บริหาร หรือแม้แต่ชุมชนต่างมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาองค์ความรู้ เปิดโอกาสให้ครูได้ปฏิบัติงานร่วมกัน ให้ครูมีส่วนร่วมในการออกแบบหลักสูตรและ พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน ให้โอกาสในการเป็นผู้นำทางการศึกษา ครูและโรงเรียนต่าง ได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่จากทั้งผู้ปกครองและชุมชน อันก่อให้เกิดการจัดการศึกษาที่มี ประสิทธิภาพจากคำแถลงนโยบายการจัดการศึกษาของตรีนุช เทียนทอง รัฐมนตรี ว่าการกระทรวงศึกษาธิการเมื่อวันที่ 29 มีนาคม พ.ศ. 2564 ณ ห้องประชุมราชวัลลภ กระทรวงศึกษาธิการ ได้มอบนโยบายและยุทธศาสตร์ในการปฏิบัติงานให้กับผู้บริหารระดับสูง บุคลากรของกระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานในกำกับ เพื่อเป็นแนวทางในการขับเคลื่อน การจัดการศึกษาให้เกิดความเชื่อมั่น และสร้างความมั่นใจให้กับสังคม คือ TRUST รูปแบบการ ทำงาน TRUST คือการพัฒนาต่อยอดจากรูปแบบการทำงาน MOE ONE TEAM หรือ การทำงาน ร่วมกันเป็นหนึ่งเดียวของกระทรวงศึกษาธิการ โดย TRUST หรือ ความไว้วางใจนั้นมีหลักการ ดังนี้ T (Transparency) หมายถึง ความโปร่งใส ทั้งในเชิงกระบวนการทำงานและกระบวนการ ตรวจสอบจากภาคส่วนต่าง ๆ R (Responsibility) หมายถึง ความรับผิดชอบ สนับสนุนให้ ผู้ปฏิบัติงานทุกคนดำเนินการ ตามภารกิจของตนด้วยความรับผิดชอบต่อตัวเอง องค์กร ประชาชน และประเทศชาติ U (Unity) หมายถึง ความเป็นอันหนึ่งอันเดียว ระหว่างครู บุคลากร ทางการศึกษา ผู้ปกครอง ผู้เรียน และประชาชน S (Student-Centricity) หมายถึง ผู้เรียนเป็น เป้าหมายแห่งการพัฒนาโดยการทำให้ผู้เรียน มีวิถีคิดและทักษะที่เป็นสากลสอดคล้องกับพลวัต ในศตวรรษที่ 21 ควบคู่ไปกับสำนึกและความเข้าใจ ในความเป็นไทย T (Technology) หมายถึง ความพร้อมด้านเทคโนโลยี ทั้งในเชิงโครงสร้าง และในเชิงการเรียนรู้ (ศธ.360 องค์ฯ, 2564)

ดังนั้น ความไว้วางใจเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมากในการบริหารสถานศึกษา หาก ผู้บริหารมีความไว้วางใจต่อครู ย่อมส่งผลต่อความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันและกัน เอื้อให้เกิดการ พัฒนาวิชาชีพในทุก ๆ ด้านของครู ผู้บริหารเป็นผู้ที่คอยสนับสนุน แสดงให้เห็นถึงความเห็นอก เห็นใจครู สร้างบรรยากาศของความไว้วางใจให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา เช่น เปิดโอกาสให้ครูได้มี ส่วนร่วมในการทำงาน ให้ครูแสดงความคิดเห็นและความสามารถได้อย่างเต็มศักยภาพ ไว้วางใจ ครูในการเป็นผู้มีความรู้ทางวิชาการอย่างแท้จริง ให้อิสระต่อครูในการปฏิบัติงานและ ยอมรับซึ่งกันและกัน หากผู้บริหารมีความไว้วางใจครูแล้ว ย่อมส่งผลให้ครูปฏิบัติงานได้อย่างมี ความสุขเกิดความรู้สึกผูกพันในองค์กร เต็มใจที่จะทุ่มเทและอุทิศตนให้กับองค์กร (Bligh, 2017) ในทางตรงกันข้ามจากหนังสือ In Teacher We Trust หลายประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา ได้ประสบปัญหาในการบริหารสถานศึกษา เนื่องจากระบบโรงเรียนตั้งอยู่บนความไม่เชื่อใจครู และนักเรียน กฎเกณฑ์ นโยบาย ความร่วมมือ และทัศนคติที่มีต่อครูทั้งหมดล้วนเกี่ยวกับการจับ ตามอง เพื่อให้มั่นใจว่าครูจะทำตามคำสั่ง โดยใช้เพียงแค่ว่าตัวเลขตัดสินโรงเรียนและครู

อย่างไรก็ตาม ความไว้วางใจเป็นองค์ประกอบที่ขาดไม่ได้ในวัฒนธรรมโรงเรียน ในความรู้สึกรักของการเป็นผู้เชี่ยวชาญและการมีเป้าหมายทางการศึกษาร่วมกัน ความไว้วางใจเป็นสิ่งที่สร้างสรรค์และก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ เป็นสิ่งที่ส่งผลต่อคุณภาพของการสอน การเรียนรู้ และสุขภาวะในโรงเรียน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 มุ่งเน้นที่จะบริหารทรัพยากรบุคคลอย่างมีธรรมาภิบาล จึงกำหนดนโยบายการบริหารทรัพยากรบุคคลเพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารงานบุคคลที่มีความโปร่งใส กำหนดให้มีการพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษามีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง สอดคล้องกับการขับเคลื่อนภารกิจของหน่วยงานและทิศทางการปฏิรูปประเทศ ดังปรากฏในนโยบายการบริหารทรัพยากรบุคคลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ได้แก่ ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต ให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตของบุคลากร เพื่อทำให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ อีกทั้งด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน ระบุว่า ผู้บังคับบัญชามอบหมายงานให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ รวมทั้งมีการควบคุม กำกับดูแลการปฏิบัติงานให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ถูกต้อง ตามหลักเกณฑ์และวิธีการภายในระยะเวลาที่กำหนด จากรายงานผลการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 พบว่า การบริหารและการพัฒนาทรัพยากรบุคคลที่มีประสิทธิภาพ บุคลากรในหน่วยงานมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน มีความรักองค์การ มีปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จ คือ ผู้บริหารให้ความสำคัญ ส่งเสริม และสนับสนุนการปฏิบัติงาน มอบนโยบายในการบริหารและการพัฒนาทรัพยากรบุคคลมีส่วนร่วมในการบริหารและดำเนินงานด้วยหลักธรรมาภิบาล ที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดระเบียบหลักเกณฑ์และวิธีการที่ ก.ค.ศ. กำหนด อีกทั้งยึดหลักการมีส่วนร่วม อย่างไรก็ตามผู้วิจัยมีข้อสังเกตเห็นว่า ในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ยังไม่พบแนวทางการส่งเสริมความไว้วางใจครูที่ชัดเจน ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาแนวทางการส่งเสริมความไว้วางใจครูในการบริหารสถานศึกษา อีกทั้งในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการส่งเสริมความไว้วางใจครูยังมีน้อย ด้วยบุคลากรมีจำนวนมาก จึงทำให้ได้รับการส่งเสริมความไว้วางใจครูไม่ทั่วถึง ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรทราบถึงองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมความไว้วางใจครู ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยสนับสนุนการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จากการศึกษาความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงเป็นเหตุจำเป็นของการประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์เพื่อพัฒนาแนวทางการส่งเสริมความไว้วางใจครูในการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยการประเมินความต้องการจำเป็นช่วยให้ทราบถึงสภาพที่เป็นจริง สาเหตุของปัญหา และ

แนวทางในการแก้ไขปัญหา เพื่อเป็นประโยชน์ในด้านการบริหารงานสถานศึกษาและเพื่อพัฒนาบุคลากรในการปฏิบัติงานต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อระบุและจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมความไว้วางใจครูในการบริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2
2. เพื่อวิเคราะห์สาเหตุของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมความไว้วางใจครูในการบริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2
3. เพื่อพัฒนาแนวทางการส่งเสริมความไว้วางใจครูในการบริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) กระบวนการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การระบุและจัดลำดับความต้องการจำเป็น ด้วยวิธีเชิงปริมาณ หรือการสำรวจด้วยแบบประเมินความต้องการจำเป็น ส่วนระยะที่ 2 และ 3 เป็นวิธีการเชิงคุณภาพ กล่าวคือ ระยะที่ 2 วิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้เกิดความต้องการจำเป็นด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม และระยะที่ 3 วิเคราะห์หาทางเลือกด้วยเทคนิคกลุ่มสมมติ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ได้แก่ ครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำนวน 5,854 คน และกลุ่มตัวอย่าง คือ ครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำนวน 361 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan (1970) ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดของโรงเรียนเป็นเกณฑ์และสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ การสำรวจด้วยแบบประเมินความต้องการจำเป็น แบบตอบสนองเดี่ยว การสนทนากลุ่ม และกระบวนการสมมติประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ประเพณี การละเล่น ลวดลายเฉพาะถิ่นบนงานหัตถกรรมและลักษณะเด่นทางธรรมชาติของชุมชน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 การระบุและจัดลำดับความต้องการจำเป็น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ เพื่อพัฒนาแนวทางการส่งเสริมความไว้วางใจครูในการบริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 แบบตอบสนองเดี่ยว (Single Response) โดยกำหนดให้สภาพที่คาดหวังมีค่าเท่ากับ 5 ในทุกข้อรายการ เนื่องจากกรอบแนวคิดในการวิจัยและข้อคำถามต่าง ๆ ในแบบประเมินความต้องการจำเป็นได้มาจากการสังเคราะห์วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาอย่างเข้มข้น และจากการทดลองใช้เครื่องมือวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบประเมินความต้องการจำเป็นขาดความเข้าใจและสับสนในการตอบข้อคำถามแบบตอบสนองรายการคู่ (Dual Response) ผู้วิจัยจึงปรับปรุงแบบประเมินความต้องการจำเป็นที่นำไปใช้เก็บข้อมูลจริงให้เป็นแบบตอบสนองเดี่ยว

ระยะที่ 2 การวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้เกิดความต้องการจำเป็น ใช้วิธีการสนทนากลุ่มจากผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 จำนวน 7 คนและผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 2 คน จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มด้วยแผนภูมิแกงปลา โดยขั้นตอนนี้อาศัยผลการวิจัยจากระยะที่ 1 เพื่อพิจารณาว่าความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาแนวทางการส่งเสริมความไว้วางใจครูในการบริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 ด้านใดที่ต้องได้รับการพัฒนาเร่งด่วน จากนั้นใช้ความต้องการจำเป็นดังกล่าวเป็นประเด็นสำคัญในการพิจารณาเพื่อหาสาเหตุของความต้องการจำเป็นที่เกิดขึ้น

ระยะที่ 3 การวิเคราะห์หาทางเลือก อาศัยผลการวิจัยจากระยะที่ 2 จากการวิเคราะห์สาเหตุเพื่อพัฒนาแนวทางการส่งเสริมความไว้วางใจครูในการบริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 ด้วยกระบวนการสมมติ นัย (Nominal Group Technique) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในระยะที่ 2 เพื่อระดมความคิดเกี่ยวกับแนวทาง วิพากษ์ข้อเสนอของแต่ละแนวทางร่วมกัน และร่วมกันหาฉันทามติของกลุ่มเกี่ยวกับแนวทางที่ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าสำคัญที่สุด โดยการลงคะแนนเสียง (Vote) ผ่านโปรแกรม Padlet

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน PNI modified แผนภูมิแกงปลา และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

การประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์เพื่อพัฒนาแนวทางการส่งเสริมความไว้วางใจครูในการบริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 สามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ที่ 1 การระบุและจัดลำดับความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาแนวทางการส่งเสริมความไว้วางใจครูในการบริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ ด้วยวิธี PNImodified พบว่า สามารถระบุรายละเอียดผลการระบุและการจัดลำดับความต้องการจำเป็นได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการระบุและการจัดลำดับความต้องการจำเป็นฯ โดยใช้วิธี PNImodified รายด้าน

ที่	รายการ	ระดับการปฏิบัติในสภาพปัจจุบัน		(I-D/D)	ลำดับ
		Mean	SD		
1	ด้านการยอมรับ	3.98	.87	.256	5
2	ด้านความยุติธรรม	3.74	.92	.336	1
3	ด้านความร่วมมือ	3.95	.85	.256	5
4	ด้านการสื่อสาร	3.85	.85	.298	3
5	ด้านความเอาใจใส่	3.84	.89	.302	2
6	ด้านความรับผิดชอบ	3.86	.91	.295	4
7	ด้านศักยภาพ	4.06	.82	.231	6
รวม		3.41	.76	-	-

หมายเหตุ กำหนดให้สภาพที่คาดหวัง อยู่ในระดับ 5 ทั้งหมด

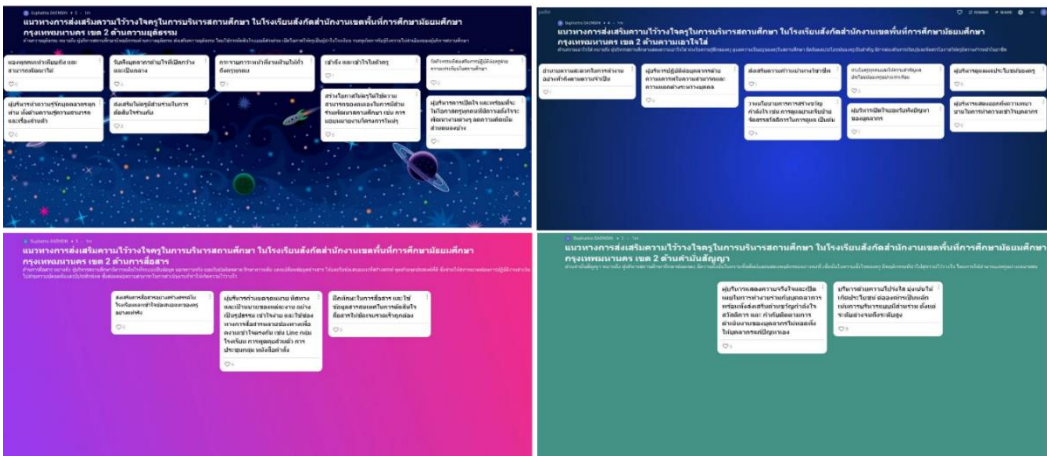
จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการระบุและจัดลำดับความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาแนวทางการส่งเสริมความไว้วางใจครูในการบริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ด้วยวิธี PNImodified รายด้าน พบว่า ด้านความยุติธรรม มีความต้องการจำเป็นลำดับที่ 1 (PNImodified=.336) ด้านความเอาใจใส่ มีความต้องการจำเป็นลำดับที่ 2 (PNImodified=.302) ด้านการสื่อสาร มีความต้องการจำเป็นลำดับที่ 3 (PNImodified=.298) ด้านความรับผิดชอบ มีความต้องการจำเป็นลำดับที่ 4 (PNImodified=.295) โดยมีด้านความร่วมมือและด้านการยอมรับ มีความต้องการจำเป็นลำดับที่ 5 เท่ากัน (PNImodified= .256) ในขณะที่ด้านศักยภาพ มีความต้องการจำเป็นที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรปฏิบัติเป็นลำดับที่ 6 (PNImodified=.231)

ทั้งนี้ จากผลการระบุและการจัดลำดับความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาแนวทางการส่งเสริมความไว้วางใจครูในการบริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยใช้วิธี PNImodified ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาสาเหตุของความต้องการจำเป็นรายด้านของด้านที่มีค่า PNImodified สูงสุด 4 ด้านแรกตามลำดับ ได้แก่ ด้านความยุติธรรม ด้านความเอาใจใส่ ด้านการสื่อสาร และด้านความรับผิดชอบ

2. วัตถุประสงค์ที่ 2 การศึกษาสาเหตุที่ทำให้เกิดความต้องการจำเป็นในการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมความไว้วางใจครูในการบริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขต

รับผิดชอบผลของการตัดสินใจได้ 2. ข้อจำกัดของกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ทำให้ครูไม่สามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง 3. ระบบการเคารพผู้อาวุโสทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาเกิดภาวะจำยอม 4. ผู้บริหารสถานศึกษามีเจตนาที่จะหาผลประโยชน์ 5. ผู้บริหารสถานศึกษาขาดการติดตามการปฏิบัติงานอย่างใกล้ชิดจึงทำให้ไม่เห็นกระบวนการและความตั้งใจของครู และ 6. ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญและคำนึงถึงบุคคลภายนอกที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับสถานศึกษามากกว่าครู

3. วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมความไว้วางใจครูในการบริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยใช้เทคนิคกลุ่มสมมติฐาน มีดังนี้

ภาพที่ 5 ข้อเสนอแนะของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อพัฒนาแนวทางการส่งเสริมความไว้วางใจครูในการบริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์เนื้อหาจากข้อเสนอแนะของผู้ให้ข้อมูลตามภาพที่ 5 พบว่า ด้านความยุติธรรม มีข้อเสนอแนะที่เป็นรายการที่ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าสำคัญสูงสุดโดยการลงคะแนนเสียงผ่านโปรแกรม Padlet คือ ผู้บริหารสถานศึกษารับฟังครูด้วยใจที่เปิดกว้างและเป็นกลาง (ความถี่ 4 คน) ด้านความเอาใจใส่ มีข้อเสนอแนะที่เป็นรายการที่ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าสำคัญสูงสุดเท่ากันโดยการลงคะแนนเสียงผ่านโปรแกรม Padlet คือ ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติต่อครูด้วยความเคารพในความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคล และผู้บริหารสถานศึกษาวางนโยบายสร้างขวัญกำลังใจแก่ครู เช่น ดูแลยามเจ็บป่วย จัดสวัสดิการในการดูแล (ความถี่ 4 คน) ด้านการสื่อสาร มีข้อเสนอแนะที่เป็นรายการที่ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าสำคัญสูงสุดโดยการลงคะแนนเสียงผ่านโปรแกรม Padlet คือ ผู้บริหารสถานศึกษาฝึกทักษะในการสื่อสารและใช้ข้อมูลสารสนเทศในการตัดสินใจ สื่อสารให้ชัดเจน รวดเร็วและถูกต้อง (ความถี่ 5 คน) และ

ด้านคำมั่นสัญญา มีข้อเสนอแนะที่เป็นรายการที่ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าสำคัญสูงสุดโดยการลงคะแนนเสียงผ่านโปรแกรม Padlet คือ ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงความจริงจังและเปิดเผยในการทำงานร่วมกับบุคลากรพร้อมทั้งส่งเสริมขวัญและกำลังใจ สวัสดิการและกำกับติดตามการดำเนินงานของบุคลากรไม่ทอดทิ้งให้บุคลากรแก้ปัญหาเอง (ความถี่ 6 คน)

อภิปรายผลการวิจัย

1. การระบุและจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมความไว้วางใจครูในการบริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 พบว่า ด้านความยุติธรรม มีความต้องการจำเป็นสูงสุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้ตอบแบบประเมินส่วนใหญ่ ร้อยละ 85 เป็นครูอยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่ ซึ่งผลการสนทนากลุ่มในระยะที่ 2 พบเพิ่มเติมว่าอาจทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาดูแลครูได้ไม่ทั่วถึง เกิดการปฏิบัติต่อครูทุกคนอย่างไม่เท่าเทียมกัน เนื่องจากบุคลากรมีจำนวนมาก จึงทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับครูที่มีความรู้และมีประสบการณ์การทำงานมากกว่า จึงไม่เปิดโอกาสให้ครูคนอื่นๆ ได้ทำงาน ทั้งนี้เมื่อมีเหตุการณ์และเวลาที่เร่งด่วน ผู้บริหารจำเป็นต้องตัดสินใจทันที จึงไม่เปิดโอกาสให้ครูได้ตัดสินใจร่วมกัน อย่างไรก็ตามงานวิจัยของนวลปรารค์ ภาคสาร (2559) พบว่า ความยุติธรรมด้านปฏิสัมพันธ์ที่มีต่อบุคคลมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลในการทำงาน อยู่ในระดับมาก เนื่องจากบุคลากรในองค์กรได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมจากผู้บังคับบัญชา หรือหัวหน้างาน ในระหว่างการทำงานเมื่อเกิดปัญหาผู้บังคับบัญชาคอยให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ อีกทั้งเมื่อมีความคิดเห็นที่ตรงกันหรือขัดแย้งกันสามารถพูดคุยกันได้จึงทำให้การทำงานเป็นไปอย่างราบรื่น บุคลากรที่ปฏิบัติงานในองค์กรเกิดความรู้สึกที่ดีต่อผู้บังคับบัญชา และทำงานอย่างมีความสุข สอดคล้องกับผลการวิจัยของพิมลรัตน์ วงศ์ภูษาประกร (2564) ที่พบว่า ความยุติธรรมในองค์กร และความไว้วางใจในองค์กร มีอิทธิพลต่อความผูกพันในองค์กร หากครูได้รับการปฏิบัติอย่างมีความยุติธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญและปฏิบัติต่อครูอย่างเท่าเทียมกันในทุกด้าน เปิดโอกาสให้ครูสามารถแสดงศักยภาพและความสามารถได้อย่างเต็มที่ ให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการปฏิบัติงาน เปิดโอกาสให้ครูเป็นผู้นำอย่างเหมาะสม อีกทั้งสามารถแสดงความคิดเห็นและซักถามในสิ่งที่สงสัยได้ โดยไม่ลำเอียง ปราศจากอคติ มีความโปร่งใสในการปฏิบัติงาน ปฏิบัติต่อครูทุกคนภายใต้กฎระเบียบ ข้อบังคับเดียวกัน ไม่มีความเหลื่อมล้ำแบ่งแยก ย่อมส่งผลให้เกิดความไว้วางใจในด้านความยุติธรรมมากขึ้น

2. การวิเคราะห์สาเหตุของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมความไว้วางใจครูในการบริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยกระบวนการสนทนากลุ่มและการวิเคราะห์แผนภูมิแกงปลา ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญร่วมกันวิเคราะห์เพื่อหาสาเหตุของความต้องการจำเป็น พบว่า ความต้องการจำเป็น

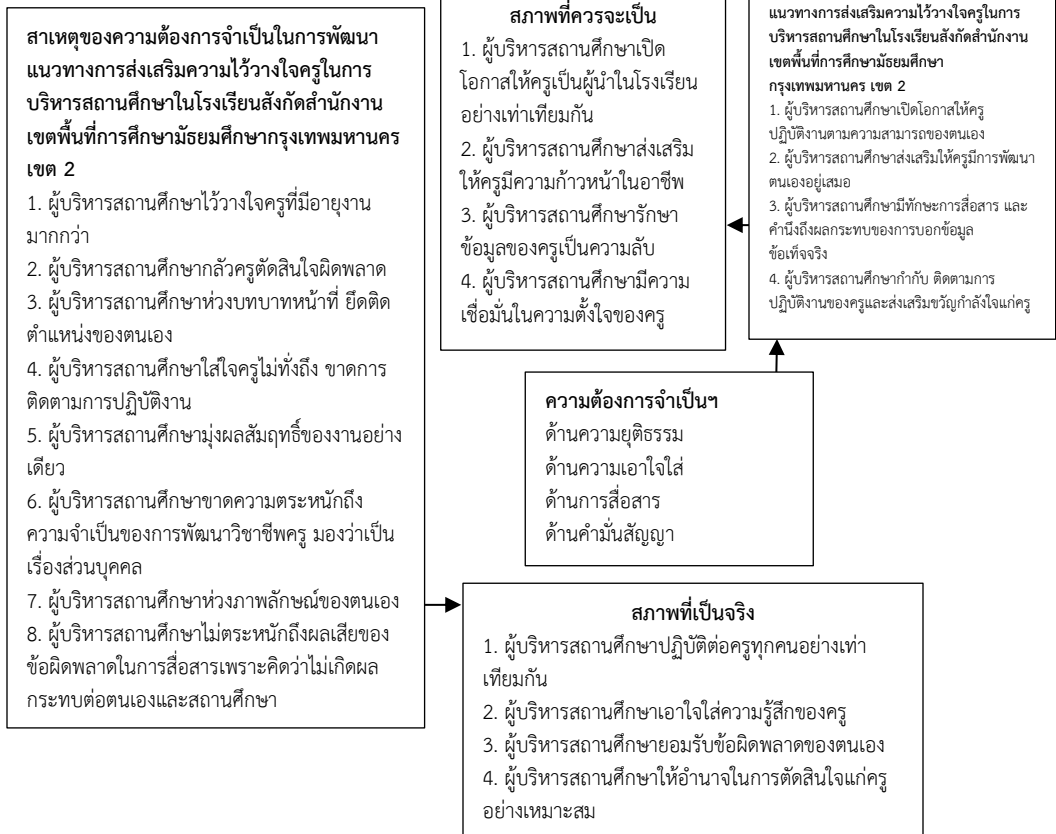
ด้านความยุติธรรมที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด สาเหตุเกิดจาก 1. ผู้บริหารสถานศึกษาไว้วางใจครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่าครูที่มีประสบการณ์น้อย 2. ผู้บริหารสถานศึกษารู้จักครูไม่ทั่วถึง 3. ผู้บริหารสถานศึกษามีข้อจำกัดของเวลาในการทำงาน จึงทำให้ไว้วางใจครูคนเดิม และ 4. ข้อจำกัดของเกณฑ์หรือวิธีการประเมินความดีความชอบ ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมด้วยโรงเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ ร้อยละ 85 และมีบุคลากรเป็นจำนวนมาก จึงกำหนดนโยบายการบริหารทรัพยากรบุคคลเพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารงานบุคคลที่มีความโปร่งใส ในด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน กำหนดให้ผู้บังคับบัญชามอบหมายงานให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ รวมทั้งมีการควบคุม กำกับดูแลการปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ถูกต้อง ตามหลักเกณฑ์และวิธีการภายในระยะเวลาที่กำหนด แต่ผลการวิจัยยังพบปัญหา ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติต่อครูทุกคนอย่างไม่เท่าเทียมกัน ไม่ส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและเป็นผู้นำในโรงเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาดูแลครูได้ไม่ทั่วถึง ไม่รู้จักครูทุกคน ครูรู้สึกที่ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญเฉพาะกับครูบางคนที่อยู่ใกล้ชิด จึงทำให้มอบหมายงานหรือให้ความสำคัญมากกว่า และไม่เปิดโอกาสให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกัน อาจเนื่องมาจากข้อจำกัดของเวลาที่ต้องรีบตัดสินใจทันที นอกจากนี้ด้วยระเบียบ ข้อบังคับวิธีการประเมินความดีความชอบ เป็นตัวบังคับที่ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียม เช่น การเลื่อนขั้นเงินเดือน มีการเรียงลำดับความอาวุโสของอายุงาน

3. จากข้อเสนอแนะในการวิเคราะห์หาทางเลือกตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 สำหรับแนวทางการส่งเสริมความไว้วางใจครูในการบริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จากการใช้เทคนิคกลุ่มสมมติในการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะของผู้ให้ข้อมูลในด้านความยุติธรรม โดยข้อเสนอแนะที่เป็นรายการที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเห็นว่าสำคัญสูงสุดโดยการลงความเห็นผ่านโปรแกรม Padlet คือ ผู้บริหารสถานศึกษารับฟังครูด้วยใจที่เปิดกว้างและเป็นกลาง ทั้งนี้พฤติกรรมด้านความยุติธรรมเป็นสื่อกลางในความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาและครู เช่น เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ไม่กล่าวโทษครูหากเกิดความผิดพลาดในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารสถานศึกษาควบคุมดูแลครูอย่างเหมาะสม แต่ในขณะเดียวกัน การควบคุมดูแลที่มากเกินไปอาจทำให้ครูเกิดความอึดอัดได้ (Bligh, 2017) สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐรินทร์ บุญเรือนยา (2556) เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างธรรมาภิบาลกับความไว้วางใจของครูที่มีต่อผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 พบว่า ด้านการมีส่วนร่วม ผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การดำเนินงาน การวางแผน การเสนอข้อมูล เพื่อการตัดสินใจรวมทั้งเปิดโอกาสให้บุคลากรและชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงาน เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและ

ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา โดยผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่าผู้บริหารมีการนำธรรมาภิบาลในด้านนี้ มาใช้ในการบริหารงานในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 6 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน ความต้องการจำเป็น และสาเหตุของความต้องการจำเป็น ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมความไว้วางใจครูในการบริหารสถานศึกษาในบริบทของประเทศไทย ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 แสดงได้ดังแผนภาพข้างต้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่า แม้ว่าตามทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ชี้ให้เห็นว่าสภาพที่ควรจะเป็น คือ ผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้ครูเป็นผู้นำในโรงเรียนอย่างเท่าเทียมกัน ส่งเสริมให้ครูมีความก้าวหน้าในอาชีพ รักษาข้อมูลของครูเป็นความลับ และมีความเชื่อมั่นในความตั้งใจของครู แต่ในความเป็นจริงพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติต่อครูทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน เอาใจใส่ความรู้สึกของครู ยอมรับข้อผิดพลาดของตนเอง และให้อำนาจในการตัดสินใจแก่ครูอย่างเหมาะสม ซึ่งงานวิจัยนี้ได้ให้องค์ความรู้เพิ่มเติมถึงสาเหตุของความ

ต้องการจำเป็นดังกล่าวว่าเกิดจาก ผู้บริหารสถานศึกษาไว้วางใจครูที่มีอายุงานมากกว่า กลัวครู ตัดสินใจผิดพลาด ห่วงบทบาทและภาพลักษณ์ของตนเอง อีกทั้งใส่ใจครูไม่ทั้งถึง ขาดการติดตาม การปฏิบัติงานโดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงานอย่างเดียว ขาดความตระหนักถึงความจำเป็นของการ พัฒนาวิชาชีพครูซึ่งมองว่าเป็นเรื่องส่วนบุคคล ไม่ตระหนักถึงผลเสียของข้อผิดพลาดในการ สื่อสารเพราะคิดว่าไม่เกิดผลกระทบต่อตนเองและสถานศึกษา นำไปสู่องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ แนวทางการส่งเสริมความไว้วางใจครูในการบริหารสถานศึกษาดังนี้

ด้านความยุติธรรม คือ ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับครูทุกคนอย่างเท่าเทียม กัน เปิดโอกาสให้ครูได้ทำงานตามความสามารถของตนเอง ครูได้แสดงความคิดเห็นหรือรับรู้ผล การประเมินการปฏิบัติงานของตนเองโดยไม่ปิดบังข้อมูล อีกทั้งเปิดโอกาสให้ครูได้มีส่วนร่วมใน การประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างเปิดกว้าง

ด้านความเอาใจใส่ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงความยินดีเมื่อครูประสบความสำเร็จ และแสดงความเห็นใจเมื่อครูประสบปัญหา ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูมีการพัฒนา ตนเองอยู่เสมอ จัดให้มีการอบรมให้ความรู้แก่ครู และผู้บริหารสถานศึกษาแสดงออกถึงการรับรู้ ว่าครูปฏิบัติงานเต็มความสามารถ โดยสร้างขวัญกำลังใจแก่ครู

ด้านการสื่อสาร คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีบุคลิกลักษณะที่เปิดเผย ตรงไปตรงมา มีทักษะการสื่อสารและสามารถบอกรายละเอียดของข้อมูลได้อย่างชัดเจน อีกทั้งสร้างระบบการ สื่อสารที่หลากหลายและมีประสิทธิภาพ

ด้านความมั่นคงสัญญา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาร่วมกันสร้างข้อตกลง กฎระเบียบใน สถานศึกษาและปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน แสดงพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความซื่อสัตย์โดย เปิดเผยข้อมูลในการดำเนินงานต่าง ๆ ในสถานศึกษาให้ทราบทั่วกัน อีกทั้งให้ครูได้มีส่วนร่วมใน การตัดสินใจอย่างเหมาะสม

นอกจากนี้แล้ว การที่จะเป็นผู้บริหารที่ดีมีความไว้วางใจต่อครูนั้น พฤติกรรมที่ผู้บริหาร ควรจะมีและแสดงออกมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ครู ทั้ง ด้านความประพฤติ ปฏิบัติ มีคุณธรรมจริยธรรมต่อผู้ใต้บังคับบัญชา เช่น มาปฏิบัติหน้าที่ตรง เวลา แต่งกายถูกระเบียบ วางตัวเหมาะสมตามกาลเทศะ ซื่อตรงในหน้าที่ของตนเอง สื่อสาร ชัดเจนและตรงประเด็น ครูและบุคลากรสามารถติดต่อสื่อสารและเข้าถึงผู้บริหารได้ทันทีเมื่อ ต้องการคำแนะนำหรือขอความช่วยเหลือ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

กระทรวงศึกษาธิการควรผลักดันนโยบายเพื่อการพัฒนาและส่งเสริมความไว้วางใจครู อย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม ลดนโยบายที่มุ่งเน้นกระบวนการรับผิดชอบ (Accountability) มากจนเกิน พอดี จนขาดความเคารพในอิสระทางวิชาชีพ (Professional Autonomy) ของครู และบั่นทอน

ขวัญและกำลังใจของครู เพื่อให้ครูได้มีโอกาสใช้ความเชี่ยวชาญของตนเองอย่างเต็มที่ในการพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและผู้เรียนรายบุคคลเช่นเดียวกับประเทศที่ประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษาระดับโลก เช่น ฟินแลนด์ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำผลการวิจัยลงสู่ภาคปฏิบัติ เช่น ควรมีการกำหนดแผนงานและวางเป้าหมายการส่งเสริมการพัฒนาครู จัดสรรงบประมาณด้านการพัฒนาบุคลากรอย่างทั่วถึง อีกทั้งสนับสนุนส่งเสริมครูให้มีความรู้และทักษะในการปฏิบัติงาน เช่น สนับสนุนอุปกรณ์การปฏิบัติงาน จัดให้มีการอบรมพัฒนาความรู้แก่ครูอยู่เสมอ

2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างสัมพันธ์ที่ดีแก่ครู โดยเปิดโอกาสให้ครูสามารถประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาและสามารถแสดงความคิดเห็นกับผู้บริหารได้อย่างอิสระอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจซึ่งกันและกัน อีกทั้งมอบขวัญกำลังใจแก่ครูในทุกโอกาส

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาแนวทางการส่งเสริมความไว้วางใจผู้บริหารในการบริหารสถานศึกษา หรือความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาแนวทางการส่งเสริมความไว้วางใจครูในการจัดการเรียนรู้ ทำให้ได้เห็นมุมมองในหลากหลายด้าน

2. ควรมีการศึกษาความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาแนวทางการส่งเสริมความไว้วางใจครูในการบริหารสถานศึกษา ที่มีบริบทของโรงเรียนแตกต่างกัน ได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และโรงเรียนเอกชน เพื่อให้เห็นแง่มุมอื่นๆ ในแนวทางการส่งเสริมความไว้วางใจครูในการบริหารสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

ณัฐรินทร์ บุญเรือนยา. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างธรรมาภิบาลกับความไว้วางใจของครูที่มีต่อผู้บริหารสถานศึกษาในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาพัฒนาศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 (การค้นคว้าแบบอิสระ ภาควิชา รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

นวลปรานค์ ภาคสาร. (2559). อิทธิพลของบรรยากาศองค์กรและความยุติธรรมขององค์กรที่มีต่อประสิทธิผลในการทำงานของบุคลากรสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารบริหารธุรกิจเทคโนโลยีมหานคร. 13(1), 43-64.

- ปัทมา พงษ์พัฒน์. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างความไว้วางใจในผู้บังคับบัญชาและความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานบริษัทวิริยะประกันภัย จำกัด (มหาชน) สำนักงานใหญ่ (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประกอบการ). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พิเชษฐ์ ผูกเพิ่มตระกูล. (2554). ความไว้วางใจในผู้บังคับบัญชา ความไว้วางใจในองค์กร ความพึงพอใจในการทำงานและความผูกพันในองค์กรของบุคลากรทางการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พิมลรัตน์ วงศ์ภูษาประกร. (2564). อิทธิพลของความยุติธรรมในองค์กรและความไว้วางใจในองค์กรที่มีต่อความผูกพันในองค์กรขององค์การภาครัฐและภาคเอกชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วรินทร์ รongกลัด. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างความไว้วางใจในองค์กร การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรและพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรของพนักงานบริษัทผลิตเครื่องดื่มและอาหารแห่งหนึ่ง (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์กร). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศธ.360 องค์การ. (2564). คำแถลงนโยบายการจัดการศึกษา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ. สืบค้น 24 ตุลาคม 2564, จาก <https://shorturl.asia/v3oFG>
- Bligh, M. C. (2017). Leadership and trust. In J. Marques, S. Dhiman (eds.), *Leadership Today*. (pp. 21-42). Switzerland: Springer International Publishing.
- Covey. (2021). *Go fast, go with trust*. Retrieved January 10, 2022, from <https://shorturl.asia/9fnW4>
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(30), 607-610.

ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรม Kahoot ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
ความคงทนในการเรียนรู้ และความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ของนิสิตแพทย์*
EFFECT OF USING KAHOOT INSTRUCTION ON LEARNING ACHIEVEMENT,
RETENTION AND INSTRUCTIONAL SATISFACTION OF MEDICAL STUDENT

ศุภชัย ศรีจันทะ

Supachai Srichantha

โรงพยาบาลกาฬสินธุ์

Kalasin Hospital

Corresponding Author E-mail: pphnttnb@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องโรคหลอดเลือดในสมองแตก ของนิสิตแพทย์ ชั้นปีที่ 5 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมโปรแกรม Kahoot 2. ศึกษาความพึงพอใจ 3. ศึกษาความคงทนในการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ นิสิตแพทย์ ชั้นปีที่ 5 ศุนย์แพทยศาสตร์ศึกษาชั้นคลินิก โรงพยาบาลกาฬสินธุ์ จำนวน 15 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 1. แผนการจัดการเรียนรู้ 2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3. แบบวัดความพึงพอใจ และ 4. แบบวัดความคงทน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีกลุ่มที่ไม่เป็นอิสระจากกัน

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องโรคหลอดเลือดในสมองแตก ในรายวิชาศัลยศาสตร์ 3 ของนิสิตแพทย์ ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ โดยใช้โปรแกรม Kahoot อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนิสิตแพทย์ มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ เรื่อง โดยใช้โปรแกรม Kahoot ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3. เมื่อเว้นช่วงเวลา 2 สัปดาห์ พบว่า นิสิตแพทย์ที่ได้รับการสอนการจัดการกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ โดยใช้โปรแกรม Kahoot ยังมีความคงทนในการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ความคงทน; ความพึงพอใจ; คาฮูท; การจัดการเรียนรู้

Abstract

The objectives of this research article are: 1. Compare academic achievement in the subject of cerebral hemorrhage. of 5th year medical students before and after studying with Kahoot program activities. 2. Study satisfaction. 3. Study persistence in learning. The research sample was 5th year medical students at the Clinical Medical Education Center. Kalasin Hospital Number 15 people Obtained through purposive sampling. The tools used in this research consisted of 1. learning management plans, 2. achievement tests, 3. satisfaction measures, and 4. durability measures. Statistics used in data analysis include mean, standard deviation. and independent group t-tests.

The results of the research found that: 1. Academic achievement in the subject of cerebral hemorrhage in the course Surgery 3 for medical students Before and after organizing learning enhancement activities Using the Kahoot program with statistical significance at the .05 level. 2. Results of analysis of medical students' satisfaction. Satisfaction with the organization of additional learning activities using the Kahoot program was overall at the highest level. 3. After a period of 2 weeks, it was found that medical students who were taught to organize additional learning activities Using the Kahoot program is also durable in learning. Statistically significant at the .05 level.

Keywords: Durability; Satisfaction; Kahoot; Learning Management

บทนำ

เป้าหมายในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา คือ กระบวนการเรียนการสอนและการหล่อหลอมให้นิสิตที่เข้ามาเรียนและสำเร็จตามหลักสูตรภายในระยะเวลาที่กำหนดอย่างมีความสุข เป็นบัณฑิตตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่กำหนดพร้อมที่จะประกอบวิชาชีพและมีความก้าวหน้าในอนาคต เช่นเดียวกับการศึกษาด้านการแพทย์ในประเทศไทย มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในช่วงหลายปีที่ผ่านมา (Debbita, 2018) อย่างไรก็ตาม แนวทางการบริหารจัดการการสอนไม่ได้ทันกับการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เสมอไป ความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในความรู้ทางการแพทย์ นวัตกรรมทางเทคโนโลยี และความต้องการด้านการดูแลสุขภาพที่เปลี่ยนแปลงไป จำเป็นต้องมีแนวทางเชิงรุกในการจัดการสอน การจัดวิธีการสอนและทรัพยากรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและระบบการดูแลสุขภาพเป็นสิ่งสำคัญ งานวิจัยนี้จะต่อยอดจากรรณกรรมที่มีอยู่และให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับสถานะปัจจุบันของการจัดการเรียนการสอนภายในคณะแพทย์ในประเทศไทย (Ismail, 2019)

การจัดการเรียนการสอนในคณะแพทยศาสตร์ทั่วไปส่วนใหญ่ยังคงใช้การเรียนแบบเดิมเป็นหลัก ให้ความสำคัญกับเนื้อหาวิชาที่มีจำนวนมากเพื่อต้องการถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการให้ครอบคลุมในเวลาจำกัด ซึ่งแนวทางการจัดการเรียนการสอนภายในคณะแพทยศาสตร์ในประเทศไทยเผชิญกับความท้าทายต่าง ๆ มากมายที่เป็นอุปสรรคต่อการศึกษาและการฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพ งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อระบุและจัดการกับความท้าทายเหล่านี้ ซึ่งมีส่วนช่วยในการพัฒนาการศึกษาทางการแพทย์ในประเทศไทย ด้วยการตรวจสอบสถานะปัจจุบันของการจัดการสอน การศึกษานี้พยายามที่จะให้ข้อมูลเชิงลึกในด้านที่ต้องการความสนใจและเสนอแนวทางแก้ไขที่เป็นไปได้สำหรับการปรับปรุง ปัญหาสำหรับการวิจัยนี้มุ่งเน้นไปที่ความท้าทายที่คณะแพทยศาสตร์ต้องเผชิญในการจัดการกิจกรรมการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ความท้าทายเหล่านี้อาจรวมถึงวิธีการสอนที่ล้าสมัย ทรัพยากรไม่เพียงพอ โอกาสในการพัฒนาคณาจารย์ที่จำกัด และการขาดการบูรณาการระหว่างการเรียนรู้ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ โดยการทำความเข้าใจความท้าทายเหล่านี้ จะสามารถพัฒนามาตรการที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนภายในคณะการแพทย์ในประเทศไทยได้ (ตรีพร กำลังแก้ว และคณะ, 2561)

ปัจจุบันเป็นยุคแห่งความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีการสื่อสาร เป็นการสื่อสารที่ไร้พรมแดน ด้วยระบบอินเทอร์เน็ต สามารถรับความรู้และการสื่อสารได้อย่างง่ายดายทุกที่ทุกเวลา ดังนั้นจึงเป็นเรื่องง่ายที่จะสร้างองค์ความรู้ผ่านการวิจัยและการศึกษาด้วยตนเอง สามารถติดต่อ สื่อสาร แลกเปลี่ยน และค้นหาข้อมูลผ่านช่องทางต่าง ๆ หรือผ่านการสื่อสารออนไลน์ที่เรียกว่า social เช่น Facebook Line (กิงกมล ศิริประเสริฐ และกอบสุข คงมนัส, 2564)

โปรแกรม Kahoot คือ โปรแกรมที่ตอบสนองต่อการเรียนการสอน ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนช่วยให้ผู้เรียนสนุกกับการเรียน อีกทั้งยังโดยเป็นเครื่องมือช่วยในการประเมินผลได้ (จิระพงษ์ โพพันธ์, 2562) ถือเป็นเครื่องมือสำหรับผู้สอนเหมาะสมกับยุคปัจจุบัน จัดเป็นสื่อการเรียนการสอนแบบออนไลน์ โดยการสร้างคำถามที่มีคำตอบให้เลือกตอบแบบหลายคำตอบ ซึ่งคำถามจะถูกฉายขึ้นบนจอในห้องเรียน (Wang, 2016) ทั้งนี้ผู้เรียนจะมีส่วนร่วมในการตอบคำถามได้ผ่านทางสมาร์ทโฟนส่วนตัวที่มีการเชื่อมต่อผ่านระบบอินเทอร์เน็ต เครื่องมือนี้นี้เป็นการช่วยกระตุ้นและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียน อันจะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้วิจัยจึงได้นำโปรแกรม Kahoot เพราะผู้วิจัยได้ประเมินถึงความเหมาะสมกับผู้เรียน รวมทั้งประสิทธิภาพของโปรแกรม Kahoot ที่เปิดโอกาสให้ผู้ใช้งานสร้างข้อคำถามได้ตามที่ต้องการ เมื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ผู้สอนก็สามารถกำหนดเนื้อหาและข้อคำถามได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่สอน นอกจากนั้นโปรแกรม Kahoot ยังถูกใช้มากมายนานในหลากหลายประเทศทั่วโลก (Shawwa & Kamel, 2023) และมีการนำไปใช้ในการเรียนการสอนในห้องเรียน ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางบวก ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานในการเรียนรู้

มีความสนใจและเข้าใจในเนื้อหาการเรียนมากยิ่งขึ้นกลายเป็นห้องเรียนที่เหมาะสมกับโลกในยุคปัจจุบัน

การทบทวนวรรณกรรมแสดงให้เห็นว่าการสอนเสริมด้วย Kahoot จะพัฒนาทักษะการเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม มีการศึกษาเกี่ยวกับการใช้ Kahoot น้อยมาก ในการศึกษาทางการแพทย์ คาสูท (Kahoot) เป็นแอปพลิเคชันหนึ่งที่ได้รับการแนะนำให้ใช้ในการจัดการเรียนการสอนทางการศึกษาแพทย์โดยเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ใช้งานได้ง่ายและรวดเร็ว เครื่องมือนี้จะให้ผู้เรียนใช้โทรศัพท์มือถือในการโต้ตอบมีปฏิสัมพันธ์กับเกมคำถามบนจอหน้าชั้นเรียน หรือบนจอส่วนบุคคลหากจัดให้มีการถ่ายทอดสดออนไลน์ (Donkin & Rasmussen, 2021) ผลของการใช้คาสูทในการเรียนการสอนพบว่า คาสูทเป็นเครื่องมือสร้างที่มีประสิทธิภาพ สนุกสนาน และโต้ตอบได้ ซึ่งเพิ่มการมีส่วนร่วมของนักเรียน แรงจูงใจ และปรับปรุงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Shawwa & Kamel, 2023) อีกทั้งยังช่วยให้ผู้เรียนมีความต้องการเข้าชั้นเรียนและมีส่วนร่วมในชั้นเรียน มีความสนุกสนานในการเรียนและเข้าใจเนื้อหามากขึ้น (ปริญญาภรณ์ พิสิท, 2558)

นอกจากนี้ผู้สอนยังสามารถตรวจสอบและวิเคราะห์คำตอบของนิสิตซึ่งทำให้ทราบถึงจุดแข็งหรือจุดอ่อนในชั้นเรียน (เจษฎา ราชภูร์นิยม, 2564) ได้สังเกตเห็นถึงปัญหาในการทบทวนสาระการเรียนรู้ครั้งที่ผ่าน ๆ มา จึงได้เสนอการแก้ปัญหาโดยใช้ Kahoot เป็นสื่อการสอนเสริมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทบทวนสาระการเรียนรู้ในการสอบวัดความรู้รวบยอด จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาผลการจัดการเรียนรู้เสริมด้วยโปรแกรม Kahoot เรื่องโรคหลอดเลือดในสมองแตก ในรายวิชา 1501 541 ศัลยศาสตร์ 3 สำหรับนักเรียนศึกษาแพทย์ ชั้นปีที่ 5 ศุนย์แพทยศาสตร์ศึกษาชั้นคลินิก โรงพยาบาลกาฬสินธุ์ ผลจากงานวิจัยนี้จะเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณภาพการเรียนการสอนและภาพลักษณ์ของศุนย์แพทย์โรงพยาบาลกาฬสินธุ์ ให้ดียิ่งขึ้นอีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ของนิสิตแพทย์ ชั้นปีที่ 5 ศุนย์แพทยศาสตร์ศึกษาชั้นคลินิก โรงพยาบาลกาฬสินธุ์ ต่อการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ โดยใช้โปรแกรม Kahoot
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของของนิสิตแพทย์ ชั้นปีที่ 5 ศุนย์แพทยศาสตร์ศึกษาชั้นคลินิก โรงพยาบาลกาฬสินธุ์ ต่อการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ โดยใช้โปรแกรม Kahoot
3. เพื่อศึกษาความคงทนในการเรียนรู้ของของนิสิตแพทย์ ชั้นปีที่ 5 ศุนย์แพทยศาสตร์ศึกษาชั้นคลินิก โรงพยาบาลกาฬสินธุ์ ต่อการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ โดยใช้โปรแกรม Kahoot

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental design) โดยศึกษากับกลุ่มตัวอย่างเพียงกลุ่มเดียว เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรม Kahoot ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความคงทนในการเรียนรู้ และความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ของของนิสิตแพทย์ ดำเนินการทดลองตามแบบแผนการวิจัยแบบศึกษากลุ่มเดียววัดหลายครั้งแบบอนุกรมเวลา (วรรณิ์ แกมเกตุ, 2555)

O1	X	O2	O3
Pretest	Treatment	Post-test	Post-test

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิจัย

O1 แทนการทดสอบก่อนเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

X แทนการสอนโดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรม Kahoot

O2 แทนการทดลองหลังเรียนครั้งที่ 1 โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการตอบแบบวัดความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบวัดความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ แบบมาตราประมาณ (Rating Scale) ระดับของ Likert และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เป็นการตอบคำถามปลายเปิด

O3 แทนการทดลองหลังเรียน ครั้งที่ 2 หลังสิ้นสุดการทดลอง 2 สัปดาห์ โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2. ประชากร

ได้แก่ นิสิตแพทย์ ชั้นปีที่ 5 ศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิก โรงพยาบาลกาฬสินธุ์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นิสิตแพทย์ ชั้นปีที่ 5 ศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิก โรงพยาบาลกาฬสินธุ์ ปีการศึกษา 2567 ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 15 คน มีคุณสมบัติดังนี้ 1. เป็นนิสิตแพทย์ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 5 และ 2. เป็นนิสิตที่ลงทะเบียนเรียนวิชา ศัลยศาสตร์ 3 3. ซึ่งเป็นนิสิตแพทย์ที่เข้ารับการอบรมหลักสูตรศัลยศาสตร์ ปี พ.ศ. 2567

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ 1. แผนจัดการเรียนรู้กิจกรรมเสริมการเรียนรู้ เรื่อง โรคหลอดเลือดในสมองแตก ในรายวิชา ศัลยศาสตร์ 3 โดยใช้โปรแกรม Kahoot สำหรับนิสิตแพทย์ ชั้นปีที่ 5 ศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิก โรงพยาบาลกาฬสินธุ์ จำนวน 2 แผน ระยะเวลาทั้งหมด 6 ชั่วโมง 2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง โรคหลอดเลือดในสมองแตก ในรายวิชา ศัลยศาสตร์ 3 สำหรับนิสิตแพทย์ ชั้นปีที่ 5 ศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิก โรงพยาบาล

กาฬสินธุ์ มีลักษณะเป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ (แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนเป็นชุดเดียวกัน) 3. แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ เรื่อง โรคหลอดเลือดในสมองแตกในรายวิชา ศัลยศาสตร์ 3 สำหรับนิสิตแพทย์ ชั้นปีที่ 5 ศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิก โรงพยาบาลกาฬสินธุ์ จำนวน 20 ข้อ ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านผู้สอน ด้านเนื้อหา ด้านการวัดผลและประเมิน ด้านสื่อการสอน 4. แบบวัดความคงทนของนิสิตแพทย์ ต่อการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ เรื่อง โรคหลอดเลือดในสมองแตกในรายวิชา ศัลยศาสตร์ 3 โดยใช้โปรแกรม Kahoot

การดำเนินการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัย มีดังนี้

1. แผนจัดการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรม Kahoot เรื่อง โรคหลอดเลือดในสมองแตกในรายวิชา ศัลยศาสตร์ 3 สำหรับนิสิตแพทย์ ชั้นปีที่ 5 ศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิก โรงพยาบาลกาฬสินธุ์ มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้ 1. ศึกษาเอกสารของ มคอ. 3 รายวิชา ศัลยศาสตร์ 3 สำหรับนิสิตแพทย์ ชั้นปีที่ 5 ศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิก โรงพยาบาลกาฬสินธุ์ 2. ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ Kahoot เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรม Kahoot 3. ออกแบบวัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการเรียนการสอน กิจกรรม การวัดและประเมินผล และสร้างแผนจัดการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรม Kahoot เรื่องโรคหลอดเลือดในสมองแตก ในรายวิชา ศัลยศาสตร์ 3 สำหรับนิสิตแพทย์ ชั้นปีที่ 5 ศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิก โรงพยาบาลกาฬสินธุ์

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง โรคหลอดเลือดในสมองแตก ในรายวิชา ศัลยศาสตร์ 3 (Surgery 3) สำหรับนิสิตแพทย์ ชั้นปีที่ 5 ศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิก โรงพยาบาลกาฬสินธุ์ เป็นแบบทดสอบแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก ลำดับการดำเนินการ ดังต่อไปนี้ 1. ศึกษาการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากหนังสือ ตำรางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2. ศึกษาตัวชี้วัด วัตถุประสงค์ กิจกรรมการเรียนรู้ และเนื้อหา เพื่อสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่จัดการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรม Kahoot 3. สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบปรนัย 4 ตัวเลือกโดยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ครอบคลุมเนื้อหาและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ 4. นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ประเมินความสอดคล้องของข้อสอบด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) 5. นำแบบประเมินความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์การเรียนรู้กับแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ที่ได้รับการประเมินแล้วมาวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์กับจุดประสงค์ จำนวนข้อสอบทั้งหมด 20 ข้อ 6. นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผ่านการวิเคราะห์ความสอดคล้องและปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองกับนิสิตแพทย์ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อหาอำนาจจำแนกและหาความยากง่าย 7. นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ตรวจให้คะแนนแต่ละข้อเพื่อวิเคราะห์หาความยากง่าย (P) และอำนาจจำแนก (R) ตามรายข้อ และนำแบบทดสอบมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของ

แบบทดสอบทั้งฉบับโดยใช้วิธี ของคูเดอร์ - ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson) สูตร KR 20 เท่ากับ 0.90 8. พิจารณาคัดเลือกแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์เพื่อให้ได้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ จำนวน 20 ข้อ 9. นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องนี้ จัดทำลงในโปรแกรม Kahoot แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจเพื่อหากรอบการวัดความพึงพอใจให้ครอบคลุมด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ และขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 2. สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนิสิตแพทย์ เพื่อให้ให้นิสิตแพทย์ได้ตอบความรู้สึก โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert) 3. นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบแต่ละข้อสอดคล้องกับนิยามศัพท์หรือไม่ โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยมีเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยแต่ละข้ออยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 ได้จำนวน 25 ข้อ 4) จัดทำแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรม Kahoot เรื่อง โรคหลอดเลือดในสมองแตก ในรายวิชา ศัลยศาสตร์ 3 สำหรับนิสิตแพทย์ ชั้นปีที่ 5 ฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีกลุ่มที่ไม่เป็นอิสระจากกัน

ผลการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตแพทย์ ชั้นปีที่ 5 ศุนย์แพทยศาสตร์ศึกษาชั้นคลินิก โรงพยาบาลกาฬสินธุ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยใช้กิจกรรมเสริมการเรียนรู้ โดยใช้โปรแกรม Kahoot อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้ผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้โปรแกรม Kahoot เรื่อง โรคหลอดเลือดในสมองแตก ในรายวิชา ศัลยศาสตร์ 3 (Surgery 3) สำหรับนิสิตแพทย์ ชั้นปีที่ 5

คะแนน	จำนวน	X	S.D.	t-test	Sig
	คะแนน				
ก่อนเรียน	20	11.90	3.58	-15.02	.000
หลังเรียน	20	24.35	4.10		

จากตารางที่ 1 พบว่า นิสิตแพทย์ที่เรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรม Kahoot เรื่อง โรคหลอดเลือดในสมองแตก ในรายวิชา ศัลยศาสตร์ 3 (Surgery 3) ชั้นปีที่ 5 มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนิสิตแพทย์ มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ เรื่อง โดยใช้โปรแกรม Kahoot ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ตารางที่ 2 ผลคะแนนความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรม Kahoot วิชาศัลยศาสตร์ 3 (Surgery 3) สำหรับนิสิตแพทย์ ชั้นปีที่ 5 ศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิก โรงพยาบาลกาฬสินธุ์

องค์ประกอบการจัดการเรียนรู้		X	S.D.	ระดับ ความพึงพอใจ
ด้านผู้สอน				
1	ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ของครูผู้สอน	5	0.42	มากที่สุด
2	ผู้สอนมีความตั้งใจและกระตือรือร้นในการสอน	5	0.48	มากที่สุด
3	มีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม	5	0.42	มากที่สุด
4	ผู้สอนมีความรู้ในเรื่องที่สอนเป็นอย่างดี	5	0.31	มากที่สุด
5	ผู้สอนคอยสนับสนุนและคอยช่วยเหลือด้านการเรียนให้กับผู้เรียน	5	0.42	มากที่สุด
6	มีการเตรียมความพร้อม เตรียมการสอน และมีความตรงต่อเวลา	5	0.47	มากที่สุด
7	ผู้สอนมีความเป็นกันเองกับผู้เรียน	5	0.42	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย		5	0.42	มากที่สุด
ด้านเนื้อหา				
8	เนื้อหามีการเรียงลำดับจากเรื่องง่ายไปสู่เรื่องยาก	4.67	0.17	มากที่สุด
9	เนื้อหามีความน่าสนใจ สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน	4.80	0.42	มากที่สุด
10	เนื้อหามีความเหมาะสมกับระดับความรู้ความสามารถ	4.67	0.34	มากที่สุด
11	เนื้อหามีความเหมาะสมตามวัตถุประสงค์ของรายวิชา	5	0.42	มากที่สุด
12	เนื้อหามีความเหมาะสมกับระยะเวลาเรียน	4	0.26	มาก
ค่าเฉลี่ย		4.63	0.32	มากที่สุด
กิจกรรมการวัดผลและประเมินผล				
13	ผู้สอนแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนเข้าใจก่อนการเรียนการสอน	5	0.47	มากที่สุด
14	เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ซักถามและแสดงความคิดเห็น	5	0.18	มากที่สุด
15	กิจกรรมการเรียนรู้มีความหลากหลายทำให้ตื่นเต้นและอยากเรียน	4.67	0.34	มากที่สุด
16	ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้น	5	0.26	มากที่สุด
17	กิจกรรมการเรียนกระตุ้นให้สนใจเรียนตลอดเวลา	5	0.42	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย		4.93	0.33	มากที่สุด
สื่อการสอน				
18	การนำ Kahoot มาใช้ทำให้อยากเรียนมากขึ้น	5	0.26	มากที่สุด
19	สื่อการสอนสอดคล้องและเหมาะสมกับเนื้อหาและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อ	4.67	0.34	มากที่สุด
20	สื่อการสอนทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น	4.67	0.17	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย		4.78	0.25	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม		4.84	0.33	มากที่สุด

จากตาราง 2 พบว่าผลการตอบแบบวัดความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรม Kahoot เรื่อง โรคหลอดเลือดในสมองแตก ในรายวิชา ศัลยศาสตร์ 3 (Surgery 3) สำหรับนิสิตแพทย์ ชั้นปีที่ 5 ศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิก โรงพยาบาลกาฬสินธุ์ (n=15)

โดยมีองค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้สอน ด้านเนื้อหา กิจกรรมการวัดผล และประเมินผล และสื่อการสอน เมื่อนำผลการตอบแบบวัดความพึงพอใจของนิสิตแพทย์มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลปรากฏว่า นิสิตแพทย์มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรม Kahoot เรื่องโรคหลอดเลือดในสมองแตก ในรายวิชา ศัลยศาสตร์ 3 (Surgery 3) สำหรับนิสิตแพทย์ ชั้นปีที่ 5 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.84 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานรวมเท่ากับ 0.33 โดยนิสิตมีความพึงพอใจในด้านผู้สอนเป็นอันดับที่ 1 โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.00 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.42 อันดับที่ 2 คือ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 4.93 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.33 อันดับที่ 3 คือ ด้านสื่อ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.78 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.25 และ อันดับที่ 4 คือ ด้านเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.32 แสดงให้เห็นว่านิสิตมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุดในทุกองค์ประกอบการจัดการเรียนรู้

3. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องโรคหลอดเลือดในสมองแตก ในรายวิชา ศัลยศาสตร์ 3 (Surgery 3) สำหรับนิสิตแพทย์ ชั้นปีที่ 5 ศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิก โรงพยาบาลกาฬสินธุ์ โดยใช้โปรแกรม Kahoot

ผู้วิจัยได้ใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องโรคหลอดเลือดในสมองแตก ในรายวิชา ศัลยศาสตร์ 3 (Surgery 3) สำหรับนิสิตแพทย์ ชั้นปีที่ 5 หลังสิ้นสุดการทดลอง 2 สัปดาห์ จากนั้นนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องโรคหลอดเลือดในสมองแตก ในรายวิชา ศัลยศาสตร์ 3 (Surgery 3) มาตรวจให้คะแนนนำข้อมูลคะแนนหลังเรียนและหลังสิ้นสุดการทดลอง 2 สัปดาห์ที่ได้มาวิเคราะห์ทางสถิติและใช้การทดสอบที (t-test) ชนิดกลุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระต่อกัน (Dependent sample) ดังตาราง 3

ตาราง 3 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง โรคหลอดเลือดในสมองแตก ในรายวิชา ศัลยศาสตร์ 3 (Surgery 3) หลังเรียนและหลังสิ้นสุดการทดลอง 2 สัปดาห์ของนิสิตแพทย์ ชั้นปีที่ 5 ศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิก โรงพยาบาลกาฬสินธุ์ โดยใช้โปรแกรม Kahoot

ทดสอบ	N	X	S.D.	t	p
หลังเรียน	20	24.35	4.10	2.52	.109
หลังสิ้นสุดการทดลอง 2 สัปดาห์	20	24.00	3.43		

จากตาราง 3 พบว่า นิสิตแพทย์ชั้นปีที่ 5 ศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิก โรงพยาบาลกาฬสินธุ์ โดยใช้โปรแกรม Kahoot มีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องโรคหลอดเลือดในสมองแตก ในรายวิชา ศัลยศาสตร์ 3 หลังเรียนเท่ากับ 24.35 คะแนน จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 4.10 และคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องโรคหลอดเลือดในสมองแตก ในรายวิชา ศัลยศาสตร์ 3 (Surgery 3) หลังสิ้นสุดการทดลอง 2

สัปดาห์ เท่ากับ 24.00 คะแนน จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.43 เมื่อทดสอบความแตกต่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง โรคหลอดเลือดในสมองแตก ในรายวิชา ศัลยศาสตร์ 3 (Surgery 3) หลังเรียนและหลังสิ้นสุดการทดลอง 2 สัปดาห์พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง โรคหลอดเลือดในสมองแตก ในรายวิชา ศัลยศาสตร์ 3 (Surgery 3) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า นิสิตที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้โปรแกรม Kahoot มีความคงทนทางการเรียนเรื่อง โรคหลอดเลือดในสมองแตก ในรายวิชา ศัลยศาสตร์ 3 (Surgery 3)

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากการวิจัยในหัวข้อการจัดการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรม Kahoot เพื่อพัฒนาผลการเรียนรู้ของนิสิตแพทย์ ไปตามสมมติฐานผลการวิจัยพบว่าหลังจากการเรียนรู้ เรื่อง โรคหลอดเลือดในสมองแตก ในรายวิชา ศัลยศาสตร์ 3 (Surgery 3) ชั้นปีที่ 5 ศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิก โรงพยาบาลกาฬสินธุ์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยใช้กิจกรรมเสริมการเรียนรู้ โดยใช้โปรแกรม Kahoot อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนก่อนเรียนของนิสิตแพทย์ มีค่าเฉลี่ยการจัดการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรม Kahoot เพื่อพัฒนาผลการเรียนรู้ โดยคะแนนก่อนเรียนของนิสิตมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 11.90 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 3.58 ส่วนคะแนนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 24.35 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 4.10 สามารถอภิปรายได้ว่าการใช้โปรแกรม Kahoot โดยจัดการเรียนการสอนให้ตามทฤษฎีการเรียนรู้แนวคอนสตรัคติวิสต์ ที่สนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้หรือเห็นความหมายของสิ่งที่เรียนด้วยตนเองผ่านกิจกรรมทางสังคมและการเรียนในรูปแบบ Interactive Learning เน้นให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับการเรียนผ่านรูปแบบต่าง ๆ โดยการปรับรูปแบบการเรียนการสอนให้มีความน่าสนใจ ดึงดูดใจ เหมาะแก่ผู้เรียน

2. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนิสิตแพทย์ มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ เรื่อง โรคหลอดเลือดในสมองแตก โดยใช้โปรแกรม Kahoot มีองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ ด้านผู้สอน ด้านเนื้อหา กิจกรรมการวัดผลและประเมินผล ด้านสื่อ ซึ่งแต่ละด้านมีความพึงพอใจอยู่ระดับมากที่สุด จากงานวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของฟิลิก ปริญญาภรณ์ (2558) ได้ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของนิสิตแพทย์ชั้นปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาบูรณาการอายุรศาสตร์ ภาควิชาอายุรศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พบว่า นิสิตแพทย์มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชาบูรณาการอายุรศาสตร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านผู้สอน ด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

3. ความคงทนในการเรียนรู้ต่อการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ โดยใช้โปรแกรม Kahoot ของนิสิตแพทย์ ชั้นปีที่ 5 ศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิก โรงพยาบาลกาฬสินธุ์ พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง โรคหลอดเลือดในสมองแตก ในรายวิชา ศัลยศาสตร์ 3 หลังเรียนเท่ากับ 24.35 คะแนน จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 4.10 และคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังสิ้นสุดการทดลอง 2 สัปดาห์ เท่ากับ 24.00 คะแนน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.43 เมื่อทดสอบความแตกต่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง โรคหลอดเลือดในสมองแตก ในรายวิชา ศัลยศาสตร์ 3 (Surgery 3) หลังเรียนและหลังสิ้นสุดการทดลอง 2 สัปดาห์ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง โรคหลอดเลือดในสมองแตก ในรายวิชาศัลยศาสตร์ 3 (Surgery 3) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า นิสิตแพทย์ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้โปรแกรม Kahoot มีความคงทนทางการเรียนเรื่องโรคหลอดเลือดในสมองแตกในรายวิชาศัลยศาสตร์ 3 (Surgery 3)

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรม Kahoot ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความคงทนในการเรียนรู้ และความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ของนิสิตแพทย์ ชั้นปีที่ 5 ศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิก โรงพยาบาลกาฬสินธุ์ เรื่องโรคหลอดเลือดในสมองแตก ในรายวิชา 1501 541 ศัลยศาสตร์ 3 องค์ความรู้จากการวิจัย สรุปได้ว่า ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรม Kahoot เป็นสื่อการสอนช่วยเสริมที่ทำให้เนื้อหาที่น่าสนใจและนิสิตแพทย์มีความกระตือรือร้นที่อยากจะเรียนมากขึ้น ส่วนในด้านของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นิสิตแพทย์มีผลการเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และในการใช้วิธีนี้ยังส่งผลต่อความคงทนในการเรียนรู้และความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ของนิสิตแพทย์ องค์ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านผู้สอน ด้านเนื้อหา กิจกรรมการวัดผลและประเมินผล ด้านสื่อ แต่ละด้านมีความพึงพอใจอยู่ระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การจัดการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรม Kahoot เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชา ศัลยศาสตร์ 3 (Surgery 3) ชั้นปีที่ 5 ศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิก โรงพยาบาลกาฬสินธุ์ ในระหว่างดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ผู้สอนควรกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้อยากเห็น โดยใช้คำถามที่ตรงประเด็นตามจุดประสงค์การเรียนรู้เพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน รวมถึงออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียน มีความกล้าแสดงออกในการแสดงความคิดเห็น

รวมกัน โดยผู้สอนควรสังเกตและประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง คอยชี้แนะแนวทางเมื่อเกิดปัญหา

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

หลังจากผู้เรียนใช้โปรแกรม Kahoot แล้ว ผู้สอนต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์และอภิปรายร่วมกันในชั้นเรียน ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้เรียนเกี่ยวกับเนื้อหาสาระที่ผู้เรียนยังไม่เข้าใจ หรือเกิดแนวคิดที่คลาดเคลื่อน เพื่อเป็นการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาสาระที่เรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. จากการสังเกตของผู้วิจัยในการนำโปรแกรม Kahoot มาใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินเพื่อ พัฒนา หรือการประเมินระหว่างเรียน ผู้สอนควรทำการประเมินผู้เรียนอย่างต่อเนื่องและประเมินเป็นรายบุคคลเพื่อชี้ให้ผู้เรียนเห็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองรวมถึงกระตุ้นให้ผู้เรียนเป็นคนกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเอง
2. ควรมีการทำวิจัยในการใช้โปรแกรม Kahoot ในเรื่องอื่นๆ หรือในรายวิชาต่างๆ เพื่อให้มีความหลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

- กึ่งกมล ศิริประเสริฐ และกอบสุข คงมนัส. (2564). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ห้องเรียนกลับด้านร่วมกับเกม Kahoot วิชาภาษาอังกฤษที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการกำกับตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. *วารสารวิจัยและนวัตกรรม*, 4(2), 157-180.
- เจษฎา ราชภูริณิยม. (2564). ผลของการใช้ Kahoot เป็นเครื่องมือช่วยวัดประเมินผลระหว่างเรียนในการจัดการเรียนรู้แบบ4Ex2 ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิเคราะห์. *วารสารวิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์ศึกษา*, 4(2), 264-278.
- ตรีพร กำลั้งเกื้อ และคณะ. (2561). ทศนคติของนิสิตแพทย์ต่อการจัดการเรียนการสอนวอร์ดราวน์ในหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต. *วารสารรามคำแหงศึกษาศาสตร์*, 41(1), 48-57.
- จิระพงษ์ โพพันธ์. (2562). *ความหมายของเทคโนโลยี*. สืบค้น 26 กุมภาพันธ์ 2566, จาก <https://kru-it.com/design-andtechnology-m1/definition-of-technology/>
- ปริญญภรณ์ พิสิท. (2558). ความพึงพอใจของนิสิตแพทย์ชั้นปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน ในรายวิชาบูรณาการอายุรศาสตร์ ภาควิชาอายุรศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. *วารสารธรรมศาสตร์เวชสาร*, 15(3), 434-442.
- Debbita, T. A. L. (2018). Kahoot! It: Gamification in Higher Education. *Pertanika Journal of Social Science and Humanities*, 26(1), 565-582.

- Donkin, R. & Rasmussen, R. (2021). Student Perception and the Effectiveness of Kahoot!: A Scoping Review in Histology, Anatomy, and Medical Education. *Anat Sci Educ*, 14(5), 572-585.
- Ismail, M. A. A. et al. (2019). Using Kahoot!! as a formative assessment tool in medical education: a phenomenological study. *BMC medical education*, 19(1), 230-238.
- Shawwa, L. & Kamel, F. (2023). Assessing the Knowledge and Perceptions of Medical Students After Using Kahoot! in Pharmacology Practical Sessions at King Abdulaziz University, Jeddah. *Cureus*, 15(3), 1-8.
- Wang, A. I. (2016). *The effect of digitizing and gamifying quizzing in classrooms*. Scotland: University of the West of Scotland, Paisley.

การดำเนินงานขององค์กรเพื่อสังคมที่ส่งผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน
ในบริบทประเทศไทย*

THE OPERATION OF SOCIAL DELIVERY ORGANIZATION THAT AFFECTING
SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN THAILAND'S CONTEXT

สุภาวดี ขุนทองจันทร์

Supawadee Khunthongjan

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Thammasat University

Corresponding Author E-mail: supawadee.k@psds.tu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาขอบข่ายและบทบาทการทำงานขององค์กรเพื่อสังคมที่เสริมสร้างการพัฒนาอย่างยั่งยืนในประเทศไทย 2. ศึกษาสภาพการดำเนินงานขององค์กรเพื่อสังคมในประเทศไทย และ 3. ศึกษาทัศนคติของสังคม แรงจูงใจของผู้บริจาค ทัศนคติของสื่อมวลชนที่มีต่อองค์กรเพื่อสังคมในประเทศไทย งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากองค์กรเพื่อสังคม 124 องค์กร ด้วยแบบสอบถามออนไลน์ Doing Good Index ผ่านเว็บไซต์ Survey Monkey และสถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ และร้อยละ

ผลการศึกษาพบว่า 1. ขอบข่ายการทำงานขององค์กรเพื่อสังคมส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการเยาวชน และ/หรือเด็ก สำหรับบทบาทหลักที่ขององค์กรเพื่อสังคมส่วนใหญ่มีบทบาทเพื่อให้บุคคลหรือองค์กรเอกชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสังคม 2. สภาพการดำเนินงานขององค์กรเพื่อสังคม พบว่า การดำเนินงานมีโครงสร้างการบริหารและคณะกรรมการ และมีการประชุมทุก 3 เดือน และ 3. ทัศนคติของสังคม แรงจูงใจของผู้บริจาค ทัศนคติของสื่อมวลชนที่มีต่อองค์กรเพื่อสังคมนั้นพบว่า ทัศนคติของสังคมค่อนข้างไว้วางใจองค์กรเพื่อสังคม และมองเห็นประโยชน์ในการทำงานแก้ปัญหาทางสังคมอย่างต่อเนื่อง ในด้านแรงจูงใจของผู้บริจาค พบว่า ผู้บริจาคให้การสนับสนุนองค์กรเพื่อสังคมเป็นบางครั้ง และสื่อมวลชนมีทัศนคติที่ดีต่อองค์กรเพื่อสังคม การนำเสนอข่าวอย่างเป็นทางการและตรงไปตรงมา ช่วยสร้างจิตสำนึกการเป็นอาสาสมัครและการเป็นผู้ให้

คำสำคัญ: องค์กรเพื่อสังคม; การพัฒนาอย่างยั่งยืน; บริบทประเทศไทย

Abstract

This research article aims: 1. to explore the scope of work of social delivery organizations in Thailand and 2. to survey opinions on the operating conditions of social delivery organizations in Thailand and 3. to explore social attitudes, donor motivations and attitudes of the media towards social delivery organizations in Thailand. This quantitative research were collected from 124 samples of social delivery organizations, through the Doing Good Index online survey through website Survey Monkey. The statistics used are frequency and percentage.

The results of the study revealed that 1. the scope of work of social delivery organizations in Thailand most were related to Welfare for youth and/or children. The main role that most social delivery organizations are participation in solving social problems. 2. The operation has an administrative and board structure and have meetings every 3 months. 3. Social attitude, donor motivation and the attitudes of the media towards social enterprises found that the attitude of society is rather trusting of social enterprises and see the benefits of working to solve social problems continuously. In terms of donor motivation, it was found that donors sometimes supported social enterprises. And the mass media have a good attitude towards social organizations. Presenting news objectively and honestly is helping to raise awareness of volunteering and giving more in Thailand.

Keywords: Social Delivery Organization; Sustainable Development; Thailand's Context

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีวัฒนธรรมแห่งการให้และการแบ่งปัน เป็นทุนทางสังคมที่เข้มแข็ง มีการช่วยเหลือ พึ่งพาอาศัยกัน โดยเฉพาะสถานการณ์ที่คนในสังคมต้องเผชิญกับปัญหาวิกฤติ เกิดเป็นความทุกข์ยากในชีวิต ทั้งในรูปตัวเงิน และไม่ใช้ตัวเงิน เช่น เครื่องอุปโภค และบริโภค ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต รูปแบบของการแบ่งปัน มีทั้งการบริจาคผ่านผู้รับบริจาค หรือบริจาคให้กับผู้ประสบภัยโดยตรง เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนในขณะนั้น ๆ โดยที่ผู้ให้และผู้รับต่างก็ไม่เคยรู้จักกันมาก่อน การที่คนในสังคมไทยแสดงออกถึงความเอื้ออาทรต่อผู้อื่น ไม่นิ่งเฉยเมื่อเห็นผู้อื่นประสบความเดือดร้อน ส่วนหนึ่งมาจากวัฒนธรรมซึ่งเป็นบรรทัดฐานแนวทางปฏิบัติที่ดีของสังคม ในการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกันในอันที่จะช่วยสร้างสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข เป็นรากฐานมานานในสังคมไทย ที่ยึดโยงกับความเชื่อทางพระพุทธศาสนา (Phaholyothin, 2017) อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่ยังคงอยู่กับสังคมไทยมานาน และไม่เคยหมดไป

จากสังคมไทย เช่น ปัญหาความยากจน การศึกษา สวัสดิการครอบครัว ผู้สูงอายุ ผู้ทุพพลภาพ เด็กและเยาวชน สุขภาพ ภัยธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562)

นอกจากความช่วยเหลือระหว่างคนไทยทั้งที่เป็นปัจเจกชนแล้ว ยังมีความช่วยเหลือจากองค์กรธุรกิจผ่านกิจกรรมการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility : CSR) ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย เพื่อเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนในมิติเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ผู้ประสบปัญหาายังคงได้รับความช่วยเหลือจากต่างชาติผ่านโครงการต่างๆ เช่น โครงการเอดส์แห่งสหประชาชาติ (UNAIDS) กองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (United Nations Children's Fund - UNICEF) องค์กรอนามัยโลก (WTO) เป็นต้น ซึ่งเป็นองค์กรความร่วมมือได้ให้ความช่วยเหลือด้านเงินทุน การวิจัย และทรัพยากรเกี่ยวพันอื่น ๆ เพื่อป้องกัน และบรรเทาปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง (มูลนิธิศูนย์คุ้มครองสิทธิด้านเอดส์, 2562)

ปรากฏการณ์ที่คืบในสังคมร่วมมือกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อสร้างสังคมให้น่าอยู่มาอย่างต่อเนื่อง สะท้อนจากจำนวนการก่อตั้งองค์กรเพื่อสังคม และองค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ ที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ในปี พ.ศ. 2561 เป็นจำนวน 84,099 องค์กร (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561) ซึ่งแต่ละองค์กรมีขอบเขตและวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานแก้ปัญหาสังคมในด้านต่าง ๆ ที่แตกต่างกันตามศักยภาพและความเชี่ยวชาญในประเด็นปัญหา โดยมีหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุน และอำนวยความสะดวก ตลอดจนมีกฎหมายรองรับ และควบคุมการดำเนินงาน เช่น กิจกรรมเพื่อสังคม (Social Enterprise : SE) เป็นนวัตกรรมทางสังคมเพราะเป็นรูปแบบการดำเนินงานใหม่ที่เกิดขึ้นทั่วโลกและประเทศไทย โดยมีเป้าหมายเพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาสังคมให้เกิดการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น มีความยั่งยืนทางการเงิน มีกระบวนการที่เป็นธรรมต่อสังคม นำผลกำไรคืนสู่สังคม (United Nations Development Programme, 2019) องค์กรในลักษณะนี้ดำเนินงานในรูปแบบสาธารณประโยชน์เป็นองค์กรทั้งที่แสวงหากำไรและไม่แสวงหากำไร ที่มีการดำเนินงานการหารายได้ด้วยการประกอบการ และการเปิดรับบริจาคหรือระดมทุนเพื่อนำเงินไปดำเนินโครงการช่วยเหลือสังคมด้วย อย่างไรก็ตาม สถานการณ์การระดมทุนขององค์กรเพื่อสังคมในปัจจุบัน ประสบกับปัญหา และอุปสรรคหลายอย่าง เช่น ยอดเงินบริจาคจากผู้บริจาคทั้งในและต่างประเทศลดลง ข้อจำกัดในการระดมทุน กฎระเบียบของภาครัฐที่เป็นข้อจำกัด ความล่าช้าของทางราชการในการสนับสนุน และเอื้ออำนวยความสะดวกปฏิบัติงาน และข้อจำกัดขีดความสามารถ การขาดแคลนบุคลากรในองค์กร เป็นต้น ปัญหาดังกล่าวล้วนเป็นสิ่งท้าทายที่เป็นสภาพการดำเนินงานที่เกิดขึ้นในองค์กรเพื่อสังคม (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2561)

ดัชนีการทำความดี (Doing Good Index: DGI) ได้รับการพัฒนา และเผยแพร่ โดย Centre for Asian Philanthropy and Society (CAPS) (2018) ที่มุ่งมั่นสร้างสังคมแห่ง

การแข่งขันที่มีคุณภาพ และสนับสนุนการให้เพื่อสาธารณะประโยชน์ ผลการสำรวจผ่านโครงการ DGI เป็นนวัตกรรมการศึกษาแนวใหม่ในการเป็นสื่อกลางที่ช่วยเพิ่มความเชื่อมั่น ความน่าเชื่อถือ การให้ด้วยจิตกุศล และความเป็นมืออาชีพแก่ทุกภาคส่วนในสังคมไทย ช่วยพัฒนาให้องค์กรเพื่อสังคมเติบโต ส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วม ในการให้เพื่อสาธารณะประโยชน์มากขึ้น ซึ่งเป็นการช่วยพัฒนาประเทศไทยอย่างเป็นองค์รวมในด้านเศรษฐกิจ สังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ตอบสนองการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งในบทความวิจัยเรื่องนี้ได้มุ่งเน้นการนำเสนอประเด็นการดำเนินงานเพื่อสังคมรวมทั้งสภาพปัญหาการดำเนินงานขององค์กรเพื่อสังคมที่เกิดขึ้นที่ส่งผลต่อการพัฒนาในประเทศไทย (World Development Indicators, 2013)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาขอบข่ายและบทบาทการทำงานขององค์กรเพื่อสังคมที่ส่งผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานขององค์กรเพื่อสังคมในประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาทัศนคติของสังคม แรงจูงใจของผู้บริจาค ทัศนคติของสื่อมวลชนที่มีต่อองค์กรเพื่อสังคมในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการเก็บข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถาม

2. กลุ่มตัวอย่าง

ได้แก่ องค์กรเพื่อสังคมในประเทศไทย จำนวน 124 องค์กร ทั้งนี้ องค์กรเพื่อสังคม (Social Delivery Organization: SDO) เป็นองค์กรที่ดำเนินการด้านสินค้าหรือบริการเพื่อประโยชน์สาธารณะหรือทางสังคม หรือเป็นกิจการเพื่อสังคมที่ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการส่งเสริมกิจการเพื่อสังคมแห่งชาติ โดยอาจเป็นองค์กรที่แสวงหากำไร และไม่แสวงหากำไรก็ได้ ซึ่งตั้งอยู่ในทุกภูมิภาคของประเทศไทย ผู้วิจัยดำเนินการสุ่มตัวอย่างโดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เนื่องจาก การวิจัยที่เป็นสถานการณ์เฉพาะ และสุ่มตัวอย่างที่สอดคล้องวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม DGI ที่พัฒนาโดย CAPS ซึ่งโครงสร้างของแบบสอบถามประกอบด้วยขอบข่ายการดำเนินงาน และสภาพการดำเนินงาน

ขององค์กรเพื่อสังคมในประเทศไทย ทักษะคิดของสังคมที่มีต่อองค์กรเพื่อสังคม แรงจูงใจ ทักษะคิด และความสนใจของผู้บริจาค และทักษะคิดของสื่อที่มีต่อองค์กรเพื่อสังคม

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามออนไลน์ Doing Good Index ผ่านเว็บไซต์ Survey Monkey

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ และร้อยละ

ผลการวิจัย

1. ขอบข่ายและบทบาทการดำเนินงานขององค์กรเพื่อสังคมในประเทศไทย องค์กรเพื่อสังคมส่วนใหญ่เป็นองค์กรประเภทไม่แสวงหาผลกำไรที่ระดมเงินทุนด้วยตนเอง คิดเป็นร้อยละ 90.60 รองลงมาเป็นองค์กรที่ไม่ได้ระดมทุนด้วยเงินตนเอง ร้อยละ 9.40 ดำเนินงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จทางศาสนา ร้อยละ 80.65 ดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จทางศาสนา ร้อยละ 19.35 นอกจากนี้เป็นองค์กรที่อยู่ในกำกับของรัฐบาล ร้อยละ 18.55 และไม่ได้อยู่ในกำกับของรัฐบาล ร้อยละ 81.45 ขอบข่ายการดำเนินงานขององค์กรเพื่อสังคม พบว่า ส่วนใหญ่ดำเนินงานด้านสวัสดิการเยาวชนและหรือเด็ก ร้อยละ 35.48 รองลงมา ด้านสวัสดิการครอบครัว และสุขภาพ ร้อยละ 32.26 ส่วนด้านการศึกษา และการรู้หนังสือ ร้อยละ 31.45 (ดังตารางที่ 1) สาเหตุที่องค์กรเพื่อสังคมดำเนินงานด้านสวัสดิการเยาวชนและหรือเด็กมากที่สุด เนื่องจาก เด็กและเยาวชนส่วนหนึ่งของประเทศไทยยังเป็นกลุ่มที่ด้อยโอกาส ขาดแคลนทุนทรัพย์ และขาดโอกาสทางสังคม เช่น การศึกษา และการเข้าถึงสวัสดิการภาครัฐ เมื่อหน่วยงานภาครัฐไม่สามารถดูแลได้ทั่วถึง หน่วยงานภาคเอกชนที่มีความพร้อมจึงไม่นิ่งเฉยกับปัญหาเด็กและเยาวชน พร้อมทั้งได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมแก้ปัญหาผ่านความเชี่ยวชาญขององค์กร ซึ่งขอบข่ายการดำเนินงานด้านสวัสดิการเยาวชนและหรือเด็กนี้ สนับสนุน และเป็นแนวทางช่วยให้เกิดการพัฒนาย่างยั่งยืน บรรลุเป้าหมายที่ 3 สร้างหลักประกันการมีสุขภาวะที่ดี และส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีสำหรับทุกคนในทุกช่วงวัย รวมถึงเป้าหมายที่ 4 สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุม และเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ตารางที่ 1 ขอบข่ายการดำเนินงานขององค์กรเพื่อสังคมในประเทศไทย

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
สวัสดิการเยาวชน และ/หรือ เด็ก	44	35.48
การศึกษาและการรู้หนังสือ	39	31.45
การพัฒนาชุมชน	37	29.84
สวัสดิการครอบครัวและสุขภาพ	25	20.16
การพัฒนาชนบทและการลดปัญหาความยากจน	20	16.13

ตารางที่ 1 ขอบข่ายการดำเนินงานขององค์กรเพื่อสังคมในประเทศไทย (ต่อ)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
การป้องกันและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	19	15.32
การสนับสนุนองค์การไม่แสวงหาผลกำไรอื่น/ การพัฒนาศักยภาพ	13	10.48
ศิลปะและวัฒนธรรม	12	9.68
ผู้สูงอายุ และ/หรือ ผู้ทุพพลภาพ	8	6.45

บทบาทหน้าที่หลักที่องค์กรเพื่อสังคมดำเนินงาน พบว่า ส่วนใหญ่มีบทบาทเพื่อให้บุคคลหรือองค์กรเอกชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเพื่อสังคม ร้อยละ 33.06 รองลงมาเพื่อทำงานควบคู่ไปกับองค์กรภาครัฐให้สังคมเข้าถึงการบริการ ร้อยละ 32.26 และเพื่อจัดการกับปัญหาที่หน่วยงานภาครัฐไม่สามารถจัดการได้ ร้อยละ 12.10 (ดังตารางที่ 2) ทั้งนี้ เนื่องจาก ปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้นในประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงที่ซับซ้อนยากต่อการแก้ไข จำเป็นต้องอาศัยศักยภาพ และความเชี่ยวชาญขององค์กรเพื่อสังคมที่มีความเชี่ยวชาญ และมีศักยภาพที่แตกต่างกันมารวมช่วยแก้ไขปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น โดยองค์กรเพื่อสังคมไม่ได้มองว่าหน่วยงานภาครัฐเท่านั้นที่ต้องมีหน้าที่ในการแก้ปัญหาดังกล่าว อีกทั้งตระหนักถึงการแก้ปัญหาทางสังคมจำเป็นต้องร่วมมือกันทุกฝ่ายซึ่งรวมถึงเครือข่ายขององค์กรเพื่อสังคมด้วย เหตุผลที่รัฐไม่สามารถดำเนินการแก้ปัญหาสังคมบางปัญหาได้ ทำให้องค์กรเพื่อสังคมต้องเข้าไปมีส่วนดำเนินการนั้น เนื่องจากข้อจำกัดที่เกิดขึ้นของภาครัฐในเรื่องทุนทางทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณและการลงทุน จำเป็นที่องค์กรต่าง ๆ ต้องเข้ามาร่วมกันแก้ปัญหาของสังคมตามความเชี่ยวชาญ และศักยภาพทุนขององค์กรเพื่อสังคม อีกทั้งองค์กรเพื่อสังคมมีความคล่องตัวมากกว่าหน่วยงานภาครัฐ

ตารางที่ 2 บทบาทหน้าที่การดำเนินงานขององค์กรเพื่อสังคม

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
เพื่อให้บุคคลหรือองค์กรเอกชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเพื่อสังคม	41	33.06
เพื่อทำงานควบคู่ไปกับองค์กรภาครัฐให้สังคมเข้าถึงการบริการ	40	32.26
เพื่อจัดการกับปัญหาที่หน่วยงานภาครัฐไม่สามารถจัดการได้	15	12.10
เพื่อทำงานในพื้นที่ที่องค์กรภาครัฐเข้าไม่ถึง	12	9.68
เพื่อสาธิตหรือแนะนำรูปแบบนวัตกรรมใหม่ๆ ให้หน่วยงานภาครัฐได้นำไปใช้	12	9.68
อื่นๆ	4	3.23
รวม	124	100

2. สภาพการดำเนินงานขององค์กรเพื่อสังคมในประเทศไทย ผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานขององค์กรเพื่อสังคมในประเทศไทย พบว่า โครงสร้างการบริหารและคณะกรรมการองค์กรเพื่อสังคมส่วนใหญ่มีคณะกรรมการ (ร้อยละ 80.65) มีเพียงส่วนน้อยที่ไม่มีคณะกรรมการ (ร้อยละ 19.35) และส่วนใหญ่มีความถี่ในการจัดประชุมคณะกรรมการทุกสามเดือน แต่บางองค์กรมีการจัดประชุมทุกเดือนหรือบ่อยกว่านั้น สำหรับจำนวนคณะกรรมการที่อยู่ในองค์กรเพื่อสังคม พบว่า องค์กรเพื่อสังคมมีคณะกรรมการเฉลี่ย 5 คนต่อองค์กร มีสัดส่วนเพศหญิงที่ปฏิบัติหน้าที่ในคณะกรรมการ 3 คน ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนในเป้าหมายที่ 5 การบรรลุความเสมอภาคระหว่างเพศ และเพิ่มบทบาทของสตรี

นอกจากนี้ คณะกรรมการขององค์กรส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ทำงานในภาคองค์กรธุรกิจ โดยจำนวนของกรรมการผู้ที่มีประสบการณ์ดังกล่าวคิดเป็นร้อยละ 60 ของจำนวนกรรมการทั้งหมด

สำหรับการดำเนินงานขององค์กรเพื่อสังคมในด้านบุคลากร พบว่า การสรรหาพนักงานที่มีทักษะเฉพาะทาง และพนักงานทั่วไปเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ในองค์กรเพื่อสังคม รวมถึงการสรรหาอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานในองค์กรเพื่อสังคมนั้นมีความยาก ถึงแม้ว่าองค์กรเพื่อสังคมมีนโยบายเปิดโอกาสให้บุคคลทุกเพศ เชื้อชาติ และศาสนาเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการทำงานก็ตาม แต่การสรรหาบุคลากรทำได้ยาก เนื่องจาก พนักงานขาดความเชี่ยวชาญ ขาดทักษะการทำงานที่สอดคล้องกับพันธกิจขององค์กร ค่าตอบแทนไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิต และพนักงานมีทางเลือกในการทำงานในองค์กรอื่น ๆ มากขึ้น อย่างไรก็ตาม องค์กรเพื่อสังคมนั้นยังคงมองว่า อาสาสมัครเป็นประโยชน์กับองค์กรอย่างมาก ซึ่งลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนในเป้าหมายที่ 8 ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน การจ้างงานเต็มที่ และมีผลิตภาพ และการมีงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน

3. ทศนคติของสังคมที่มีต่อองค์กรเพื่อสังคม ทศนคติของสังคมที่มีต่อองค์กรเพื่อสังคมพบว่า สังคมค่อนข้างไว้วางใจองค์กรเพื่อสังคม ร้อยละ 58.87 รองลงมา คือ สังคมไว้วางใจ ร้อยละ 37.10 และมีเพียงส่วนน้อยที่มองว่า สังคมไม่ไว้วางใจ ร้อยละ 4.03 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าคนในสังคมยังให้ความสำคัญ และมองเห็นประโยชน์ขององค์กรเพื่อสังคมในการทำงานแก้ปัญหาทางสังคมอย่างต่อเนื่องที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ปรากฏการณ์บางอย่างที่เกิดขึ้นจากการศึกษาคนในสังคมมองว่าพนักงานที่ทำงานในองค์กรเพื่อสังคมที่ไม่แสวงหาผลกำไรควรมีรายได้น้อยกว่าพนักงานที่ทำงานในองค์กรเอกชนอื่นในตำแหน่งเดียวกันถึงร้อยละ 79.84 อีกทั้งเห็นด้วยเกี่ยวกับการจำกัดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานขององค์กร เหตุผลที่ต้องจำกัดค่าใช้จ่ายขององค์กรเพื่อให้มั่นใจว่าเงินบริจาคจะถึงมือผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือจริง ๆ ร้อยละ 64.15 และเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือในองค์กรเพื่อสังคม แก่สาธารณชน ร้อยละ 52.83 และเพื่อเพิ่มขีดความสามารถให้องค์กรเพื่อสังคม ร้อยละ 33.96

แรงจูงใจของผู้บริจาคปี พ.ศ. 2560 มีองค์กรเพื่อสังคมที่ได้รับเงินบริจาคจากบุคคลทั่วไปตามความสมัครใจ และกำลังความสามารถผ่านมูลนิธิหรือองค์กรการกุศลต่าง ๆ กว่าร้อยละ 82.26 โดยยอดบริจาคส่วนใหญ่ที่องค์กรเพื่อสังคมได้รับคิดเป็นร้อยละ 1- 30 ของรายได้ทั้งหมดของผู้บริจาค ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การบริจาคของบุคคลในสังคมขึ้นอยู่กับความสำคัญของปัญหา รายได้และความศรัทธาของผู้บริจาคที่มีต่อองค์กรเพื่อสังคม

ส่วนทศนคติและแรงจูงใจของผู้บริจาคที่มีต่อองค์กรเพื่อสังคม พบว่า ผู้บริจาคส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 50 มีความสนใจและบริจาคเงินให้องค์กรบ้าง เนื่องจาก ในปัจจุบันมีองค์กรเพื่อสังคมหลากหลายประเภทเกิดขึ้น ถือเป็นทางเลือกให้ผู้บริจาค ทำให้คนในสังคมเลือกให้ความสนใจองค์กรที่แตกต่างกันตามความเชื่อ และความไว้วางใจที่มีต่อองค์กรหลายประเภทที่

เกิดขึ้น องค์กรเพื่อสังคมมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยยะสำคัญในช่วงสองปีที่ผ่านมา เนื่องจากความตื่นตัวในปัญหาของสังคมที่เกิดขึ้นในประเทศของคนรุ่นใหม่ ๆ กิจกรรมเพื่อสังคมเป็นองค์กรที่มีคุณลักษณะสอดคล้องกับความเชี่ยวชาญของกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ต้องการเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคมผ่านนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมที่ดีกว่า เป็นการเพิ่มทุนทางสังคม สร้างคุณค่า และระบบที่เอื้อให้เกิดความยั่งยืน ทำให้คนรุ่นใหม่มองเห็นโอกาสและความท้าทายในกิจกรรมดังกล่าว ในขณะที่ ผู้บริจาคบางส่วน (ร้อยละ 29.84) มีความสนใจและบริจาคเงินแก่องค์กรเพื่อสังคมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยยะสำคัญ โดยผู้บริจาคได้มอบเงินบริจาคให้องค์กรเพื่อสังคมเพื่อการบริหารจัดการ และให้สิทธิในการดำเนินงานที่จะเกิดประโยชน์กับองค์กร ซึ่งรวมถึงการนำเงินบริจาคไปบริหารจัดการด้านศักยภาพของผู้ปฏิบัติงานในองค์กรด้วยตนเอง ทักษะคติของสื่อที่มีต่อองค์กรเพื่อสังคม ทักษะคติของสื่อที่มีต่อองค์กรเพื่อสังคม พบว่า สื่อมวลชนมีความสนใจเกี่ยวกับการนำเสนอข่าวการบริจาคขององค์กรเพื่อสังคมในปี 2559 โดยนำเสนอข่าวอย่างเป็นกลาง ตรงไปตรงมา ร้อยละ 45.97 และการนำเสนอข่าวค่อนข้างจะเป็นไปในเชิงบวก ร้อยละ 41.13 ข้อมูลนี้สะท้อนให้เห็นว่าสื่อมวลชนมีทัศนคติที่ดีต่อองค์กรเพื่อสังคม และองค์กรเพื่อสังคมส่วนใหญ่ใช้บริการสื่อมวลชนเพื่อประชาสัมพันธ์การทำงาน เนื่องจาก สื่อมวลชนมีการนำเสนอข่าวอย่างตรงไปตรงมา เป็นสื่อกลางประชาสัมพันธ์ การดำเนินงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมในวงกว้าง และช่วยให้สังคมตระหนักรับรู้ปัญหา และแนวทางการป้องกันปัญหาร่วมกันได้ ทั้งนี้ การนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนช่วยสร้างจิตสำนึกการเป็นอาสาสมัคร และการเป็นผู้ให้ในรูปแบบต่าง ๆ มากถึง ร้อยละ 59.34 รองลงมา ได้แก่ สามารถประชาสัมพันธ์กิจกรรมการทำงานอาสาถึงผู้ฟังได้มากขึ้น ร้อยละ 56.04 และสร้างจิตสำนึก ค่านิยมให้คนในสังคมรู้จักการแบ่งปัน และเป็นผู้ให้มากขึ้น ร้อยละ 50.55 (ดังตารางที่ 3) เนื่องจาก สังคมไทยให้การยกย่อง สนับสนุนให้คนทำดีเพื่อสร้างสังคมให้น่าอยู่ และการเป็นอาสาสมัครเป็นจุดเริ่มต้นของการคัดกรอง บุคคลที่มีความเสียสละ ประารถนา มุ่งมั่นที่จะทำงานเพื่อสังคมส่วนร่วม เป็นบุคคลที่น่ายกย่องในวิถีของสังคมไทย

ตารางที่ 3 ประโยชน์ของสื่อมวลชนต่อการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างแรงจูงใจการทำงานขององค์กรเพื่อสังคม

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
สร้างจิตสำนึกการเป็นอาสาสมัคร	54	59.34
สามารถประชาสัมพันธ์กิจกรรมการทำงานถึงผู้ฟังได้มากขึ้น	51	56.04
สร้างจิตสำนึกการให้มากขึ้น	46	50.55
สื่อมีส่วนช่วยให้องค์กรเข้าถึงการสนับสนุนจากรัฐบาล	16	17.58
บางครั้งสื่อท้องถิ่นอาจช่วยให้องค์กรเข้าถึงสื่อต่างชาติในการช่วยประชาสัมพันธ์การทำงาน	14	15.38
อื่น ๆ	2	2.20

หมายเหตุ จำนวนองค์กรที่ตอบ 91 และเลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ

จากภาพที่ 1 องค์กรความรู้จากการวิจัยพบว่า ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเพื่อยกระดับการดำเนินงานขององค์กรเพื่อสังคมเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้น จำเป็นต้องมีการสร้างแรงจูงใจระหว่างองค์กรเพื่อสังคมและภาครัฐในการส่งเสริมการดำเนินงานขององค์กรเพื่อสังคม ซึ่งองค์กรเพื่อสังคมมีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาสังคมที่หน่วยงานภาครัฐไม่สามารถจัดการแก้ไขได้ เนื่องจาก ข้อจำกัดของภาครัฐด้านงบประมาณและการลงทุน จึงมีความจำเป็นที่องค์กรเพื่อสังคมต้องเข้ามาช่วยแก้ปัญหาของสังคมตามความเชี่ยวชาญ และศักยภาพทุนขององค์กรเพื่อสังคมมี และองค์กรเพื่อสังคมมีความคล่องตัวมากกว่าหน่วยงานภาครัฐ ดังนั้น ภาครัฐควรสร้างแรงจูงใจเพื่อส่งเสริมการดำเนินงานขององค์กรเพื่อสังคมด้วยมาตรการลดหย่อนภาษีให้องค์กรเพื่อสังคมและผู้บริจาค และอีกแนวทางในการยกระดับการดำเนินงานขององค์กรเพื่อสังคมเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน คือ การสร้างบุคลากรที่มีทักษะความเชี่ยวชาญ และมีจิตอาสาเพื่อทำงานในองค์กรเพื่อสังคม มหาวิทยาลัยควรสอดแทรกวิชาที่เกี่ยวข้องไว้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรเพื่อให้เยาวชนที่สนใจทำงานด้านนี้มีทักษะความรู้และความเชี่ยวชาญที่เหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรสร้างนโยบายสร้างสังคมแห่งการแบ่งปันที่มีคุณภาพ และสอดคล้องกับบริบทสังคมในประเทศไทย หน่วยงานภาครัฐสามารถสนับสนุนด้วยการลดหย่อนอัตราภาษีให้กับผู้บริจาคในอัตราที่มากขึ้น รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ให้ผู้บริโภคสนับสนุนสินค้าและบริการในองค์กรเพื่อสังคมมากขึ้น เพื่อให้องค์กรเพื่อสังคมเกิดความยั่งยืนในการดำเนินงาน นำกำไรคืนสู่สังคมในรูปแบบที่แตกต่างจากการบริจาคโดยตรง ซึ่งถือเป็นการแบ่งเบาภาระภาครัฐมากกว่าการนำงบประมาณไปแก้ปัญหาโดยตรง เพราะอาจไม่เกิดประสิทธิภาพเท่าแนวทางลดหย่อนภาษี และให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนสินค้าและบริการขององค์กรเพื่อสังคม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

สนับสนุนให้ธุรกิจทั่วไปดำเนินงานตามนโยบายความรับผิดชอบต่อสังคม โดยการแบ่งปันสังคมผ่านกิจกรรม CSR ที่สอดคล้องกับความเชี่ยวชาญ และศักยภาพขององค์กรธุรกิจที่นอกเหนือจากการบริจาคโดยตรง โดยการร่วมรณรงค์สร้างสังคมแห่งการแบ่งปันผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานภาครัฐ รวมทั้งมาตรการลดหย่อนภาษีให้กับองค์กรธุรกิจที่ดำเนินงานสอดคล้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรเพิ่มเติมการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพให้ครอบคลุมขึ้น ตลอดจนควรใช้สถิติขั้นสูงมากขึ้น เช่น การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model : SEM) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression) เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2561). ระบบสารสนเทศด้านสังคม. สืบค้น 23 สิงหาคม 2563, จาก <http://mis.m-society.go.th/>
- เดชพันธุ์ ประวิชัย. (2554). สื่อมวลชนกับบทบาทการพัฒนาในยุคสมัยใหม่. *วารสารนักบริหาร*, 31(1), 101-105.
- มูลนิธิศูนย์คุ้มครองสิทธิด้านเอดส์. (2562). รายงานสถานการณ์สิทธิด้านเอดส์ เพศภาวะและความเป็นกลุ่มประชากรเปราะบางต่อการเลือกปฏิบัติประจำปี 2562. กรุงเทพฯ: บริษัท บิ๊กพลัส พับลิชซิง จำกัด.
- สถาบันไทยพัฒน์. (2558). ภาครัฐเกินกว่า 30 องค์กร ประกาศสนับสนุนการดำเนินธุรกิจที่เป็นมิตรกับเด็ก. สืบค้น 9 มีนาคม 2565, จาก <https://shorturl.asia/xsMzf>
- สานิตย์ หนูนิล. (2555). กิจกรรมเพื่อสังคมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย*, 32(4), 196-206.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561). จำนวนองค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ ปี 2561. สืบค้น 9 มีนาคม 2565, จาก <http://www.nso.go.th/sites>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). ข้อมูลเศรษฐกิจและสังคม. สืบค้น 9 มีนาคม 2565, จาก <https://shorturl.asia/GZc89>
- Centre for Asian Philanthropy and Society (CAPS). (2018). *Doing Good Index*. Retrieved March 9, 2022, from <https://caps.org/>
- Phaholyothin, N. (2017). Moving beyond charity to philanthropy? The case of charitable giving in Thailand. *Austrian Journal of South-East Asian Studies*, 10(2), 185-203.
- United Nations Development Programme. (2019). *Human Development Index Ranking*. Retrieved March 9, 2022, from <https://shorturl.asia/XzHq2>
- World Development Indicators. (2013). *Government expenditure on education, total*. Retrieved March 9, 2022, from <https://shorturl.asia/ONxo2>

TOURIST REVISIT INTENTION OF THEME PARK:
A CASE STUDY ON FANTA THEME PARK *
การกลับมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวในสวนสนุก:กรณีในสวนสนุกแฟนต้า

Fang Yang, Jirachai Yomkerd, Winitra Leelapattana, Prayong Kusirisin

ฟาง หยาง, จิรัชัย ยมเกิด, วินิตรา ลีละพัฒนา, ประยงค์ คูสิริสิน

Maejo University

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

Corresponding Author E-mail: 16318507@qq.com

Abstract

The objectives of this research article are: 1. Determine the relevant factors that affect the perceived value of willingness. 2. Based on the research results, practical countermeasures are taken to develop theme park tourism and improve inspection intentions. take a test The sample consisted of 312 tourists who had visited Fanta theme park in China. This study used Fanta theme park as an example, using paper questionnaires and electronic questionnaire surveys for tourists to answer, this study used convenience sampling and sampling, data processing and analysis by SPSS 22.0 to examine the factors influencing tourists' willingness.

The research results found that Willingness greatly influences return visitors. Important factors that affect tourists' willingness to investigate include tourists' perceptions of theme parks in terms of quality, location, marketing strategies, etc. in the experience. Culturally, we will improve the level of facilities and services of tourism, improve the perceived value of tourists, strengthen the experimental project of Fanta theme park, improve the quality of tourists, and cultivate visitors' local attachments, to increase tourists' willingness to return for a repeat visit.

Keywords: Tourist Revisit; Theme Park; Perceived Value

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. กำหนดปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่ส่งผลต่อมูลค่าการรับรู้ในด้านความเต็มใจ 2. จากผลการวิจัยได้นำมามาตรการตอบโต้ในทางปฏิบัติมาใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวสวนสนุกและปรับปรุงเจตนาธรรมณ์ในการตรวจสอบ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักท่องเที่ยว 312 คนที่เคยเที่ยวที่สวนสนุก Fanta จินการศึกษาครั้งนี้ใช้สวนสนุก Fanta เป็นตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถามกระดาษและแบบสำรวจแบบสอบถามอิเล็กทรอนิกส์ให้นักท่องเที่ยวตอบการศึกษาครั้งนี้ใช้การสุ่มตัวอย่างที่สะดวกและการสุ่มตัวอย่างประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลโดย SPSS 22.0 เพื่อตรวจสอบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเต็มใจของนักท่องเที่ยว

ผลการวิจัยพบว่า ความเต็มใจมีอิทธิพลต่อนักท่องเที่ยวกลับมาเที่ยวใหม่เป็นอย่างมาก ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความเต็มใจของนักท่องเที่ยวในการตรวจสอบได้แก่: การรับรู้ของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสวนสนุกในด้านคุณภาพที่ตั้งกลยุทธ์การตลาดเป็นต้นในประสบการณ์ทางวัฒนธรรมเราจะปรับปรุงระดับสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการของการท่องเที่ยวปรับปรุงมูลค่าการรับรู้ของนักท่องเที่ยวเสริมสร้างโครงการการตลาดของสวนสนุก Fanta ปรับปรุงคุณภาพของนักท่องเที่ยวและปลูกฝังสิ่งที่แนบมาในท้องถิ่นของผู้เข้าชมเพื่อเพิ่มความเต็มใจที่นักท่องเที่ยวกลับมาเที่ยวใหม่

คำสำคัญ: ความมุ่งมั่นกลับมาเที่ยวใหม่; สวนสนุก; มูลค่าการรับรู้

Introduction

After 1980, theme parks began to be introduced to China, investors and developers competed to build theme parks with different types and themes, and the first theme park in China was Shenzhen's "Splendid China". Subsequently, theme parks spread throughout China in different forms. Theme parks are new tourism resources that attract a large number of tourists by combining unique modern technology, customs and culture, leisure and entertainment with creativity. However, according to statistics, many theme parks have lost money. The reason is that the planning is unreasonable, the market promotion is not effective, the management experience is weak, the product aging, etc. lead to a decrease in the number of tourists, and the re-visit rate is not high. Enhancing the core competitiveness of the theme park, prompting tourists to visit the park again, and ensuring the stable flow of people in the theme park is the sustainable development of the theme park. It is necessary to study the willingness of visitors to the theme park to revisit. (Azizul, 2020)

Nanning is located in the center of the China-ASEAN Free Trade Area, adjacent to Southeast Asia, the climate is similar to that of ASEAN countries, and is the central hub of cultural interface between China and ASEAN countries. The scenery and folk culture of ASEAN countries attract Chinese tourists deeply and are one of the most popular tourist destinations for Chinese tourists in recent years. At present, China's theme parks are in a period of rapid development, of which Fanta Theme Park, known as "China Disney", has performed particularly well in recent years. Nanning Fanta Theme Park opened in 2018, Fanta Theme Park is a distinctive, full of Southeast Asian exotic culture Expo Park, is the first comprehensive display of the natural history and culture of the 10 ASEAN countries theme park. Under the guidance of the government, Fanta theme park combines traditional geographical resources with Southeast Asian history and culture, high-tech, so that the theme park's cultural theme presents a diversified development trend, not only promotes the development of Nanning City's economy and cultural dissemination, but also allows tourists to increase their knowledge, understand more Southeast Asian traditional culture, so that culture and life combined. Fanta theme park in Nanning City will certainly have an impact on the tourism development of Nanning City, Therefore, the choice of Fanta Theme Park is a suitable case. (Bakir & Baxter, 2011)

Literature Review and Related Study 1. Theoretical development of the perceived value of tourists The concept of tourist perceived value originated from the customer perceived value theory, Zeithaml (1988) believes that customer value is determined by customers, it is the overall evaluation of the products and services provided by enterprises based on the perception of their efforts and acquisitions. Morrison (1998) discussed the concept of tourist perceived value, proposing that tourist perceived value is the evaluation of tourism after tourists make personal feelings about costs and benefits. Duman & Mattila (2005) proposed that perceived value is a comparison of the results of a comparison of the time and money spent on a tour with the experience they have experienced. The definition of experience value can be understood as the overall perception and evaluation obtained by customers when experiencing the products or services provided by the enterprise, and its scope includes all perceptions in the experience process, such as service quality, price emotional cognition, etc.

There are many factors that affect the perceived value of tourists, and the relevant researchers have different criteria. proposed a "three-dimensional value theory", Hsiu-Yuan et al. for Taiwanese customers using mobile hotel reservation services. Kwun (2004) verified the three-dimensional scale of perceived value of hotel services based on brand value, price, and risk perception. proposed the "four dimensions of value theory", including emotional, social, quality and price value, Petrick et al. (2002) verified and analyzed the five-dimensional perceived value of leisure services, namely quality value, emotional response, currency price, behavioral price and reputation. 2. Research on the application of perceived value to theme parks The perceived value of the theme park is the perception and evaluation of the value of the tourism product or service that the tourist can experience after weighing the perceived benefits experienced by the theme park and the cost paid when obtaining the tourism product or service, the perception and evaluation referred to here is the result of the interaction between the tourist and the landscape, facilities and the tourism products or services that the theme park can provide, that is, the tourist experience value is the interactive experience of the park landscape of the theme park and the tourism products or services it can provide. The experience value of tourists is the key factor for the success of theme parks in the improvement of comprehensive competitiveness, which determines the uniqueness and irreversibility of tourists' perception. 3. Definition of the concept of Revisit Intention

The inquiry into the Revisit Intention of tourists stems from the study of customer loyalty. Therefore, we can start from the study of the customer's willingness to buy after the purchase. Revisit Intention in this study refers to the subjective willingness of tourists to visit or participate again after they have visited or participated in a tourist destination or tourism project (tourism products) once or more. Kozak & Rimmington (2000) pointed out that tourist satisfaction with tourist destinations, resulting in revisiting behavior, is very important for the management of the tourism industry and the determination of tourist demand. Wang (2009) pointed out that the influence of the five dimensions of amusement quality on tourists' Revisit Intention is once the same: theme atmosphere, personnel performance, amusement projects and activities, program performances, and service facilities. At present, scholars use the perceived value

of tourists to discuss the willingness to revisit, tourists in the tour between the cost and gain the value of the trade-off, once the "tourist value for money, not false trip" feeling, it will promote its willingness to re-visit.

Based on the above theories, this study analyzes the perceived value of tourists from the four dimensions: tourism resources and service value, cultural value, social value and cost value. And then to explore the factors that can most affect the willingness of tourists to revisit.

Research Objectives

1. To Determine the relevant factors in the perceived value of tourists that affect the tourist's willingness to revisit.
2. To put forward practical countermeasures for the development of theme park tourism and improve the revisit intention.

Methodology

1. Questionnaire design

To learn more about Fanta theme Park visitors' visit intention, this study conducted a survey on the influencing factors of tourists' willingness to revisit. The questionnaire is divided into 4 parts: The first part is a survey of basic demographic characteristics, mainly including: gender, age, occupation, income, education level, place of residence, etc. The questionnaire adopts Likert-type scale with 5 degrees. Each variable is quantified with a score of 1-5, with 1 for total disagreement, 2 for comparative disagree, 3 for general, 4 for comparative consent and 5 for "full consent". The second part is to evaluate the quality perception of the theme park, based on the four dimensions: resources and service value, cultural value, social value and cost value. Including the perception evaluation of the quality of the infrastructure environment, the quality of the amusement project, the quality of the staff service, and the quality of the culture, ect. The third part is to investigate the factors that produce the willingness to revisit, including: experiencing the remaining items, accompanying relatives and friends, revisiting places with special significance, experiencing new activities, preferential activities, work needs, etc. The fourth part is a survey of the re-visit experience, including four dimensions of

the place of residence of the revisited visitors, companion, number of visits, and satisfaction of revisit experience.

2. Population and Sampling Procedures

The population of this study will focus on tourists who have ever been to visit the Fanta Theme Park in Nanning, China. Convenient sampling and random sampling will be used in this study.

3. Research Instrument

This study used sample demographic characteristics and basic statistics, statistics on gender, age, occupation, income, number of visitors, etc. processed and analyzed the data by SPSS22.0 software. Using SPSS22.0 software to measure the average and standard deviation of quality of the tourist experience. The higher the degree of recognition, the smaller the standard deviation indicates that the respondent consistent the view.

4. Data Gathering Statistics used to analyzed the data

The form of the survey is mainly paper-based questionnaires, in the evening using QR code scanning to obtain the electronic form of questionnaires. The survey is conducted mainly at the Fanta Theme Park entry, visitor services and through the Internet. This study is conducted mainly on weekdays, weekends and holidays for a period of 1 and a half months. A total of 312 questionnaires issued.

Results

Statistical analysis of demographic variables Different demographic characteristics affect tourists' consumption demand, consumption tendencies, and affect tourists' choice and evaluation of theme parks. Therefore, this study first surveyed the demographic characteristics of tourists and came up with the following data:

Table 1 Demographic characteristics of visitors to Fanta Theme Park

Variable	Options	Frequency	Proportion
Gender	Male	112	36%
	Female	200	64%

Table 1 Demographic characteristics of visitors to Fanta Theme Park (Next)

Variable	Options	Frequency	Proportion
Age	Under 20 years of age	113	36%
	21-30 years old	96	31%
	31-40 years old	56	18%
	42-50 years old	12	4%
	Over 50 years old	35	11%
Education	High school and below	122	39%
	College and universities	150	48%
	Graduate or above	41	13%
Occupation	Student	181	58%
	Institution	53	17%
	Enterprise	28	9%
	Individual industrial and commercial households	19	6%
	other	31	10%
Monthly income	1500 yuan and below	131	42%
	1501-3000 yuan	53	17%
	3001-4500 yuan	87	28%
	More than 4500 yuan	41	13%
Place of residence	Downtown of Nanning	184	59%
	Suburbs of Nanning	75	24%
	Other cities in Guangxi Province	31	10%
	Other provinces of China	22	7%

The gender ratio of visitors to Fanta Theme Park is 64% female tourists, and in terms of age, visitors under the age of 30 account for 67%. 50%, it can be seen that the tourists of theme parks are biased towards younger; in terms of cultural level, 39% of those with high school education and below, while college degree or above accounts for 48%, in terms of occupation, students account for 58%, and enterprises and institutions account for 26%, so this type of theme park is popular with many students and enterprises and institutions. The monthly income below 1500 yuan accounted for 42%, which is mainly amusement-type theme park tourists are mostly students, students belong to consumers, tourists are mainly concentrated in Nanning City and surrounding areas accounted for 83%, Guangxi province outside the proportion of tourists accounted for only 7%, the main radiation range of scenic spots is in Nanning City and surrounding areas.

Analysis of amusement quality perception

The quality of amusement is the key to the development of amusement-type theme parks, because the tourists' perception of scenic spots is mainly from the evaluation of the products and service quality of theme parks.

Table 2 Analysis of the quality of the tourist experience

Factor	average	standard deviation	sort
Market location conditions	3.25	0.80	6
Rides	4.61	0.76	1
Quality of service	4.13	0.77	3
Cultural experience	3.92	0.82	4
Facility	4.31	0.71	2
Ticket prices	3.77	0.80	5

From the table2, it can be seen that the service quality of amusement performance projects, rides, facilities and quality of service of theme parks is ranked first, second and third respectively, indicating that when tourists evaluate quality perception, rides, facilities and quality of service are more important.

Analysis of the motivation for revisiting theme parks.

Table 3 Analysis of the motivation for revisiting the Fanta theme park.

Revisiting motivation	Frequency	Proportion	sort
Experience the rest of the activities	24	7.7%	6
Has a special significance in the same place	15	4.8%	9
Work required	18	5.8%	8
Spend time with friends and family	63	20.2%	2
Retest	20	6.4%	7
Promotions	31	9.9%	5
Special festivals or events	34	10.9%	4
Experience new activities	64	20.5%	1
Easy access to transportation	43	13.8%	3

From Table 3, it can be found that among the tourists' motivation to revisit, the proportion of experiencing new activities and Special culture ranks first, which confirms that tourists attach the most importance to amusement facilities, amusements and performances in their perception of the quality of amusement; It can be seen from the above table that the proportion of accompanying relatives and friends and convenient transportation ranks second and third, which also confirms that the tourists of Fanta Theme Park are mainly local tourists in Nanning City and its surroundings; The proportion of special festival cultural experience and revisit discounts ranks fourth and fifth, which can be seen that Fanta Theme

Park's unique Southeast Asian cultural atmosphere and price concessions have a greater attractive effect on tourists' revisits.

Statistical analysis of the revisit behavior of theme park visitors

Table 4 Description analysis of the place of residence of the revisited visitors

Variable	Options	Frequency	Proportion
Place of residence	Downtown of Nanning	49	47%
	Suburbs of Nanning	39	38%
	Other cities in Guangxi Province	12	12%
	Other provinces of China	4	4%

Table 5 Description analysis of the Revisited companions

Variable	Options	Frequency	Proportion
Revisited companions	Couple	16	15%
	Friend	12	12%
	Family	68	65%
	Schoolmate	4	4%
	Colleague	0	0%
	Client	4	4%

Table 6 Description analysis of the time of revisit

Variable	Options	Frequency	Proportion
Time of revisit	1 time	85	82%
	2 times	15	14%
	3 times	2	2%
	3 times or more	2	2%

Table 7 Description analysis of the experience of revisiting

Variable	Options	Frequency	Proportion
Experience of revisiting	Very dissatisfied	6	6%
	Dissatisfied	14	13%
	Normal	56	54%
	Satisfied	22	21%
	Very satisfied	6	6%

From the Table 4-7, it can be found that the Fanta Theme Park has more tourists from Nanning city and suburbs, the companions of the revisit are mainly families and couples, this part of the population is mostly driven by car or public transportation for themselves. Fanta Theme Park's favorable location, convenient transportation and ample parking spaces are all factors that attract visitors. 82% of the tourists re-visited once, while the number of repeat visitors who revisit 3 or more times is relatively small. In terms of revisiting the experience, tourists have a good overall evaluation of the theme park, but there are also a few tourists who

are not satisfied. Therefore, Fanta Theme Park should deeply understand the main factors affecting tourists' willingness to revisit and propose targeted solutions to attract more visitors.

Discussion

The results from the study concluded that most of the respondents are below 30 years old, with few incomes, less than 3000 rmb, and most of them are student. The main force of tourists is young people who like to try new things and have a sense of adventure. This is related to Peiqun (2018) research which found different tourists, due to different demographic characteristics and various subjective and objective factors, will have different factors in the influence of heavy travel willingness and revisit behavior.

According to the survey results, it was found that Tourist' perceived value has positive effect on tourists revisit intention. The relevant factors in the perceived value of tourists that affect the tourist's willingness to revisit include: tourists' perception of theme park quality (Tourism resources and service value), theme park location and transportation (Tourism resources and service value), marketing strategy (Cost value), cultural experience (Cultural value) and to establish a close parent-child relationship or friendship relationship (Social value). This is related to Yoon & Uysal (2005) research, which found a significant relationship between motivation, satisfaction and destination loyalty.

The perception of the quality of theme park (Tourism resources and service value) has an impact on tourist revisit intention.

Visitors' perception of the park, in addition to obtaining information through advertising, introduction of relatives and friends, etc., is more through the experience while playing. These will be the most important factors influencing tourists' willingness to revisit. Tourists' perception of the quality of scenic spots is mainly divided into three aspects: rides, facilities and quality of service.

As can be seen from Table 2, It can be seen that the activities and performances of Fanta Theme Park with Southeast Asian cultural characteristics are an important factor in attracting tourists to revisit. The quality of theme park activities and performances mainly includes: the uniqueness of the activity projects, the fun, and the watchability of the performances. Tourists evaluate the

infrastructure and environment of the scenic spot with an average of 4.31, in second place. Among them, the basic environmental facilities include the convenience of scenic parking lots, toilets, scenic shops, etc., the clarity of road signs, the cleanliness of the park environment, the convenience of project queuing, and so on. The service of the staff is also an important factor affecting the willingness of tourists to revisit. The service quality referred to in this study includes: the grooming and appearance of the staff, the service attitude of the staff, the standardization and professionalism of the staff operation, and the service efficiency of the service staff. From table 3, it can be seen that the new experience project occupies the first place, which shows that it is very important for the theme park to constantly update the products and services.

The location conditions and transportation (Tourism resources and service value) of the theme park have an impact on the tourist revisit intention.

In addition, we can also see that the location advantage of Fanta Theme Park is also a factor that attracts tourists to revisit. Under the influence of the epidemic of Covid-19, people are unable to travel abroad, nor can they travel long distances by plane, train and other transport. Therefore, the development of urban tourism has become a new trend. Nanning is the capital city of Guangxi, adjacent to Southeast Asia, convenient transportation. In terms of transportation, The Fanta Theme Park can refer to the low season visitor flow, add urban areas, railway stations and other arrivals to the park, to meet the needs of tourists, expand parking lots to meet the parking needs of self-driving tourists.

The marketing strategy (cost value) are also important factors affecting the tourist revisit intention.

Ticket revenue is an important source of maintenance for theme parks. The adult ticket of Fanta Theme Park is 299 Rmb/person, and the child price ticket is 199 Rmb/person. In the survey, we can see that the main tourists of the theme park are students, accounting for 58%, while the proportion of tourists with a monthly income of less than 1500 Rmb accounts for 42%. Experiencing new projects, parent-child travel, family travel and holiday promotions are important factors affecting the willingness to revisit. Through surveys and interviews, it is learned that tourists generally believe that ticket prices are too high, there are fewer promotions, and only promotions for special groups on special holidays are

insufficient. Ticket pricing strategies can affect visitors' willingness to play again. Therefore, the theme park can be reasonably priced according to the season (low season and high season), holidays and weekdays and according to the characteristics of the tourist population, set up family packages, couple packages, student packages, etc.; According to the characteristics of local tourists, you can also set annual, seasonal and monthly passes to attract more local and surrounding tourists to revisit. According to the characteristics of young consumers, the theme park will develop restaurants, food, souvenirs and peripheral products suitable for their characteristics, reduce ticket prices, and attract tourists to diversify their consumption.

The cultural experience (Cultural value) has significant positive effect on revisit intention.

As can be seen from Table 3, cultural experiences and special festivals are important motivations for tourists to revisit. It shows that Cultural value plays a significant role in the willingness to revisit. The Fanta Theme Park focuses on Southeast Asian cultural characteristics, the park has 11 Southeast Asian countries with characteristic architectural venues and tropical environment, and the unique Southeast Asian cultural atmosphere and festivals attract many tourists, such as the Songkran Festival in Thailand and the Song and dance performances in Indonesia. This has also become an important factor in attracting tourists to revisit. From Table 2, we can also see that the proportion of tourists' satisfaction with the cultural experience of Fanta Theme Park is the 4th, indicating that there is still a lot of space for improvement. With the younger and more knowledgeable tourists, the demand for the quality of tourism products has also been relatively improved. Fanta Theme Park should pay attention to the folk value of ASEAN national characteristics within the park, develop cultural and creative products to meet the needs of tourists. From the research also found that the current the Fanta Theme Park lack of interactive cultural products, through the creation of interactive experience activities to mobilize all aspects of the perceived organs of tourists, can enhance the understanding of ASEAN culture, enhance the other side of the special theme park of good feelings and satisfaction.

The Social value has significant positive effect on revisit intention.

As can be seen from Table 3, accompanying family and friends is a very important motivation for revisiting, accounting for 20.2%. In addition, work required is also one of the motivations for the tourists to revisit. It can be seen that the social value has a significant impact on tourists' willingness to revisit.

Body of knowledge

In the study of the causal relationship between customer perceived value and customer satisfaction, most scholars support the causal chain of value satisfaction (they believe that satisfaction can be a good predictor of the customer's eventual behavioral choice tendency, and customer value perception is the precursor to customer satisfaction Woodruff & Gardial (1996) argue that customer perceived value describes the nature of the relationship between the organization, the customer, and the service, while customer satisfaction is the overall response of the customer to the value perception of the product or service provided. Perception reacts to emotions triggered in the process, so perceived value is an important precursor to customer satisfaction. Combined with the characteristics of theme parks, this paper constructs a relationship model of value perception, satisfaction and willingness to revisit theme park visitors, such as the conceptual framework follows Figure 1

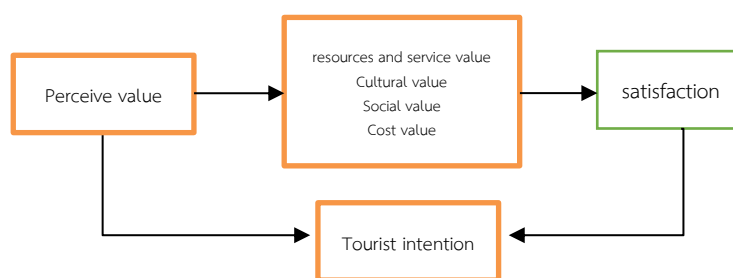

Figure 1 Conceptual Framework

Since the data of this study is mainly obtained from the questionnaire survey conducted by tourists after playing in the theme park, the perceived value of tourists mentioned in the research hypothesis process refers to the overall cognition of the resource and service value, cost value, cultural value, and social

value formed by the tourist's real experience during the play process and their own expectations and inner expectations.

Recommendations

This study selects Nanning Fanta theme park as a case study, unique ASEAN folk culture has a certain influence and status, so the study concluded that the tourists' willingness to re-visit the impact model is applicable to other folk culture tourists' destinations or other theme parks with folk culture characteristics, which need to be further verified. In the future, other theme parks with folk culture characteristics can be considered for comparative study. This study found that theme park visitors to re-visit the intention of the upper-middle level, but the standard difference is larger, tourists are differences. Visitors can further divide into pure theme park experiences and expect the types of ASEAN folk experiences, by classifying visitors, to understand the reasons for the difference in their willingness to revisit.

This study has some limitation. First, this study only selected Nanning Fanta theme park as a case study, so the impact model of tourists' willingness to revisit is applicable to other cultural theme park tourist destinations, which has yet to be further verified. Although the current study aims to establish a preliminary theory to examine the effects of social value, Tourism resources and Service Value, Cultural Value and Cost Value have significant positive effect on Tourist Revisit Intention, further research is needed to validate its findings. Further research can be done on the internal relationships of the independent variables (e.g., between social value and Service Value, Cultural Value and Cost Value). It is worth noting that although theme park has strong commonalities, they also have unique characteristics. The current research does not compare between different theme park, and these characteristics may not be generalizable to other theme park to be included in the research. Second, this study only focused on the Guangxi local tourisms, so caution should be exercised when generalizing the results to other regions. A prudent approach is to study the characteristics of tourism resources, tourists' characteristics in other regions. The samples in this paper are mainly collected by forwarding and filling out questionnaires on social platforms. Due to the randomness of sample collection and the respondents'

uncontrollable emotions, the research samples' representativeness may be weakened. This paper provides valuable findings for improving the intention of local tourists in Guangxi to theme park. In the future, It would be interesting to observe whether the present findings could benefit by conducting different samples and other cultural theme parks.

The research results provide feasible suggestions for manager of various theme park. According to the research results, Tourist' perceived value (Tourism resources and service value, cultural value, social value, and cost value) has positive effect on revisit intention. The influence of each variable on the tourist revisit intention is positive and obvious. The theme park needs to improve the level of tourism facilities and services, improve the perceived value of tourists. Pay attention to the value of ASEAN folk culture and improve the quality of tourist. Enrich the Fanta theme park experience project, adopt a variety of promotional strategies.

References

- Azizul, H. (2020). Students' Perception towards Service Quality of Private Higher Educational Institution in Bangladesh. *Asian Administration and Management Review*, 3(1), 1-14.
- Bakir, A. & Baxter, S. G. (2011). touristic fun: motivational factors for visiting legoland windsor theme park. *Journal of Hospitality Marketing & Management*, 20(3-4), 407-424.
- Duman, T. & Mattila, A. S. (2005). The role of affective factors on perceived cruise vacation value. *Tourism Management*, 26(3), 311-323.
- Kozak, M. & Rimmington, M. (2000). Tourist satisfaction with Mallorca, Spain, as an off-season holiday destination. *Journey of Travel Research*, 39(1), 78-84.
- Petrick, J. F., et al. (2001). An examination of the determinants of entertainment vacationers' intentions to revisit. *Journal of Travel Research*, 40(1), 41-48.
- Wang, X. F. (2009). *The quality of the theme park' amusement, guest satisfaction and willingness to revisit Research*. Chengdu: Southwest Jiaotong University.
- Woodruff & Gardial (2002). Customer value: the next source for competitive advantage. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 25(2), 139-153.

- Peiqun, Y. (2018). A Research on Tourist Revisit Intention of Amusement Theme Park: A Case of Fantasy World in Shantou. *Journal of Yichun University*, 40(1), 28-34.
- Yoon, Y. & Uysal, M. (2005) An examination of the effects of motivation and satisfaction on destination loyalty: a structural model. *Tourism Management*, 26(1), 45-56.
- Zeithaml, V. A. (1988). Consumer Perceptions of Price, Quality, and Value: A Means-End Model and Synthesis of Evidence. *Journal of Marketing*, 52(3), 2-22.

TOURISM MOTIVATION AND BEHAVIOR OF COLLEGE STUDENTS AT NANNING*

แรงจูงใจและพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักศึกษามหาวิทยาลัยหนานหนิง

Dong Liang, Winitra Leelapattana, Weerapon Thongma, Jirachai Yomkerd

ตง เหลียง, วินิตรา สีละพัฒนา, วีรพล ทองมา, จิรัชัย ยมเกิด

Maejo University

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

Corresponding Author E-mail: w.leelapattana@gmail.com

Abstract

The research aim was to analyze the relevant characteristics of factors affecting tourism behavior to conduct confidence analysis on monthly living expenses and travel frequency of the hypothetical target for verification, to conduct confidence analysis to verify the hypothesis target gender and tourism sharing behavior, carrying out confidence degree analysis to verify the hypothesis target grade and tourism recognition, to conduct confidence analysis, to verify the hypothesis of target gender and tourism type selection with 5 objectives, conducted by the quantitative method. The samples were 500 respondents. Data were collected by SPSS and analyzed data by statistics software, based on the analysis of the influencing factors of the surveyed college student tourism behavior and tourism motivation, the proportion and correlation between the factors were obtained, and the analysis report of the influencing factors of college students tourism behavior was obtained.

The research results were that university student tourist behavior influence factor analysis the research results showed that the major factors that influenced tourist behavior were centralized and uniqueness to reality. Alternative and emotional factors proved the four hypotheses through analyzing the characteristics of the factors of correlation degree, putting forward reasonable

*Received June 6, 2022; Revised June 9, 2022; Accepted June 9, 2022

findings. Suggestions; for student development of tourism and tourism provided advice and reference the results of this study could serve as the basis of analysis of the university student tourist group, to develop tourism service goals and develop tourism group that optimized the tourism environment to have a certain reference value.

Keywords: Tourism Motivation; Behavior; College Students

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ลักษณะที่เกี่ยวข้องของปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยว วิเคราะห์ค่าครองชีพรายเดือนและความถี่การเดินทางของเป้าหมายสมมติเพื่อตรวจสอบ วิเคราะห์ความเชื่อมั่นเพื่อตรวจสอบสมมติฐานเป้าหมายเพศและพฤติกรรมการแบ่งปันการท่องเที่ยว วิเคราะห์ระดับความเชื่อมั่น เพื่อตรวจสอบระดับเป้าหมายสมมติฐานและการรับรู้การท่องเที่ยว การดำเนินการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นเพื่อตรวจสอบสมมติฐานของเพศเป้าหมายและการเลือกประเภทการท่องเที่ยวมีวัตถุประสงค์ 5 ประการ เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ สุ่มตัวอย่าง 500 คน รวบรวมข้อมูลโดย SPSS และซอฟต์แวร์วิเคราะห์วันที่วิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมจากการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลของพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักศึกษาที่สำรวจและแรงจูงใจในการท่องเที่ยว จะได้รับสัดส่วนและความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยดังกล่าวและรายงานการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักศึกษาวิทยาลัยจะได้รับ

ผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์ปัจจัยอิทธิพลพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของนักศึกษามหาวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยวมีการรวมศูนย์และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ทางเลือกและอารมณ์ พิสูจน์สมมติฐานทั้งสี่โดยการวิเคราะห์ลักษณะของปัจจัยระดับสหสัมพันธ์ ไล่ ไปข้างหน้าอย่างสมเหตุสมผล ข้อเสนอแนะ สำหรับการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวของนักศึกษาและการท่องเที่ยว ให้คำแนะนำและอ้างอิงผลการศึกษานี้สามารถใช้เป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์กลุ่มนักท่องเที่ยวของนักศึกษามหาวิทยาลัย เพื่อพัฒนาเป้าหมายการบริการด้านการท่องเที่ยว พัฒนากลุ่มการท่องเที่ยวปรับสภาพแวดล้อมการท่องเที่ยวให้มีระดับที่แน่นอน ค่าอ้างอิง

คำสำคัญ: แรงจูงใจด้านการท่องเที่ยว; พฤติกรรม; นักศึกษาวิทยาลัย

Introduction

With the rapid development of the economy, people pay more attention to the quality of life, the tourism industry has been booming, and in the process of information, a variety of multi-level tourism products and derivatives gushed

out. The tourism industry has ample space for development and will continue to maintain a rapid level of development. The demand of university students for tourism is also increasing, which can well meet the material and cultural needs through tourism behavior so that the physical and mental level of university students can relax and rest through tourism. To further improve the physical health of college students has the function of expanding knowledge, expanding vision, and improving knowledge reserve, and also effectively promotes the orderly development of local social production and economic life. College students are about to enter society, with a certain sociality, belonging to a new group. Some scholars' studies show that the consumption consciousness of college tourists is gradually maturing (Khujiev, 2017). study on the Tourism market of college students in Tajikistan Central China Normal University. Certain consumption concepts and time control, whether from the level of consumption or the willingness to receive new things, are the focus of the tourism market to expand the crowd. To further improve the physical health of college students has the function of expanding knowledge, expanding vision, and improving knowledge reserve, and also effectively promotes the orderly development of local social production and economic life. College students are about to enter society, with a certain sociality, belonging to a new group. Some scholars' studies show that the consumption consciousness of college tourists is gradually maturing. Some scholars have shown that the tourism motivation of college students is the premise of tourism. Therefore, the purpose of college students' tourism is the content that needs attention. As China has more than 40 million tourists, it shows that the college students' tourism industry has a strong development prospect. (Khujiev, 2017). study on the Tourism market of College students in Tajikistan. Central China Normal University.) Certain consumption concepts and time control, whether from the level of consumption or the willingness to receive new things, are the focus of the tourism market to expand the crowd. Some scholars have shown that the tourism motivation of college students is the premise of tourism. Therefore, the purpose of college students' tourism is the content that needs attention. As China has more than 40 million tourists, it shows that the college students' tourism industry has a strong development prospect. At present, due to the lack of corresponding analysis and research, the university tourism market

cannot be targeted, the service is not strong, the travel type is monotonous, the specific discount is few, the safety factor is unstable and other problems have gradually affected the stability of the development of the university tourism market. 1. In response to such a situation, how to use reasonable and orderly analysis and comparison, analyze the factors related to college students' tourism motivation and behavior, how to expand the source of students in school, and guide college students to establish a correct concept of tourism, and how to operate the tourism industry nationally, are the in-depth study and discussion of this paper. (Thanarat & Jusana, 2019).

Based on the data analysis of college students' tourism attitude, tourism motivation, tourism preference, travel time, tourism resource source, and other factors, this paper analyzes the tourism attitude of college students. Based on scholars' theoretical references, this paper analyzes the correlation between the factors that affect the travel behavior of college students in Nanning city and proposes the hypothesis of the correlation between monthly living expenses and travel frequency, gender and travel sharing behavior, grade and travel recognition, gender and travel type choice. (Arun, 2019)

Tourist behavior refers to the characteristics of tourist destination, tourist season, tourist destination, and tourist mode, as well as the characteristics closely related to tourism awareness, tourism effect, and tourism demand. In the study of tourism development, tourists, as the main body of Chinese tourism and tourism studies, have been paid attention to by economists all over the world (Wang, 1999). Studies on tourist behavior in various countries are mainly conducted from the perspectives of economics, sociology, anthropology, and psychology. Tourism behavior has both broad concepts and narrow concepts. Tourism behavior in a broad sense refers to the fact that during the whole travel process, Tourists have to travel for the purpose of recreation activities, space, movement, and life behavior associated with them, including from source to destination, and has a specific content of tourism in destination and all the food, lives in the time period and shopping behavior, namely, tourist line, food, hotel, tour, entertainment, shopping six main parts belongs to the travel behavior. In the narrow sense, tourism behavior refers to the specific recreational activities generated by tourists in the destination, that is, part of the behavior content is

closely related to the characteristics and nature of the geographical environment of the destination. Tourist behavior is the most basic symbol of tourists, with different types and levels. (Luo, 2013) Tourism behavior is the most basic symbol of tourists and has different types and levels. In order to understand and forecast the tourism market, we must take the analysis of tourism behavior as the basis, so we can see its importance. (Yuan, 2006).

Through research, this paper concludes that the factors affecting tourism behavior have the following characteristics: concentration, uniqueness, reality, substitutability, and emotion, and verifies the correlation between monthly living expenses and travel frequency, gender and travel sharing behavior, grade and travel recognition, gender and travel type selection. The reasons for influencing factors are analyzed and some reasonable suggestions are put forward.

Literature Review and Related Study Theory of the travel behavior of college students in China In the case of China, many scholars have made in-depth discussions on the study of tourists' behavior. (Bao, 1987). comprehensively studied tourists' behavior from the perspectives of tourism motivation, preference and decision-making. made pioneering research on tourists' decision-making behavior and spatial behavior with hypothesis test method. conducted a series of research on tourism development, objective laws and tourist behavior of typical mountain scenic spots. (Wang, 1999) studied tourists' decision-making behavior; studied the motivation of tourism behavior from multiple perspectives. Ying et al. (2000) summarized and evaluated the modes of tourism behavior space at home and abroad and proposed the regional tourism spatial structure with city as the spatial structure. Analysis of the influence of tourism "Golden Week" on college students' traveling behavior. Through a questionnaire survey of college students' traveling during the 2004 May Day holiday in Guangzhou, SPSS statistical software was used to analyze the characteristics of college students' traveling behavior during the Golden Week from the perspective of tourism psychology. (Yang, 2012)

Theory of tourism behavior of foreign university students proposed "Tourism anthropology" and discussed tourist behavior cases in reception places with different cultural backgrounds. studied the social interrelationship between tourists and host places. proposed five spatial patterns of tourism behavior. studied the tourists travel the yellow stone park space structure model, decision-

making behavior, and its spatial flow behavior caused by the consumption of tourism products, and abstracts the consumption structure, discusses the current urban Chinese domestic tourism consumption behavior rules and domestic tourism consumption level, and puts forward countermeasures for development of domestic tourism. studied the motivation of guangdong residents to travel to Hong Kong. He used factor analysis and variance analysis to analyze the favorable and unfavorable factors that affected mainland residents to travel to Hong Kong, and pointed out that there was a significant correlation between residents' tourism motivation and demographic factors.

Tourism behavior and economics The level of economic development affects the demand of tourists. According to international empirical statistics, when the per capita GNP of a country reaches 800-1000 USD, residents will generally have the motive of domestic tourism; when the per capita GNP reaches 4000-10000 USD, residents will have the motive of international tourism; when the per capita GNP exceeds 10000 USD, residents will have the motive of intercontinental tourism. This reflects that the level of economic development not only affects tourism, but also affects tourism decision-making behavior and tourists' ability to travel.

Research Objectives

1. Analysis of relevant characteristics of factors affecting tourism behavior.
2. Conduct confidence analysis on monthly living expenses and travel frequency of the hypothetical target for verification.
3. Conduct confidence analysis to verify the hypothesis target gender and tourism sharing behavior.
4. Carry out confidence degree analysis to verify the hypothesis target grade and tourism recognition.
5. Conduct confidence analysis to verify the hypothesis of target gender and tourism type selection

Methodology

This paper mainly adopts literature research, questionnaire survey, data analysis and other research methods. Questionnaire survey was used to obtain

the data and information of influencing factors of Nanning university students' tourism behavior. The combination of data comparison and literature citation was emphasized in the study. Through questionnaires to collect survey information, mainly by sampling survey, questionnaire survey, dialogue interview, statistical analysis, comparison of citation and other methods, analysis of Nanning university students' behavior factors. The content of the questionnaire includes the tourism preference, tourism motivation, travel time, preferred tourism product type, tourism intention, tendentious landscape, reasons for failure, tourism resource information sources and so on. The survey subjects included 500 students from 7 universities in Nanning, with 350 valid questionnaires and 28 questions in total, including 27 multiple-choice questions and 1 subjective question. The questionnaire adopts the method of systematic sampling and stratified sampling, and SPSS is used to analyze the data. (SPSS software is simple to operate, can directly input the required data, convenient programming, as long as you understand the principle of statistical analysis, without understanding various algorithms of statistical methods, you can get the required statistical analysis results. With complete data input, editing, statistical analysis, reports, graphics and other functions, targeted strong. Interface more can generate graphics files. The study lasted three months. The research adopts the method of induction and summary, according to the relevant theoretical research and data analysis results, summarizes the characteristics of the influencing factors of Nanning university students' tourism behavior, analyzes the tourism behavior of university students, and provides countermeasures and suggestions for the tourism industry to develop the tourism market of university students and university students to travel out.

Results

The results of this analysis are divided into 4 parts, mainly using the one-way variance method, independent sample t-test method and chi-square test method for correlation analysis. Here you only need to pay attention to the significance value of each analysis (the part marked in yellow). If it is less than 0.05, it means that there is a significant correlation, and vice versa.

Table 1 Monthly living expenses and travel frequency (Single Factor Variance)

ANOVA					
Travel frequency					
	Sum of squares	Degrees of freedom	The mean square	F	significant
Between groups	211.097	5	42.219	6.421	0.000
Within the group	2261.692	344	6.575		
A total of	2472.789	349			

Table 2 Gender and travel sharing (Independent Sample Test)

Independent sample test						
		The test of variance equivalence		Mean equivalence t inspection		
		F	significant	t	Degrees of freedom	Sig.
Do you share travel details and anecdotes with your friends or family	Assumed equivariance	1.319	0.252	-1.187	348	0.236
	We don't assume equal variance			-1.139	93.297	0.258
Do you share your travel experience or print pictures on the Internet	Assumed equivariance	11.656	0.001	2.943	348	0.003
	We don't assume equal variance			3.115	104.438	0.002

Table 3 Grade and travel recognition (Single-Factor Variance)

ANOVA						
		Sum of squares	Degrees of freedom	The mean square	F	significant
Do you like traveling	Between groups	1.148	4	0.287	1.523	0.195
	Within the group	65.026	345	0.188		
	A total of	66.174	349			
You are at home and school What is the level of guidance and recognition for college students' tourism?	Between groups	10.437	4	2.609	3.459	0.009
	Within the group	260.237	345	0.754		
	A total of	270.674	349			
What's your attitude towards college students traveling?	Between groups	0.861	4	0.215	2.761	0.028
	Within the group	26.899	345	0.078		
	A total of	27.760	349			

Table 4 Gender and type of travel (Chi-square test)

	project	gender		chi-square	P values	
		M	F			
What kind of tour do you usually choose	Travel agencies include individual Tours	3	27	10.792	0.095	
	Travel agencies offer inclusive Tours	6	47			
	Class or group travel	13	74			
	Multigroup Self-help Tour	42	212			
	Individual Travel	40	149			
	other	0	4			
	Economy (don't care about food, accommodation and travel, focus on travel)	32	104	136		
	Comfort (there are certain requirements for accommodation and food, but more care about travel)	31	172	203	4.473	0.215
	Deluxe type (higher requirements for food, accommodation, travel and travel)	1	4	5		
	other	2	4	6		

In summarizing the domestic and foreign and domestic scholars on the study of factors influencing the tourists behavior research on university students' tourist behavior, on the basis of through questionnaire analysis, found the influencing factors of tourist behavior characteristics, the relationship between has the characteristics of centralized uniqueness realistic alternative emotional, suppose target monthly cost of living and travel frequency have significant correlation Gender and tourism share behavior has certain correlation grade and there was no significant correlation recognition of gender and tourist type choice no significant correlation between the four test and verify So according to the college students' this special group of tourism, analyzes the relationship between the influencing factors of travel behavior, further analysis to the market demand and incentives for the government to society Tourism practitioners put forward reasonable suggestions, proposed to develop and improve college students tourism market, for tourism enterprises to better develop tourism products and services for college students to provide ideas and reference suggestions.

Discussion

1. Analysis and discussion on the correlation between factors influencing college students' tourism behavior

1.1 In terms of travel behavior, college students usually show relatively concentration, which is embodied in the concentration of travel scale and the concentration of travel time, the proportion of self-help travel is as high as 72.57%. Secondly, the travel time of college students is also concentrated in the golden holidays, such as May Day, Labor Day and National Day Survey data show that the majority of respondents choose to travel in summer vacation, accounting for 71.71%, and more than half choose to travel in the golden holiday, accounting for 64.29%. Because the weekend is only two days, there is still an impact on travel, so the number of people choose to travel is relatively low, accounting for 37.71% On the other hand, it is reflected in the mutual influence between groups. Some good word of mouth is also an influential factor of companions' travel choices. (Amir & Amir, 2016)

1.2 The factors that influence the travel behavior and motivation of college students are unique, which is reflected in that they pay more attention to whether the products and services meet the requirements of the selected environment and tourism products. In other words, when they consume or travel, they pay more attention to their own fitness Compared with traditional tourist groups and traditional tourism industry, college students' tourism behavior pays more attention to personalized service, and they like new and challenging tourism products. (Chanapong, 2018)

1.3 On the one hand, tourism products and types are increasingly diversified, and supporting services are also diversified, providing more optional time and place products for college students. The consumption consciousness of college tourists is gradually mature (Khujaev, 2017). study on the Tourism market of college students in Tajikistan. Central China Normal University.). On the other hand, college students pay more attention to friends' recommendation, reputation and real experience when they choose to travel. Today where the Internet is so developed, the data shows that 88% of the access is from the Internet, followed by friends' introduction, accounting for 64%. Therefore, college students have a high proportion of rational travel and rational consumption at the

same time, rational choice also embodies the centralization and group behavior of college students' tourism consumption.

1.4 Analysis from the collected data, university students' tourist can be more selective, because our country is a large country, and there are many different kinds of natural and human landscape The regional difference is obvious 2 it is due to identity restriction, restriction conditions and compared with the ordinary tourist group, tourists but college students have rich demand preference, embodied in the tourism product and the service level of contrast tendency In short, with the development of Internet technology, there will be more and more choices for college students to travel in a group. In a certain form, the diversity and uniqueness of college students' travel behavior are interdependent.

1.5 the analysis from the collected data and emotional factors on college students' tourism behavior choice also produce a lot of appeal First of all, with the sound on the college students' mental and physical maturity, in the pursuit of tourism products and services in more concerned about the emotional kind of factors will have a choice and they have a resonance in the behavior of a sense of belonging At the beginning of the choice will be decided Secondly, in the process of tourism choice, college students are more concerned about highlighting themselves and how to make their consumption behavior produce the maximum return. The psychology of pursuing beauty and novelty is more obvious Finally, tourism has become an important spiritual way for college students to express their emotions. With the satisfaction or loss of emotions, it will affect their behaviors and share their feelings of tourism with more people. (Li & Bao, 2000)

2. An extended analysis and discussion are made on the hypothetical investigation. The data analysis truly and objectively reflects the representation of the tourism behavior and motivation of college students in Nanning. However, in order to make the characteristics of the tourism behavior and motivation more obvious, further correlation analysis is conducted on the data. The results of this analysis are divided into four parts, mainly using one-way variance method independent sample T-test method and Chi-square test method have carried out correlation analysis. Here, we only need to pay attention to the significance value

(marked yellow) of each analysis. If it is less than 0.05, it indicates that there is a significant correlation; otherwise, there is no correlation.

Body of knowledge

In the study of the causal relationship between customer perceived value and customer satisfaction, most scholars support the causal chain of value satisfaction (they believe that satisfaction can be a good predictor of the customer's eventual behavioral choice tendency, and customer value perception is the precursor to customer satisfaction. argue that customer perceived value describes the nature of the relationship between the organization, the customer, and the service, while customer satisfaction is the overall response of the customer to the value perception of the product or service provided. Perception reacts to emotions triggered in the process, so perceived value is an important precursor to customer satisfaction. Combined with the characteristics of theme parks, this paper constructs a relationship model of value perception, satisfaction and willingness to revisit theme park visitors, such as the conceptual framework follows Figure 1

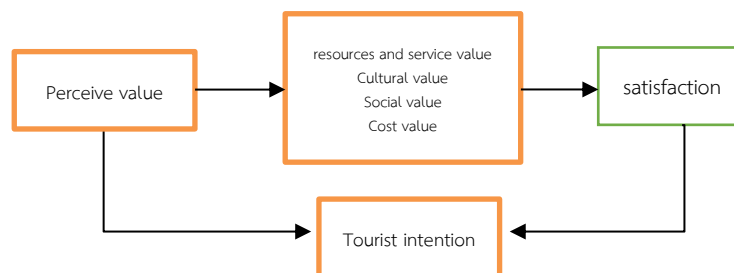

Figure 1 Conceptual Framework

Since the data of this study is mainly obtained from the questionnaire survey conducted by tourists after playing in the theme park, the perceived value of tourists mentioned in the research hypothesis process refers to the overall cognition of the resource and service value, cost value, cultural value, and social value formed by the tourist's real experience during the play process and their own expectations and inner expectations.

Recommendations

Government departments formulate supporting policies

Increase government investment and subsidy policies for college students, and timely introduce holiday travel plans and supporting facilities. Explore the market in a combination of various preferential methods, provide official and accurate tourism information, guide college students to rationally branch out and guide college students to receive tourism education.

Rectify the tourism business market

Pay attention to the feedback mechanism, rectify the tourism market, strengthen qualification review, and strive to create a tourist market that is willing to serve and provide high-quality services. Increase the degree of attention to the tourism consumer group of college students. Speed up the introduction of activity design plans that are in line with more college students' consumption propensity.

Strengthen tourism education

Colleges and universities should guide students to integrate what they have learned into practice. Vigorously advocate the "Three Going to the Countryside", teaching support, summer practice activities, and the "Western Volunteer Program". Recognize the importance of tourism education and increase necessary support for student tourism activities and related educational activities.

Create a social atmosphere that is conducive to tourism

During the period of historical convergence, vigorously establish the concept of tourism, vigorously advocate red tourism, and establish the tourism concept of the younger generation. During the epidemic, management and control should be strengthened reasonably to provide a relatively healthy, harmonious and safe environment for the continuous growth of the tourism group of college students.

Travel rationally and establish a healthy tourism concept

College students should combine their own economic strength and leisure time to travel reasonably. Establish a healthy tourism concept and examine the development of the tourism industry from the perspective of sustainable development, scientific rationality, and comprehensive coordination.

Develop a powerful multi-channel and multi-level joint management service mechanism led by the competent authority to expand the tourism market for college students.

References

- Arun, B. (2019). Muslim Tourists' Expectations toward Halal Tourism in Songkhla Province Thailand. *Asian Administration and Management Review*, 2, 44-55.
- Amir, R. M. & Amir, J. J. (2016). Modeling metro users' travel behavior in Tehran: Frequency of Use. *TeMA: Journal of Land Use, Mobility and Environment*, (Special Issue), 47-58.
- Bao, J. G. (1987). Research on Tourist Behavior. *Social Scientist*, 6, 19-22.
- Chanapong, A. (2018). Tourism Elements Influence the Decision Making in Traveling to Visit Phra Pathom Chedi Nakhon Pathom Thailand. *Asian Administration and Management*, 1, 117-179.
- Khujaev, D. A. (2017). *study on the Tourism market of College students in Tajikistan*. Central China Normal University.
- Li, L. M. & Bao J. G. (2000). Research on College Students' Tourism Behavior Taking Sun Yat-sen University as an Example. *Journal of Guilin Tourism College*, 11(4), 45-54.
- Luo, C. H. (2013). *A Comparative Study on self-help Tourism Behavior of College Students on Both Sides of the Taiwan Strait*. Retrieved March 20, 2022, from <https://shorturl.asia/qGbxA>
- Thanarat, R. & Jusana, T. (2019). An Approach to Retain Ayutthaya as a Destination of Cultural Tourism in Thailand. *Asian Administration and Management*, 2, 181-188.
- Wang, B. (1999). *Research on Tourism Behavior and Its Influence Mechanism-Taking Xi'an Tourist Source Market as an Example*. Northwest University.
- Yuan, Q. (2006). *Research on the Tourism Behavior of University Students in Guilin*. University of Electronic Science and Technology of China.
- Yang, Y. (2012). *Study on the Characteristics of Tourism Behavior of Tourists in Europe and the United States*. Sichuan Normal University.

Ying, Y. et al. (2020). Lost in Thailand : A case study on the impact of a film on tourist behavior. *Journal of Vacation Marketing*, 26, 365-377.

การแก้ไขปัญหาความยากจนภายใต้แนวคิดทุนทางสังคม:
กรณีศึกษาจังหวัดพิษณุโลก*

SOLVING POVERTY UNDER THE CONCEPT OF SOCIAL CAPITAL :
A CASE STUDY OF PHITSANULOK PROVINCE

ปริญญา สร้อยทอง, วลัยลักษณ์ สุขสวัสดิ์, ดาริน คงส์จิววัฒน์, อาทิตย์ พงษ์พานิช
Parinya Soithong, Wanlapat Suksawas, Darin Khongsatjaviwat, Athit Pongpanit

มหาวิทยาลัยนเรศวร
Naresuan University

Corresponding Author E-mail: wanlapachs@nu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ทดลองรูปแบบการปฏิบัติการเพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจน 2. นำเสนอรูปแบบการแก้ไขปัญหาความยากจนภายใต้แนวคิดทุนทางสังคมในจังหวัดพิษณุโลก ได้แก่ ตำบลไทรย้อย อำเภอเนินมะปราง ตำบลชุมแสงสงครามและตำบลวังอิทก อำเภอบางระกำ เนื่องจากทั้งสามตำบลมีสถิติของจำนวนครัวเรือนและจำนวนคนจนมากที่สุด การวิจัยนี้เป็นการดำเนินการร่วมกันโดยความร่วมมือระหว่างนักวิจัย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การออกแบบกระบวนการวิจัยใช้แนวคิดทุนทางสังคมเป็นกรอบในการออกแบบจากกระบวนการวิจัยส่งผลให้งานวิจัยนี้สามารถได้นำเสนอรูปแบบการแก้ไขปัญหาความยากจนภายใต้แนวคิดทุนทางสังคมโดยสามารถสร้างความไว้วางใจทั้งทางการเมืองและทางสังคม การมีเครือข่ายทางสังคมและการช่วยเหลือเกื้อกูลกันผ่านกลไกต่าง ๆ ที่งานวิจัยได้ออกแบบไว้ ได้แก่ ฐานและระบบข้อมูล คณะทำงาน ระบบกลไกและ (ร่าง) ข้อบัญญัติ เทศบัญญัติแก้จนในพื้นที่ซึ่งสามารถคาดหมายได้ว่าแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ต่อไปในอนาคต

ผลการวิจัยพบว่า การได้มาซึ่ง 1. ข้อมูลครัวเรือนยากจนในพื้นที่การวิจัย 2. คณะทำงานแก้ไขปัญหาผ่านทีมปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ 3. ระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนในพื้นที่ซึ่งอยู่ในรูปแบบของแพลตฟอร์ม Line Official 4. (ร่าง) ข้อบัญญัติและเทศบัญญัติแก้จนในพื้นที่ พร้อมข้อเสนอแนะ 5. ระบบกลไกเมนูแก้จนในพื้นที่ และ 6. ข้อเสนอรูปแบบการแก้ไขปัญหาความยากจนภายใต้แนวคิดทุนทางสังคมในจังหวัดพิษณุโลก

คำสำคัญ: ความยากจน; ทุนทางสังคม; พิษณุโลก

* Received July 20, 2022; Revised August 16, 2022; Accepted August 17, 2022

Abstract

This research article has the objective 1. Experiment with an operational model for solving poverty problems. 2. Present a model for solving poverty problems under the concept of social capital in Phitsanulok Province, including Sai Yoi Subdistrict, Noen Maprang District. Chum Saeng Songkhram Subdistrict and Wang Itok Subdistrict, Bang Rakam District, because these three subdistricts have the highest statistics for the number of households and the number of poor people. This research is a collaborative effort between researcher's local government organization The research process design uses the concept of social capital as a design framework. From the research process, this research was able to present a model for solving poverty problems under the concept of social capital, which can build both political and social trust. Having a social network and helping each other through various mechanisms that the research has designed These include information bases and systems, working groups, mechanism systems, and (draft) ordinances/municipal ordinances to alleviate poverty in the area. This can be expected to solve the problem of poverty in the area in the future.

The results of the research found that the acquisition of 1. data on poor households in the research area 2. a working group to solve problems through operational teams at the local level 3. a data system on poor households in the area which is in the form of the Line Official platform 4. (Draft) Ordinance/Municipal Ordinance to address poverty in the area with recommendations for 5. a menu mechanism for solving poverty in the area and 6. a proposal for a model for solving poverty problems under the concept of social capital in Phitsanulok Province.

Keywords: Poverty; Social Capital; Phitsanulok

บทนำ

รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทยโดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติปีพุทธศักราช 2563 ได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าความเหลื่อมล้ำในประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มสูงมากขึ้นในหลาย ๆ มิติ เช่น มิติด้านรายได้ การศึกษา สาธารณสุข และสวัสดิการสังคม โดยระบุอย่างชัดเจนว่าสัดส่วนคนจนที่พิจารณาจากเส้นความยากจนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 6.24 ในปี พ.ศ. 2562 เป็นร้อยละ 6.84 ในปี

พ.ศ. 2563 หรือมีคนจนจำนวน 4.8 ล้านคน เพิ่มจาก 4.3 ล้านคนในปีก่อนหน้า (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563) ซึ่งโดยภาพรวมสามารถกล่าวได้ว่าประชาชนไทยมีฐานะทางเศรษฐกิจในระดับต่ำ มีรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคเพิ่มขึ้น สาเหตุสำคัญคือประชาชนจำนวนมากสูญเสียรายได้และเผชิญกับความเปราะบางทางการเงิน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563) จากรายงานดังกล่าวยังพบว่าเศรษฐกิจไทยในไตรมาสที่สี่ของปี 2563 ลดลงร้อยละ 4.2 ปรับตัวดีขึ้นเมื่อเทียบกับการลดลงร้อยละ 6.4 ในไตรมาสที่สาม และเมื่อปรับผลของฤดูกาลออกแล้วเศรษฐกิจไทยในไตรมาสที่สี่ของปี พ.ศ. 2563 ขยายตัวจากไตรมาสที่สามของปี พ.ศ. 2563 ร้อยละ 1.3

จากข้อมูลสัดส่วนคนจน เมื่อวัดด้านรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค จำแนกตามจังหวัดปี พ.ศ. 2560-2563 ของจังหวัดพิษณุโลกพบว่ามีสัดส่วนของคนจนที่มีอัตราไม่คงที่ คือ มีการลดลงและเพิ่มขึ้นและลดลง (สัดส่วนในปี พ.ศ. 2560-2563 เท่ากับ 5.02 8.87 4.81 และ 1.30 ตามลำดับ แต่อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่าข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลที่แสดงให้เห็นสถานการณ์ก่อนเกิดการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ซึ่งเป็นที่คาดการณ์ได้ว่าสัดส่วนคนจนในจังหวัดพิษณุโลกจะเพิ่มขึ้นกว่าในปี พ.ศ. 2563 อย่างแน่นอน การศึกษารายงานของ TP-MAP ได้แสดงข้อมูลว่าจากการสำรวจข้อมูลจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ) ในจังหวัดพิษณุโลก มีครัวเรือนที่ได้รับการสำรวจ จำนวน 184,909 ครัวเรือน จากประชากรสำรวจ 494,269 คน มีครัวเรือนยากจน (จปฐ) จำนวน 13,075 ครัวเรือน มีจำนวนคนจน 37,426 คน และมีคนจนเป้าหมาย คือคนจน (จปฐ) ที่ไปลงทะเบียนสวัสดิการแห่งรัฐ จำนวน 13,690 คน และจากข้อมูลดังกล่าวพบว่าอำเภอที่มีจำนวนครัวเรือนยากจนและคนจนมากที่สุดสองอันดับแรกคืออำเภอบางระกำและอำเภอนเนินมะปราง ซึ่งมีจำนวนครัวเรือนยากจนและคนจนเท่ากับ 3,463 ครัวเรือน และ 10,048 คน และ 606 ครัวเรือน และ 1,730 คน ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่าจากข้อมูลของรายงานของ TP-MAP ในปี พ.ศ. 2565 ข้อมูลของสองอำเภอแสดงว่า มีตำบลที่มีจำนวนครัวเรือนยากจนและคนจนมากที่สุดดังนี้ ตำบลไทร้อย อำเภอนเนินมะปราง มีจำนวนครัวเรือนยากจนและคนจนเท่ากับ 917 ครัวเรือน และ 2,519 คน และข้อมูลของรายงานของ TP-MAP ในปี พ.ศ. 2562 เสนอว่าตำบลชุมแสงสงครามและตำบลวังอิทก อำเภอบางระกำมีจำนวนครัวเรือนยากจนและคนจนเท่ากับ 605 ครัวเรือน และ 1,913 คน และ 314 ครัวเรือน และ 980 คน ตามลำดับ เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนดังกล่าว จังหวัดพิษณุโลกได้จัดให้มีกลไกขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความยากจนลดความเหลื่อมล้ำด้วย โดยกลไกของคณะกรรมการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระดับจังหวัดและระดับอำเภอ ทิມปฏิบัติการตำบล ชุดขับเคลื่อนระดับหมู่บ้าน และที่ผ่านมามีการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำของจังหวัดพิษณุโลก (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพิษณุโลก, 2564) ซึ่งได้มีการดำเนินงานในหลายมิติ ทั้งมิติด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสุขภาพ และด้านการศึกษา โดยการดำเนินการดังกล่าวได้ถูกจัดทำโดยกระทรวงหรือหน่วยงานที่มี

ภารกิจโดยตรงในมิตินั้น ๆ ตามอำนาจหน้าที่และความเชี่ยวชาญของแต่ละหน่วยงาน แต่อย่างไรก็ตามงานวิจัยนี้เสนอว่าการแก้ไขความยากจนในระดับจังหวัดของพิษณุโลกนั้นหากกระทำโดยอาศัยความร่วมมือของประชาชน ภาคประชาสังคม นักวิชาการและหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่อย่างจริงจัง ภายใต้กรอบแนวคิดเรื่องทุนทางสังคมก็จะสามารถช่วยให้การแก้ไขปัญหาความยากจนในระดับพื้นที่สามารถกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

ทั้งนี้ แนวคิดทุนทางสังคม (Social Capital) เป็นหนึ่งแนวคิดทางสังคมศาสตร์ที่ได้รับความสนใจนำไปศึกษาอย่างกว้างขวางในหลายภูมิภาคของโลก โดยมีนักวิชาการนำไปใช้เป็นกรอบในการศึกษาในหลายมิติ เช่น การเมือง การศึกษา สาธารณสุข และเศรษฐกิจ (Johnston & Smith, 2003; Szreter, 2004; Keefer & Knack, 2008; Plagens, 2011) ทั้งนี้จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า นักวิชาการที่สนใจศึกษาด้านทุนทางสังคมส่วนใหญ่ได้ให้คำอธิบายว่า ทุนทางสังคมประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. ความไว้วางใจ (Trust) 2. บรรทัดฐานของการตอบแทนซึ่งกันและกัน (Norms of Reciprocity) และ 3. เครือข่ายการมีส่วนร่วมของพลเรือน (Network) (Lyon, 2000; Cook, 2005; Deng & Peng, 2018) และเป็นแนวคิดที่มีคุณประโยชน์หลายประการ เช่น สามารถพัฒนาการมีส่วนร่วมพฤติกรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องระบุว่าทุนทางสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทั้งสามมีส่วนอย่างมากต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในหลายด้าน ดังนั้นเพื่อนำแนวคิดนี้มาใช้ในการปฏิบัติงานวิจัยนี้จึงนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการออกแบบงานวิจัยเพื่อให้ได้รูปแบบการปฏิบัติการเพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจนภายใต้แนวคิดทุนทางสังคมในจังหวัดพิษณุโลกนั้น คณะผู้วิจัยมุ่งเน้นที่จะดำเนินการเพื่อให้เกิดสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ทำให้เรื่องของคนจนและครัวเรือนยากจนเป็นเรื่องของทุกคนในพื้นที่ โดยการทำงานร่วมกันภายใต้แนวคิดทุนทางสังคม โดยการมุ่งเน้นเครือข่ายทางการเมือง (Political Networks) ระหว่างนักวิชาการ หน่วยงานในระดับกรม จังหวัด อำเภอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำท้องที่และประชาชนในพื้นที่

2. พัฒนาและสนับสนุนกลไกการแก้ปัญหาคความยากจนระดับพื้นที่ โดยมุ่งหวังให้เกิดข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อเป็นหลักการอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมในการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในแต่ละพื้นที่ ซึ่งข้อบัญญัติท้องถิ่นดังกล่าวจะมุ่งหวังจะก่อให้เกิดความไว้วางใจทางการเมือง (Political Trust) จากการแก้ไขปัญหาคความยากจนและลงมือปฏิบัติเพื่อสร้างกฎหมายท้องถิ่นในรูปแบบข้อบัญญัติให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

3. พัฒนาเครื่องมือ (Poverty Toolbox) การทำงานแก้ไขปัญหาคความยากจนโดยอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ผ่านกลไกของเครือข่ายทางการเมือง (Political Networks) และขนบความช่วยเหลือเกื้อกูล (Norms of Reciprocity) การปฏิบัติการแก้ไขความยากจนในระดับพื้นที่

4. พัฒนาระบบข้อมูล การติดตาม และประเมินผลการแก้ไขปัญหาความยากจนดังนั้น เพื่อการดำเนินการที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัดพิษณุโลกระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2563 - 2582) ซึ่งได้กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จตามเป้าหมายการพัฒนาและแก้ไขความยากจน และเพื่อเป็นการนำเสนอวิธีการในการแก้ไขปัญหาความยากจนโดยความร่วมมือของหลายภาคส่วน งานวิจัยนี้จึงกำหนดพื้นที่ในการศึกษาในสามพื้นที่ได้แก่ ตำบลไทรย้อย อำเภอเนินมะปราง ตำบลชุมแสงสงครามและตำบลวังอิทก อำเภอบางระกำ ดังเหตุผลดังที่ได้แสดงไว้ข้างต้น ซึ่งแนวคิดที่จะใช้เป็นกรอบในการดำเนินการวิจัยคือแนวคิดทุนทางสังคม และจะใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อทดลองและนำเสนอรูปแบบการแก้ไขปัญหาความยากจนภายใต้แนวคิดทุนทางสังคมในจังหวัดพิษณุโลก

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ทดลองรูปแบบการปฏิบัติการเพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจนภายใต้แนวคิดทุนทางสังคมในจังหวัดพิษณุโลก
2. นำเสนอรูปแบบการแก้ไขปัญหาความยากจนภายใต้แนวคิดทุนทางสังคมในจังหวัดพิษณุโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยเป็นขั้นตอนกิจกรรม ซึ่งมีรายละเอียดของกิจกรรม ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ทำข้อตกลงร่วมกับผู้บริหาร อปท. ในพื้นที่ผู้วิจัยอธิบายรายละเอียดของการวิจัยเพื่อสร้างความเข้าใจความสำคัญของการวิจัย กระบวนการทำงานร่วมกันและพัฒนากลไกความร่วมมือการแก้ไขปัญหาความยากจนของพื้นที่รวมทั้งวางแผนแต่งตั้งคณะทำงาน จัดเวทีเปิดตัวโครงการและจัดประชุมความร่วมมือระหว่างทุกภาคีต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 วางแผนและคัดเลือกคณะทำงาน จากการศึกษาวิจัยได้กำหนดให้การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม คณะวิจัยจึงให้ความสำคัญกับการทำงานร่วมกันกับภาคีหลายภาคส่วน ดังที่ได้กล่าวไว้ตอนต้นแล้วนั้น ในการปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ คณะทำงานจึงได้ทำงานโดยความร่วมมือกับผู้นำชุมชนและประชาชนในพื้นที่โดยมีการจัดตั้งคณะทำงานในพื้นที่ (Area Working Group- AWG) ขึ้นมาในทุกหมู่บ้านของพื้นที่วิจัย โดยการจัดตั้งคณะทำงานดังกล่าวเป็นไปเพื่อการทำหน้าที่ดังต่อไปนี้ 1. ค้นหาคนจนและครัวเรือนยากจนในพื้นที่ 2. เป็นผู้สอบถามข้อมูลครัวเรือนยากจนจาก PPP CONNEXT Application ซึ่งเป็น Dashboard : ระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนระดับพื้นที่ฯ โดยกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (2564) เพื่อที่จะได้ทราบว่ามิข้อมูลที่ตกหล่นที่ไม่ได้รับการสำรวจหรือไม่ อย่างไร และมีข้อมูลจากประชาชนในครัวเรือนใดบ้างที่ยังไม่ได้มีการสำรวจก็จะ

ให้คณะทำงานดำเนินการสำรวจเพิ่มเติมเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงและเป็นปัจจุบันมากที่สุด 3. ดำเนินการจัดลำดับความเร่งด่วนในการต้องการได้รับการแก้ไข ช่วยเหลือของคนจนและครัวเรือนยากจน 4. จัดทำข้อมูลเพื่อส่งต่อคนจนและครัวเรือนยากจนในห้วงค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหรือหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และ 5. ติดตามความก้าวหน้าในการแก้ไขปัญหาความยากจนให้กับครัวเรือนยากจน อาจกล่าวได้ว่าหนึ่งในผลลัพธ์ของงานวิจัยนี้คือการได้คณะทำงานที่มีความรู้และทักษะในการแก้ไขปัญหาความยากจนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นการสร้างศักยภาพด้านทุนมนุษย์ให้กับคณะทำงานฯ และสร้างความไว้วางใจและเครือข่ายในการดำเนินงานในระดับพื้นที่ให้มีความเข้มแข็งและมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นด้วย ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดทุนทางสังคม

ขั้นตอนที่ 3 การฝึกอบรมคณะทำงานในพื้นที่ ผู้วิจัยให้ความรู้แก่คณะทำงานในพื้นที่ เรื่องการใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในการวิจัยเพื่อให้คณะทำงานในพื้นที่มีความรู้ ความเข้าใจ และเรียนรู้ประสบการณ์เกี่ยวกับการวิจัยและนวัตกรรม สามารถดำเนินการโครงการให้ตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยได้ ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงได้จัดการฝึกอบรมการทำงานและการใช้เครื่องมืองานวิจัยให้แก่คณะทำงานในพื้นที่ทั้งสามแห่ง ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การฝึกอบรมคณะทำงานในพื้นที่

ขั้นตอนที่ 4 ค้นหาคนจนและครัวเรือนยากจนในพื้นที่โดยการเก็บข้อมูล คณะผู้วิจัยและคณะทำงานฯ ร่วมกันจัดทำแบบประเมินครัวเรือนยากจนเพื่อสอบถามข้อมูลจาก PPP CONNEXT Application โดยจัดทำแผนปฏิบัติการค้นหาและสอบถามข้อมูลครัวเรือนยากจนเป้าหมาย กิจกรรมการสำรวจรวบรวมข้อมูลความยากจนระดับพื้นที่ที่ใช้ฐานข้อมูลคนจนจาก TPMPA เป็นหลัก โดยมีวัตถุประสงค์คือ การวิเคราะห์บริบท สถานการณ์ปัญหาความยากจนและแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ผ่านมาในพื้นที่ การทบทวนรายชื่อและบทบาทของหน่วยงานและภาคส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ และการวิเคราะห์จำนวนคนและครัวเรือนยากจนและจำแนกประเภทคนจนตามฐานข้อมูล TP-MAP และฐานข้อมูลอื่น ๆ ในระดับพื้นที่ ทั้งนี้การให้คณะทำงานเป็นผู้ค้นหาและสอบถามข้อมูลเนื่องจากมีข้อสันนิษฐานว่าคณะทำงานในพื้นที่จะเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่มากที่สุด ดังนั้นจึงสามารถให้ข้อมูลกับคณะทำงานได้อย่างถูกต้อง

ขั้นตอนที่ 5 จัดลำดับความเร่งด่วนในการต้องการได้รับการแก้ไข ช่วยเหลือของคนจน และครัวเรือนยากจน ในการจัดลำดับความเร่งด่วนในการต้องการได้รับการแก้ไข ช่วยเหลือของคนจนและครัวเรือนยากจน นั้นมีขั้นตอนดังต่อไปนี้ ขั้นที่ 1 คณะผู้วิจัยและคณะทำงานฯ จัดประชุมร่วมกับภาคประชาสังคมและประชาชนเพื่อนำเสนอผลจากการเก็บข้อมูลตามครัวเรือนยากจน ขั้นที่ 2 คณะผู้วิจัยและคณะทำงานฯอธิบายความสำคัญและวิธีการใช้บัตรคะแนนประชาชนให้แก่ผู้ร่วมประชุมและขอให้ประชาชนเลือกให้คะแนนโดยการติดสติ๊กเกอร์ในบอร์ดที่คณะทำงานฯ ได้เตรียมไว้ เพื่อเป็นเครื่องหมายว่าครัวเรือนใดเป็นครัวเรือนที่ต้องการการช่วยเหลืออย่างเร่งด่วนและมีความเป็นไปได้ที่จะสามารถได้รับการแก้ไขปัญหาได้มากที่สุด จากนั้นสรุปรายการที่เป็นปัญหามากที่สุด โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การจัดลำดับความเร่งด่วนในการต้องการได้รับการแก้ไข ช่วยเหลือของคนจน และครัวเรือนยากจน

ขั้นตอนที่ 6 จัดทำข้อมูลเพื่อส่งต่อคนจนและครัวเรือนยากจนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและ หรือหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องคณะผู้วิจัยและคณะทำงานฯเชิญหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาที่ถูกเลือกเข้าร่วมประชุม เพื่อรับทราบข้อมูลจากการจัดลำดับและร่วมกันจัดทำข้อมูลเพื่อส่งต่อคนจนและครัวเรือนยากจนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหรือหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ดังภาพที่ 3

ปัญหา / ความจำเป็นเร่งด่วน	คะแนน		
	1	2	3
ปัญหา...	10	5	2
ปัญหา...	8	3	1
ปัญหา...	6	2	1
ปัญหา...	4	1	1
ปัญหา...	3	1	1
ปัญหา...	2	1	1
ปัญหา...	1	1	1

ภาพที่ 3 การจัดทำข้อมูลเพื่อส่งต่อคนจนและครัวเรือนยากจนให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 7 ออกแบบนวัตกรรมแก้งานที่สอดคล้องกับบริบทของกลุ่มเป้าหมายในขั้นตอนที่ 7 นี้ มีวัตถุประสงค์หลักคือการให้ภาคีต่าง ๆ ซึ่งหมายรวมถึงคณะผู้วิจัย คณะทำงานฯ

ภาคประชาสังคม ประชาชน หน่วยงานภาครัฐสามารถนำความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ และทรัพยากรของตนมาใช้เพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจนที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เพื่อสร้างความรู้สึกร่วมกันและแรงกระตุ้นให้เห็นถึงความสำคัญการทำงานร่วมกันเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมโดยใช้ทุนทางสังคมเป็นแนวคิดหลักในการแก้ไขปัญหาความยากจนดังกล่าว

ขั้นตอนที่ 8 การสรุปผลการวิจัยคณะผู้วิจัยได้จัดทำรายงานซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อสอบถามความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างคณะทำงานในพื้นที่ (Area Working Group : AWG) จำนวน 9 คน ในการเข้าร่วมโครงการวิจัยฯ นี้ โดยมีพื้นที่ศึกษา จำนวน 3 ตำบล 2 อำเภอ ภายในจังหวัดพิษณุโลก ประกอบด้วย 1. ตำบลวังอิทก อำเภอบางระกำ 2. ตำบลชุมแสงสงคราม อำเภอบางระกำ และ 3. ตำบลไทรย้อย อำเภอเนินมะปราง เพื่อต้องการสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์และกระบวนการทำงานร่วมกัน รวมทั้งข้อเสนอแนะต่าง ๆ

ผลการวิจัย

การแก้ไขปัญหาความยากจนภายใต้แนวคิดทุนทางสังคม: กรณีศึกษาจังหวัดพิษณุโลก สามารถสร้างผลการวิจัยได้ 5 ประการ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. ทดลองรูปแบบการปฏิบัติการเพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจนภายใต้แนวคิดทุนทางสังคมในจังหวัดพิษณุโลก เกิดการทวนสอบ สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมจากข้อมูลของ PPP CONNEXT Application โดยมีวัตถุประสงค์คือ การวิเคราะห์บริบท สถานการณ์ปัญหาความยากจน และแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ผ่านมาในพื้นที่ การทบทวนรายชื่อและบทบาทของหน่วยงานและภาคส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ และการวิเคราะห์จำนวนคนและครัวเรือนยากจนและจำแนกประเภทคนจน ซึ่งจากการดำเนินการดังกล่าว ทำให้ได้ข้อมูลครัวเรือนยากจนในทั้งสามพื้นที่การวิจัย ดังภาพที่ 4

ปี - เขต	ปีงบประมาณ	ปีงบฯ	ประเภท	รวม
1. ตำบลวังอิทก	011	011	บ้านวังอิทก	ชุมชน
			บ้านวังอิทก	ชุมชน
			บ้านวังอิทก	ชุมชน
			บ้านวังอิทก	ชุมชน
			บ้านวังอิทก	ชุมชน
			บ้านวังอิทก	ชุมชน
			บ้านวังอิทก	ชุมชน
			บ้านวังอิทก	ชุมชน
			บ้านวังอิทก	ชุมชน
2. ตำบลชุมแสงสงคราม	012	012	บ้านชุมแสง	ชุมชน
			บ้านชุมแสง	ชุมชน
			บ้านชุมแสง	ชุมชน
			บ้านชุมแสง	ชุมชน
			บ้านชุมแสง	ชุมชน
			บ้านชุมแสง	ชุมชน
			บ้านชุมแสง	ชุมชน
			บ้านชุมแสง	ชุมชน
			บ้านชุมแสง	ชุมชน
3. ตำบลไทรย้อย	013	013	บ้านไทรย้อย	ชุมชน
			บ้านไทรย้อย	ชุมชน
			บ้านไทรย้อย	ชุมชน
			บ้านไทรย้อย	ชุมชน
			บ้านไทรย้อย	ชุมชน
			บ้านไทรย้อย	ชุมชน
			บ้านไทรย้อย	ชุมชน
			บ้านไทรย้อย	ชุมชน
			บ้านไทรย้อย	ชุมชน
4. ตำบลวังอิทก	014	014	บ้านวังอิทก	ชุมชน
			บ้านวังอิทก	ชุมชน
			บ้านวังอิทก	ชุมชน
			บ้านวังอิทก	ชุมชน
			บ้านวังอิทก	ชุมชน
			บ้านวังอิทก	ชุมชน
			บ้านวังอิทก	ชุมชน
			บ้านวังอิทก	ชุมชน
			บ้านวังอิทก	ชุมชน
5. ตำบลชุมแสงสงคราม	015	015	บ้านชุมแสง	ชุมชน
			บ้านชุมแสง	ชุมชน
			บ้านชุมแสง	ชุมชน
			บ้านชุมแสง	ชุมชน
			บ้านชุมแสง	ชุมชน
			บ้านชุมแสง	ชุมชน
			บ้านชุมแสง	ชุมชน
			บ้านชุมแสง	ชุมชน
			บ้านชุมแสง	ชุมชน
6. ตำบลไทรย้อย	016	016	บ้านไทรย้อย	ชุมชน
			บ้านไทรย้อย	ชุมชน
			บ้านไทรย้อย	ชุมชน
			บ้านไทรย้อย	ชุมชน
			บ้านไทรย้อย	ชุมชน
			บ้านไทรย้อย	ชุมชน
			บ้านไทรย้อย	ชุมชน
			บ้านไทรย้อย	ชุมชน
			บ้านไทรย้อย	ชุมชน

ภาพที่ 4 ตัวอย่างข้อมูลครัวเรือนยากจน

ผลการวิจัยประการที่ 2 ได้คณะทำงานแก้ไขปัญหาคณะที่ปฏิบัติงานในระดับพื้นที่จากการดำเนินงานของคณะผู้วิจัย ทำให้ได้รายชื่อคณะทำงานแก้ไขปัญหาคณะที่ปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ และให้ความช่วยเหลือครัวเรือนยากจนในพื้นที่ผ่านเมนูแก้ไขปัญหาคณะที่เรือนยากจน (เมนูแก้จน) ซึ่งประกอบด้วย ข้าราชการปฏิบัติงานในระดับตำบล ผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่นและองค์กรภาคประชาชน ซึ่งสามารถทำหน้าที่เป็นกลไกในการสร้างเครือข่ายการแก้ไขความยากจนในพื้นที่ได้

ผลการวิจัยประการที่ 3 ได้ระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนในพื้นที่จากการลงพื้นที่ของคณะผู้วิจัยพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำท้องที่และ AWG มีข้อจำกัดในการเข้าถึงฐานข้อมูลคนจนของ TPMAP และ PPP CONNEXT Application เนื่องจากมีข้อจำกัดหลายประการ และยังพบว่าข้อมูลในระบบไม่สามารถนำเสนอข้อมูลที่เป็นปัจจุบันได้ตามความต้องการของคณะทำงานและภาคีที่เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่ ดังนั้นในการปฏิบัติงานจึงไม่สามารถนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์เพื่อการแก้ไขปัญหาคณะที่เรือนยากจนได้ เพื่อลดข้อจำกัดและส่งเสริมการนำข้อมูลจากฐานข้อมูลไปใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่ามากที่สุด คณะผู้วิจัยจึงได้ร่วมกันแก้ไขปัญหาร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำท้องที่และ AWG ดังกล่าวโดยการพัฒนาระบบที่เชื่อมต่อจากฐานข้อมูล PPP CONNEXT Application เพื่อให้ AWG สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ในการค้นหา บันทึกและสอบถามข้อมูลคนจนลงในระบบ เพื่อให้ข้อมูลคนจนและครัวเรือนยากจนในพื้นที่มีความเป็นปัจจุบัน เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาคณะที่เรือนยากจนในพื้นที่ได้อย่างเป็นระบบ สะดวกและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ระบบการจัดการข้อมูล (LINE Official Account) แฟ้มครัวเรือนยากจนที่ได้รับการพัฒนาขึ้นมาจากมีลักษณะของ User Friendly โดยใช้ชื่อว่า D-UP/NU Line Official ดังตัวอย่างการใช้งานตามภาพที่ 5

ภาพที่ 5 D-UP/NU Line Official

ผลการวิจัยประการที่ 4 ได้ (ร่าง) ข้อบัญญัติ เทศบัญญัติ แก้จนในพื้นที่ พร้อมข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในการดำเนินการต่อไป

จากการลงพื้นที่ของคณะผู้วิจัยพบว่า การแก้ไขปัญหาคณะที่เรือนยากจนในเชิงพื้นที่ที่มีข้อจำกัดหลายประการ เช่น 1. ข้อจำกัดเชิงกฎหมายที่ไม่เอื้ออำนวยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้อง

แก้ไขปัญหาคนจนและครัวเรือนยากจนในพื้นที่ที่รับผิดชอบได้อย่างต่อเนื่องและจริงจังและยังขาดการสนับสนุนด้านนโยบาย 2. คนจนและครัวเรือนยากจนไม่ได้ถูกนำมาพิจารณาจัดกลุ่มให้เป็นสมาชิกในกลุ่มเปราะบางที่สำคัญของพื้นที่ ซึ่งส่งผลให้คนจนอาจจะไม่ได้รับการดูแลและช่วยเหลือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างจริงจัง

ดังนั้น คณะวิจัยจึงต้องการส่งเสริมให้เกิดข้อบัญญัติท้องถิ่นในการช่วยเหลือครัวเรือนยากจนขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมใน โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้เรื่องของคนจนและครัวเรือนยากจนเป็นเรื่องของทุกคนในพื้นที่ เป็นนโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่นและเป็นวาระที่สำคัญของท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

นอกจากนี้ยังคาดหมายได้ว่าจากบัญญัติท้องถิ่นในการช่วยเหลือครัวเรือนยากจนของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะก่อให้เกิดมาตรการเฉพาะในการให้ความช่วยเหลือทางสังคมแก่ครัวเรือนยากจนในพื้นที่ที่รับผิดชอบ เช่น มีการกำหนดให้เพิ่มการจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างน้อยร้อยละ 1 ของงบประมาณดำเนินการทั้งหมด หรือมีกองทุนเพื่อช่วยเหลือคนจนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อนึ่ง ร่างข้อบัญญัติและเทศบัญญัติที่ได้จัดทำขึ้นทั้ง 3 พื้นที่ (ตำบล) นั้น คณะผู้วิจัยได้เสนอเป็นนโยบายสาธารณะระดับพื้นที่ ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ สามารถนำไปบรรจุเป็นแผนพัฒนาอำเภอ แผนพัฒนาตำบลและแผนพัฒนาท้องถิ่นในลักษณะแผนเดียวกัน (One Plan) ได้

ผลการวิจัยประการที่ 5 ได้ระบบกลไกเมนูแก๊จนด้วยรัฐบาลเล็งเห็นถึงความสำคัญในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำและความยากจนของประชาชนในทุกมิติเพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในทุก ๆ ช่วงวัย ดังนั้นคณะวิจัยจึงนำเสนอระบบกลไกเมนูแก๊จน ซึ่งจะได้นำเสนอในส่วนการผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ต่อไปโดยมุ่งหวังให้ระบบกลไกดังกล่าวมีความสามารถในการระบุได้ว่ากลุ่มเป้าหมายอยู่ที่ไหน มีปัญหาในมิติอะไรบ้าง ซึ่งข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์กับผู้กำหนดนโยบายและหน่วยงานแก้ไขปัญหาในพื้นที่ให้สามารถออกนโยบายแก้ไขปัญหาได้ตรงจุด

การแก้ไขปัญหาในระยะสั้น ในการแก้ไขปัญหาครัวเรือนยากจนในระยะสั้นโดยใช้ทุนทางสังคมเป็นแนวคิดหลักในการดำเนินการดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงได้ระดมทรัพยากรจากหน่วยงานหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อจัดหาถุงยังชีพให้กับประชาชนครัวเรือนยากจนที่อยู่ในฐานข้อมูลคนยากจนที่ได้จากการดำเนินการวิจัยในทุกตำบลของพื้นที่การวิจัย ซึ่งการระดมทุนดังกล่าวสามารถอธิบายโดยการใช้แนวคิดทุนทางสังคมได้ว่าการทำให้เกิดการขนบการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสังคม (Norms of Reciprocity) และก่อให้เกิดความไว้วางใจในทางสังคม (Generalized trust) อีกด้วย ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 การแก้ไขปัญหาครัวเรือนยากจนในระยะสั้น

การแก้ไขปัญหาในระยะยาวหนึ่งในความต้องการหลักของประชาชนที่มีฐานะยากจนในพื้นที่การวิจัยทั้ง 3 แห่งคือความต้องการในการสร้างอาชีพ ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงตระหนักว่าหากมีการสร้างอาชีพที่ทำให้ผู้ที่มีฐานะยากจนสามารถประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงตัวเองได้จึงมีความสำคัญ คณะผู้วิจัยจึงได้แก้ไขปัญหาภาวะยากจนในระยะยาวคือการสร้างอาชีพให้กับประชาชนบางท่านในพื้นที่ โดยทั่วไปวัตถุประสงค์หลักของการสร้างอาชีพ คือ การมีรายได้เพื่อนำมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ซึ่งกว่าจะทำงานและมีรายได้ต้องเตรียมความพร้อมหลายด้าน เช่น ด้านตนเอง ด้านข้อมูลความรู้ ด้านเงินทุน ด้านทักษะเฉพาะที่จำเป็นสำหรับอาชีพ เป็นต้น โดยในการวิจัยระยะนี้คณะผู้วิจัยเลือกที่จะช่วยนายเจี๊ว แก้วแดง วัย 80 ปี ชาวบ้านวัดแดนอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก โดยการพัฒนาอาชีพช่างตัดผม ซึ่งคณะทำงานได้ช่วยเหลือให้นายเจี๊ว แก้วแดง มีอุปกรณ์การตัดผมที่ทันสมัย ครบครันและมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งในระยะต่อไปจะได้ทำการปรับปรุงบริเวณร้านตัดผมของนายเจี๊ว ให้มีสัญลักษณ์ที่ดีขึ้น โดยความร่วมมือของคณะผู้วิจัย คณะทำงานและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังภาพที่ 7

ภาพที่ 7 การแก้ไขปัญหาครัวเรือนยากจนในระยะยาว ก่อนและระหว่างการช่วยเหลือ

อภิปรายผลการวิจัย

จะเห็นได้ว่าโครงการวิจัยที่ออกแบบการวิจัยโดยเน้นกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสามารถสร้างผลลัพธ์ได้ 5 ประการ ได้แก่ การได้มาซึ่ง 1. ข้อมูลครัวเรือนยากจนในพื้นที่การวิจัย 2. คณะทำงานแก้ไขปัญหาผ่านทีมปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ 3. ระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนในพื้นที่ซึ่งอยู่ในรูปแบบของแพลตฟอร์ม Line Official 4. (ร่าง) ข้อบัญญัติเทศบาลัญญัติแก้งจณในพื้นที่ พร้อมข้อเสนอแนะ และ 5. ระบบกลไกเมนูแก้งจณในพื้นที่ โดยเป็น

ความพยายามเพื่อสร้างระบบข้อมูลและฐานข้อมูลครัวเรือนยากจนในพื้นที่ที่มีความครอบคลุม เป็นปัจจุบันให้มากที่สุด ป้องกันปัญหาการตกหล่นของกลุ่มเป้าหมายผู้ได้รับผลกระทบที่ไม่สามารถเข้าถึงมาตรการการช่วยเหลือเยียวยาของภาครัฐได้โดยเฉพาะกลุ่มที่ไม่สามารถเข้าถึง เทคโนโลยีในสามพื้นที่วิจัยในจังหวัดพิษณุโลก และนำเสนอรูปแบบกลไกในการแก้ไขปัญหา ความยากจนในพื้นที่เพื่อให้หน่วยงานต่าง ๆ ในจังหวัดพิษณุโลกสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ในการแก้ไขปัญหาความยากจนได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยใช้การออกแบบ กระบวนการวิจัยตามแนวคิดทุนทางสังคมเป็นกรอบในการออกแบบการวิจัย สามารถบรรลุ วัตถุประสงค์ของงานวิจัยได้คือได้ทำการทดลองแก้ไขปัญหาความยากจนภายใต้แนวคิดทุนทาง สังคม โดยพยายามทำให้เรื่องของคนจนและครัวเรือนยากจนเป็นเรื่องของทุกคนในพื้นที่ อาศัย การทำงานร่วมกันภายใต้แนวคิดทุนทางสังคม มุ่งเน้นเครือข่ายทางการเมือง (Political Networks) ระหว่างนักวิชาการ หน่วยงานในระดับกรม จังหวัด อำเภอ องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่ และยังสามารถพัฒนาและสนับสนุนกลไกการ แก้ไขปัญหาความยากจนระดับพื้นที่ โดยสร้างข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อเป็นหลักการอย่างเป็นทางการ เป็นรูปธรรม ในการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในแต่ละพื้นที่ ซึ่งข้อบัญญัติท้องถิ่นดังกล่าวมุ่งหวัง ให้เกิดความไว้วางใจทางการเมือง (Political Trust) จากการแก้ไขปัญหาความยากจนและลงมือ ปฏิบัติเพื่อสร้างกฎหมายท้องถิ่นในรูปแบบข้อบัญญัติให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ยัง สามารถพัฒนาเครื่องมือ (Poverty Toolbox) การทำงานแก้ไขปัญหาความยากจนโดยอาศัย ความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ผ่านกลไกของเครือข่ายทางการเมือง (Political Networks) และขนบความช่วยเหลือเกื้อกูล (Norms of Reciprocity) การปฏิบัติการแก้ไขความยากจนใน ระดับพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรมีมาตรการในการแก้ไขปัญหาความยากจนภายใต้แนวคิดทุนทางสังคมนั้นควร กระทำภายใต้ความร่วมมือของหลายภาคส่วนและมีกระบวนการทำงานที่เป็นระบบ โดยเริ่ม ตั้งแต่การทำข้อตกลงร่วมกับผู้บริหาร อปท. ในพื้นที่

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

วางแผนและคัดเลือกคณะทำงานเพื่อเป็นกลไกสำคัญในการทำงานระดับพื้นที่ซึ่งจะต้อง มีการฝึกอบรมคณะทำงานเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจและทักษะในการทำงานในการค้นหาคน จนในพื้นที่เพื่อสอบถามข้อมูลครัวเรือนยากจนและการจัดลำดับความเร่งด่วนในการต้องการ

ได้รับการแก้ไขและช่วยเหลือของคนจนและครัวเรือนยากจน เพื่อจัดทำข้อมูลเพื่อส่งต่อคนจนให้
อปท. และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยที่มุ่งหวังการแก้ไขปัญหาคความยากจนที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตอาจจะใช้
กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และนำเสนอรูปแบบการแก้ไขปัญหาคความยากจน
ภายใต้แนวคิดทุนทางสังคมในพื้นที่อื่น ๆ ที่มีบริบททางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างไปจากพื้นที่
เป้าหมายของงานวิจัยนี้ เพื่อให้ห้องค้ความรู้ด้านการแก้ไขปัญหาคความยากจนเพิ่มพูนมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2564). *Dashboard: ระบบข้อมูล
ครัวเรือนยากจนระดับพื้นที่*. สืบค้น 24 ตุลาคม 2564, จาก <https://shorturl.asia/NGLHO>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). *รายงานการวิเคราะห์
สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี 2563*. สืบค้น 24
ตุลาคม 2564, จาก <https://shorturl.asia/vzEB5>
- สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพิษณุโลก. (2564). *จังหวัดพิษณุโลก ขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาค
ความยากจน ลดความเหลื่อมล้ำด้วย TPMAP??*. สืบค้น 24 ตุลาคม 2566, จาก
<https://shorturl.asia/6iOqx>
- Cook, K. S. (2005). Networks, norms, and trust: The social psychology of social
capital 2004 cooley mead award address. *Social Psychology Quarterly*,
68(1), 4-14.
- Deng, X. & Peng, S. (2018). Trust, norms and networks in social media
environmental mobilization: A social capital analysis of under the dome in
China. *Asian Journal of Communication*, 28(5), 526-540.
- Johnston, G. & Percy-Smith, J. (2003). In search of social capital. *Policy & Politics*,
31(3), 321-334.
- Keefer, P. & Knack, S. (2008). Social capital, social norms and the new institutional
economics. In L. Ménard & M. M. Shirley (Eds), *Handbook of new
institutional economics*. (pp. 701-725). Berlin: Springer.
- Lyon, F. (2000). Trust, networks and norms: The creation of social capital in
agricultural economies in Ghana. *World Development*, 28(4), 663-681.
- Plagens, G. K. (2011). Social capital and education: Implications for student and
school performance. *Education and Culture*, 27(1), 40-64.

Szreter, S. & Woolcock, M. (2004). Health by association? Social capital, social theory, and the political economy of public health. *International Journal of Epidemiology*, 33(4), 650-667.

RISING INEQUALITY AND RECOVERY FOR ECONOMIC TRANSFORMATION IN THE POST- COVID19*

การเพิ่มขึ้นของความไม่เท่าเทียมและการฟื้นฟูสำหรับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ
ภายหลังยุค COVID-19

Hathairat Chaiyasat, Wiranya Sutthikun, Anocha Suwannasan

หทัยรัตน์ ไชยสัตย์, วิรัญญา สุทธิกุล, อโนชา สุวรรณสาร

Ubon Ratchathani Rajabhat University

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Corresponding author E-mail: wiranya.s@ubru.ac.th

Abstract

The COVID-19 pandemic crisis has caused a huge impact, with more than 3.1 million deaths and still rising, 120 million people pushed into severe poverty, and a massive worldwide recession. People have been suffering and poverty has risen. Weak restoration in emerging market and developing economies (EMDEs) have been concern. The impacts of climate change, carbon emissions, habitat destruction, and poor ocean health are already causing immense hardship worldwide, exposing the global economy to further systemic vulnerabilities that might eventually overshadow the present crisis. Despite optimistic indicators from governments, corporations, and individuals, recovery efforts must be more robust. Multiple governments have recognized the need and potential for a sustained recovery. This article reviewed over a rise on inequality, economic recovery, environment concerns, labor market, redistributions, and welfare state also risk of large unemployment rate.

Keywords: Inequality; Economic Recovery; Environment Concerns; Unemployment Rate

บทคัดย่อ

วิกฤตการณ์การระบาดของ COVID-19 ได้ก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงต่อสังคม จำนวนผู้เสียชีวิตทั้งหมดนั้นเกินกว่า 3.1 ล้านคนและยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผู้คนมากกว่า 120 ล้านคนต้องประสบกับภาวะยากจนอย่างหนัก เกิดภาวะเศรษฐกิจถดถอยอย่างรุนแรงทั่วโลก จำนวนของผู้ที่ประสบความยากลำบากจากทุกภักขัยเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งความสามารถในการฟื้นฟูตลาดเกิดใหม่และเศรษฐกิจเกิดใหม่นั้นก็เป็นที่น่าวิตก ในขณะที่ผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ การปล่อยคาร์บอน การทำลายถิ่นที่อยู่ และความเสื่อมโทรมของมหาสมุทรนั้นยังคงสร้างความลำบากไปทั่วโลก และยังคงแสดงให้เห็นความเปราะบางในเชิงระบบของเศรษฐกิจโลกที่หายนะที่สุดแล้วอาจนำไปสู่วิกฤติที่ร้ายแรงกว่าในปัจจุบัน ถึงแม้ว่าจะมีดัชนีชี้วัดต่างๆในเชิงบวกจากทั้งภาครัฐบาล ภาคเอกชน และตัวบุคคล แต่การฟื้นฟูนั้นยังจำเป็นต้องกระทำอย่างเข้มข้น รัฐบาลในหลายประเทศนั้นได้ตระหนักถึงความจำเป็นและโอกาสของการฟื้นฟูอย่างยั่งยืน บทความนี้ได้ทบทวนวรรณกรรมในเรื่องความไม่เท่าเทียม การฟื้นฟูเศรษฐกิจ ความกังวลด้านสิ่งแวดล้อม ตลาดแรงงาน การกระจายแรงงาน และรัฐสวัสดิการ อีกทั้งความเสี่ยงต่อการว่างงาน

คำสำคัญ: ความไม่เท่าเทียม; การฟื้นฟูทางเศรษฐกิจ; ความกังวลด้านสิ่งแวดล้อม; อัตราการว่างงาน

Introduction

The Covid-19 pandemic has brought about a global health crisis that has affected every aspect of life. The pandemic has highlighted and exacerbated societal inequalities and health and economic impacts. The pandemic has caused widespread job losses, particularly in the tourism, hospitality, and retail sectors, disproportionately affecting lower-income workers. These job losses have disproportionately affected lower-income workers, who are more likely to be employed in these sectors. According to the International Labour Organization (2020), the pandemic could result in losing up to 195 million jobs globally. The situation has resulted in a wage decline for many workers, further exacerbating economic inequality.

Additionally, the pandemic has highlighted existing disparities in access to healthcare and social services. It has caused a decline in economic opportunities for small and medium-sized businesses, which are more likely to be owned and operated by lower-income individuals and communities of color. The increased disparity caused by Covid-19 will have lasting effects. More inequality diminishes

the impact of economic growth on alleviating poverty, suggesting that subsequent economic rise may have less influence on disadvantaged groups, rendering those worse off and confronting increasing inequality than before. If disparities are not addressed, the future economic resurgence will less influence Covid-19-induced poverty reduction. Democratic systems, financial institutions, and diplomacy can play crucial roles in reducing existing disparities and achieving a more egalitarian approach to the short- and long-term effects of the Covid-19 epidemic. Inequalities must be explicitly prioritized and examined through a medium- to long-term perspective.

A Recovery for Economic Transformation

The world's environmental crises are as critical as ever, although they may seem remote amid Covid-19. The instabilities are shown by the pandemic highlight the causes of why environmental concerns had become a top political priority throughout the globe before Covid-19 occurred. Covid-19, since they compose most health care professionals, approximately 70 % worldwide and more than 80 % of the total nurses in most areas (Morgan et al., 2022). Increasing care obligations and economic hardship may diminish female labor force participation since women comprise a disproportionately significant number of service employees worldwide. Covid-19 would likely result in a diversion of health resources away from school closures. It will cause an increase in adolescent pregnancy and dangerous behavior – all of which have significant long-term social and economic consequences for women.

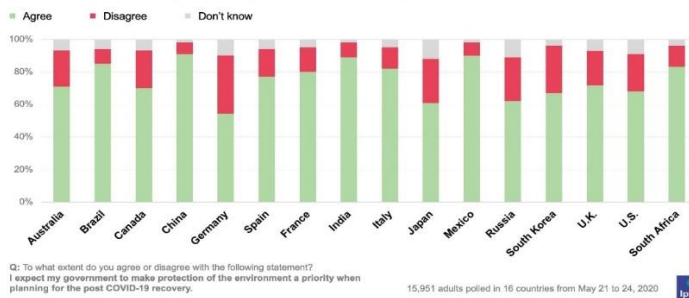

Figure 1 a survey of 16,000 people from May 21- 24, 2020 on Should your government make environment protection a priority in recovery from Covid-19.

According to international Ipsos poll on Figure 1 three-quarters of people in 16 major nations anticipate their government to prioritize environmental protection when trying to recover from the coronavirus pandemic. The highest support is China with 91% followed by India and Mexico with 89%, Brazil (85%), and South Africa (84%). The physical and economic repercussions of global warming are currently being experienced, and some places have suffered severe weather events concurrently with Covid-19 efforts, like Typhoon Vongfong in the Philippines. Without changes to the structure of contemporary economies, the continuous accumulation of greenhouse gases (GHGs) in the environment will have potentially disastrous consequences. While the economic downturn has resulted in frequently publicized environmental gains, such as decreased emissions of greenhouse gases and air and reduced water pollution, these improvements will have no long-term effect. If economic activity restarts as before, they will be brief and swiftly disappear.

COVID-19 lockdowns have been the dramatic improvement in air quality, especially in Europe on Figure 2 shows evidence on lockdown measure on air quality comparison between expected nitrogen dioxide (NO₂) concentration and particulate matter (PM₁₀ and PM_{2.5}) while others, such as household energy consumption may have increased. Furthermore, GHG emissions returned and resumed rising in the aftermath of the most recent financial turmoil (Wang & Wang, 2020). The economic forces driving ecological damage and the obliteration of aquatic biota can have cascading effects on societies. They may raise the likelihood of future zoonotic viruses (those that clamber from animals into humans) because of the expansion of anthropogenic activities resulting in deforestation and the increase in demand for and smuggling of wildlife (Crary & Gruen, 2022). Deteriorations in local environmental quality, such as air and water pollution, may influence the susceptibility of populations to both sickness and the consequences of a less stable climate, with the effects likely disproportionately negatively impacting poorer communities. Governments, corporations, and society have a duty and self-interest to seek short-term solutions to bolster lives and employment and consider the economic and political dynamics that led to the present situation.

Labor Market Redistributions and Welfare State

Targeting policies and programs to marginalized communities in response to Covid-19 inequalities is an approach that aims to ensure that policies and programs are designed and implemented to address the specific needs of marginalized communities. These communities, such as low-income individuals, communities of color, and Indigenous peoples, have been disproportionately affected by the pandemic and have been hit the hardest by the economic and social impacts. Designing policies and programs that meet the specific requirements of marginalized communities include creating policies and programs tailored to their needs. The scheme can include job training and retraining programs for low-skilled workers, targeted stimulus payments for low-income families, and support for small businesses and entrepreneurs from marginalized communities. Furthermore, targeted stimulus payments involve financial assistance to individuals and families affected by the pandemic, focusing on low-income families, communities of color, and Indigenous peoples. The payments can be achieved by providing direct cash transfers, vouchers, or other financial assistance to help these families meet their basic needs and weather the economic downturn.

The dispersion of unemployment vulnerability is more skewed toward the bottom than other social policy welfare, and the odds of being jobless vary dramatically across occupations and talents. Consequently, the unemployment policy has less backing than other social programs. With the epidemic and stay-at-home orders, substantial portions of the labor force needed clarity over their employment. Under the "veil of ignorance" theory, researchers (for example, Ebbinghaus et al., 2022) anticipated a rise in support for the jobless policy in reaction to the initial lockdown. With the growth of part-time work rapidly and generously implemented, massive layoffs were averted, and contract terms were secured for a substantial portion of the labor force, reducing uncertainty. However, posited that not everyone benefited equally. Employees in industries (like tourism or part-time employment) had a much greater likelihood of being fired. As the pandemic progressed, the disparity in risk has expanded for the working-age population, which should have reduced assistance for the jobless.

elucidated that in 2021, it was evident that there was a more significant emphasis on policy innovation, public-private cooperation, and less focus on austerity compared to the financial crisis. Given the requirement for a prompt reaction during the catastrophe, first national policies were imprecise, with modifications implemented to make regulations more focused because of lessons learned. Consequently, the policy reaction was not limited to publicly funded and distributed tools alone. Maintaining family earnings and cash flow amid the economic crisis requires state and private initiatives. Regulations of the labor market are an additional key policy weapon for affecting individual earnings. By establishing a minimum wage, the government improves the market earnings of individuals at the bottom of the distribution, thereby increasing their standard of living and lowering income disparity in the community (Bapuji et al., 2020). Similar wealth redistribution effects are seen for collective pay negotiating: more collective bargaining scope is often correlated with lower market income disparity, conversely (Ashford et al., 2020). In addition to employing a large share of the labor force, the government uses a considerable fraction. Thus, a high degree of public employment boosts the demand for labor, hence decreasing pay disparities.

The Risk of Large Increases in Unemployment

Low-income workers have faced salary inequality during the Covid-19 pandemic. According to research by Tranjan & Block (2020), the average CEO compensation for the 100-leading low-wage firms in us increased by 15% in 2020 to \$13.9 million, while their global median compensation stayed constant. More than 50% of these hundred low-wage corporations manipulated their regulations to inflate CEO compensation, shielding the enormous bonuses of top executives as their people suffered throughout the epidemic (Gneiting et al., 2021). The total number of unionized workers decreased in 2020 due to job losses in all sectors of the economy. However, employees represented by unions in specific hard-hit sectors experienced lower unemployment than their non-union contemporaries or managed to gain jobs, according to an analysis by Shierholz et al. (2022). In commerce, unionized employees gained 24,000 positions, while non-union workers lost 659,000 (Shierholz et al., 2022). Unionized employees have a more

significant role in corporate decision-making, especially concerning issues such as layoffs and redundancy compensation during critical times. While the fortunes of U.S. billionaires are growing, the global recession has affected low-income people the most. According to Parker et al. (2020), the lowest-income group saw the most significant rate of job loss between February 1, 2020, and the conclusion of June 2020, while the highest-income employees experienced the lowest rate. The lowest-income group had just 81% of the employment on February 1, whereas the highest-income cluster had 96% of the occupations they had before the outbreak (Parker et al., 2020). Thus, low-income workers are more likely to be ineligible for unemployment benefits due to their status as part-time, temporary, or contract workers or because they have a limited work history.

Table 1 U.S. employment status of the civilian population by sex and age, seasonally adjusted [Numbers in thousands] (U.S. Bureau of labor statistics, 2022)

Employment status, sex, and age	2021			2022									
	Dec.	Jan.	Feb.	Mar.	Apr.	May	June	July	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.
Civilian non-institutional population(1)	262,136	263,202	263,324	263,444	263,559	263,679	263,835	264,012	264,184	264,356	264,535	264,708	264,844
Civilian labor force	162,410	163,633	163,862	164,301	163,950	164,278	164,002	163,990	164,714	164,619	164,646	164,527	164,966
Participation rate	62.0	62.2	62.2	62.4	62.2	62.3	62.2	62.1	62.3	62.3	62.2	62.2	62.3
Employed	156,081	157,122	157,590	158,328	157,982	158,299	158,057	158,272	158,694	158,850	158,593	158,527	159,244
Employment-population ratio	59.5	59.7	59.8	60.1	59.9	60.0	59.9	59.9	60.1	60.1	60.0	59.9	60.1
Unemployed	6,329	6,511	6,272	5,972	5,968	5,979	5,945	5,718	6,021	5,770	6,053	6,000	5,722
Unemployment rate	3.9	4.0	3.8	3.6	3.6	3.6	3.6	3.5	3.7	3.5	3.7	3.6	3.5

From Table 1 shows the result of the year 2021 number of the U.S. unemployed people was 6.8 million in the fourth quarter then decrease of 4.1

million from the year 2020. In December 2022 an unemployment rate edged down to 3.5% and remained in a narrow range of 3.5% to 3.7 % since March 2022. Bluedorn et al. (2021) postulated that in 2020, women's employment and labor market participation decreased in tandem with men create a gap between men and women lead to inequality issue. Considering other demographic data, Milovanska (2021) reveals that women's employment declined less initially during the pandemic. Adjusting for industry and profession, Faberman et al. (2022) show that women's work fell more rapidly in the pandemic's early stages, but these disparities disappeared by the end of 2020. In the optimum age range (25 to 54), women performed less well than males. In this age bracket, women's involvement in the workforce decreased, interrupting a five-year rising trend (Danet, 2021). In retrospect, Tüzemen (2021) concluded that Black and Hispanic women of prime age saw a steeper decrease in workforce participation and a slower recovery than other women. Mothers experienced a higher loss in employment than fathers or non-parents during the pandemic recession, which contributed significantly to women's disadvantage among prime-age workers (Danet, 2021). Most job loss among women was attributable to moms without a college degree. During the first nine months of the crisis, Alon et al. (2022) found that being a woman with at least one child under twelve decreased the likelihood of jobs by 3 percent compared to a man with similar characteristics. In contrast, there was only a 1 percent relative decline for women without children under the age of twelve. Piacentini et al. (2022) similarly found that women performed worse than males in non-work-from-home jobs. Thus, occupations requiring close contact and unsuitable for remote work had incredibly steep employment reductions. Minorities have had more economic losses due to the pandemic, particularly in employment and income. In principle, minorities had more significant financial losses due to the pandemic, but, as with women, this disparity diminished substantially by the conclusion of 2020. Milovanska (2021) discovered that during the early pandemic era, the fall in Black employment was 0.6 % more than the decrease in White jobs, and the rise in the proportion of salaried but not working was 0.9 % higher. The corresponding percentages for Hispanics were 2.4% and 0.9% (Milovanska, 2021). Hershbein & Holzer (2021) discovered that Blacks and Hispanics lost more jobs than Whites, and the disparity between Blacks and Whites

diminished by December 2020. Lower labor force participation caused a more profound decline in Black employment since White workforce participation was 0.5% higher in the initial quarter of 2020 and 1.6% higher in the second quarter (Gomez-Salvador & Soudan, 2022). In 2021, the participation gap between Blacks and Whites decreased to levels close to those before the epidemic (Gomez-Salvador & Soudan, 2022). Minority-owned companies were disproportionately impacted by the epidemic, with Black and Hispanic company owners estimated by child protective services decreasing by 41% and 32%, correspondingly, between February and April 2020, contrasted with a 22% decline for the nation (Fairlie, 2020). Most of the difference was due to the dispersion of minority-owned firms by industry.

Furthermore, Atkins et al. (2022) discovered that Black-owned businesses were focused in areas significantly impacted by Covid-19, that the Paycheck Protection Program typically provided 15 to 20 percent of businesses lines of credit in areas where Black-owned companies were focused, and that Black-owned companies had less credit access before the pandemic. In contrast, neighborhoods with a high concentration of racial and ethnic minorities got much more cash per small company under the Paycheck Protection Program than other locations. However, minority populations continue to endure a more significant risk of poverty, unemployment, and inequality than the general population, and the long-term effects of the pandemic on these communities are not yet adequately recognized.

Conclusion

The Covid-19 epidemic has shown the significance of social security policies in combating inequality and poverty. To create more inclusive and equal societies, it has revealed the necessity for policymakers to prioritize these challenges and take action to solve them. Targeting policies and services to vulnerable areas as a reaction to Covid-19 disparities is a strategy that aims to guarantee that the economic and social effects of the pandemic are not focused on a particular group of individuals but are distributed evenly among everyone. In addition, comprehensive policy frameworks, targeting policies and programs in marginalized communities, coordinating across sectors, monitoring and evaluating

policies and programs, and building resilience can strengthen central policy frameworks and sector strategies for recovery to mitigate the inequalities caused by Covid-19. Additionally, it is essential to recognize that tackling the disparities generated by the epidemic requires a comprehensive and multifaceted strategy. To establish a sustainable and fair future for everyone, teamwork and cooperation are necessary across all sectors and stakeholders, including the government, commercial industry, and civil society. It acknowledges that the epidemic has revealed and worsened pre-existing inequities and that tackling them is essential for a fair and inclusive recovery.

References

- Alon, T., et al. (2022). From mancession to shecession: Women's employment in regular and pandemic recessions. *NBER Macroeconomics Annual*, 36(1), 83–151.
- Ashford, N. A., et al. (2020). Addressing inequality: The first step beyond COVID-19 and towards sustainability. *Sustainability*, 12(13), 5404–5430.
- Atkins, R., et al. (2022). Discrimination in lending? Evidence from the Paycheck Protection Program. *Small Business Economics*, 58(2), 843–865.
- Bapuji, H., et al. (2020). Corona crisis and inequality: Why management research needs a societal turn. *Journal of Management*, 46(7), 1205–1222.
- Bluedorn, M. J. C., et al. (2021). *Gender and Employment in the COVID-19 Recession: Evidence on She-cessions*. International Monetary Fund.
- Crary, A. & Gruen, L. (2022). *Animal crisis: A new critical theory*. John Wiley & Sons.
- Danet, A. D. (2021). Psychological impact of COVID-19 pandemic in Western frontline healthcare professionals: A systematic review. *Medicina Clínica (English Edition)*, 156(9), 449–458.
- Ebbinghaus, B., et al. (2022). Welfare state support during the COVID-19 pandemic: Change and continuity in public attitudes towards social policies in Germany. *European Policy Analysis*, 8(3), 297–311.
- Faberman, R. J., et al. (2022). Has the willingness to work fallen during the Covid pandemic?. *Labour Economics*, 79, 1–50.

- Fairlie, R. (2020). The impact of COVID-19 on small business owners: Evidence from the first three months after widespread social distancing restrictions. *Journal of Economics & Management Strategy*, 29(4), 727–740.
- Gneiting, U., et al. (2021). *Power, profits and the pandemic: From corporate extraction for the few to an economy that works for all*. Retrieved March 20, 2022, from <https://shorturl.asia/bAWfF>
- Gomez-Salvador, R., & Soudan, M. (2022). *The US labour market after the COVID-19 recession*. Retrieved March 20, 2022, from <https://shorturl.asia/2MtDm>
- Hershbein, B., & Holzer, H. J. (2021). *The COVID-19 pandemic's evolving impacts on the labor market: Who's been hurt and what we should do*. SSRN. Retrieved March 20, 2022, from <https://shorturl.asia/5GgO0>
- International Labour Organization. (2020). *ILO: As job losses escalate, nearly half of global workforce at risk of losing livelihoods*. International Labour Organization.
- Milovanska, F. S. (2021). *The Effect of a Health and Economic Shock on the Gender, Ethnic and Racial Gap in Labor Market Outcomes: Evidence from COVID-19*. Retrieved March 20, 2022, from <https://shorturl.asia/71nxi>
- Morgan, R., et al. (2022). Women healthcare workers' experiences during COVID-19 and other crises: A scoping review. *International Journal of Nursing Studies Advances*, 4, 1-20.
- Parker, K., et al. (2020). *Economic fallout from COVID-19 continues to hit lower-income Americans the hardest*. Policy Commons. Retrieved March 20, 2022, from <https://shorturl.asia/VDp2E>
- Piacentini, J., et al. (2022). *The Impact of COVID-19 on labor markets and inequality*. Retrieved March 20, 2022, from <https://shorturl.asia/9ab3M>
- Shierholz, H., et al. (2022). *Latest data release on unionization is a wake-up call to lawmakers*. Economic Policy Institute. Retrieved March 20, 2022, from <https://shorturl.asia/yGTCU>
- Tranjan, R., & Block, S. (2020). *Rebuilding our public services*. Retrieved March 20, 2022, from <https://shorturl.asia/lRfnA>
- Tüzemen, D. (2021). *Women without a college degree, especially minority mothers, face a steeper road to recovery*. *Economic Review*, 6(3), 5-23.

U.S. Bureau of labor statistics. (2022). *U.S. Labor Statistics*. retrieved from <https://www.bls.gov/opub/mlr/2022/home.htm>

Wang, Q., & Wang, S. (2020). Preventing carbon emission retaliatory rebound post-COVID-19 requires expanding free trade and improving energy efficiency. *Science of The Total Environment*, 746, 141-158.

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ในยุคล่าอาณานิคม*
KING CHULALONGKORN (RAMA V) DURING THE COLONIAL ERA

กำพล ศรีโท, พระเมธีวัชรประชาทร (ประยูร นนทियो), วารินทร์ จันทรรัตน์,
นรพัชร เสอาจทอง

Kampol Sritho, Phra Metheewatcharaprachathorn (Prayoon Nonthiyo), Warin Jantarat,
Norapat Soathongtong
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: S.Kampol2509@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาบริบททางการเมืองในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ต่อการล่าอาณานิคมของจักรวรรดินิยมอังกฤษและฝรั่งเศส ตลอดจนการปรับตัวทางยุทธศาสตร์การเมืองของสยาม สมัยรัชกาลที่ 5 ต่อการล่าอาณานิคมของจักรวรรดินิยมอังกฤษและฝรั่งเศส โดยเฉพาะความขัดแย้งที่เกิดจากการลัทธิการล่าอาณานิคมของฝรั่งเศสในช่วงศตวรรษที่ 19 และการดำเนินนโยบายทางการเมืองที่ผิดพลาดของสยาม ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ประเทศตกต่ำลงเรื่อย ๆ จนกลายเป็นวิกฤตการณ์ ร.ศ. 112 นับเป็นเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ที่สร้างรอยร้าวให้แก่ความสัมพันธ์สยาม-ฝรั่งเศส มากที่สุดเหตุการณ์หนึ่ง และเหตุการณ์นี้มักจะถูกนำมากล่าวถึงอยู่เสมอเพื่อสร้างแนวคิดชาตินิยมเช่นเดียวกับแบบก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 อย่างไรก็ตามวิกฤตครั้งนี้ นับเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเร่งให้เกิดการปฏิรูปและการพัฒนาประเทศอย่างรวดเร็วในตอนปลายรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว อันนำไปสู่การยอมรับจากนานาชาติและช่วยให้ประเทศสยามรอดพ้นจากการเป็นอาณานิคมของมหาอำนาจตะวันตก

คำสำคัญ: พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว; ยุคการล่าอาณานิคม; จักรวรรดินิยม

Abstract

Objectives of this research article were to study the political context during the reign of King Chulalongkorn (Rama V) towards the colonization of British and French imperialism. As well as adjusting Siam political strategy the reign of King Rama V on the colonialism of British and French imperialism especially the conflicts arising from French colonialism during the 19th century and Siam mismanagement of political policies. This caused the relationship between the two countries to deteriorate steadily until it became the R.S. 112 Crisis historic event that created a crack in the Siam-French relationship. One event at most and this incident is often mentioned in order to create nationalist ideas like those of pre-World War II. However, this crisis this was an important factor that helped accelerate the rapid reform and development of the country at the end of the reign of King Chulalongkorn. This led to international recognition and helped Siam escape from being colonized by Western powers.

Keywords: God; Deontological Morality; Human Nature

บทนำ

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) มีพระนามเดิมว่า เจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ์ฯ เป็นพระราชโอรสของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) กับสมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี (พระองค์เจ้ารำเพยภมราภิรมย์) ประสูติเมื่อ 20 กันยายน พ.ศ. 2396 (จุฬาลงกรณ์ราชบรรณาลัย, 2564) เมื่อพระชนมายุได้ 9 พรรษาได้รับการสถาปนาเป็นกรมหมื่นพิฆเนศวรสุรสังกาศ ต่อมาได้เลื่อนขึ้นเป็นกรมขุนพินิตประชานาถพระองค์ได้รับการศึกษาวิชาการต่าง ๆ ตามโบราณราชประเพณี ด้านอักษรศาสตร์ทรงศึกษาภาษาอังกฤษกับนางลิโอโนเวนส์ชาวอังกฤษ ต่อมาศึกษากับหมอจันดเล ชาวอเมริกันครั้งเสวยราชแล้ว ยังศึกษากับนายแปเตอร์สันอีก (กองทัพเรือ, 2557) พระองค์เสด็จขึ้นเสวยราชสมบัติเมื่อ 1 ตุลาคม 2411 ขณะทรงมีพระชนมายุย่าง 16 พรรษา นับเป็นพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ 5 แห่งราชวงศ์จักรี มีพระนามว่าพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (สมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ วรุตมพงษ์บริพัตร วรชัตติยราชนิกรโธม จาตุรันตบรม มหาจักรพรรดิราชสังกาศ บรมธรรมิกมหาราชอิทธิราช บรมนารถบพิตร) เสด็จสวรรคตเมื่อ 23 ตุลาคม พ.ศ. 2453 รวมพระชนมายุได้ 57 พรรษา 1 เดือน 3 วัน อยู่ในราชสมบัตินาน 42 ปี พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นพระมหากษัตริย์พระองค์ที่ 5 แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ ทรงปกครองประเทศในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ระหว่างพุทธศักราช 2411 – 2453 ลักษณะการบริหารเมื่อแรกเสด็จเถลิงถวัลราชสมบัติเป็นแบบโบราณที่เรียกว่า จตุสดมภ์ ประกอบด้วย

สมุหนายก สมุหพระกลาโหม และ เวียง วัง คลัง นา ซึ่งสืบเรื่องมาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา (สถาบันดำรงราชานุภาพ, 2565) ผู้เขียนพบว่าแนวคิดดังกล่าวมีจุดเริ่มต้นในรัชสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ (พุทธศักราช 1991– 2031) เป็นการปกครองแบบเดี่ยวที่ใช้มาถึงกรุงรัตนโกสินทร์ที่ยาวนานกว่า 400 ปี พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นพระมหากษัตริย์นักพัฒนาที่มีสายพระเนตรกว้างไกลอย่างยิ่ง ทรงปฏิรูประเบียบการบริหารบ้านเมืองนำประเทศให้ก้าวเข้าสู่ลักษณะสากลอย่างเป็นขั้นตอน ยกฐานะและปรับปรุงประเทศให้มีความเจริญสมัยใหม่ที่ทัดเทียมกับนานาประเทศยุโรป เป็นการธำรงรักษาอธิปไตยของชาติให้มีความเจริญสมัยใหม่ที่ทัดเทียมกับนานาประเทศในยุโรป ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวนั้นรัฐสยามกำลังตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของลัทธิล่าอาณานิคมของกลุ่มประเทศในซีกโลกตะวันตก จากการสำรวจเอกสารพบว่า

ลัทธิการค้าอาณานิคม (Colonialism) ของชาติตะวันตกได้แพร่กระจายไปทั้งในทวีปเอเชีย และลาตินอเมริกา และสิ่งที่ทำให้ลัทธิอาณานิคมมีความชอบธรรมในการใช้กำลังเข้ายึดประเทศอื่นมาเป็นเมืองขึ้นหรือรัฐในอารักขา ก็คือการขอเจริญไมตรีและการค้าขาย การล่าอาณานิคมจึงเป็นผลต่อเนื่องจากการสร้างความมั่นคงให้แก่ชาติด้วยการค้าหรือลัทธิพาณิชย์นิยมกรณีดังกล่าวเป็นการร่วมมือของนายทุนกับกองทัพเรือหรือกองทัพกษัตริย์ กองทัพเป็นเครื่องมือสำคัญในการเปิดประตูค้าขายกับประเทศต่าง ๆ ประเทศที่อ่อนแอกว่าและล่าสมัยก็ต้องตกเป็นเมืองขึ้นทั้งด้านเศรษฐกิจและการเมืองลัทธิการค้าอาณานิคม คือ จุดสูงสุดของลัทธิทุนนิยมประเทศที่ใช้ระบบทุนนิยมก็ต้องการจะซื้อสินค้าหรือทรัพยากรในราคาถูกมาเป็นปัจจัยการผลิตและนอกจากนี้ยังต้องการขยายตลาดในการกระจายสินค้าที่ผลิตได้ จึงใช้วิธีการขยายอาณาจักรด้วยการใช้ลัทธิจักรวรรดินิยมด้วยการล่าอาณานิคม (ลิขิต ธีรเวคิน, 2551)

จุดประสงค์หลักของกลุ่มประเทศในซีกโลกตะวันตกผู้เป็นนักล่าอาณานิคมนั้น นอกเหนือจากความต้องการครองอำนาจของตนเองเอาไว้ให้ได้ยาวนานที่สุดแล้ว หากรวมถึงความต้องการครอบครองแหล่งวัตถุดิบซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่สำคัญเอาไว้อีกด้วย ดังนั้นการใช้พลังอำนาจแห่งชาติและแสนยานุภาพทางกองกำลังทางเรือ เพื่อเข้ามารุกไล่ดินแดนโดยมีจุดมุ่งหมายในการที่จะการค้าได้เข้าครอบงำแหล่งทรัพยากรและวัตถุดิบ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการแผ่ขยายอำนาจทางการเมืองออกไปในทวีปต่าง ๆ โดยเฉพาะแหล่งทรัพยากรที่สำคัญ เหตุการณ์ดังกล่าวทำให้เกิดประวัติศาสตร์ของการล่าอาณานิคมและความขัดแย้งระหว่างรัฐมหาอำนาจในซีกโลกตะวันตกกับกลุ่มประเทศที่ถูกทำให้อยู่ในสถานะผู้ถูกไล่ในดินแดนของบรรพบุรุษของตนเอง ผู้เขียนได้แบ่งประเด็นในการนำเสนอ ดังนี้

บริบททางการเมืองในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ต่อการล่าอาณานิคมของจักรวรรดินิยมอังกฤษและฝรั่งเศส

การขยายอิทธิพลของฝรั่งเศสในอินโดจีนและการดำเนินนโยบายทางการเมืองที่ผิดพลาดของสยาม อาจกล่าวได้ว่าลัทธิล่าอาณานิคมฝรั่งเศสนั้นเป็นความต่อเนื่องของประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน ในเรื่องการขยายอำนาจของอาณาจักรที่เข้มแข็งกว่าไปสู่อาณาจักรเพื่อนบ้าน การพิชิตอาณาจักรเพื่อนบ้าน อาจใช้การทูตเพียงอย่างเดียว หรือการทูตและการทหารไปพร้อม ๆ กัน ประธานาธิบดีฝรั่งเศสกล่าว แมย์โรปะจะกลับมาให้ความสำคัญแก่นโยบายเสรีนิยม, นโยบายประชาธิปไตย และแนวคิดสังคมนิยม ตั้งแต่กลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 แต่การแข่งขันทางการค้าเพิ่มมากขึ้น ทำให้ยุโรปกลับไปใช้ระบบกีดกันการค้ามากขึ้น การล่าอาณานิคมจึงเป็นทางออกหนึ่งของประเทศ จะช่วยให้เราพบกับผู้บริโภคใหม่ หากขาดสิ่งนี้ ประเทศอุตสาหกรรมจะพบกับความหายนะทางเศรษฐกิจและสังคม

ฝรั่งเศสได้ร่วมกับอังกฤษบีบบังคับให้จีนเปิดประเทศครั้งที่ 2 สำเร็จเมื่อ ค.ศ. 1858 - ค.ศ. 1860 ทำให้ฝรั่งเศสตัดสินใจตั้งถิ่นฐานถาวรที่โคชินจีน (Cochinchine) สงครามระหว่างฝรั่งเศสกับเวียดนาม ค.ศ. 1861 - ค.ศ. 1862 จบลงด้วยชัยชนะของฝรั่งเศส จึงได้ยึดครอง 3 จังหวัดในโคชินจีนเป็นอาณานิคม เปิดเมืองท่า 3 เมืองในอันนัม (Annam) และขยายเขตการยึดครองโคชินจีนไปทางตะวันตกอีก

2 ปีต่อมา ประเทศสยามและฝรั่งเศสได้ลงนามในสนธิสัญญาพระราชไมตรีต่อกันครั้งแรกในสมัยรัตนโกสินทร์ในปี ค.ศ. 1856 ต่อมาในปี ค.ศ. 1867 ทั้ง 2 ประเทศตกลงแบ่งดินแดนกัมพูชาขึ้น โดยประเทศฝรั่งเศสยอมรับพระตะบอง เสียมราฐ และศรีโสภณเป็นดินแดนของประเทศสยาม

ฝรั่งเศสได้ทำสงครามกับเวียดนามอีกครั้งในปี ค.ศ. 1883 - ค.ศ. 1885 ด้วยเหตุที่ว่าแม่น้ำโขงมีเกาะแก่งมากมาย อีกทั้งกระแสน้ำเชี่ยว ไม่สามารถใช้เป็นเส้นทางขนส่งสินค้าจนถึงประเทศจีน ดังนั้นฝรั่งเศสมุ่งความสนใจไปที่แม่น้ำแดงในตังเกี๋ย ด้วยเหตุนี้จึงสามารถปกครองเวียดนามได้ทั้งประเทศ ทำให้อันนัมและตังเกี๋ย ตกเป็นรัฐในอารักขาของฝรั่งเศส หลังจากปกครองกัมพูชาและเวียดนามเรียบร้อยแล้ว ฝรั่งเศสรู้สึกกังวลกับการขยายอิทธิพลทางการเมืองและการค้าอย่างต่อเนื่องของอังกฤษ เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตน ฝรั่งเศสจึงอ้างสิทธิทางประวัติศาสตร์ของเวียดนามเหนือดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง โดยยื่นหนังสือแทนรัฐบาลเวียดนามเรียกร้องดินแดนคืนอย่างเป็นทางการ ถึง 2 ครั้ง โดยระบุว่า รัฐบาลเวียดนามไม่ยอมรับภูเขาหลวง (เทือกเขาฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง) เป็นเส้นแบ่งเขตแดนระหว่างสยามกับเวียดนาม แต่จะขอยึดแม่น้ำโขงเป็นหลัก

พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงเทเวศร์-วโรประการ ทรงแสดงข้อโต้แย้งทางประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์อย่างเข้มแข็งว่า การเรียกร้องสิทธินี้ซึ่งญวนไม่เคยทำเองเลย ไม่เคยทำแม้กระทั่งเมื่อรัฐนี้เข้ามาอยู่ใต้อารักขาของฝรั่งเศสแล้ว อันที่จริงเป็นเรื่องที่เถียงไม่ขึ้น

ไม่เพียงต่อประจักษ์พยานมากมายทางประวัติศาสตร์เท่านั้น แต่ยังขัดกับพยานทางแผนที่และคำบอกเล่าของบรรดานักเดินทางซึ่งเคยสำรวจบริเวณนี้มาแล้วอีกด้วย ทั้งนี้ยังรวมถึงถ้อยคำบอกกล่าวของคณะกรรมการธิการ ซึ่งรัฐบาลฝรั่งเศสส่งไปเมื่อปี ค.ศ. 1867 อีก รัฐบาลสยามในสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะยังคงให้มีการเคารพซึ่งสิทธิอำนาจอของสยามในมณฑลทั้งหลายทางภาคตะวันออกของแม่น้ำโขงต่อไป และหากประเทศใดก็ตาม ด้วยการหมิ่นสิทธิ และอำนาจอธิปไตยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ประสงค์จะรบกวนความสงบสุข ณ จุดใดจุดหนึ่งของดินแดนสยามนี้ รัฐบาลในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะปฏิเสธความรับผิดชอบทุกชนิดในผลอันจะเกิดขึ้นเนื่องจากการรุกรานนั้น (วิมลพรรณ ปีตรวิชัย, 2547)

การเรียกร้องดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงนี้เองนำไปสู่ปัญหาอื่น ๆ ซึ่งล้วนแล้วแต่เกี่ยวข้องกับปัญหาเรื่องเขตแดนระหว่างสยามกับฝรั่งเศสทั้งสิ้น

การดำเนินนโยบายทางการเมืองที่ผิดพลาดของสยาม ในช่วงต้นรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ประเทศสยามอ่อนแออย่างมากเนื่องจากอำนาจของพระมหากษัตริย์ตกไปอยู่ในมือขุนนาง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้เวลาเกือบยี่สิบปีจึงสามารถดึงอำนาจอันชอบธรรมของพระองค์กลับคืนมาจากขุนนางได้ ในการปกครองนั้นมีความล่าช้าในการเข้าไปปกครองดินแดนประเทศราชโดยตรง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ส่งข้าหลวงไปประจำที่เชียงใหม่และภูเก็ต ในปี ค.ศ. 1874 และพระตะบองในปี ค.ศ. 1877 เพื่อป้องกันความขัดแย้งระหว่างประเทศราชของสยามกับมหาอำนาจตะวันตก

ในระยะแรกของการปกครอง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงวิตกเกี่ยวกับปัญหาในดินแดนล้านนามากกว่าดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง เนื่องจากอังกฤษทำสงครามกับพม่า 2 ครั้ง ทำให้ดินแดนพม่าส่วนใหญ่ตกเป็นของอังกฤษ และเริ่มขยายการค้าเข้าสู่ล้านนา ตารตั้งศาลต่างประเทศขึ้นที่เชียงใหม่ของรัฐบาลสยาม เป็นมาตรการหนึ่งในการป้องกันมิให้อำนาจของอังกฤษเข้าแทรกแซงและป้องกันความขัดแย้งขยายวงกว้างออกไป

สงครามระหว่างอังกฤษกับพม่าเกิดขึ้นช่วงเดียวกับสงครามระหว่างฝรั่งเศสกับเวียดนาม จะเห็นได้ว่าทั้งอังกฤษและฝรั่งเศสพร้อมที่จะใช้กำลังบีบบังคับทุกประเทศเพื่อให้ได้รับความพึงพอใจเมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้น ดังนั้นประเทศสยามควรหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับมหาอำนาจทั้งสอง หากประเทศสยามยังไม่สามารถดึงอำนาจการปกครองจากประเทศราชมาไว้ที่ส่วนกลางได้ และยังไม่มียกทัพที่ทันสมัย การปฏิรูปการปกครองประเทศใน ค.ศ. 1892 โดยการจัดโครงสร้างการบริหารราชการแผ่นดินส่วนกลางใหม่ โดยการตั้ง 12 กระทรวง ช่วยให้อำนาจการปกครองส่วนกลางทันสมัยมากขึ้นแต่พระมหากษัตริย์สยามยังคงไม่ล่วงล้ำอำนาจอของประเทศราช การพัฒนาประเทศในช่วงต้นรัชกาล ชาติงบประมาณในการพัฒนาประเทศ เนื่องจากประเทศยังคงอยู่ในระบบกินเมืองและยังขาดการกองทัพที่ทันสมัย สยามยังคงเป็นระบบไพร่ แม้จะลด

ค่าตัวทาสจนนำไปสู่การเลิกทาส การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเหล่านี้ล้วนเกิดหลังวิกฤตการณ์การ ร.ศ. 112

ในเรื่องพันธมิตร หลังอังกฤษได้ผนวกพม่าทั้งประเทศแล้ว ฝรั่งเศสเสนอให้อังกฤษใช้แม่น้ำโขงเป็นเส้นเขตแดนระหว่างประเทศ แต่อังกฤษไม่เห็นด้วย โดยอ้างว่าขอบกั้นเขตแดนกลุ่มแม่น้ำสาละวินให้เรียบร้อยก่อน ค.ศ. 1891 สยามได้เริ่มมีความขัดแย้งเรื่องเขตแดนกับฝรั่งเศสจึงขอคำแนะนำจากอังกฤษ โดยอังกฤษรีบให้สยามทำสัญญาเขตแดนกับอังกฤษให้เรียบร้อย โดยเพิ่มข้อความว่า สยามจะไม่ยอมยกดินแดนใด ๆ ให้แก่ชนชาติใดชนชาติหนึ่งก่อน จะได้รับความเห็นชอบจากอังกฤษ รัฐบาลสยามเห็นข้อเสนอดังกล่าว เป็นการเอาเปรียบสยามมากเกินไป รัฐบาลอังกฤษไม่ได้เห็นสยามเป็นพันธมิตรที่จะให้ความช่วยเหลือเมื่อถูกฝรั่งเศส รุกราน แต่อังกฤษจะฉวยโอกาสจากการรุกรานของฝรั่งเศสเพื่อของแบ่งดินแดนเสียมากกว่า จึงไม่ปฏิบัติตามการที่สยามดำเนินการนโยบายใกล้ชิดเช่นนี้ทำให้ฝรั่งเศสยิ่งวิตกกังวลว่าอังกฤษ จะอยู่เบื้องหลังสยามในการขยายอิทธิพลเข้าสู่ฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง

การปรับตัวทางยุทธศาสตร์การเมืองของสยามสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

การใช้นโยบายยอมเสียส่วนน้อยเพื่อรักษาส่วนใหญ่ ในยุคของการล่าอาณานิคมของชาติมหาอำนาจจากยุโรปในสมัยรัชกาลที่ 5 คือ อังกฤษและฝรั่งเศส อังกฤษยึดได้พม่ามลายู ฝรั่งเศสยึดได้ญวนและกำลังขยายขอบเขตมาสู่เขมรและลาว ซึ่งเป็นประเทศราชของสยาม ฝรั่งเศสมีท่าทีคุกคามสยามอย่างหนัก โดยไม่ฟังเหตุผลหรือข้ออ้างใด ๆ มุ่งแต่จะใช้เล่ห์กลและอำนาจเข้ายึดครอง ดินแดนในครอบครองที่ทรงต้องยอมเสียให้ฝรั่งเศสในเบื้องต้นถึง 3 ครั้ง (จารุวรรณ สุขุมลพพงษ์, 2559)

ครั้งที่ 1 ในปี พ.ศ. 2410 ไทยต้องเสียเขมรส่วนนอกเพราะหลังจากฝรั่งเศสยึดดินแดนบางส่วนของญวนได้ก็ใช้ดินแดนนี้เป็นที่มั่นขยายอิทธิพลเข้าไปในเขมรซึ่งขณะนั้นเป็นประเทศราชของไทย โดยอ้างว่าตนเป็นผู้สืบสิทธิญวนเหนือเขมรเพราะฝรั่งเศสอ้างว่าเขมรเคยเป็นประเทศราชของญวนมาก่อนเมื่อฝรั่งเศสได้ญวนจึงต้องมีสิทธิปกครองเขมรด้วย

ครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ. 2431 ต้องทรงยอมเสียแคว้นสิบสองจุไทให้ฝรั่งเศส เพราะเมื่อฝรั่งเศสยึดญวนได้หมด ญวนอ้างว่าดินแดนแคว้นสิบสองจุไทและหัวพันห้าทั้งหกเคยเป็นของตนมาก่อน ฝรั่งเศสจึงถือเป็นข้ออ้างเข้ายึดแคว้นสิบสองจุไท ทั้งที่ขณะนั้นแคว้นสิบสองจุไทเป็นหัวเมืองลาว และลาวก็เป็นประเทศราชของไทย ฝรั่งเศสก็ไม่ให้ความสนใจไทยจึงต้องเสียแคว้นสิบสองจุไทให้กับฝรั่งเศส

ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2436 (ร.ศ.112) ไทยต้องเสียดินแดนบนฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงคือลาวให้กับฝรั่งเศส ครั้งนี้ทรงทุกข์โศกนั้ที่สุด เพราะฝรั่งเศสใช้เล่ห์เพทุบายล้วน ๆ ด้วยการพยายามเกลี้ยกล่อมและผูกมิตรกับชาวลาวทุกชั้นด้วยกลวิธีต่าง ๆ ให้ชาวลาวยอมรับอำนาจการปกครอง

ของฝรั่งเศส และเมื่อสยามพยายามที่จะปกป้องอาณาเขตของตน ฝรั่งเศสก็กล่าวหาว่าการกระทำของสยาม เป็นการเตรียมที่จะทำสงครามกับฝรั่งเศส การคุกคามของฝรั่งเศสเริ่มรุนแรงขึ้น แม้สยามจะเสนอให้มีการเจรจาเรื่องเขตแดนให้ชัดเจนเรียบร้อยก่อน แต่ฝรั่งเศสก็หลีกเลี่ยงป่ายเปียง ความสัมพันธ์ระหว่างสยามกับฝรั่งเศสจึงอยู่ในภาวะตึงเครียด มีการปะทะกันประปรายตามลำน้ำโขง ฝรั่งเศสส่งกำลังทหารเข้ายึดดินแดนฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง และในการปะทะครั้งนี้มีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้น คือ นายทหารฝรั่งเศสเกิดเสียชีวิตลง ทำให้เหตุการณ์ทวีความรุนแรงและคับขันขึ้น ในขณะเดียวกันทั้งกระทรวงอาณานิคม สื่อสารมวลชน และวงการศาสนาต่างสนับสนุนรัฐบาลฝรั่งเศสให้ใช้มาตรการรุนแรงกับไทย ฝรั่งเศสได้นำเรือ 2 ลำ มุ่งหน้าเข้าสู่กรุงเทพฯ แล่นผ่านป้อมพระจุลจอมเกล้าซึ่งอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของพระยาชลยุทธโยธินตรีได้ยิงเตือนแต่เรือรบฝรั่งเศสก็ได้หยุดยิง จึงเกิดการยิงปะทะกัน ได้รับความเสียหายทั้ง 2 ฝ่าย เรือนำร่องฝรั่งเศสถูกยิงจม ส่วนเรือปืนมณฑลภูษามารของสยามถูกยิงได้รับความเสียหาย เรียกเหตุการณ์ครั้งนี้ว่า วิกฤตการณ์ ร.ศ. 112

การที่ประเทศฝรั่งเศสใช้อำนาจทางการทหารโดยปราศจากเหตุผลและความเป็นธรรม เพื่อยึดครองดินแดนของรัฐสยามนั้น ยังมีข้อเรียกร้องจากประเทศฝรั่งเศสอีกหลายประการที่ยื่นคำขาดต่อไทยดังนี้

1. ไทยต้องเพิกถอนสิทธิเหนือดินแดนฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงและเกาะต่าง ๆ ตั้งแต่ภาคเหนือของลาวไปจนถึงพรมแดนเขมร
2. ให้ไทยรื้อถอนด่านทั้งหมดบนฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงให้เสร็จภายใน 1 เดือน
3. ให้ไทยจัดการปัญหาทุ่งเชียงคำเมืองคำม่วนและความเสียหายที่เรือรบฝรั่งเศสได้รับการปะทะกัน
4. ให้ไทยลงโทษเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยที่รับผิดชอบในการยิงปืนที่ปากน้ำ
5. ให้ไทยชดใช้ค่าเสียหายให้ชาวฝรั่งเศสเป็นเงิน 2 ล้านฟรังก์ (จากรุวรรณ สุขุมาลพงษ์, 2559)

ภาพที่ 1 เรือรบฝรั่งเศสที่จอดทอดสมอในแม่น้ำเจ้าพระยา ด้านหน้าสถานทูตฝรั่งเศส ในเหตุการณ์ ร.ศ.112

ฝ่ายไทยยอมรับทุกข้อยกเว้นข้อที่ 1 ทำให้ฝรั่งเศสไม่พอใจจึงถอนคนคณะทูตออกจากประเทศไทย เรือรบจึงได้ไปยังเกาะสีชังและปฏิบัติการปิดอ่าวไทย จึงเป็นเหตุให้ไทยรับเงื่อนไขคำขาดโดยไม่ต้องรองใด ๆ เพื่อให้ฝรั่งเศสยุติการปิดอ่าว แต่รัฐบาลฝรั่งเศสกลับยื่นเงื่อนไขเพิ่มเติมที่รุนแรงขึ้นคือ เรียกร้องจะเข้ายึดครองแม่น้ำและท่าเรือจังหวัดจันทบุรีและไทยต้องไม่มีกำลังทหารอยู่ที่พระตะบอง เสียมราฐ และบริเวณรัศมี 25 กิโลเมตร บนฝั่งขวาของแม่น้ำโขง ฝ่ายไทยจึงยอมรับเงื่อนไขที่เพิ่มเติมมาแต่โดยดี หลังจากนั้นฝรั่งเศสได้ส่งผู้แทนรัฐบาลมาเจรจาขอทำสนธิสัญญาเพื่อยุติกรณีพิพาท ร.ศ. 112 ในร่างสัญญาดังกล่าวไทยมีข้อเสียเปรียบหลายประการ ท้ายสุดวิกฤตการณ์ครั้งนี้จบลงด้วยการลงนามในสนธิสัญญากรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ. 2436 ผลของวิกฤตการณ์ ร.ศ. 112 ทำให้ฝ่ายไทยต้องเสียดินแดนลาวฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงให้แก่ฝรั่งเศสซึ่งมีผลให้ดินแดนดังกล่าวนั้นหลุดพ้นจากการเป็นส่วนหนึ่งของรัฐสยามตราบจนปัจจุบัน นับเป็นการขยายอิทธิพลครั้งที่สำคัญของฝรั่งเศสในภูมิภาคอินโดจีน และนำไปสู่การเสียดินแดนประเทศราชของไทยในกัมพูชาในระยะเวลาต่อมาด้วยเช่นกัน

หลังจากการทำสนธิสัญญากับฝรั่งเศสแล้ว ไทยได้ปฏิบัติตามทุกข้อแต่ฝรั่งเศสก็ไม่ยอมคืนจันทบุรีที่ยึดไว้เป็นประกันยังคงยึดไว้อีก 10 ปีต่อมา ก่อนฝรั่งเศสจะถอนกำลังออกไป ไทยได้ทำสัญญายกเลิกดินแดนฝั่งขวาแม่น้ำโขงตรงข้ามแม่หลวงพระบางและทางใต้ ตรงข้ามเมืองปากเซให้ฝรั่งเศส เมื่อปี พ.ศ. 2447 ฝรั่งเศสกลับไปยึดเมืองตราดไว้แทน ฝรั่งเศสถอนทหารออกจากตราด หลังจากที่ไทยยอมยกพระตะบอง เสียมราฐและศรีโสภณ ให้ฝรั่งเศสตามสัญญาเมื่อ พ.ศ. 2450 พร้อมกับสัญญานี้ ได้ตกลงกันเรื่องอำนาจศาล คือ ให้มีศาลต่างประเทศ ผู้พิพากษาเป็นคนไทย แต่กงสุลมีอำนาจถอนคดีไปพิจารณาในศาลกงสุลได้ (คันสนีย์ วีระศิลป์ชัย, 2555) ในสมัยรัชกาลที่ 5 การล่าอาณานิคมของอังกฤษและฝรั่งเศสต่างก็พยายามที่จะชิงกันเข้าครอบครองสยาม ขณะที่ 2 ประเทศมหาอำนาจยังคงคุมเชิงรอโอกาสเหมาะสมที่จะเข้ายึดครองสยาม พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงใช้โอกาสนี้พยายามหาวิธีปกป้องอธิปไตยของชาติอย่างเต็มความสามารถ ทรงมองปัญหาและวิธีการด้วยหลัก 3 ประการ ดังปรากฏเรื่องในพระราชหัตถเลขาที่ทรงมีถึงสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพความว่า การซึ่งจะรักษามิให้มีอันตรายทั้งภายใน ภายนอกได้มีอยู่ 3 ประการ คือ พุดจากกันทางไมตรีอย่างหนึ่ง มีกำลังพอรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองได้อย่างหนึ่ง การปกครองให้เสมอกันอย่างหนึ่ง วิธีการเพื่อให้เป็นไปตามหลัก 3 ประการ เริ่มจากการปรับปรุงพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมนานาอารยธรรมประเทศในทุกด้าน ทั้งด้านการปกครอง การทหาร เศรษฐกิจ กฎหมายการศาล ขนบธรรมเนียมประเพณีบางประการ ตลอดจนการพัฒนาบ้านเมืองด้านสาธารณสุข โภคความ สะดวกสบายและความสวยงามของบ้านเมือง ทั้งนี้เพื่อมิให้ต่างชาติดูหมิ่นว่าสยามเป็นชาติป่าเถื่อนล้าสมัย ซึ่งมีผลทางการเจรจากันอย่างประเทศที่มีสัมพันธไมตรีอันดีและเสมอภาคกัน (คันสนีย์ วีระศิลป์ชัย, 2560) จะเห็นได้ว่าการล่าอาณานิคมของชาวตะวันตกในวิกฤตการณ์ ร.ศ. 112 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2436 จนถึง พ.ศ. 2450 ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง คือ ทำให้ไทยเสีย

ดินแดนหลายครั้ง รวมเสียค่าปรับ ค่าทำขวัญให้แก่ฝรั่งเศส แต่ไทยยังคงรักษาเอกราชไว้ได้และ เป็นเพียงประเทศเดียวในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่สยามใช้นโยบายทางการทูตแบบผ่อน หนักเป็นเบาและยอมเสียส่วนน้อยเพื่อรักษาส่วนใหญ่ไว้

การปฏิรูปประเทศให้ทันสมัย

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นความจำเป็นที่จะต้องเสด็จประพาส ในทวีปยุโรป เพื่อแสวงหาพันธมิตร ช่วยค้ำประกันเอกราชของไทย ทรงเสด็จประพาสยุโรป ครั้งแรก พ.ศ. 2440 ซึ่งเป็นผลดีต่อสยามเป็นอย่างมากเพราะพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 ของรัสเซีย ได้สนับสนุนการรักษาเอกราชของไทยเป็นอย่างดี นอกจากนี้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว ยังทรงศึกษาและทอดพระเนตรความเจริญของประเทศต่าง ๆ ทรงนำมาเป็น แบบอย่างในการพัฒนาสยาม และยกเลิกธรรมเนียมที่ล้าหลัง (โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, 2560)

การปรับโครงสร้างพื้นฐานเพื่อต่อต้านอำนาจท้องถิ่น เป็นผลจากการขาดโครงสร้าง พื้นฐานที่เข้มแข็งของรัฐ ส่งผลให้รัฐไม่สามารถเข้าถึงประชาชนในพื้นที่ห่างไกลได้ ประชาชนจึง ต้องพึ่งอำนาจผู้มีบารมีในท้องถิ่น ทำให้เกิดโครงสร้างของผู้มีบารมีในท้องถิ่น (นรพีพร เสาวตรงทอง และคณะ, 2557) ดังนั้นการแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงต้องเร่งปฏิรูปโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่

1. การคมนาคม ผู้เขียนมองว่าการมีระบบคมนาคมที่สะดวกทำให้รัฐสยามสามารถ เข้าถึงประชาชนได้ง่ายขึ้น เป็นสาเหตุให้พระองค์ท่านทรงนำโครงข่ายของถนนรอบเมืองมาปรับ ใช้ในพระนคร เพื่อให้เกิดความสะดวกสบายในการเดินทางสัญจรไปมาหาสู่กันของประชาชนจึง ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการปรับปรุงการคมนาคมให้เจริญก้าวหน้าทั้งทางบกและทาง น้ำ ที่สำคัญก็ได้แก่ การขุดคลอง การสร้างถนน และการสร้างรถไฟ ล้วนส่งผลให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงจากชุมชนเมืองที่เคยอยู่ริมน้ำ ได้ทำการเคลื่อนตัวมาอยู่บริเวณริมถนนที่มีการ คมนาคมสะดวกแทน ในส่วนของการคมนาคมในเขตภูมิภาค ทรงโปรดให้สร้างทางรถไฟตาม แบบตะวันตก มีการสร้างทางรถไฟเชื่อมระหว่างหัวเมืองในส่วนภูมิภาค แม้ว่าจุดมุ่งหมายใน เบื้องต้นเพื่อประโยชน์ทางการปกครองและการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของพระ ราชอาณาจักรก็ตาม แต่การสร้างทางรถไฟก็ส่งผลต่อการส่งเสริมทางด้านเศรษฐกิจด้วย

2. การสื่อสาร พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชการที่ 5 ทรงทอดพระเนตร เห็นความสำคัญของกิจการสื่อสารว่าเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาประเทศและเพื่อบำบัดทุกข์ ราษฎรในพื้นที่ห่างไกล (สุภักดิ์ อนุกุล, 2530) ตลอดจนจนเป็นการลดอำนาจของขุนนางเก่าและใช้ เป็นช่องทางในการต่อต้านอิทธิพลของฝรั่งเศสที่พยายามแผ่อิทธิพลเข้ามาในคาบสมุทรมอินโดจีน การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารตามเครือข่ายหัวเมืองจึงเป็นสิ่งสำคัญในการต่อสู้กับภัยคุกคามจาก ตะวันตก ดังนั้น ในรัชสมัยของพระองค์จึงมีการพัฒนาทางด้านไปรษณีย์และโทรเลข เป็นอย่างมาก

3. สาธารณูปโภค พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นถึงความจำเป็นต้องดูแลรักษาความสะอาดและจัดการสาธารณูปโภคภายในท้องถิ่น จึงทรงให้จัดตั้งกรมสุขาภิบาลขึ้นใน พ.ศ. 2440 (สุภักดิ์ อนุกุล, 2530) เพื่อให้บริการด้านสาธารณูปโภคแก่ประชาชนทั้งในด้านของไฟฟ้าและการวางรากฐานด้านการประปา ซึ่งวิสัยทัศน์ดังกล่าวนี้ล้วนเป็นผลมาจากการเสด็จประพาสยุโรป

4. การจัดตั้งหอรัษฎากรพิพัฒน์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงประกาศตั้งหอรัษฎากรพิพัฒน์ในวันที่ 4 มิถุนายน พ.ศ. 2416 เพื่อจัดวางหลักเกณฑ์ระบบการจัดเก็บภาษีอากร (เบญจมา รุ่งเรืองศิลป์, 2560) การตั้งหอรัษฎากรพิพัฒน์ซึ่งเป็นหน่วยงานกลางในการจัดเก็บภาษีนั้นนอกจากจะป้องกันมิให้ประเทศมหาอำนาจตะวันตกเข้ามาค้าขายโดยตรงแล้ว ยังเป็นการลดอำนาจของกลุ่มขุนนางเก่าที่เคยแสวงหารายได้จากการเก็บภาษีด้วยเช่นกัน

การปรับโครงสร้างอำนาจของรัฐ ผู้เขียนพบว่าจุดเริ่มต้นของการรวมอำนาจคือการออกพระราชบัญญัติหอรัษฎากรพิพัฒน์รวบรวมการเก็บภาษีเข้าสู่ศูนย์กลาง (จุฬาลงกรณ์ราชบรรณาลัย, 2564) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การดึงอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางมีการออกพระราชบัญญัติรวมศูนย์อำนาจเข้าสู่ส่วนกลาง ซึ่งเป็นการรื้อสร้างโครงสร้างการปกครองหัวเมืองแต่เดิม โดยเฉพาะการเลิกระบอบทาสและไพร่ซึ่งเท่ากับการยกเลิกระบบการเกณฑ์แรงงานอันเป็นฐานอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมืองที่สำคัญของกลุ่มขุนนางเก่า

2. การเลิกทาส ทรงประกาศเลิกทาสในช่วงปี พ.ศ. 2417- พ.ศ. 2448 (จุฬาลงกรณ์ราชบรรณาลัย, 2564) นโยบายการเลิกทาสของพระองค์นั้นเป็นการลดอำนาจของกลุ่มขุนนางเหตุเพราะจำนวนทาสที่ถือครองนั้นมีความสัมพันธ์กับกำลังทหารของกลุ่มขุนนางด้วยเช่นกัน ดังนั้นการเลิกทาสในมิตินี้จึงเป็นการลดกำลังทหารของกลุ่มหัวเมืองที่อาจจะแปรพักตร์เข้ากับฝรั่งเศส และเป็นการเพิ่มอำนาจให้แก่ส่วนกลางในการต่อต้านลัทธิจักรวรรดินิยม

การสร้างโครงสร้างในการถ่วงดุลระหว่างรัฐมหาอำนาจ

การดำเนินพระราชวิเทโศบายในเวลาต่อมาจึงเป็นการพึ่งความคิดและปากของตนเองเป็นส่วนใหญ่โดยใช้ประเทศต่าง ๆ ในยุโรปทั้งประเทศเล็กประเทศใหญ่ให้ถ่วงดุลอำนาจกันเอง การปรับเปลี่ยนพระราชวิเทโศบายใหม่นี้ ทรงต้องศึกษาถึงเครือข่ายและปัญหาทั้งความขัดแย้งและความเกี่ยวข้องกันของประเทศต่าง ๆ อย่างละเอียดรอบคอบ เพื่อจะได้ปฏิบัติต่อแต่ละประเทศอย่างถูกต้องและเหมาะสมด้วยการเลือกชาวยุโรปชาติต่าง ๆ มาร่วมดำเนินการตามนโยบายสร้างความเจริญและความมั่นคงให้แก่สยาม แต่บุคคลและชาติที่ทรงคัดเลือกล้วนมีนัยยะทางการเมืองทั้งสิ้น เช่น ไม่ทรงว่าจ้างทั้งชาวอังกฤษและฝรั่งเศสมารับราชการฝ่ายทหารแต่กลับทรงจ้างชาวยุโรปประเทศเล็ก ๆ ที่ไม่หวังผลประโยชน์ทางการเมือง เช่น เดนมาร์กและอิตาลี เข้ามารับราชการทางทหารแทน (คันสนีย์ วีระศิลป์ชัย, 2555) โดยเฉพาะประเทศอิตาลี

เป็นประเทศที่เคยมีคดีแค้นเคืองกับฝรั่งเศส เมื่อฝรั่งเศสแย่งดินแดนแคว้นตุนิเซีย เป็นเหตุให้อิตาลีต้องหมดอำนาจในแอฟริกา ทรงว่าจ้างชาวเบลเยียมและอเมริกัน ซึ่งมีนโยบายเป็นกลางเข้ามาเป็นที่ปรึกษาการแผ่ดิน ทรงว่าจ้างชาวเยอรมันซึ่งเป็นประเทศมหาอำนาจประเทศหนึ่งในยุโรปเข้ามาดำเนินการรถไฟซึ่งถือเป็นกิจการทางยุทธศาสตร์สำคัญเพราะเยอรมนีเป็นคู่แข่งของรัสเซียและยังเป็นศัตรูของฝรั่งเศส อันเป็นเหตุให้ทั้งอังกฤษและฝรั่งเศสกังวลใจกับพระราชวิเทขายนี้ ไม่อาจที่จะกระทำการคุกคามเร่งรัดอย่างเดิม เป็นแต่เพียงคุมเชิงยอมให้สยามเป็นรัฐกันชนอันเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้สยามรอดพ้นจากการตกเป็นอาณานิคมของชาวตะวันตก

นอกจากพระองค์ทรงปรับปรุงประเทศให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมอารยประเทศดังกล่าวแล้ว พระราชวิเทขายสำคัญที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงถือปฏิบัติในระยะเวลาที่ประเทศกำลังเผชิญกับกระแสและอิทธิพลการคุกคามของอังกฤษและฝรั่งเศสอย่างรุนแรง คือการที่ต้องแสวงหามิตรประเทศ โดยมีพระราชประสงค์สำคัญให้กษัตริย์ต่าง ๆ ในยุโรปรู้จักและเข้าใจถึงความเป็นพระมหากษัตริย์แห่งชาติ ที่ดำรงรักษาเอกราชมานานนับร้อยปี (ศันสนีย์ วีระศิลป์ชัย, 2560) ดังปรากฏในพระราชหัตถเลขาฉบับหนึ่งว่า

ด้วยการมาครั้งนี้ที่อื่นก็ไม่พอเป็นไร วิตกอยู่แต่อังกฤษกับฝรั่งเศส ที่มันเตรียมจะเป็นนายเราอยู่ทั้ง 2 ฝ่าย จึงทรงพยายามมองหามิตรที่จะมาคานอำนาจของทั้ง 2 ประเทศ ประเทศที่ทรงหมายพระทัยว่าจะมาช่วยเหลือมากที่สุดขณะนั้นคือประเทศรัสเซีย ซึ่งน่าจะเป็นมหาอำนาจที่ฝรั่งเศสเกรงใจ ซึ่งพระเจ้าซาร์นิโคลาสที่ 2 ทรงเป็นกษัตริย์ที่พระองค์ทรงคุ้นเคยมาก่อนตั้งแต่ครั้งยังทรงเป็นซาร์วิชมกุฎราชกุมารแห่งรัสเซีย แต่กลับปรากฏว่า รัสเซียกับฝรั่งเศสมีข้อสัญญาผูกมัดกันชนิดที่รัสเซียต้องเป็นฝ่ายเกรงใจ จึงไม่สามารถที่จะให้ความช่วยเหลือสยามได้อย่างเต็มที่ แต่สุดท้ายที่สุดแล้วพระเจ้าซาร์ นิโคลัสที่ 2 ตัดสินพระทัยจัดให้มีการฉายพระรูปร่วมกันที่พระราชวังปีเตอร์ฮอฟอีกทั้งยังทรงรับสั่งให้ราชสำนักรัสเซียนำภาพที่คิงจุฬาลงกรณ์จากสยามประทับคู่กับพระเจ้าซาร์แห่งรัสเซีย ส่งไปยังหนังสือพิมพ์ที่ออกในเมืองหลวงของทุกประเทศในยุโรปทุกฉบับ ทั้งยังทรงเขียนคำอธิบายภาพด้วยพระองค์เองว่า สยามเป็นประเทศที่กำลังพัฒนา หากประเทศเหล่านั้นซึ่งมหาประเทศจะอาศัยเป็นมูลเหตุเข้ายึดครองมิได้ แน่แน่นอนว่าภาพที่พระมหากษัตริย์จากเอเชียประทับคู่กับพระมหากษัตริย์แห่งรัสเซีย สันตะเทือนยุโรปพอควร ทำให้ชาวยุโรปใครจะได้เห็นพระองค์จริงของ คิงจุฬาลงกรณ์แห่งสยาม การเสด็จพระราชดำเนินประเทศยุโรปในช่วงนั้นจึงมีผู้เฝ้าชมพระบารมีอย่างเนืองแน่นซึ่งก็เป็นผลแก่ราชอาณาจักรสยามอย่างมหาศาล อย่างไรก็ตาม การส่งสัญญาณของพระเจ้าซาร์นิโคลัสครั้งนี้ ก็ยังไม่อาจหยุดยั้งการหิวกระหายของนักล่าอาณานิคมได้ ฝรั่งเศสยอมคืนเงินทูลูรีให้ไทยหลังจากบีบคั้นเอาดินแดนฝั่งขวาของแม่น้ำโขงไป ซึ่งได้แก่ เมืองหลวงพระบางฝั่งขวาและนครจำปาศักดิ์แต่ยังไม่หมดล่ายกลับไปยึดตราดพร้อมเกาะกงหรือจังหวัดประจักษ์คีรีเขตของไทย ต่อเนื่องจากได้ปราสาทนครวัด เรียกร้องเอามณฑลบูรพาซึ่งมีพระตะบอง เสียมราฐ และศรีโสภณ เพื่อแลกกับจังหวัดตราด แต่ไม่ยอมคืนจังหวัดประจักษ์คีรีเขต เมื่อราชอาณาจักรสยาม

เป็นที่รู้จักของชาวยุโรป (คันสนีย์ วีระศิลป์ชัย, 2555) ที่เปลี่ยนโฉมหน้าประวัติศาสตร์เป็นผลให้สยามรอดพ้นวิกฤตการณ์ที่ร้ายแรงมาได้ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงฉายกับพระเจ้าซาร์นิโคลาสที่ 2 แห่งรัสเซียเมื่อเสด็จประพาสยุโรปครั้งแรก พ.ศ.2440

ทรงพบปะสนทนากับประมุขประเทศต่าง ๆ ก็ยิ่งทรงพบว่าผู้นำของยุโรปแทบจะทุกประเทศต่างก็กำลังตกอยู่ในวังวนของการปกป้องผลประโยชน์ของตนแทบทั้งสิ้น (คันสนีย์ วีระศิลป์ชัย, 2560) ดังนั้นการดำรงอยู่ของอำนาจอธิปไตยในรัฐสยามท่ามกลางการคุกคามของลัทธิอาณานิคมนั้น ผู้ปกครองรัฐซึ่งในขณะนั้นคือพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว นอกจากพระองค์จะทรงใช้ยุทธวิธีทางการทูตแล้ว ยังมีการปฏิรูปประเทศในด้านต่าง ๆ เพื่อพัฒนาประเทศให้มีความทันสมัยตลอดจนการแสวงหาพันธมิตรเพื่อเป็นแนวร่วมในการต่อสู้กับจักรวรรดินิยมตะวันตก จนสามารถนำพาประเทศให้อยู่รอดปลอดภัยได้

สรุป

ยุคของการล่าอาณานิคมช่วงวิกฤตการณ์ ร.ศ. 112 กับ ฝรั่งเศส และต้องยอมรับว่าในช่วงต้นรัชกาลที่ 5 ทรงไม่สามารถพัฒนาประเทศได้อย่างที่พระองค์มีราชประสงค์เสมอไป นอกจากนี้ รายได้ของแผ่นดินที่จัดเก็บได้ไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย ทำให้รัฐขาดเงินที่จะนำไปใช้พัฒนาประเทศ สยามดำเนินนโยบายแบบเผชิญหน้ากับฝรั่งเศสมากเกินไป ทั้งที่รู้ว่าตนเองขาดเครื่องมือที่จะใช้ต่อรอง การปกครองหัวเมืองหละหลวมเป็นอย่างมาก แต่อย่างไรก็ตามการเผชิญหน้านั้นมีข้อดีที่ว่า ประเทศอื่นจะไม่กล้ารังแกสยามหากไม่ขัดสนหนทาง เพราะสยามมีขีดความสามารถที่จะสร้างความเสียหายให้เกิดขึ้นได้เช่นกัน และการรบติดพันกับสยามนาน ๆ อาจส่งผลเสียต่อประเทศนั้น ๆ ในภูมิภาคอื่น

ภายหลังการล่าอาณานิคมวิกฤตการณ์ ร.ศ. 112 ซึ่งจบลงด้วยชัยชนะของฝรั่งเศส และทำให้สยามเสียฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพัฒนาสยามให้ทันสมัยอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของสยามที่สำคัญคือ การตั้งอำนาจการปกครองเข้าสู่ส่วนกลางได้สำเร็จ การจัดตั้งกองทัพประจำการสมัยใหม่ที่ทหารทุกคนได้รับการฝึกอย่างเหมาะสม ขยายเครือข่ายขนส่งทางรถไฟและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาทั้งหมดนี้นำไปสู่ความร่วมมืออันใกล้ชิดกับมหาอำนาจตะวันตก จนทำให้มหาอำนาจตะวันตกยอมรับในความตั้งใจของรัชกาลที่ 5 และทำให้สยามรอดพ้นจากการล่าอาณานิคมของชาวตะวันตก

เอกสารอ้างอิง

- กองทัพเรือ. (2557). *รัชกาลที่ 5*. สืบค้น 21 มีนาคม 2565, จาก <https://shorturl.asia/Wtsvd>
- โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. (2560). การปฏิรูปการปกครองในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว : ประสบการณ์จากสิงคโปร์ชวา และอินเดียพ.ศ. 2413 -2415. *วารสารการบริหารปกครอง (Governance Journal)*, 6(1), 1-30.
- จารุวรรณ สุขุมลพพงษ์. (2559). *วิกฤตการณ์ รศ.112*. สืบค้น 21 มีนาคม 2565, จาก <https://shorturl.asia/F3RwO>
- จุฬาลงกรณ์ราชบรรณालัย. (2564). *พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว*. สืบค้น 21 มีนาคม 2565, จาก <https://shorturl.asia/pHWo5>
- นรพัชร เสางทอง และคณะ. (2557). *การพัฒนาสมุททานุภาพของประเทศไทย*. สืบค้น 21 มีนาคม 2565, จาก <https://shorturl.asia/SpmDh>
- เบญจา รุ่งเรืองศิลป์. (2560). *คลังข้อมูลดิจิทัลเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว*. สืบค้น 21 มีนาคม 2565, จาก <https://shorturl.asia/fGgMm>
- ลิขิต อีระเวคิน. (2551). *การสร้างรัฐชาติและการสร้างชาติ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิมลพรรณ ปิตธวัชชัย. (2547). *สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ กรุงเทพฯ (1984) จำกัด.
- คันสนีย์ วีระศิลป์ชัย. (2555). *พระราชวิเทโศบายในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว*. สืบค้น 21 มีนาคม 2565, จาก <https://shorturl.asia/Roytp>
- _____. (2560). *ความทุกข์ในพระราชหฤทัยรัชกาลที่ 5 เมื่อสยามต้องเสียดินแดน*. สืบค้น 21 มีนาคม 2565, จาก <https://shorturl.asia/HKqv9>
- สถาบันดำรงราชานุภาพ. (2565). *ความเป็นมาของกระทรวงมหาดไทย*. สืบค้น 21 มีนาคม 2565, จาก <https://shorturl.asia/CDGyt>

สุภักดิ์ อนุกุล. (2530). วันสำคัญของไทย. สืบค้น 22 พฤศจิกายน 2565, จาก <https://www.lib.ru.ac.th/journal/oct/>

ประชาธิปไตยกับสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลสาธารณะ*

DEMOCRACY AND THE PUBLIC FIGURE'S EXPRESSION FREEDOM

กิตติพงษ์ โคตรจันทิก, พระศิวกอร์ ปญญาวุฑโฒ, อภิขญา ฤชัย

Kittipong Khotchunthuek, Phrasiwakorn Panyawoottho, Apichaya Ruechai

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: Kittipong_joo11@hotmail.com

บทคัดย่อ

เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นเป็นเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ตามหลักการของระบอบประชาธิปไตย ประชาชนทุกคนต้องได้รับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพดังกล่าวหากกระทำการอยู่ภายใต้กฎหมาย บทความวิชาการนี้ได้ทำการศึกษาปัญหาการแสดงความคิดเห็นของบุคคลสาธารณะที่เกิดขึ้นในประเทศไทย สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น รวมถึงทิศทางในอนาคตและการแก้ปัญหา จากการศึกษาพบว่า บุคคลสาธารณะ ย่อมมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นเช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป หากแต่การแสดงความคิดเห็นและการร่วมกิจกรรมทางการเมืองของบุคคลสาธารณะ ได้ส่งผลกระทบต่อสังคมและตนเองเป็นวงกว้าง เช่น เสื่อมเสียชื่อเสียงและความนิยมของตนเอง เกิดการวิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรงจากประชาชน ถึงขั้นดำเนินคดีทางกฎหมาย ดังนั้นจึงกำหนดทิศทางในอนาคตทั้ง 4 ด้านเพื่อเป็นการเปิดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับบุคคลสาธารณะ 1 คือ ด้านประชาชนควรเคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกัน 2 คือ บุคคลสาธารณะควรมีความเป็นกลางในการสื่อสาร และให้ข้อมูลที่เป็นจริง 3 คือ ด้านสื่อ ต้องไม่ลิดรอนสิทธิในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลสาธารณะ ไม่ทำการบิดเบือนข้อมูล สื่อต้องเป็นตัวกลางสุดท้ายนี้อำนาจรัฐ ข้อกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับต่างๆ รัฐต้องไม่ลิดรอนสิทธิเสรีภาพ อีกทั้งยังต้องคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในการแสดงออกให้กับประชาชนและบุคคลสาธารณะ บังคับใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรม

คำสำคัญ: ประชาธิปไตย; สิทธิเสรีภาพ; การแสดงความคิดเห็น

Abstract

Freedom of opinion and expression were the fundamental human freedom that should be enjoyed according to the principles of democratic governance. The right and freedom must be protected if the citizen acted under the country laws. This article was studied the public figures' expression problems occurred in Thailand, the right and freedom of expression, including the future direction as well as the solutions. This study was found that public figures had the same right and freedom of expression as the general citizens but their opinions and participation in political activities widely effected on society and themselves, such as, defamation, popularity drop, severe criticism from the public and legal action. Therefore, 4 future directions were set to open up the freedom of expression and the impact on public figures. Firstly, citizen should respect each other's opinions. Secondly, public figures should impartially communicate, provide truthful information to the people. Thirdly, media should not be the middleman, not deprive the public figures' right to express their opinions and not distort information. Finally, stage powers, laws and regulations of stage must not reduce right and freedom. Moreover, state must protect people and public figures' expression together with fairly enforced law.

Keywords: Democracy; Right and Freedom; Expression

บทนำ

ประเทศไทยเปลี่ยนการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ตั้งแต่ พ.ศ. 2475 มาเป็นการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย (Democracy) หมายถึง ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย และเป็นระบอบการปกครองโดยประชาชนเพื่อประชาชน ซึ่งทุกคนย่อมมีความเสมอภาคและมีสิทธิเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกัน ในทุกเรื่องของประชาธิปไตย (สิทธิกร ศักดิ์แสง และณัฐภัทร ธีรารงค์กุล, 2557) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ได้ระบุไว้ว่าประชาชนทุกคน มีสิทธิเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง การกำหนดนโยบายของรัฐ การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การลงสมัครเลือกตั้ง การเรียกร้อง การชุมนุมทางการเมือง หรือส่วนที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจและสังคมอย่างเท่าเทียมกัน (พิสิษฐ์ วงศารัตน์ศิลป์, 2560) การแสดงความคิดเห็น เป็นหนึ่งในสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตย ตามมาตรา 45 ของรัฐธรรมนูญปี 2550 กล่าวว่า บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียนการพิมพ์การโฆษณาและการสื่อความหมายโดยวิธีการอื่น (ศูนย์ศึกษาประชาธิปไตย, 2559) และตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปี พ.ศ. 2560 มาตรา 34 บัญญัติว่า

บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่นเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันสุขภาพของประชาชน นั้นหมายถึงประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรีและมีเหตุผล ตามสิทธิของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย เพื่อสร้างสรรค์และจรรโลงสังคม ทั้งนี้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นได้หลายเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ การดำรงชีวิต ความบันเทิง การประกอบอาชีพ สิ่งแวดล้อม การเมืองและสังคม โดยสามารถแสดงออกมาในรูปของการพูด การเขียน การรวมตัวกันเพื่อจุดประสงค์บางอย่างหรือจุดประสงค์ทางการเมือง โดยสิทธิดังกล่าวนั้นจำเป็นต้องอยู่ในกรอบของกฎหมายและสังคม อีกทั้งต้องไม่ไปละเมิดสิทธิของผู้อื่น หากเมื่อปฏิบัติตามข้อกำหนดดังกล่าวประชาชนย่อมได้รับอำนาจอันชอบธรรมที่กฎหมายและอำนาจจากรัฐจะคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเอง ทั้งทางด้านชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน ชื่อเสียงและความเป็นส่วนตัว อย่างเท่าเทียมกัน โดยต้องไม่ทำการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง (วนิดา แสงสารพันธ์, 2550)

อย่างไรก็ตาม มาตรา 45 ของรัฐธรรมนูญปี 2550 กล่าวถึงการจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชน ว่าทุกการแสดงความคิดเห็นของประชาชนต้องไม่กระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ไม่ขัดต่อความสงบของประเทศและไม่เป็นการสร้างความเกลียดชังระหว่างประชาชนด้วยกัน รวมไปถึงการวิพากษ์วิจารณ์สถาบันพระมหากษัตริย์ หากบุคคลใดกระทำการดังกล่าวจะต้องโทษทางอาญาในเรื่องความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐ จากข้อบัญญัติดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าประชาชนมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี แต่ความคิดเห็นเหล่านั้นต้องไม่กระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งในประเทศและไม่ล่วงเกินพระมหากษัตริย์ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2555) ในความสนใจของสาธารณชนทั่วไปในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่งหรือเป็นระยะเวลาอันยาวนาน6 ยินยอมที่จะดำเนินชีวิตด้วยการจับตามองของประชาชนและสื่อมวลชน รวมถึงความคุ้มครองทางกฎหมายในความสัมพันธ์น้อยกว่าบุคคลทั่วไป เป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงต่อการล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคลอื่นเนื่องมาจากความมีชื่อเสียง ถือเป็นบุคคลตัวอย่างและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรม วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของประชาชนทั่วไป การกระทำของบุคคลสาธารณะหรือการแสดงความคิดเห็น ไม่ว่าจะเป็นการพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา เมื่อได้แสดงออกมาย่อมส่งผลกระทบต่อสังคมไม่มากนักน้อย โดยขอบเขตกฎหมายอาญาที่คุ้มครองการวิพากษ์วิจารณ์ของประชาชนต่อบุคคลสาธารณะ กล่าวว่า ประชาชนสามารถวิพากษ์วิจารณ์ได้อย่างเป็นธรรมและเป็นความจริง และสามารถวิจารณ์อย่างรุนแรงได้โดยไม่มีผิด บุคคลสาธารณะจำเป็นต้องรับฟังคำติชมจากการแสดงความคิดเห็นของผู้คนที่มีต่อผลงานหรือการกระทำของตน รวมทั้งต้องมีความอดทนอดกลั้นมากกว่าบุคคลทั่วไป เนื่องมาจากความมีชื่อเสียงและถือเป็นบุคคลสาธารณะ

ปัญหาการแสดงความคิดเห็นและการแสดงจุดยืนของบุคคลสาธารณะในประเทศไทย

ตามหลักการเมืองการปกครองในประเทศไทยได้กล่าวว่าประชาชนทุกคนควรมีส่วนร่วมในแสดงความคิดเห็นและเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง หากแต่สภาพสังคมที่เป็นจริงในปัจจุบันทำให้การเมืองได้ถูกแบ่งแยกออกไปจากประชาชน เป็นเรื่องที่ประชาชนไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยวและไม่ควรแสดงความคิดเห็นออกมาอย่างเปิดเผย โดยเฉพาะบุคคลสาธารณะไม่ควรที่จะต้องแสดงความคิดเห็นทางการเมืองแต่อย่างใด ควรจะรักษาความเป็นกลางและประชาธิปไตยไว้ ในปัจจุบันได้มีการเรียกร้องให้บุคคลสาธารณะออกมาแสดงจุดยืนทางการเมืองมากขึ้น อันเนื่องมาจากชื่อเสียงและอิทธิพลของการสื่อสารของบุคคลเหล่านี้สามารถเรียกความสนใจ และสามารถสร้างแรงผลักดันให้กับประชาชนได้ (กมลมาศ ฤทธิศักดิ์วรกุล, 2554) ซึ่งหากบุคคลเหล่านั้นได้ออกมา Call Out หรือแสดงจุดยืนและแสดงความคิดเห็นทางการเมือง โดยส่วนใหญ่ มักจะได้รับความชื่นชมจากกลุ่มคนรักประชาธิปไตย มีกระแสและมีการเรียกร้องให้เป็นตัวแทนสินค้าบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตย หากแต่ดาราที่เพิกเฉย หรือให้การสนับสนุนกับรัฐบาลเผด็จการประชาชนมักจะนิยมเรียบุคคลเหล่านั้นว่า สลิม (อันหมายถึง ฝ่ายที่นิยมในรัฐบาลและจงรักภักดีในสถาบันพระมหากษัตริย์) หากแต่ความคิดเห็นของบุคคลดังกล่าว ขัดแย้งกับประชาชนส่งผลให้ เกิดการคว่ำบาตรในโลกออนไลน์ กระแสความนิยมตกต่ำ ประชาชนไม่ติดตามผลงาน มีการเลิกจ้างงาน ซึ่งส่งผลกระทบต่อชื่อเสียงรายได้และปัญหาอื่น ๆ

อย่างไรก็ตามมีปัจจัยหนึ่งซึ่งส่งผลกระทบต่อการแสดงความคิดเห็นและการแสดงจุดยืนทางการเมืองของบุคคลสาธารณะโดยเฉพาะบุคคลที่มีชื่อเสียงและบุคคลในวงการบันเทิง ที่ถูกจัดวางโครงสร้างทางสังคม ที่ไม่ได้ที่เอื้อต่อเสรีภาพในความเป็นตัวของตัวเองที่จะแสดงความคิดเห็นตามหลักสิทธิและเสรีภาพของตน เพราะการแสดงออกทางการเมืองของบุคคลเหล่านี้มีราคาและมูลค่า ไม่ว่าจะเป็นในด้านของการการลงทุน การโฆษณา การควบคุมสื่อ โครงสร้างของสื่อ ทำให้บุคคลกลุ่มนี้ถูกจำกัดสิทธิและห้ามไม่ให้แสดงความคิดเห็น เพราะส่งผลกระทบต่อชื่อเสียงและอาชีพของตน ทำให้การเชื่อมโยงระหว่างบุคคลสาธารณะหรือดารา กับประชาชนในด้านการเมืองมีความสัมพันธ์กันน้อยลง (ไอลดา พิศสุวรรณ, 2563)

จากปัญหาดังกล่าวได้ทำการศึกษา รวบรวมเหตุการณ์ และผลกระทบที่เกิดขึ้นกับบุคคลสาธารณะในการแสดงจุดยืนและแสดงความคิดเห็นทางการเมืองดังตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่า การแสดงความคิดเห็นทางการเมืองของบุคคลสาธารณะย่อมแตกต่างจากบุคคลทั่วไป รวมถึงผลลัพธ์ของการแสดงความคิดเห็นไม่ว่าผลลัพธ์ที่ออกมาเป็นเชิงบวกหรือเป็นลบย่อมไม่กระทบต่อชื่อเสียงหรือกระทบต่อการงานด้านอื่น ๆ ในทางกลับกันเมื่อบุคคลสาธารณะแสดงความคิดเห็นในด้านลบ ย่อมเกิดการวิพากษ์วิจารณ์ กระแสต่อต้านจากประชาชน จนเป็นเหตุทำให้เสียชื่อเสียง เสียภาพลักษณ์และส่งผลกระทบต่องาน รวมถึงบางครั้งทำให้เกิดการฟ้องร้องและแจ้งความเพื่อดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงในการแสดงความคิดเห็นเหล่านั้นของบุคคล

สาธารณะ ในทางกลับกันหากบุคคลสาธารณะเลือกที่จะไม่แสดงความคิดเห็น (เจียบ) ย่อมจะถูกดันและเรียกร้องให้แสดงความคิดเห็นทางการเมืองบ้าง เพราะถือว่าเป็นหน้าที่ของประชาชนในประชาธิปไตย (พิราภรณ์ วิภูรัตน์, 2563)

ตารางที่ 1 เหตุการณ์การแสดงความคิดเห็นของบุคคลสาธารณะ การกระทำและผลกระทบ

เหตุการณ์	การกระทำ	ผลกระทบ
แสดงความคิดเห็นขัดแย้งทางการเมือง,แสดงความคิดเห็นในการบริหารงานของรัฐบาล สิ่ง แวด ล้อม โร คระ บา ด (COVID-19) และอื่น ๆ	ได้แสดงความคิดเห็นทางการเมือง สิ่งแวดล้อม โรคระบาด ร่วมเดินขบวนและเคลื่อนไหวกิจกรรมทางการเมือง เคลื่อนไหวทางการเมืองผ่านโซเชียลมีเดีย(Social media) เช่น แสดงความคิดเห็นผ่านช่องทางส่วนตัว (facebook, Instagram และอื่น ๆ) วิพากษ์วิจารณ์ต่อว่าการทำงานของรัฐบาลและบุคคลอื่น ๆ	ด้านดี ได้รับสมญานามว่าเป็น นักประชาธิปไตย นักเคลื่อนไหวและเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับประชาชน สามารถรณรงค์เชิญชวนประชาชนบางส่วนมาร่วมแสดงความคิดเห็นทางการเมืองได้และเป็นแบบอย่างในประชาธิปไตยเป็นตัวแทนและเป็นกระบอกเสียงให้กับประชาชน ด้านเสีย ถูกยกเลิกงาน ยกเลิกการจ้างงาน ถูกถอนตัวจากการเป็นตัวแทนองค์กรต่างๆและสินค้าสำหรับโฆษณาเสียค่าปรับในการวิพากษ์วิจารณ์ประชาชน บางส่วนแสดงความคิดเห็นอย่างหยาบคายต่อกรกระทำของตนมีการจับกุมแกนนำหรือผู้นำทางการเมืองประชาชนไม่ติดตามผลงานเสียชื่อเสียงเกิดการฟ้องร้องและออกหมายจับ ถูกกล่าวหาว่าแจ้งข้อมูลอันเป็นเท็จกระทำผิด พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ พ.ร.ก.สถานการณ์การบริหารในสถานการณ์ฉุกเฉิน และ พ.ร.บ.อื่น ๆ
การแสดงสัญลักษณ์ทางการเมือง	การชูสามนิ้ว การผูกโบว์สีขาว การแต่งกายเลียนแบบ โพสรูปภาพหรือข้อความที่สะท้อนการเมือง ป้ายข้อความ นำสีมาทาตัวและเปรียบเปรยว่า “ประชาชนถูกป้ายสี” อัตคิลิปแต่ดูตลกเสียออกเปรียบเสมือนว่าประชาชนไม่มีสิทธิในการแสดงออก และถูกจำกัดทางความคิด	
การแสดงจุดยืน และ ร่วมเรียกร้องในสิทธิเสรีภาพของประชาธิปไตย	ร่วมเดินขบวนเรียกร้องทางการเมือง บริจาคเงินสนับสนุน	
การสนับสนุนกลุ่มผู้ชุมนุมที่แสดงออกทางการเมือง	สนับสนุนกลุ่มผู้ชุมนุมที่แสดงออกทางการเมือง ประณามความรุนแรงหลังมีการสลายการชุมนุม ร่วมเดินขบวนกับผู้ชุมนุม บริจาคเงินและสิ่งของ	

จากตารางข้างต้นที่ผู้เขียนได้ติดตามข้อมูลทางการเมืองผ่านสื่อกระแสหลักหลายสำนักและวิเคราะห์ประมวลผลจากโดยการเปรียบเทียบของบุคคลที่ออกมาแสดงความคิดเห็นทั้งที่เป็นตัวแทนฝ่ายอนุรักษ์นิยมและฝ่ายเสรีนิยมใหม่ ต่างก็ได้รับผลกระทบจากฝ่ายตรงข้ามไม่ต่างกัน อย่างไรก็ตามการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองเป็นสิ่งที่ประชาชนสามารถพูดคุยกันได้ปกติจึงทำให้เกิดประเด็นคำถามว่า ความเป็นประชาธิปไตยมีการเคารพสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออกหรือไม่ สิทธิเสรีภาพในการพูดของประชาชนและของบุคคลสาธารณะเป็นอย่างไรในระบอบประชาธิปไตย และบุคคลเหล่านั้นควรที่จะแสดงความคิดเห็นต่อไปหรือไม่ ผลกระทบที่เกิดขึ้นหลังจากแสดงความคิดเห็น รวมถึงการหาแนวทางเพื่อให้บุคคล

สาธารณะและประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นในเรื่องการเมืองหรือเรื่องอื่นๆได้อย่างเสรี ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องรู้ถึงหลักการและทิศทางในอนาคตสำหรับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนทุกคนรวมถึงบุคคลสาธารณะด้วย

ทิศทางในอนาคตของการแสดงความคิดเห็นในประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมของประชาชนกับบุคคลสาธารณะในการแสดงออกทางการเมือง และแนวทางการแก้ปัญหา

ในส่วนนี้จะแบ่งแนวทางและการระบุทิศทางในอนาคต สำหรับการแสดงจุดยืนและแสดงความคิดเห็นทางการเมืองออกเป็น 4 ส่วนคือ ประชาชน บุคคลสาธารณะ (ดารา นักร้อง นักแสดงและอื่น ๆ) สื่อและธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับวงการบันเทิง สุดท้ายอำนาจรัฐ ข้อกฎหมายระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อเปิดโอกาสและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพให้บุคคลสาธารณะ

ประชาชน

1. ควรรับฟังความคิดเห็นของบุคคลสาธารณะ นำมาประมวลผลและก่อให้เกิดแนวคิดเชิงสร้างสรรค์มากกว่าการวิพากษ์วิจารณ์เชิงตำหนิ รวมถึงการว่ากล่าวให้ร้ายหรือกระทำการใดให้บุคคลดังกล่าวเสื่อมเสียชื่อเสียง

2. ประชาชนควรยึดหลักการเป็นพลเมืองที่ดีในระบอบประชาธิปไตย สำนึกของความเป็นเจ้าของประเทศและเป็นเจ้าของสังคม เช่น การแสดงความคิดเห็น และเคารพในความคิดเห็นของบุคคลเหล่านั้นอย่างเท่าเทียมกัน โดยที่ไม่นำความคิดของตนเองมาเป็นที่ตั้งและต้องไม่ใช่สิทธิเสรีภาพของตนเองไปละเมิดสิทธิของผู้อื่น

3. การยอมรับความแตกต่างในหลาย ๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นทางความคิด ทางสังคมและการแสดงออก และควรยอมรับหากผู้อื่นมีเหตุผลที่ดีกว่า รวมทั้งตัดสินใจโดยใช้เหตุผลมากกว่าการใช้อารมณ์ เพื่อป้องกันไม่ให้ความแตกต่างนั้นนำมาซึ่งความแตกแยกของคนในสังคม

4. ลดระดับความรุนแรงในการแสดงความคิดเห็นผ่านโลกออนไลน์หรือโซเชียลมีเดีย แต่ทำการแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ วิเคราะห์ ชี้แนะให้เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นมากกว่าการใช้สื่อออนไลน์ โจมตีและทำให้บุคคลนั้นสูญเสียสิทธิและพื้นที่ทางสังคมไป (ดวงพร หมั่นนุช, 2557)

5. ประชาชนควรมีข้อมูลข่าวสารที่เป็นความจริงครบถ้วน มาประกอบความคิดและการตัดสินใจก่อนการแสดงความคิดเห็นหรือวิพากษ์วิจารณ์ผู้ใดและประเด็นใดก็ตาม ซึ่งทุกการแสดงความคิดเห็นควรผ่านการพิจารณาและการไตร่ตรองก่อน

6. การสร้างจิตสำนึกทางการเมืองในการแสดงความคิดเห็น ทำให้ประชาชนรู้สึกเป็นอิสระในการแสดงความคิดเห็นแต่ต้องไม่หยาบคายหรือละเมิดสิทธิของผู้อื่น สร้างความเท่าเทียมกันในสังคมไม่ว่าบุคคลสาธารณะหรือประชาชนจะแสดงความคิดเห็น การรับผิดหรือผลกระทบควรที่จะต้องมีย่างเท่าเทียมกัน

7. ประชาชนทุกคนมีสิทธิพูด กระทำและแสดงความคิดเห็นในด้านดีหรือด้านที่ไม่ดีกับการเมืองได้ โดยได้รับความคุ้มครองตามระบอบประชาธิปไตย

บุคคลสาธารณะ

1. การแสดงจุดยืนและความคิดเห็นของบุคคลสาธารณะตามหลัก ประชาธิปไตยสามารถกระทำได้ โดยต้องไม่กระทบต่อความมั่นคงของประเทศและเป็นบ่อเกิดของความแตกแยก ดังนั้นหากบุคคลสาธารณะต้องการแสดงจุดยืนหรือความคิดเห็นใดใดก็ตาม ควรยึดหลักทางสายกลางหรือการแสดงความคิดเห็นที่ก่อให้เกิดการตระหนักรู้ของประชาชนและให้พลังจากความนิยมจากประชาชน ปรับเปลี่ยนทิศทางการเมืองให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น

2. สร้างค่านิยมในวงการบันเทิง วงการสื่อสารมวลชนและบุคคลสาธารณะต้องมีบทบาทและหน้าที่ทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นการแสดงความคิดเห็นหรือการแสดงจุดยืนทางการเมือง ว่าเป็นหนึ่งสิทธิที่ทุกคนสามารถทำได้ เพื่อเป็นกระบอกเสียงให้กับประชาชนไม่อาจจะแสดงออกไปในทิศทางไหนก็ตาม รวมถึงเป็นตัวกลางให้ประชาชนตระหนักรู้ถึงความถูกต้องและความสมเหตุสมผลในประเด็นดังกล่าว

3. บุคคลสาธารณะ สามารถเป็นตัวเปลี่ยนทิศทางการเมืองและสังคมได้ เนื่องจากใช้พลังของมวลชนและชื่อเสียง ที่สามารถเชิญชวนประชาชนมาร่วมกิจกรรม ไม่จะเป็นการเมืองสังคม สิ่งแวดล้อม สามารถปรับเปลี่ยนสังคมไปสู่ทิศทางที่ดีขึ้นได้ (สมิตานัน หยงสตาร์, 2563)

4. ควรทำให้การแสดงความคิดเห็นเป็นเรื่องปกติ เป็นสิ่งที่ควรกระทำและเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ รวมถึงการเคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ชื่นชมกับผู้ที่แสดงความคิดเห็นที่ดียอมรับและเคารพในสิ่งที่ไม่ตรงกับความคิดเห็นของตนเอง

5. การสื่อสารกับสังคม เพื่อสร้างการรับรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางการเมืองและเหตุการณ์ความขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยอาศัยหลักความเป็นจริง ข้อเท็จจริง โดยไม่ใช้อารมณ์ส่วนตัวในการขับเคลื่อนการเมือง ดังนั้นก่อนการแสดงความคิดเห็นควรต้องผ่านการพิจารณาไตร่ตรองเป็นอย่างดี

6. การร่วมรณรงค์ทางการเมืองให้เป็นหนึ่งในกิจกรรมที่สำคัญ โดยอาศัยความร่วมมือจากประชาชนทุกภาคส่วน และการร่วมรณรงค์ให้ประชาชนแสดงออกทางการเมือง เพื่อให้ประชาชนเหล่านั้นสามารถใช้สิทธิของตนเองได้ตามหลักประชาธิปไตย

7. หากมีการทุจริตคอร์รัปชันทางการเมือง บุคคลสาธารณะควรที่จะต้องออกมาแสดงความคิดเห็นและแสดงจุดยืน เพื่อเป็นแรงบันดาลใจและแรงผลักดันให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมรับรู้ข้อเท็จจริงต่าง

สื่อและธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับวงการบันเทิงสื่อและธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับวงการบันเทิง ส่งผลการรับรู้ข่าวสาร ข้อมูล ข้อเท็จจริง ของประชาชน รวมถึงเป็นช่องทางของประชาชนในการใช้สิทธิ เสรีภาพ ในการแสดงความคิดเห็น ตามหลักแห่งความเป็นประชาธิปไตย โดยปัจจัยดังกล่าวย่อมส่งผลทั้งดีและด้านเสียต่อบุคคลสาธารณะ ดังนั้น จึงเกิดการวิเคราะห์ทิศทาง

ในอนาคตถึงบทบาทหน้าที่ของสื่อ รวมถึงบริบทของวงการบันเทิงที่เอื้อต่อการแสดงความคิดเห็นของประชาชนต่อบุคคลสาธารณะ เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลสาธารณะ ดังนี้

1. สื่อไม่ควรบิดเบือนสิทธิในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลสาธารณะ และให้การสนับสนุนทุกความคิดเห็น หากความคิดเห็นเหล่านั้นเป็นเรื่องจริง ไม่หยาบคาย อยู่ภายใต้กฎหมายและศีลธรรมอันดีของประเทศรวมถึงภายใต้หลักการปกครองแบบประชาธิปไตย
2. สื่อไม่ควรบิดเบือนข้อมูลให้ผิดเพี้ยนไปจากความเป็นจริง และต้องทำการเสนอเรื่องราวและข่าวสารให้ตรงตามความเป็นจริง อันเนื่องมาจากอิทธิพลของสื่อและโลกออนไลน์สามารถขึ้นประเด็นทางสังคมและให้ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นส่งผลไปทางบวกและทางลบได้ ดังนั้นควรให้ประชาชนเป็นฝ่ายวิเคราะห์ความคิดเห็น แยกแยะความเห็นดังกล่าวด้วยตนเอง
3. จำกัดอำนาจของสื่อในการตีแผ่หรือสร้างกระแส สร้างประเด็นการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจผิดและความแตกแยก อีกทั้งส่งผลกระทบต่อชื่อเสียงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลสาธารณะท่านนั้น
4. ปรับบทบาทของสื่อมวลชนในการเคารพในการเป็นมนุษย์และเสรีภาพของประชาชน และลดช่องว่างระหว่างสังคม
5. การฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในความขัดแย้ง ที่เกิดจากการแสดงบทบาททางการเมืองของบุคคลสาธารณะเหล่านั้น โดยการจัดให้มีการรับฟังและแลกเปลี่ยนมุมมองกันอย่างต่อเนื่อง
6. สื่อควรเพิ่มบทบาทในการคลี่คลายความขัดแย้งโดยทำหน้าที่เป็นพื้นที่สาธารณะให้ทุกฝ่าย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตรวจสอบและดำเนินการต่อสื่อที่กระทำผิดจรรยาบรรณอย่างจริงจัง และให้สื่อมีความรับผิดชอบต่อสังคม ประชาชนและบุคคลสาธารณะเหล่านั้น
7. ในสังคมและโลกออนไลน์ ส่งผลทำให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างกว้างขวาง รวดเร็ว และทั่วถึง จึงจำเป็นต้องใช้พระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์ในบางครั้ง เพื่อใช้จำกัดขอบเขตเสรีภาพในการแสดงออกของประชาชน โดยเฉพาะประเด็นที่นำมาซึ่งความแตกแยกของคนในประเทศ รวมถึงการหมิ่นประมาทและละเมิดสิทธิส่วนบุคคล
8. เพิ่มจรรยาบรรณสื่อในการนำเสนอ วิเคราะห์ข่าวสาร ให้ครบถ้วนตามกรอบจริยธรรมและจรรยาบรรณของอาชีพ

กล่าวสรุปได้ว่า สื่อควรมีการนำเสนอข้อเท็จจริงอย่างตรงไปตรงมา มีจรรยาบรรณ อีกทั้งสื่อยังต้องเป็นตัวกลางในการลดความขัดแย้งเพื่อให้กระแสสังคมเปลี่ยนไปในทิศทางที่ดี รวมถึงการใช้พระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์ มาช่วยจำกัดความรุนแรงของการแสดงความคิดเห็น เพื่อก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อย ปกป้องคุ้มครองชื่อเสียงและสิทธิของบุคคลสาธารณะในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง เพื่อให้สอดคล้องกับการเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย (กรกริช มุ่งสวัสดิ์ และญาติกา กาศยปนนท์, 2561) วงการบันเทิงควรเปิดโอกาสและสนับสนุนให้

บุคคลสาธารณะ นักแสดงหรือบุคคลที่มีชื่อเสียง สามารถแสดงความคิดเห็นทางการเมืองได้อย่างเสรี ไม่กระทบต่องานและชื่อเสียงของวงการมาয়া

อำนาจรัฐ ข้อกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ

ส่งผลต่อการแสดงความคิดเห็นของประชาชนและสิทธิของบุคคลสาธารณะ โดยการกำหนดขอบเขตของประชาชนต่อการแสดงความคิดเห็น ให้อยู่ภายใต้หลักการแห่งประชาธิปไตย รวมถึงการปกป้องสิทธิ และชื่อเสียงของบุคคลสาธารณะได้ โดยทิศทางในอนาคตของอำนาจรัฐ ข้อกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับต่าง สามารถปกป้องสิทธิและเสรีภาพในการแสดงออกทางการเมืองของบุคคลสาธารณะได้ดังนี้

1. รัฐต้องไม่ลิดรอนสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกของประชาชน ควรเปิดกว้างอย่างเสรี และประชาชนทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็นได้

2. รัฐควรรองรับการแสดงออกและการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง คຸ້ມครองสิทธิและเสรีของผู้ที่แสดงออกและผู้ที่ไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยก็ตาม นำมาซึ่งความเชื่อมั่นความปลอดภัยของประชาชนและบุคคลสาธารณะในการแสวงหาความจริง และยึดหลักในการเคารพสิทธิเสรีภาพซึ่งกันและกัน

3. ใช้ระบบกฎหมายลงโทษในกรณีหมิ่นประมาท ละเมิดสิทธิส่วนบุคคล การใช้ถ้อยคำแสดงความเกลียดชัง รวมไปถึงการใส่ร้ายข่าวลือ ข่าวปลอม ให้อื่นคนอื่นเข้าใจผิดโดยเจตนา ก็มีสิทธิที่ผู้กระทำจะโดนฟ้องหมิ่นประมาทได้ เพื่อเป็นการลงโทษตามกฎหมาย

4. คຸ້ມครองการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นในเชิงวิพากษ์วิจารณ์ของบุคคล หากเป็นเรื่องที่กระทบต่อประโยชน์สาธารณะ (Public Interests) โดยไม่ต้อรับผิดทางอาญารฐานหมิ่นประมาทแต่ประการใด รวมถึงควรให้กฎหมายคຸ້ມครองบุคคลที่แสดงความคิดเห็นอย่างจริงจัง โดยเฉพาะการแสดงความคิดเห็นในเรื่องการเมือง

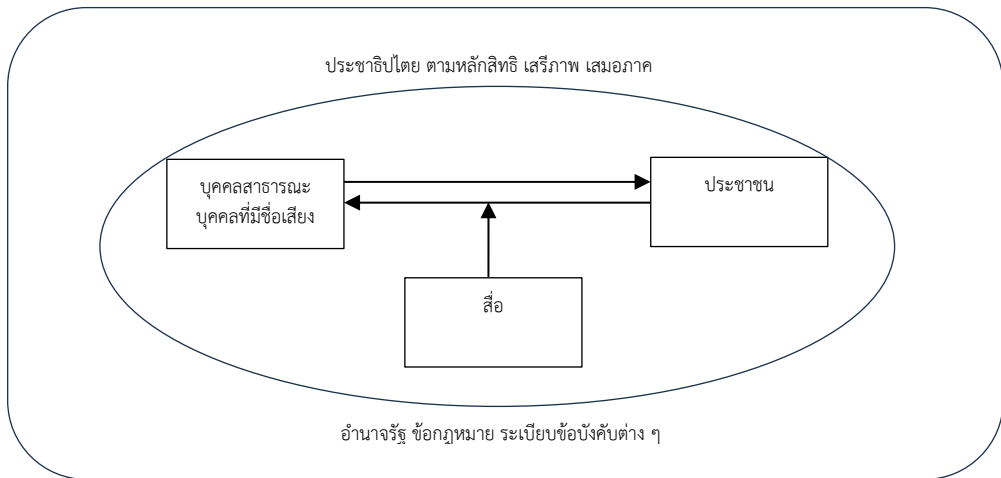
5. ผู้ที่มีอำนาจ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรรับฟังความคิดเห็นและวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนและบุคคลสาธารณะ เพื่อนำไปปรับใช้ในการแก้ปัญหา รวมถึงพัฒนาการเมืองและสังคมให้เป็นไปในทิศทางที่ดียิ่งขึ้น

6. ควรมีการรณรงค์เผยแพร่ความรู้และกฎหมายให้ประชาชนและบุคคลสาธารณะ ทราบถึงสิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น รวมถึงความคຸ້ມครองทางกฎหมายและผลกระทบที่ตามมาของการแสดงความคิดเห็น โดยผ่านมุมมองทางกฎหมายไม่ใช่ทางสังคม

7. หากในบางกรณีการแสดงความคิดเห็นของบุคคลสาธารณะ ส่งผลต่อความสงบสุข และก่อให้เกิดความรุนแรงของครอบครัว ในทางกฎหมายสามารถใช้กฎข้อบังคับเพื่อทำโทษบุคคลสาธารณะเหล่านั้นได้ หากแต่มีผู้ที่วิพากษ์วิจารณ์บุคคลสาธารณะเกินขอบเขต และกล่าวหาด้วยความเท็จ บุคคลสาธารณะสามารถฟ้องร้องได้ในข้อหาหมิ่นประมาทหรืออื่น ๆ ได้เช่นกัน เพื่อเป็นตัวอย่างให้กับสังคม ในการใช้สิทธิและเสรีภาพต่อการแสดงความคิดเห็น (ปิ่นบุญญา ลำมะนา, 2560)

จากทิศทางในอนาคตดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า อำนาจอรัฐ กฎหมายและข้อบังคับต่าง ๆ ไม่สามารถขัดขวางสิทธิและเสรีภาพการแสดงออกของประชาชนได้ แต่อำนาจอรัฐและกฎหมายและข้อบังคับต่าง ๆ สามารถปกป้อง สิทธิและคุ้มครองให้กับบุคคลต่อการแสดงความคิดเห็นได้ โดยการมีบทลงโทษต่อผู้กระทำความผิด การกระทำดังกล่าวสามารถช่วยให้การแสดงความคิดเห็นเป็นไปอย่างเสรี เคารพสิทธิของผู้อื่น รวมถึงเป็นการปกป้องสิทธิและเสรีภาพของบุคคลต่อการวิพากษ์วิจารณ์ที่เกินขอบเขตหรือการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล

ภาพที่ 1 รูปแบบการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองของบุคคลสาธารณะ

ทั้งนี้กล่าวโดยสรุปได้ว่า บุคคลสาธารณะเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียง เป็นบุคคลที่สามารถได้รับคำชื่นชมหรือคำวิพากษ์วิจารณ์ได้ รวมถึงมีสิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ตามหน้าที่ของพลเมืองไทยและตามหลักการปกครองแบบประชาธิปไตย ซึ่งมีสื่อเป็นตัวกลางในการกำหนดทิศทางการแสดงความคิดเห็น ภายใต้ข้อกฎหมายและระเบียบของประชาธิปไตย เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนและผลักดันสังคมให้มีเสรีภาพในการแสดงออกมากขึ้น

สรุป

เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออกเป็นเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่ควรได้รับตามหลักการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย และจะได้รับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพดังกล่าวหากกระทำการอยู่ภายใต้กฎหมาย อีกทั้งการแสดงความคิดเห็น ต้องไม่เป็นการกระทำเพื่อสร้างความแตกแยกและส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ

บุคคลสาธารณะเป็นหนึ่งในกลุ่มคนที่มีการจับตามองจากสังคม ได้รับอิทธิพลจากสื่อและประชาชนทำให้เป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จัก ดังนั้น การแสดงความคิดเห็นทาง

การเมืองหรือการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ย่อมมีอิทธิพลต่อประชาชนในการชี้ทิศทางทางการเมืองของประเทศไทย แต่ในหลายครั้งการแสดงความคิดเห็น การวิพากษ์วิจารณ์ทางการเมืองและการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง ล้วนส่งผลกระทบต่อบุคคลสาธารณะเหล่านั้นในเรื่องชื่อเสียงและความนิยม ถูกต่อต้านและถูกให้ปลดจากตำแหน่งต่าง ๆ ทั้ง ๆ ที่บุคคลนั้นได้แสดงความคิดเห็นและแสดงความเคลื่อนไหวทางการเมืองเป็นไปตามหลักประชาธิปไตย ดังนั้นจึงได้ทำการวางทิศทางในอนาคตสำหรับการแสดงความคิดเห็นของบุคคลสาธารณะ โดยในส่วนของประชาชนควรที่จะยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ลดความรุนแรงในการแสดงความคิดเห็น เคารพความคิดเห็นต่าง ที่อยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริง ในส่วนของบุคคลสาธารณะ ควรให้สิทธิเสรีในการแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรีเปิดเผยและตั้งอยู่บนข้อเท็จจริง สามารถสร้างค่านิยมในวงการบันเทิงและบุคคลสาธารณะต้องมีบทบาทและหน้าที่ทางการเมือง อีกทั้งชื่อเสียงและอิทธิพลของบุคคลสาธารณะสามารถสื่อสารกับสังคมและเปลี่ยนทิศทางเมืองได้ บุคคลสาธารณะสามารถร่วมรณรงค์และเป็นตัวอย่างให้ประชาชนคนไทยแสดงความคิดเห็นได้อย่างเปิดเผยและเป็นปกติตามหลักสิทธิหน้าที่ของพลเมืองไทย ด้านสื่อไม่ควรลดทอนสิทธิในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลสาธารณะ ไม่ทำการบิดเบือนข้อมูล รวมถึงต้องมีจรรยาบรรณของสื่อในการตีแผ่ข่าวสารและให้สื่อเพิ่มบทบาทในการคลี่คลายความขัดแย้ง ทั้งนี้ยังรวมถึง อำนาจอธิปไตย ระบอบรัฐธรรมนูญ รัฐต้องไม่ลดทอนสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกของประชาชน อีกทั้งรัฐควรคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในการแสดงออก รวมถึงการใช้กฎหมายลงโทษในกรณีหมิ่นประมาท ละเมิดสิทธิส่วนบุคคลและการแสดงความคิดเห็นก่อให้เกิดความแตกแยกและกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักนิติรัฐนิติธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กมลมาศ ฤทธิศักดิ์วรกุล. (2554). ปัญหาทางกฎหมายในการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของนักวิชาการ (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายมหาชน). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- กรกริช มุ่งสวัสดิ์ และญาดา กาศยปนนท์. (2561). การกำหนดความผิดเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในประการที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้อื่น. การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 13 ปี การศึกษา 2561. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยรังสิต.
- ดวงพร หมื่นนุช. (2557). ประชาธิปไตยกับประชาชน เอกสารการอบรม หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- ปิ่นบุญญา ลำมะนา. (2560). การจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออกในประเทศไทย. *วารสารสังคมศาสตร์*, 1(2), 63-81.

- พิราภรณ์ วิฑูรต์น. (2563). เป็นดาราพูดเรื่องการเมืองได้ไหม? : ว่าด้วยบุคคลสาธารณะกับอิสระทางความเห็นที่หายไป. สืบค้น 5 สิงหาคม 2564, จาก <https://shorturl.asia/uZpE2>
- พิสิษฐ์ วงศ์รัตน์ศิลป์. (2560). ความคิดเห็นของประชาชนในการปกครองระบอบประชาธิปไตยในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี. วารสารดุซงญอบัณฑิตทางสังคมศาสตร์, (7)3, 190-202.
- วนิดา แสงสารพันธ์. (2550). ขอบเขตของเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นภายใต้ข้อจำกัดของกฎหมาย. วารสารผู้ตรวจการแผ่นดิน, 6(2), 20-44.
- ศูนย์ศึกษาประชาธิปไตย. (2559). หลักการสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย. สืบค้น 8 สิงหาคม 2564, จาก <https://shorturl.asia/lCv3n>
- สมิตานัน หงษ์สตาร์. (2020). อัด อวิช นักแสดงกับการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองมันควรเป็นเรื่องปกติ. สืบค้น 5 สิงหาคม 2564, จาก <https://shorturl.asia/vXuKR>
- สำนักงานเลขาธิการสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร. (2555). พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย. สืบค้น 5 สิงหาคม 2564, จาก <https://shorturl.asia/GkPc8>
- สิทธิกร ศักดิ์แสง และณัฐภัทร ธีรารงค์กุล. (2557). แนวคิดและทฤษฎีในทางกฎหมายรัฐธรรมนูญว่าด้วยอำนาจอำนาจอธิปไตยที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 6(1), 199-220.
- ไอลตา พิศสุวรรณ. (2563). ย้อนมองโครงสร้างวงการบันเทิงไทยที่เสรีภาพดาราไม่เคยอยู่ในสมการ. สืบค้น 5 สิงหาคม 2564, จาก <https://shorturl.asia/e5oU7>

แนวทางการนำมหาสติปัฏฐานสูตรมาประยุกต์ใช้กับการแสดงในการเข้าถึง
อารมณ์ของตัวละคร*

APPROACHES TO APPLYING “THE PRINCIPLE OF THE DISCOURSE OF FOUR
FOUNDATIONS OF MINDFULNESS” TO ACCESSING EMOTIONS OF THE
CHARACTERS FOR ACTING

ชีวารัตน์ กสิบาล, พันพัสสา รูปเทียน

Chewarat Kasiban, Bhanbhassa Dhubthien

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Chulalongkorn University

Corresponding Author E-mail: Kittipong_joo11@hotmail.com

บทคัดย่อ

นักแสดงต้องใช้ร่างกาย จิตใจ อารมณ์และความรู้สึกเป็นเครื่องมือในการทำงาน แม้จะมีเทคนิคการแสดงในระดับสากลอยู่หลายเทคนิค แต่นักแสดงต้องหาวิธีการใช้เทคนิคการแสดงที่เหมาะสมเพื่อเข้าถึง คงอยู่ และออกจากสภาวะอารมณ์และความรู้สึกของตัวละครเมื่อการแสดงสิ้นสุดลง เหตุเพราะบางตัวละครมีประสบการณ์ที่แตกต่างจากตัวนักแสดง เช่น เป็นตัวละครที่มีอารมณ์รุนแรง ก้าวร้าว หรือสภาวะจิตที่มีแนวโน้มจะเป็นโรคทางจิตเวช เป็นต้น นักแสดงจึงจำเป็นต้องหาวิธีการเข้าถึง คงอยู่ และออกจากสภาวะอารมณ์และความรู้สึกของตัวละคร อย่างปลอดภัยต่อสุขภาพร่างกายและจิตใจของตนเอง บทความนี้จึงนำเสนอแนวคิดวิธีการประยุกต์หลักสติปัฏฐาน 4 ซึ่งเป็นแก่นหลักของพุทธศาสนา เพื่อใช้เป็นเทคนิคในการเข้าถึง คงอยู่ และออกจากสภาวะอารมณ์และความรู้สึกของตัวละคร โดยมีขอบเขตระยะเวลาการฝึกปฏิบัติ 1 เดือน โดยฝึกการเจริญสติรับรู้อยู่ใน 4 ฐาน ได้แก่ กาย เวทนา จิต และธรรม ผลการศึกษาพบว่า การฝึกเจริญสติตามแนวทางสติปัฏฐาน 4 เป็นพื้นฐานเพื่อเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย จิตใจ ของนักแสดง ให้เข้าใจถึงความเป็นจริงว่าเราเป็นนักแสดงที่ได้รับรู้ และเข้าใจในความรู้สึกของตัวละคร โดยมีสติคอยกำหนดขณะแสดง และเมื่อจบการแสดงก็มีสติรับรู้และออกจากสภาวะตัวละครได้

คำสำคัญ: นักแสดง; สภาวะภายในของตัวละคร; สติปัฏฐาน 4

Abstract

Actors have to use their bodies, minds, emotions and feelings as tools for their work. Although there are many international acting techniques, but actors must find ways to use appropriate acting techniques to approach, persist, and leave the characters emotions and emotional states when the show ends. Because some characters have experiences different from their actors, such as being violent, aggressive, or mentally prone to psychiatric disorders. Actors need to find techniques to approach, persist, and leave the character emotions and emotional states safely for their own physical and mental health. This article therefore presents the idea how to apply the four foundations of mindfulness which is the core of Buddhism as a technique to approach, persist, and leave the character emotions and emotional states with the scope of the practice period of 1 month by practicing mindfulness in four foundations, together with body, feeling, mind and Dharma. Practicing mindfulness according to the Four Foundations of Mindfulness is the basis for preparing actors physically and mentally to understand the reality that we are actors who have been known and understood the feelings of the characters with conscious determination while performing and at the end of the show. We were conscious and able to leave of the emotional states.

Keywords: Actor; The Emotional State of The Characters; The Four Foundations of Mindfulness

บทนำ

นักแสดงมีหน้าที่สวมบทบาทของตัวละคร เพื่อถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึก เรื่องราว และข้อคิดของตัวละครไปสู่ผู้ชมละคร คุณสมบัติของนักแสดงที่ดีนั้นมีหลายประการ เช่น ความพร้อมด้านร่างกาย อารมณ์ความรู้สึก ประสาทสัมผัส ความสามารถในการสังเกต ความจำ ความเชื่อ วินัย การมีสติและสมาธิที่ถูกต้อง ความเข้าใจตัวละคร (ตรีดาว อภัยวงศ์, 2551) การถ่ายทอดความรู้สึกของตัวละครจำเป็นต้องจริงเท่ากับการถ่ายทอดความรู้สึกของตนเอง การที่นักแสดงจะถ่ายทอดความรู้สึกของตัวละครได้เป็นอย่างดี ต้องอาศัยการฝึกฝนเครื่องมือ ด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และความรู้สึก โดยเริ่มต้นจากการเรียนรู้จากเรื่องของตนเองนำไปสู่ ความเข้าใจในความเป็นมนุษย์ของตนเองนำไปสู่ความเข้าใจในความเป็นมนุษย์ของตัวละคร เพื่อเข้าถึง คงอยู่ และออกจากสภาวะอารมณ์และความรู้สึกของตัวละครเมื่อการแสดงสิ้นสุดลง บางครั้งตัวละครอาจมีประสบการณ์ที่แตกต่างจากนักแสดง มีพฤติกรรมที่นักแสดงไม่ชอบ เช่น ตัวละครที่เสพยา หรือมีความซับซ้อนทางอารมณ์และจิตใจ เช่น ตัวละครที่เป็นโรคซึมเศร้า

มีความคิดจะฆ่าตัวตาย เป็นต้น นักแสดงต้องมุ่งมั่น ตั้งใจ และค้นหาวิธีการเข้าถึงความรู้สึกของตัวละครนั้น ๆ นักแสดงหลายคนทุ่มเทและกล้าที่จะเผชิญกับอารมณ์ความรู้สึกที่มากกระทบโดยลึมนึกถึงสภาวะอารมณ์และจิตใจของตนเอง (นฤมล กระจ่างโฉม, 2563) เมื่อนักแสดงเข้าถึงสภาวะตัวละครอย่างเต็มที่ อาจจะทำให้นักแสดงติดอยู่ในอารมณ์และความรู้สึกนั้น ๆ ของตัวละครโดยไม่รู้ตัว ปัญหานี้เกิดจากการที่นักแสดงไม่มีสติและสมาธิที่ถูกต้องขณะอยู่ในกระบวนการการแสดง พื้นฐานสำคัญที่นักแสดงควรจะต้องมีก่อนการศึกษาตัวละครคือ สติ และสัมมาสติ ซึ่งสามารถฝึกตามแนวทางสติปัฏฐาน 4 เพราะเป็นการเจริญสติ ซึ่งครอบคลุมทั้งร่างกาย ความรู้สึก จิตใจ และมุมมองความเป็นจริง บทความนี้จะแสดงให้เห็นถึงการประยุกต์ใช้เทคนิคการแสดงที่เหมาะสมเพื่อเข้าถึง คงอยู่ และออกจากสภาวะอารมณ์และความรู้สึกของตัวละครเมื่อการแสดงสิ้นสุดลง (มณีบุษย์ชยัน ศิริอรธร, 2565)

มหาสติปัฏฐานสูตร

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก (2555) มหาสติปัฏฐานสูตร หรือ สติปัฏฐาน 4 คือธรรมอันเอกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งมี สติ ตั้งอยู่เป็นประธานในตัวของเราเอง คือการระลึกอยู่ที่ที่ตั้งซึ่งกำหนดไว้ นั้นให้แน่วแน่ ไม่ปล่อยให้สติเลื่อนลอยไปทางโน้นทางนี้ แม้จะมีอารมณ์อื่นแทรกเข้ามา ซึ่งทำให้เกิดปิติ หรือทำให้ตื่นเต้น ก็ไม่หลงอยู่ในอารมณ์นั้น ต้องกลับเข้ามาที่ตั้งซึ่งตั้งใจไว้ สติปัฏฐานสูตรแบ่งออกเป็น 4 ประการ และแนวทางการนำมหาสติปัฏฐานสูตร มาประยุกต์ใช้กับการเข้าถึงตัวละคร ดังนี้

กายานุปัสนาสติปัฏฐาน

เห็นกายในกายอยู่เป็นประจำ กล่าวคือ เป็นผู้รู้รอบคอบในการก้าวไปข้างหน้า การถอยกลับไปข้างหลัง การแลดู การเหลียวดู การคู้ การเหยียด การตีม การเคี้ยว การลิ้ม การถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ การไป การหยุด การนั่ง การนอน การหลับ การตื่น การพูด การนิ่ง

อานาปานบรรพ หรือ อานาปานสติ

ดังตฤณ (2555) อานาปานสติ ซึ่งหมายถึง สติกำหนดลมหายใจเข้าออก ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญ เมื่อรู้ลมหายใจรู้ว่าตามดูความไม่เที่ยง โดยอาศัยสติที่สามารถระลึกได้ว่ากำลังหายใจออกหรือเข้าอยู่เป็นตัวตั้ง การฝึกฝนขั้นต้นคือการนั่งขัดสมาธิ ตั้งกายตรง ดำรงสติไว้เฉพาะหน้า เห็นลมหายใจได้ชัดทั้งสั้นและยาว นั่งคอต้งหลังตรง ไหล่เปิด หายใจสะดวก ทอดสายตาไปข้างหน้าก่อนจะปิดเปลือกตาลง กำหนดสติรู้ลมหายใจออก กายขอระบายลมเข้าออกหรือออกก็ให้กายทำงานไปตามปกติ จิตมีหน้าที่เพียงรู้ การฝึกอานาปานสติ ช่วยไม่ให้ใจไปหากิเลส เมื่อฟุ้งซ่านชัดสายไปบ้าง ก็กลับเข้าทางใหม่ได้เร็ว โดยระลึกแบบนับหนึ่งใหม่ว่าขณะนี้กำลังหายใจออกหรือเข้านั่นเอง

อิริยาบถบรรพ

ดังตถุณ (2555) จุดมุ่งหมาย เพื่อขยายขอบเขตการรับรู้กายส่วนย่อย อันได้แก่ลมหายใจ ยกระดับขึ้นมาเป็นกายส่วนหลัก อันได้แก่ อิริยาบถ ซึ่งครอบคลุมกายตั้งแต่ศีรษะจรดเท้า รู้ทั้งกายโดยไม่เฉพาะเจาะจง มีผลให้จิตเปิดกว้าง ไม่คับแคบ ไม่เล็งอยู่ที่จุดไหนของกาย เป็นเหตุเอื้อให้เข้าสู่สมาธิได้ การฝึกมีสติรู้อิริยาบถต่างๆ ได้ดังนี้

1. การเดิน การเคลื่อนไหวโดยก้าวเท้าสลับขา มีสติรู้ว่าฝ่าเท้ากระทบพื้นอยู่ จึงทราบว่าจะเกิดการเดินขึ้น ไม่ใช่จินตนาการว่าเดิน การฝึกสติในอิริยาบถเดิน คือการเดินจงกรม
2. การยืน การหยุดนิ่งโดยใช้เท้าเป็นฐาน และใช้ขาเป็นหลักตั้งตัว อาจต้องอาศัยศีรษะตั้งตรง ตัวตั้งตรง สองขาตั้งตรง ฝ่าเท้าวางราบสัมผัสพื้นเพื่อให้รู้สึกขัดตลอดเวลา
3. การนั่ง การหยุดนิ่งโดยใช้ก้นเป็นฐาน นั่งอกตั้งหลังตรง สังเกตว่าหลังตรงหรือหลังงอ และส่วนหัวกำลังตั้งอยู่หรือเอียงเอนไปทางใด ก็นับว่าเริ่มเกิดสติรู้อิริยาบถนั่ง
4. การนอน การหยุดนิ่งโดยใช้แผ่นหลังเป็นฐาน อาจต้องอาศัยท่าหงายหน้าเหยียดตัวตรง แผ่นหลังวางราบกับที่นอน เพื่อให้รู้สึกถึงท่ายทอย แผ่นหลังและแขนขาสัมผัสที่นอนอยู่
5. อยู่ในท่าทางใด ๆ คือ การหยุดหรือเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง เมื่อรู้อิริยาบถพื้นฐาน อันได้แก่ เดิน ยืน นั่ง และนอนได้ดีแล้ว ก็จะเข้าใจการทำความรู้จักระเคลื่อนไหวที่ต่อเนื่องได้

สัมปชัญญะบรรพ

ดังตถุณ (2555) สัมปชัญญะ คือความรู้ตัวอยู่เสมอ ไม่เผลอตัว มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เห็นร่างกายตามที่กำลังปรากฏอยู่ตลอดเวลา การมีสัมปชัญญะอย่างบริบูรณ์จะเป็นฐานสำคัญของสมาธิจิต ผู้มีสัมปชัญญะในความเคลื่อนไหวของกายเท่ากับมีที่ตั้งของสมาธิไม่ขาดสาย การฝึกปฏิบัติตามกระบวนท่าประกอบไปด้วย การก้าว การถอย การแล การเหลียว การคู้เข้า การเหยียดออก การเคี้ยว การลิ้ม การดื่ม การถ่ายอุจจาระและปัสสาวะ การพูด การนิ่ง การเดิน การยืน การนั่ง การหลับ การตื่น

ปฏิกุลมณสิการบรรพ

ดังตถุณ (2555) การฝึกเพื่อรู้สึกถึงกายโดยความเป็นของโสโครก นำออกห่าง นำทิ้งขว้าง เป็นไปเพื่อละกามราคะ นับด้วยผัสสะทางตา หู จมูก ลิ้น กาย หรือใจ ความจำเป็นต้องพิจารณาความเป็นของโสโครก ควรใช้กายเป็นอุปกรณ์ดับความอยากดังกล่าว ให้พิจารณาว่าลมหายใจเป็นสิ่งทีละเอียดกว่าผม ขน เล็บ ฟัน หนัง กระดูก และอวัยวะอันจับต้องได้ทั้งหลาย ใช้อานาปานสติช่วยรู้กายโดยความเป็นปฏิกุลได้ รู้ตำแหน่งอวัยวะภายนอก เช่น ผมอยู่ส่วนบนสุด ขนกระจายตามส่วนต่าง ๆ หนึ่งคือส่วนหุ้มกายทั้งหมดนับตั้งแต่หัวจรดเท้า เป็นต้น และควรมีความสุขความสดชื่นจากอานาปานสติให้ดีเสียก่อน เพื่อเป็นการประกันว่าพอความโสโครกของร่างกายปรากฏแก่ใจชัดแจ้ง จะได้ไม่เกิดความเดือดร้อนเกินทน

ธาตุมนสิการบรรพ

ดังตฤณ (2555) เมื่อรู้กายโดยความเป็นธาตุ 4 ย่อมได้ชื่อเป็นผู้รู้จักรูปตามจริง ย่อมไม่เห็นกายตามอันตโนมัตติว่าเป็นมนุษย์ ไม่เห็นกายโดยความเป็นที่ตั้งของอิตตาตัวตนเราเขา จิตอันเห็นกายเสมอด้วยธาตุดิน น้ำ ลม ไฟ ไม่มีรู้สึกถึงเส้นแบ่งระหว่างกายอันเป็นภายในกับธรรมชาติภายนอกทั้งปวง ฝึกู้กายพร้อมพิจารณาธาตุภายในและภายนอกโดยความเป็นธรรมชาติเสมอ

1. การพิจารณาปฐวีธาตุ คือ ธาตุดิน โดยตั้งกายตรง ให้รู้อยู่ที่พื้นซึ่งขบกันเล็กน้อยพอให้รู้สึกถึงความแข็ง ประคองความรู้สึกแข็งไว้จนจิตไม่เคลื่อนไปไหน แล้วจึงกำหนดทิศเบื้องหน้าให้มีตำแหน่งแน่นอน เช่น ผนังห้องหรือวัตถุใกล้ๆ เหมือนสภาพความแข็งแผ่คลุมออกไปเบื้องหน้า ผลที่เกิดขึ้นทันทีที่กำหนดรู้ คือความเห็นชัดเข้ามาภายในว่ากายนี้สักแต่มีส่วนประกอบเข้มแข็งจากหัวจรดเท้า บางคนอาจสัมผัสถึงความแข็งของโครงกระดูกอย่างชัดเจนราวกับปราศจากเลือดเนื้อห่อหุ้ม

2. การพิจารณาอาโปธาตุ คือ ธาตุน้ำ โดยตั้งกายตรง ให้รับรู้อยู่ที่น้ำลายที่เรียกมาอาบลิ้นชุ่มอยู่ กำหนดลักษณะเอิบอาบลิ้นไหล แล้วจึงกำหนดทิศเบื้องหน้า เช่น ผนังห้องหรือวัตถุใกล้ๆ เหมือนสภาพความเอิบอาบแผ่คลุมออกไปเบื้องหน้า ผลที่เกิดขึ้นทันทีที่กำหนดรู้ คือความเห็นชัดเข้ามาภายในกายนี้ สักแต่มีส่วนประกอบเอิบอาบ ไหลไปมาได้จากหัวจรดเท้า บางคนอาจสัมผัสถึงความมีอยู่ของน้ำเลือด น้ำเหลือง อย่างชัดเจนราวกับร่างกายเป็นหุ่นแก้วที่ขังน้ำนานาชนิดไว้

3. การพิจารณาเตโชธาตุ คือ ธาตุไฟ โดยตั้งกายตรง ให้ความรับรู้อยู่ที่ไอร้อนที่อก แล้วจึงกำหนดทิศเบื้องหน้า จะเหมือนมีคลื่นความร้อนแผ่คลุมอยู่เบื้องหน้า ผลที่เกิดขึ้นทันทีที่กำหนดรู้ คือความเห็นชัดเข้ามาภายในกายนี้ สักแต่มีส่วนประกอบเป็นความร้อน ความสามารถเผาผลาญ และเมื่อมองหรือสัมผัสไปทางใดที่มีไฟหรือไอร้อนอยู่ ก็สัมผัสรู้ถึงความร้อนอันเดียวกัน

4. การพิจารณาवाโยธาตุ คือ ธาตุลม โดยตั้งกายตรง ให้รับรู้อยู่ที่ลมหายใจ เลือกกำหนดเฉพาะลักษณะพัดไหว แล้วจึงกำหนดทิศเบื้องหน้า ผลที่เกิดขึ้นทันทีที่กำหนดรู้คือความเห็นชัดเข้ามาภายในกายนี้ สักแต่มีส่วนประกอบเป็นความพัดไหว เมื่อมองหรือสัมผัสทางใดที่มีการไหว เช่น กิ่งไม้ไหวหรือผืนผ้าสะบัด ก็สัมผัสรู้ถึงความพัดไหวอันเดียวกัน

นวสีวธิกาบรรพ

ดังตฤณ (2555) ความหมาย คือ การฝึกให้เห็นกายนี้เป็นของว่างจากตัวตน เพื่อต้องเนาเปื่อยผู้ซึ่งเป็นธรรมดา เข้าดูเห็นรายละเอียดภายในกายโดยความเป็นอาการ 32 จากหัวจรดเท้าหาได้มีลักษณะที่แตกต่างระหว่างคนเป็นกับคนตาย จุดมุ่งหมายเพื่อลดอัสสมิมานะ แปลว่า การถือเอาถือเรา แล้วเปรียบเทียบนั้นเขา นั้นของเขา ใครเหนือกว่าต่ำกว่า ใครดีกว่าเลวกว่า ฯลฯ วันหนึ่งกายนี้จะเลิกเป็นภาชนะรองรับวิญญูณจริง ๆ เริ่มพิจารณาศพตามสภาพดังนี้ ศพมีน้ำเหลืองน้ำเลือดไหล ศพถูกกัดกิน ศพเป็นน้ำกระดูกฉาบเลือดเนื้อ ศพเป็นกระดูกฉาบเลือด

ศพเป็นกระดูกมีแต่เอ็นร้อยรัด ศพเป็นกระดูกกระจัดกระจาย ศพเป็นกระดูกผุพังเรียงราย ศพเป็นกระดูกที่ผุพังลงเป็นผง

เวทนานุปัสนาสติปัฏฐาน

ดังตถุณ (2555) เห็นเวทนาอยู่ในเวทนาเป็นประจำ กล่าวคือ ถ้าเสวยสุขเวทนา ก็รู้ชัดว่าสุขเวทนานั้นเป็นของไม่เที่ยง เรามีได้มีมาเพิลิตเพลินอยู่ ดังนี้ ถ้าเสวยทุกขเวทนา ให้รู้ชัดว่าทุกขเวทนานั้นเป็นของไม่เที่ยง เรามีได้มีมาเพิลิตเพลินอยู่ดังนี้ ถ้าเสวยอหุขมสุขเวทนา คือการไม่ทุกข์ไม่สุขหรือเฉย ๆ ให้รู้ชัดว่าอหุขมสุขเวทนา เรามีได้มีมาเพิลิตเพลินอยู่ เวทนา คือ ความเสวยอารมณ์ หรือ ความรู้สึก อารมณ์ที่แสดงความไม่เที่ยงได้ เกิดแล้วต้องดับ ไม่มีใครบังคับให้อยู้อย่างยืนยง ต้องฝึกคือรู้สึกเวทนาอย่างถูกต้อง ไม่พยายามสร้าง ตกแต่ง ดัดแปลง สิ่งที่มีอยู่พร้อมแล้ว เพื่อให้ทำให้อำนาจของสติรู้อยู่เหนืออำนาจของสุขและทุกข์ ประโยชน์เบื้องต้นคือทำให้ศีลบริสุทธิได้ง่าย ส่วนประโยชน์เบื้องปลายคือทำให้ปัญญาสว่างไสวโดยสะดวก แนวทางการฝึกคือแยกให้ออกว่าตอนนี้กำลังสุข ทุกข์ หรือเฉย ระลึกรู้ว่าสิ่งถูกรู้นี้เป็นของไม่เที่ยง เกิดดับอยู่ตลอดเวลา คิดแบบมีเป้าหมายว่าเราจะเอาเวทนาไปสอนให้สติและปัญญา จะเห็นเวทนาต้องรู้ว่าเป็นกลางว่ากำลังเห็นอะไร สิ่งนั้นเกิดขึ้นเมื่อไร ตั้งอยู่นานเพียงใด ดับลงแล้วแปรเป็นชนิดไหน

สยาดอกัททันตวิโรจนะ (2558) ได้กล่าวถึงสิ่งที่พึงระวังในการกำหนดรู้เวทนาไว้ดังนี้ ผู้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานในระยะแรก จะต้องพบกับทุกขเวทนาต่าง ๆ มีความเจ็บ ความปวด เป็นต้น ลักษณะของทุกขเวทนาที่เกิดขึ้นของผู้ปฏิบัติแต่ละบุคคลแตกต่างกันออกไป อย่างไรก็ตาม ผู้ปฏิบัติธรรมพึงทำความเข้าใจในเบื้องต้นไว้ว่า ผู้ปฏิบัติธรรมบางท่าน ต้องพบกับทุกขเวทนา มาก บางท่านก็พบกับทุกขเวทนาน้อย ไม่เหมือนกัน” ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของจริต ความประพฤติ การกระทำหรือกรรมที่ตนเองได้สั่งสมไว้ ประกอบกับสภาพเดิมของทุกขเวทนาที่มีอยู่ก่อน ผู้ปฏิบัติธรรมที่เจริญสติปัฏฐานอยู่ เมื่อทุกขเวทนาต่าง ๆ มีความเจ็บ ความปวด เป็นต้น เกิดขึ้น แต่ไม่ยอมกำหนดรู้ทุกขเวทนาขึ้น กลับพยายามบังคับจิต ไปกำหนดอารมณ์อื่น เช่น อาการพอง อาการยุบ เป็นต้นแทน จึงทำให้จิตซัดสายไม่มีความตั้งมั่นใจอารมณ์ ทำให้ไม่มีสมาธิอีกต่อไป แต่การกำหนดรู้ทุกขเวทนานั้นไปอย่างต่อเนื่อง ตามลำดับอาการที่เกิดขึ้น ก็จะทำให้จิตมีความสงบและตั้งมั่น สมาธิมีกำลังสมบูรณ์ วิปัสสนาญาณเกิดขึ้นและก้าวหน้าไปตามลำดับ จนกระทั่งเมื่อญาณมีความแก่กล้า การกำหนดรู้ทุกขเวทนาเหล่านั้น ก็มีความก้าวหน้าควบคู่กันไป

จิตตานุปัสนาสติปัฏฐาน

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก (2555) เห็นจิตในจิตอยู่เป็นประจำ กล่าวคือ ร่างกายนี้เป็นที่อาศัยของจิตใจ จิตใจของทุกคนมีอาการต่างๆ เป็นจิตใจที่มีราคะ โทสะ โมหะ และเป็นจิตที่ปราศจากราคะ โทสะ โมหะ ก็มี เมื่อจิตเกิดราคะให้รู้ชัดว่าจิตเกิดราคะ เมื่อจิตเกิดโทสะให้รู้ชัดว่าจิตเกิดโทสะ เมื่อจิตเกิดโมหะให้รู้ชัดว่าจิตเกิดโมหะ เริ่มรู้

สภาพจิตผ่านกิเลสหายาบคือ รากะ โทสะ โมหะ เพราะกิเลส 3 ตัวนี้เป็นของประจำโลก และแฉะ เวียนมาเยี่ยมเราอยู่เสมอ เรียกว่าเป็นอุปกรรมสามัญที่ทุกคนมีอยู่แล้วโดยไม่ต้องชวนขายซื้อหา มาแต่ไหน อีกทั้งเป็นเรื่องของสามัญสำนึกที่แต่ละคนทราบด้วยใจว่ารากะ โทสะ โมหะ เป็นอย่างไร

ดังตฤณ (2555) ลักษณะของจิตทั้ง 3 รูปแบบประกอบไปด้วย

1. การกำหนดรู้รากะจิต รากะ แปลว่า ความกำหนด ความยินดีในกาม ความติดใจ หรือ ความขมใจติดอยู่ในอารมณ์ เรียกว่าถ้าติดใจอยู่กับสิ่งใด จะเป็นบุคคลหรือวัตถุก็ อาจเป็นสิ่งใด สิ่งหนึ่งระหว่างรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส อันเป็นปัจจุบัน และอาจเป็นการใคร่ครวญคำนึงถึงสิ่ง เหล่านั้น ผ่านมาแล้วหรือกำลังจะเกิดขึ้น ความอยากถลำเข้าไปหาวัตถุหรือบุคคลอันเป็นต้นเหตุ แห่งความยินดี การเริ่มฝึกกำหนดดูรากะจิตนั้น ควรดูจังหวะที่รากะเกิดขึ้นในระดับจิต เช่น หวน ระลึกถึงกามคุณในอดีต หรือเพิ่งเกิดความต้องการทางเพศเพียงแผ่ว หรือเกิดความต้องตา ต้องหู ต้องจมูก ต้องกาย ต้องลิ้น หรือต้องใจ ที่ทำให้จิตมีอาการถลำเข้าไปหลงติด ก็มีรากะได้ทั้งสิ้น

2. การกำหนดรู้โทสะจิต โทสะนั้นเป็นอารมณ์ที่รุนแรง สังเกตง่ายที่สุด สะท้อนชัดออกมา ทางกายมากที่สุด เช่น เมื่อบุคคลหรือเหตุการณ์กระตุ้นให้โกรธ เราจะอยากทำตาวาวโรจน์ อยากก่นด่า อยากทุบตี เพราะคิดอยู่ว่าจะทำให้ศัตรูเดือดร้อนใจสาสมกับที่ทำให้เราโกรธได้ อย่างไร จิตที่มีโทสะจะมีลักษณะอยากขับไล่ คือผลึกออกไป ทางรูปธรรมคืออยากกระแทกให้ เกิดความแตกพังหรือเกิดความเจ็บปวด ถ้าอยู่ในอารมณ์แบบใดที่มีลักษณะอยากผลึกไล่ ก็จัด เข้าข่ายโทสะได้เหมือนกัน เช่น ความกลัว ความอับอาย ความเศร้าโศกคร่ำครวญ เป็นต้น วิธีการกำหนดรู้ เมื่อเกิดโทสะแผ่วในระดับจิต ให้ทำใจเหมือนยืนดูน้ำเดือดค่อยๆ เย็นลงเอง ทำความเข้าใจว่าน้ำเดือดนั้น เริงไปมันก็ไม่เย็นทันที ฝ้ามองดูสภาพของน้ำที่เย็นลง ควบคู่กับ ปัญญาเห็นความจริงว่าโทสะเป็นอนิจจังอย่างหนึ่ง สำคัญคือต้องรู้จิตที่ปราศจากโทสะ เปรียบเทียบกันทันที แยกได้ว่าขณะมีโทสะเป็นอย่างไร ขณะโทสะดับไปแล้วแตกต่างอย่างไร ช่วงแรกอาจกำหนดว่าโทสะเป็นของร้อน ส่วนการปลอดจากโทสะเป็นของเย็นย่อมได้

3. การกำหนดรู้โมหะจิต คำว่า โมหะ มีความหมายหลายระดับ ทั้งระดับหายาบ เช่น ความเหม่อ ความหลง ความมัวหม่น ไปจนกระทั่งระดับละเอียดคืออวิชชา ความไม่รู้หรือริยสังใจใน ระดับธรรมชั้นสูง ขอให้ดูเฉพาะจิตที่มีลักษณะไม่รู้อยู่ในปัจจุบัน สภาวะทั่วไปของจิตคนเราจะ เป็นโมหะอยู่แล้ว เบื้องต้นของการฝึกรู้โมหะ ควรหัดสังเกตระหว่างคิด ระหว่างพูด และระหว่าง กระทำกิจในชีวิตประจำวัน แรกเริ่มอาจเห็นเปรียบเพียงความรู้สึกมัวหม่นกับความรู้สึกแจ่มชัด ทางโลก เมื่อเห็นชำนาญแล้วก็จะยิ่งขยับขึ้นไปดูภาวะโง่หลงยึดมั่นกับภาวะปัญญาารู้แจ้งปล่อยวาง ในภายหลัง

ธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน

ดังตฤณ (2555) พิจารณาเห็นธรรมในธรรม คือนิ वर्ณ 5 อยู่เสมอ กล่าวคือ เมื่อความ พอใจยินดีในกาม มีหรือไม่มีอยู่ภายในจิตย่อมรู้ชัด ความยินดีพอใจในกามที่เกิดขึ้นจะละเอียด

ด้วยประการใดย่อมรู้ชัดประการนั้นด้วย คือในความพยาบาท คือความโกรธ ถีนมิทธะ คือ ความว่างเหงาหาวนอน อุทธัจจกุกกัจจะ คือความฟุ้งซ่านรำคาญใจ และวิจิกิจฉา คือความลังเล สงสัย ในหลักการธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน สามารถแบ่งจำแนกการฝึกปฏิบัติออกเป็น 5 หัวข้อ ดังนี้

นิรวณบรรพ

พระโสภณมหาเถระ (2555) นิรวณ คือ เครื่องกั้นศักยภาพของจิตไม่ให้บำเพ็ญกุศลขั้นสูง คือ ฌาน วิปัสสนา มรรค และผล บุคคลที่ถูกนิรวณครอบงำย่อมไม่รู้ประโยชน์ตนและผู้อื่น ไม่อาจบรรลุสมาธิและปัญญา นิรวณ 5 ประการคือ กามฉันทะ คือ ความยินดีพอใจในกาม ได้แก่ รูปสวย เสียงเพราะ กลิ่นหอม รสร่อย เป็นต้น, พยาบาท คือ ความไม่พอใจ หงุดหงิด ชุ่นเคือง คิดประทุษร้าย เป็นต้น ถีนมิทธะ คือ ความว่างซึมเซา อุทธัจจกุกกัจจะ คือ ความฟุ้งซ่านเดือดร้อนใจ และวิจิกิจฉา คือ ความลังเลสงสัยในพระพุทธเจ้า ผู้ทรงรู้แจ้งธรรมทั้งปวง

ขันธบรรพ

พระโสภณมหาเถระ (2555) ขันธ แปลว่า หมู, กอง หมายถึง การรวมกันของรูปนามที่ จำแนกเป็นอดีต ปัจจุบัน หรืออนาคต อยู่ภายในหรือภายนอก หยาบหรือละเอียด ทรามหรือ ประณีต อยู่ใกล้หรือไกล ส่วนอุปาทานคือความยึดมั่นว่าเป็นเรา ของเรา มี 5 ประการคือ รูป คือ สสารหรือปริมาณเล็ก ๆ ภายในร่างกายที่แปรปรวยด้วยเหตุภายในและภายนอก ได้แก่ ความ ร้อน ความหิว หรือธาตุทั้ง 4 ดิน น้ำ ลม ไฟ เป็นต้น เวทนา คือ สภาวะรู้สึกเป็นสุข เป็นทุกข์ หรือวางเฉย สัญญา สภาวะจำได้หมายรู้ว่าเป็นสีเหลือง สีแดง สีขาว ฯลฯ ทำหน้าที่หมายรู้ว่าเป็น อะไร, สังขาร สภาวะปรุงแต่ง หมายถึง ความตั้งใจ และสภาวะธรรมทางใจอื่น ๆ เป็นต้น และวิญญูณ สภาวะรู้อารมณ์ทางทวาร 6 ด้วยการเห็น ได้ยิน รู้กลิ่น ลิ้มรส สัมผัส และนึกคิด เรื่องราว

อายตนะบรรพ

ดังตฤณ (2555) อายตนะ แปลว่า เครื่องต่อของความรับรู้ หมายถึงมีทั้งเครื่องรับและ เครื่องส่ง เครื่องรับนั้นเราเรียกว่าเป็นอายตนะภายในได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ส่วนเครื่องส่ง นั้นเราเรียกว่าเป็นอายตนะภายนอก ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสแตะต้อง และนามธรรมที่ ปรากฏกับใจทั้งหลาย แนวทางการฝึก เมื่อสามารถรู้ความเคลื่อนไหวในกายนี้ได้ดีแล้ว สติย่อม คมชัด เห็นกายเป็นเพียงโพรงอาศัย จิตอาศัยกายเป็นเครื่องอาศัยระลึกลับ

โพชฌนคบรรพ

ดังตฤณ (2555) โพชฌนค์ เป็นองค์ธรรมฝ่ายตรัสรู้ จุดมุ่งหมายเพื่อให้ทราบที่เราเจริญ สติปัฏฐานมาถึงไหน ใกล้หรือไกลจากมรรคผลนิพพานมาเพียงใดแล้ว แนวทางการฝึก เริ่มต้น โดยพยายามทำโพชฌนค์ให้เจริญ ตามตนเองว่าโพชฌนค์ของเรามีอยู่บ้างไหม เจริญแล้วเพียงใด ที่ยังไม่เกิดทำให้เกิดขึ้นได้อย่างไร เตือนตัวเองก่อนออกจากกลุ่มจากเส้นทางเจริญสติ กระทั่งเมื่อ มีสติอยู่เรื่อย ๆ โดยไม่ต้องพยายาม อาจสำรวจตนเองไล่ไปตามลำดับเป็นข้อ ๆ ดังนี้

1. มีสติเป็นอัตโนมัติ ตั้งแต่เริ่มฝึกเจริญสติ สติก็จะเป็นอัตโนมัติได้ไม่ยาก เช่น สังเกตดู จะทราบว่าเราออกแรงเพียงน้อยนิด ก็สามารถรู้สึกถึงลมหายใจเข้าออกได้แล้ว สติที่แท้ต้องรู้ ตามที่ปรากฏไม่ใช่รู้แค่สิ่งที่อยากให้ปรากฏ

2. มีความเพียรพิจารณาธรรม เมื่อปัญญาในการเห็นสภาวะธรรมต่างๆ เกิดขึ้นเต็มที่ สิ่งที่จะตามมาเป็นธรรมดาคือความเพียรไม่ย่อหย่อน ปัญญาเห็นจริงว่าควรดูให้หมด โดยเห็นว่า ภาวะเหล่านั้นเป็นสิ่งถูกรู้ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวเรา เกิดได้ก็ดับได้ถ้ามีภาวะอันเป็นปฏิปักษ์มา แชนท์

3. มีความอึดเอมใจในการเท่าทันสภาวะธรรม เมื่อความเพียรพิจารณาธรรมแก่กล้าเต็ม กำลัง สิ่งที่เกิดตามมาเป็นธรรมคือความอึดใจ ความเท่าทันธรรมจะทำให้เราตระหนักว่าความอึด ที่แท้นั้นไม่ใช่กายได้กินมากเท่าใด กับทั้งไม่ใช่ใจสมอยากเพียงไหน แต่เป็นความพอ เป็นความ หยุตอยาก เป็นการยุติอาการไขว่คว้าเหยื่อล่อภายนอกทั้งสิ้นทั้งปวง

4. มีความสงบระงับเยือกเย็น เครื่องชี้ว่าเรามาถึงความสงบระงับจริง คือการปราศจาก แรงดันใด ๆ หากพุ่งแล้วรู้ทันว่าพุ่ง กระทั่งความพุ่งแสดงความไม่เที่ยงด้วยการระงับไปเอง อย่าง นี้เรียกว่าของจริง เพราะแม้แต่แรงดันที่จะสร้างความสงบก็ไม่มี

5. มีความเป็นกลางวางเฉย ไม่ใช่สักแต่เป็นสภาวะธรรม สักแต่เป็นนิमितหลงใจ ไม่ใช่ บุคคล ไม่ควรเก็บมาเป็นอารมณ์ ควรรับรู้อยู่เฉยๆ ถึงการผ่านมาแล้วจากไปของสรรพสิ่ง จิตดี ตัวออกห่างจากความถือว่ามี ถือว่าเป็น ทั้งภายในและภายนอก

สังจบรรพ

ดังตฤณ (2555) คือ มรรคมีองค์ 8 หนทางสู่ความเป็นอริยบุคคลผู้ไม่หลงอุปาทานไปว่า ชาติ 4 ชั้น 5 อายุตนะ 6 เป็นตัวเป็นตน หนทางนี้ประกอบด้วยข้อธรรม 8 ประการ ตลอดจน ประพฤติตนให้วิเวกสมควรแก่ธรรมขั้นสูงด้วย การเจริญสติที่ผ่านมาเป็นไปเพื่อประโยชน์ถึงการ เห็นความจริงที่เหล่าอริยะเห็น ซึ่งก็คือความจริงเกี่ยวกับทุกข์และการดับทุกข์ ข้อปฏิบัติให้ถึง ความดับทุกข์ คือการดำเนินชีวิตเยี่ยงอริยบุคคลผู้บรรลุมรรคผล เมื่อรู้ความจริงอย่างอริยะ คิด อย่างอริยะ พุดอย่างอริยะ กระทำอย่างอริยะ มีสติรู้อย่างอริยะ และจิตตั้งมั่นเป็นสมาธิอย่าง อริยะ วันหนึ่งย่อมกลายเป็นอริยะ การดำเนินชีวิตเยี่ยงอริยะ ประกอบด้วยองค์ 8 ประการดังนี้

1. สัมมาทิฐิ รู้ความจริงอย่างอริยะ คือรู้ว่าอะไรคือทุกข์ รู้ว่าอะไรคือเหตุแห่งทุกข์ รู้ว่า อะไรคือความดับทุกข์ และรู้ว่าการดำเนินชีวิตอย่างไรจึงดับทุกข์ได้

2. สัมมาสังกัปปะ คิดอย่างอริยะ คือคิดออกจากกาม คิดอกัธย ไม่พยาบาท และคิด หลีกเลียงการเบียดเบียนใด ๆ เพราะสิ่งนั้นเป็นเปลือกหนาหุ้มหุ้มจิตใจให้มีมณอยู่

3. สัมมาวาจา พุดอย่างอริยะ คือการเว้นการพุดเท็จอันเป็นเหตุให้จิต บิดเบี้ยว เว้นจาก การพุดส่อเสียดอันเป็นเหตุให้จิตเร่าร้อน เว้นจากการพุดคำหยาบคายอันเป็นเหตุให้จิตสกปรก และเว้นจากการพุดเพื่อเจ้อันเป็นเหตุให้จิตพรัมัว ถ้างดเว้นเสียได้จึงค่อยเห็นตามจริงได้

4. สัมมากัมมันตะ กระทำอย่างอริยะ คือ เว้นจากการฆ่าสัตว์ เว้นจากการขโมย เว้นจากการประพฤติดีในกาม อันล้วนเป็นบาปที่พอกพนา เมื่อเห็นบาปเป็นของดียอมได้ชื่อว่าเห็นผิดเป็นชอบ คนเราย่อมไม่อาจเห็นความจริงทั้งที่ยังเห็นผิดเป็นชอบอยู่

5. สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพอย่างอริยะ คือ หากินด้วยสุจริต ถ้าเป็นพระต้องรักษาวินัยสงฆ์ เพียรเพื่อทำมรรคผลนิพพานให้แจ้งตามกติกากการบวช ถ้าเป็นชาวบ้านต้องทำอาชีพที่ไม่ผิดกฎหมายและศีลธรรม

6. สัมมาวายามะ เพียรอย่างอริยะ คือ ตัดใจละบาปอกุศลทั้งปวงจนเหือดแห้งไปหมด ขวนขวายเพิ่มบุญกุศลทั้งหลายจนบริบูรณ์เต็มที่ เช่น มีน้ำใจสละให้ทานคนและสัตว์เพื่อทำลายความตระหนี่ เป็นต้น ไม่มัวหลงประมาทว่าเราดีแล้ว ไม่ต้องเพิ่มความดีแล้ว

7. สัมมาสติ มีสติระลึกรู้อย่างอริยะ คือ มีความรู้สึกตัวอยู่ว่ากายนี้ใจนี้ไม่เที่ยง ไม่ใช่ตัวตน สติธรรมดาทำให้รู้เท่าทันอกุศล ไม่ทำตามอกุศล แต่สัมมาสติทำให้รู้แจ้งในลักษณะของอกุศลว่ามีความหม่นหมองอย่างไร ความหม่นหมองนั้นแสดงตัวว่าไม่เที่ยงไม่ใช่ตัวตนอย่างไร

8. สัมมาสมาธิ มีสมาธิตั้งมั่นอย่างอริยะ คือ เป็นผู้สังัดจากกาม จิตตั้งรู้อยู่ในขอบเขต กายใจคงเส้นคงวา แล้วพัฒนาขึ้นไปถึงการมีอุเบกขาอันเป็นเหตุให้สติบริสุทธิ์ จิตเป็นต่างหาก จากความรู้สึกนึกคิด สว่างจำด้วยปัญญา มีหน้าที่อย่างเดียวกันคือรู้เห็น (ศุภยปฏิบัติธรรมโมลี, 2557)

การฝึกปฏิบัติและผลการฝึกปฏิบัติมหาสติปัฏฐานสูตร

ผู้เขียนได้ฝึกปฏิบัติมหาสติปัฏฐานสูตรเป็นระยะเวลา 1 เดือน ระหว่างวัน 9 มีนาคม - 9 เมษายน พ.ศ. 2564 ที่ได้เข้าฝึกปฏิบัติ ณ วัดหัตถสารเกษตร จังหวัดปทุมธานีกับพระอาจารย์เด่น กุศลจิตโต โดยผลการฝึกในแต่ละด้าน สรุปได้ดังนี้

ผลการฝึกปฏิบัติกายานุปัสสนาสติปัฏฐาน

เริ่มจากการฝึกอานาปานสติทำให้รับรู้ถึงลมหายใจเข้าออกของตนเองตามความเป็นจริง ในปัจจุบันขณะ ทำให้เข้าถึงแก่นของความไม่เที่ยงว่า เมื่อลมหายใจเข้าสู่แล้วก็ต้องหายใจออก เมื่อลมหายใจออกสุดแล้วก็ต้องหายใจเข้า และเมื่อเริ่มฝึกฝนไปเรื่อย ๆ จะเริ่มเห็นอารมณ์ความรู้สึกภายในตนเองตามความเป็นจริงมากขึ้น เช่น วันนี้อากาศร้อน มีผลกระทบทำให้เราหงุดหงิด เป็นผลให้เมื่อเราถูกสิ่งภายนอกกระทบ เราจะกลับมาอยู่กับลมหายใจและเห็นถึงสภาวะอารมณ์ขณะนั้นทันที ไม่ว่าจะป็นอริยาบถยืน เดิน นั่ง หรือนอน สามารถใช้อานาปานสติที่ฝึกปฏิบัติ มาต่อเนื่องเป็นอริยาบถบรรพ คือรับรู้การยืน เดิน นั่ง หรือนอนนั้น อาจมีบางครั้ง ที่สติรู้เนื้อรู้ตัวจับทันบ้างไม่ทันบ้าง เพราะการใช้ชีวิตภายนอกเต็มไปด้วยความรวดเร็ว เช่น ขณะเดินอยู่ริมถนนเพื่อไปรับประทานอาหาร ก็รู้ว่าร่างกายกำลังเดิน สังเกตว่าเท้าที่กระทบพื้นที น้ำหนักเท่าใด ลมหายใจเป็นอย่างไร จิตใจที่จดจ่อสู่เป้าหมายคือ การทานอาหาร เมื่อเห็นแล้วจะไม่เผลอ เช่นนี้ก็อาจเรียกได้ว่าเป็นผลของสัมปชัญญะบรรพ คือไม่ปล่อยใจให้วิ่งไปหา

เป้าหมายสะเปะสะปะ อันมีผลต่อเนื่องจากการฝึกรู้อาการเดินจากอิริยาบถบรรพ เป็นผลอัตโนมัติที่จิตจำได้และรับรู้ทันทีเมื่อเกิดการเดินขึ้นอีกครั้ง เป็นเช่นนี้กับทั้งอาการนั่ง ยืน และนอน ซึ่งในขณะเดียวกัน การฝึกมีสติรู้อยู่ในอาการทั้ง 3 บรรพข้างต้น ยิ่งฝึกมากขึ้น ก็ยิ่งทำให้เห็นความเป็นจริงเกี่ยวกับร่างกายตนเองมากขึ้น จนเกิดความคิดว่าร่างกายของเราและของผู้อื่นนั้นไม่ต่างกัน ลดการเปรียบเทียบตนเองกับผู้อื่นลง อีกทั้งจะเริ่มสังเกตอาการที่เกิดจากร่างกาย เช่น เป็นหวัดมีน้ำมูก จามน้ำลายกระเด็น หรือปัสสาวะ อุจจาระแต่ครั้งละ ทำให้เริ่มเห็นว่าร่างกายเป็นของสกปรก ซึ่งได้พิจารณาต่อเนื่องมาในหมวดปฏิกุศลมนสิการบรรพ ซึ่งเมื่อฝึกมาถึงหมวดนี้แล้ว ทำให้รู้สึกขยะแขยงร่างกาย รู้สึกอยากออกจากร่างกายที่สกปรกนี้ ผู้ฝึกจึงต้องระมัดระวังจิตใจของตนเองให้ดี เมื่อผ่านบรรพนี้ไปได้ก็จะเข้าใจความเป็นจริงอย่างถ่องแท้ว่าร่างกายของเรานั้น โดยเนื้อแท้แล้วประกอบด้วยธาตุทั้ง 4 ก็คือหมวดธาตุมนสิการบรรพ ได้พิจารณาเป็นลำดับถัดมา การเห็นร่างกายเป็นธาตุทั้ง 4 ดิน น้ำ ลม และไฟ ทำให้เข้าใจว่าตัวเราประกอบสร้างด้วยธาตุเหล่านี้ ไม่ใช่ตัวเรา ไม่มีความเป็นตัวเรา และจึงเข้าหมวดสุดท้ายคือ นวสีวิถิการบรรพ คือการเห็นร่างกายเป็นของสูญ ไม่มีตัวตน ของฉัน ไม่มีตัวเขา ของเขาด้วยเช่นกัน การดำรงชีวิตประจำวันโดยตั้งจิตให้เห็นในลักษณะนี้ทำให้คลายความทุกข์ในชีวิตมากขึ้น ไม่ยึดมั่นถือมั่น ใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข มีจิตใจที่มั่นคง เข้มแข็ง และจัดการปัญหาทุกอย่างด้วยความสุขที่เกิดจากตัวเราเอง

ผลการฝึกปฏิบัติเวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน

เริ่มจากการฝึกเวทนาที่เด่นประจำตนเอง ทำให้เห็นชัดเจนว่าชีวิตโดยปกติจะมีทั้งความสุขและความทุกข์ แต่โดยส่วนใหญ่จะเป็นความทุกข์ อันเกิดมาจากความต้องการอยากจะมีความสุข เช่น การทำงานหนักในแต่ละวันเพื่อหาเงินไว้สำหรับบั้นปลายชีวิต ความทุกข์จึงเกิดถ้าหากไม่สามารถหาเงินได้มากดั่งใจหวัง เป็นต้น ซึ่งการมีสติกับเวทนาประจำตนเองทำให้สังเกตเห็นนิสัยทางความคิดของตนเองมากขึ้น โดยส่วนใหญ่จะเป็นความคิดกังวลกับอนาคตหรือการกระทำในอดีต ทำให้เกิดอาการฟุ้งซ่านกระสับกระส่าย จึงจำเป็นต้องคลายความทุกข์ด้วยการหาสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ทำให้รู้ถึงสิ่งที่ดึงดูดใจตนเองในแต่ละวัน เช่น ถ้าต้องการหาเงินให้ได้ตามประสงค์ก็ควรจะเป็นงานที่ให้เงินดี ใจก็ไปจดจ่อกับการหางานที่ให้เงินดีแม้จะไม่ถูกใจมากนักก็ตาม ทำให้รู้ว่าเราเป็นคนอยากมาก และบ่อยครั้งมักจะไม่ สมปรารถนาเพราะสุดท้ายก็ไม่ใช่ว่าสิ่งที่ตนเองต้องการจริง ๆ การได้ฝึกรู้ สังเกตความคิด ความรู้สึกภายในจิตใจของตนเองทำให้เกิดความรู้สึกอยากหยุด อันเกิดมาจากการเริ่มเห็นความทุกข์ที่เกิดกับตนเองมากขึ้น หลังจากนั้นจิตใจจึงหัดเริ่มที่จะเมตตาตนเองโดยอัตโนมัติ รู้สึกได้ว่าไม่อยากเอาเรื่องราวอะไรมายึดถือเอาไว้อีก เช่น ถ้าได้งานที่มีเงินดีแต่ต้องเหนื่อย มีความทุกข์จากการทำงานที่ไม่ชอบก็อนุญาตให้ตัวเองทำงานที่ตัวเองสบายใจ แม้จะหาเงินไม่ได้ตามประสงค์แต่สามารถเลี้ยงชีวิตตนเองและครอบครัวได้ในปัจจุบันก็เพียงพอแล้ว การปรับสภาพจิตใจช่วงนี้ใช้เวลามากแต่

ได้ผลดี จากที่เป็นคนมีความเข้าใจผู้อื่นน้อย ตัดสินผู้อื่นก่อน เมื่อมองเห็นตนเอง เข้าใจตนเอง เต็มเต็มตนเองแล้ว จึงเกิดความรู้สึกแบ่งปันให้ผู้อื่น

ผลการฝึกปฏิบัติจิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน

สังเกตเห็นว่าในชีวิตประจำวัน จะมีราคะจิต โทสะจิต และโมหะจิต เกิดขึ้นตลอดเวลา สลับกันไปมาทั้งวัน ไม่ว่าจะมามีเรื่องใดมากระทบ และบ่อยครั้งที่รู้ไม่ทัน แต่เมื่อเริ่มต้นจากการ กำหนดรู้ราคะจิต ทำให้รู้ทันความรู้สึกของตนเองมากขึ้น และจะสามารถแยกแยะได้ว่าสิ่งไหนเป็น สิ่งล่อตาล่อใจ ทำให้ไม่ถูกล่อเข้าหาได้โดยง่าย ในขณะที่เดียวกัน เมื่อมีโทสะจิตเกิดขึ้น เมื่อรู้ทันก็ สามารถระงับลงได้ โดยค่อย ๆ ระวังปลงทีละน้อย มีผลทำให้เราไม่ติดใจกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นพิเศษ รวมถึงการฝึกรู้โมหะจิตทำให้มีความสุขในการใช้ชีวิตมากขึ้น เพราะเราสามารถนำจิตใจ กลับมาอยู่ที่ปัจจุบัน ไม่กังวลถึงอนาคตมากจนเกินไป และไม่โทษหาอดีตที่ไม่สามารถแก้ไขได้

ผลการฝึกปฏิบัติธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน

การฝึกขั้นธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน จะแสดงผลได้ดีต้องเป็นผลที่สืบเนื่องมาจาก มาจากการฝึกสติปัฏฐานทั้ง 3 ขั้นก่อนหน้านี้ จากการฝึกปฏิบัติเป็นระยะเวลา 1 เดือน สิ่งที่เป็นผล แสดงให้เห็นชัดแจ้งคือ การรู้ถึงนิเวศน์ที่เกิดขึ้นกับตนเองซ้ำ เช่น ความง่วงเหงาซึ่มเซา สามารถ เห็นถึงความเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป หรือในชั้นตอนชั้นธรรพ จะสามารถทำความเข้าใจได้ว่า ในบางครั้ง สิ่งที่มีมองเห็นหรือได้ยิน อาจเป็นเพียงองค์ประกอบของชั้น 5 ที่สร้างขึ้นมาเป็นตัวตน ทำให้เราไม่ยึดถือสิ่งนั้นมากนัก ต่อมาคืออายตนะธรรพ คือ เมื่อได้ยินเสียง สามารถรับรู้ได้ถึงลมที่ กระทบอากาศ กลายเป็นคลื่น เกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป โดยไม่มีความหมายใด และการให้ความหมายของเสียงนั้นว่าคือเสียงอะไรคือการเกิดขึ้น ของสังขารชั้น 5 ตั้งอยู่ และดับไปเช่นเดิม นอกจากนั้นคือโพชฌังคธรรพ และสัจจธรรพ นั้นถือเป็น ข้อสำรวจตนเองในเบื้องต้นที่ดี เพราะ ในบางครั้งการปฏิบัติไม่ได้เต็มไปด้วยความสุขเสมอไป ต้องเจอความทุกข์ ความไม่อยาก ความ หลงผิดและอื่น ๆ ที่ทำให้เกิดความเข้าใจผิดในการฝึกฝน ทั้งสองบรรพนี้จึงสามารถชี้ให้เห็น หนทางที่ถูกต้องได้ อีกทั้งยังคงยึดมั่นถือมั่นถึงการดำเนินชีวิตควบคู่ไปกับการปฏิบัติ สิ่งเหล่านี้อาจ ไม่ได้ทำให้ความทุกข์น้อยลงเสียทีเดียว แต่สามารถทำให้เกิดความสุขได้มากขึ้น

แนวทางการนำมหาสติปัฏฐานสูตรมาประยุกต์ใช้กับการเข้าถึงตัวละคร

การประยุกต์ใช้กายนุปัสสนาสติปัฏฐานกับการแสดง

การแสดงคือการได้เป็นมนุษย์ในอีกรูปแบบหนึ่งในฐานะตัวละคร การเริ่มฝึกเรียนรู้จาก ตนเองเป็นพื้นฐานนำไปสู่การค้นพบความเป็นมนุษย์ในตัวละคร ดังนั้นการฝึกอานาปานสติจึง เป็นประโยชน์คือได้ฝึกสังเกต ฝึกรู้ และฝึกเห็นสภาวะอารมณ์ของตนเอง เมื่อเราจดจำสภาวะ อารมณ์นั้นจากเหตุการณ์ที่เกิดในชีวิตประจำวันได้ เราจึงมีวัตถุดิบที่สามารถนำไปเชื่อมโยงกับ ตัวละครได้ และในการฝึกฝนการอยู่กับคู่แสดงบทเวที อานาปานสติเป็นการฝึกขั้นสำคัญ เพราะ เมื่อจิตเราเริ่มจดจ่ออยู่กับลมหายใจได้แล้ว จิตนั้นย่อมทำตามแต่โดยดี รวมทั้งอิริยาบถต่าง ๆ

การยืน นั่ง เดิน และนอน เมื่อเราเห็นและเข้าใจว่า ตัวเราเองชอบเดินแบบนี้ นั่งแบบนี้ ถ้าเป็นตัวละคร เราจะเดินหรือจะนั่งแบบไหน เราจะสามารถเห็นถึงเหตุปัจจัยที่ทำให้ตัวละครเป็นอย่างนั้น และสามารถเข้าถึงตัวละครได้ง่ายขึ้น รวมถึงการเคลื่อนไหวของตัวละคร การเคลื่อนไหวของลมหายใจ ซึ่งสามารถสื่อถึงอารมณ์ในขณะนั้นของตัวละคร หากสามารถมองเห็นถึงสาเหตุที่มนุษย์คนหนึ่งที่มีอุปนิสัยแบบนี้ได้ จะเข้าใจเขาได้มากขึ้น จึงเกิดสัมปชัญญะ คือการไม่ผล่อว่าตัวเองเป็นตัวละคร ไม่ตัดสินตัวละคร ซึ่งระหว่างการแสดง การคงอยู่ในสภาวะของตัวละครคือ การยอมปล่อยให้ตัวละครได้ยืมร่างกายนี้เพื่อขับเคลื่อนการมีชีวิตของเขา ไม่ยึดติดกับสิ่งที่เรียกว่าปฏิภมณสิกการ ยอมให้สิ่งที่อยู่ตรงหน้ามากระทบเพื่อรับรู้สึกอย่างเต็มที่ แต่จะไม่ผล่อเรอจนขาดสติ เมื่อถึงจุดนั้นจะรู้สึกว่าการเป็นตัวละครช่างมีความสุข จะสามารถปล่อยความเป็นตัวเองออกไปและรับตัวละครเข้ามาได้อย่างไม่ทุกข์ ปล่อยให้ร่างกาย และจิตใจ เคลื่อนไหวไปตามธรรมชาติของธาตุทั้ง 4 เพราะเมื่อใจเปิดกว้างด้วยความสุขในการเป็นตัวละคร ร่างกายและจิตใจก็จะทำงานได้ตามธรรมชาติ สามารถแยกแยะตัวละครและตนเองออกอย่างชัดเจน ไม่ยึดถือตัวตน สามารถเข้าถึงความเป็นธรรมชาติของตัวละครที่เป็นอีกหนึ่งชีวิตได้อย่างละเอียดละออ จนกระทั่งเมื่อจบการแสดงลงแล้ว จะไม่ยึดถือกับความรูสึกนั้นที่เกิดขึ้น สามารถกลับมาอยู่กับปัจจุบันขณะด้วยอานาปานสติที่ฝึกฝนไว้

การประยุกต์ใช้เวทนานุปัสสนาสติปัญญาฐานกับการแสดง

การฝึกสังเกตเห็นเวทนาของตนเองบ่อย ๆ สามารถช่วยให้นักแสดงตรวจสอบสภาพจิตใจของตนเองได้ ไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนการเตรียมตัวเข้าถึงตัวละคร เข้าถึงตัวละครแล้ว หรือต้องออกจากสภาวะอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครแบบกระทันหัน หากฝึกสังเกตจะยิ่งทำให้เราทันความรู้สึกอารมณ์ของตนเอง เมื่อต้องออกจากสภาวะตัวละครแบบทันทีทันใดก็สามารถทำได้ ก่อให้เกิดอันตรายต่อจิตใจน้อยลง อีกทั้งยังช่วยในเรื่องของการเข้าใจตัวละครมากขึ้น เพราะได้เห็นในมุมมองว่านักแสดงและตัวละครก็มีความรูสึก เวทนา อารมณ์ ความต้องการเหมือนกัน ทำให้ไม่ตัดสินตัวละคร

การประยุกต์ใช้จิตตานุปัสสนาสติปัญญาฐานกับการแสดง

การรู้ทันราคจิต โทสจิต และโมหจิตของตน มีประโยชน์กับการแสดงในระหว่างการเข้าถึงตัวละคร นักแสดงจะสามารถรับรู้ความรู้สึกของตนเองที่เกิดขึ้น ความรูสึกเหล่านั้นสามารถนำมาออกมาพูดคุย แลกเปลี่ยนกับผู้กำกับการแสดงและคู่แสดงของตน เพื่อนำไปสู่การเป็นตัวละครที่ถูกทาง อีกทั้งในระหว่างที่ทำการแสดงอยู่ เมื่อมีความเตรียมพร้อมในการรู้สภาวะจิตของตนแล้ว จะทำให้สามารถอยู่กับปัจจุบันได้มากขึ้น อันเป็นผลมาจากการฝึกโมหจิต เพื่อให้เห็นว่าเมื่อจิตใจเคลื่อนไปทางไหน ไม่อยู่กับสถานการณ์ของตัวละคร หรือไม่อยู่กับคู่แสดง จะรู้ทันและนำกลับมาอยู่กับปัจจุบันได้ รวมถึงเมื่อนักแสดงรูสึกว่าอารมณ์และความรูสึกของตัวละครเป็นความรู้สึกเดียวกับนักแสดง ต้องการสื่อสารและถ่ายทอดออกมา นักแสดงจะสามารถ

แยกแยะความรู้สึกของตนเองกับตัวละครออกได้ มีผลทำให้นักแสดงไม่ติดอยู่ในอารมณ์ของตัวละครหลังจบการแสดง

การประยุกต์ใช้ธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานกับการแสดง

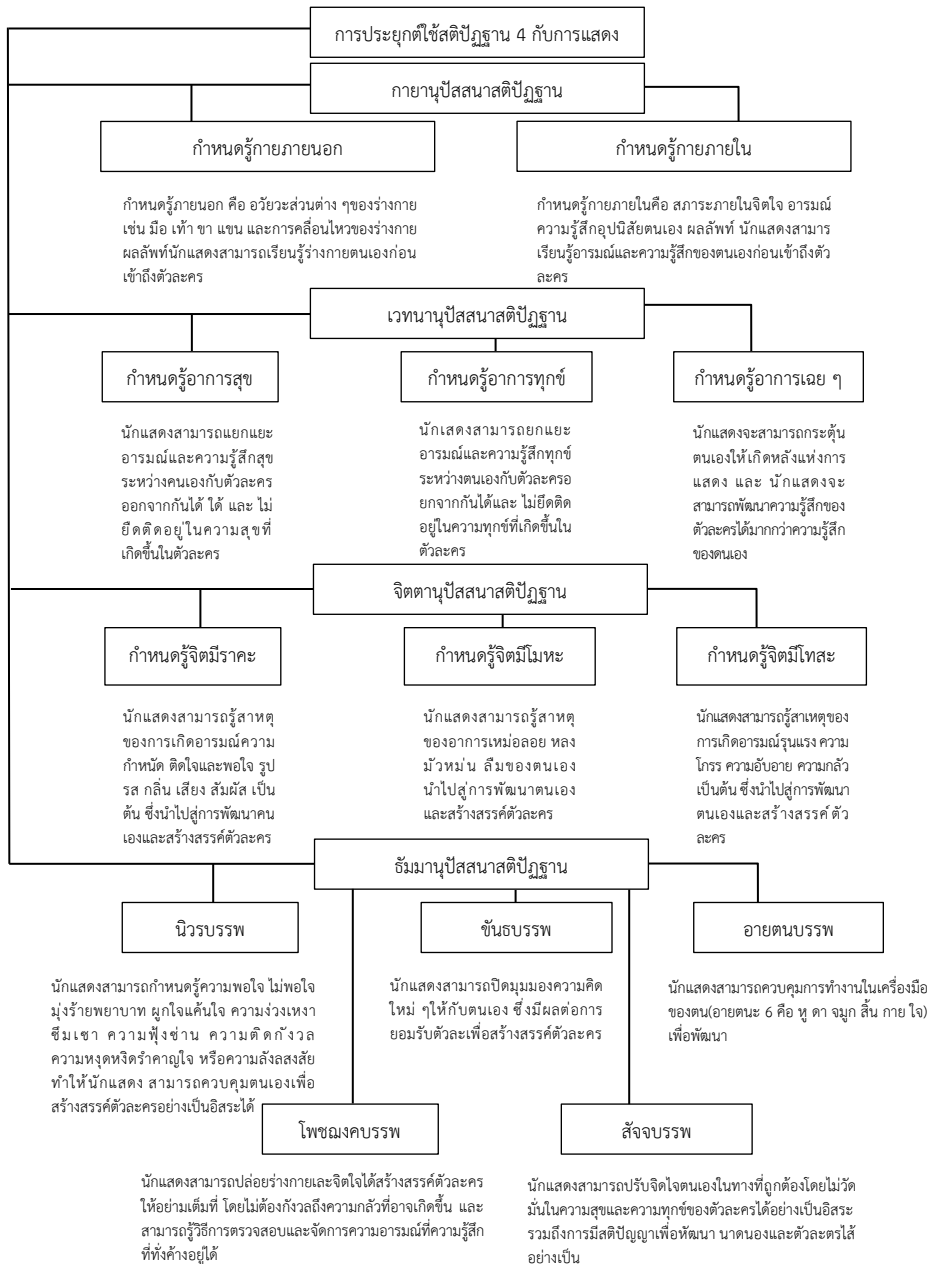
การกำหนดรู้ในนิเวศบรรพ สามารถใช้ได้ทั้งกระบวนการการแสดง คือ นักแสดงสามารถกำหนดรู้ มีสติทันในความพอใจไม่พอใจ มุ่งร้ายพยาบาท ผูกใจแค้นใจ ความง่วงเหงาห่มเชา ความฟุ้งซ่าน ความคิดกังวล ความหงุดหงิดรำคาญใจ หรือความลึกลับสงสัย สามารถกำหนดรู้และจัดการกับความรู้สึกเหล่านั้นได้ การฝึกขั้นขั้นบรรพ และอายตนบรรพ สามารถเปิดมุมมองของนักแสดงให้กว้างขึ้น จะช่วยให้นักแสดงเปิดกว้างกับความคิดใหม่ ๆ อันมีผลต่อการยอมรับความคิดของตัวละครได้ และการทำร่วมกับอายตนะ 6 คือการมองเห็น ได้ยิน ได้กลิ่น ได้รส การสัมผัสทางกายและทางใจ เป็นเครื่องมือสำคัญของนักแสดง ทำให้นักแสดงพัฒนาเครื่องมือของตนเองได้อย่างถูกต้อง เช่น เมื่อรู้ว่าเข้าถึงความรู้สึกของตัวละครได้ไม่ดีพอ ก็จะได้รู้ว่าตนเองขาดการเข้าถึงและรับรู้ในด้านใด ก็สามารถเติมประสบการณ์ด้านนั้นให้เต็มได้ และในการฝึกโพชฌงคบรรพและสัจจบรรพ เมื่อนักแสดงสามารถควบคุมตนเองให้ก้าวเดินได้ในการปฏิบัติประพฤติดนที่ถูกต้อง ก็สามารถควบคุมการทำงานด้านการแสดงของตนเองได้ โดยยังสามารถทุ่มเท จริงจัง กับการเข้าถึงตัวละครได้เต็มที่เช่นเดิม ทั้งยังช่วยให้มั่นใจ มากขึ้นเพราะได้เรียนรู้เส้นทางที่ถูกต้อง แม้จะปล่อยจิตใจตนเองให้ไหลไปตามสถานการณ์ของตัวละครแล้ว ยังสามารถพาจิตใจตนเองกลับมาในทางที่ถูกต้องได้ ซึ่งต้องหมั่นตรวจสอบตนเองอยู่เสมอ ว่าสภาพจิตใจปนความทุกข์มากน้อยเพียงไร จัดการกับความทุกข์อย่างไร และควรปรับมุมมองอย่างไรตามหลัก โพชฌงคบรรพและสัจจบรรพ และการฝึกฝนในขั้นนี้สามารถฝึกฝนไปได้ตลอดโดยไม่มีที่สิ้นสุด

ผู้เขียนได้ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมในงานวิจัยหัวข้อเรื่อง การพัฒนาทักษะของนักแสดงในการแสดงเดี่ยวเรื่อง เดอะ ไซริงกา ทรี ตามหลักการแสดงของพันซ์เทวนพ เทวกุล ของเพ็ญดาว จริยะพันธ์ุ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการปรับใช้หลักพระพุทธศาสนากับการแสดง มีเนื้อหาแสดงถึงบทสรุปการวิจัย คือ เพ็ญดาว จริยะพันธ์ุ (2561) กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของพันซ์เทวนพ เทวกุล ที่ได้ออกแบบแบบฝึกหัดการแสดงทั้งหมดขึ้นมาเพื่อลดอดีตตาของนักแสดง ทำให้นักแสดงเป็นผู้มีจิตว่าง มีสติตื่นรู้ อยู่กับปัจจุบัน มีสมาธิแข็งแรง กายและใจสมดุล เชื่อในตัวละคร และพร้อมที่จะเข้าใจธรรมชาติของสรรพสิ่งว่ามีเกิดขึ้น ตั้งอยู่และดับไป ซึ่งสอดคล้องกับข้อสรุปของการปรับใช้หลักสติปัฏฐาน 4 เข้ากับการแสดง ซึ่งเป็นหลักการทางพระพุทธศาสนาเช่นเดียวกัน โดยเน้นไปที่การเตรียมความพร้อมทั้งด้านร่างกายและจิตใจของนักแสดง

สรุป

การนำหลักสติปัฏฐาน 4 มาประยุกต์ใช้กับการแสดงเป็นการเริ่มต้นที่ดีสำหรับนักแสดง เพื่อฝึกความพร้อมทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ก่อนจะนำไปสู่การเข้าถึงตัวละคร คงอยู่และออก

จากสภาวะอารมณ์และความรู้สึกของตัวละครเมื่อการแสดงสิ้นสุด เป็นหลักการที่สามารถใช้ได้ตลอดทั้งกระบวนการทำงานระหว่างนักแสดงและตัวละคร สามารถอธิบายได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การนำหลักสติปัญญา 4 มาประยุกต์ใช้กับการแสดง

จากภาพที่ 1 สามารถอธิบายได้ว่า สติปัญญา 4 มีสติเป็นประธาน คือการกำหนดรู้อารมณ์ กายนุ้ปัสสนาสติปัญญา คือการกำหนดรู้อารมณ์ทุกอิริยาบถ ทุกการเคลื่อนไหวของร่างกายทั้ง

ภายในและภายนอก นำไปสู่การเรียนรู้ที่จะเข้าถึงตนเองก่อนจะเข้าถึงตัวละคร ชั้นเวทนานุ ปัสสนาสติปัฏฐานคือการกำหนดรู้อารมณ์ความรู้สึกทั้ง 3 รูปแบบ คือ ความสุข ความทุกข์ และ เฉย ๆ เป็นการฝึกสังเกตและแยกแยะอารมณ์ เพื่อให้รู้จักสภาวะภายในที่เกิดขึ้นกับตนเองให้ มากขึ้นก่อนที่จะเข้าไปรู้จักกับสภาวะภายในของตัวละคร ทำให้นักแสดงสามารถแยกแยะ อารมณ์และความรู้สึกของตนเองออกจากตัวละครได้ ซึ่งส่งผลดีต่อการรับบทบาทตัวละครที่มี สภาวะจิตรุนแรง เพื่อไม่ให้กระทบต่อสภาวะจิตใจของนักแสดง และยังสามารถช่วยให้นักแสดง ไม่ยึดติดในความรู้สึกทุกข์ สุข หรือเฉย ๆ ที่อาจเกิดขึ้นระหว่างคงอยู่ในอารมณ์ของตัวละคร รวมถึงสามารถช่วยกระตุ้นการพัฒนาศักยภาพการแสดงตนเองได้ จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน คือ การกำหนดรู้สภาวะภายใน ทั้งที่เป็นส่วนลึกด้านใน และส่วนภายนอกที่แสดงออกมา จะนำไปสู่ การเรียนรู้เหตุและปัจจัยการเกิดสภาวะอารมณ์ต่าง ๆ เพื่อให้นักแสดงสามารถควบคุมการ ทำงานของอารมณ์และความรู้สึก รวมถึงการสร้างสรรค์ตัวละครได้ตามปรารถนา และขั้นธัมมา นุปัสสนาสติปัฏฐาน คือการกำหนดรู้ความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ฝึกฝนให้นักแสดงพิจารณาความเป็น จริงให้ชีวิต สามารถแยกแยะอารมณ์และความรู้สึกของตนเองออกจากตัวละครได้อย่างสมบูรณ์ แบบรู้จักวิธีการควบคุมเครื่องมือของตนเองทั้งด้านร่างกายและจิตใจ รวมทั้งรู้วิธีตรวจสอบและ จัดการอารมณ์ที่อาจค้างค้ำอยู่ภายในโดยที่ไม่ก่อให้เกิดความทุกข์กับตนเองได้ ผู้เขียนได้เห็นถึง ความสอดคล้องกับทฤษฎีการแสดงของไมส์เนอร์ แซนฟอร์ด (Meisner Sanford) จากวิจัยของ ณัฐพงศ์ รัตนเมธานนท์ (2562) ในเรื่องของเตรียมสภาวะทางอารมณ์สำหรับนักแสดง แบ่งออกเป็น 2 วิธีการหลักคือ การใช้จินตนาการ (Emotional Preparation) และการใช้ ร่างกาย (Physical Preparation) ขึ้นอยู่กับว่าวิธีการใดส่งผลกับนักแสดงได้ดีที่สุด โดยมีเหตุผล หรือการกระทำเรียบง่ายและเฉพาะเจาะจง เพื่อนำไปสู่สภาวะอารมณ์ที่ต้องการ หากนักแสดงใช้ จินตนาการ ต้องเป็นเรื่องที่ผลเฉพาะเจาะจงกับตนเอง หรือ หากใช้ร่างกาย การวิ่ง หรือ ตะโกน อาจทำให้เกิดสภาวะอารมณ์ที่ต้องการได้แล้ว เพราะฉะนั้นไมส์เนอร์จึงไม่จำกัดวิธีการเข้าถึงหรือ สร้างสภาวะอารมณ์อย่างตายตัว หากแต่จะเป็นวิธีใดก็ได้ที่นักแสดงใช้แล้วเกิดประสิทธิภาพเพื่อนำ มาใช้ได้จริง จะเห็นได้ว่าหลักการแสดงสากลและหลักการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนามีความ เชื่อมโยงเข้าหากันได้ เปรียบเทียบได้ดังตัวอย่าง เช่น การฝึกปฏิบัติขั้นธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ทำให้นักแสดงสามารถปรับจิตใจของตนเองให้ไปในทางที่ถูกต้อง เหมาะสมกับตนเอง เพราะได้ เรียนรู้การรู้จักตนเองจากการฝึกปฏิบัติขั้นกายานุปัสสนาสติปัฏฐาน เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน และจิตตานุปัสสนาสติปัฏฐานมาแล้ว นักแสดงจึงสามารถเลือกสร้างสรรค์จินตนาการ หรือ สร้างสรรค์ร่างกายของตนในด้านใดก็ได้ เพื่อเข้าถึงสภาวะของตัวละครและสามารถนำไปใช้ได้ จริง

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐพงศ์ รัตนเมธานนท์. (2562). การศึกษากลวิธีแก้ปัญหาการหมกมุ่นอยู่กับตัวเองขณะแสดง ผ่านการฝึกฝนตามหลักการแสดงของ แซนฟอร์ด ไมล์เนอร์ : กรณีศึกษา ตัวละคร ลีโอ จากบทละครเรื่อง ลีพันไมล์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดั่งตฤณ. (2555). มหาสติปัฏฐานสูตร. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ฮาวพาร์.
- ตรีดาว อภัยวงศ์. (2551). การแสดง. ใน นพมาศ แววงหงส์, *ปริทัศน์ศิลปะการละคร*. (น. 87-104). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นฤมล กระจ่างโหม. (2563). ภาพลักษณ์และบทบาทของตัวละครเอกหญิงในนวนิยายของ กฤษณา อโศกสินที่นำเสนอเป็นละครโทรทัศน์ในปี พ.ศ. 2560-2561 (วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- พระโสภณมหาเถระ (มหาสีสยาตอ). (2555). *มหาสติปัฏฐานสูตร ทางสู่พระนิพพาน*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ประยูรสาส์นไทย การพิมพ์.
- เพียงดาว จริยพันธุ์. (2561). *การพัฒนาทักษะการแสดงและการแสดงเดี่ยวเรื่อง เดอะ ไซริงกา ทรี ตามหลักการแสดงของ ม.ล.พันธุ์เทวนพ เทวกุล*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มณีบุษย์ชัชบัน ศิริอรรถ. (2565). *การจัดกิจกรรมเสริมสร้างสติผู้ปฏิบัติธรรมสำหรับคฤหัสถ์ใน สำนักปฏิบัติธรรมจังหวัดกาญจนบุรียุคฐานวิถีชีวิตใหม่* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศุภญ์ปฏิบัติธรรมโมลี. (2557). *หลักสูตร และแนวทางปฏิบัติ*. สืบค้น 8 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://shorturl.asia/EfJmV>
- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก. (2555). *แนวปฏิบัติใน สติปัฏฐาน*. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สยาตอภัทพันทวีโรจน. (2558). *วิธีเจริญมหาสติปัฏฐาน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดีเอ็มจี.

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการผลลัพธ์การเรียนรู้ตามกฎกระทรวง
มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565*

EFFICIENCY IN MANAGING LEARNING OUTCOMES ACCORDING TO MINISTERIAL
REGULATIONS 2022

พระครูสิทธิวิชฺรโสภิต (ประสิทธิ์ สัมมาปณฺโญ), อภินันท์ จันตะนี, เอกรัตน์ เอกศาสตร์
Phrakhrusitthiwachirasopit (Prasit Sammapanyo), Apinan Chantani, Ekarat Eksart
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: landokmaikpp@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการผลลัพธ์การเรียนรู้ตามกฎกระทรวง มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 ผลลัพธ์การเรียนรู้ เป็นผลที่เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่ได้จากการศึกษา ฝึกอบรม หรือประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากการฝึกปฏิบัติ หรือการเรียนรู้จริงในที่ทำงาน ซึ่งเป็นผลลัพธ์ด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น 1. ด้านการวิจัยและการสร้างนวัตกรรม ด้านการบริการวิชาการ ด้านศิลปะและวัฒนธรรม และผลลัพธ์ตามพันธกิจที่สถาบันอุดมศึกษาประกาศต่อสาธารณะ 2. ผลลัพธ์ด้านการท่ประโยชน์ให้ท้องถิ่นและสังคม 3. ผลลัพธ์ด้านความพึงพอใจและความผูกพันของผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 4. ผลลัพธ์ด้านบุคลากร ทั้งด้านอัตรากำลังและขีดความสามารถของบุคลากรด้านสภาพแวดล้อมการทำงาน ด้านความมั่นคงในอาชีพ ด้านสวัสดิการและผลประโยชน์ตอบแทน 5. ผลลัพธ์ด้านการนำองค์กร โดยมุ่งเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้และประสบการณ์ที่สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานตามกฎกระทรวง อว. จากหลักสูตร (PLO) สู่งารเรียนรู้รายวิชา (CLOs) ทั้งกรณีการบริหารจัดการหลักสูตรที่ยังใช้เกณฑ์ตามประกาศกระทรวง พ.ศ. 2558 และกรณีการบริหารจัดการหลักสูตรที่ใช้เกณฑ์ตามประกาศ อว. 2565 ต่างมุ่งพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนหรือบัณฑิตสามารถอธิบายความรู้ที่รับได้และนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ; การบริหารจัดการ; ผลลัพธ์การเรียนรู้

Abstract

Academic article on “Efficiency in managing learning outcomes according to Ministerial Regulations, 2022.” Learning outcome is the result that occurs to the learner through the learning process obtained from education, training, or experience arising from practice. or actual learning in the workplace which are learning outcomes for students, such as 1. research and innovation Academic services Arts and culture and results according to the mission that the higher education institution announces to the public 2. results in working to bring benefits to the locality and society 3. results in terms of satisfaction and engagement of students and stakeholders 4. results in personnel, both in terms of manpower and personnel capabilities, working environment, career stability, welfare and compensation 5. Results of organizational leadership. The aim is to develop students to have knowledge and experience that is in line with the standard criteria according to the regulations of the Ministry of Natural Resources and Environment, from curricula (PLO) to course learning (CLOs), both in the case of curriculum management that still uses criteria according to the announcement of the Ministry of Natural Resources and Environment. 2015 and in the case of curriculum management that uses criteria according to the 2022 A.D. announcement, both aim to develop “Learning Outcomes” allow learners or graduates to clearly explain the knowledge they have gained and can be put into practice in clear and concrete way.

Keywords: Efficiency; Management; Learning Outcomes

บทนำ

การกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นความรู้ทักษะ เจตคติความคิด พฤติกรรม หรือคุณลักษณะตามจุดประสงค์ของหลักสูตร ที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีหรือมีพัฒนาการมากขึ้น เมื่อผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติตามกระบวนการ โดยการศึกษาที่มุ่งผลลัพธ์ (Outcome-Based Education: OBE) ซึ่งการศึกษาที่มีจุดมุ่งหมายในการผลิตผลการเรียนรู้เป็นความรู้และความสามารถของนักศึกษาในขั้นต้น) ที่เฉพาะเจาะจง โดยหลักสูตรและวิธีการเรียนการสอนถูกออกแบบให้สามารถผลิตนักศึกษาที่มีความรู้ ความสามารถดังกล่าวได้ Learning Outcomes (ผลลัพธ์การเรียนรู้) คือความคาดหวังว่านักศึกษาจะมีความสามารถที่จะทำได้ตามผลลัพธ์ของการเรียนรู้จากกิจกรรมการเรียนรู้ การให้ความสำคัญกับผลลัพธ์การเรียนรู้ กระบวนการ ในการเจาะจงผลลัพธ์จะเป็นสิ่งควบคุมกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่ง

จัดการศึกษาที่ผลลัพธ์ (OBE) เพื่อให้ทุกหลักสูตรและการเรียนการสอนถูกกำหนดมาเพื่อผลิตให้มีลักษณะเฉพาะของนิสิตนักศึกษาเมื่อจบการศึกษาไปแล้ว ผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcomes) ตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ NQF ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560 ให้มีเกณฑ์บ่งชี้คุณลักษณะการเรียนรู้และผลของการเรียนรู้ทั้งที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรที่กำหนดไว้ในแต่ละระดับและประเภทการศึกษา และหรือประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากฝึกปฏิบัติและหรือจากการทำงาน ให้มี 3 มิติ (มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 2561) ได้แก่

1. ความรู้ (Knowledge) เป็นความรู้เกี่ยวกับข้อความจริง หลักการ ทฤษฎีและแนวปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาที่เรียนเพื่อปฏิบัติงาน โดยเน้นความรู้เชิงทฤษฎีและ/หรือข้อความจริงเป็นหลัก (Theoretical and/or Factual)

2. ทักษะ (Skills) เป็นความสามารถปฏิบัติงานซึ่งบุคคลนั้นควรทำได้เมื่อได้รับมอบหมาย โดย สามารถเลือกใช้วิธีการจัดการและแก้ปัญหาการปฏิบัติงาน ด้วยทักษะด้านกระบวนการคิด (Cognitive Skills) ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ตรรกะ ทักษะการหยั่งรู้และความคิดสร้างสรรค์ (Logical, Intuitive, and Creative Thinking) หรือทักษะการปฏิบัติ วิธีปฏิบัติที่มีความคล่องแคล่วและความชำนาญในการปฏิบัติตามกรอบ คุณวุฒิแต่ละระดับ

3. ความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ (Application and Responsibility) เป็นความสามารถของบุคคลที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้การใช้ความรู้ทักษะทางสังคม ในการทำงานหรือศึกษาอบรมหรือการฝึกทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความชำนาญขึ้นในศิลปะบุคคล

สำหรับการพัฒนาวิชาชีพของบุคคล ซึ่งประกอบไปด้วยความสามารถในการสื่อสารภาวะผู้นำ ความรับผิดชอบ (Responsibility) และความเป็นอิสระ (Autonomy) ในการดำเนินการต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ซึ่งอาจความสามารถในการตัดสินใจและความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น มาตรฐานผลการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการกำหนดเฉพาะซึ่งเป็นผลที่มุ่งหวังให้ผู้เรียนพัฒนาขึ้นจากการเรียนรู้ทั้งการพัฒนา ระหว่างการศึกษา จากการเรียนรู้และการเข้าร่วมเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ ในรายวิชาที่อาจารย์ใช้ในการเรียนการสอน จัดให้ทั้งในและนอกหลักสูตรและแสดงออกถึงความรู้ความเข้าใจและความสามารถจากการเรียนรู้ อย่างชัดเจน และกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ที่น่าเชื่อถือและเมื่อเรียนจบรายวิชาหรือหลักสูตรนั้นแล้วสามารถวัด ผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcomes) ในเชิงประจักษ์หรือเป็นรูปธรรมชัดเจน

การพัฒนาสมรรถนะ (Competency Development) เป็นความสามารถในการปฏิบัติงานที่เกิดจากการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ซึ่งแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ 1. สมรรถนะแกนกลาง (Core Competency) เป็นความรู้ทักษะ และคุณลักษณะทั่วไปที่ใช้ใน การปฏิบัติงาน เช่น การสื่อสาร การคำนวณ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหาและการทำงานเป็นทีมด้วย 2. สมรรถนะอาชีพ (Occupational

Competency) เป็นความรู้ความสามารถและทักษะเฉพาะในการปฏิบัติงานในแต่ละสาขางาน หรือสาขาวิชาชีพ (Functional Competency) ผลลัพธ์การเรียนรู้ประกอบด้วย ผลลัพธ์ชัดเจนที่จะได้จากหลักสูตรเฉพาะเจาะจง กับความสัมพันธ์ที่ ชัดเจนระหว่างทุกประสบการณ์ การเรียนรู้และผลลัพธ์สุดท้าย บทบาทของผู้สอนในกิจกรรมการเรียนรู้จะเป็น ผู้ฝึกสอนหรือผู้ช่วย มีเป้าหมายเพื่อช่วยให้นักศึกษาแต่ละคนเป็นอย่างผลลัพธ์ที่ตั้งไว้มากกว่าการพยายามส่งผ่านความรู้ความรู้สึก ทักษะและทักษะ เช่น การเรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มจะเป็นสิ่งที่มี ความสำคัญเช่นเดียวกันกับเนื้อหาสาระการเรียนรู้ หรืออาจกล่าวได้ว่ามีความสำคัญมากกว่า เมื่อหลักสูตรที่ทำสืบทอดกันมามุ่งไปที่อดีต แต่ทฤษฎี Outcome-Based เป็นการเตรียม นักศึกษาสำหรับอนาคตและการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในสังคม และเป็นสิ่งที่มีเหตุผลและเข้าถึงได้ง่ายในการเรียนรู้ สิ่งสำคัญคือการตัดสินผลลัพธ์การเรียนรู้ อย่างเฉพาะเจาะจงและเป้าหมายของผู้เรียนเป็นสำคัญ (สมชาย เทพแสง และคณะ, 2566)

ความสำคัญการบริหารจัดการความรู้

การบริหารจัดการที่ดีและมีคุณภาพนั้นว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะทำให้สามารถใช้ทรัพยากรและเวลาอย่างประหยัดต้นทุนซึ่งเรียกว่า ทำให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล (Raffinty, 2008)

1. การจัดการความรู้และทฤษฎีที่เกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการความรู้ เป็นเครื่องมือเพื่อการบรรลุเป้าหมายอย่างน้อย 4 ประการไปพร้อม ๆ กัน (วิจารณ์ พานิช, 2556) ได้แก่ 1. การบรรลุเป้าหมายของงาน 2. การบรรลุเป้าหมายด้านการพัฒนาคน 3. การบรรลุเป้าหมายด้านการพัฒนาองค์กรไปเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และ 4. การบรรลุเป้าหมายของการเป็นชุมชน หมู่คณะที่มีความเอื้ออาทรระหว่างกันในที่ทำงาน

1.1 ความรู้ที่ฝังอยู่ในคน (Tacit Knowledge) เป็นความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ พรสวรรค์ หรือสัญชาตญาณของแต่ละบุคคลในการทำความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ เป็นความรู้ที่ไม่สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นคำพูดหรือลายลักษณ์อักษรได้โดยง่าย เช่น ทักษะในการทำงาน งานฝีมือ หรือการคิดเชิงวิเคราะห์ บางครั้ง จึงถูกเรียกว่าเป็นความรู้แบบนามธรรม

1.2 ความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) เป็นความรู้ที่สามารถรวบรวม ถ่ายทอดได้ โดยผ่านวิธีต่าง ๆ เช่น การบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ทฤษฎี คู่มือต่าง ๆ และ บางครั้งถูกเรียกว่าเป็นความรู้แบบรูปธรรมโดยการจัดการที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ประกอบด้วย 6 ประการ คือ 1. กำหนดความรู้หลักที่จำเป็นหรือสำคัญต่องานและองค์กร 2. เสาะหาความรู้ที่ต้องการ 3. ปรับปรุง ดัดแปลง หรือสร้างความรู้ให้เหมาะต่อการใช้งานของตน 4. ประยุกต์ใช้ความรู้กับงานของตน 5. นำประสบการณ์จากการทำงานและการประยุกต์ใช้ความรู้แล้วมาแลกเปลี่ยน เรียนรู้และสกัดขุมความรู้ออกมาบันทึกไว้ 6. จัดบันทึกขุม

ความรู้ และแก่นความรู้สำหรับไว้ใช้งานและปรับปรุงเป็นชุดความรู้ที่ครบถ้วน ลุ่มลึก และเชื่อมโยง ให้เหมาะกับการใช้งานมากขึ้น (Phra Brahmagunabhorn (P. A. Payutto), 2009)

ดับปิว เอ็ดเวิร์ด เดมมิ่ง ได้พัฒนาทฤษฎีบริหารจัดการคุณภาพทั้งองค์กร โดยเน้นการบริหารคุณภาพเป็นการจัดระบบการทำงาน เพื่อให้ผลงานได้สร้างความพอใจ ความประทับใจ และความมั่นใจให้กับผู้มาใช้บริการ ทั้งภายนอกและภายในองค์กร ซึ่งแบ่งระดับการดำเนินงานไปตามระดับของบุคลากรในองค์กรได้ 3 ระดับ ดังนี้

1. การบริหารคุณภาพ เป็นผู้กำหนดทิศทางหรือแนวทางอย่างกว้าง ๆ ในการดำเนินงานซึ่งเป็นการกิจของผู้บริหารระดับสูงสุดในองค์กร 2. การจัดการคุณภาพ เป็นการนำนโยบายคุณภาพมากำหนดข้อปฏิบัติให้เป็นเป้าหมายด้านคุณภาพ และต้องมีกำหนดเป็นแผนคุณภาพสำหรับการดำเนินงานต่อไป ซึ่งจะเป็นภารกิจของผู้จัดการหรือบริหารระดับรองลงมา 3. การดำเนินงานให้เกิดคุณภาพ เป็นหน้าที่การปฏิบัติงานให้บรรลุผลหรือเป้าหมายที่เป็นไปตามคุณภาพซึ่งจะต้องตรวจติดตาม ปรับปรุงแก้ไข และการป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้น ดังนั้น การบริหารจัดการคุณภาพ ต้องอาศัยการทำงานที่ต้องประสานกันด้วยดี ซึ่งเป็นการบริหารคุณภาพวงจรมะมิ่ง (Deming Cycle) หรือวงล้อ PDCA มีภารกิจหลัก 4 ขั้นตอน (สทธร เพชรวิโรจน์ชัย, 2564) คือ ขั้นที่ 1 การวางแผน (Plan : P) ขั้นที่ 2 การปฏิบัติตามแผน (Do : D) ขั้นที่ 3 การตรวจสอบผลการปฏิบัติ (Check : C) ขั้นที่ 4 การแก้ไขปัญหา (Act : A)

โดยขั้นตอนทั้ง 4 นี้ จะต้องปฏิบัติต่อเนื่องกันไปไม่มีสิ้นสุด ซึ่งเสมือนกับเป็นวงจรรอบหนึ่ง วงจรหรือวงล้อ (PDCA) หมุนเวียนปรับปรุงเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ เป็นขั้นตอนในการที่ทำงานเสร็จอย่างถูกต้องมีประสิทธิภาพ และเชื่อถือวางใจได้ ซึ่งใช้วงจร PDCA เป็นเครื่องมือการบริหารงานอย่างต่อเนื่อง ในการติดตามปรับปรุงและพัฒนาให้บรรลุตามเป้าหมายขององค์กร

โดยนักวิชาการได้พัฒนาทฤษฎีการบริหารจัดการขึ้น พ.ศ. 2563 โดยสามารถไปประยุกต์ใช้กับหน่วยงานภาครัฐและองค์กรภาคเอกชนได้ทุกระดับ ซึ่งได้ให้ความสำคัญกับข้อแรกคือ การกำหนดนโยบาย (Policy) ถือว่ามีความสำคัญ ทั้งนี้ เพราะหน่วยงานระดับประเทศ กระทรวง กรม หรือสำนักต่าง ๆ จะต้องกำหนดนโยบายเป็นอันดับแรก ๆ ดังนั้น ทฤษฎีการบริหารจัดการ - PPOCC จึงเป็นทฤษฎีที่สามารถนำไปประยุกต์ในองค์กรหรือหน่วยงานภาครัฐและองค์กรทางธุรกิจ (อภิสิทธิ์ จันตะนี, 2563) ได้ดังนี้

นโยบาย (Policy) เป็นแนวทางอย่างกว้าง ๆ เพื่อใช้ในการปฏิบัติงานทั้งภาครัฐและเอกชน ส่วนนโยบาย สาธารณะ เป็นนโยบายสาธารณะ ซึ่งเป็นแนวทางหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐเพื่อการตัดสินใจในด้านใดด้านหนึ่งภายใต้อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ

การวางแผน (Planning) เป็นการกำหนดแผนปฏิบัติการหรือแนวทางที่จะปฏิบัติงานไว้ตั้งแต่เริ่มต้นไปจนจบ ให้ครอบคลุมทุกระบวนการ เป็นแนวทางที่วางไว้สำหรับการทำงานใน

อนาคต ซึ่งการวางแผนนี้จะเกิดขึ้นจากวิสัยทัศน์บวกกับจินตนาการในการบริหารจัดการที่คาดการณ์ไว้ล่วงหน้าเพื่อดำเนินการต่อไป

การจัดองค์การ (Organizing) เป็นการกำหนดโครงสร้างขององค์กร ตำแหน่ง หน้าที่ และความรับผิดชอบ พร้อมจำนวนบุคลากรในองค์กร ให้ครอบคลุมการทำงานครบทุกขั้นตอน ตามกระบวนการ และการจัดโครงสร้างของระดับตำแหน่ง เพื่อจัดลำดับการบริหารและสั่งการให้มีประสิทธิภาพ

การประสานงาน (Coordinating) เป็นการสื่อสารกับหน่วยงานภายในและภายนอกองค์กร เพื่อเชื่อมโยงงานตลอดจนการปฏิบัติการทุกอย่างรวมไปถึงกำลังคนที่หน่วยให้ทำงาน เข้ากันให้ได้ กำกับให้มุ่งไปสู่เป้าหมายเดียวกัน อำนวยให้เกิดการทำงานที่ราบรื่น เพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามที่วางไว้

การควบคุม (Controlling) เป็นการควบคุมคุณภาพในผลงาน กำกับตลอดจนบริหารจัดการทุกอย่างให้สำเร็จตามจุดประสงค์ของแผนที่วางไว้ การกำกับและติดตามผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามกรอบที่กำหนดไว้ ทั้งในเรื่องของกรอบเวลา มาตรฐานการปฏิบัติการ ขั้นตอนการทำงาน รวมไปถึงการประสานงานทุกฝ่ายดำเนินงานไปอย่างราบรื่น การควบคุมนี้ยังรวมไปถึงการควบคุมคุณภาพและมาตรฐานของทุกระดับ (Roberts, 2006)

โดยนักวิชาการในต่างประเทศได้สร้างทฤษฎีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นประสิทธิภาพสูงสุด โดยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำเข้า (Input) กับผลิตผล (Output) ที่ได้รับออกมา ซึ่งสรุปได้ว่า ประสิทธิภาพเท่ากับผลผลิต

ถ้าเป็นหน่วยงานราชการของรัฐ จะบวกความพึงพอใจของผู้รับบริการมีสูตร ดังนี้

$$E = (O - I) + S$$

E = ประสิทธิภาพของงาน (Efficient)

O = ผลผลิตหรือผลงานที่ได้รับออกมา (Output)

I = ปัจจัยนำเข้าหรือทรัพยากรทางการบริหารที่ใช้ไป (Input)

S = ความพึงพอใจในผลงานที่ออกมา (Satisfaction)

2. การบริหารจัดการหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อหลักสูตร ดังนี้ การบริหารจัดการหลักสูตรที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้และประสบการณ์ที่สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานตามกฎกระทรวง อว. 2565 จากหลักสูตร (PLO) สู่อารยวิชา (CLOs) ดังต่อไปนี้

2.1 กรณีการบริหารจัดการหลักสูตรที่ยังใช้เกณฑ์ตามประกาศกระทรวง พ.ศ. 2558 โดยมีกระบวนการพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning outcome) ดังนี้

มาตรฐานผลลัพธ์การเรียนรู้ (ตามที่คาดหวังจากรายวิชาในหลักสูตร)

ผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านจริยธรรม (Ethics)

2.1.1 ดำเนินการผลลัพธ์การเรียนรู้

- 2.1.2 นิสิตสามารถแสดงออกถึงความซื่อสัตย์สุจริตทางวิชาการ
- 2.1.3 นิสิตสามารถแสดงออกถึงการเคารพกฎ ระเบียบ และค่านิยมอันดีงามของสังคม และจรรยาบรรณทางวิชาการ
- 2.1.4 นิสิตมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความมีจิตใจเมตตา ความโอบอ้อมอารี มีจิตสาธารณะ การรักษาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น
- 2.2 กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้
- 2.2.1 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนทำงานวิชาการและสอดแทรกจริยธรรม ความซื่อสัตย์ทางวิชาการ
- 2.2.2 การเน้นให้นิสิตไม่คัดลอกผลงาน ไม่ทุจริตทางวิชาการ ไม่ละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา ไม่ทุจริตการสอบ ไม่นื้อโกง ไม่กระทำผิดสัญญา ไม่โฆษณาสรรพคุณเกินจริง และไม่เอื้อประโยชน์ต่อพวกพ้อง เป็นต้น
- 2.2.3 จัดการเรียนการสอนในแต่ละครั้ง ผู้สอนสอดแทรกเรื่องคุณธรรม เรื่อง กฎ ระเบียบ และค่านิยมอันดีของสังคม และจรรยาบรรณทางวิชาการ โดยให้ผู้เรียนเคารพกฎ ระเบียบ ข้อตกลงในการเรียนรู้
- 2.3 วิธีการประเมินผลการจัดการเรียนรู้
- 2.3.1 การประเมินผลการเรียน (การประเมินตนเอง เพื่อนร่วมเรียน ประเมิน อาจารย์ผู้สอนประเมิน)
- 2.3.2 ผู้สอนประเมินพฤติกรรมของนิสิตที่แสดงออกทางกาย วาจา และสิ่งอื่นที่เกี่ยวข้อง
- 2.3.3 ผู้สอนประเมิน การประพฤติปฏิบัติตนของผู้เรียนในระหว่างการเรียนการสอน และการย้อนกลับทันที เมื่อแสดงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมและจริยธรรม

มาตรฐานด้านความรู้ (ตามที่คาดหวังจากรายวิชาในหลักสูตร)

ผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านความรู้ (Knowledge)

1. นิสิตสามารถประมวลแนวคิด หลักธรรม ทฤษฎี และงานวิชาการที่เกี่ยวข้องเพื่อออกแบบ และพัฒนางาน หรือประสบการณ์ที่เกิดจากหลักสูตร ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นและเพียงพอต่อการนำไปปฏิบัติ
2. นิสิตสามารถต่อยอดงานเพื่อการปรับปรุงหรือพัฒนาเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ให้สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงซึ่งมีผลต่อการประกอบวิชาชีพ
3. เพิ่มความรู้ที่จำเป็นและเพียงพอต่อการนำไปปฏิบัติ ต่อยอดความรู้และเชื่อมโยงความรู้ใหม่ เพื่อการค้นพบ และสร้างสิ่งใหม่ที่เป็นที่ยอมรับ และพัฒนาอย่างยั่งยืน สำหรับการดำรงชีวิตในยุคดิจิทัล

กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้

1. การสอนสาระสำคัญ ความรู้เชิงกระบวนการ โดยให้ผู้เรียนศึกษาและวิเคราะห์แนวคิด หลักธรรม ทฤษฎี และงานวิชาการ
2. การสอนเพื่อนำความรู้ไปออกแบบหลักสูตรและการเรียนการสอน จัดกิจกรรมการเรียนรู้จากสถานการณ์จริงโดยมีการฝึกปฏิบัติและการนำเสนอตามกิจกรรมเรียนรู้ (Active learning)
3. การสอนวิธีสร้างนวัตกรรมทางพุทธศาสนา เพื่อเป็นความรู้ใหม่เพื่อพัฒนางานในองค์กร และพัฒนาสิ่งใหม่ที่ยั่งยืน โดยเฉพาะการพัฒนาสิ่งใหม่ในยุคดิจิทัล

กลยุทธ์การประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้

1. การสอบวัดผลและหรือคุณภาพงานการศึกษาค้นคว้า
2. คุณภาพของผลงานการศึกษาค้นคว้าในรายวิชา
3. คุณภาพของบทความทางวิชาการบทวิจารณ์หนังสือสารนิพนธ์และดุษฎีนิพนธ์ นวัตกรรม และงานสร้างสรรค์อื่น
4. คุณภาพผลงานวิจัยทางวิชาการ นวัตกรรม และงานสร้างสรรค์อื่นพร้อมเผยแพร่สู่สังคมตามเกณฑ์ที่บัณฑิตวิทยาลัยกำหนด

มาตรฐานด้านทักษะ (ตามที่คาดหวังจากรายวิชาในหลักสูตร)

ผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านทักษะ (Skills)

1. ความสามารถที่เกิดจากการเรียนรู้ ฝึกฝนปฏิบัติให้เกิด ความแคล่วคล่อง ว่องไว และชำนาญ เพื่อพัฒนางาน พัฒนาวิชาชีพหรือวิชาการ พัฒนาตน และพัฒนาสังคม สำหรับการดำรงชีวิตในยุคดิจิทัล
2. ทักษะการเรียนรู้ ทักษะส่วนบุคคล ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ที่นำไปสู่การพัฒนางาน วิชาชีพ การดำรงชีวิตและการทำงานเพื่อสร้างสรรค์ องค์กรและสังคม เหมาะสมกับการดำรงชีวิตในยุคดิจิทัล
3. ทักษะการเรียนรู้ การเรียนรู้ด้วยตนเอง และทักษะการสร้างความรู้ ในการปฏิบัติการคิดริเริ่ม สร้างสิ่งใหม่ เพื่อสร้าง ความรู้ใหม่เชิงวิชาการและเชื่อมโยงกับทักษะด้านดิจิทัล

กลยุทธ์การสอนด้านทักษะทางปัญญา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2545)

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยมอบหมายให้นิสิตไปศึกษาค้นคว้าจากแหล่งงานวิจัย และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
2. การค้นคว้าแหล่งข้อมูลแล้วนำเสนอให้เห็นเป็นองค์รวมของความรู้ที่เกิดจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อประมวลความรู้ต่าง ๆ หลอมรวมเข้าด้วยกัน พร้อมทั้งตอบข้อซักถามจากผู้ที่เกี่ยวข้อง
3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนฝึกออกแบบเครื่องมือในการทำวิจัย และรสอนจากการใช้กรณีศึกษา โดยให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นและวิพากษ์ผลงานในกลุ่ม

กลยุทธ์การประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ด้านทักษะทางปัญญา

1. การประเมินจากรายงานที่เป็นความรู้ใหม่ และกิจกรรมซึ่งมีเนื้อหาสาระสำคัญในรายวิชา หรือประเมินจากผลการออกแบบเครื่องมือการวิจัย
2. การประเมินด้วยวิธีที่หลากหลายโดยคำนึงถึงพัฒนาการของผู้เรียนและผลการเรียนรู้ที่ต้องการวัดเช่นการสอบวัดทักษะทางปัญญา การนำเสนอผลงานผลการศึกษาค้นคว้าการร่วมอภิปรายในกลุ่มเรียนฯ
3. การเชิญผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่มีคุณสมบัติเป็นไปตามเกณฑ์ในระดับปริญญาเอก จากภายนอกสถาบันมาร่วมประเมินผลการเรียนรู้

มาตรฐานด้านลักษณะบุคคล (ตามที่คาดหวังจากรายวิชาในหลักสูตร)

ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ด้านลักษณะบุคคล (Characters)

1. มีพฤติกรรมหรือการกระทำระดับบุคคลที่สะท้อนถึงความเป็นผู้มีคุณธรรม ศีลธรรม และจรรยาบรรณ เพื่อประโยชน์ส่วนรวมและส่วนตน ทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้อื่น
2. การพัฒนาบุคลิกภาพ ลักษณะนิสัย และค่านิยม ที่สะท้อนคุณลักษณะเฉพาะสาขาวิชา โดยพัฒนาผ่านการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และฝึกประสบการณ์ที่เหมาะสมกับระดับปริญญาเอก
3. มีบุคลิกที่น่าเชื่อถือ เป็นมิตร มีเสน่ห์ เป็นผู้นำ นิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน กล้าแสดงออก กล้าตัดสินใจ มีเมตตา กรุณา รักการทำงานเป็นทีม ช่างสังเกต คิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ มีเหตุผล และค่านิยมที่ถูกต้องฯ

กลยุทธ์การสอนที่ใช้พัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ด้านลักษณะบุคคล

1. การใช้เทคนิคการเรียนแบบร่วมมือสอดแทรกในการเรียนการสอน โดยให้ผู้เรียนกำหนดบทบาทหน้าที่ในการทำงานกลุ่ม สลับกันเป็นผู้นำ ผู้ตาม ร่วมมือกัน
2. การให้ทำงานกลุ่มอย่างตั้งใจ ความรับผิดชอบในงานส่วนตนและงานกลุ่ม มีความรอบคอบ ความละเอียดถี่ถ้วนและเป็นแบบอย่างที่ดีได้
3. การกำหนดสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ผู้เรียนฝึกคิดริเริ่มหาหัวข้อเรื่องเพื่อทำวิจัย มีความคิดเชิงตรรกะ การรู้ดิจิทัล (Digital Literacy) และรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) และรู้เทคโนโลยี เป็นต้น

กลยุทธ์การประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ด้านลักษณะบุคคล

1. การสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบในการเรียน และการฝึกทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับรายวิชามอบหมาย ประเมินผู้เรียนจากทำกิจกรรมแต่ละคนในภาวะผู้นำและผู้ตามและการทำกิจกรรมเกี่ยวกับดิจิทัล
2. การประเมินความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชา การปฏิบัติภาระความ คิดเห็นผู้อื่น การปรับตัวความสามารถแสดงความคิดเห็น ผลงานกลุ่ม แบบประเมินตนเอง และประเมินของเพื่อน ๆ ในกลุ่ม

3. ความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้ นิสิตที่มีผลลัพธ์การเรียนรู้รายวิชาในระดับดี สามารถตรวจสอบได้ด้วยหลักฐานเชิงประจักษ์ และพัฒนาระบบและกลไกหรือวิธีวัดผลงานและ ประสิทธิภาพ

แผนผังแสดงกระจายความรับผิดชอบผลลัพธ์การเรียนรู้หลักสูตรรายวิชา (Curriculum Mapping)

● ความรับผิดชอบหลัก ○ ความรับผิดชอบรอง

รายวิชา	จริยธรรม	ความรู้	ทักษะ	ลักษณะบุคคล				
				บุคลิก	บุคลิก			
801 101 สัมมนาพระไตรปิฎก	●	●	○	●	●	○	●	○
800 306 วิปัสสนากรรมฐาน	○	●	○	○	●	○	○	○
801 103 พระพุทธศาสนากับการใช้เหตุผลและการตีความ	○	●	○	●	●	●	○	○
801 208 สัมมนาหลักพุทธธรรมกับวิทยาการสมัยใหม่	○	○	○	●	○	●	○	○
801 203 ระเบียบวิธีวิจัยขั้นสูง	○	○	●	○	○	●	○	●
801 105 สัมมนางานนิพนธ์ และงานวิจัย	●	○	●	●	○	●	○	○
801 318 เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพระพุทธศาสนา	○	○	○	○	○	○	●	●
801 308 สัมมนาพระพุทธศาสนากับสังคมโลกยุคใหม่	○	●	○	○	○	○	○	○
801 212 สัมมนาพระพุทธศาสนากับการพัฒนาที่ยั่งยืน	○	○	○	●	●	○	●	○
801 316 พระพุทธศาสนากับสังคมผู้สูงอายุ	○	●	○	●	○	●	○	○
801 317 สัมมนาพระพุทธศาสนากับเศรษฐกิจพอเพียง	○	●	○	●	○	●	○	○
801 207 สัมมนาหลักพุทธธรรม	○	○	○	○	○	●	○	○
800 200 ดุษฎีนิพนธ์	●	●	●	○	○	●	○	●
800 400 ดุษฎีนิพนธ์	●	●	●	○	○	●	○	●

หมายเหตุ นารายวิชา (ที่เปิดสอนฯ) มาแสดงไว้ในตาราง Curriculum Mapping เท่านั้น

กรณีการบริหารจัดการหลักสูตรที่ใช้เกณฑ์ตามประกาศ อว. 2565 โดยหลักสูตร (PLO) เพื่อเรียนรู้รายวิชา (CLOs) ให้เกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ตามเงื่อนไข ดังนี้

มาตรฐานด้านความรู้ (ตามที่คาดหวังจากรายวิชาในหลักสูตร)

ผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านความรู้ (Knowledge)

1. นิสิตสามารถประมวลแนวคิด หลักธรรม ทฤษฎี และงานวิชาการที่เกี่ยวข้องเพื่อ ออกแบบ และพัฒนางาน หรือประสบการณ์ที่เกิดจากหลักสูตร ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นและเพียงพอ ต่อการนำไปปฏิบัติ

2. นิสิตสามารถต่อยอดงานเพื่อการปรับปรุงหรือพัฒนาเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ให้ สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงซึ่งมีผลต่อการประกอบวิชาชีพ

3. เพิ่มความรู้ที่จำเป็นและเพียงพอต่อการนำไปปฏิบัติ ต่อยอดความรู้และเชื่อมโยง ความรู้ใหม่ เพื่อการค้นพบ และสร้างสิ่งใหม่ที่เป็นที่ยอมรับ การใช้รู้ใหม่เพื่อดำรงชีวิต สำหรับการดำรงชีวิตในยุคดิจิทัล

กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้

1. การสอนสาระสำคัญ ความรู้เชิงกระบวนการ โดยให้ผู้เรียนศึกษาและวิเคราะห์แนวคิด หลักธรรม ทฤษฎี และงานวิชาการ
2. การสอนเพื่อนำความรู้ไปออกแบบหลักสูตรและการเรียนการสอน จัดกิจกรรมการเรียนรู้จากสถานการณ์จริงโดยมีการฝึกปฏิบัติการและการนำเสนอตามกิจกรรมเรียนรู้ (Active Learning)
3. การสอนวิธีสร้างนวัตกรรมทางพุทธศาสนา เพื่อเป็นความรู้ใหม่เพื่อพัฒนางานในองค์กร และพัฒนาสิ่งใหม่ที่ยั่งยืน โดยเฉพาะการพัฒนาสิ่งใหม่ในยุคดิจิทัล

กลยุทธ์การประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้

1. การสอบวัดผลและหรือคุณภาพงานการศึกษาค้นคว้าสำหรับสิ่งใหม่ ๆ
2. คุณภาพของผลงานการศึกษาค้นคว้าในรายวิชาที่อาจารย์ผู้สอนกำหนดกิจกรรมให้ฝึกปฏิบัติ
3. คุณภาพของบทความวิชาการ สารนิพนธ์และดุษฎีนิพนธ์ นวัตกรรม และงานสร้างสรรค์อื่น
4. คุณภาพผลงานวิจัยทางวิชาการ นวัตกรรม และงานสร้างสรรค์อื่นพร้อมเผยแพร่สู่สังคมที่กำหนด

มาตรฐานด้านทักษะ (ตามที่คาดหวังจากรายวิชาในหลักสูตร)

ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ด้านทักษะ (Skills)

1. ความสามารถที่เกิดจากการเรียนรู้ ฝึกฝนปฏิบัติให้เกิด ความแคล่วคล่อง ว่องไว และชำนาญ เพื่อพัฒนางาน พัฒนาวิชาชีพหรือวิชาการ พัฒนาตน และพัฒนาสังคม สำหรับการดำรงชีวิตในยุคดิจิทัล
2. ทักษะการเรียนรู้ป ทักษะส่วนบุคคล ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ที่นำไปสู่การพัฒนางาน วิชาชีพ การดำรงชีวิตและการทำงานเพื่อสร้างสรรค์ องค์กรและสังคม เหมาะสมกับการดำรงชีวิตในยุคดิจิทัล
3. ทักษะการเรียนรู้ การเรียนรู้ด้วยตนเอง และทักษะการสร้างความรู้ ในการปฏิบัติการคิดริเริ่ม สร้างสิ่งใหม่ เพื่อสร้าง ความรู้ใหม่เชิงวิชาการและเชื่อมโยงกับทักษะด้านดิจิทัล

กลยุทธ์การสอนด้านทักษะทางปัญญา

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยมอบหมายให้นิสิตไปศึกษาค้นคว้าจากแหล่งงานวิจัย และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
2. การค้นคว้าแหล่งข้อมูลแล้วนำเสนอให้เห็นเป็นองค์รวมของความรู้ที่เกิดจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อประมวลความรู้ต่าง ๆ หลอมรวมเข้าด้วยกัน พร้อมทั้งตอบข้อซักถามจากผู้ที่เกี่ยวข้อง

3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนฝึกออกแบบเครื่องมือในการทำวิจัย และ
รสอนจากการใช้กรณีศึกษา โดยให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นและวิพากษ์ผลงานในกลุ่ม

กลยุทธ์การประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ด้านทักษะทางปัญญา

1. การประเมินจากรายงานที่เป็นความรู้ใหม่ และกิจกรรมซึ่งมีเนื้อหาสาระสำคัญใน
รายวิชา หรือประเมินจากผลการออกแบบเครื่องมือการวิจัย

2. การประเมินด้วยวิธีที่หลากหลายโดยคำนึงถึงพัฒนาการของผู้เรียนและผลการเรียนรู้
ที่ต้องการวัดเช่นการสอบวัดทักษะทางปัญญา การนำเสนอผลงาน ร่วมอภิปรายในกลุ่มเรียนและ
สังเกตพฤติกรรมเรียนรู้

3. การเชิญผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่มีคุณสมบัติเป็นไปตามเกณฑ์ในระดับ
ปริญญาโท จากภายนอกสถาบันมาร่วมประเมินผลการเรียนรู้

มาตรฐานผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ (ตามที่คาดหวังจากรายวิชาในหลักสูตร)

ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ด้านจริยธรรม (Ethics)

1. ดำเนินการผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้

1.1 นิสิตสามารถแสดงออกถึงความซื่อสัตย์สุจริตทางวิชาการ

1.2 นิสิตสามารถแสดงออกถึงการเคารพกฎ ระเบียบ และค่านิยมอันดีงามของ
สังคม และจรรยาบรรณทางวิชาการ

1.3 นิสิตมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความมีจิตใจเมตตา ความโอบอ้อมอารี มีจิต
สาธารณะ การรักษาสິงแวดล้อม เป็นต้น

2. กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้

2.1 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนทำงานวิชาการและสอดแทรก
จริยธรรม ความซื่อสัตย์ทางวิชาการ

2.2 การเน้นให้นิสิตไม่คัดลอกผลงาน ไม่ทุจริตทางวิชาการ ไม่ละเมิดทรัพย์สิน
ทางปัญญา ไม่ทุจริตการสอบ ไม่ฉ้อโกง ไม่กระทำผิดสัญญา ไม่โฆษณาสรรพคุณเกินจริง และ
ไม่เอื้อประโยชน์ต่อพวกพ้อง เป็นต้น

2.3 จัดการเรียนการสอนในแต่ละครั้ง ผู้สอนสอดแทรกเรื่องคุณธรรม เรื่อง
กฎ ระเบียบ และค่านิยมอันดีของสังคม และจรรยาบรรณทางวิชาการ โดยให้ผู้เรียนเคารพกฎ
ระเบียบ ข้อตกลงในการเรียนและประพฤติปฏิบัติตามจรรยาบรรณทางวิชาการ

3. วิธีการประเมินผลการจัดการเรียนรู้

3.1 ผู้สอนประเมินผลงานวิชาการ

3.2 ผู้สอนประเมินพฤติกรรมของนิสิตที่แสดงออกทางกาย วาจา และสิ่งอื่นที่
เกี่ยวข้อง

3.3 ผู้สอนประเมิน การประพฤติปฏิบัติตนของผู้เรียนในระหว่างการเรียนการ
สอน และการย้อนกลับทันที เมื่อแสดงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมและจริยธรรม

มาตรฐานด้านลักษณะบุคคล (ตามที่คาดหวังจากรายวิชาในหลักสูตร)

ผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านลักษณะบุคคล (Characters)

1. มีพฤติกรรมหรือการกระทำระดับบุคคลที่สะท้อนถึงความเป็นผู้มีคุณธรรม ศีลธรรม และจรรยาบรรณ เพื่อประโยชน์ส่วนรวมและส่วนตน ทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้อื่น
2. การพัฒนาบุคลิกภาพ ลักษณะนิสัย และค่านิยม ที่สะท้อนคุณลักษณะเฉพาะ สาขาวิชา วิชาชีพและสถาบัน โดยพัฒนาผ่านการเรียนรู้ และฝึกประสบการณ์ ให้เหมาะสมระดับปริญญาโท
3. มีบุคลิกที่น่าเชื่อถือ เป็นมิตร มีเสน่ห์ เป็นผู้นำ นิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน กล้าแสดงออก กล้าตัดสินใจ มีเมตตา กรุณา รักรการทำงานเป็นทีม ช่างสังเกต คิดอย่างมีวิจารณญาณ มีเหตุผล ค่านิยมที่ถูกต้อง

กลยุทธ์การสอนที่ใช้พัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านลักษณะบุคคล

1. การใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือสอดแทรกในการเรียนการสอน โดยให้ผู้เรียน กำหนดบทบาทหน้าที่ในการทำงานกลุ่ม สลับกันเป็นผู้นำ ผู้ตาม ร่วมมือกัน
2. การให้ทำงานกลุ่มอย่างตั้งใจ ความรับผิดชอบในงานส่วนตนและงานกลุ่ม มีความรอบคอบ ความละเอียดถี่ถ้วนและเป็นแบบอย่างที่ดีได้
3. การกำหนดสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ผู้เรียนฝึกคิดริเริ่มหาหัวข้อเรื่องเพื่อทำวิจัย มีความคิด เชิงตรรกะ การรู้ดิจิทัล (Digital Literacy) และการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) เป็นต้น

กลยุทธ์การประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านลักษณะบุคคล

1. การสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบในการเรียน และการฝึกทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับรายวิชามอบหมาย การประเมินผู้เรียนจากการทำงาน บทบาทของผู้เรียนแต่ละคนในภาวะผู้นำ และผู้ตามและการทำกิจกรรมเกี่ยวกับดิจิทัล
2. การประเมินความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชา การปฏิบัติภาระความ คิดเห็นผู้อื่น การปรับตัวความสามารถแสดงความคิดเห็น แก้ไขปัญหาและประเมินจากการตอบ คำถาม และพิจารณาผลงานฯ
3. ความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้ นิสิตที่มีผลลัพธ์การเรียนรู้รายวิชาในระดับดี สามารถตรวจสอบได้ด้วยหลักฐานเชิงประจักษ์ ออกแบบและวิธีวัดผลดำเนินงานจากความรู้และ ประสบการณ์

สำหรับการจัดทำรายละเอียดของรายวิชาที่สอน (มคอ.3 เดิมตามเกณฑ์ของ สกอ.) โดยให้นำผลลัพธ์การเรียนรู้ทั้ง 4 ด้าน ที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง อว. พ.ศ. 2565 ได้แก่ ด้านความรู้ (Knowledge) ด้านทักษะ (Skills) ด้านจริยธรรม (Ethics) และด้านลักษณะบุคคล (Character) ซึ่งสามารถนำ มคอ.3 (เดิม) เพื่อเป็นแนวทางการจัดทำรายละเอียดของรายวิชาที่

สอนได้ แต่ที่สำคัญต้องกำหนดหัวข้อหลักในแต่ละบทให้มีกิจกรรมการเรียนรู้ (Active Learning) โดยให้สอดคล้องกับหลักสูตร (PLO) ซึ่งถือว่ามีความสำคัญมาก ๆ

แผนผังแสดงกระจายความรับผิดชอบผลลัพธ์การเรียนรู้หลักสูตรรายวิชา (Curriculum Mapping)

● ความรับผิดชอบหลัก ○ ความรับผิดชอบรอง

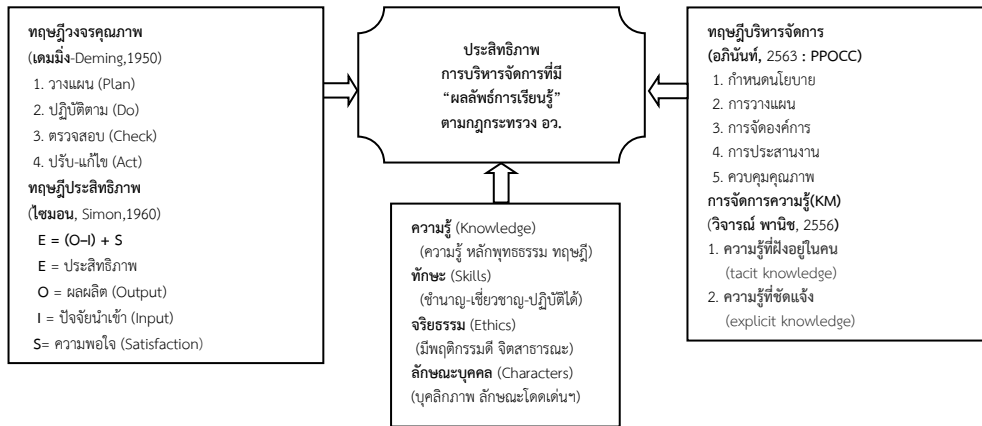
รายวิชา	ความรู้	ทักษะ	จริยธรรม	ลักษณะบุคคล
614 101 พื้นฐานทางการจัดการ	●	●	○	●
614 102 ระเบียบวิธีวิจัยทางการจัดการ	○	●	○	○
614 103 ทฤษฎีองค์การและการจัดการเชิงพุทธ	○	●	○	○
614 104 การจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ	○	○	○	○
614 202 นวัตกรรมเพื่อการจัดการ	○	○	○	○
614 203 สัมมนาการจัดการเชิงพุทธเพื่อการพัฒนา	○	○	●	○
614 215 เทคโนโลยีเพื่อการจัดการ	○	○	○	○
614 216 ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ	○	○	○	○
600 205 กรรณฐาน	●	○	○	○
614 500 วิทยานิพนธ์	○	○	○	○

ความคาดหวังของผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning outcome) เมื่อสิ้นปีการศึกษา

ชั้นปี	ความรู้ ทักษะ จริยธรรมและลักษณะบุคคล ที่นิสิตจะได้รับเมื่อเรียนรู้รายวิชาแต่ละปีการศึกษา
ปีที่ 1	<ul style="list-style-type: none"> -สามารถใช้ความรู้ หลักพุทธธรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวกับพระไตรปิฎก ในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเด็นทางพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างนวัตกรรมให้สอดคล้องกับชุมชนและสังคม -สามารถประยุกต์ใช้หลักธรรมและทฤษฎีเพื่อการศึกษาค้นคว้าทางวิชาการ และเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น -สามารถแสดงความคิดเห็นเชิงวิพากษ์บนหลักธรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องทางพระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาองค์ความรู้หรือต่อยอดองค์ความรู้
ปีที่ 2	<ul style="list-style-type: none"> -สามารถใช้ระเบียบวิธีวิจัยขั้นสูงได้ถูกต้องตามกระบวนการวิจัยและเหมาะสมกับระเบียบวิธีวิจัย รวมทั้งการค้นพบสิ่งใหม่ในแต่ละประเภทของการวิจัย ได้สอดคล้องกับสาขาวิชาพระพุทธศาสนา -สามารถพัฒนาผลการเรียนรู้เป็นที่ยอมรับหรือได้รับการอ้างอิงในฐานะข้อมูลระดับชาติหรือระดับนานาชาติ หรือสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างแพร่หลาย โดยมีหลักฐานที่แสดงการวิเคราะห์ให้เห็นถึงคุณประโยชน์ต่อชุมชนหรือสังคม

ตามทัศนะของผู้เขียนบทความวิชาการ

จากการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล รวมทั้งทฤษฎีการบริหารจัดการ ทฤษฎีวงจรคุณภาพและทฤษฎีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถบูรณาการเป็นรูปแบบ (Model) เพื่อบริหารจัดการให้ได้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 โดยบูรณาการการจัดการผลลัพ์การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

สรุป

บทความวิชาการเรื่อง ประสิทธิภาพการจัดการผลลัพ์การเรียนรู้ตามกฎกระทรวง อว. ผลลัพ์การเรียนรู้ เป็นผลที่เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่ได้จากการศึกษา ฝึกอบรม หรือประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากการฝึกปฏิบัติ หรือการเรียนรู้จริงในทำงาน ซึ่งเป็นผลลัพ์ด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น 1. ด้านการวิจัยและการสร้างนวัตกรรม ด้านการบริการวิชาการ ด้านศิลปะและวัฒนธรรม และผลลัพ์ตามพันธกิจที่สถาบันอุดมศึกษาประกาศต่อสาธารณะ 2. ผลลัพ์ด้านการทำประโยชน์ให้ท้องถิ่นและสังคม 3. ผลลัพ์ด้านความพึงพอใจและความผูกพันของผู้เรียนและผู้มีส่วนได้เสีย 4. ผลลัพ์ด้านบุคลากร ทั้งด้านอัตรากำลังและขีดความสามารถของบุคลากร ด้านสภาพแวดล้อมการทำงาน ด้านความมั่นคงในอาชีพ ด้านสวัสดิการและผลประโยชน์ตอบแทน 5. ผลลัพ์ด้านการนำองค์กร การกำกับดูแล และการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล โดยการจัดการหลักสูตรที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้และประสบการณ์ที่สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานตามกฎกระทรวง อว. จากหลักสูตร (PLO) สู่การเรียนรู้รายวิชา (CLOs) ทั้งกรณีการจัดการหลักสูตรที่ยังใช้เกณฑ์ตามประกาศทรวง พ.ศ. 2558 และกรณีการจัดการหลักสูตรที่ใช้เกณฑ์ตามประกาศ อว. 2565 ต่างมุ่งการพัฒนาผลลัพ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนหรือบัณฑิตสามารถอธิบายความรู้ที่รับได้และนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมชัดเจนเช่นกัน

เอกสารอ้างอิง

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2545). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: บริษัท อาร์เอสพริ้นติ้งแมสโปรดักส์ จำกัด.
- มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. (2561). *การพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ และการประเมินผลสำหรับหลักสูตร*. สืบค้น 8 กุมภาพันธ์ 2566, จาก <https://shorturl.asia/EodCV>
- วิจารณ์ พานิช. (2556). *งานสำคัญของการศึกษาไทยสร้างทักษะให้ผู้เรียนพร้อมศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์.
- สมชาย เทพแสง และคณะ. (2566). การศึกษาที่เน้นผลลัพธ์ Outcome-based Education (OBE): ภัยแจสำคัญในการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นนักเรียนเป็นหลัก. *วารสารสหวิทยาการวิจัยและนวัตกรรมการศึกษา (Journal of Interdisciplinary Research and Educational Innovation)*, 2(1), 39-52.
- สทธร เพชรวิโรจน์ชัย. (2564). *PDCA: ความหมาย ประโยชน์ และตัวอย่างใช้ 4 ขั้นตอน เพื่อพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง*. สืบค้น 8 กุมภาพันธ์ 2566, จาก <https://shorturl.asia/hK0Rc>
- อภิรัตน์ จันตะนี และคณะ. (2565). *ระเบียบวิธีวิจัยทางการจัดการชั้นสูง*. กรุงเทพฯ: บริษัท จริยสุนิทวงศ์การพิมพ์ จำกัด.
- Phra Brahmaganabhorn (P. A. Payutto). (2009). *Chronology of Buddhism in World Civilization*. Bangkok: Phlithamm Publishing.
- Raffinty, M. (2008). *Time Management Skills*. Bangkok: Exeter Network.
- Roberts, M. (2006). *Time Management*. Bangkok: Thanapad Publishing.

การบูรณาการตามหลักไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงาน พื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรี*

INTEGRATION OF THE TRISIKKHA PRINCIPLES FOR HUMAN RESOURCE DEVELOPMENT OF THE OFFICE OF EDUCATIONAL SERVICE AREAS, RATCHABURI PROVINCE

วินัส ธรรมสารโรธต์

Venus Thamsarorat

สำนักงานกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร

Office of the Farmers Rehabilitation and Development Fund

Corresponding Author E-mail: venusthamsarorat@gmail.com

บทคัดย่อ

ทรัพยากรบุคคลเปรียบดังขุมทรัพย์ที่มีค่า ที่องค์กรควรจะต้องธำรงรักษาไว้ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญและตระหนักถึงการจัดการด้านทรัพยากรบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับการบริหารจัดการงานทรัพยากรบุคคลในปัจจุบันเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพตลอดจนส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรมีความรู้ความสามารถส่งผลให้องค์กรพัฒนาและประสบความสำเร็จตามไปด้วยดีพระพุทธศาสนาจึงมีบทบาทมากต่อการดำเนินชีวิต การนำหลักธรรมมาบูรณาการตามหลักไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานพื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรีตามหลักไตรสิกขา เพราะสิกขาเป็นตัวยุติหรือการพัฒนาคนในในด้านร่างกายและจิตใจ เมื่อฝึกได้ผลจนสิ่งที่ฝึกนั้นกลายเป็นวิถีชีวิตมีจิตใจที่ใสสะอาดตั้งมั่นในหน้าที่ใช้ปัญญาแก้ไขปัญหาก็ให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การบูรณาการ; หลักไตรสิกขา; การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

Abstract

Human resources are valuable treasures that the organization should have to maintain. Therefore, it is imperative to focus on and realize effective human resource management. For human resource management at present, it is the efficient use of resources as well as encouraging personnel in the organization to

* Received March 13, 2022; Revised April 13, 2022; Accepted May 27, 2022

have knowledge. As a result, the ability of the organization to develop and succeed as well. Thus, Buddhism plays a very important role in the life of the Dharma. Integration according to the Ti-Sikkha principles for human resource development of the Ratchaburi Provincial Educational Service Area Office according to the Ti-Sikkha principles because the Sikkha is the training or human development in both physical and mental aspects. When the practice is effective until what is practiced becomes a way of life, one has a clear mind and is committed to using wisdom to solve problems to achieve goals effectively.

Keywords: Importance; Ti-Sikkha Principles; Human Resource Development

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของสังคมและเศรษฐกิจโลกอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน ทำให้ห้องค์กรต่าง ๆ ต้องปรับตัวเปลี่ยนกระบวนทัศน์ทั้งในด้านการบริหารและการจัดการเพื่อความอยู่รอดขององค์กร การที่องค์กรจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ได้หรือไม่นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับหลายปัจจัยด้วยกัน ทรัพยากรบุคคลก็ถือว่าเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง ที่มีส่วนช่วยในการผลักดันให้องค์กรสามารถดำเนินกิจการได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรให้ก้าวไปข้างหน้า จึงถือได้ว่าทรัพยากรบุคคลเปรียบดังขุมทรัพย์ที่มีค่าที่องค์กรควรจะต้องธำรงรักษาไว้ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญและตระหนักถึงการจัดการด้านทรัพยากรบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับการบริหารจัดการงานทรัพยากรบุคคลในปัจจุบันไม่ได้มีขอบเขตจำกัดเฉพาะ เรื่องการสรรหาและคัดเลือกบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถให้เข้ามาปฏิบัติงานกับองค์กรเท่านั้น หากมองในด้านความเติบโตอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนขององค์กร (ลักขณา สรีวิวัฒน์, 2556)

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development : HRD) คือ กรอบและกระบวนการในการพัฒนาตลอดจนส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรมีความรู้ความสามารถไปจนถึงมีทักษะในการปฏิบัติงานได้ดียิ่งขึ้น (ศิริพร เชาวลิต, 2559) อีกทั้งพนักงานยังเกิดการพัฒนาศักยภาพด้วย โดยการพัฒนาศักยภาพของพนักงานในองค์กรนั้นอาจทำได้หลายวิธีหรือหลายกระบวนการตั้งแต่การฝึกอบรม การศึกษาผ่านการเรียนการสอนที่จริงจัง การออกไปดูงานนอกองค์กร ไปจนถึงการถ่ายทอดประสบการณ์ระหว่างกัน ซึ่งเมื่อพนักงานได้รับการพัฒนาแล้วก็สามารถเป็นประโยชน์ต่อองค์กร ส่งผลให้องค์กรพัฒนาและประสบความสำเร็จตามไปด้วยได้ ซึ่งจะต้องใช้ทรัพยากรภายในจากสภาพแวดล้อมขององค์กรที่ประกอบด้วย คน (Man) เงิน (Money) วัสดุติบ (Material) เครื่องจักร (Machine) วิธีการ (Method) และ หลักการบริหาร (Management) หรือเรียกกันว่า 6M's ซึ่งหลักการบริหาร (Management) นี้คือ กระบวนการของหน้าที่ที่จะกำหนดทิศทางในการใช้ทรัพยากรทั้งหลายให้

เกิดมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดโดยให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กร ซึ่งการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ (Efficient) นี้เป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในองค์กรได้อย่างเฉลียวฉลาดและคุ้มค่า (Cost-effective) นั้นหมายถึง การตัดสินใจใช้ทรัพยากรได้อย่างถูกต้อง (Right decision) และสามารถปฏิบัติการได้สำเร็จตามแผนที่กำหนดไว้ ดังนั้นผลสำเร็จของการบริหารจัดการจึงจำเป็นต้องมีทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผลควบคู่กันไป (เอกสิทธิ์ สนามทอง, 2562)

การนำธรรมอย่างหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิและปัญญา ซึ่งถือว่าเป็นระบบที่ทำให้บุคคลพัฒนาอย่างมีบูรณาการ และให้มนุษย์เป็นองค์รวมและพัฒนาอย่างมีศักยภาพเพราะสิกขาเป็นทางการฝึกหรือการพัฒนาคนในด้านการร่างกายและจิตใจ เมื่อฝึกได้ผลจนสิ่งที่ฝึกนั้นกลายเป็นวิถีชีวิตของเขามันก็กลายเป็นมรรคไป พอมรรคเกิดขึ้นแล้วก็พาเข้าถึงจุดหมายของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในสำนักงานกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรให้เป็นที่พึงประสงค์ของการบริหารในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (วิद्याณเวศกวัน, 2564)

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นการเพิ่มพูนทักษะ ความรู้ความสามารถ ตลอดจนการอุทิศตัว บุคลิกภาพการปรับตัว และการคิดริเริ่มของบุคคลในองค์กร ผ่านกระบวนการของการศึกษา การฝึกอบรม และการพัฒนา (สุภาพร พิศาลบุตร และยงยุทธ เกษสาคร, 2545) ซึ่งองค์กรเป็นผู้จัดดำเนินการให้ หรือโดยบุคลากรดำเนินการเอง เพื่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านความคิด ความรู้ จิตใจ บุคลิกภาพและการทำงาน เมื่อได้รับการพัฒนาแล้ว สามารถวัดผลงานหรือความประพฤติของบุคลากรในองค์กรได้ว่าการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่องค์กรต้องการหรือไม่

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นกระบวนการวางแผนอย่างเป็นระบบเพื่อพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานและปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานขององค์กรให้สูงขึ้น โดยวิธีการฝึกอบรม การให้การศึกษา และการพัฒนา ขอบเขตของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงครอบคลุม 3 เรื่องด้วยกัน คือ

1. การฝึกอบรม (Training) เป็นกระบวนการที่จัดขึ้นเพื่อการเรียนรู้สำหรับงานปัจจุบันมุ่งหวังให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานได้ทันทีหรือมีพฤติกรรมการทำงานที่เปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการขององค์กร การฝึกอบรมมีความเสี่ยงอยู่บ้าง ที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมไม่อาจทำงานได้ตามความมุ่งหวังขององค์กร อาจเป็นเพราะการจัดหลักสูตรยังไม่เหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ขั้นตอนการทำงาน เทคโนโลยี เครื่องมือเครื่องใช้ หรือสภาพการแข่งขันผันแปรไปจากที่ได้คาดคะเนไว้

2. การศึกษา (Education) เป็นกระบวนการที่จัดขึ้น เพื่อเตรียมบุคคลให้มีความพร้อมที่จะทำงานตามความต้องการขององค์กรในอนาคตการศึกษายังคงต้องเกี่ยวกับการทำงานอยู่

แต่จะแตกต่างไปจากการฝึกอบรม เนื่องจากเป็นการเตรียมเรื่องงานในอนาคตที่แตกต่างไปจากงานปัจจุบัน การศึกษาจึงเป็นการเตรียมบุคลากรเพื่อการเลื่อนขั้นตำแหน่ง (Promotion) หรือให้ทำงานในหน้าที่ใหม่

3. การพัฒนา (Development) เป็นกระบวนการที่จัดขึ้นเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์แก่บุคลากรขององค์กร เป็นการช่วยเตรียมความพร้อมของบุคลากรสำหรับการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตและจุดหมายที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรขององค์กร ช่วยให้บุคลากรขององค์กรได้เพิ่มพูนความรู้ ได้แสดงขีดความสามารถของตน ได้แสดงความคิดเห็น รวมทั้งเป็นการเปิดโอกาสให้บุคลากรได้แสดงความสามารถ ศักยภาพที่ซ่อนเร้นอยู่ภายในออกมา (Nadler & Wiggs, 1988)

สรุปได้ว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร จึงไม่เพียงแต่ให้ความสำคัญกับขั้นตอนการสรรหา และคัดเลือกบุคคลให้เข้ามาทำงาน ตลอดจนมีการ สลับสับเปลี่ยน โอนย้าย เลื่อนขั้นตำแหน่งบุคคลเหล่านั้น ให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับความสามารถของเขา ดังคำที่ว่า จัดคนให้เหมาะสมกับงานเพื่อให้องค์การประสบผลสำเร็จได้อย่างเป็นรูปธรรม

วัตถุประสงค์ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือการอบและกระบวนการในการพัฒนาตลอดจนส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรมีความรู้ความสามารถไปจนถึงมีทักษะในการปฏิบัติงานได้ดียิ่งขึ้นและยังมีวัตถุประสงค์ของการพัฒนา ดังนี้

1. ต้องการให้พนักงานในองค์กรพัฒนาฝีมือ ทักษะการทำงาน ตลอดจนมีองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่ดีขึ้น เพื่อที่จะสามารถนำมาใช้ประโยชน์กับการทำงานให้ทำงานได้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
2. เพื่ออุดรอยรั่วของข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดการทำงานที่ผิดพลาด ตลอดจนแก้ไขปัญหาข้อบกพร่องต่างๆ เพื่อให้เกิดการทำงานที่ดีขึ้น มีประสิทธิภาพขึ้น
3. เพื่อให้ความสำคัญกับทรัพยากรบุคคล ให้ทุกคนรู้สึกถึงการดูแลขององค์กร ส่งเสริมพัฒนาศักยภาพตลอดจนความสามารถให้ดียิ่งขึ้นเรื่อย ๆ สร้างความก้าวหน้าให้เป็นรูปธรรม
4. เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องมือในการใช้วัดผลพนักงาน ประเมินประสิทธิภาพการทำงาน ตลอดจนคาดการณ์ศักยภาพขององค์กร
5. เพื่อใช้วางแผนงาน วางแผนธุรกิจ ตลอดจนวางทิศทางขององค์กรในอนาคตได้
6. เพื่อให้พนักงานมีความรักดีกับองค์กร ทั้งยังเป็นการรักษาพนักงานไว้ให้ต้องการร่วมงานกับองค์กรในระยะยาวด้วย
7. เพื่อให้ทุกคนตั้งแต่พนักงาน ฝ่ายทรัพยากรบุคคล (HR) ฝ่ายบริหาร ตลอดจนองค์กรเห็นความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (HR Note, 2565)

สรุปได้ว่า วัตถุประสงค์ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ช่วยให้เห็นถึงจุดอ่อน จุดแข็ง ของตน เสริมจุดแข็งและพัฒนาจุดอ่อน โดยใช้ศักยภาพทั้งหมดเพื่อสร้างประสิทธิภาพองค์กร ขณะเดียวกันก็บรรลุเป้าหมายส่วนบุคคลด้วย เป็นการพัฒนาบุคคลที่เกิดจากการผ่านทักษะงาน หลายตำแหน่ง เช่น ผู้วิเคราะห์ วางแผน สร้างโปรแกรม บรรยาย เป็นต้น เพื่อมุ่งพัฒนาความรู้ ทักษะ ทักษะใหม่ ๆ และพฤติกรรมให้ดีขึ้น เพื่อที่จะทำให้ผลการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้นและดีขึ้น อาจกระทำผ่านแผนงานที่เป็นทางการหรือไม่เป็นหรือการอบรมขณะปฏิบัติงานก็ได้

หลักไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ในพระพุทธศาสนา คำสอนที่ให้พุทธศาสนิกชนนำไปฝึกฝนพัฒนาตนเองในการดำเนิน ชีวิตที่ติงาม การฝึกฝนและพัฒนาตนนั้นทางพุทธศาสนาจัดวางเป็นหลักเรียกว่า ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา (อง.เอกาทศก. (ไทย) 20/91/319) ซึ่งถือว่าเป็นหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนาที่พัฒนาคน พัฒนาตน พัฒนาจิตใจอย่างแท้จริงอย่างมีคุณภาพทั้ง 3 ด้าน ได้แก่

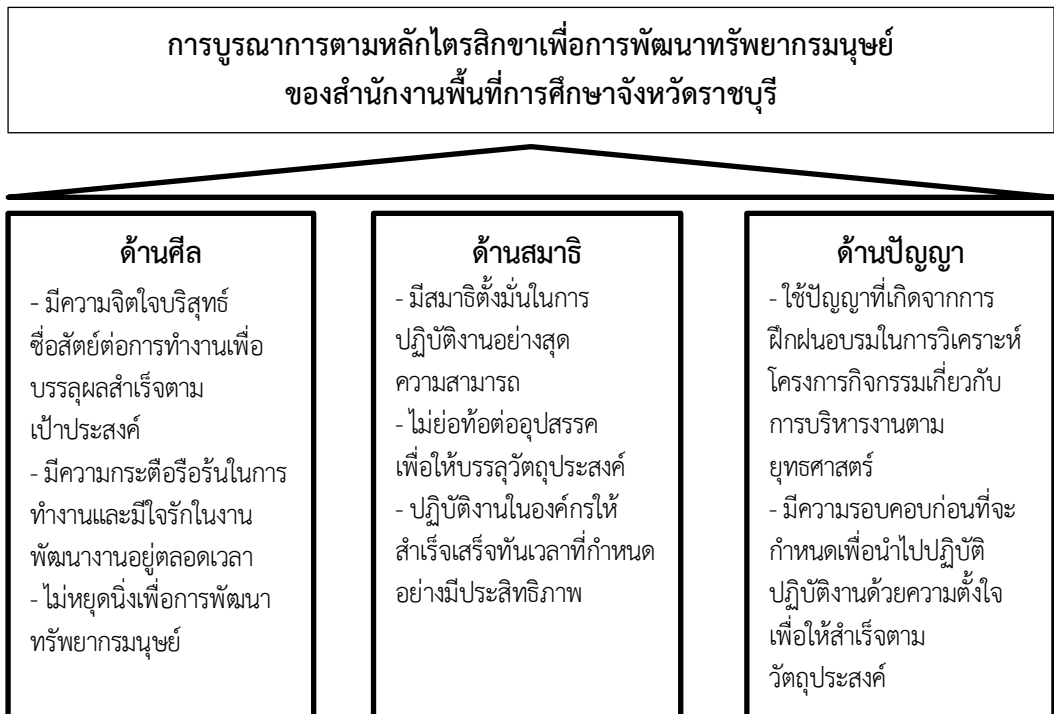
1. ด้านศีล คือ การยึดมั่นให้บุคลากรให้ปฏิบัติตาม กฎระเบียบข้อบังคับขององค์กร การ ยึดมั่นในหลักของศีลก็จะเป็นการสำรวมกายวาจาใจไม่ให้เบียดเบียนซึ่งกันและกัน และการทำงานตรงต่อเวลาไม่ทุจริตเวลาการทำงาน
2. ด้านสมาธิ คือ การให้บุคลากรได้พัฒนาตนเอง มีสมาธิในการทำงาน มีจิตตั้งมั่น เพื่อที่จะได้มีสมาธิในการทำงาน ไม่เอาเรื่องส่วนตัวมาเกี่ยวข้องในเวลาทำงานและช่วยให้ลด ความผิดพลาดในการปฏิบัติงานมีสติในการคิดพูดอ่านเขียน
3. ด้านปัญญา คือ การให้บุคลากรพัฒนางาน ในการหาความรู้แล้วนำมาพัฒนาในงานที่ ได้รับผิดชอบและได้รับมอบหมาย เพื่อให้เกิดความชัดเจนในงานที่ได้ปฏิบัติอยู่ ซึ่งเป็นการนำเอา องค์กรความรู้ มาช่วยเติมเต็มเพื่อให้งานประสบความสำเร็จให้รู้จักคิดเห็นด้วยปัญญา เมื่อต้องพบกับ ปัญหาต่าง ๆ เป็นการฝึกขัดเกลาภิเลสอย่างละเอียดและช่วยให้มีความรวดเร็วคล่องแคล่ว แก่ปัญหาที่มีไหวพริบในการปฏิบัติงาน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2551)

สรุปได้ว่า มนุษย์ต้องเป็นผู้กระทำด้วยการฝึกฝนอบรมให้เกิดคุณสมบัติภายในตน ซึ่ง ได้แก่คุณสมบัติทางกาย ทางศีล ทางจิต และทางปัญญาที่ส่งผลไปสู่ภายนอกตน เป็น ความสัมพันธ์กับมนุษย์และวัตถุ ซึ่งแสดงออกผ่านพฤติกรรมทางกายและวาจา

ยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานพื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรี

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานพื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรีโดยการบูรณา การตามหลักไตรสิกขาเพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำของหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพสำเร็จผลอย่าง เป็นงานเป็นการในชีวิตจริงเป็นกระบวนการที่จะพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ให้เข้าถึงเจตนารมณ์ แห่งการปฏิบัติงาน และรวมทั้งจะเป็นช่องทางในการพัฒนาชีวิตเป็นการสร้างความเข้มแข็ง

ในทางจิตใจและสติปัญญา (พระมนตรี กิจจสโร และคณะ, 2561) มีทิศทางตั้งอยู่บนพื้นฐาน ประกอบกับความเข้าใจและความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขมีรูปแบบการบูรณา การหลักไตรสิกขาในยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานพื้นที่การศึกษาจังหวัด ราชบุรีมีความสอดคล้องตามหลักไตรสิกขา ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การบูรณาการตามหลักไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ของสำนักงานพื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรี

จากภาพที่ 1 สามารถสรุปได้ว่าการบูรณาการตามหลักไตรสิกขาเพื่อการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานพื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรีก่อให้เกิดความกระตือรือร้น ในการทำงานคือความสำเร็จและพัฒนางานอยู่ตลอดเวลาไม่หยุดนิ่งเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และบริหารเสร็จทันตามยุทธศาสตร์และมีการคิดค้นหาวิธีการป้องกันปัญหาและอุปสรรค ที่เกิดขึ้น

สรุป

การพัฒนาตลอดจนส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรมีความรู้ความสามารถไปจนถึงมีทักษะ ในการปฏิบัติงานได้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งพนักงานยังเกิดการพัฒนาศักยภาพด้วย โดยการพัฒนาศักยภาพของพนักงานในองค์กรนั้นอาจทำได้หลายวิธีหรือหลายกระบวนการตั้งแต่การฝึกอบรม

การศึกษาผ่านการเรียนการสอนที่จริงจังการใช้ทรัพยากรเพื่อเพิ่มพูนทักษะความรู้ความสามารถตลอดจนการอุทิศตัวในการปรับตัว และการคิดริเริ่มของบุคคลในองค์กร ผ่านกระบวนการของการศึกษา การฝึกอบรม และการพัฒนา ซึ่งองค์กรเป็นผู้จัดดำเนินการให้ หรือโดยบุคลากรดำเนินการเอง เพื่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านความคิด ให้เกิดมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดโดยให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กรการตัดสินใจใช้ทรัพยากรได้อย่างถูกต้องและสามารถปฏิบัติการได้สำเร็จตามแผนที่กำหนดไว้ ดังนั้นผลสำเร็จของการบริหารจัดการจึงจำเป็นต้องมีทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผลพระพุทธรูปศาสนาจึงมีบทบาทมากต่อการดำเนินชีวิต เนื่องจากพระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ทรงเป็นพุทธมามกะ และประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันยอมรับนับถือพระพุทธรูปศาสนา ด้วยเหตุนี้ พระพุทธรูปศาสนาจึงเป็นรากฐานสำคัญทางวัฒนธรรมของไทยทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ ดังนั้นการนำหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธรูปศาสนาไปใช้ในการบูรณาการตามหลักไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานพื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรี เป็นเครื่องมือที่ทำให้บรรลุถึงผลสัมฤทธิ์ในประสิทธิผลอย่างดียิ่งขึ้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพฯ: เอส. อาร์. พรินติ้งแมสโปรดักส์.
- พระมนตรี กิจจสโร และคณะ. (2561). การปรับใช้หลักไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน โรงเรียนศรีวิไลวิทยา อำเภอสรีวิไล จังหวัดบึงกาฬ. *วารสารธาตุพนมปริทรรศน์*, 2(2), 168-184.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ลักขณา สรีวัฒน์. (2556). *มนุษย์สัมพันธ์*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- วัดญาณเวศกวัน. (2564). *จะพัฒนาคนกันได้อย่างไร?*. สืบค้น 5 มีนาคม 2565, จาก <https://shorturl.asia/1toYD>
- ศิริพร เชาวลิท. (2559). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สำคัญอย่างไร. *วารสารนวัตกรรมการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน*, 4(1), 85-100.
- สุภาพร พิศาลบุตร และยงยุทธ เกษสาคร. (2545). *การพัฒนาบุคคลและการฝึกอบรม* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด วิ.เจ พรินติ้ง.
- เอกสิทธิ์ สนามทอง. (2562). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ : แนวทางพัฒนาสู่ความสำเร็จขององค์กร. *วารสารเกษมบัณฑิต*, (20), 1, 67-77.
- Nadler, L. & Wiggs. (1988). *Managing human resources development*. San Francisco, California: Jossey-Bass.

HR Note. (2565). *Human Resource Development*. Retrieved March 5, 2022, from <https://th.hrnote.asia/>

บทบาทของวัดในการบริหารจัดการฌาปนสถานและงานศพในจังหวัดนนทบุรี*
THE ROLE OF TEMPLES IN MANAGING CREMATORIUMS AND FUNERALS
IN NONGTHABURI PROVINCE

พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงกโร), พระครูโอภาสหนองทิดดี (ศักดิ์ โอภาส),
พระครูวิโรจน์กาญจนเขต (นัทฤต ธิปงกโร), สุภัทรชัย สีสะไบ
Phraudomsitthinayok (Kumphol Kunungkaro), Phrakhrupatnontakitti (Sakda Opaso),
Phrakruwirojkanchanakhet (Nuttakrit Thipungkaro), Suphattharachai Sisabai
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: opal_1982@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการมุ่งศึกษา บทบาทของวัดในการบริหารจัดการฌาปนสถานและงานศพในจังหวัดนนทบุรี โดยศึกษาจากเอกสาร ตำรา หนังสือ วิทยานิพนธ์ อินเทอร์เน็ต และจากการวิเคราะห์สังเคราะห์ พบว่า 1. วัดโดยคณะสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชนและช่วยเหลือประชาชนจำเป็นต้องปรับตัวในการที่จะบริหารจัดการฌาปนสถานและงานศพให้เกิดความเรียบร้อย ตามหลักการบริหาร 4M ประกอบด้วยการที่มีคนที่จะพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ มีงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ มีการจัดการที่มีประสิทธิภาพบริหารทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรที่มีภายในวัด ให้เกิดคุณค่า เพื่อบริหารความพึงพอใจของประชาชนที่มาใช้บริการ เพราะวัดถือว่าเป็นสถานที่ที่เป็นที่พึ่งทางจิตใจของประชาชน ส่งผลจะทำให้ปัจจัยส่วนอื่นเกิดขึ้นอย่างเช่น การเดินทาง การมีที่จอดรถ มีศาลาบำเพ็ญกุศล มีเป็นเผาศพ 2. การบริหารจัดการฌาปนสถานและจัดงานศพในจังหวัดนนทบุรีถือว่าอยู่ในด้านสาธารณสุขสงเคราะห์และสาธารณูปการไปด้วยเพราะนอกจากจะเป็นการสงเคราะห์ประชาชนในเรื่องของการจัดงานในวัดแล้วยังเป็นการจัดบริเวณสถานที่ต้อนรับและอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนอยู่ในด้านสาธารณูปการไปด้วย 3. บทบาทของสัปเหร่อที่มีต่อพิธีศพจึงเป็นพฤติกรรมกรปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับตำแหน่งทางสังคมหรือกิจกรรม และภาระหน้าที่ที่มีความเกี่ยวข้อง

คำสำคัญ: บทบาท; การบริหารจัดการ; ฌาปนสถาน; งานศพ

Abstract

Academic articles aimed at study the role of temples in managing crematoriums and funerals in Nonthaburi Province by studying documents, textbooks, books, theses, the internet, and from synthetic analysis. The results of the study found that 1. Temples, the Sangha, plays an important role in community development and helping people. They need to adapt in order to manage crematoriums and funerals according to the 4 M management principles, it consists of having people ready to perform duties, having a budget, materials and equipment, and having efficient management of human resources. Resources available within the temple to create value to manage the satisfaction of the people who come to use the service. Because the temple is considered a place that is a spiritual refuge for the people. As a result, other factors will arise, such as traveling and having parking. There is a pavilion for merit-making, a cremation hall, etc. 2. The management of crematoriums and funeral arrangements in Nonthaburi Province is considered to be in the area of public welfare and public utility because in addition to helping the people in terms of organizing events in temples, it is also It is about arranging the area to welcome and provide convenience to the people in terms of public facilities as well. 3. The role of the undertaker in funeral ceremonies is therefore a practical behavior. According to the role and duty assigned to the social position or activity and related duties.

Keywords: Roles; Management; Crematoriums; Funerals

บทนำ

ในวิถีชีวิตของการเป็นมนุษย์เป็นเรื่องของสังขธรรมความจริงที่จะต้องมีความเกิด ความแก่ ความเจ็บและสุดท้ายก็คือความตายซึ่งทุกคนหลีกเลี่ยงไม่ได้ ฉะนั้น มีคนกล่าวว่า เมรุเผาศพหรือชาวพุทธสถานเป็นบ้านหลังสุดท้ายก็คงจะเป็นความจริงที่ใช้สำหรับการสลายร่างหรือความสบายใจของผู้ที่เป็นญาติมิตรคนรักหรือเพื่อนที่รู้จักจะได้สบายใจในการเผาศพสลายร่างของผู้วายชนม์ ในปัจจุบันมักเป็นสถานที่สำหรับเผาศพซึ่งมีเมรุ ฌาปนสถานและมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพแต่มีการบริหารจัดการที่แตกต่างออกไปในแต่ละวัดรวมถึงการใช้ทุนหรือแม้กระทั่งการไม่มีค่าใช้จ่ายหรือฟรีทุกอย่างเหล่านี้เป็นประเด็นที่น่าสนใจเพราะมีข่าวปรากฏในออนไลน์ในลักษณะที่ว่า การเผาศพในวัดดังที่แพงเกินไปหรือในบางวัดที่ไม่เก็บค่าใช้จ่ายเลยเป็นการสงเคราะห์ประชาชน ซึ่งเกิดปรากฏการณ์ในยุคปัจจุบันที่เรียกว่า บริโภคนิยม (Consumerism) เป็นผลผลิตที่เกิดจากทุนนิยมสมัยใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้มนุษย์มี

การบริโภคมากขึ้น เพราะมนุษย์ทุกคนอยู่ในฐานะผู้บริโภคย่อมมีความต้องการ เพื่อรักษาการขยายตัวและดำรงอยู่ของวิธีการผลิตของตนและเพื่อให้ได้รับการตอบสนองต่อความต้องการในชีวิต ทำให้กลายเป็นการบริโภคเพื่อแสวงหาความพึงพอใจผ่านวัตถุในรูปแบบของสินค้าและบริการ (ยุวดี ช่วยกิจ, 2551) ความหมายของบริโภคนิยมจึงเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นภายใต้อุดมการณ์เศรษฐกิจแบบทุนนิยม (Capitalism) โดยมีเป้าหมายของการผลิตเพื่อขายสินค้าให้กับผู้คนในสังคมและในขณะเดียวกันพยายามขายให้ได้กำไรมากที่สุดดังนั้นจึงทำให้ระบบทุนนิยมต้องอาศัยกลไกทางอุตสาหกรรมที่สามารถผลิตสินค้าได้ครั้งละมาก ๆ และรวดเร็ว (Mass Product) ปัญหาที่ตามมา คือ ปริมาณของอุปทานล้นเกิน (Oversupply) สิ่งในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมนำมาแก้ปัญหาคือ ยุทธศาสตร์การตลาดและการโฆษณาของบริษัทข้ามชาติในโลกที่สาม ส่งผลให้เกิดลัทธิบริโภคนิยมขึ้นเพราะบริษัทข้ามชาติเป็นผู้กำหนดว่าจะผลิตอะไร และกระตุ้นให้เกิดความต้องการบริโภคสินค้านั้น ๆ ทั้งในโลกที่หนึ่งและโลกที่สาม (พระขวัญเมืองสุหะ, 2546) ทศนคติเกี่ยวกับความตายของสังคมหนึ่ง ๆ เป็นส่วนสำคัญในการกำหนดพิธีศพของสังคมนั้น การจัดการศพในสังคมไทยเกิดจากความเชื่อที่สำคัญ 3 ประการคือ คนตายมีลักษณะความเป็นอยู่และความต้องการคล้ายกับคนเป็น เพียงแต่อยู่คนละโลก จึงต้องทำพิธีเช่นไหว้ อุทิศอาหาร สิ่งของ เครื่องใช้ ให้แก่ผู้ตายเพื่อนำไปใช้ในโลกของผู้ตายประการที่สอง ผู้ที่ตายไปแล้วได้เปลี่ยนสภาพไปเป็นวิญญาณหรือผีที่อาจกลับมาบงกชเพราะความเป็นห่วงคนเป็นหรือยังตัดไม่ขาดจากโลก จึงอาจกลับมาก่อให้เกิดความเจ็บปวด เตือดร้อน สร้างความหวาดกลัวให้กับคนที่อยู่ข้างหลัง จึงต้องมีพิธีป้องกันหรือพิธีปัดรังควานที่อาจเกิดจากคนตายเพื่อป้องกันผีมารบวง ดังจะเห็นจากพิธีต่าง ๆ ที่ทำหลอกผีหรือให้แน่ใจว่าคนตายจะไม่กลับมาที่บ้านอีกและประการที่สาม การทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้คนตายได้รับผลประโยชน์ในโลกหน้าซึ่งเป็นผลมาจากความเคารพรักอาลัย และความระลึกถึงด้วยความกตัญญูทุกเวทีกกล่าวได้ว่า ประเพณีงานศพ เป็นประเพณีสุดท้ายของช่วงชีวิตมนุษย์ ที่มีการสืบทอดกันมาอย่างยาวนานเมื่อสิ้นลมหายใจจะต้องมีพิธีกรรม เพื่อทำบุญอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้กับผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว ความสำคัญของการจัดพิธีกรรมงานศพนั้น เพื่อได้รับรู้ถึงพิธีกรรม และเข้าใจปรัชญาชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ประเพณีงานศพเป็นประเพณีที่ทำให้คนในชุมชนมีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น เพราะต่างคนต่างร่วมกันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อให้เจ้าภาพที่เศร้าโศกเสียใจได้อุ่นใจเมื่อมีคนมาร่วมงาน ทำให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของคนในสังคม (ภัสร์นวี ศรีสุวรรณ, 2557)

การจัดงานศพในปัจจุบัน เจ้าภาพจะได้รับความสะดวกสบายมากยิ่งขึ้นเพราะมีสัปเหร่อและเจ้าหน้าที่ทางวัดคอยให้บริการเป็นอย่างดี โดยเฉพาะในกรุงเทพฯ มีเมรุเผาศพ มีศาลาตั้งศพ สวดพระอภิธรรม สถานที่บรรจุศพ สถานที่เก็บอัฐิ รวมทั้งสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ไว้บริการโดยเจ้าภาพไม่ต้องลงทุน ด้วยเหตุนี้เอง เจ้าภาพจึงนิยมนำศพมาตั้งบำเพ็ญกุศลที่วัดมากกว่าตั้งศพที่บ้านประกอบกับสภาวะแวดล้อมทางสังคมเปลี่ยนไป บ้านที่อยู่อาศัยเล็กลงพื้นที่จึงไม่

พอที่จะตั้งศพบำเพ็ญกุศลและรวมถึงการรับรองแขก ตลอดจนถึงของเครื่องใช้ที่ไม่มี หรือมีครบ แต่ไม่เพียงพอกับการจัดงานศพ ถ้าจะจัดหาที่สิ้นเปลืองโดยใช้เหตุ เพราะใช้งานแค่ครั้งเดียว ในขณะที่เดียวกันทางวัดมีแผนกฌาปนกิจบริการให้พร้อมทุกอย่าง นับตั้งแต่การจัดสถานที่รดน้ำศพ การจัดหาโลงศพ จัดการตราสัง ตั้งศพ เตรียมโต๊ะหมู่บูชา เตรียมเครื่องสักการะศพ นิมนต์ พระสวดอภิธรรม จัดเครื่องไทยธรรม จัดดอกไม้หน้าศพ ตลอดจนถึงติดต่อร้านขายหนังสือ ของชำร่วย และร้านค้ารับทำภัตตาหารถวายพระอาหารเช่นศพ อาหารว่างน้ำดื่มที่เลี้ยงแขกที่มา เข้าร่วมงานและดอกไม้จันทน์ที่ต้องใช้ในวันเผา เมื่อทางวัดมีบริการเพียงพร้อม ตัวเจ้าภาพก็ไม่มี เวลาจัดหาอุปกรณ์หรือเตรียมงานมากนัก จึงทำให้เจ้าภาพหันมาใช้บริการของวัดมากขึ้น เพียงเจ้าภาพเตรียมเงินให้พอจ่ายเท่านั้น ดังนั้นการที่เจ้าภาพมีความประสงค์ที่จะจัดงานศพ อย่างไม่รู้ จะให้ใหญ่โตหรูหราเพียงใด ก็แจ้งความประสงค์ไปที่แผนกฌาปนกิจบริการของวัด ก็จะได้ตั้งใจที่เจ้าภาพต้องการ นับว่าสะดวกมากสำหรับเจ้าภาพ และถ้าเจ้าภาพไม่รู้หรือไม่เข้าใจ สิ่งใด เจ้าหน้าที่ทางวัดก็จะเป็นผู้คอยแนะนำ หรือเป็นพิธีกรให้ด้วย อีกทั้งยังปฏิบัติแทนเจ้าภาพ อีกหลายประการ จนเรากลืมไปว่านั่นคือหน้าที่ของเจ้าภาพ ในส่วนนี้เองเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ เสียเปรียบและเสียเงินเกินจำเป็นสำหรับการจัดงานศพ (ลักขณา ศกุนะสิงห์, 2556) กล่าวได้ว่า พิธีกรรมในประเพณีงานศพในปัจจุบัน พิธีกรรมเกี่ยวกับศพ เป็นแบบแผนที่จะต้องปฏิบัติต่อ ผู้ตายเป็นครั้งสุดท้าย เป็นการรื้อสักรวมระหว่างกัน เพื่อเป็นการให้เกียรติแก่ผู้ตายและขจัด ความโศกเศร้าสำหรับผู้ที่มีชีวิตอยู่ พิธีกรรมเกี่ยวกับศพและขั้นตอนการปฏิบัติต่าง ๆ ตามพิธีกรรมทางศาสนา เพื่อแสดงถึงการดำรงอยู่ทางสถานภาพทางสังคมของมนุษย์ในแต่ละ กลุ่มทำให้ความสำคัญของพิธีกรรมศพนั้น ส่งผลต่อมนุษย์ที่ยังมีชีวิตอยู่ เพื่อให้เห็นถึงการเกิดขึ้นเปลี่ยนแปลง และดับสลาย เป็นธรรมชาติของมนุษย์ทุกคน ไม่ว่าจะเป็นอย่างใดก็ตาม จิตใจ ร่างกายและศาสนา การจัดงานศพในอดีตสะท้อนให้เห็นถึงการร่วมมือร่วมแรงกันช่วยจัดงานศพความสัมพันธ์ของครอบครัว ญาติสนิท มิตรสหาย ส่วนใหญ่แล้วมักจะนิยมจัดงานศพ ที่บ้าน และเมื่อถึงวันฌาปนกิจศพจึงได้เคลื่อนศพไปที่วัดเพื่อทำการฌาปนกิจศพตามประเพณี ส่วนการจัดงานศพในปัจจุบันจากการศึกษาจะเป็นงานศพที่สำเร็จรูป หน้าที่ของเจ้าภาพงานศพ ถูกแทนที่ด้วยธุรกิจบริการงานศพ ที่มีทั้งรูปแบบของการจัดงานศพแบบสำเร็จรูป และแยก ประเภทของธุรกิจของการบริการเช่น ร้านดอกไม้ ร้านให้บริการเต็นท์ โต๊ะ เครื่องเสียง ร้านส่งชมภัณฑ์ เป็นต้น ส่วนของผู้ให้บริการเป็นทั้งบุคคลภายนอก และวัดเองที่เป็นผู้ให้บริการ ทำให้การจัดงานศพในปัจจุบันสะดวกสบายมากยิ่งขึ้นตอบโจทย์ของผู้คนในสังคมเมืองได้มากยิ่งขึ้น

ผู้เขียนจึงสนใจที่จะให้การบริหารจัดการเมรุเผาศพได้เป็นงานวิชาการเพื่อนำไปสู่ แนวทางของการพัฒนาและบริหารจัดการฌาปนสถานและจัดงานศพในจังหวัดนนทบุรีซึ่งเป็น จังหวัดที่มีประชากรมาก ทั้งเป็นประชากรที่ท้องถิ่นได้เป็นการประชากรที่มาจากสถานที่อื่นมา อยู่ มีคณะสงฆ์ที่เข้มแข็ง มีวัดจำนวนมาก มีประชาชนศรัทธาพระพุทธศาสนาจำนวนมาก และ

มีการจัดงานศพอยู่บ่อยครั้งซึ่งวัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของการจัดงานและทำหน้าที่ของความเชื่อตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้กับชีวิตของประชาชนทำให้สังคมประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างผาสุกและมีวัดเป็นที่พึ่งสุดท้าย

บทบาทของวัดในการบริหารจัดการ 4 M

ผลจากกระแสโลกาภิวัตน์ที่ผู้บริหาร (วัด) ต้องปรับตัวโดยการใช้ประโยชน์จากระบบข้อมูล สารสนเทศและเทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์สูงสุดที่ทำให้การติดต่อสื่อสารและการแสวงหาข้อมูล ข่าวสารทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้องค์การสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นปัจจัยมีผลต่อการสร้างความได้เปรียบเชิงการแข่งขัน ส่วนในด้านการสร้างความเข้าใจในกฎและกติกาศงประชาคมโลก รวมทั้งระบบเศรษฐกิจของแต่ละประเทศก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการแข่งขัน โดยเฉพาะการแก้ไขกฎหมายเพื่อการตอบสนองระบบการค้าเสรี และสามารถนำองค์การไปอยู่ในสภาวะแวดล้อมใหม่ได้อย่างเหมาะสม และมีการปรับเปลี่ยนบทบาทของผู้บริหารระดับสูง ผู้บริหารระดับกลาง รวมทั้งบุคลากรผู้ปฏิบัติทุก ๆ คนในองค์กรก็เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการดำเนินงานในยุคของการแข่งขันที่เกิดขึ้นจากกระแสโลกาภิวัตน์อีกด้วย โดยการทำให้้องค์การมีลักษณะเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากบุคลากรที่มีประสบการณ์ การนำความรู้ และความสามารถที่โดดเด่นมาใช้ในการสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ๆที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด การเปิดโอกาสให้บุคลากรได้รับ การพัฒนาและเรียนรู้เพื่อการปรับปรุงผลงานของตนเองอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งองค์การควรมุ่งทำให้บุคลากรมีการทำงานแบบทีมงาน ด้วยการใช้ภาวะผู้นำในการบริหารระดับต่าง ๆ และมุ่งการจูงใจแบบเน้นผลงานเพื่อการปรับตัวสู่อนาคต เป็นต้น

หลักการ 4 M ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญได้แก่ คน (Man) คือ ผู้ปฏิบัติงานขององค์กรนั้น ๆ เงิน (Money) ใช้สำหรับเป็นค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายในการดำเนินการวัสดุสิ่งของ (Materials) หมายถึง อุปกรณ์เครื่องใช้ เครื่องมือต่าง ๆ รวมทั้งอาคารสถานที่ และการจัดการ (Management) หมายถึงความรู้เกี่ยวกับการจัดการ ปัจจัยในการบริหารทั้ง 4 ประเภทนี้เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการจัดการเนื่องจากประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของการจัดการขึ้นอยู่กับความพร้อมและคุณภาพของปัจจัยดังกล่าว ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการกล่าวถึงปัจจัยนำเข้าขององค์การที่ไม่หวังผลกำไร แต่เน้นกระบวนการทำงาน และผลงานที่มีประสิทธิภาพ ปัจจุบันสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป การจัดงานศพนิยมไปทำพิธีที่วัด เพื่อความสะดวกต่อการจัดตามพิธีกรรมทางศาสนา เพราะวัดมีบริการครบวงจร ตั้งแต่รับศพ พิธีรดน้ำศพ พิธีลอยอัฐิ ตลอดจนการทำบุญต่าง ๆ เพียงแค่มีเงิน ก็จะได้ทุกสิ่งที่ต้องการ ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า

1. คน (Man) ในการบริหารฌาปนสถานและงานศพจำเป็นจะต้องประกอบด้วยบุคลากรที่คอยดูแลต้อนรับเจ้าภาพที่จะมาใช้บริการในวัดจังหวัดนนทบุรี จะเป็นระบบที่มีการ

บริหารจัดการส่วนคนโดยมีพระสงฆ์ ได้แก่ เจ้าอาวาสและพระสงฆ์ที่ได้รับมอบหมายเป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารจัดการในส่วนของการจัดบริการจะมีในส่วนของการสวดพระอภิธรรมศพ ในแต่ละวันจะมีผู้ดูแลในส่วนพิธีกรรมและในส่วนประกอบพิธีทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ มัคคนายก สัปเหร่อ พิธีกร เป็นต้น เหล่านี้ล้วนมีความสำคัญและสอดคล้องเป็นการกำหนดหลักบริหารเบื้องต้นคือกำหนดคนที่จะต้องรับผิดชอบส่วนไหนเพราะฉะนั้น ลำดับแรกส่วนนี้จึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่นำบริหารหรือวัดต้องให้การมีส่วนร่วมไม่ว่าจะเป็นในส่วนองประชาชนที่ช่วยงานแล้วอีกทั้งพระสงฆ์ที่ทำหน้าที่ในการอนุเคราะห์ประชาชนทั้งดูแลและเป็นผู้สวดพระอภิธรรมเองก็ต้องเตรียมพร้อมในการที่จะอนุเคราะห์ประชาชนเป็นต้น

2. เงิน (Money) ในส่วนการบริหารเงินวัดเป็นองค์กรไม่แสวงผลกำไรหรือประโยชน์แต่มุ่งเน้นในการช่วยทำนุบำรุงพระพุทธศาสนามากกว่า ในบางวัดถึงขนาดว่าไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย แต่จำเป็นจะแจ้งถึงค่าใช้จ่ายที่จำเป็นจะต้องจ่ายให้เหมาะสมอย่าง เช่น ค่าศาลาค่าเผาศพ ค่าพระสวดในแต่ละวัน ค่าเลี้ยงคน อันนี้เป็นเรื่องของปัจเจกของแต่ละเจ้าภาพที่จะสะดวกแบบไหนและสะดวกมากน้อยเพียงใด ทางวัดอนุเคราะห์สงเคราะห์ได้ตามสมควรแก่เหตุถ้าถึงไม่มีเงินเลย บางวัดก็อนุเคราะห์ในการจัดฌาปนกิจให้ได้แล้วแต่เหตุการณ์ ไม่เหมือนกันเพราะฉะนั้น หลักของการจัดงานศพ จำเป็นจะต้องใช้เงินเป็นปัจจัยสำคัญพอสมควรในยุคปัจจุบันนี้โดยเฉพาะกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำเป็นจะต้องใช้เงินเพราะต้องเลี้ยงคนที่มาร่วมงาน ต้องถวายพระที่มาสวดและค่าน้ำมันที่จะเผาศพเป็นต้น

3. วัสดุสิ่งของ (Materials) ในส่วนเครื่องมือ วัดมีความพร้อมในเรื่องฌาปนสถานแต่ถ้าเจ้าภาพจะทำบุญกับทางวัดก็สามารถทำได้ด้านสถานที่นี้จะประกอบด้วยศาลาสำหรับบำเพ็ญกุศลและเมรุเผาศพ บางที่ก็มีสถานที่ที่พร้อม บางที่ก็มีศาลาอยู่ทีหนึ่ง เมรุอยู่อีกทีหนึ่งแต่ก็จัดการให้อยู่ได้อย่างเหมาะสม

4. การจัดการ (Management) ในการจัดการ คือ เจ้าอาวาสจะมีแนวคิดที่มีภาวะผู้นำไม่ว่าจะเป็นการมองการณ์ไกลใครใช้ในส่วนไหนเป็นการบริหารจัดการทุนมนุษย์ที่มีอยู่ในวัดและบริหารความพึงพอใจของประชาชนที่เข้ามาใช้บริการและมีวิสัยทัศน์ในการที่จะนำประชาชนเข้ามาทำบุญในวัด ไม่เฉพาะเฉพาะงานศพ แต่เป็นหลาย ๆ งาน ที่วัดกับสังคมชุมชนมีส่วนร่วมกันในการทำงานและมีอัธยาศัยใจคอที่ดีในจังหวัดนนทบุรีนั้น โดยส่วนใหญ่พระสังฆาธิการหรือเจ้าอาวาส มีความรู้ความสามารถโดยผ่านการฝึกฝน การอบรมและการประชุมกันอย่างสม่ำเสมอทำให้พระสังฆาธิการโดยเฉพาะเจ้าอาวาสนั้นมีความรู้ ความสามารถ ที่จะบริหารจัดการ ใช้คนได้อย่างมีประสิทธิภาพบริหารทุนมนุษย์ได้อย่างมีคุณภาพและสร้างงานเพื่อรองรับประชาชนที่จะมาใช้บริการในวัดโดยเฉพาะในเรื่องของฌาปนสถานและการจัดงานศพ ที่สำคัญ คือ สามารถใช้คนได้ ที่ผู้เขียนจะกล่าวต่อไป คือ ผู้ทำการเผาศพ หรือเรียกว่า สัปเหร่อ ที่มีกระแสดิตในภาพยนตร์ไทย ทำเงินได้หลายร้อยล้าน ซึ่งชีวิตจริงสัปเหร่อนั้นมีความสอดคล้องกับวิถีชุมชน

ความเชื่อและศาสนาทำให้ประชาชนเกิดความเลื่อมใสและมีความสุขสบายใจว่า ผู้ตายที่เป็นญาติ หรือผู้เป็นที่รักนั้นได้ไปสู่สุคติตามแนวความคิดทางพุทธศาสนา

ปัจจัยเลือกวัดสวดพระอภิธรรมและเผาศพ 1. เดินทางได้สะดวก 2. มีที่จอดรถ 3. มีศาลาบำเพ็ญกุศลขนาดใหญ่ที่รองรับแขกได้ และ 4. มีเมรุเผาศพอยู่ในที่เดียวกัน ซึ่งวัดหรือฌาปนสถานมีความพร้อมให้บริการอย่างครบวงจร สิ่งของที่ญาติของผู้ตายต้องเตรียมพร้อมกับการนำศพไปวัด คือใบมรณบัตรมาแจ้งกับฌาปนสถานของวัด ก็ดำเนินพิธีกรรมทางศาสนาได้แล้ว ส่วนขั้นตอนต่าง ๆ มีเจ้าหน้าที่บริการจัดงานศพเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้ เจ้าภาพแค่เลือกรายการที่วางเรียงรายอยู่ในตู้โชว์ หรือในสมุดภาพถ่ายที่ระบุขนาดของสินค้าและราคา ถ้าเจ้าภาพไม่ต้องการใช้บริการ สามารถดำเนินจัดหาอุปกรณ์เครื่องในพิธีศพได้ด้วยตนเอง แต่ก็น้อยคนนักที่จัดการด้วยตัวเอง เจ้าภาพจึงมีหน้าที่เพียงอย่างเดียวคือจ่ายเงินให้วัด

ในแง่บริการแต่ละวัดไม่ได้แตกต่างกัน แต่ต่างกันที่ราคา โดยค่าใช้จ่ายในการจัดงานศพ ประกอบด้วย ค่าหีบศพ ค่าดอกไม้ เครื่องไทยธรรม อาหาร เครื่องดื่ม ค่าศาลาและค่าเผาศพ เป็นต้น ศาลาที่ใช้ในการตั้งสวดศพ มีให้เลือกหลายขนาด เป็นศาลาธรรมดาหรือศาลาติดแอร์ ค่าบริการมีตั้งแต่ราคาหลักร้อยบาทไปถึงหลายพันบาท ดอกไม้หน้าหีบศพสามารถแสดงฐานะของเจ้าภาพหรือผู้ตายได้เป็นอย่างดี มีให้เลือกตั้งแต่แบบกอ แบบพุ่ม แบบสวน แบบเลื้อย และแบบโกศพระราชาทาน ราคาเริ่มต้นที่หลักพันไปจนถึงหลักแสน ส่วนอาหารและเครื่องดื่มมีรายการไว้ให้เลือก มีขนมธรรมเนียมจนถึงขนมบนห้าง เช่น สวนดุสิตโฮม เอสแอนด์พีและการบินไทย รวมถึงยี่ห้ออื่น ๆ ส่วนอาหารคาวส่วนใหญ่วัดมีร้านประจำ แต่เจ้าภาพต้องการนำมาเองได้ทางฌาปนสถานมีงาน ชาม ซ้อนไว้ให้บริการ ด้านเครื่องไทยธรรมที่ใช้ในพิธีศพมีไว้ให้บริการ บางครั้งวัดมีให้เช่นกันนอกจากนี้ยังมีโปรซัวร์หรือแผ่นพับขายบริการ เช่น ธุรกิจจอมมินิเตอร์ ธุรกิจสิ่งพิมพ์ ของที่ระลึก ธุรกิจบริการลอยอัฐิ ฯลฯ

สรุปได้ว่า ว่าตามหลักการบริหาร 4 M ในยุคโลกาภิวัตน์วัดจำเป็นต้องปรับตัวในการที่จะบริหารจัดการฌาปนสถานและงานศพให้เกิดความเรียบร้อยประกอบด้วยคนที่มีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ มีเงินที่จะบริหารจัดการมีสิ่งของและมีการจัดการที่มีประสิทธิภาพ บริหารทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรที่มีภายในวัด ให้เกิดคุณค่า เพื่อบริหารความพึงพอใจของประชาชนที่มาใช้บริการ เพราะวัดถือว่าเป็นสถานที่ที่เป็นที่พึ่งทางจิตใจของประชาชนคนไทยมาอย่างช้านานเมื่อถึงวาระสุดท้ายของชีวิตวัดก็จะเป็นที่พึ่งสุดท้ายที่อำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนผู้มาทำบุญเพื่ออุทิศให้แก่ผู้วายชนเพราะฉะนั้นการมีความสุขในเรื่องของ 4 ข้อนั้น จะทำให้ปัจจัยส่วนอื่นตามมาอย่างเช่น การเดินทาง การมีที่จอดรถ มีศาลาบำเพ็ญกุศล มีเป็นเผาศพต่าง ๆ จะเพิ่มเติมมาและทำให้การบริหารจัดการมีรูปแบบที่ชัดเจนลดค่าใช้จ่ายลดเวลา และสามารถสบายใจทั้งในส่วนของผู้คนและสังคม

การจัดงานศพกับงานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์

ในที่นี้ขอกล่าวถึงการจัดการงานศพวัดชลประทานรังสฤษฎ์ พระอารามหลวง ตำบลตลาด อำเภอบางเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เมรุวัดชลประทานฯ มีการใช้งานอย่างหนักแต่ละปีไม่ต่ำกว่า 700- 800 ศพ ปีที่ผ่านมาเผาศพจำนวน 791 ศพ จนทำให้เตาเผาระเบิดเสียหายไป 1 เตา ต้องหยุดซ่อม ศพในศาลา ศพในโรงพยาบาลต้องรอหลายวัน ในปีนี้ยังรวมถึงศพที่เสียชีวิตจากโควิดด้วย วัดอุปลักษณ์ด้วยการฌาปนกิจแก่ผู้วายชนม์ในวาระสุดท้าย ไม่ทอดทิ้งกัน เป็นเหตุให้ต้องเร่งสร้างเมรุเผาศพไว้คว้น หรือ “สุคติสถาน” บ้านหลังสุดท้ายก่อนย้ายภพภูมิ

สุคติสถาน เป็นนวัตกรรมการฌาปนกิจวิถีใหม่ เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีองค์ประกอบเป็นศาลาคู่เมรุ จำนวน 4 ชั้น ชั้นที่ 1-3 มีศาลาบำเพ็ญกุศลชั้นละ 3 ศาลา ชั้นที่ 4 มีศาลาบำเพ็ญกุศล 1 ศาลา รวม 10 ศาลา เมรุและเตาเผา 2 เตาเผา แบบไร้มลพิษเป็นมิตรกับโลกอยู่บนชั้น 4 อาคารรับรองอยู่ด้านหน้าขนาด 4 ชั้น อีกหนึ่งหลัง มีลิฟต์ 3 ตัว และศาลาต้อนรับห้องสุขา 46 ห้อง

พระปัญญานันนุณี (สง่า สุภโร) เจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์ กล่าวว่า “สำหรับการสร้างสุคติสถานบนพื้นที่ 1 ไร่ ยกเมรุ เตาเผา และ 10 ศาลา ไว้บนอาคาร เป็นการจำกัดพื้นที่ แต่ประโยชน์เกิด ไม่มีปล่องเมรุปล่อยมลพิษ ใช้แก๊สทำความร้อนแทนน้ำมัน มีระบบบำบัดควันทันช่วยรักษาสิ่งแวดล้อม รักชีวิตผู้อื่น ภูมิทัศน์รอบอาคารเป็นพื้นที่สีเขียว วัดอื่น ๆ สามารถนำไปเป็นต้นแบบได้ ปกป้องวัดชลประทานฯ เเผา 3 ศพ ต่อวัน แต่โควิดระลอกใหม่เพิ่มเป็นวันละ 4 ศพ ต้องเตรียมสถานที่รองรับหลังความตาย ผู้เสียชีวิตจากโควิดคนกลัว แต่เราไม่รังเกียจความตาย ใครตายด้วยโควิด วัดเป็นที่ต้อนรับ และอุปลักษณ์จัดงาน จ่ายค่ารถ ค่าโลง” (วัดชลประทานรังสฤษฎ์ พระอารามหลวง, 2567)

สรุปได้ว่า การบริหารกิจการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์มีพันธกิจ 6 องค์การ ประกอบด้วย การปกครอง การเผยแผ่ การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การสาธารณสุขสงเคราะห์ และการสาธารณูปการ ซึ่งการบริหารจัดการฌาปนสถานอยู่ในพันธกิจของคณะสงฆ์ โดยผู้เขียนและยกตัวอย่างวัดชลประทานรังสฤษฎ์ ซึ่งมีการบริหารจัดการฌาปนสถานและการจัดการศพที่สอดคล้องหลักธรรมในเรื่องของความตายและชีวิตให้เห็นสังขธรรมของชีวิตว่ามีการเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นเรื่องปกติ ของทุกชีวิต และเปลี่ยนบรรยากาศที่เศร้าโศก เป็นบรรยากาศที่มีความสดชื่นสอดคล้องหลักธรรมะเข้าไปเสริมสร้างกำลังใจให้ผู้ที่ยังอยู่ได้มีชีวิตดำเนินต่อไปได้ เป็นการสร้างพลังเชิงบวกผ่านหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา เพราะฉะนั้น การจัดงานศพจึงได้ทั้งพันธกิจของคณะสงฆ์ในเรื่องของการสงเคราะห์ประชาชน ได้จัดสถานที่ซึ่งเป็นอยู่ในสาธารณูปการด้วยซึ่งตัวอย่างวัดดังที่ผู้เขียนได้อยู่เป็นตัวอย่าง

ภาพที่ 1 สุคติสถาน วัดชลประทานรังสฤษดิ์ พระอารามหลวง นนทบุรี

บทบาทของเจ้าอาวาสในการสั่งการ และหน้าที่สัปเหร่อผู้ทำพิธีศพ

เจ้าอาวาสมีบทบาทในการบริหารวัดในด้านต่าง ๆ ทั้ง 6 องค์การ ประกอบด้วย การปกครอง การเผยแผ่ การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การสาธารณสงเคราะห์ และการสาธารณูปการ ซึ่งการบริหารจัดการฅาปนกิจสถานและจัดงานศพในจังหวัดนนทบุรีถือว่าอยู่ในด้านสาธารณสงเคราะห์และสาธารณูปการไปด้วยเพราะนอกจากจะเป็นการสงเคราะห์ประชาชนในเรื่องของการจัดงานในวัดแล้วยังเป็นการจัดบริเวณสถานที่ต้อนรับและอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนอยู่ในด้านสาธารณูปการไปด้วยส่วนคุณสมบัติของเจ้าอาวาสผู้เขียนได้รวบรวมจากพระไตรปิฎกซึ่งน่าสนใจว่าคุณธรรมของผู้ที่เป็นผู้นำในทางพุทธศาสนาจะต้องประกอบด้วยข้อธรรม ซึ่งคุณสมบัติที่จะทำให้เจ้าอาวาสเป็นที่รัก เป็นที่สรรเสริญ ภิกษุเจ้าอาวาสประกอบด้วยธรรม 5 ประการ ย่อมเป็นที่รัก เป็นที่พอใจ เป็นที่เคารพ และเป็นที่ยกย่องของเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลายธรรม 5 ประการ คือ (อง.ปญจก. (ไทย), 22/231/373) 1. เป็นผู้มึศีล สำรวมด้วยการสังวรในปาติโมกข์ เพียบพร้อมด้วยอาจารย์และโคจร มีปกติเห็นภัยในโทษเล็กน้อย สมาทานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลาย 2. เป็นพหูสูต ทรงสุตะ สั่งสมสุตะ เป็นผู้ได้ฟังธรรมทั้งหลายที่มีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง มีความงามในที่สุด ประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะ บริสุทธิ์ บริบูรณ์ครบถ้วน แล้วทรงจำไว้ได้ คล่องปาก ชื่นใจ แห่งตลอดดีด้วยทิวฐิติ 3. เป็นผู้มึวาจางาม เจรจาถ้อยคำไพเราะอันประกอบด้วยวาจาชาวเมือง ที่สละสลวยไม่หยาบคาย ให้รู้ความหมายได้ 4. เป็นผู้ได้ฅาน 4 อันมึในจิตยิ่ง ซึ่งเป็นเครื่องอยู่เป็นสุขในปัจจุบัน ตามความปรารถนา ได้โดยไมยาก ได้โดยไม่ลำบาก และ 5. ทำให้แจ้งเจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติอันไม่มีอาสวะ เพราะอาสวะสิ้นไปด้วยปัญญาอันยิ่งเอง เข้าถึงอยู่ในปัจจุบัน

ในอังคตตรนิกาย ปัญจนินบาต กล่าวถึง ธรรมที่เป็นเหตุอนุเคราะห์คฤหัสถ์ ไว้ว่า ภิกษุเจ้าอาวาส ประกอบด้วยธรรม 5 ประการ ย่อมอนุเคราะห์คฤหัสถ์ได้ ธรรม 5 ประการ คือ 1. ให้คฤหัสถ์สมาทานอธิศีล 2. ให้คฤหัสถ์ตั้งอยู่ในการเห็นธรรม 3. เข้าไปหากคฤหัสถ์ผู้เป็นไข้ให้สติว่า ท่านทั้งหลายจงตั้งสติไว้ต่อพระรัตนตรัยที่ควรแก่สักการะ และเมื่อภิกษุสงฆ์จำนวนมากเข้ามาถึงหรือภิกษุจากต่างแคว้นเข้ามาถึง เธอเข้าไปบอกพวก คฤหัสถ์ว่าผู้มีอายุทั้งหลาย ภิกษุสงฆ์จำนวนมากเข้ามาถึงแล้ว ภิกษุจากต่างแคว้นเข้ามาถึงแล้ว ขอเชิญพวกท่านทำบุญเถิด นี่เป็นกาลสมัยที่จะทำบุญ 4. ฉันทโภชนะที่พวกคฤหัสถ์นำมาถวาย จะเลวหรือประณีตก็ตามด้วยตนเอง และ 5. ไม่ทำศรัทธาไทยให้ตกไปเหล่านี้เป็นหน้าที่หลักของเจ้าอาวาสที่พระบรมศาสดาทรง วางไว้เป็นแนวทางปฏิบัติ เพื่อจะนำไปสู่การพัฒนาวัดที่ยั่งยืน อีกอย่างคือการพัฒนาวัด หมายถึง การปรับปรุงสภาพวัดและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของวัด เพื่อสนับสนุนส่งเสริมให้วัดมีความเจริญรุ่งเรืองและเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนได้อย่าง แท้จริง ทั้งนี้ โดยเน้นการปรับปรุงและแก้ไขข้อบกพร่องเดิมภายในวัด รวมทั้งส่งเสริมกระบวนการ ดำเนินงานกิจกรรมพระศาสนาในวัดให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพสมบูรณ์

ส่วนบทบาทของสัปเหร่อที่มีต่อพิธีศพจึงเป็นพฤติกรรมการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับ ตำแหน่งทางสังคมหรือกิจกรรม และภาระหน้าที่ที่มีความเกี่ยวข้องต้องดำเนินการ แต่บางพิธีกรรม ความเชื่อหรือขั้นตอนอาจไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับบทบาท หน้าที่ของสัปเหร่อ ซึ่งอาจจะ เป็นบทบาทหน้าที่ของญาติพี่น้องของผู้ตาย พระสงฆ์ ผู้นำทำพิธีกรรม ทางศาสนา เป็นต้น ดังนั้น พิธีกรรมและความเชื่อเกี่ยวกับพิธีงานศพที่มี ความเกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ของสัปเหร่อ ดังนี้

1. การบอกหนทาง การบอกหนทางจะกระทำโดยบุคคลที่มีความใกล้ชิดกับผู้ป่วยหรือคนลำบากรก่อนใกล้ สิ้นลมหายใจ รวมทั้งสัปเหร่อก็อาจได้รับหน้าที่นี้ได้ เนื่องจากสัปเหร่อก็คือบุคคลที่อยู่ในสังคมเดียวกัน กับผู้ป่วยมีความคุ้นเคยกับครอบครัวของคนลำบากร และเป็นญาติพี่น้องของคนลำบากรเชื่อว่าจะ สามารถนำทางให้ดวงวิญญาณของผู้ป่วยไปสู่สุคติได้เมื่อยามคนลำบากรสิ้นใจ เพราะสัปเหร่อเป็นผู้ที่ อยู่ใกล้ชิดกับวัดและพระสงฆ์ จึงได้รับความเชื่อถือจากสังคมนั้น

2. การอาบน้ำศพ การอาบน้ำศพจะปฏิบัติโดยญาติพี่น้องและหรือผู้มีความรู้ในการปฏิบัติซึ่งควรจะเป็น หน้าที่ของสัปเหร่อ (พวงผกา ประเสริฐศิลป์, 2540) หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ในปัจจุบันอาจเป็นหน้าที่ของพยาบาลหรือเจ้าหน้าที่ โรงพยาบาล ด้วยเหตุจากอาการเจ็บป่วยที่จะต้องเข้ารับการรักษาและเสียชีวิตในขณะนั้น จะมีการ จัดการทำความสะอาดศพ ฉีดยาศพ ตกแต่งสภาพศพเป็นต้น และญาติเป็นเพียงผู้มารับศพกลับไป บำเพ็ญกุศลตามประเพณี

3. การแต่งตัวศพเมื่ออาบน้ำศพแล้วต้องแต่งตัวหวิมศพ ซึ่งจะแตกต่างกันบางแห่งหวิมไปทางซ้ายบาง แห่งหวิมไปทางขวา บางแห่งหวิม 3 หนเท่านั้น และที่เหมือนกันทุกแห่งคือ เมื่อหวิมให้กับศพ แล้วจะต้องหักหวิมทิ้งหรือโยนลงในโลงบางแห่งหัก 2 ท่อน บางแห่งหัก 3 ท่อน ขึ้นอยู่กับสัปเหร่อแต่ละคน แต่ละท้องถิ่นการนุ่งผ้าศพจะจัดการแต่งกายศพด้วยชุด

เสื้อผ้าที่ดีที่สุด หรือชุดที่ผู้ตายชอบใส่ และบาง แห่งนิยมนุ่งผ้าให้ศพโดยการสวมเสื้อกลับกัน (เสถียร โกเศศ, 2530) บางแห่งนิยมการนุ่งผ้า 2 ชั้น ตามประเพณีนิยมเรียกได้ว่าเป็นการนุ่งผ้าสำหรับศพ หรือแต่งให้กับผีขึ้นอยู่ผู้มีความรู้หรือสัปเหร่อแต่ละคนแต่ละท้องถิ่นส่วนการเอาเงินใส่ปากศพนั้นอดีตกล่าวว่าเพื่อเป็นค่าจ้างแก่สัปเหร่อที่จะนำศพไปเผาและ การใส่ไว้ในปากก็เพื่อสะดวกแก่การค้นหา หรือถ้าในกรณีเจ้าภาพสัญญาจะให้ค่าจ้างแก่สัปเหร่อ ภายหลัง ถ้าไม่ใส่เงินไว้ในปากก่อนเกรงว่าสัปเหร่อจะไม่ยอมในเวลามัดศพเพราะเจ้าภาพอาจบิดพลิ้ว ไม่ยอมจ่ายค่าจ้าง อีกนัยหนึ่งกล่าวว่าเมื่อได้เวลาเผาจะนำเงินออกจากปากศพและเก็บไว้เป็นที่ระลึกหรือเครื่องราง

4. การมัดตราสัง ผู้ทำหน้าที่มัดตราสังต้องเป็นผู้ที่ได้ฝึกหัดเคยมัดศพและเรียนรู้ราคาที่จะว่ากล่าวในเวลา ผูกมัดศพ หรือสัปเหร่อในการมัดตราสังศพด้วยด้ายหรือฝ้ายดิบขนาดโตเท่า นิ้วก้อยผูกเป็น 3 เปราะ คือ ที่เท้า เอว และคอ

5. การเบิกโลง การเบิกโลงจะเป็นหน้าที่ของสัปเหร่อหรือผู้ที่มีความรู้ชำนาญในการใช้คาถาอาคม การ ประกอบพิธีกรรมเบิกโลงตามขั้นตอนพิธีกรรมความเชื่อประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น

6. การทำเครื่องประกอบโลง เมื่อทำการเบิกโลงเสร็จแล้วจะทำเครื่องประกอบโลง ซึ่งจะประกอบด้วยฟากหรือฝือกที่ ทำด้วยไม้ไผ่ ถักด้วยหวายเรียงกันทำเป็นหมอนรองใช้ใบตองตานี 3 ยอด มาปูรองกันน้ำเหลืองไหล ลงกันโลง และการทำบันไดหลังโลงหรือบันไดผี

7. การตั้งศพ หลังจากนั้นจะทำการบรรจุศพลงในโลง และตั้งไว้ที่บ้านหรือที่วัดเพื่อบำเพ็ญกุศพลโดยการ ตั้งศพต้องหันศีรษะไปทางทิศตะวันตกตามประเพณีความเชื่อสืบมา (พระครูสมุทรประสงค์ ฐิตปุณฺโญ, 2541)

8. การจุดไฟไว้หน้าศพ ศพที่ยังอยู่ในบ้านเรือน แม้จะนำเข้าโลงแล้วหรือยังก็ตาม จะทำการตามไฟศพไว้ปลายเท้า ซึ่งกล่าวถึงปริศนาหลายประการ เช่น เป็นเครื่องเตือนสติคนเป็นให้หาทางไปแต่ทางสว่างบ้างก็ กล่าวถึง คราวตายแล้วธาตุทั้ง 4 ก็แยกกันไปจึงจุดไฟตามไว้เป็นพยาน 70 และการให้ความหมายเป็น ประทีปส่องให้คนทั้งหลายรู้ว่าตรงนั้นมีศพ จะได้ไม่เดินไปกระทบในเวลากลางคืนหรือใช้เป็นแสงสว่าง ซึ่งเรียกว่า “ไฟยาม” หรือ “ตะเกียงชีวิต”

9. การนำศพออกจากบ้าน การนำศพออกจากบ้าน มีขั้นตอนที่ยึดถือปฏิบัติหลายขั้นตอน คือ ไม่ห้ามศพลอดซอกการ ชักฟากสามซี้ตีหมอสวมใบ การทำประตูปาเมื่อนำศพออกไปพ้นประตูแล้ว จะรื้อทิ้งเพื่อป้องกันไม่ให้ วิญญาณผู้ตายกลับมาบ้านได้ การขีดข้าวสารระหว่างทาง การใช้ไม้ขีดนำทาง และห้ามหามาเข้ามา ข้ามสวน

10. การโปรยข้าวตอก การโปรยข้าวตอกในระหว่างเคลื่อนขบวนศพไปวัด หรือป่าช้าตลอดเส้นทาง

11. การเผาศพ ก่อนการเผาศพสัปเหร่อจะมีความเชื่อในการทิ้งเบี้ยให้ตากเลียยกลาเพื่อซื้อที่สำหรับฝัง หรือเผาศพกับเจ้าของป่าช้า และจะนำโลงศพเดินเวียนเชิงตะกอนจากขวาไป

ซ่าย 3 รอบ (แปลก สนธิรักษ์, 2531) ก่อนนำ ศพตั้งบนเชิงตะกอน หลังจากนั้นจะเปิดฝาโลง ตัดตราสังออก นำน้ำมะพร้าวมาล้างหน้าศพ เพื่อให้ ลูกหลานผู้ตายได้ดูหน้าเป็นครั้งสุดท้ายก่อนการเผา นอกจากนี้ยังมีความเชื่อในการโยนผ้าขี้ม้อน ศพที่กำลังลุกไหม้ 3 ครั้ง และการชกพื้น 3 ดุ้น อันเป็นการเสร็จพิธีการเผาซึ่งการเผา ถือเป็นธรรมเนียมประเพณีของชาวพุทธที่ยึดถือปฏิบัติกันมาช้านาน ไม่ว่าจะภาคไหน ๆ ของประเทศไทย ต่างก็มีการเผาศพด้วยกันทั้งสิ้น ส่วนพิธีกรรมก็อาจแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับความเชื่อของญาติโยมในท้องถิ่น แต่สุดท้ายก็มักจบลงด้วย “การเผา” แม้กระทั่งในปัจจุบันที่น้องคนไทยเชื้อสายจีนส่วนหนึ่งก็เปลี่ยนทัศนคติจาก “การฝัง” มาเป็น “การเผา” แทนอันเนื่องมาจากสภาวะเศรษฐกิจที่จำเป็นต้องรัดเข็มขัด เพราะการฝังต้องใช้ที่ดินซึ่งมีราคาแพงโดยเฉพาะพื้นที่ที่เป็นที่นิยม ดังนั้น “การเผาศพ” จึงเป็นทางเลือกที่ดีที่สุดในแง่ของเศรษฐศาสตร์แต่ในขณะเดียวกัน ปัญหาเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับเขม่าควันและกลิ่นจากการเผาศพก็จะพบอยู่เป็นระยะ ๆ โดยเฉพาะในเขตชุมชนที่มีความหนาแน่นของประชากรสูงและมีเตาเผาศพตั้งอยู่ตามวัดต่าง ๆ จำนวนมาก จึงเป็นข้อพิจารณาว่าจะทำอย่างไร ให้ “การเผาศพ” เป็นกิจกรรมที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์และสิ่งแวดล้อม

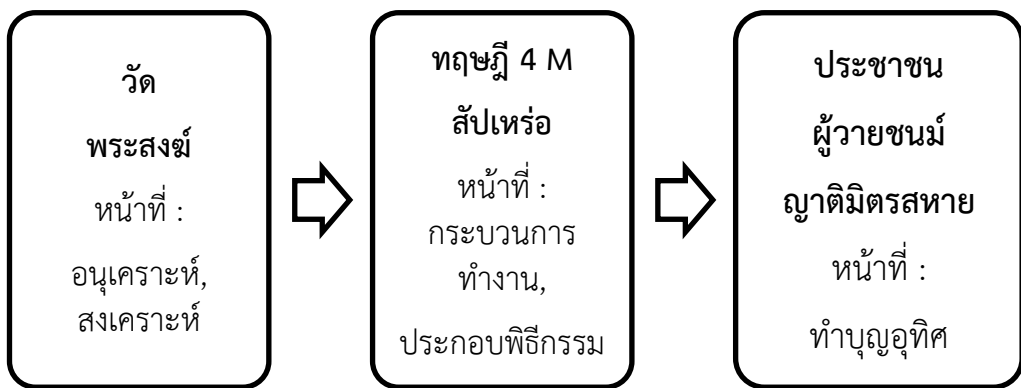
12. วันเผาศพ วันเผาศพเป็นความเชื่อเกี่ยวกับการกำหนดวันเผาศพ ตามความเชื่อของผู้มีความรู้ด้าน พิธีกรรม หรือสัปเหร่อ คือ ถ้าตายวันข้างขึ้นให้เผาวันคี่ ถ้าตายวันข้างแรมให้เผาวันคู่ และยังห้ามเผา ในวันศุกร์ เพราะถือว่าเป็นวันมงคล วันที่เป็นสุข ไม่ควรทำให้ทุกข์ ห้ามเผาในวันพฤหัสบดี เพราะเป็นวันครู และห้ามเผาวันพระ เพราะเป็นวันที่ต้องรักษาศีล ถ้าเผาวันนี้จะเป็นการรบกวนชีวิตสัตว์ที่อยู่ในศพ

13. การแปรรูป ตอนเช้าตรู่ของวันที่ถัดจากวันเผา สัปเหร่อผู้เผามาแปรรูปก่อนพระอาทิตย์ขึ้น ถือว่า เพื่อให้ผู้ตายได้รับอรุณของวันใหม่ จะนำกระดูกของผู้ตายมาทำให้เป็นรูปคนหันด้านที่เป็นศีรษะไป ทางทิศตะวันตก แล้วนิมนต์พระสงฆ์มาชักบังสุกุลตาย เสร็จแล้วลบลรูปเดิมเสียทำเป็นรูปขึ้นใหม่ให้เป็น รูปคน หันด้านศีรษะไปทางตะวันออก สมมติว่าเป็นการเกิดเจ้าภาพบางรายจะเอาแก้วแหวนเงินทอง โปรยลงบนกระดูกประพรมด้วยของหอม นำน้ำผสมขมิ้นซึ่งถือเป็นน้ำแม่คงคา น้ำมะพร้าวถือเป็น หัวใจของจุฬามณี และน้ำหอม นำน้ำทั้งหมดนี้มาประพรมกระดูก เรียกว่า กายานร่อยแปด แล้วจึง นิมนต์พระมาชักบังสุกุลเป็น จึงถือว่าเสร็จพิธี

14. การเก็บอัฐิ เมื่อแปรรูปเสร็จแล้วจะเก็บกระดูกใส่โกศ ส่วนเล็กก็ใช้ผ้าขาวห่อไว้นำไปลอยน้ำ นำไปฝัง หรือบรรจุพระเจดีย์ หรือหากมีการทำบุญเลี้ยงพระเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ตาย เรียกว่า ทำบุญอัฐิ 7 วันหลังเผา หรือบางแห่งจะทำต่อเนื่องให้เสร็จงานในรวดเดียวเลย สรุปรจากการศึกษาบทบาทของสัปเหร่อต่อพิธีงานศพมี 14 ขั้นตอน ได้แก่ การบอก หนทางการอาบน้ำศพ การแต่งตัวศพ การมัดตราสัง การเบิกโลง การทำเครื่องประกอบโลง การตั้ง ศพ การตามไฟหน้าศพ การนำศพออกจากบ้าน การโปรยข้าวตอก การเผาศพ การกำหนดวันเผาศพ การแปรรูป และการเก็บอัฐิ (ไทยพับลิก้า, 2560)

สรุปได้ว่า บทบาทหน้าที่ของวัดซึ่งมีต่อการบริหารสถาปนสถานหรือการจัดงานศพ มีส่วนประกอบหลายด้านตามหลักทฤษฎี 4 M ได้แก่ เจ้าอาวาสที่มีบทบาทที่จะต้องบริหารจัดการวัดในรูปแบบของการจัดกิจกรรมเชิงสัญลักษณ์และให้กำลังใจแก่ประชาชนผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ ผ่านการจัดงานศพและบทบาทของสัปเหร่อซึ่งจะรู้ธรรมเนียมต่าง ๆ เป็นตัวแทนของพระสงฆ์ที่แสดงออกในเชิงของพิธีการและมีการประกอบพิธีกรรมที่เป็นความเชื่อทางพุทธศาสนาตามที่ผู้เขียนได้เรียบเรียงไว้ ซึ่งในแต่ละที่ ในแต่ละภาคมีการจัดที่แตกต่างกันออกไป แต่โดยความหมายก็คือเพื่อส่งผู้ตายไปสู่สุรวงสวรรค์และทำให้ผู้ที่ยังอยู่ที่เป็นญาติมิตรสหายหรือคนที่เป็นที่รักเกิดความสบายใจและมีกำลังใจที่จะดำรงชีวิตอยู่ต่อไปได้ เพราะฉะนั้น บทบาทของเจ้าอาวาสพระสงฆ์ในการพัฒนาวัด การอยู่ร่วมกับชุมชนรวมถึงผู้ทำพิธีหรือเรียกว่าสัปเหร่อนั้นมีความสำคัญในการบริหารจัดการสถาปนสถานและงานศพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดนนทบุรี ซึ่งมีวัดเป็นจำนวนมากซึ่งผู้เขียนได้ยกตัวอย่างวัดชลประทานรังสฤษฎ์ เป็นต้น

ภาพที่ 2 บทบาทของวัดในการบริหารจัดการสถาปนสถานและงานศพในจังหวัดนนทบุรี

สรุป

บทบาทของวัดโดยมีคณะสงฆ์นำโดยเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี มีบทบาทในการบริหารจัดการสถาปนสถานตามหลัก 4 M ซึ่งประกอบด้วยการบริหารคน บริหารต้นทุนงบประมาณ บริหารสิ่งของอุปกรณ์และบริหารจัดการซึ่งในบทบาทของเจ้าอาวาสก็จะมี ความสำคัญเป็นอย่างมากตามหลัก 4 M เป็นการอนุเคราะห์ประชาชนที่นำศพมาที่วัดเป็นการสาธารณสงเคราะห์ซึ่งอยู่ในพันธกิจของคณะสงฆ์ ซึ่งเจ้าอาวาสเน้นในเรื่องของการสั่งการจำเป็นจะต้องมีคุณธรรมตามหลักพุทธศาสนาเบื้องต้น คือ ต้องมีศีลและมีความรู้ ส่วนผู้ประกอบพิธีคือ สัปเหร่อมีบทบาทในการทำพิธีกรรมที่เกี่ยวกับศพได้รับตำแหน่งจากคณะสงฆ์ให้ทำพิธีที่เกี่ยวกับการปลงศพหรือการทำเผาศพให้เรียบร้อย โดยใช้กระบวนการในการทำงานและการประกอบ

พิธีกรรมส่วนประชาชนที่ได้รับประโยชน์ คือ ญาติพี่น้องของผู้วายชนม์ได้ทำบุญอุทิศเพื่อเป็นการส่งผลบุญไปให้ผู้ตาย ในเรื่องของการบริหารจัดการสถาปนสถานหรืองานศพของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรีนั้นจึงมีส่วนสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้วัด บ้าน โรงเรียน มีส่วนร่วมซึ่งกันและกันช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เป็นการทำให้สังคมได้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขโดยอาศัยหลักทางพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

- ไทยพับลิก้า. (2560). *ธุรกิจงานศพ : จัดงาน 7 วัดดัง กทม. โปรดนั้บเงินในกระเป๋า ก่อน (2)*. สืบค้น 26 มกราคม 2567, จาก <https://thaipublica.org/2011/09/funerals2/>
- แปลก สนธิรักษ์. (2531). *พิธีกรรมและประเพณี*. กรุงเทพฯ: เจริญจิต.
- พระขวัญเมือง สุหะ. (2546). *พุทธศาสนากับลัทธิบริโภคนิยมศึกษาเปรียบเทียบเศรษฐศาสตร์แนวพุทธกับเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก* (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พระครูสมุห์ประสงค์ ฐิตปุณฺโญ. (2541). *สังเค็ด ราชาวดี ดอกไม้รูปเทียน และประเพณีทำศพ*. กรุงเทพฯ: วิริยพัฒนา.
- พวงผกา ประเสริฐศิลป์. (2542). *ประเพณีไทยกับการเปลี่ยนแปลงตามกระแสวัฒนธรรมโลก*. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- ภัสน์วจี ศรีสุวรรณ. (2557). *ฉลาดทำศพ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามลดา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ยุวดี ช่วยกิจ. (2551). *ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดทางการตลาดของฟิลลิป คอตเลอร์ กับลัทธิบริโภคนิยม* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ลักขณา ศกุนะสิงห์. (2556). *ความเชื่อและประเพณี: เกิด แต่งงาน ตาย*. กรุงเทพฯ: พราวเพชร.
- วัดชลประทานรังสฤษดิ์ พระอารามหลวง. (2567). *สุคติสถาน*. สืบค้น 26 มกราคม 2567, จาก <https://golink.icu/a43WxhV>
- เสถียร โกเศศ. (2531). *การตาย*. กรุงเทพฯ: แม่คำผาง.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

รูปแบบเอกสารอ้างอิงวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือสามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาจนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

1.1 การอ้างอิงต้นเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยระบุชื่อ-นามสกุล ตามด้วย วงเล็บเปิด แล้วระบุปีที่ตีพิมพ์ วงเล็บปิด เช่น

1.1.1 กฤษฎา แซ่หลี (2562) กล่าวว่า...

1.1.2 ...สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษฎา แซ่หลี (2562) ผลการวิจัยพบว่า...

1.1.3 Krisada Saelee (2019) explains to...

1.1.4 ... consistent with the research of Krisada Saelee (2019) the research results found...

1.2 การอ้างอิงท้ายเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้ วงเล็บเปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียน เครื่องหมายจุลภาค และปีที่ตีพิมพ์ วงเล็บปิด กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ดังนี้

1.2.1 อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1.2.1.1 พระไตรปิฎกและอรรถกถา วงเล็บเปิด ชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ชื่อที่/เลขหน้า วงเล็บปิด แล้วตามด้วย วงเล็บเปิด มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จุลภาค ปีที่พิมพ์ วงเล็บปิด ตัวอย่างเช่น “คูกรภิกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่มนุษย์และเทวดาผู้ประกอบเป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพบูลย์ในโภคะทั้งหลายต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น

1.2.1.2 ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, 2560)

1.2.1.3 ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุวณฺห์ สุวณฺโฑ และเกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, 2560)

1.2.1.4 ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ธิดาวุฒิ หมั่นมีและคณะ, 2560)

1.2.1.5 กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกันหรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

1.2.2 อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

2.2.1 ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Keown, 2010)

2.2.2 ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey & Blanchard, 2010)

2.2.3 ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kaiser et al., 2010)

เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในเนื้อหาบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ

2. เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม (ภาษาไทย)

2.1 พระไตรปิฎก อรรถกถา ทุกเล่มให้อ้างอิงท้ายเล่มด้วยรูปแบบเดียวกันดังนี้

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2.2 หนังสือ

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อหนังสือ/(ครั้งที่พิมพ์)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ (พิมพ์ครั้งที่

2). กรุงเทพฯ: พิษณุ ธิปไตย ออฟเซต.

2.3 บทความในหนังสือ

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อบทความ./ ใน ชื่อบรรณาธิการ(บรรณาธิการ)/ ชื่อเรื่อง./ (เลขหน้าที่อ้าง)/ สถานที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

พระสุกิจจ์ สุจิณโณ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย. ใน ปวีตร ว่องวีระ, *ทฤษฎีและวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม*. (น. 112). กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.

2.4 บทความในวารสาร

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร./ ปีที่(ฉบับที่)/ เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ธิดาวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 3(1), 25-31.

2.5 บทความในสารานุกรม

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อบทความ./ ใน/ ชื่อสารานุกรม./ (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).

วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน *สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย* (เล่ม 1, อักษร ก, น. 12-16).

2.6 หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์./ วันที่/ เดือน)/ ชื่อบทความ./ ชื่อหนังสือพิมพ์./ เลขหน้า.

สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น. 13.

2.7 สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อวิทยานิพนธ์./ (ระดับวิทยานิพนธ์ สาขาวิชา)/ สถานที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์.

พระครูพิศิษฐ์ประชาณาถ. (2562). *การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงคราม* (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2.8 รายงานการวิจัย

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อเรื่อง./ (รายงานผลการวิจัย)/ สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ. (2562). *รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นในยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของพระธรรมวิทยากร* (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2.9 สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./ (ปีที่สัมภาษณ์, วัน เดือน)/ ตำแหน่ง./ [บทสัมภาษณ์].

พระอุดมสิทธินายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].

2.10 สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ผู้แต่ง./ (ปีที่เผยแพร่)/ ชื่อเรื่อง./ สืบค้น วัน เดือน ปี./ จาก/ แหล่งที่มาของข้อมูล.

ธรรมะไทย. (2563). พระพุทธศาสนาในประเทศไทย. สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก

<http://www.dhammadharmathai.org/thailand/thailand.php>

2.11 ราชกิจจานุเบกษา

ชื่อเรื่อง./ (พ.ศ., วันที่ เดือนที่ประกาศ)/ ราชกิจจานุเบกษา./ เล่ม ตอน./ หน้า.

ข้อกำหนดกรมตำรวจ เรื่อง กำหนดชื่อและประเภทของวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทและประเภทของรถที่ใช้เจ้าพนักงานมีอำนาจตรวจสอบผู้ขับขี่. (2537, 13 กรกฎาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 111 ตอนพิเศษ 30 ง. หน้า 31.

2.12 หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์, วัน เดือน)/ ชื่อบทความ./ ชื่อหนังสือพิมพ์./ น. หรือ p. หรือ pp. เลขหน้า.

ไทยรัฐ. (2548, 19 เมษายน). เขียวพระสอนศีลธรรม. ไทยรัฐ. น. 3.

3. เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม (ภาษาอังกฤษ)

3.1 Tripitaka Commentary

The name of the institution of the scriptures./ (Year)./ Title of Tripitaka./

Location:/ Publisher.

Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitaka*. Bangkok: MCU Press.

3.2 Books

Author./ (Year)./ Title of the book/ (Edition ed.)/ Location:/ Publisher.

Hunt, E. K. & Lautzenheiser, M. (2015). *History of Economic Thought* (3rd ed.).

New York: M. E. Sharpe.

3.3 Book Articles

Author./ (Year)./ Title of the chapter./ In Editor/ (Eds.)/ Title of the book/ (xth ed.)/ (pp-pp)/ Publisher.

Sparks, D. L. (2003). Environmental Soil Chemistry: An Overview. In Sparks, D. L.

(Eds.), *Environmental Soil Chemistry* (2nd Ed.). (pp. 1-42). Academic Press.

3.4 Encyclopaedia articles

Author./ (Year)./ Title of Article./ In Title of Encyclopaedia/ (Pages)/ Publisher.

Wasinsarakorn, W. (2004). Psychology and Developmental Psychology. In

Encyclopedia of Education. Collected edition of specific issues, 4th rank

(pp. 99-117). Thanat Printing Co., Ltd.

3.5 Journal Articles

Author./ (Year)./ Title of Article./ Title of Journal, /Volume(Issue), Pages-Pages.

Limprasert, P. (2022). The Research of Punishment Suspension of Buddhist Monk and Secular of The Criminal Justice in Thailand. *Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology*, 7(11), 37-53.

3.6 Newspaper

Author./ (YY, MM DD)./ Colum Name./ Title of Newspaper./ Pages.

Nanuam, W. (2023, January 4). Plans proceeding for joint petroleum production with Cambodia. *Bangkok Post*. p. 22.

3.7 Thesis and Dissertations

Author./ (Year)./ Title/ (Doctoral or Master's thesis or dissertation)./

Location:/ Publisher.

Pittayawattanachai, P. (2019). *An Analysis of Buddhism Propagation by using Buddhist Arts and Landscape of Cetiya-phum Monastery, Namphong District, Khonkaen* (Doctoral dissertation). Ayutthaya: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

3.8 Interview

Key Informant./ (YY, DD MM)./ Position./ (Interview).

Anuchid. P. (2022, 5 November). Director of the Research Institute. (Interview).

3.9 Website

Author./ (Year)./ Title/ Retrieved MM DD, Year, /from URL address.

Buddhism Meditation Triratna Find us Community. (2020). *Who Was The Buddha?*. Retrieved March 20, 2020, from <https://thebuddhistcentre.com/text/who-was-buddha>.

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย (8-15 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (14 pt)
ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (14 pt)
หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (ไทย) (14 pt)
หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (อังกฤษ) (14 pt)
Corresponding Author E-mail: ...

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 350 คำ)

(16 pt) บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ.....
ประเภทของการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การ
วิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
ผลการวิจัยพบว่า.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: Buddhism; Buddhist Management;
Innovation

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า และเขียนให้ครอบคลุมทุกประเด็น)

(16 pt) กล่าวถึงความจำเป็นของเรื่องที่ทำการศึกษาครั้งนี้ ว่ามีความจำเป็นอย่างไรบ้าง พร้อมทั้งอ้างอิงที่มาของข้อมูลนั้นอย่างถูกต้อง

.....
.....
.....
.....

(16 pt) กล่าวถึงปัญหาที่นำมาสู่การวิจัย ให้ตรงประเด็นกับเรื่องที่วิจัยและเชื่อมโยงกับพื้นที่วิจัย ปัญหาที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปและต้องการได้รับการแก้ไข นำเสนอผลงานวิจัยที่ผู้อื่นได้เคยศึกษาไว้แล้ว พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

.....

(16 pt) ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิจัยในครั้งนี้และหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

.....
.....
.....
.....

(16 pt) สรุปเพื่อเชื่อมโยงไปสู่คำถามและวัตถุประสงค์การวิจัย

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

วัตถุประสงค์การวิจัย (18 pt)

1. (16 pt)
2. (16 pt)
3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) เขียนให้ครอบคลุม 5 หัวข้อ ได้แก่ 1. รูปแบบของการวิจัย, 2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ, 3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ), 4. การเก็บรวบรวมข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ), 5. การวิเคราะห์ข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....

.....

.....

.....

.....

ผลการวิจัย (18 pt) (เขียนให้ครบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้)

(16 pt) ผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ.....

.....

.....

.....

.....

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ)
ที่มา: ... (ถ้ามี)

คำอธิบายภาพ.....

.....

.....

.....

.....

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

..... คำอธิบายตาราง

อภิปรายผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ (ค้นพบอะไร สะท้อนให้เห็นถึงอะไร สอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของใคร พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

องค์ความรู้จากการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้ที่ค้นพบจากการวิจัยหรือสังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดล และโมเดลมีที่มาจากฐานคิดของแนวคิดหรือทฤษฎีใดอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ (18 pt)

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (16 pt) (ถ้ามี)

.....
.....

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ (16 pt) (ถ้ามี)

.....
.....

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป (16 pt) (ถ้ามี)

.....
.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์) (ถ้ามี)

(16 pt) ขอขอบคุณแหล่งทุน และควรระบุเลขที่สัญญาทุนวิจัย ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณ ทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2563 และข้อมูลจาก โครงการวิจัยย่อย เรื่องการพัฒนาศูนย์ประสานงานเครือข่ายความเข้มแข็งทางจิตปัญญาของผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรม.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt) รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้อง ตรงกัน.....

ธรรมะไทย. (2563). พระพุทธศาสนาในประเทศไทย. สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก <http://www.dhammathai.org/thailand/thailand.php>.

ธิติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

พระครูพิศิษฐ์อรรถการ. (2562). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงคราม (ดุชนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระมหากษัตริย์ กิตติโสภโณ. (2562). รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่น
ไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของ
พระธรรมวิฑูรย์ (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุทนต์ อากาศโร. (2548). *เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ* (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.
- พระอุดมสิทธินายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน *สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย* (เล่ม 1,
อักษร ก, น. 12-16).
- สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น. 13.
- Buddhism Meditation Tiratna Find us Community. (2020). *Who Was The Buddha?*.
Retrieved March 20, 2020, from [https://thebuddhistcentre.com /text/who-was-buddha](https://thebuddhistcentre.com/text/who-was-buddha).
- James, C. (2013). *Office markets & public policy*. Chichester, West Sussex: Wiley.

Sample of Original Research Article Preparation

NAME OF RESEARCH ARTICLE (ENGLISH) (18 pt)

Name of Research Article (Thai) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (English) (14 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (Thai) (14 pt)

Affiliation of the main author (English) (14 pt)

Affiliation of the main author (Thai) (14 pt)

Corresponding Author E-mail:..

Abstract (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt) Objectives of this research were: 1.....
2..... and 3..... Populations and sample, research tools. Data collection,
Data analysis. Statistics used for data analysis.

Findings were as follows: (present only the most interesting research
findings).....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as Buddhism; Buddhist Management; Innovation

Abstract (Thai) (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt) consistent with Thai abstract.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: (Thai)

Introduction (18 pt) (should not be more than 4 paragraphs)

(16 pt) mention background of the research topic with brief history as how the topic develops with correct references.....

.....
.....
.....

(16 pt) mention problems leading to research directly to the point of the research and relate the matter to locations in which research is conducted on the common problems generally accepted and want them to be solved.....

.....
.....
.....

(16 pt) Review related at least 2 concepts and theories to be used as guideline for the research and/or theories related to the research topic with correct references of data sources.....

.....
.....
.....

(16 pt) Conclude to connect the matters to research questions and objectives of the research.....

.....
.....
.....
.....
.....

Research Objectives (18 pt)

1.....(16 pt).....

2.....(16 pt).....

3.....(16 pt).....

Figure 1: (Name of the figure)

Source: mention the name of the source (if any)

Figure captions.....

.....

.....

.....

.....

.....

Table 1 (Name of table (if any))

Table explanation.....

.....

.....

.....

.....

Discussion (18 pt)

(16 pt) Discuss the research findings according to the research objectives (what is discovered? what is reflected? Is it related to at least two topics of the reviewed research works in chapter 2. Discuss them all with references of data sources

Body of knowledge (18 pt)

(16 pt) Point out the body of knowledge or achievement from the research work. Synthesize the knowledge in form of a model/ Model structure that is concise and easy to understand

Recommendations (18 pt)

Policy Recommendations (16 pt) (if any)

Operational Recommendations (16 pt) (if any)

Recommendations for Next Research (16 pt) (if any)

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ)

ที่มา: ... (ถ้ามี)

..... คำอธิบายภาพ

.....

.....

.....

.....

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

..... คำอธิบายตาราง

.....

สรุป (18 pt)

(16 pt)

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt) รูปแบบการอ้างอิงทำยเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและทำยเรื่องต้องตรงกัน

Sample of Original Academic Article Preparation

NAME OF ACADEMIC ARTICLE (ENGLISH) (18 pt)

Name of Academic Article (Thai) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (English) (14 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (Thai) (14 pt)

Affiliation of the main author (English) (14 pt)

Affiliation of the main author (Thai) (14 pt)

Corresponding Author E-mail: ...

Abstract (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as Buddhism, Buddhist Management, Innovation

Abstract (Thai) (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt) consistent with Thai abstract

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: (Thai)

Content (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

Figure 1: (Name of the figure)

Source: mention the name of the source (if any)

Figure captions

.....

.....

Table 1 (Name of table) (if any)

Table explanation

.....

.....

